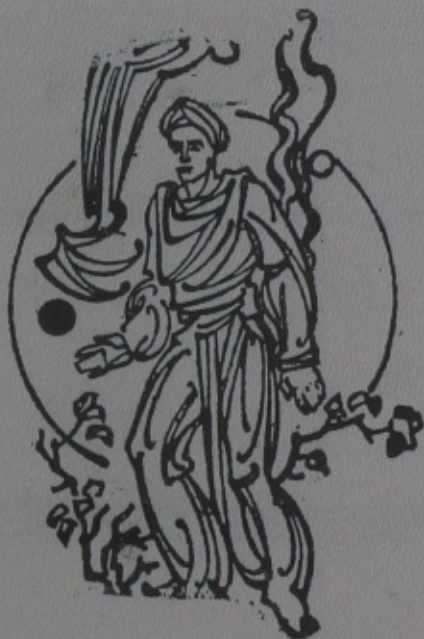

Абдулқодири
БЕДИЛ

ОСОР

ДАР ҲАШТ ҶИЛД

ДУШАНБЕ
«АДИБ»
1993

ОСОР

ЧИЛДИ ПАНЧУМ
МАСНАВИҲО

ДУШАНБЕ
«АДИБ»
1993

Бо саъю кӯшиш ва муқаддимаву тавзеҳоти
Бобобек Раҳимӣ

Мухаррирон *Қутбӣ Қиром* ва *Ҳайрат Шанбезода*

МУАССИСАИ ДАВЛАТИИ

«КИТОБХОНАИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН»

316211

891.550 - 1

ISBN 5—8362—0257—5

Нашриёти «Алиб», 1993

000844158

Китобхонаи миллии Тоҷикистон

МУҚАДДИМА

Абулмаъъонӣ Мирзо Абдулқодири Бедил (1644—1720), ки ба қавли Қорӣ Абдулло (1871—1943), «тарики иҷтиҳод дар адабиёти форсӣ паймуда ва дунёи ҷадид дар офоки сухан кашф кардааст», аз бузургтарин ва пурқортарин шоъирони форсигӯи ҷаҳон аст. Бахши муҳими мероси адабии ӯро маснавиҳои ӯ ташкил медиҳанд. Ин маснавиҳо иборатанд аз «Тилисми ҳайрат», «Муҳити аъзам», «Тури маърифат» ва «Ирфон», ки ҷамъан 22 ҳазор байтро дарбар кардаанд. Илова бар чор асари мазкур Бедил чанд маснавии хурди тавсифӣ бо номҳои «Сифати асп» (390 байт), «Сифати фил» (100 байт), «Сифати шамшер» (45 байт), «Сифати даҳон» (7 байт) ва як маснавӣ бо номи «Танбеҳ-ул-муҳаввисин» (210 байт) дар маъзаммати кимиё ва кимиёгарон таълиф намудааст. Шояд бо сабаби ҳаҷман хурд будани ин маснавиҳо бошад, ки шоир онҳоро дар охири девони ашъораш ҷой додааст.

Қитобе, ки ба хонандагонии гиромӣ тақдим мешавад, се маснавии бузурги шоир «Тилисми ҳайрат», «Муҳити аъзам» ва «Тури маърифат»-ро дарбар мегирад. Холо роҷеъ ба таърихи таълиф ва мавзӯю мундариҷаи ин маснавиҳо сухане чанд гуфта мешавад.

Тилисми ҳайрат. Аввалин асари калонҳаҷми Бедил маснавии «Тилисми ҳайрат» аст, ки дар соли 1080 ҳиҷрӣ (1669—1670 милодӣ) дар синни 25—26 солагии муаллиф эҷод шудааст. Маснавӣ аз муқаддима, хотима ва бахши асосӣ — ҳикоят дар имтизоти рӯҳ ва ҷисми инсон — иборат буда, 3484 байтро дарбар кардааст. Бинобар нишоран баъзеи таъкиранивисон ва иддае аз муҳаққиқон, «Тилисми ҳайрат», гӯё, ҷавоб ба асари маъруфи Фаридуд-

дини Аттот (1148—1220) «Мантиқ-ут-тайр» бошад. Харчанд дар худ асар доир ба ин масъала ишорае наҷафтааст, аммо мазмун он аз баъзе ҷиҳатҳо сужети «Мантиқ-ут-тайр»-ро ба хотир меорад. «Тилисми ҳайрат» низ ҷун «Мантиқ-ут-тайр» ба мавзӯи тасаввуф ихтисос ёфта, дар он масъалаи худшиносии орифона аз роҳи ранҷи сафар ва тайн водию манзилҳои гуногун талқин шудааст. Илова кардан лозим аст, ки дар байни «Тилисми ҳайрат» ва асари дигари Аттот «Мусибатнома» низ баъзе ӯмумиятҳо мавҷуданд. Махсусан анҷомҳои ин ду асар ба ҳамдигар хеле монанд мебошанд. Ҷи дар «Мусибатнома» ва ҷи дар «Тилисми ҳайрат» ҷӯяндаи ҳақиқат пеш аз расидан ба мақсад бо дили хеш, ки маърази он ҳақиқат аст, дучор мегардад. Инак ба мақсади беҳтар дарк намудани мазмун ва муҳтавиёти «Тилисми ҳайрат» мазмунӣ онро муҳтасаран нақл менамоем.

Шоҳе бо номи Рӯҳ аз олами боло фуруд омада, дар мулкӣ Бадан маскан гирифт ва бо Мизот ном дӯшизан ин ҷой издивоҷ карда, соҳиби фарзанде шуд бо исми Сиххат. Ӯ ба мақсади интиҳоби манзили доимӣ қалъаҳои Димоғ, Ҷиғар ва Дилро муъояна карда, дар паноҳи Дил иқомат гузид. Аз муқимони Дил — Фараҳ, Муҳаббат, Умед, Хавф, Ғам ва Адоват — се нафари аввалро мулозим хонда, дигаронро аз Бадан хориҷ кард. Ба ҳокимони мулк — Балғам, Хун, Саффо ва Савдо итёмҳо дода, дар кишвар адлу амонӣ ҷорӣ намуд. Вале ин осоиш дер нақашид: дар байни ҳокимон низоъ бархоста, боиси ҳучуми Хавфу Ғам ва Адоват бар зидди шоҳ гардид. Шоҳ надимони худ — Фараҳ, Муҳаббат ва Умедро ба назди Хусн, Ишқ ва Ақл фириристода, аз онҳо мадад хост. Аз ин миён танҳо Ақл бо лашкари Ахлоқ ба имдоди шоҳ шитофта, муҳолифони ӯ Хавфу Ғамро мағлуб ва зиндонӣ кард. Вале Адоват аз ҷазо раҳой ёфта, ба қасди интиқом аз Мараз ёрӣ талабид. Мараз дар таркиби Ғизо дохили Бадан гардид. Аз ин кор Сиххат огоҳ шуда, аз Ақл мадад хост. Ақл бо кӯмаки Парҳез Маразро аз Бадан дур ронд. Аммо бо асари Парҳез Заъф ба Бадан роҳ ёфта, бо дастгирӣ ҳокимони мамлакат — Балғам, Хун, Саффо ва Савдо бар Ақлу Парҳез шикаст овард. Дар ин асно Хавфу Ғам низ озод гашта, ба муқобили шоҳ бархостанд. Аз ҳамлаи яқҷояи онҳо шоҳ бо танг омада, ихтиёри гурбат кард. Лекин

Сиххат ўро ба қоний даъват намуда, бо ёрии Ҳиммат бар душманон ғолиб омад. Дар ин миён Хусн низ вориди Бадан гардида, тамоми аъзон онро фаро гирифт. Сипас Ишқ ба мулки Бадан омад ва шоҳро аз ҷилон Хусн ғофил дида, дар пайи такмил додани ӯ шуд. Ишқ бад ин мақсад аз Хусн ва иқтидори он суҳан кард. Шоҳ бо шунидани ин ном беқарор шуда, орзуи висоли ӯ намуд. Ишқ гуфт, ки барои расидан ба висоли Хусн ранҷи сафар бояд кашид. Шоҳ тарки манзил намуда, бо ҳидояти Ишқ аввал Мулки Маъшуқиро тай намуд, ки дорон манзилҳои зиёде аз қабилы Миён, Зулф, Лаб, Қомат ва ғайраҳо буд. Сипас ба Мулки Ошиқӣ роҳ гирифта, Боғи Маломат, Иқлими Бало, ва Водии Ҳичронро убур карда, ба сарҳадди худшиносӣ наздик шуд. Ишқ оннаеро ба ӯ дода, таъкид намуд, ки ба он назар андозад. Шоҳ дар онна нақши заъифро дида, дар хайрат афтод. Ишқ ўро аз асли мақсад воқиф намуда, гуфт, ки мурод аз тайи манозил ва водихо туро аз ҳақиқати ту огоҳ кардан буд. Онро, ки ошиқӣ, қамоли худӣ туст ва ин онна, ки мебинӣ, қалби мусаффоаст, ки акси туро ҷилвагар сохтааст. Шоҳ чун аз ҳақиқати ҳол огоҳ шуд, аз худ бирафт ва ба ҷаҳони берағ пайваст.

Бо вучуди он ки мазмуни асосӣ ва ҷавҳари аслии маснавӣ аз масоили мухталифӣ тасаввуф ва таълимоти худшиносии орифона иборатанд, дар он ба тасвир ва тадқиқи бадеии мавзӯҳои моддӣ ва ҳаётӣ низ диққати муайян дода шудааст. Масалан, ҷараёни ҳаракати динӣ ва тағайюри таҳаввули олами моддӣ, таппиш ва шӯру шарӣ набзи ҳаёти ҷамъиятӣ дар асар ин тавр инъикос ёфтаанд:

Тапидан сайди домн зиндагонист,
 Чу хуни биस्милаш ҳосил равонист.
 Ҷаҳоне дар гудози хеш ғарқ аст,
 Ҷароғи маҳфил ин ҷо шӯри барқ аст...
 Ҷаманзори ҷаҳон домн тақуҷуст,
 Қи парвоз аст, агар ранг асту ғар бӯст.
 Тилисми ваҳшати ашёст дунё,
 Тапиданҳои амвоҷ аст дарё.
 Агар хок аст, парвозаш ғубор аст,
 В-агар санг аст, боли ӯ шарор аст.

Дар асар бархе аз афкор ва ақонди тарбиявӣ — ахлоқии шоир низ ифода шудаанд. Чунончӣ, кӯшишу ғайрат ва ҳиммати баландро шоир аз омилҳои зарурин фаъолияти инсон доништа, хонандаро ба ҷидду ҷаҳди фаъолона ва аҷоибӣ корҳои нақӯ ташвиқу тарғиб намулдааст:

Матозеро ки ҷаҳд омад харидор,
Агар анҷост, байъаш нест душвор...
Ба қадри ҷаҳд ҳар кас муздёб аст,
Хуш он ҷаҳде, ки манзураш савоб аст.
Ниҳоли кӯшиш ин ҷо бесамар нест,
Ки ботил ҳам фусунаш беасар нест.

Маснавин «Тилисми ҳайрат» илова бар он ки аҳамияти бузургии адабию эстетикӣ дорад, дар қорӣ омӯзиши таърихи тасаввуф, тадқиқи марҳала ва тариқаҳои мухталифи он ҳам материалӣ бебаҳо дода метавонад.

Муҳити аъзам. Ин асар аз бузургтарин маснавиҳои Бедил аст, ки дар муддати беш аз 20 сол эҷод шудааст. Шоир дар соли 1078 ҳиҷрӣ (1667—1668 милодӣ) ба таълифи он шурӯъ намуда, дар байни солҳои 1096—1099 (1685—1688) онро ба итмом расонидааст. Асар дар вазни мутақорини мусаммани маҳзуф буда, аз муқаддимаи мансур ва ҳашт давр (боб) иборат аст ва беш аз 6000 ҳазор байтро дарбар кардааст. Мавзӯ ва ғояи асосии онро таълимот дар бораи пайдоиши оламу одам ва масъалаи худшиносии инсон ташкил додаанд. Шоир процесси пайдоишро ба зинаҳои ҷудогона тақсим намуда, ҳар як зинаро дар боби алоҳида ба таҳқиқ гирифтааст. Бобҳои якум ва дуҷум ба мавзӯи нузули нафси ҳуш, зуҳури олами моддӣ ва пайдоиши Одаму пайамбарони дигар — Идрис, Нух, Юнус, Иброҳим, Яъқуб, Юсуф, Довуд, Айюб, Мусо, Исо ва Муҳаммад — бахшида шудаанд. Мундариҷаи боби сеюм аз пайдоиши ақонд ва аъзоҳои мухталиф ва касбу пешаҳои гуногун ҳикоят мекунад. Ин гуногунӣ ва мухталифият дар ду паймони — камол, яъне эътидол ва нуқс — безъиҷдоӣ гардиш намуданд. Риёи эътидол боиси хушбахтӣ ва безъиҷдоӣ сабаби бадбахтии олам ва оламиён гардид. Боби чорум аз ситоиши бодаи аласт ва орзуи баҳравар шудан аз он иборат мебошад. Васфи баҳор, кай-

фийти чаман, таровати сабзаву гул ва ғайраҳо, ки ба ақидаи шоир — ҳама таҷаллиёти зоти бечунанд, мӯҳтавиёти боби панҷумро ташкил додаанд. Дар ин боб инчунин зухду риё ва гуфтору кирдори зоҳидон мавриди танқид ва мазаммат қарор гирифтаанд. Дар боби шашум сифати майхона, ситониши ҷому мино, кайфияти дил ва найрангҳои он, васфи асбобҳои мусикӣ — даф, чанг, най, танбур, қонун ва ғайраҳо, ки тарҷумонҳои диланд, инъикос ёфтаанд. Боби ҳафтум аз тарғиби худшиносии орифона, ситониши ҳомӯшӣ, накухиши тақлиду қиёс, мазаммати даъвои беҳуда ва даъват ба гуфтани сухани тозаву бикр иборат мебошад. Ва ниҳоят, боби охирин, ки хотимаи асар аст, тавсияи пон ва ситониши калом бадеъро дарбар кардааст. Ҳаман қисматҳои маснавӣ бо мувоҷиҳат ба соқӣ шурӯъ шуда, ба ҳамин хитоб ба итмом мерасанд. Шоир ба мақсади таъйид ва тақвияти ақидаи хеш аз ҳикмати ғайбӣ ва латифаҳои ҷи ҳалқиву ҷи китобатӣ истифода кардааст. Дар байни ин қабил таъсироти ҳикояҳои тӯлонӣ ба монанди қиссаи шоҳ ва ҷодугар мазҷуданд, ки бо хусусияти тасвири вуҷдати воқеот ва барҷастагии образҳо ба дараҷаи асарҳои мустақил бардошта шудаанд.

«Тури маърифат». Соли эҷоди ин маснавиро шоир сарехан эҷир накардааст. Аммо боз ҳам дар асоси ишораҳои худӣ ӯ таълифи онро байни солҳои 1097—1099 ҳиҷрӣ (1686—1688 милодӣ) тахмин намудан мумкин аст. Тавре ки аз оғоз ва анҷоми маснавӣ бармеояд, он ба яке аз дӯстони шоир — Шукруллоҳони Хофӣ (вафоташ 1696) бахшида шудааст. Бинобар ишораҳои Бедил, Шукруллоҳон дар байни солҳои 1096—1097 (1685—1686) ғайбдорӣ ҷамъи Майвот таъйин шуда, аз Бедил хоҳиш менамояд, ки дар сафари ин ҷамъ ба ӯ ҳамроҳӣ кунад. Шоир ин тақлифро қабул карда, чанд муддат дар мавзеоҳои гуногуни Майвот, аз ҷумла дар Байрот ва Нормавл, зиндагӣ менамояд. Бедил баъди чанд моҳи иқомат дар Майвот ба Дехлӣ баргашт. Вале Шукруллоҳон то соли 1099 муқими он ҷамъ буд. Аз номаҳои Бедил, ки аз Дехлӣ ба Майвот, ба номи Шукруллоҳон ирсол шудаанд, маълум мешавад, ки шоир пас аз бозгашт ба Дехлӣ ба таълифи асар шурӯъ намуда, то табдили Шукруллоҳон ба ғайбдорӣ Дехлӣ,

яъне то соли 1099 ҳиҷрӣ (1688 милодӣ) онро ба итмом расонида будааст.

«Тури маърифат» дорон суҷети муайяни эпикӣ набуда, 38 фасли лирикӣ-тавсифӣ ва лирикӣ — фалсафиро дарбар кардааст. Мазмуни асар асосан аз тавсири манзараҳои кӯхистон Байрот ва тавсифи хурамиҳои фасли баҳори он сарзамин иборат мебошад. Фасли аввал, ки «Оғози баёни сайри Байрот» унвон гирифтааст, дар хусуси таъсири каломи бадеъ, зиёни ҳамӯшӣ ва ғӯшанишинӣ, тарғиби ҷидду ҷаҳд, амалиёти фаъол ва аҳамияти он дар ҳаёти инсон баҳс менамояд. Дар фасли дуввум хонанда ба ҷустуҷӯ, ҷаҳду талош ва маърифати «олами ранг», яъне дунёи моддӣ даъват карда мешавад. Фаслҳои минбаъда сифати Байрот, манзараҳои он, фасли баҳору баршағол, васфи абру қатра, хубоб, тирӯ камон, шафақ ва ғайраҳоро дарбар кардаанд. Сифати кӯҳсор, ҷоххон маъдан, чашмаҳои гарм, обҳои шифобахш, манзараи шабгир, боғу гулҳои боғ қисматҳои хотимагии маснавиро ташкил додаанд.

Ҳангоми муталаъан осори Бедил хонанда ба падидаҳои забонӣ бармехӯрад, ки назари онҳоро дар осори шоирони дигар камтар метавон дид. Қорбурди калимаҳои мураккаби серҷузъа, калимаҳое, ки аз се ва ё чортоғӣ калиман сода иборатанд, аз ҷумлаи ҳаминаи гуна падидаҳо мебошад. Қобили қайд аст, ки ин нави калимаҳо дар маснавҳои шоир бештар ба назар мерасанд. Ҷунонҷи, калимаҳои «муҳталифнағмазо», «бунгулмаҳмил», «садфусунизҳор», «сурхрунталош», «бунёднандешасӯз», «баҳрукондастгоҳ», «ҷамангулдастасоз», «бунёднамарғном», «якшараризҳор», «якнолаҷавлон», «муъзимондарёшикоф», «мавҷимайизҳор», «беҳудипечутоб», «симузархез», «ёкутобуранг», «безътидолиринвоҷ», «худсарипеша», «хунгаштаминқор», тӯфонбаоламфикан» ва ғайраҳо аз ҳаминаи қабиланд. Илова бар ин намунаҳо чанд мисоли дигарро дар дохили мати инз метавон зикр кард.

Аз «Тилисми ҳайрат»:

Шуд охир маҳмилорон тағофул,
Ҷарасбарноқабанд аз хандаи гул.

Кунун килки муҳаббатномаи рӯшод
Зи ҳаҷрафтадоғонаш медихад ёд.

Аз «Тури маърифат»:

Ғараз ки кӯҳсори симузархез
Ҷаҳонерост оташдарҷигаррез.

Ҷиҳоти даҳр аз оннасофӣ
Қиёматчилварези синнасофӣ.

В-агар билфарз тамҳиди ҷудоист,
Ба рӯи ҳам даримиҷгонкушоист.

Аз «Муҳити аъзам»:

Шаробе дуоламтасаввурғудоз,
Адампарвари наҷъан имтиёз.

Яке соғари очизӣ дарзада,
Ҳавасро ба теғи адаб сар зада,

Саропо сарафкандағиҳавсала,
Қулоҳе нигун карда чун обила.

Сипехрам сувайдонасабқавқаб аст,
Гули домани субҳи бахтам шаб аст.

Баъзе аз муосирони Бедил, ки ба тасарруфот ва ихтироъоти вай дар забони форсӣ ишораҳо карда, ўро ба ғалатгӯй ва ҳатто надонистани ин забон айбдор мекарданд, ғолибан, ҳамин хусусияти шеърӣ ўро низ дар назар доштаанд. Яке аз тазкиранигорони асри XVIII Сирочиддин Алихони Орзу дар ин бора чунин хабар додааст: Мирзо Бедил «чун аз роҳи қудрат тасарруфоти намоён дар форсӣ намуда, мардуми вилоят (яъне мардуми Эрон — БР) ва қосаласони онҳо, ки аҳли Ҳинданд, дар каломии ин бузургвор суханҳо доранд». Муаллифи дигарӣ ҳамин аср Биндербандоси Хуш-

гӯ овардааст: «Аксар беинсофҳои замон аз рӯи ҳасад ҳарфе чанд носазо дар ҳаққи ҷаноби кароматмаоб месозанд, ки Мирзо Бедил ғалатгӯи муқаррарест. Ва ҳол он ки худ ба пояи ғалатҳояш нарасидаанд. Ҷи ҳазрати Гулшан (шайх Саъдуллоҳи Гулшан шоири асри XVIII — Б. Р.) мефармуд, ки Мирзо Бедил пояе дорад, ки ин ғалатҳояшро баъди сад — дусад сол аҳли луғат ва фарҳангро ба тариқи санад хоҳанд овард. Ва мо фарз кардем, ки таркибсозӣ ва лафзтарошӣ, ки номаш ғалат гузоштаанд, дар тамоми ашъораш повсад ё ҳазор байт хоҳад буд. Ҷавоби бақия шеърҳояш, ки ҳам ба рағми муддаъиёи саҳеҳ ва дуруст бошад, кӣ метавонад дод?»

Тавре ки аз иқтибоси дуввум бармеояд, ғалатгӯиҳое, ки ба Бедил инсбат медодаанд, ҳамон таркибсозӣ ва лафзтарошиҳои ӯ будааст. Дуруст аст, ки ин тарзи калимасозӣ хондани ашъори шоирро душвор гардонид, шахси ба услуби ӯ ноошноро ба нишбӯҳ наандохта наметавонад. Вале ин падида ва дигар хусусиятҳои забони осори Бедил нишонҳои нобаладӣ дар забони форсӣ набуд, балки шояди иқтидори ӯ дар истифода аз имкониятҳои ин забон аст. Матни ҳозир қардан мо асосан аз рӯи наشري охирии куллии шоир (Қобул-1341—44) сурат гирифтааст. Вале дар мавридҳои зарурӣ аз наشري Сафдарии Куллийёт (Бамбай-1299) ва чанде аз нусхаҳои хаттии ашъори шоир низ истифода гардидааст. Чунончӣ, дар таҳияи матни «Тилисми ҳайрат» илова бар ду наشري мазкур аз нусхаҳои хаттии рақамҳои 2559, 292 Институти шарқшиносии АИ Тоҷикистон, нусхаи рақами 595 Китобхонаи давлатии ба номи Фирдавсии Тоҷикистон истифода шудааст. Истифода аз нусхаҳои хаттии имкон дод, ки дар баробари тасҳеҳи баъзе ҷойҳои номафҳуми нусхаҳои ҷопӣ навоқисоти дигари онҳо низ ошкор гардад. Чунончи, маълум гардид, ки матни «Тилисми ҳайрат» дар ҳардуи наشرҳои мазкурӣ куллийёт ноқис аст. Ин маснавӣ дар наشري Сафдарӣ 3454 байт, дар наشري Қобул 3464 байт ва дар нусхаи хаттии рақами 2559 Институти шарқшиносӣ 3484 байт аст. Ба таъбири дигар, нусхаи хаттии мазкур аз ҷумлаи комилтарин нусхаҳои асар аст. Дар таҳияи «Тури маърифат» низ дар қатори нусхаҳои ҷопӣ аз нусхаҳои хаттии № 542 ва 595 Китобхонаи ба номи Фирдавсӣ истифода шудааст. Ҳаҷми ин асар ҳам дар нус-

хаҳои чопӣ ва ҳам дар нусхаҳои хаттӣ баробар — 1200 байт аст. Фикри Биндербандоси Хушгӯ, ки «Тури маърифат»-ро 3000 байт гуфтааст, зоҳиран, беасос аст. Зеро чандин нусхае, ки чи дар китобхонаҳои Душанбе ва чи дар Архиви миллии Афғонистон мавҷуданд, аз 1200 байт бештар нестанд. Зимнан бояд бигӯем, ки Хушгӯ ҳаҷми маснави дигари Бедил «Танбеҳ-ул-муҳаввисин»-ро 1000 байт навиштааст. Вале ин маснавӣ дар нусхаҳои хаттӣ ва чопӣ аз 200 байт зиёд нест. Нусхаҳои хаттӣ дар тасҳеҳи матни «Тури маърифат» низ судманд буданд. Аз ҷумла унвонҳои чанд бахши маснавӣ дар асоси онҳо барқарор карда шуд. Чандин байти он, ки дар нусхаҳои чопӣ номафҳум буданд, аз рӯи нусхаҳои хаттӣ ба тасҳеҳ расиданд.

Вале дар таҳияи «Мухити аъзам», мутаассифона, аз ин гуна имконият маҳрум будем. Зеро ба ғайр аз нусхаи чопии Қобул нусхаи мукаммали дигареро дар даст надоштем. Нусхаи Сафдарӣ ва нусхаҳои хаттии китобхонаҳои Душанбе матни мухтасари маснавиरो дар бар доранд. Дар ин нусхаҳо матни асар аз 2000 байт андаке бештар аст. Масалан, нусхаи чопии нашри Сафдарӣ 2050 байт аст. Дар сурате ки дар нашри Қобул ва чанд нусхаи хаттии Архиви миллии Афғонистон маснавӣ беш аз 6000 байт мебошад. Вале бо вучуди ин, аз нашри Сафдарӣ ва нусхаҳои хаттии № 292, 822, 1626 Китобхонаи Фирдавсӣ истифода ба амал омадааст. Дар тасҳеҳи матни «Мухити аъзам» аз порчаҳои алоҳида он, ки дар асари дигари Бедил «Ишороти ҳикоят» мавҷуданд, низ истифода шудааст.

Ҷунончи, байти охирини порчаи зерин дар матни «Мухити аъзам» як андоза мафҳум ва норавшан ба назар мерасад:

Яке гофил аз рамзи мову туй,
Навомӯзи найранги илми дуй
Зи тоқи саро ёфт оннае,
Сафодарбагал табъи бекинае.
Дар он онна сурати хеш дид,
Гирифтोर шуд, ҳар қадар беш дид.
Ба ваҳме ки нашкофадаш роҳи ҳалқ
Чу маъний нуҳуфт аз назарҳои ҳалқ.

Порчаи боло дар «Ишороту ҳикоёт» мавҷуд аст ва байти охи-
рини он дар ин шакл омадааст:

Ба ваҳме ки нашкофадаш ройи халқ,
Чу маънӣ нухуфт аз назарҳои халқ.

Таъбири «ройи халқ» нисбат ба «роҳи халқ» саҳеҳтар ба на-
зар расид ва дар матни асар овардани ҳамин ибора салоҳ донис-
та шуд.

Дар охир бояд гуфт, ки таъияи ин китоб бе мададу дастгирӣ
ва маслиҳатҳои муфиди ҳамкории азиз Аълоҳон Афсаҳзод, Му-
ҳаббат Қаноъат, Муҳаммадҷони Умар, Шамсиддини Муҳаммадӣ,
шоирони мӯҳтарам Қутбӣ Қиром ва Хайрат Шанбезода имконно-
вазир набуд. Мураттиб ба ҳаман рафиқони мазкур аз самими
қалб изҳори ташаккур менамояд.

ТИЛИСМИ ХАЙРАТ

ТИЛИСМИ ХАЙРАТ

ОН ЧЯ ДАР ИН ДОИРА САВТУ САДОСТ,
ПАРДАИ ОРОИШИ ХАМДИ ХУДОСТ¹.

Ба номн он, ки дил кошонаи ўст,
Нафас гарди матоъи хонаи ўст,
Суроғаш ҷои дигар рӯ надорад,
Бурун аз хеш чустуҷӯ надорад.
Бутуни вахдаташ зохиришони на,
Зухурашро бутуне дар миён на.
На фавке ҷилвагар бар сатҳи тахташ,
На тахте ошкор аз фавки бахташ².
Чунон аввал, ки ўро охире нест,
Чунон ботин, ки бо ў зохира нест.
Агар шамъи шабистони бутун аст,
Зухураш нақше аз имкон бурун аст.
В-агар партавфикан бошад зухураш,
Бутун шамъе, ки маълум аст нураш.
Гар ў дарёст, сохил бенишон аст,
В-агар сакрост,

манзил ҳам ҳамон аст.

Никобу ҷилва хусни содан ўст,
Хуму хумхона ҷўши бодан ўст.
Хучуми рангу бӯ девори боғаш,
Фурӯғи хеш фонуси чароғаш.
Гули ин боғ раъноӣ надорад,
Ба ғайр аз худ тамошой надорад.

Баҳораш гул накарду ошкор аст,
 Гулаш ранге набасту навбаҳор аст.
 Кабоби ӯ-чи гумроҳӣ, чи ирфон,
 Хароби ӯ-чи огоҳӣ, чи инсён.
 Чӣ имкон? Яктапиданқобили ӯ,
 Чӣ рӯзу шаб? Ду боли бисмили ӯ.
 Дар он гулшан, ки шӯри чилван ӯст,
 На ҳарфи рангу не андешан бӯст.
 Чӣ нозад гуфтугӯ? Роҳе надорад
 Чӣ созад хомӯшӣ? Оҳе надорад
 Ҳавои остонаш дода овоз
 Ба гарде аз ду олам карда парвоз.
 Таманнон ҳаримаш баста маҳмил
 Ба лаббайки садон хуни бисмил.
 Ниҳони боғаш аз худ сар кашидан,
 Ғазоли дашти ӯ аз худ рамидан.
 Ба роҳи ӯ, ки гардаш чилвазор аст,
 Зи худ берун ништастан интизор аст.
 Намебандад ману ӯ нақши таҳкик,
 Дуй лафзест ин ҷо ваҳми тафрик,
 Зикҳи гулшантирои базми найранг,
 Чу бӯи гул ниҳон дар олами ранг.
 Нафас мавҷе зи баҳри ғайрати ӯ,
 Ниғаҳ торе зи сози ҳайрати ӯ.
 Сифоташ нагман сози баёнҳо,
 Санояш чунбиш набзи забонҳо.
 Ба зикри ӯст аз бас субҳамонл,
 Тапишҳо мешуморад донан дил.
 Ба савдон сучуди доими ӯ
 Ҷабин афтода бар меҳроби абрӯ.
 Чу шуд бар остонаш сачдаандеш,
 Маҳи нав ҳам ҷабине чид бар хеш.
 Ба роҳаш бедиле, к-афтод бар хок,
 Нишаст аз обила саркӯби афлок.
 Ба минон диле гар хӯрд сангаш,
 Шикасти ҳарду олам буд рангаш.

Зи бас ғазлаш ба сомони талофист,
 Агар тоқат набошад, ачз кофист.
 Дар он водӣ агар сазӣ аст бемор,
 Зи по афтодагӣ ҳам мекунад кор.
 Таҳайюр нолаҳои безабонаш,
 Фигон дастӣ дуъои нотаवонаш.
 Дил аз ҷӯши ғамаш майхонаи роз,
 Ҷигар аз дораи оташхонаи ноз.
 Зи дил ҳар ҷо шикасте сар барорад,
 Садои ҷинни он базм дорад.
 В-агар оҳест ин ҷо ҳасратолуд,
 Аз он маҳфил сипанде мекунад дуд.
 Ба ёдаш дар биёбони таманно
 Сари савдонёро гардиши по.
 Зи шавқаш дар тамошгоҳи найранг
 Чаманҳо поймоли гардиши ранг.
 Шаҳидашро зи шавқи ҳасратомол
 Қафани ҷун субҳи сомони парӯ бол.
 Чаман як бисмили дар хун ҳалокаш,
 Саҳар як оҳи сарди синачокаш.
 Фалакҳо дар раҳи ҳукмаш шитобон,
 Зи сар по карда ҷун реғи биёбон.
 Ридои софии нӯҳ баҳри ахзар
 Ба баҳри покиаш як домани тар.
 Сафозҳром субҳи парниёпӯш
 Зи аҳли маъбадаш як хирқабардӯш.
 Замин хокистари парвонаи ӯ,
 Ҳаво гарди рами девонаи ӯ.
 Мухит аз кулзумаш шабнамсаворе,
 Зи доғистонаш оташ лолақоре.
 Ба сайри сунъи ӯ аз аҷзи тадбир
 Зи ҳайрат шахси биной замнигир.
 Зи найранги тақопӯи висолаш,
 Ки ҳайрат меғудозад дар ҳаёлаш,
 Нафас дар пардан дил ресмонбоз,
 Ниғаҳ дар хонан ҷашм осмонтоз.

Дар он водӣ, ки кард аз аҷзи рафтор
Чаҳонро ҷустуҷӯяш хичлатизҳор,
На танҳо ҳок гарде бар варақ дошт,
Ҷабини баҳр ҳам муште арақ дошт.
Ба авҷи кунҳаш аз бедаступой
Суханро нест парвози расой.
Гиреҳ бар болу бар по теша ин ҷост,
Биёбонмарғии андеша ин ҷост.
Баёнҳо новаки ваҳмест ҳаста,
Тасаввурҳо ҷару боле шикаста.
Гул аз гулзори ҳамди ӯ касе чид,
Ки чун заҳм аз лаби хунбаства нолид.
Ҳомӯшиҳост ин ҷо айни оҳанг,
Шикасти бол парвоз аст чун рағм.

ОН КИ ЗИ СОЗИ ҚИДАМИ Ӯ ЧАҲОН КАРДА ҲУДУСЯ БА ТАКАЛЛУФ АЕН

Дар он соҳат, ки ҳастаҳо адам буд,
Ҳаводис маҳви оғӯши қидам буд.
На воҷиб аз ғано нақши нигин дошт,
На мумкин гарди ҳоҷат бар ҷабин дошт,
Ҳазизи³ ҳок дар гарди фано гум,
Уруҷи ҷарх чун нақши ҳаёо гум.
Ҷиҳатҳои таъайюн беишорат,
Мазомини таназзуҳ беиборат.
Аҳад беҳоман ваҳдатнигорӣ,
Адад номаҳраи қасратшуморӣ.
Муҳите буд бе маъни таъайюн,
Баҳоре фориғ аз сози талаввун.
Ҷамолӣ муғлақе тамкиннишон буд
Дар он хилват,

ки хилват ҳам ниҳон буд.

Ба бечунӣ раҳи ташбеҳ мезад,
Тағофул соғари танзеҳ мезад.

Чудо аз чилваи иҷмолу тафрид,
 Бурун аз қисвати итлоку тақйид⁴.
 Нигоҳи бениёзӣ мастиқе дошт,
 Сафи миҷгон баланду пастие дошт.
 Иродат қард бар шӯҳӣ тақозо,
 Бурун омад ба сад гулшан тамошо.
 Гуле ранги шукуфтаи қард изҳор,
 Ҳамон ҷашми тамошо гашт бедор.
 Тилисми гунча найранге бурун рехт
 Ҷаман гул қарду тӯфонҳои хун рехт.
 Нигоҳу қилва тавъам қилвагар шуд,
 Садову соз бо ҳам пардадар шуд.
 Адам, то доман афсонад, ҷаҳон буд,
 Замин, то нақш бандад, осмон буд.
 Зи ҳарфи «кун»⁵ занад то қудраташ дам,
 Ба ҳам зад чун ду лаб нақши ду олам.
 Шуд ин нӯҳ парда лабрезӣ навоҷаш,
 Зи ҳастӣ то адам мадди садоҷаш.
 Ба тӯфон зад баҳори қилвамушток,
 Ба арзи партав омад шамъи итлок.
 Ниҳони бенишонӣ қомат орост,
 Гулафшони дуоламқилва барҳост.
 Зухурандешини он ҳусни ҷовид
 Гирифт синан имкон ба хуршед.
 Хурӯш аз пардан найранг барҳост,
 Ниҳол аз гил, шарар аз санг барҳост.
 Фалак саргаштагиро дар қазас қард,
 Саҳар ҷоки диле назри нафас қард.
 Замин чун доғ бо вомандагӣ сохт,
 Ҳаво оҳе шуду аз худ бурун тохт.
 Ба боли шӯъла сӯзе ошён қард,
 Хиромӣ сб ҳам ашкӣ равон қард.
 Ба он як қилва сад ҷашм ошно шуд,
 Аз он як ҷашма сад Ҷайхун ҷудо шуд.
 Зи як онна сад тимсол ҷӯшид,
 Зи як парвоз ҷандин бол ҷӯшид.

Чамод осуд чандоне, ки хун баст,
 Набот ошуфту аз пастӣ бурун част.
 Вухуш аз гарди никон дарси рам хонд,
 Туюр аз бол бар худ доман афшонд.
 Зи барқи софӣи миръоти асрор
 Таҷаллӣ кард инсон охири кор.
 Дамид аз донааш пӯшидан хок,
 Зи субҳаш рехт беруи рози афлок.
 Зи ҳар дил орзуе авҷ бардошт,
 Зи ҳар гул рангу бӯе мавҷ бардошт.
 Кунун он бенишониҳо нишон шуд,
 Ҳамон осудагӣ шӯри ҷаҳон шуд.
 Агар хок аст, ҷавлонгоҳи савдост,
 В-агар об аст, маввочи таманност.
 Таби шавкест дар табии манумо,
 Ки набзи боъиси он нест пайдо.
 Ҳама домӣ тамошо чида дар пеш,
 Вале номаҳраи онан хеш.
 Назарҳо волаи наззори ғайр,
 Чароғи Қазба равшан, лек дар дайр.
 Таҳаққуқ карда аз бас дасту по гум,
 Зи соҳил мекунад дарё таяммум.
 Фалак оворагӣ меҷӯяд аз хок,
 Замин ором меҳаҳад зи афлок.
 Зи маҳфил рафта беруи партави шамъ,
 Ба ваҳи онсӯи олам оламе ҷамъ,
 Яке печида бар худ, к-ин биёбон
 Надорад вусъати як нола ҷавлон.
 Яке полон, к-аз ин дарёи хунхор
 Нашуд бар ҳеҷ кас соҳил намудор.
 Яке ҷӯёву мақсудаш нишон на,
 Яке бетобу матлаб дар миён на.
 Яке бо чилван Лайлӣ муқобил,
 Яке дар интизори гарди маҳмил.
 Яке ором шуд теги ҳалокаш,
 Чу гард осудагӣҳо кард хокаш.

Яке чун мавҷ кӯшишхосилу бас,
 Шижастанҳои хешаш сохилу бас.
 Яке дар манзилу рахбартаманно,
 Хумистон дар сару соғартаманно.
 Яке бори талаб бар гайр нагзошт,
 Пайи мақсад зи гарди хеш бардошт.
 Яке сад раҳ ба як манзил нишон дод,
 Яке дар ҷустуҷӯи роҳ чон дод.
 Яке гӯё, ки олам ҷуз сухан нест,
 Яке ҳомуш, ки чон дам задан нест.
 Ҷаҳоне сархуши иршоди хеш аст,
 Майи миён истеъдоди хеш аст.
 Муҳит аз хумкашиҳо мастнаасбоб,
 Гухарро қатрадорӣ олами об.
 Ба раҳ ранге ки меҷӯшад хуми роз,
 Ба ҷоми гуфтугӯ мерезад овоз.
 Ҷӣ созад кас ба ин оташтаҷаллӣ?
 Зи хокистар магар ёбад тасаллӣ.
 Тафаккур оҷизу андеша орист,
 Ҷи таҳқиқу ҷи тақлид, эътиборист.
 Дар ин мактабсаро гар матлабе ҳаст,
 Варақгардонии рӯзу шабе ҳаст.
 Ба саъйи хирағҳои туву ман
 Нигоҳ ин ҷо саводе карда равшан.
 Агар аксе аз ин онна пайдост,
 Губори диққати наззориан мост.
 В-агар ҷашми ту яктоинишон аст,
 Маху хуршеду анҷум осмон аст.
 Махур ҷоми фиреб аз мавҷи найранг,
 Ҳамон кӯҳаст обу оташу санг.
 Зи мавҷу қатра чандин қорвои гир,
 Матоъи ваҳдати дарё ҳамон гир.
 Ақоид гарчи бошад мухталифранг,
 Зи сози ваҳдат аст ин ҷумла оҳанг.
 Ҳама сарғаштағони роҳи ӯем,
 Ба қадри фаҳми хеш огоҳи ӯем.

Чӣ шуд, гар мавҷ ҳар сӯ мезанад сар?
 Ки аз дарёш беруи нест маъбар.
 Ба сад равзан кунад гар зарра парвоз,
 Ҳамон дар чашми меҳр аст ошёнсоз.
 Чудой нест, фикри васл то чанд?
 Гусастан гар набошад, чист пайванд?
 Дар ин гулшан дурангӣ фикри хом аст,
 Ки ин ҷо ранги саҳбо шишаном аст.
 Таъолиллах, ҷӣ хусни бениёнист,
 Ки дар ҳар заррааш хуршедсозист
 Нами ҳар ашк аз вай кулзумошом,
 Тафи ҳар оҳ аз ӯ дӯзахсаранҷом.
 Ҷигар як лола аз гулзори дораш,
 Ниғаҳ як ҷунбиш аз дуди ҷароғаш.
 Зи шаҳри ҷилвааш олам саводе,
 Сипеҳр аз дашти сунъаш гирдбодде.
 Хирад дар ҷустуҷӯ афтодан ӯ,
 Ҷунунҳо сар ба саҳро додан ӯ.
 Зи бас хуршеди хуснаш бениқоб аст,
 Ниғоҳи чашми шабнам мавҷи об аст.
 Маҳаш аз бас гули баъзи ҳузур аст,
 Катонро тору пуд амвоҷи нур аст.
 Дилу шавқи таманнои висолаш,
 Сару фикри гиребони ҳаёлаш.
 Саҳарпардозӣ шомӣ ғам ба оҳе,
 Бисоторои ҳайрат аз ниғоҳе,
 Фигонҳо дар ҳавояш шӯълатаркиб,
 Ҳаёл аз ҳайраташ оинатартиб.
 Сари зулфи ғано орош аз тоб,
 Ҷароғони ҳаё афрӯхт аз об.
 Зи сози қудраташ дар маҳфили роз
 Ҳамӯшӣ пардаи сад шӯъла овоз.
 Тарабтаълими ҳар гул аз ҳавое,
 Тасаллисозӣ ҳар соҳ аз навое.
 Инони ҳарф дар дасти забон дод,
 Таҳайюршӯълае сар дар ҷаҳон дод.

Ки ин ҷо фикри сайде нест тамҳид,
 Сухан домест, бояд бар ҳаво чид.
 Хирадро гуфт: маҳви гӯш мебош,
 Навоҳо бишнаву хомӯш мебош.
 Саломат як гул аз боғи хомӯшист,
 Чароғи офият доғи хамӯшист.
 Ниғахро аз хучуми ваҳшат орош,
 Ки дар оғӯши раи сайри чаманхост.
 Тамошон дигар дорад раҳой,
 Чаҳон муфт аст, агар аз худ барой.
 Нафасро гуфт: бар ҳасрат қадам зан,
 Агар бисмил най, боле ба ҳам зан.
 Дар ин ҷо сатъи бечо низ корест,
 Тапиш, бар акси тамкин, эътиборест.
 Диле овард, к-ин домн шуҳуд аст,
 Тамошосайди ҳар буду набуд аст.
 Қадом офат, ки дар эҳромӣ ӯ нест?
 Чӣ хун хӯрдан, ки вақфи қоми ӯ нест?
 Аз ин як қатра хуни ноҷакида
 Чӣ гулшанҳо, ки домн ранг ҷида.
 Чӣ тӯфонҳо к-аз ин ҷавҳар хурӯшид,
 Чӣ ҳайратҳо, к-аз ин оина ҷӯшид.
 Зи ҳар кас нолае гул кард, аз ӯ буд,
 Ба ҳар ҷо ҳасрате хун гашт, ӯ буд.
 Муъаммосе, ки сад ихом дорад,
 В-агар бишқофияш, хун ном дорад.
 Ба ҳар доғе, к-аз ӯ гул кард, болид,
 Ба ҳар оҳе, ки созаш гашт, нолид.
 Дар ин андеша ҷуз фарсуданаш нест,
 Ки ҳайрат дораду осуданаш нест.
 Фараз, баҳси тасаллӣ гуфтутӯст,
 Агар даҳр аст в-агар дил, ҷустуҷӯст.
 Тапидан сайди домн зиндагонист,
 Чу хуни бисилаш ҳосил равонист.
 Чаҳоне дар гудози хеш гарқ аст,
 Чароғи маҳфил ин ҷо шӯри барқ аст.

Кадом оху дар ни сахро кадам зад,
 Ки ҳар ҷо буд роҳат, фоли рам зад?
 Бар ни хирман ҷӣ барқ оташфишон шуд,
 Ки ҳосилҳо губори корвон шуд?
 Чаманзори ҷаҳон домн тағупӯст,
 Ки парвоз аст, агар ранг асту гар бӯст.
 Сахар ҳам ғайри ваҳшат дар қафас нест,
 Губоре меравад аз худ, нафас нест.
 Тилисми ваҳшати ашёст дунё,
 Тапиданҳои амвоҷ аст дарё.
 Агар хок аст, парвозаш губор аст,
 В-агар санг аст, боли ӯ шарор аст.
 Дар ни манзил ҷӣ осудан, ҷӣ ором?
 Хусули ни муъаммо нест ҷуз ном.
 Димоғи изтиробе авҷ дорад,
 Дили ҳар қатра набзи мавҷ дорад.
 Хучуми ҷавҳар аст ни ҷо,
 араз чист?
 Ки медонад, к-аз ни тӯфон гараз чист?
 Куҷо бегонагӣ, ку ошноӣ?
 Ба ни ранг аст гулзори худой.

ҶУЗ ВАРАҚ ОХИР ҶӢ НИГОРАД ҚАСЕ, ӢАРФИ ВУҶУДЕ, КИ НАДОРАД ҚАСЕ.

Илоҳо, тӯҳматолуди зухурем,
 Зи ҳастӣ то адам як дашт дурем.
 Губорем, аз вучуди мо ҷӣ резад?
 Саробем, аз намуди мо ҷӣ хезад?
 Қаманди норасоисайди оҳем,
 Ҷароғи ҳомушинбарки нигоҳем.
 Ба сад хуршед аз мо партаве нест,
 Ба сад хирмантирозиҳо ҷаве нест.
 Зи муште хоки маъдумналомот
 Намегардад ба ғайр аз нафӣ исбот.

Агар мастиву гар хамёза дорем,
Ба навмедӣ димоге тоза дорем.
Тамошо бар гили мо ханда дорад,
Нигахро накши мо шарманда дорад.
Хама дорем бо худ, гайри ҳастӣ,
Хушо махмуриву изҳори мастӣ.
Саропо ашки бетобиянонем,
Қадам пайдо наву аз худ равонем.
Инони мо кӣ дорад чуз ҷакидан?
Далели мо кӣ гайр аз норасидан?
Дар ин дарё шикастан меравад пеш,
Чӣ хонад мавҷ аз пешони хеш?
Садое мерасад аз пардаи роз,
Ки овозем, овозем, овоз.
Намедонем, гӯё кист ин ҷо?
Хама роҳем, ҷӯё кист ин ҷо?
Вучуду нестӣ зеру бами мост,
Баланду паст орому рами мост.
Раҳи мо чуз ҳавасфарсудагӣ нест,
Ба манзил гар расем, осудагӣ нест.
Зи матлаб гофилем, охир чӣ ҷӯем?
Нафас сарришта гум дорад, чӣ гӯем?
Талабсармояи шавкем, по ку?
Иқомат орзу дорем, ҷо ку?
На пои рафтани не ҷои мондан,
Дар ин раҳ ҳайфи рафтан, вон мондан.
Дар он водӣ, ки пар накшуда будем,
Ту медонӣ, кучо осуда будем.
Фусуне хонд ишқ аз сози найранг,
Ки эй маъдум, чандӣ ҳастиоханг?
Ба ваҳми офият монил мабошед,
Зи тавфи нестӣ гофил мабошед.
Хама аз шавқи ин эҳром карданд
Ба сар ҳоке, ки ҷисмаш ном карданд.
Кунун бо он, ки дар зиндони ҳокем,
Ҳамон дар тӯҳмати ҳастӣ ҳалокем.

Чуз ни ҳастӣ дигар он нестӣ кист?
 Вучуд ни соз агар дорад, адам чист?
 Нишони ни бинои ваҳматамӣр
 Хаёле бар пари анқост тасвир.
 Хучуми мовуман буде надорад,
 Чароғи ваҳм чуз дуде надорад.
 Агар сад соя афтад бар сари ҳам,
 Ҳамон як соя бошад бешу не кам.
 В-агар сад зарра масти мӯядорист,
 Ҳамон дар кисаи безътиборист.
 Надорад бод ғайр аз бод дар дом,
 Нагирад хок чуз дар хок ором.
 Чаҳон аз бӯи ни паймона маст аст,
 Ки сози эътибори мо шикаст аст.
 Ба рӯи сифҳаи ваҳме, ки дорем,
 Аҷабтар ин, ки шавқат менигорем.
 Ниғаҳ маздуму завқи ошноӣ,
 Нафас мавҳуму парвози расоӣ.
 Дилу нақши таманно — нағми доғат,
 Сару шӯри талаб — ҳайфи суроғат.
 Ба пастӣ хуш баландовозағикост,
 Ҳазону лоф гулшантазағикост.
 Чаҳоне дар таманноӣ ту ҷӯшид,
 Туро дид он, ки аз худ чашм пӯшид.
 Забоне бо саноят ошно шуд,
 Ки чун лаб дар сухан аз худ ҷудо шуд.
 Диле оинаи ни роз гардид,
 Ки хокистар шуду пардоз гардид.
 Шаҳодат хуни исботи дуй рехт,
 Ки аз мовуманӣ ранги туй рехт.
 Зи мовуман ту пайдой, дигар ҳеч.
 Бувад дар қорвони мо хабар ҳеч.
 Илоҳо, ҳайратам, созам чӣ бошад?
 Шикасти рангам, овозам чӣ бошад?
 Чу яъсам бо гудози сазӣ ҳамдӯш,
 Чу ашк аз худ шикасти дил дар оғӯш,

Чй сомон, то диҳам арзи саноят?
 Чй дониш, то шавам ҳамдошноят?
 Нафас ҳар гаҳ кунад парвоз, оҳест,
 Таҳайюр гар парафшонад, ингоҳест.
 Ҷручу пастики ин соя маълум,
 Хумору мастики маъдум маъдум.
 Ба дармони қабуле то барам роҳ,
 Чу дардам ҳарзагарди кӯчаи оҳ.
 Магар чашме ба найранге кунам боз,
 Шарорам, якнигаҳ анҷому оғоз.
 Дар ин гулшан, ки нокомӣ ба ҷӯш аст,
 Шикасти ранги матлаб гулфурӯш аст.
 Чу субҳам, то нишони назми ҳастист,
 Нафас хуни равони захми ҳастист.
 Зи меҳри бениёзе зарраам сӯхт,
 Ки бар дӯшам қабон нестӣ дӯхт.
 Зи барқи теғи истиғно ҳалокам,
 Ки авҷи иззати ӯ карда хокам.
 Дар ин водӣ, ки манзил бенишонест,
 Шикасти худ матоъи қорвонест,
 Ҷарасворам зи дарди норасидан.
 Садое дар тилисми дил тапидан
 Нафас дуздиданам ин соз дорад,
 Хамӯшӣ ин қадар овоз дорад.
 Хаёле дар тасаввур меғудозад,
 Адам дар парда ваҳме метирозад.
 Ману ҳамди ту, ҳайхот, ин ҷӣ ҳарф аст?
 Шикасти дил ба чандин нола сарф аст.
 Сипандам, нола дар бунёд дорам,
 Ба зерӣ доғи дил фарёд дорам.
 Ба ҷурми ҳарф чуи килкам мафарсой,
 Забонам лағзише дорад, бубахшой.
 Ду давре буд, қоми мастики ман
 Хилоле буд моҳи ҳастии ман.
 Ҷабинам буд дар хатти ҷабни гум,
 Кафе дар нақши чини остии гум.

Ба килки қудрат он хат ошно шуд,
 Зи бас болид, пешонинамо шуд.
 Бар ин як нуқта лавҳи нотаҳои
 Навиштӣ он ҷӣ, онро ҳам ту хонӣ.
 Намедонам, ҷӣ мазмун дошт он хат?
 Ки лавҳ аст ошкорову ниҳон хат.
 Мани бедил ҳамон хатти ҷабинам,
 Нигин гул карда аз нақши нигинам.
 Санои котиб аз хат кай равад пеш?
 Магар котиб нависад ҳарфе аз хеш.
 Зи фаҳми нуқтаи худ зарра навмед,
 Ҷӣ хонад сархати мазмуни хуршед?
 Надорад нисбати ҳамди ту идрок,
 Ҷӣ нисбат хокро бо олами пок?⁴
 Саропо сафҳан хичлатнигорам,
 Ба ҳар ранге ки ҳастам, шармсорам.
 Нафас гум кардаам, овозам ин аст,
 Паре афшондаам, парвозам ин аст
 Манӣ месанҷаму гофил, ки ин соз
 Ба мизроби кӣ дорад ин қадар ноз?
 Туй мегӯямӯ ҳайрони хешам,
 Кӣ марҳам мекунад тӯфони решам?
 Навои турфае дорам, ҷӣ созам?
 Забони худ намефаҳмам, ҷӣ розам?
 Агар ман ин манам, ку қудрати ман?
 Туй ман, эй тилисми ҳайрати ман.
 Сухан созе ба шӯр овардан туст,
 Ману мой ду олам пардаи туст.
 Ҷаҳон гар гулхан аст, оташ ҷалолат,
 В-агар гулшан, гулаш ранги ҷамолат.
 Туй нозу ниёзи дидаву хоб,
 Туй сӯзу гудози оташу об.
 Агар ман оташам, ҳастам кабобат,
 В-агар об, аз худам бурдаст обат.
 Ба ҳар вомондагӣ лофам баланд аст,
 Ки дасти норасо сад чин каманд аст.

Ба роҳат то тавонам рафтан аз даст,
Чу ашк, ар по надорам, лағзише ҳаст.
Дилам, ҳомӯшини ман ноладор аст,
Сиришкам, лағзишам дунболадор аст.

АЗ ДИЛИ ҲАЙРАТНИГАҲИ ШАРМҚЕШ ОИНАИ АҚЗ КАШИДАН БА ПЕШ

Кийам ман? Дар ғубори нестиҳо,
Нафас доми шикори нестиҳо.
Насиме аз гулистони таваҳхум,
Адамҳо дар тилсим заррае гум.
Қафе хоку парешонӣ таъиниш,
Наме ашқу чакидан дар каминиш.
Нишоте дар ҳазор андӯх маъдум,
Умеде дар ҳазорон яъс мақсум.
Ба вомондан зи ҳар вомондагӣ пеш,
Ба сомони камӣ аз ҳар камӣ беш.
Ба ҳар ҷо нақши ман дар арз кӯшад,
Вучуди зарра хуршедӣ фурӯшад.
Ба кӯҳам гар расонад сар кашидан,
Ҳамон, чун нола, пинҳонам зи дидан.
Хубобам, маҳви сад тӯфон ҳаму печ,
Ки як дарё биболам, то шавам ҳеч.
Чу субҳам баски ҷӯши нотавагонист,
Агар доман фишонам, худфишонист.
Шараркирдор, агар боле кушудам,
Ба ҳар ҷо пар задам, дар санг будам.
Дар ин дашт аз ҳучуми нотавагонӣ
Гирифтам, рафтам аз худ.

ку равонӣ?

Чуз ин ҷуръат, ки оҳе гарм дорам.
Дигар аз ҳар ҷӣ дорам, шарм дорам.
На оҳе, к-аз асар шамъе фурӯзад,
Ба ҳар гармӣ ҳамон худро бисӯзад.

Нигоҳам, баргу созам нотаом аст,
 Равам аз хешу пиндорам, хиром аст.
 Надорам як ниғаҳ барқи намуде,
 Бисӯзам, то кунам сомони дуде.
 Агар мебуд як оҳ ихтиёрам,
 Чаҳон дар шӯъла мекуфт аз ғуборам.
 Ба дӯши мавче якашк об ғанған
 Зи Чайхун метавонистам гузаштан.
 Ба ранге гар расам, гулшан фурушам,
 Нама гар нақш бандам, баҳр ҷӯшам
 Ба сад ирфон ҳаёлам ваҳмкӯшист.
 Ба чандин гуфтугӯ созам ҳамӯшист.
 На гирой ба дасти ҷуръати ман,
 На ҷавлоне ба пой тоқати ман.
 Агар дастам, надорам домани ёр,
 В-агар поям, зи ман гум гашта рафтор.
 Чунин чинсе, ки ҳечаш киммате нест,
 Тараҳхум гар харад, беҳиммате нест.
 На барги нола, не сози такозо,
 Қарам аз боддастонаст ин чо.
 Бар он шамъ аст нури раҳм мойл,
 Ки доге ҳам накард аз хеш ҳосил.
 Бар он онна бояд оҳ афрӯхт,
 Ки аксе рӯ надоду ҳайраташ сӯхт.
 Ба доди ин ба ҳастӣ муттаҳам рас,
 Ту, эй ҳастӣ, ба фарёди адам рас.
 Биноям сухт барқи нокасиҳо,
 Қабоби оташам дорад хасиҳо.
 Ба ин найранг то кай доғ бошам?
 Диле хун созаму боге тарошам.
 Ту дар оғӯшу ман доғи чудой,
 Ҷӣ бошад, гар бурун з-ин парда ой?
 Зи ҷайби ман бурун о, лек бе ман,
 Зи ман то чанд пинҳон бошӣ, эй ман?
 Ғуборам пеш аз он, к-аз чо барад бод,
 Агар арзад, ба боде, метавон дод.

Шикастан сурма шуд, ё раб, садое,
 Заъифӣ хок мегардад, асое.
 Чу гул чашме ба он гулзор дорам,
 Вале аз хеш сад девор дорам.
 Хичоби ҳусни шавқам акли хом аст,
 Дар ин оинаам зингор ном аст.
 Хурӯшободи савдо кун сарамро,
 Гиребони чунун дех пайкарамро.
 Бурун ор аз шиканчи домӣ хобам,
 Гудози ваҳми ҳастӣ кун гулобам.
 Агар бошад ғуборам нанги изҳор,
 Шякасти ранг чандон нест душвор.
 В-агар оинаам занги ҳичоб аст,
 Нигоҳе, к-ин бинон ҳайрат об аст.
 Ба ваҳм андудаам, эй хуш, биштоб,
 Ба ҳеч олудаам, эй чумла, дарёб.
 Никобам, чанд бар рӯи ту бошам?
 Сари дасте, ки яксӯи ту бошам.
 Хуморам, ҳасратам соҳибкамалист,
 Лаб аз ҳамёза лабрез асту холист.
 Гулистони тасалли аз дилан рез,
 Чу мавҷи гавҳар аз худ сохилам рез.
 Яқини, к-аз гумон озода гардам,
 Аз ин наҳши таваҳҳум сода гардам.
 Ҳузуре, к-ин ҳичоби соятимсол
 Зи нури меҳр бар зулмат занад бол.
 Сазад гар партави хуршеди тавҳид
 Чу шабнам, сӯзадам бунёди тақйид.
 Рамад ғафлатнигоҳӣ аз каминам,
 Зи зулмат ҳам ҳамон хуршед чинам.
 Шавам розе, ки дар гуфтан нагунчам,
 Занам қўше, ки ман дар ман нагунчам.
 Ба берангӣ аҳад гирад шуморам.
 Ба ранг аз боғи Аҳмад сар барорам.

**ҲАЙРАТИ НАЗЗОРАИ ҲУСНИ ҚАБУЛ,
ОРЗУИ ГАВҲАРИ НАЪТИ РАСУЛ.**

Муҳаммад софии оинаи кудс,
Ҳамон сармояи ганҷинаи кудс.
Навон ишрати нӯҳ пардаи роз,
Нишоти маҳфили анҷому огоз.
Убудият ниқоби қисвати ӯ.
Рубубият чароғи хилвати ӯ.
Чӣ воҷиб? Нашъан сарҷӯши нураш,
Чӣ мумкин? Дурди минон зуҳураш.
Хуми имкон, ки ҳастӣ ном дорад,
Зи ҷӯши ӯ майе дар ҷом дорад.
Зуҳураш розан тақйиди офоқ,
Бутунаш бениёзиҳои итлоқ.
Ҷаҳон миръоти анвори ҷамолаш,
Дили ҳар зарра фонуи ҳаёлаш.
Яқин то бурд дар оинааш роҳ,
Нашуд бепарда нақше ҷуз хуваллоҳ¹.
Забонае қобили ҳамди худо шуд,
Ки бо номи Муҳаммад ошно шуд.
Зиҳи нома, ки ҷон девоиан ӯст,
Ба му зери ҷаҳон парвонаи ӯст.
Ду олам, ҷун садаф, дар ҳам шикастам,
Ки омад гавҳари номаш ба дастам.
Дил аз тафсири ин исм аст огоҳ,
Зи раиси маънии алҳамдулиллоҳ.
Дар он хилват,

ки дур аз кайфу кам буд,
Нигоҳу ҷилва дар хоби адам буд.
Ҷу шуд ҳусни ҳақиқат ҷилваандеш,
Муҳаммад дид дар оинаи ҳеш.
Зи оғӯши аҳад як мим ҷӯшид,
Ки берангӣ либоси ранг пӯшид.
Накард он ҷилва ҷуз сози нигоҳе,
Набуд он мим ҷуз бар худ гувоҳе.

Зи ҳар идрок он чуръат наёяд,
 Ки рози ин муъаммо баркушояд.
 Зи Аҳмад бар аҳад чизе наяфзуд,
 Агар мине фузуд, он ҳам яке буд⁸.
 Нагунҷад дар аҳад ғайр аз аҳад ҳеч,
 Яке дар як як аст, ин ҷо адад ҳеч.
 Садову саз як тор аст ин ҷо,
 Гуҳар як мавҷи ҳамвор аст ин ҷо.
 Муҳаммад зоҳиру ботин худованд,
 Надорад мавҷи ҷуз бо баҳр пайванд.
 Чӣ мавҷу баҳр? Ӯ мавҷ аст, ё баҳр,
 Ба ғайр аз исми ку мавҷу кучо баҳр?
 Забон то мекушой, мавҷ пайдост,
 В-агар хомӯш бошӣ, ҷумла дарёст.
 Хамӯшӣ дар гиребон баҳррез аст,
 Забонорой ин ҷо мавҷхез аст.
 Сухан ғайр аз дуй созе надорад,
 Хамӯшӣ ҷуз худ овозе надорад.
 Зи меъроҷаш шавам гар минхатандеш,
 Бурунам мебарад андеша аз хеш.
 Қамолаш комате дар чилва орост,
 Хурӯш аз олами меъроҷ бархост,
 Ба тӯфон ҷун занад дарёи маввоч,
 Баландихон мавҷи ўст меъроҷ.
 Мухити куде бечун аст, бечун.
 Хазизу азҷаш аз худ нест беруи.
 Агар азҷ аст, зикри поён ўст,
 В-агар пастист, ҳарфи сояи ўст.
 Зи бас зоташ мухити бекарон буд,
 Ҷу чархаш сояи онсӯи ҷаҳон буд.
 Сифоташ буд айни зот, ҷун ҳақ.
 Чӣ нисбат сояро бо зоти мутлақ?
 Тилисми пайкари бесояи ў
 Гувоҳи зоти ваҳдатпоён ў.
 Ба таъзими ҳаёлаш комат орост,
 Ки гардун аз сари офоқ бархост.

Таъаққул сар ба чайби фикри қоҳаш,
 Таваҳҳум дургарди боргоҳаш.
 Аҳад хомӯшини берангии ӯ,
 Адад ҳарфи зуҳуроҳангии ӯ.
 Фалак бар остони ӯ рукӯзе,
 Замин як сачда тамҳиди хузӯзе⁹.
 Хаёлаш гар даме дар сина печад,
 Нафас як умр бар оина печад.
 Забон як нағма гар номаш сарояд,
 Зи шукри хеш ҳаргиз барнаёяд.
 Ба хилмаш кӯхро вазне ниҳодан
 Садоеро виқори кӯҳ додан.
 Ба ҷудаш баҳро нисбат намудан
 Мухитеро ба шабнам восутудан.
 Ба хони ҷуди он султони лавлок
 Қам аз як қосан дарюза афлок.
 Зи ҳар ҷо шӯри ҳастӣ сар барорад,
 Нафас нақди атояш мешуморад.
 Кидам, к-аз ваҳдаташ сариоя бардошт,
 Ливои қасрат аз болидан афрошт.
 Азалро то абад аз хеш рафтан
 Ба кунҳаш риштаворе пеш рафтан.
 Ба васфи ӯ лабе гар мекушонд,
 Забони зохми хичлат менамояд.
 Чӣ наът аст ин, ки аз меҳри ҷаҳонгир
 Қунад андеша мавҷи нур таъбир.
 Зи ҷузви хеш истиғноста кулро,
 Ба рангу бӯ чӣ таъзим аст гулро?
 Зи дарё мавҷ бар дарё фузудан
 В-аз он тӯмори маддоҳӣ кушудан
 Хате аз нусхаи фарзонагӣ нест,
 Ба ҷуз нақши пайи девонагӣ нест.
 Бахореро ба ранге нақш бастан
 Ҷу шабнам дар арақ дорад ништастан.
 Хуруши хичлат аст ниҳо, баён нест,
 Ки ҷуз таҳсили ҳосил дар миён нест.

Ба зоти хеш зоташ васфи хеш аст,
Лаби косирбаён беҳуда реш аст.
Худояш наът бе кому забон гуфт,
Агар хӯшест, ин гавҳар тавон суфт,
Ки васфаш тоқати кому забон нест,
Ба чуз хомӯшӣ ин ҷо тарҷумон нест.
Мани бедил, ки фикрам тобу печ аст,
Наво месанҷам аз созе, ки ҳеҷ аст.
Зи худ нақши қусуре метарошам,
Ки аз хиҷлат насibe бурда бошам.
Баён нокарда бар шӯхӣ ишорат,
Зи хиҷлат об мегардад иборат.
Ҷабини дил арақ дар парда дорад,
Ки то ман дам занам, гусле барорад.
Тахайюрияам, нақди баён ку?
Гирифтам, қуръате ёбам, забон ку?
Адабро рашъае дар набзи ҷон аст,
Нафас меларзаду наътam гумон аст.
Қафе хокистарам,
парвоз дорам,
Навон ҳайратам, ин соз дорам.
Забони аҷз месанҷад дуруде,
Зи сози заъф меболад суруде.
Бахори кудс маҳви ранги олаш,
Хузури курбу асҳоби висолаш.

ЗАМЗАМАОРОНИ СОЗИ КАМОЛ, ОИНАПАРДОЗИИ ҲУСНИ МАҚОЛ.

Дар айёме, ки кияки шӯълафарсуд
Зи фикрам кӯчагарди гуфтугӯ буд.
Ҷаҳон аз аҳли маънӣ дошт дарбор,
Замин то осмон як дафтар ашъор.
Ба хушфикрӣ табиъатҳои мавзун,
Чу лутфи маънӣ, аз таъдод берун.

Зи бас равшанбаёнӣ гашта ҳолӣ,
 Вуқуъӣ буд аҳкоми ҳаёӣ.
 Назокат он қадар тухми адо кошт,
 Ки таъби лафз маънӣ барнамедошт.
 Намегуҷид мазмун дар иборат,
 Магар дар пардаи ранги ишорат.
 Табӯе бар суҳан ҷандон гулӯ дошт,
 Ки ҳарфи хомушӣ ҳам гуфтугӯ дошт.
 Ҷанин сар аз раҳим нокарда берун
 Ба зақи шеър масти хӯрдани хун.
 Лаби тасвир ҳам дар пардаи хеш
 Ҳамон маънитароши гардан хеш.
 Сипанде ҳам агар мекард фарёд,
 Нишон аз мисраъи барҷаста меод.
 Агар ҳорс ба оташ ошно буд,
 Чу шамъаш сӯхтан мавзунадо буд.
 Ба гил пое агар ногаҳ фуру рафт,
 Зи мавзунӣ чу сарваш гуфтугӯ рафт.
 Ҳама гар мӯ бурун овард ҷинӣ,
 Забоне ёфт дар сеҳрофаринӣ.
 Ба ҳар оина аз равшанкиёсӣ
 Муъайян сурати маънишиносӣ.
 Хирад ҳар ҷо навое гуш мекард,
 Таҳайюр май ба ҷоми хӯш мекард.
 Ба ҳар маънӣ, ки пай мебудр идрок,
 Гиребон дошт вақфи ғорати чок.
 Бари рӯе агар субҳи баён буд,
 Нафас чун офтоб оташинон буд.
 Ҳаёл он ҷо ба ҳастӣ ранг мерехт,
 Маъонӣ сад таҷаллӣ ғайз мебехт.
 Ба ҳар ҷо сатре аз зулфи сумансо
 Саводи имтиёзе кард пайдо,
 Таманно дар ҳавои мавҷи занҷир
 Ҷуғуни оламе мекард таъмир.
 Зи мазмуни ҳатти мушкинсалосил,
 Ғубори ҳайрату оннан дил,

Нафас дар синахо доми тааммул,
 Нигаҳ дар дида занҷири рағи гул.
 Дили савдотилисми шавқтимсол
 Ба ҳар ҷо буд доғи маънии хол,
 Сипанде бар бисоти шӯъла меҳуфт,
 Тапишҳои ҳудаф афсона мегуфт.
 Агар шаеқ аз лаби лаъле баён дошт,
 Ақиқ аз ташнагӣ зери забон дошт.
 Тасалли мечакид аз ёди обаш,
 Тароват дошт тӯфон аз саробаш.
 Зи қомат ҳар кӣ ёди мисраъе дод,
 Чу сарваш нолае гардид озо.
 Ба ҳар ҷо бурд андози баландаш,
 Фалак шуд ҳалқа дар фикри камандаш.
 В-агар фикри хироме дошт дар пеш,
 Ба дӯши мавҷи гул мерафт аз хеш,
 Чу охи часта тӯфон соз мекард,
 Ба ранги рафтаи худ ноз мекард.
 Зи сарҷӯши табассум он ки дам зад,
 Дам аз субҳи баногӯши адам зад,
 Намуд аз фитрати найрангпардоз
 Хилоли бенишони олами роз.
 Адам фикре ки асрори даҳан ёфт,
 Ба кунҷи нестӣ рафту ватан ёфт.
 На ҳастӣ созу сомони вучудаш,
 На пайдой сару барги намудаш.
 Нафас гар маънии мӯи камар баст,
 Зи борикӣ раҳи фаҳми назар баст,
 Ба ҳайратҳои ваҳми печдарпеч
 Тилисми нотаваҷиб баст бар ҳеч.
 Агар аз чини абрӯ гуфтугӯ буд,
 Шикаст оинаи сад орзу буд.
 Тасаввур то ба мазмунаш барад роҳ,
 Шикан мегашт хун дар турраи оҳ.
 Агар ком аз чабини гардид ҳосил,
 Дилу оина бо ҳам шуд муқобил.

Ҳавас ҳарчанд боғе дар назар дошт,
 Таҳайюр фарши маҳтоби дигар дошт.
 Гар аз себи зақан бӯе шунидӣ,
 Тасаллӣ аз мизочи дил рамидӣ.
 Гираҳ бастӣ ба як дам орамидан
 Чу гӯйи ашк сад майдон тапидан.
 Хаёли бениёзҳои кокул
 Ба ҳар маҳфил, ки шуд домн тзаамул,
 Расои соғари сад нашьа мул дошт,
 Парешонӣ димоғи бӯи гул дошт.
 Тамошо дошт аз касрат гузаштан
 Ба завқи байти абрӯ фард гаштан,
 Қашидан аз пари парвозтафрид
 Пайи қатъи таъаллуқ теғи таҷрид.
 Яке бар хусни мазмуни баногӯш
 Чу субҳ аз чоки дил воқарда оғӯш,
 Латофат об мебурд аз мақолаш,
 Сафо оика мечид аз хаёлаш.
 Яке аз чашми шӯхе мастнанҷом,
 Чулунаш карда гул аз мағзи бодом,
 Чу ашқаш лағзиши по бистари ноз,
 Зи худ рафтаи садон соғари роз.
 Яке найранги миҷгон метарошид,
 Ба нохун рӯи доғе меҳарошид,
 Гули осударангӣ хор-хораш,
 Ба захми хор сарҷӯши баҳораш.
 Якеро фикири торақ бурда аз хуш,
 Ба мӯе чиннаш гардида хомӯш,
 Нафас чун дуди шамъаш сурма мебехт,
 Навояш хомушихо ранг мерехт.
 Яке аз бебарӣ сармояе дошт,
 Чу бед аз нотаваонӣ сояе дошт.
 Зи по афтодагони бистараш буд,
 Хамиданҳо асон пайкараш буд.
 Яке чун шамъаш аз оташзабонӣ
 Сухан домн вафон зиндагонӣ,

Намедониш асли гуфтугӯ чист?
Ба таҳрики забон мемуруду мезист.
Яке бар авҷи ҳиммат дидае дошт,
Чу гардун домани барҷидае дошт,
Тихӣ аз рангу бӯ ҷайби баҳораш,
Пур аз оғӯши берангӣ канораи.
Яке аз гардиши даврон сухан дошт,
Дам аз оворагӣ чун ашқи ман дошт.
Ҳарифон боли сад парвоз буданд,
Зи шӯҳихо киёматсоз буданд.
Зи ҳар гул шӯҳие мекард бӯе,
Ба ранге дошт ҳар кас гуфтугӯе.
Забонҳо гарми ҷавлони маъонӣ,
Мани бедил асири безабонӣ.
На барги чуръати арзи камоле,
На сози фикри тамҳиди ҳаёле.
Зи дастӣ бедимогӣ орзу дог,
Нафас, чун шамъ, аз дил то гулӯ дог.
Вале ҳиммат камини фурсате дошт,
Зи шавқи дил умеди руҳсате дошт.
Зи истиғнои андози баландаш
Ба гирой намеомад камандаш.
Намегардид бе меҳри таҷаллӣ
Нигоҳ аз ҳар гули анҷум тасаллӣ.
Ҳавас меҳост, бандад бетааммул
Баҳореро ба фитроки рағи гул.
Нафас меҳӯрд аз безътиборӣ
Ба домӣ мӯ ғами анқошикорӣ
Ғано мегуфт фикри гуфтугӯ чист?
Ҷаҳон лабрезӣ шӯр аст, орзу чист?
Ба ҳар созе, ки мебинӣ садоест,
Ҳамӯшӣ ҳам дар ин маҳфил навоест,
Аз ин қонуни ҳоби ваҳитаъбир
Навон хешро як мола кам гир.
Тасаллӣ гарчи сад роҳат фусун дошт,
Ҳаво дар сар ҳамон шӯри ҷунун дошт.

Тақозон талаб сокин намешуд,
 Дил аз тӯфони шавқ эини намешуд.
 Ба ҳукми он ки мавҷи ҳар тапидан
 Ба ҷайби яъс дорад орамидан,
 Ғуборе, к-аз шикасти дил зи ҷо шуд,
 Ба авҷи беҳудй дастӣ дуо шуд.
 Хучуми беқарорӣ кард коре,
 Биёбон рехт аз мушти ғуборе.
 Тапидан он қадар зад ғӯта дар хун,
 Ки аз як қатра пайдо кард Ҷайхун.
 Таманно, к-аз давиданҳо нафас бохт,
 Зи по афтодагиҳо кори худ сохт.
 Зи худ рафтаи ҷаҳоне карда сомон,
 Заминӣ осмоне карда сомон.
 Шабе дар хилватободи таъмиул,
 Ки ҳайрат дошт домони таванкул,
 Баландӣ кард оҳе аз дили ҷок,
 Сахарҳо баста ҷун гардун ба фитрок.
 Ғуборе бо ду олам файз дар ҷӯш,
 Паре бо як ҷаҳон парвоз ҳамдӯш.
 Ба ифшо барқ зад асрори маънӣ,
 Саропо ранг шуд гулзори маънӣ.
 Баҳори беннӯзӣ пардадар шуд,
 Шаби ҳасратпарастихо сахар шуд.
 Хамӯшӣ хун шуду ранги сухан рехт,
 Насиме пар заду тархи ҷаман рехт.
 Аз ин найранг то ҷашме диҳам об,
 Катони хуш шуд гулчини маҳтоб.
 Хирад беҳуд, ки ё раб, ин ҷӣ шур аст?
 Нигаҳ ҳайрон, ки охир ин ҷӣ нур аст?
 Нигоҳу хуш бо ҳам дошт парвоз,
 Суруши фазл ногаҳ дод овоз,
 Ки тӯфон кард маънӣ, бохабар бош,
 Суханро ништие аз хома битрош.
 Илоҷи ҷӯши тӯфони ғуҳар кун,
 Сафина ғарқ шуд, фикри дигар кун.

Зи сохилхо садафхоҳ аст дарё,
 Ки як мавҷи гуҳар гардад саропо.
 Баҳор имрӯз бетобитақозост,
 Зи девори чаман баргигулорост.
 Ту аз саҳро муҳайё соз доман,
 Ки ҷӯши гул намегунҷад ба гулшан.
 Гул ин ҷо кораш аз ҷидан гузаштаст,
 Чаман тӯфонаш аз дидан гузаштаст.
 Хучум овард чандин маънии роз,
 Ки бастан аз иборат кард парвоз.
 Зи дил то лаб маъонӣ бар маъонӣ,
 Ба ранги нақши пои корвонӣ.
 Нафас ҳарчанд ҷавлони ҳаво дошт,
 Ҳамон чун хома маънӣ зери по дошт.
 Маъориф баски бебокона метохт,
 Тасаввур дар ғубораи ранг мебохт.
 Нафас дуздид саъйи ҷустуҷӯҳо,
 Ба дил печид шӯри орзуҳо.
 Чу шабнам, ҳайратистон дид дар пеш,
 Ниғаҳ шуд об дар оинаи хеш.
 Ба пеш омад раҳи қатъи таманно,
 Талаб чун нақши по гӯм гашт дар по.
 Баён махву сухан шуд нақши девор.
 Забон даъвӣ, нафас пай кард рафтор.
 Ба фарз, ар хома ҷавлоне ҳавас кард,
 Дар аввалгом лағзиш диду бас кард.
 Баҳори фикр чандон мавҷзан шуд,
 Ки то доман гиребон як чаман шуд.
 Зи бас файзи азал гарми асар буд.
 Нафас то мезадаи, субҳи дигар буд.
 Яқинам шуд, ки ин тӯфонтирозӣ
 Надорад, ҷуз муҳити бениёзӣ.
 Ҳамоно ин навои ҳайратоханг
 Паёме медиҳад аз сози беранг.
 Зи қонуни дигар мечӯшад ин шӯр,
 Зи шамъи ҳайрате метобад ин нур.

Хурӯши беҳудихон дил аст ин,
 Садон мавҷи хуни бисмил аст ин.
 Фурӯғи гавҳари асрори шохист,
 Зухури хусни беранги илохист.
 Зи лофи тоқат ин ҷо дам задан нест,
 Зи муште хок ғайр аз кам задан нест.
 Аз ӯ маъниву аз ман нақши тахрир,
 Аз ӯ хусну зи ман пардози тасвир.
 Зи мағзи ӯст бо ман пардаи пӯст,
 Ҷу ман бепарда гардам чилвагар ӯст.
 Ба ҳар бемоягӣ суди ҷаҳонам,
 Харидори матоъи ройгонам.
 Ба ҷайби нокасиҳоям касе ҳаст,
 Мабош аз шӯъла ғофил, то ҳасе ҳаст.
 Суроғи манзил аз нақши қадам гир,
 Навои ҳастӣ аз сози адам гир.
 Ба ин унвон дили бетобивоз
 Забони беҳудиро кард ғаммоз.
 Талотум дошт мавҷи гавҳари файз,
 Қиёмат буд гарди лашкари файз.
 Вале дар ҷӯши он дарён маввоч
 Шикасте қатраамро буд меъроҷ.
 Чаманҳо гар кунад андеша хирман
 Наёрад гунча ҷуз як гул ба доман.
 Ба гардун бурд шавқи ҳасратзод
 Зи дасту домони кӯтоҳ фарёд.
 Зи камзарфӣ агар во кард оғӯш,
 Гиребончок буд оннан хӯш.
 Таманно з-он баҳори файзхирман
 Чиҳо мечид, агар медошт доман.
 Сухан кӯтах, ба қадри ҷустуҷӯе
 Шикастам гарди ранги ораӯе.
 Фитод оннан назме ба ҷангам,
 Ки дар мавҷи сафо зад ғӯта рангам.
 Ҷунон назме, ки то онна гардид,
 Ду олам чилва фарши сина гардид.

Сутураш чодан дашти бидоят,
Хутуташ мавҷи дарён ниҳоят.
Эн ҳар байташ ду мисраъ лозими ҳам,
Ба якдигар муқобил чун ду олам.
Тасаллиналқаш тамкини иборат,
Фалакпарвоз оҳанги ишорат.
Ба рӯи сафҳа лафзи нақшбаста,
Инон дар дасти маъниҳои ҷаста.
Мисолаш як ҷаҳон ташбеҳизҳор,
Хаёлаш як адам танзех дарбор.
Қаломаш бар маъноӣ ноз кардан,
Қамолаш ҷашм бар ҳақ боз кардан.
Тааммул ноҳудон баҳри таъмиқ
Тафаккур вошикофи ҷайби таҳқиқ,
Ба килки мухтареъ чун ёфт итмом,
Чу олам,

шуд «Тилисми ҳайрат»-аш ном.

Кухантаъриҳии ақли замонӣб
Пайи таъриҳи назмаш буд бетоб,
Сари андеша то дуздид дар ҷайб,
Буруи овард «ғанҷ»

аз «олами ғайб»¹⁰.

Ба арзи маъниогоҳони асрор
Ба ин соз аст хоҳиш матлабизҳор,
Ки дар таҳрири иншон матолиб
Саропо нусхаи саҳв

аст котиб.

Аз ин Бедил ки саҳваш нақди ҳол аст,
Хато сармояи сад инфитъол аст.
Ба ҳар ҷо лағзиши по аҷзпаймошт,
Ба андак дастгирӣ қоматорост.
Шикасти хат,

ки бар аҷзаш гувоҳ аст,

Ҳамон ҳарфи забони уэрхоҳ аст.
Ба ислоҳе агар тадбир донанд,
Хати омуриши тақсир хонанд.

**НАШЪАН ОГОҲИИ РҶҲ АЗ БАДАН,
ЯЪНЕ АЗ ИТЛОҚ БА ҚАЙД ОМАДАН**

Лаби ҳайратбаёни нускаи роз
Чунни гардид дарси маъниноғоз,
Ки дар мулки тақаддус буд шоҳе,
Муъалломаснаде, иззаткулоҳе.
Вучубободи берангӣ ҳисораш,
Таъсиюноҳи сипоҳи бешумораш,
Зи тахташ сатҳи нуҳ гардун нишасте,
Ду олам аз кулоҳи ӯ шикасте.
Таназзуҳ бодаи паймонан ӯ,
Талаввуи нақши хилъатхонаи ӯ.
Чу субҳ озодагӣ човуши роҳаш,
Чу гардун рӯзу шаб гарди сипоҳаш.
Фурӯғи маҳфил,

аммо хилваторо,
Чу бӯи гул ниҳонӣ ошкоро.
Баҳори бенишони гулшани ранг,
Хати бисмиллаҳи девони беранг.
Сипеҳри эътибори офариниш,
Нишоти қилвазори офариниш.
Чу гул саршори бӯи худ димоғаш,
Зи худ лабрез чун гавҳар аёғаш.
Садои пардаи қонуни ҳастӣ,
Майи минои хушбӯиву мастӣ.
Шаҳе миръотивачҳуллаҳчабине,
Ядуллаҳ дар тилисми остине.
Зи иҷмолаш сифотуллоҳ тафсил,
Зи матнаш нақши имкон шарҳтақмил.
Зи истиғно савори ҳиммати ӯ
Қамони воҷибу мумкин ба бозу.
Иродат новаки ҳукми қамонаш,
Шухуди нуқтаи ваҳдат нишонаш.
Хати пешониаш дар ҷашми заррот,
Фурӯғи сурман огоҳии зот.

Губори чилвааш нури назархо,
 Шикасти доманаш мавҷи гуҳархо.
 Зи субҳаш оламе фархундагифол,
 Зи хуршедаш ҷаҳоне субҳи иқбол.
 Зухуроро ба тафсили таҷаммул,
 Адампиро ба иҷмоли тағофул.
 Адабпарварди хилватгоҳи лоҳут,
 Бисотарои ҳулдистони ҷабрут.
 Майи асрори ваҳдат нақди ҷомаш,
 Ба касратгоҳи имкон Рӯҳ номаш.
 Вале он шоҳбози авҷи изҳор,
 Хумосайди шикористони асрор.
 Таназзулгуна шавке дошт дар дил,
 Ки нури меҳр бар хок аст монил.
 Зи авҷи нудс бар пастӣ назар дошт,
 Ҳавои сайри носутӣ ба сар дошт.
 Камолаш бо вучуди дарси итлоқ
 Ба фаҳми абҷади тақйид мушток.
 Мухиташ бо камоли бениёзӣ,
 Ба заъки қатрагӣ дар худгудозӣ.
 Зи ҷайби пардаи сози саъодат
 Тақозо кард оҳанги иродат.
 Ба ҷӯш смад баҳори орзуяш,
 Тапишомӯдае дар гунча бўяш.
 Шуд аз шавки дамидан дона бетоб,
 Зи шӯҳӣ ранги гул зад мавҷи симоб.
 Чунин як умр дар дарён беранг
 Талотум дошт мавҷи шӯҳиоҳанг,
 Зи ҷӯши баҳри фитрат субҳгоҳе
 Ба сӯи соҳил афтодаш нигоҳе,
 Губори ҳайрате домӣ назар шуд,
 Саводи дилфиребе чилвагар шуд.
 Зи айни қулзуми заххори лоҳут
 Кафе ҷӯшида номаш гашт носут.
 Тафаҳхус то ба ҷустуҷӯ инон дод,
 Ниғаҳ маъмураи шавке нишон дод.

Таъаллуқмакзиле улфатмаконе,
 Чу бунёди талаб шаҳри равоне.
 Асоси он бинои ишратасбоб
 Ба дӯши хоку боду оташу об.
 Дару девори ӯ ҳайраталомат,
 Хама майлу саропо истиқомат.
 Иморат аз сутуни оҷ барпо,
 Вале печида чун сурат ба дебо.
 Раги гул коҳи девори бинояш,
 Гуҳарҳо сарфи таъмири сафояш.
 Тароват аз губори ӯ назарёб,
 Гили таъмири ӯ чун дида дар об.
 Дараш бар рӯи шавқ аз шаш ҷиҳат боз,
 На қайди бастагӣ, не манъи парвоз.
 Хама болу пари ворастагӣҳо,
 Ба ҳам оварданаши дилбастагӣҳо.
 Ба сомон ҳар кафи хокаш ҷаҳоне,
 Зи файзи хоксорӣ осмоне.
 Саросар вақфи тороҷи ҳавас буд,
 Қи нақди рончулвақташ нафас буд.
 Пайнҳам зйшу ғам чун нашьъаву май,
 Баҳам орому рам чун нағмаву най.
 Назар во кардане субҳи баҳораш,
 Ба миҷгон бастане шаб дар канораш.
 Шабистонаш губори ҷустуҷӯҳо,
 Ҷароғонаш шарори орзуҳо.
 Зи гарминҳои шавқаш рӯзи бозор
 Матоъ огоҳиву фурсат харидор.

СИФАТИ ҲОКИМОНИ ОН МУЛК АВВАЛ АХЛОТ¹¹

Мақоми дилишине Ҷисм номаш,
 Ба забти ҷор ҳоким интизомаш.
 Яке Балғам калиди субҳ дар ҷанг,
 Дувум Хун аз шафақ ғоратгари ранг.

Савум Сафро гули махтоб бар дӯш,
 Дигар Савдо шаби ишрат дар оғӯш.
 Зи таъсири қаробат назди чумхур
 Лақаб ахлоташон гардида машхур.
 Ба сурат муттафиқ чун дидаву хоб,
 Ба маънӣ гайри ҳам, чун оташу об.
 Ба қисмат ҳар як аз амвоҷи тадбир
 Чу сунбул, чашмаеро карда тасхир.
 Ба ранги ихтилофи вазъи олам
 Муҳолифтаъми оби ҳар як аз ҳам.
 Ба чӯш аз чӯи Хун ширини об,
 Зи талхӣ мавҷи Сафро дар табу тоб.
 Зи туршӣ чашмаи Балғам сафохез,
 Зи шӯрӣ мавҷи Савдо намакбез.
 Намоён, бо ҳама улфатадоӣ,
 Зи мавҷи ҳар як оғӯши ҷудой.
 Ғубораиғези хушкӣ табъи Савдо,
 Зи Хун мавҷи рутубат ҷилванаймо.
 Бурудатҳо зи Балғам бар сари қор,
 Ҳароратҳо зи Сафро гармбозор.
 Аз он сарчашмаҳои равнақасбоб
 Гулистони умеди ташна сероб.
 Тароват мояи ҷому сабӯҳо,
 Саҳоби файз кишти орзуҳо.

СИФАТИ МИЗОҶ

Вале он чор табъи мухталифқисм,
 Қ-аз эшон буд рукии давлати ҷисм,
 Ба зоти худ ҳама бе феъли тоқат
 Ба ҳукми дигаре қудратлаёқат.
 Фуруғи срият нури ҷабинҳо,
 Хутути сризӣ нақши нигинҳо.
 Ба саъйи иттифоқ афканда доме,
 Зи сайди обру қонсӯ ба номе.

Ба илии нотаҳои ҳар як устод,
 Зи доми ихтиёри ҳеш озода.
 Паридухте баҳори он чаман буд,
 Шарархӯе чароғи он лаган буд.
 Арӯси ҳаҷлағохи бениёӣ,
 Фурӯғи маҳфили айши маҷозӣ.
 Чунуни орзуҳо нахати гул,
 Димоғи шавқро кайфияти мул.
 Чу лафз онан рабти маъонӣ,
 Чу ишрат обрӯи зиндагонӣ.
 Ҷигарҳо ташнаи шавқи зулолаш,
 Назарҳо бастан доми ҳаёлаш.
 Тилисми имтизочи рангу бўҳо,
 Гулистони фиреби орзуҳо.
 Чамони зиндагиро гозан ноз,
 Китоби умрро шерозан ноз.
 Вучуд оинаҷӯши иртиботаш,
 Адам тамҳиди барги ихтилолаш.
 Каманди сайдгоҳи дашти найранг,
 Таъаллуқнашъан саҳбон беранг.
 Мизочаш ному дар маънӣ яғона,
 Саропо ҳешу арқонаш баҳона.
 Зи найранги қазо дар кишвари тан
 Чу шуд хуршеди иззат парғавафкан.
 Димоғи рағбаташ бўе ҳавас кард,
 Хавсоро гирифтӣ дар қафас кард.
 Тамошони Мизочаш доми раҳ шуд,
 Тахайюр риштаи боли нигаҳ шуд.
 Муҳаббат ҷид доми ихтилоте,
 Таъаллуқ баст нақши иртиботе.
 Тапидан гашт мавҷи гавҳари дил,
 Ба тӯфон зад хурӯши соғари дил.
 На танҳо шоҳ дар бистар ҳасак ёфт,
 Санам ҳам захми худро дар намак ёфт.
 На танҳо меҳр гарми ҷустуҷӯ буд,
 Саҳар ҳам синаҷоки орзу буд.

Ба ҳам оғӯши ҳасратҳо кушоданд,
 Чу мавҷи гул инон аз даст доданд.
 Аз ин рӯ шӯъла дар афрӯхтанҳо,
 Аз он сӯ пунба масти сӯхтанҳо.
 Таманно моилу андеша мушток,
 Ки гардад завҷаш он яктои офок.
 Табоеъ сачдаоханги итоъат,
 Ҳама як ҷабҳаи таслими тоъат.
 Сипехри мамлакат меҳост хуршед,
 Дамид охир зи ҷайби субҳи умед.
 Саҳоби авҷи файз омад гуҳарбор,
 Гулистон рехт бар фарки ҳасу хор.
 Зи май рангинбаҳориҳои миност,
 Гули мақсуди аъмо ҷашми биност.
 Шаҳи қудсинишони файзмағзил
 Муҳайёи канораи ёфт чун дил,
 Зи нақши донан найранги носут,
 Кафас шуд маскани анқон лохут.
 Гирифт синааш улфат ба занге,
 Гуле афтод дар гирдоби ранге.
 Зухури илтифоти тахту тоҷаш
 Муҳайё шуд ба тазвичи Мизочаш
 Мизоҷ аз гавҳараш то шуд назарёб,
 Қадам бар хеш зад чун мавҷ бар об.
 Шукуфтан рехт гулшан дар канораи,
 Дамидан кард як олам баҳораш.
 Шарар балиду шамъи анҷуман шуд,
 Насими гул зи худ рафту ҷаман шуд.
 Дуй аз ақди улфат кард дар бар
 Кабон якдилӣ чун обу гавҳар.
 Тафсвутҳои асбоби ҷудой
 Яке шуд чун нигоҳу ошноӣ.
 Мухити киттиҳод азбаски зад ҷӯш,
 Ба ранги мавҷ як сӯ монд оғӯш.
 Ҷудой аз миён барҷид домон,
 Ҳасу хошок шуд дар шӯъла пинҳон.

Зи чӯши якдилӣ «ман» ҳам «туй» шуд.
Халал дар нардан сози дуй шуд.

ДАР СИФАТИ СИҲХАТ

Ману ту буд мудартоҳо ҳамоҳанг
Тахи як пираҳан, чун бодаву ранг.
Зухури наштае ногаҳ қадам зад,
Ки бар лавҳаш қазо Сиҳхат рақам зад.
Тарабҳо кард гул аз макдами ӯ,
Баҳор омад ба тавфи шабнами ӯ.
Зи рӯи он гули ишратбадоман
Чароғи орзуҳо гашт равшан.
Ду чашм аз як нигоҳ шуд ҳайратангез,
Ду оина зи як тимсол лабрез.
Хузури тифл, азбас дилфиреб аст,
Ҳама гар ашк бошад, хоназеб аст.
Натонҷ хоси васли марду зан нест,
Ду лаб гар бар ҳам омад, бесухан нест.
На ваҳдат, айни ваҳдат чилваорост,
Дуй тӯҳматкаши чандия тамошост.
Кунун султони берангитаҷаммул
Ба арзи чилва кӯшид аз тағофул.
Мизочӣ сиҳхате омад ба домаш,
Зи мавҷи май ба худ болид ҷомаш.
Шаробаш аз сафои шишан хеш
Намегунҷид дар андешан хеш.
Чудо метохт парвоз аз пару бол,
Бурун мерехт аз оина тимсол.
Чу гардад бӯи гул болиданандеш,
Шавад пирохани пирохани хеш.
Ба авранги сипехри шаҳриёрӣ
Мусаллам шуд чу меҳраш тоҷдорӣ,
Тараб чун субҳ гул кард аз ҷабинаш,
Табассум шуд чу гул нақши нигинаш.

Чу баҳр аз хеш берун метаровид,
 Ба чандин мавҷ арзи чилва медид.
 Дар ин мактабсаро он нуктаи зот
 Фароҳам дид эҷоби камолот
 Чӣ сон хоҳад гул аз гулшан чудой?
 Надорад маънӣ аз сурат раҳой.
 Тақозои зухур афканд доме,
 Ба нуру-зулмат афтод илтиёме.
 Хумон аъчи иззат соя андохт,
 Шаковатро саноҷатошён сохт.
 Адам сарчашман изҳор гардид.
 Хазони рангу бӯ гулзор гардид.
 Губори нестӣ чӯши бако ёфт,
 Тилисии хомӯшӣ набзи садо ёфт.
 Зи об оина сар то по назар шуд.
 Араз дар ранги ҷавҳар чилвагар шуд.
 Зи май омад хуми афсурда дар чӯш,
 Садаф гардид бо гавҳар ҳамоғӯш.

ЧИЛВАН АҶЪОЛИ ҚУВОЮ ХАВОС, АРЗИ КАМОЛИ ДИЛИ УЛФАТАСОС.

Чамансози баҳористони найранг
 Гулафшони иборат шуд ба ин ранг,
 Ки шоханшоҳи дорулмулки танзех
 Чу шуд фармондеҳи икклими ташбех,
 Баданро макдамаш ташрифи ҷон дод.
 Замиро эътибори осмон дод.
 Тамошогоҳи имкон диданӣ дошт,
 Баҳори рангу бу гулчиданӣ дошт.
 Таманно чӯш зад дар пардаи шавк,
 Ки аз сайри саводи ӯ барад завк.
 Кунад маҳсули худ сарманзилеро,
 Бигирад дар гуҳар мушти гилеро.
 Нигаҳ то домани мижгон ба ҳам чид,
 Се ҳисни!² ҳос манзури назар дид.

Дилаш оинаи манзури даргоҳ,
 Чабикиш остони манзари шоҳ.
 Назарбози тамошогоҳи имкон,
 Ба кори ҷустуҷӯи хеш ҳайрон.
 Вале равшан саводи нусхаи хӯш,
 Зи нури оғаҳи оина бар дӯш.
 Шиносои фуруғи ҷавҳари ӯ,
 Хидоят мавҷи оби ғавҳари ӯ.
 Дил аз ҳамёнааш ҷомитарабгир,
 Хаё аз вазъи ӯ дарснадабгир.
 Чаман фарши нигористони роҳаш,
 Тамошо сайде аз доми нигоҳаш.
 Зи қонуни ҳамӯшиҳо тарабсоз,
 Дари фирдавс бар ҳайроннаш боз.
 Ҷароғи эътибори хонаи ҷашм,
 Чу ганҷ ободии вайронан ҷашм.
 Хаё мавҷе зи оби ғавҳари ӯ,
 Нигаҳ сатре зи рӯи дафтари ӯ.
 Ба ваҳшат рому бо улфат ҳамогӯш,
 Чу файзи ишк бо ҳар ранг гулҷӯш.
 Ба ҳубон соғари нозу такаббур,
 Ба ошиқ ҷашман доми таҳайюр.
 Чу шамъи ҳуш хомӯшӣ шиёораи,
 Чу оина таҳайюр хонадораи.
 Чу нури ақл меъёри санойеъ,
 Чу дил миръоти ашқоли бадойеъ.
 Зи нақди мардумак тамйизсомон,
 Маҳакдори аёри ранги имкон.
 Саропо нусхаи дарси ишорат,
 Валекии сода аз нақши иборат.
 Зи ороиш дилаш андӯҳхосил,
 Чу шамъаш гул ба сар торикии дил.
 Расои риштаи огоҳии ӯ,
 Рағи хобаш ҳамон кӯтоҳии ӯ.
 Ба гулзораи, ки ҷашми бад аз ӯ дур,
 Ба ҳам хобида мавҷи сояву нур.

Зи мижгон офиятсармои хеш,
 Нишаста дар тилисии сояи хеш.
 Назокат махви чини домани ӯ,
 Заъифӣ риштан перохани ӯ.
 Сабукрӯҳӣ ҷунонаш гашта оӣ,
 Ки ҳар ҷо рафт, ҷояш буд ҳолӣ.
 Зи ҷавлони сабуксайраш хасу хор
 Чу ҳоби гул ба пои шавқ ҳамвор.
 Чу ҳайрат аз сафи мижгон ҷудое,
 Ба занҷири таъаллуқҳо садое.
 Чу бӯи гул буруни бол сайраш
 Мижа ҳамёзан оҳанги тайраш.
 Саводеш дар баёзи бинишафрӯз
 Шабе хобида дар оннан рӯз.
 Баёзаширо зи файзи кили тақдир
 Саводи мардумӣ як нукта таҳрир.
 Зи мижгон бистару болини нозаш,
 Сияхпӯшӣ ба ранги Каъба созаш.
 Сароно сайр, аммо хонапарвард,
 Даруни хайма лайлое ҷаҳонгард.
 Дидаш озоду нақшаш пой дар гил,
 Дар обаш киштиву худ гарди сохил.
 Гаҳе чун мавҷаш аз дарё гузаштан,
 Гаҳе дар қатраашке ғарқ гаштан.
 Зи даври шавқ бо чандин тақуӣ
 Бурун норафта аз марказ хати ӯ.
 Фалакҷавлон ба андози ишора,
 Ҷаҳонпаймо чу хуршед аз назора.
 Чихот аз тангзарфӣ домн роҳаш,
 Фалакҳо уқдан боли нигоҳаш.
 Заъифӣ бурда қораи он қадар пеш,
 Ки то мижгон задӣ, мерафтӣ аз хеш.
 Ба ранге дар сабукруҳӣ дилаш ҷамъ,
 Ки ҳораи гул ба по мерехт чун шамъ.
 Ду олам аз улуви ҳиммати ӯ,
 Чу мижгон гарди роҳи ваҳшати ӯ.

СИФАТИ ШОММА

Савум Шомма, ки аз ишратшикорӣ
 Ба номаш фол мезад атрдорӣ,
 Чу гул бӯи баҳораш дар кафас буд,
 Каманди ҷазбааш, яъне нафас буд.
 Сару кораш гирех аз дил кушодан,
 Баҳори хушдимоғӣ арза додан.
 Пайн сайди раёҳин дом бар дӯш,
 Чу мавҷи субҳ сар то пояш оғӯш.
 Нафасро кисвати ӯ дода андом,
 Димоғ аз вай ҳарифе нақҳатошом.
 Дамаш бо ҳарфи неку бад мувофик,
 Нафас шамъи раҳаш чун субҳи содиқ.
 Тараннумҳо зи лаб ӯ медамонид,
 Ҳамон аз барги гул бӯ медамонид.
 Ба табъаш аз пайн ҷавҳарнамой
 Гулу мул дар талоши ошноӣ.
 Тапиданҳои барги гул ба завқаш
 Чунунпарвозини нақҳат зи шавқаш.
 Ба ёдаш атри гул дар кӯчагардӣ,
 Ба бӯяш нофа дар сахронавардӣ.
 Қабоби қустуҷӯи ӯ ҷаманҳо,
 Хароби орзӯи ӯ хутанҳо.
 Хирад то, бо тамизаш ошно шуд,
 Бухуру дуди шамъ аз ҳам ҷудо шуд¹³.
 Зи бас ҷазби ҳавояш дода овоз,
 Ба боли дуди анбар карда парвоз.
 Зи наслаш гашта ҳар ҷо муждаандеш,
 Баҳор аз бӯи гул болида бар хеш.
 Ҳавои файзро чун ғунча косиб,
 Шумори нақди ҳастиро муҳосиб.
 Баму зери садоро чехрапардоз,
 Нафас дар ҷанги ӯ абрешуми соз.
 Чу булбул гулшанӣ, чун ғунча боғӣ,
 Саропо нащъае соҳибдимоғӣ.

Саботи кишвари Ҷисм аз намудаш,
Ба каф сарриштан назми вучудаш.
Сухан бе нисбаташ номаҳрами лаб,
Нафас субҳе ба доман муждан шаб.
Баён аз созу барги ӯ навочӯш,
Забони ӯ чу шамъи кушта хомӯш.

СИФАТИ ЗОИҚА

Чаҳорум Зоика, к-аз неъмату ноз
Ба домаш буд роҳат ошёнсоз,
Бисоторои айши комронӣ,
Ҳаловатбахши коми зиндагонӣ.
Зи шохон то гадо меҳмони хонаш,
Ҷаҳон шӯри намакпарвардагонаш.
Чу аҳли таҷриба офокдида,
Зи ҳар шириниву талҳӣ чашида.
Ғае чун соғари ҳаммор майнӯш,
Ғае бо об чун ғавҳар ҳамоғӯш.
Ривочи талху шӯр аз эҳтимомаш,
Майи лаззатшиносӣ вақфи ҷомаш.
Ба ҳукмаш инфигъоли ногуворӣ,
Ба тавғаш пухтагиву хомкорӣ.
Димоғоро май аз иқболи шавқаш,
Баданпарвар ғизо аз файзи завқаш.
Гуворой мутеъи рағбати ӯ,
Балои нохушиҳо нафрати ӯ.
Тараб бе рағбаташ афсурдананҷом,
Зи истиғнош мавҷи май хати ҷом.
Ба завқаш устухонро лаззати мағз,
Забон бе ӯ эн ҳалво хӯрда полағз.
Ба сӯи ӯ асал чашмакзан аз дур,
Саропо чашми шавқ аз шони занбӯр.
Ба бўи ҳасрати он завқпардоз
Шакар дар кӯчан най нолапарвоз.

Намакдонҳо башӯровардан ӯ,
 Ҳаловатҳо намакчашкардан ӯ.
 Пайи идроки неъматҳои дилкаш
 Забонаш як сарангушти намакчаш.
 Зи бунгоҳи даҳан шӯраш намоён,
 Чу асбоби малоҳат аз намакдон.
 Ба ёдаш нахлҳоро сар кашидан,
 Ба коми ӯ самарҳоро расидан.
 Дамн теги талаб бе ҳиддаташ кунд,
 Ҳавасро аз ҳаёлаш хомӯшӣ тунд.
 Ба забти қувваташ аъзон тоқат,
 Ба ҷанги эътидолаш набзи сикхат.
 Даҳан аз лаззати ӯ бусатаъсир,
 Лаб аз ҷӯши ҳаёлаш чашман шир.

СИФАТИ ЛОМИСА

Ба исми Ломиса устои панҷум
 Ҷаҳоне хушку тар дар тинаташ гум.
 Ба нармиҳо чу табъи об махлут,
 Ба сарду гарм ҳамчун соя марбут.
 Чу мижгон бар сарангуштон хиромаш,
 Ба пой ҷунбише сайри тамомаш.
 Ба мизони хирад дар ҷашми доно
 Зи табъаш сиқлу хиффат ҷилвафармо.
 Сабуквази аз тамизаш ҷавҳари кох,
 Зар аз ранги виқори хеш огоҳ.
 Дурушту нарм аз ӯ шуд то намудор,
 Бурун омад булӯр аз об ночор.
 Ҳарир оромӣ ҷой аз хоҳиши ӯ,
 Ҳашии изон ҷисм аз хоҳиши ӯ.
 Тафовутбахши ҳокимтар зи санҷоб
 Зи ҳам дурафкани селобу маҳтоб.
 Аз ӯ бо ҳоби гул ишраткумошӣ,
 Аз ӯ бо хор вазъи дилхарошӣ.

Аз ӯ хиффат ба арзи нотавонӣ,
 Аз ӯ тамкин нишонсанги гаронӣ.
 Зи оташ карда фарқи лола таҳқиқ,
 Шарору шабнам аз ҳам дода тафриқ.
 Нигоҳеро, ки аз нураш назар на,
 Хузури ашки ғалтон чуз гуҳар на.
 Дуруштиро тамизаш ҳалли мушкил,
 Зи лайнат боҳабар то нармин дил.
 Забондони кумоши суфу санҷоб,
 Зи рози маҳмал оғаҳ то рағи хоб.

СИФАТИ ҲИССИ МУШТАРАК

Шашум шӯхрат ба Ҳисси Муштарақ дошт,
 Ба даст оннан мулку малак дошт.
 Ба маҳсусот аз ӯ андеша дамсоз,
 Дари боғи бутун аз зоҳираш боз.
 Қамолаш лафзу маънӣ ёр кардан,
 Суварро бар ҳаёл изҳор кардан.
 Ду абро чун ишорат хушнӣнишонаш,
 Таҷаллӣ аз ду ҷониб дар каминаш.
 Вижори ӯ зи оғӯши ду абрӯ
 Намоён ҳамчу қудрат аз ду бозу.
 Хаёлу босира аз вай ба ҳам завҷ,
 Миёнҷин ҳавову об чун мавҷ.
 Зи як лафзаш ду маънӣ дӯш бар дӯш,
 Ду дарёро ба як пул дода оғӯш.
 Ниғаҳ сарриштае дар ихтиёраш,
 Хаёл оннае уммедвораш.
 Аз ӯ наззораҳо якдаст рафтор,
 Чу ғавҳар мавҷхоро карда ҳамвор.
 Намуда аз яқин маърифати нур
 Ғубори аҳвалӣ аз дидаҳо дур.
 Дубиниҳо аз ӯ яктои асбоб
 Ду тори шавқ бо ҳам ришта чун тоб.

Аз ӯ дар олами вахдатнамой
Ду шамъи чашмо як рӯшноӣ.

СИФАТИ ХАЁЛ

Хаёл он ҳафтӯмин устои доно,
Ба нақши сурати имкон тавоно,
Чамансозии нигористони асрор,
Чаҳоне ҷилва аз лавҳаш намудор.
Тамошо гардиши паймонаи ӯ,
Чаманҳо фарши суратхонаи ӯ.
Ба сазъии Босира аз ҷинси ашъ
Чу қарди сурате дар Муштарақ чо.
Зи тардастӣ кашидӣ нақши ҳолаш,
Намудӣ сабт лавҳи бемисолаш.
Ҳазорон сурат он наққоши тардаст,
Ба як таҳриқи миҷгон нақш мебааст.
Ханӯз андар назар тасвири ашъ,
Қи ҷун оина дар вай ғашта пайдо.
Пайи таҳриқи рангомезии ӯ
Ҳамон тори нигоҳаш ҳоман мӯ.
Чунин кам дида ҷашми сеҳрпарвоз,
Бурун қилку дарун тасвирпардоз.
Зи истехкоми лавҳи синан ӯ
Нарафта аксе аз оннан ӯ.
Ба тасвири ҷаман то қард оҳанг,
Сару барги паридан бурдаш аз ранг.
Сӯи ҳар гул, қи ӯ во қард оғӯш,
Фусурдан ғашташ аз хотир фаромӯш.
Ба маънӣ Монии иқлими фитрат,
Ба нақши рангу бӯ Бехзоди қудрат,
Фалак лавҳе мунаққашқардан ӯ,
Чаҳон ранге банакшовардан ӯ.
Гулаш рангинбаҳори ҷовидонӣ,
Баҳораш гулфурӯши беҳазонӣ.

Чунон равшан нукуши бегубораш,
Ки чашми баста бинад ошкораш.

СИФАТИ МУТАФАҚҚИРА

Вале устоди ҳаштум Фикр номаш,
Шароби ҳалли мушкилҳо ба қомаш.
Шавонб дур аз наздикии ӯ,
Маъонӣ фарбеҳ аз борикии ӯ.
Ба лавҳаш бемисолиро намуде,
Ба миръоташ адамҳоро вучуде.
Мухити ҳар чӣ, беруи аз ҳаёл аст,
Қамади он чӣ, бенақшу мисол аст.
Ба таъини ибороти забонӣ
Аз ӯ сонда абкори маъонӣ.
Ба лавҳи ақл назму насли маъдум
Зи килки бенишонаш гашта марқум.
Аниси хилвати ҳасратпарастон,
Рафиқи ногузири тангдастон.
Ҳаёли маъинандешон ба ҳар боб
Аз ӯ болида ҳаичун мавҷ аз об.
Нафассӯзӣ чарогонхонаи ӯ,
Димоғи ҷустуҷӯ парвонаи ӯ.
Далели ҳиммати фитратбаландон,
Аёри дониши диққатписандон.
Зи дарсаи фалсафӣ шуд ҳикматогоз,
Ба боли ӯ муҳандис чархпарвоз.
Қалиди уқдаҳои осмонӣ,
Ҳаданги сайдгоҳи бенишонӣ.
Ҳумое домақон парвози тайраш,
Фалакҳо маркази паргори сайраш.
Саропо ҷавҳари маънинигорӣ,
Чаманзод чун боди баҳорӣ.
Ба домаш маскани ваҳшатхаёлон,
Ба фитроқаш рами маънигизолон.

Маъорич сайди андози баландаш,
 Расой хуфтаи чини камандаш.
 Рамидан бастан озодин ў,
 Фалак саргаштан сайёдни ў.
 Зи сар то пой ў як риштан рам,
 Ба худ печиданаш сайри ду олам.
 Сараш гўйи гиребон хамчу гавҳар,
 Вале беруи зи нўҳ дарёи ахзар.
 Мухите мавчи сад андеша созаш,
 Фуру дар хеш рафтан қатри розаш.
 Дили ҳар қатрааш гирдобпардоз,
 Гиребонзори сайри олами роз.

СИФАТИ ВОҲИМА

Нўҳум Ваҳм он, ки аз ваҳшатнигоҳи
 Гирифта ҳукмаш аз маҳ то ба моҳи.
 Тамизи хайру шар нақши нигинаш,
 Ба ҳар оина чун ҳайрат каминаш.
 Ба ҳукми табъи ғолиб ваҳшатэҷод,
 Зи доми маънии табъият озод.
 Тасарруфмояи аҳкоми ҳар кас,
 Таваҳхумдонареzi доми ҳар кас.
 Дабиствоки камолоти муҳолӣ,
 Хаташ бутлони аҳкоми ҳаёли.
 Хаёлеро, ки дар хотир даровард,
 Муҳоле карду аз чайбаш баровард.
 Зи мнжгон ништари озорфаҳмӣ,
 Зи гесӯ печу тоби морфаҳмӣ.
 Аз ў чун санг хоби гул дуруштӣ,
 Самур оқнадори хорпуштӣ,
 Хаёл ар барги гул кардӣ мунаққаш,
 Ба чашмаш мавҷ мезад ташти оташ.
 Танини пашшае то хўрда бар гўш,
 Хурўши табли раъдаш бурда аз хўш.

Ғуборе гар ба пешаи чашм болид,
 Ғумонаш чун садо бар кӯҳ печид.
 Задӣ гар акс бар оина ногоҳ,
 Зи худ рафтӣ чу об аз ваҳшати чоҳ.
 Ниғаҳ шуд гар далели сайри боғаш,
 Рабуд андешаи як сина доғаш.
 Фурӯғи шамъ агар дидӣ ба фокус,
 Ба сад рангаш баровардӣ чу тоғус.
 Фурӯ рафтӣ зи табъи ваҳшатаи андеш
 Ба коми аждаҳ аз ҳамёнаи хеш.
 Ҳамоно чашми ӯ сифри рақам буд,
 Ки ҳар нақше аз ӯ даҳ бар як афзуд.
 Зи ҳар ранге таваҳҳумсоии сад ранг,
 Муҳоландеш чун кайфияти банг.

СИФАТИ ҲОФИЗА

Даҳум Ҳифз он фурӯғи шамъи идрок,
 Муҳити гавҳари асрори афлок.
 Сафои тикати ӯ лавҳи маҳфуз,
 Қ-аз ӯ нақши ду олам буд малхуз.
 Валекии дар дабистони маротиб
 Мунаққаш лавҳаш аз килки ду қотиб.
 Дар ӯ ҳам нақши тасвири ҳаёли,
 Ҳам аз Ваҳмаш асарҳои муҳали.
 Қилон сафҳан ҳуш аз қабинаш,
 Нукуши илм қини остинаш.
 Ба лавҳи ӯ, ки дар софӣ масал буд,
 Аббад мадде, ки оғозаш азал буд.
 Чу гавҳар хоби чашмаш қавҳари сахв¹⁴,
 Фаромӯшӣ зи ёдаш якқалам махв.
 Дилаш аз поси гавҳарҳои асрор
 Вадиъатхонаи таҳсили афкор.
 Замираш қобили ашён мақбул,
 Амину ҳозини маъкулу манкул.

Садои нағмае гар хӯрда бар гӯш,
 Ба пешаш монда чун най ҳалқа дар гӯш.
 Тилисме дар назар ҳар қо шикаста,
 Хамон дар пардаи ӯ нақш баста.
 Суруши «ё раб»-и мастишиёрон,
 Тасалсулбахши энкри субҳадорон.
 Саботоннаи тамкиналومات,
 Гулистони баҳори истикомат.
 Хаёли Ваҳм фарши синан ӯ,
 Ду олам гавҳари оннаи ӯ,
 Тамошо кард ҳар якро шаҳаншоҳ,
 Зи истеъдодҳо гардид огоҳ.
 Иноят сояи чамъият афканд,
 Чу тори соз бо ҳам дод пайванд.
 Парешониҳтилотӣ чамъ гардид.
 Ва ҳам он риштаҳо як шамъ гардид.

СИФАТИ ЧИГАР

Аз он манзил инони шавқ гардонд,
 Чанибат чониби хисни Чигар ронд.
 Маконе ёфт чун фирдавс маъмур,
 Харобӣ аз саводи ишраташ дур.
 Гулу мул ташнаи сайри фазояш,
 Қавибунёдӣ осори бинояш.
 Тараб дар сохаташ масти фузунӣ,
 Хавояш гулфурӯши гармхунӣ.
 Ба ҳашт устод рабти гирудораш,
 Хама мухтори набзи ихтиёраш.

СИФАТИ ҶОЗИЯ

Яке Ҷозия, к-аз чоми адолат
 Ба аъзо сархушӣ мекард қисмат.
 Кувон қисм, бе фикри каму беш,
 Зи дасташ комёби рӯзи ҳеш.

Таъвононаматолӣ тоқатасбоб,
 Ба ҷанги риштан ҳастӣ аз ӯ тоб.
 Ҷаворех дар ҷивораи маҳви эҳсон,
 Ҷу аҷзон ҷаман мамнуни борон.
 Бадабро эътидол аз интизомаш,
 Ҷаманро обёрӣ э-эҳтимонаш.
 Насибӣ сунбул аз вай риштатобе,
 Гул аз вай қонегӣ як шабнам обе.
 Ҷароғи ранги адлаш дода равшан,
 Ки миқдори ҳамӯшӣ гашта равшан.
 Аз ӯ тори ниғахро тоби борик,
 Аз ӯ ҷӯи нафасро оби борик.
 Ба манзилгоҳи роҳат раҳнамое,
 Ба рӯи ҳони қисмат қадхудое.
 Ҷама аз ҷоми файзааш масту мушток,
 Забонҳо маҳви қом аз шукри раззоқ.

ДАР СИФАТИ НОМИЯ

Дувум Номия устоди таъвоно
 Дар иқлими Бадаи меъмори доно.
 Ниҳол аз гил буруновардан ӯ,
 Тилисми ҷисм барпокардан ӯ
 Насими субҳи гулзори дамидан,
 Асон водии қомат қашидан.
 Аз ӯ тухми ба ҳок афтода номӣ,
 Хилол аз вай қадаҳиӯши тамомӣ.
 Зи обаш решаҳоро сарбаландӣ,
 Ниғахро риштан гардункамандӣ
 Зи ҳамовӯшии ӯ, бетааммул,
 Гузашта гардани сарв аз сари гул.
 Зи гулзораи гули таъмир агар ҷид,
 Мижа сад поя бар наззора болид.
 Хубоберо агар бар ҳам шикастӣ,
 Мухите аз шикастаи нақш бастӣ.

Ғубор аз саъйи ӯ гардуналомат,
Зи таъмираш нафасҳо нолақомат.

СИФАТИ МУВАЛЛИДА

Муваллид саввум он бепардагисоз,
Қ-аз ӯ афтод бар рӯ

бахяи роз.

Ғизо бо Ғозия ӯ ошно кард,
Дари таъмир бар Номия во кард.
Аз ӯ сози вучуд изҳороханг,
Чу аз оннан гул шӯҳии ранг.
Ҳичоби ҳисм аз оннааш фош,
Чу асрори сувар аз килки наққош.
Бидоятҳо намудор аз намудаи,
Қамолоти ниҳоят аз вучудаи.
Аз ӯ дар донаҳо барқи дамидаи,
Аз ӯ дар ашкҳо шӯри ҷакидаи.
Ғуҳарпайдокуи аз ҷайби садафҳо,
Садоберундеҳ аз оғуши кафҳо.
Ҷаман гулҳез аз ҷӯши ҳавоии,
Саҳар хуршедзод аз иқтизоии.
Нумубаҳии шарор аз ботинии санг,
Аёнсози шикаст аз пардаи ранг.

СИФАТИ МУСАВВИРА

Мусааввир ҷорум он тарроҳи ашъ,
Муносибробити таркиби аъзо
Зи килкаш дар дабиристони ҳастӣ
Ҳаюло сархати суратпарастӣ.
Аз ӯ марбут бо ҳам насл¹⁵ олам,
Аз ӯ мавзунибораи назми одам.
Нигаҳро дид яксар боли парвоз,
Зи вазъи ҷашму миҷгон шуд қафассоз.

Даҳадро баҳри дандонҳо биеҳроҳт,
Ки ни муште гуҳар дар ҳуққа зебоҳт.
Ба ҳифзи гавҳари асрор пардохт,
Тилисми гушро шакли садаф соҳт.
Аз он нақши чабино баҳт ҳамвор,
Ки баҳри сачда ҳамворист даркор.
Кавоъидбанди нахли гулшани сунъ,
Маротибчини тухми хирмани сунъ.
Чу абр он ҷо, ки тухми сунъ пошид,
Гуҳарро обу гулро раиғ баҳшид.
Шиканорон тарфи зулфи сунбул,
Чаманпардози таҳрири рағи гул.

СИФАТИ ҚОЗИБА

Дигар устоди панҷум Қозиба ном,
Ҳамон нақди маъишатро саранҷом.
Аз ӯ омода айши кишвари Тан,
Чу аз ҷӯши баҳор асбоби гулшан.
Нишоти зиндагӣ ноёб бе ӯ,
Нарафта дар гулуҳо об бе ӯ.
Қаманди қазби неъматҳо ба дасташ,
Сару барги танаълум сайди шэсташ.
Ғизо ҳарғаҳ ба васли қисм пайваҳт,
Васотатноман ӯ дошт дар даст.
Вучудаҳ гар набудӣ дар муқобил,
Гулуро об гаштӣ теғи қотил.
Муҳит аз қазри ӯ дар дамқашихо,
Аз ӯ хуршед дар шабнамқашихо.
Аз ӯ оннаву теғ обтасхир,
Нигаҳбони заъифе хобтасхир.
Қашидан дар қаманди пайқари ӯ,
Фурӯ бурдан ба коми аждаҳи ӯ.
Зи ғирой чу оҳанги муҳаббат
Саропо қазби мақнотиси қудрат.

Шашум Маск он сазовори амонат,
 Вадоеъро амини беҳиёнат.
 Ғизо аз Ҷозиба ҳар гаҳ гузаштӣ,
 Ба амнободӣ ӯ мавсул гаштӣ.
 Хиёнат як қалам э-андешааш дур,
 Чу аз шамъи гуҳар ошуфтани нур.
 Ба таҳвилаш Ғизо аз костан пок,
 Чу нақши маърифат дар лавҳи идрок.
 Зи поси ӯ шарори барқоҳанг
 Садоташбеҳи занҷири рағи санг.
 Аз ӯ андӯхтан чамъиятасбоб
 Чу дар батни садаф бемавҷи об.
 Паридан дар тилисмаш бепару бол,
 Чу дар оннаи тасвир тимсол.
 Ба ҷангаш изтироби шӯъла таскин,
 Рами бетобии симоб тамкин.

СИФАТИ ҲОЗИМА

Пас аз вай Ҳозима он ҳафтум устод,
 К-аз ӯ ҳар ҳом гаштӣ пухтабунёд,
 Дар иқлими Бадан маъруфу машҳур
 Ба таббоҳӣ чу шамъи меҳр дар нур.
 Зи дасти Мосика гар софу дурдӣ
 Ба деги Меъда баҳри табх бурдӣ,
 Зи гармиҳои табъи бегаши ӯ
 Нагаштӣ дуд равшан э-оташи ӯ.
 Чу ёкут оташе, к-аз ғабъаш афрӯхт,
 Ба ҷои ҳезум аввал дуди худ сӯхт.
 Гудози оламе дар бўтааш чамъ,
 Чу муму ришта дар пирояни шамъ.
 Рағи ҳомӣ бурун аз тори созааш,
 Аёрафзон неъматҳо гудозаш.

Кивоми об аз вай ранги гул шуд,
Гудози раз аз ӯ сарҷӯши мул шуд.
Зи табъаш барқ як мадди ишорат,
Ба ранги шӯъла сар то по ҳарорат.

СИФАТИ ДОФИЪА

Валекии Дофиъа устои ҳаштум,
Сафобахши ғубори табъи мардум.
Сару кораш зи чинси сифлаву дун
Намудан аз саводи шаҳр беруи.
Ба фармон рафъи кулфат ҳамчу обаш.
Равон чун мавҷ ҳукми эҳтисобаш.
Табиъатро ҷилои хубӣ аз вай ,
Бисоти Меъдаро ҷорубӣ аз вай.
Ба бунёди масом ӯ кард ковиш,
Ки во шуд бар арак роҳи таровиш.
Ба дӯшаш хидмати рафъи гаронӣ,
Ба дасташ домани кулфатфишонӣ.
Аз ӯ ваҳшикудуратҳо ба фарсанг,
Чу сайқал душмани осонши занг.
Ғубори оҳ аз дил бурдан ӯ,
Ҷакиданҳон ашк афшурдан ӯ.
Насимаш аз чаман кулфатбурунсоз,
Зи дарё мавҷи ӯ хошонапардоз.
Қуво, к-ин нақди санъат во шумурданд,
Ба арзи шоҳи беанбоз бурданд.
Чу мижгон аз ҳучуми нотавонӣ
Асоҷи кигоҳи меҳрубонӣ.
Қаманди меҳри қудрат фазл бигмошт,
Чу шабнам ҷумларо аз хок бардошт.
Ба ҳар як истиқоматпоягӣ дод,
Заъифонро қависармонгӣ дод.
Шаби уммедворонро сахар кард,
Аз он ҷо сӯи ҳисни Дил гузар кард.

СИФАТИ ДИД

Бисоте дид дар айни назоҳат,
Гулистончилван сад ранг роҳат.
Димоғ ошуфтаи бӯи баҳораш,
Чигар хунгаштан қурби чивораш.
Бинои маркази паргори имкон,
Ба ранги Қаъба дар нофи биёбон.
Чилояш бурда аз барки назар тоб,
Сафо гардонда дар чашми гуҳар об.
Тароват сояпарварди раҳинаш,
Бихяшти хурраи гарди заминаш.
Дараш чун чабҳаи раҳмат кушода,
Ба ҳокаш орзуҳо сар ниҳода.
Фазои ӯ бисоти покбозӣ,
Хавои ӯ насими бенинӣ.
Ғубораи аз сафои нури идрок
Тафохурмои таъмири афлок.
Чаманҳо дар тилисми зарраи гум,
Ба чайби шабнаме тӯфони кулзум.
Ду олам айш фарши он макон ёфт,
Вале шаш кас муқими остон ёфт.

СИФАТИ УМЕД

Яке Умед, к-аз сарриштаи шавк
Фиканда дар гулӯи оламе тавқ.
Далели Қаъбаи мақсуди олам,
Ҳамон нақди зиёну суди олам.
Ғариқи баҳри ғамро ошное,
Маризи дарди ҳирмонро шифое.
Суруши ишрати меҳнатгузинон,
Дарои қорвони дурбинон.
Чароғи орзуҳо равшан аз вай,
Ҳазони яъс гул дар доман аз вай.

Таманно нашъа аз чомаш расонда,
 Талабхо реша дар обаш давонда.
 Аз ӯ ҳар шабнаме хуршедпайванд,
 Дили ҳар қатра дарёдарираҳбанд.
 Сару барги саропо нитизорон,
 Матоъи хонаи уммедворон.
 Асон заъфи роҳи бенавой,
 Масехон илочи норасой.
 Навиди васл сози махфили ӯ,
 Тасалли нашъан обу гили ӯ.
 Чаман рангу садаф гапҳартаманно,
 Аз ӯ ҳар кас ба ранге дар таманно.
 Ҷаҳоне музтариб дар сояш қамъ,
 Чу мавҷи нур дар хомӯшин шамъ.

СИФАТИ ХАВФ

Дувум Хавф он ки дар андешан ӯ
 Шудӣ андешаҳо ҳам риштан мӯ.
 Хазони қўши гулзори таманно,
 Шикасти шишан уммеди дилҳо.
 Хасакрези бисоти комронӣ,
 Самуми навбахори зиндагонӣ.
 Гудози сина мавҷи қўйбораш,
 Шикасти ранг сарқўши баҳораш.
 Аз ӯ шахси уммед аз хеш маънос,
 Парӣ парвозҳо тамҳиди афсус.
 Хизабр аз ёди ӯ мӯри заъифе,
 Тилисии Бесутун коҳи наҳифе.
 Зи барки ҳайбати ӯ рафта аз ҷо
 Рағи хоро ба ранги мавҷи дарё.
 Ба сели барки мавҷаш гар тараф шуд,
 Мухит аз ғам нами чашми садаф шуд.
 Ба фикраш кӯҳсор аз дарди андӯх
 Ниҳон дар нола ҳамчун мола дар кӯх.

Аз он шамшери хуниофиатрез,
Саломатҳо сарихудгирубигрез.
Ба сайди бисмиле нокарда оҳанг,
Равонӣ рафта аз хунаш ба фарсанг.
Баҳореро, ки ёдаш боғбон буд,
Даруни гунчааш сайри хазон буд.

СИФАТИ МУҲАББАТ

Савум аз аҳли Дил, яъне Муҳаббат,
Саропо ҳалқан занҷири улфат.
Вучудааш нашъан эҷоди олам,
Зухураш ҷавҳари тафсили одам.
Ду олам ҷуръаёби ҳастӣ аз вай,
Дили ҳар зарра ҷоми мастӣ аз вай.
Вафо дар аҳди ӯ чун ришта бо тоб,
Ҳаё дар тинаташ чун мавҷ дар об.
Аз ӯ неши ҷафоҳо нӯштаъсир,
Зи меҳраш хун ба пистони ҷаҳон шир.
Ба ранге сайри ӯ дар ҳар дили танг,
Чу бӯ дар гунҷаву чун шӯъла дар санг.
Ба ишқ оташфурӯзи ҷонгудозӣ
Ба ҳусн оннадори дилнавозӣ.
Хумистони вафо оварда дар ҷӯш,
Ҷароғи бевафой карда хомӯш.
Насими субҳи яктой дами ӯ,
Ҷароғи якдилихо шабнами ӯ.
Чу гесӯ риштааш побанди дилхо,
Чу тори субҳа дар пайванди дилхо.
Чу мавҷи гавҳар аз касби викораш
Гусастан рафта аз оғӯши торааш.
Аз ӯ яктои оғӯш ҳосил,
Ба ранги хӯша дар як сина сад дил.

БАЕНИ АДОВАТ

Чахорум аз муқимонаш Адоват,
Зи сар то по шарори барқи гайрат.
Ғубори кина субҳи эътибораш,
Шарори ҷаҳл тухми киштзораш.
Ба тори вазл микрози чудой,
Дами субҳи ҷароғи ошноӣ.
Зи улфат бесабаб ваҳшатгузине,
Зи гулзори вафо хорофарине.
Шарори хирмани дилбастагӣҳо,
Чу соғур офати пайвастагӣҳо.
Вифокаш ҳарфе аз хотир фаромӯш.
Чу навмедӣ шикасти дил дар оғӯш.
Ҳасад сармояи нақди ҷафояш,
Нифоқ онған маънинамояш.
Ҳасодоҳанги қонуни ду олам,
Чу ништар ташнаи хуни ду олам.
Навон сози базмаш ҳарза гуфтан,
Чудонҳо баҳорашро шукуфтан.
Ба ҳам пайвастан аз андешааш дур,
Чу ҳукми илтиём аз таъби носур.
Асал бо сирка аз рӯиш мубаддал,
Ба комаш қанди улфат тухми ҳанзал.
Ҷаббини умрро чини шақоват,
Наъми айшро марғи ҳаловат.

СИФАТИ ФАРАҲ

Фараҳ он панҷӯмни садри бисоташ
Чу гул парварда оғӯши нишоташ,
Қушоди ҷабҳааш домони саҳро,
Ҳузураш мавҷи сад гулшан тамошо.
Шукуфтан як гул аз тарфи ниқобаш,
Дамидан як сахар аз офтобаш.

Зи хоня васлаш оғӯши таманно
 Чу чашми чом сер аз мавчи сахбо.
 Зи боғаш шабнаме мавчи тароват,
 Зи хонаш заллае мағзи ҳаловат.
 Агар бурдӣ ба боғи улфаташ роҳ,
 Насими гул шудӣ бетобии оҳ.
 Зи базмаш то қадаҳошом гаштӣ,
 Шикасти дил садон чом гаштӣ.
 Магар бо ӯ кунад чоми тараб нӯш,
 Баҳор ояд сабӯи абр бар дӯш
 Сурур аз гулшанаш мӯҳточӣ бӯе,
 Тараб дар маҳфилаш сайрорзӯе.
 Нигоҳаш сайқали зангори ғамхо,
 Хаёлаш барқи хошоки аламхо.
 Қаманди ваҳшини айши рамида,
 Сафири тойири ранги парида.
 Раги гул чодан дашти суроғаш,
 Гулистон як пари товуси боғаш.

СИФАТИ ҒАМ

Шашум Ғам дар ҳарими Дил камини дошт,
 Ки ҳамчун нола хун дар остин дошт.
 Хороши чехран уммеди ишрат,
 Кусуфи ҷавҳари хуршеди ишрат.
 Зи ёди ӯ насими субҳгоҳӣ
 Ба тангӣ чун нафас зерӣ сиёҳӣ.
 Ниҳоли умр аз вай барги кулфат
 Нафас то лаб биёбонмарги кулфат.
 Гули боғаш дили дарҳам шикаста,
 Насмаш нолае аз сина часта.
 Ғубори ӯ ба ҳар маҳфил, ки ҷо кард,
 Чу дуд эҷоди ашк аз дидаҳо кард.
 Ба ҳар гулшан, ки во гардид роҳаш,
 Зи абр омад ба сар рӯзи сиёҳаш.

Гули ӯ дар тилисии гунча афсурд,
 Баҳор аз ранг хуни офият хӯрд.
 Зи ашкани чун надомат бодан ноб,
 Чу кохиш аз гудозаш олами об.
 Диле, к-аз печу тоби ӯ сухан дошт,
 Нафас чун мавҷ эҳромӣ шикаи дошт.
 Қадӣ ҳар кас зи фикри ӯ хамидӣ,
 Ба фарёди саранг зону расидӣ.

* * *

Чу султони ҳақиқат з-ин масолик
 Намуд оҳанги тафтиши мамолик,
 Мақоме з-ин мақомоти маҷозӣ
 Надид оромгоҳи бениёзӣ.
 Магар маъмуран берангии Дил,
 Ки чон он чо тавонад кард манзил.
 Қафи хохиш инон бигрифт сахташ,
 Ки созад сачда зерӣ пойтахташ.
 Вале з-он чо, ки расми бениёзист,
 Фурӯги меҳр шуглаш хокбозист.
 Қаромат шомили султони Дил дошт,
 Саҳоби ғазл тухми маншварат кошт,
 К-аз ниҳо то чӣ гул дар бор ояд?
 Чӣ ранг охир ба рӯи кор ояд?
 Ҳама гаштанд аз ҳукми тақозо
 Заминбӯсу ҷавобашро муҳайё.
 Ғам омад,

к-эй ҳумон ишратанҷом,
 Махӯр ҷоми фиреб аз ҳалқан дом.
 Мақун бо улфати ин тағиго соз,
 Даруни байза натвон сохт парвоз.
 Тавон он чо, ки барқоҳанг будан,
 Чаро бояд шарори санг будан?
 Фараҳ гуфто: шаробат беҳумор аст,
 Шукуфтан гар дилат хоҳад, баҳор аст.

Чу соғар хох аз ин мино шаробе,
 Чу шабнам гир аз ин гулшан гулобе.
 Гар ин минои ишрат дар бари туст,
 Ду олам софу дурди соғари туст.
 Адоват гуфт: аз ин манзил мақун ёд,
 Ки ҳаст ин арса ҷавлонгоҳи азод.
 Камингоҳи ҳасад дархурди шах нест,
 Мақоми мору мур оромгаҳ нест.
 Агар мӯе бичунбад, захми неш аст,
 Вагар гарде, намакфарсон реш, аст.
 Муҳаббат гуфтааш: эй шоҳи дилоро,
 Ба Дил ҷо кун, ба Дил ҷо кун, ба Дил ҷо,
 Ки ин манзил таҷаллигоҳи шоҳист,
 Хамин ин тоқ вақфи қачқулоҳист.
 Май андар ҷому гул дар даст инҷост,
 Ба олам гар иншоте ҳаст, инҷост.
 Намудаш Хавф, к-ин маъвои тангест,
 Шикастои мода чун минои рангест.
 Талотум мезанад мавҷ аз заминаш,
 Хавонис чун нафас дорад каминаш.
 Мақун гулшан тасаввур ин қафасро,
 Хубоб охир намесозад нафасро.
 Умед омад, к-аз ин ганҷина мағзар,
 Замоне чун нафас з-онна мағзар,
 Ки ин ганҷина лабрези гуҳарҳост,
 Дар ин онна тўфони тамошост.
 Агар Хусн аст, ин ҷо чилва дорад
 В-агар Ишқ аст, аз ин ҷо сар барорад.
 Ба ҳар тақдир, аз ин маҷмӯъи кул,
 Ситам дорад гузаштан бе тааммул.
 Дар он маъраз, ки раъйи ҳазрати шоҳ
 Шуд аз рамзи каломин ҳар як огоҳ.
 Муҳолиф ёфт нақши гуфтугӯҳо,
 Муғойир дид ранги орзуҳо.
 Гулафшон гашт аз як фирқа боғаш,
 Шуд аз ҷамъе дигар носур доғаш.

Тааммул то ба гаври ину он шуд,
 Раҳи тадбири осонш аён шуд.
 Яқин шуд, к аз Ғаму Хавфу Адоват
 Надорад зиндагӣ сози ҳаловат.
 Шаётин дар бихишт аз маслиҳат нест,
 Самум андар гулистон офият нест.
 Бувад биттабъ дар оннаи фарқ
 Умеду Хавф бо ҳам хирману барқ.
 Муҳаббат бо Адоват ҳалку ханҷар,
 Фараҳ бо Ғам ҳамон шамъ асту сарсар.
 Ба ин аздод чамъият муҳол аст,
 Муҳолиф ҳар чӣ шуд, нақши вубол аст.
 Валекин аз ҳарифони мувофиқ
 Гусастан баҳри аъдо нест лонқ.
 Тавон гар хор аз гулшан зудудан,
 Чаро бояд видоъи гул намудан?
 Зи сандал то тавон роҳат харидан,
 Ба дарди сар зи сар натвон буридан.
 Ба ҳукми маслиҳат таҳдид сар кард,
 Аз ин шаҳр он се муфсидро бадар кард.
 Муҳаббатро надими рози худ сохт,
 Фарахро мутриби дамсози худ сохт.
 Шуд охир бе ғаму ранҷи таманно
 Умедаш ҳозини ганҷи таманно.
 Зи рафъи мушти хошоки арозил
 Бихиште беҳалал шуд кишвари Дил.
 Чаҳон зад ғӯта дар мавҷи шукуфтан,
 Зи ҷашми баҳт беруи ҷаст хуфтан.
 Меҳони мамлакатро пешин худ хонд,
 Чу абри файз тарфи доман афшонд.
 Ба ҳар ях ҳамчу гул оғӯш бахшид,
 Ба тамҳиди шукуфтан кард таъжид.
 К-аз он кулфатфурӯшони тарабғох
 Наёбад кас дар ин бўстонсаро роҳ.
 Ғубори ваҳмашон аз Дил бароранд,
 Гуҳар аз уқдаи мушқил бароранд.

Сари роҳи нафасҳо танг гиранд,
 Мабодо, онна дар занг гиранд.
 Қаромат шуд ба Хун ташрифи гулгун,
 Ки аз рашкаш чаман зад ғўта дар хун.
 Кабон заъфарӣ Саффо ба бар кард,
 Зи ҷайби наргисистон сар бадар кард.
 Либоси анбарин шуд вақфи Савдо,
 Саропо сурман ҷашми тамошо.
 Ба Балғам хилъати барги суман дод,
 Чу субҳаш сар ба сайри настаран дод.
 Пас аз тахлеъу ташрифи қаромат
 Муъайян кардашон ҷон иқомат.
 Мақоми Заҳра шуд инъоми Саффо,
 Сипурз омад иқоматгоҳи Савдо.
 Гулистони Ҷигар манзилгаҳи Хун,
 Бисоти Шуш ба Балғам шуд ҳумоюн.
 Шабистони мақомоти муъайян
 Ба шамъи хурраминҳо гашт равшан.
 Ҳама дар ҷилвагоҳи қомронӣ
 Муҳайён ҳавон ҷонфишонӣ.
 Санон фазли раҳмат бар забонҳо,
 Душон диллати шах хирзи¹⁶ ҷонҳо.
 Ба мулкӣ ҷисм зеби ишрат афзуд,
 Ҷаҳоне дар тилисми роҳат осуд.

ШҶРИШИ АҲЛОТУ ҲУҶУМИ АЛАМ. ВОҲИМАН БЕСАБАБИ ХАВҶУ ҒАМ

Дар ин гулшан, ки рангаш бесабот аст,
 Шукуфтанҳо шикасти ҳодисот аст.
 Тараб аз каф задан дар баргрезист,
 Шикасти рангу бӯ дар хокбезист.
 Парешонӣ чу бар ҳам мениҳад даст,
 Ба ранги ғунҷааш ҷамъияте ҳаст.

Дамидан чун кушояд парда аз рӯ,
 Чудо ёбӣ зи ҳам ранги гулу бӯ.
 Сару барги нишоташ ихтироъ аст,
 Ки ҳар гул нақши оғӯши видоъ аст.
 Чӣ гул ин чо кунад ҳасрат ба доман
 Чароғи ранг аз об аст равшан.
 Агар шабнам майе дар чом дорад,
 Дар оғӯши гудоз ором дорад.
 Маоли кори шодиҳост мотам,
 Гулоби хандан субҳ аст шабнам.
 Нумӯ ин чо ҳамон тағйири хол аст,
 Шикасти тухм тамҳиди ниҳол аст.
 Зи гулбун қоматорой маяндеш,
 Бурун меояд ин чо реша аз хеш.
 Фусурданҳост дар таъин расидан,
 Дуруданҳост дар чайби дамидан.
 Агар абр аст, гарде менишонад,
 В-агар субҳ аст боле мефишонад.
 Гараз, аз зарра то хуришеди имкон
 Чу гул дорад парешонӣ ба домон.
 Нифоке дар камини ошноист,
 Ба ҳам пайвастагӣ домн ҷудонист,
 Махӯр чомн фиреби ҷовидонӣ,
 Ки дорад боли парвозошёнӣ.
 Ғуборе чанд саргарми шитобем,
 Тапиданхояи сад изтиробем.
 Ҳавое дар камини ғорати мост,
 Ки натвон кард дар як чо нафас рост.
 Агар дар хок бо ҳам чамъ гардем,
 Ҳамон аз як тапидан фард-фардем.
 На дар хок аст чамъият, на дар об,
 На дар бедорӣ осудан, на дар хоб.
 Ҳаводис аз кидан натвон ҷудо кард,
 Чӣ созад кас зухур ин ихтизо кард?
 Қунун з-ин ранг бояд во намудан,
 Ниқоб аз чехран матлаб кушудан.

Ба ахлоқ аз иноятҳои шохӣ
Чу шуд саргармӣи ишраткулоҳӣ,
Ба осониш сар омад рӯзгоре,
Губори хуфта шуд мушти шароре.
Ба неъмат гӯта зад кому даҳонҳо
Гудози шукр шуд лофи забонҳо.
Губори нотавонӣ рафт аз пеш,
Гурури саркашӣ болид бар хеш.
Зи чӯши имтилон неъмату ноз,
Даҳонҳо шуд ба рӯи якдигар боз.

ШҶРИШИ САВДО

Фасодангезин Савдо ба як бор,
Чу нуни хуфтаеро кард бедор.
Ба Саффо дод бетобона овоз,
Ки эй талхисирини музтарбсоз,
Абас вомондай дар кишвари Тан,
Барафшон э-ин губори ваҳм доман.
Зи базми офият гар мекашӣ қом,
Биё дар сояи ман гир ором.
Гули роҳат зи осониш чудонист,
Ҳамин ваҳшат нару боли раҳонист.
Зи огоҳӣ касе гавҳар надорад,
Ки савдое зи ман дар сар надорад.
Саре к-аш номи ман нақши нигин нест,
Зи ғам озоднаш хатти ҷабин нест.
Ба ғайр аз ман, ки дорам кудрати доғ,
Қасеро нест дасти байъати боғ.
Хавои ишрати боғам кӣ дорад?
Димоғи соғари доғам кӣ дорад?
Ба ҳар ҷо ваҳшатам по дар рикоб аст,
Рамин боли парӣ мавҷи сароб аст.
Набуд имконбаҳори ҳастноҳанг,
Губори ваҳшати ман рехт ин ранг.

Чароги фикр аз ман мефурузад,
 Манам оташ, димоги ҳар кӣ сӯзад.
 Савори фикри лохутошонам,
 Бувад таъи равон тахти равонам.
 Намабӯсад бисоти хок поям,
 Ба ранги нашъа дар сархост чоям.
 Зи ман, гӯ, ғайр набвад ишратандеш,
 Абирам, лек дар пирохани хеш.
 Фурӯги орият гарди малоласт.
 Чарогони шибистонам хаёл аст.
 Тааммул гар шавад вокиф зи ҳолам,
 Ҳамон дуди чарогони хаёлам.
 Сувайдо соғари базми димоғам,
 Ба дуде мешавад равшан чароғам.
 Чу мазмунам зи гарди хат намоён,
 Нигоҳе дар саводи сурма пинҳон.
 Чӣ шуд гар дар назарҳо сурмарангам,
 Сафое хуфта дар оғӯши зангам.
 Нагардад ҷавҳарам дар занг мастур,
 Қи ман дар сурма дорам як ҷаҳон шӯр.
 Нашуд аз шӯълаам равшан ба ҷуз дуд,
 Ҷаҳон варна, кафи хокистаре буд.
 Саропо сурман овози хешам,
 Ба қадри хомушӣ ғаммози хешам.
 Ба шаб чун субҳ пӯшидаст захмам,
 Ба мушқи суда хобидаст захмам.
 Ба ҳар ҷо оташи фикрам баланд аст.
 Хирад бо уқдан қораи сипанд аст.
 Шавад то хонаи занҷирам обод.
 Ревад, чун нола, чандин ақл барбод.
 Гулози хӯш то равшан нагардад,
 Чароги ваҳшатам равшан нагардад.
 Хирад ҳору ҳаси барқи намудам,
 Ҷунунҳо мадде аз абрӯи дудам.
 Машав ғофил зи абри раҳмати ман,
 Қи иуре гашта гум дар зулмати ман.

ШҮРИШИ САФРО

Аз ин раҳ баски найранги фусун рехт,
Майи Сафро ба ҷӯш аз хум бурун рехт.
Фитод афюни Сафро дар шаробаш,
Чунунпаймо ба лаб омад ҷавобаш,
Ки эй олудан гарди табохӣ,
Дилат оннан занги сиёҳӣ.
Агар мебуд як шабнам хичобат,
Зи даъвӣ чун арақ мебурд обат.
Дар он маҳфил, ки Ишқи кимийёсоз
Гудози ҷавҳари ман кард огоз.
Зари ман ҳар ғаше, к-аз худ бурун дод,
Туру шуд моябахши нақди эҷод.
Ба он дурде, ки аз паймонаам рехт,
Қазо обу гили бунёдат ангехт.
Зи шамъи куштаи ман монда доғе,
К-аз ӯ доданд дар дастат ҷароғе.
Ба ранги соя ҷомат сарнигун аст,
Чу ҳинду мастият ҳам вожгун аст.
Фасоди шӯри ботини карда кӯрат,
Намак дар захм дорад ҷашми шӯрат.
Нахоҳад тухми айне аз гилат руст,
Ки хушкӣ обёрӣ мазраъи туст.
Зи ваҳмат барнаёрад сазӣи тадбир,
Ки пон соя хобидаст дар кир.
Вучудат ғайри марғи хурраи нест,
Сиёҳӣ чуз либоси мотамӣ нест.
Ҳамон бехтар,

ки мири дар ғами хеш,
Чу шамъи кушта дорӣ мотами хеш.
Димоғеро ки ваҳмат гӯли роҳ аст,
Хаёл оннан деви сиёҳ аст.
Ба ҳар кас карда афсуни ту таъсир,
Илоҷаш банду зиндон асту занҷир.
Сараш э-андешаи маъжул гардида,
Зи инсонӣ баромад, гӯл гардида.

Сувайдо маркази паргори ӯ шуд,
 Хамон саргаштагӣ зуннори ӯ шуд.
 Мухити дониш аз ман мезанад ҷӯш,
 Зи ман обест дар оннан хуш.
 Зи ман дорад, бисоти покбозӣ
 Тилои кимӣён бенизӣ,
 Шучоъат чуръанӯши соғари ман,
 Саховат масти исор аз зари ман.
 Барад хуршед, бо ин ранги коҳӣ,
 Зи шамъам нусхан зарринкулоҳӣ.
 Ба ранги ман шавад гар чехра ногоҳ,
 Нагирад каҳрабо ҷуз дар даҳан коҳ.
 Чаман зад шишаҳои ранг бар санг,
 Ки бо барги ҳазонам гашт ҳамранг.
 Тилои офтоби факр коҳам,
 Зарандуд аст офоқ аз нигоҳам.
 Гул аз шавқам басте ранги ҳавас бохт,
 Хамон як мушти зар шуд, он ҷӣ бигдохт.
 Агар наргис зи ишрат ком дорад,
 Хам аз ман бодае дар ҷом дорад.
 Тараб фарш аст дар барги ҳазонам,
 Чаман як ханда аст аз заъфаронам.
 На аз талхист конам орзусӯз,
 Бувад ширинии муфрит¹⁷ гулӯсӯз.
 Зи мавҷи Хусн ҷини интиҳобам,
 Раги талхист сар то по гулобам.
 Набуд ин боғро ранги вафое,
 Шудам қонеъ ба ранги каҳрубое.
 Аз ин бечорагӣ роҳе гирифтам,
 Ки оламро парӣ коҳе гирифтам.
 Наёнд бар замин аз ҷӯш поям,
 Ҳавосайёри иқлими бақоям.

ШҶРИШИ ХУН

Чу Сафро шуд зи мавҷи лоф бечӯш,
Чароғаш аз тапидан гашт хомӯш,
Хуми тӯфони барқи Хун хурӯшид,
Мухити оташи ҳалқарда чӯшид,
Ки эй аз нашъан авҳом мағрур,
Зи худкомӣ ба ҳарфи талх масрур.
Тарӣ норафта аз ҷинси мизочат,
Чӣ созӣ гарм бозори ривочат?
Илоҷи рӯи зарди хештан кун,
Дигар аз ҳар чӣ меҳохӣ, сухан кун.
Майи рангати шикастомода ҷом аст,
Ба як рӯи туруш корат тамои аст.
Ҳазон к-аз гулшанам барге ҷудо кард,
Туро бо нусхан ранг ошно кард.
Зи шангарфам агар зардоб гиранд,
Гири паймонаат дар об гиранд.
Дар ин вайронан афсурдананҷом
Равониҳи ман дорад равон ном.
Шафаклардозии субҳи ҳастнам ман,
Гули айшам, шароби мастнам ман.
Зи ман сози тараб сармояханг,
Ба дилхо хунаму дар ғунҷаҳо ранг.
Шабистони Баданро шамъи Турам¹⁸,
Чу барқи оғай якшӯъла нурам
Хурӯши Ишк сарҷӯши ағам,
Баҳори Ҳусн фонуси чароғам.
Шафак шуд то ба рангам нисбатандеш,
Ба гардун рафт аз болидани хеш.
Агар меҳри фалак машшотаам нест,
Зи лаъл оинадори партави кист?
Чӣ ёкут? Оташи афсурдан ман,
Чӣ марҷон? Хуниҳасратхӯрдан ман
Ҷаман-онна бар дӯши мисолам,
Ҳаво-шабнамгадон эътидолам.

Ба сайри чашмасори зиндагонӣ
Чу мавҷам якқалам пон равонӣ
Нигаҳ мавҷи майи сайёри ма:
Нафас гарди сабукрафтории ман.
Зи бас шавқам ба рафтаиҳост монл,
Агар хунам чакад аз теги қотил,
Нарезад ҳеҷ ҷо ранги иқомат,
Равад доман ба доман то қиёмат.
Тапидан гар бубандад пон бисмил,
Расад аз саъйи рафторам ба манзил.
Шаҳодат беҳиромам нотамом аст,
Зи ман то манзили мақсад ду гом аст.
Шароби исмати изҳориангам.
Наметобад буруни шиша рангам.
Маям дар шиша рафъи сад хумор аст,
Гулам дар ғунча тӯфони баҳор аст.
Баҳоре,

к-аз ҳаёлам гул начинад,
Гулаш ранге магар дар хоб бинад.
Зи ман андеша чандин ранг дорад,
Баҳори зиндагӣ ин ранг дорад.
Ҷамоли зотӣ ороншхавас нест,
Ҳинои ман фишори дастӣ кас нест.
Шароби ман зи бас мастиявоз аст,
Ҷаҳоне шишаву паймонасоз аст.
Қазо пошида аз пирохани тан
Қафи хокистаре

бар оташи ман.

Ба дил барке
зи шавқи дӯст дорам,
Ҷарогоне ба зерӣ нӯст дорам.
Ба ҳар ҷо рангам изҳоруштулум буд,
Гиребонам ҷу гул

дар захм гум буд.

Фишондам тӯҳмати бедардӣ аз хеш,
Саропо дардаму мечӯшам аз реш.

ШҶРИШИ БАЛҒАМ

Зи бас Хун шӯълаи гармӣ бурун дод,
Шарар дар пунбазори Балғам афтод.
Табе бигрифт набзи имтиҳонаш,
Ба ранги шамъ қўшид устухонаш.
Чу шири гарм зад қўшу бурун рехт,
Ба шамшери маломат ранги Хун рехт.
Ки эй ҳақношини хунгирифта,
Ками худро зи ҷаҳл афзуи гирифта.
Агар дар хоку гар бар осмонӣ,
Намакпарвардан ин хонадонӣ.
Зи берӯй ҳукуки неъматӣ ман
Фаромӯш кардан, хунат ба гардан.
Насими субҳи ман барки нафас сӯхт,
Ки чун гул оташи рангат барафрӯхт.
Ғубори домани субҳам шафақ рехт,
Қ-аз ӯ оннаат гул дар табақ рехт.
Ба майдони сафо сулҳ аст ҷангам,
Ба ранги Хун иноби нест рангам.
Туро тақлиди ман касби камол аст,
Маро ҳамрангиат нуқсу вубол аст.
Қамоландешай, домони ман гир,
Уручи нашъан Хун нест ҷуз шир.
Хусумат меҳртаъсир аст ин ҷо,
Шафақхо субҳу хун шир аст ин ҷо,
Зи бас дилсардани авзоъи имкон
Чу субҳ аз ҷайби кофурам намоён.
Гудозолуда ҷисме нотаваҷам,
Мулоҳимтар зи мағз аст устухонам.
Чанегунҷад нафас дар синаи ман,
Бувад тасвири субҳ оннаи ман.
Чунон шӯр аз дили ман сар барорад,
Намак доғи маро дар пунба дорад.
Насими субҳи ман беинкилоб аст,
Нигоҳи ҷашми қурбонӣ ба хоб аст.

Зи файзи тинати ислохтаъсир
 Наям гумгашта дар набзи табошир.
 Чу гавҳар мавҷам оғӯши тасаллист,
 Маям аз ҳоми маҳтоби таҷаллист.
 Зи рафъи гарди кулфатҳо чу маҳтоб
 Баромад номаи ман шуста аз об.
 Ба таъи машраби ман кина бор аст,
 Қафи хокистари ман бешарор аст.
 Чу субҳам дар ҳавои хеш бетоб,
 Сафои худ бувад полағзи симоб.
 Фусурдан нест доми пайкари ман,
 Чу шабнам, бол дорад гавҳари ман.
 Дар ин гулшан замоне роми хешам,
 Тасаллиҷоман эҳромӣ хешам.
 Қиям ман? Шабнами гулзори ҳастӣ,
 Чу ҳӯш оннан нзҳори ҳастӣ.
 Баёзи дидан огоҳии ман
 Савод аз мардумак кам карда равшан.
 Ба нури бинишам софӣ гувоҳ аст,
 Дили онна як ҳайратнигоҳ аст.
 Ба таъи ман ҳаёле партав андохт,
 Ки дил чашм аз сафои хештан бохт.
 Аён шуд манзили мақсад зи ғайбам,
 Сапедӣ мекунад роҳе ба ҷайбам.
 Дар ин водӣ ману чашми сафеде,
 Ҷили бекуддаъо дорад умеде.
 Ба ин оҳанг чандон мову ман рехт,
 Ёи қонуни вафо сарришта бигсехт.

Табойсӣ охир аз худкомии хеш,
 Ба таъи якдигар хӯрданд чун неш.
 Зи ҳар онна пайдо шуд губоре,
 Зи ҳар дил ҷӯш зад барқи шароре.

Навоҳо баски бар ҳам хӯрд аз ин ранг,
 Сафон сулҳ шуд омиан ҷанг.
 Зи шӯри он навои мухталифсоз
 Зи хоби ноз ҷашми шох шуд боз.
 Хасак дар бистари оромӣ Дил ёфт,
 Шикасте дар тилисми ҷомӣ Дил ёфт.
 Ба ҷӯш омад хумистони нтобаш,
 Ба барқи тег зад мавҷи шаробаш,
 Ки эй бадтинатони сустпаймон,
 Ба худ мағрур муште ҷаҳли нодон,
 Камар дар илтизомӣ кина баста,
 Хавасмахмури паймони шикаста.
 Чӣ кофариеъматӣ дар пеш доред?
 Чаро хасмӣ ба ҷони хеш доред?
 Кунун ҷомӣ тараб дар нӯшханд аст,
 Ба ҷон шиква мавҷи май баланд аст.
 Ба ҷамъият видоӣ истиқомат
 Надорад ранги осори саломат.
 Магар барқи шикасте ранг резад,
 Ки шӯр аз соғари лабрез хезад.
 Хубоб он ҷо, ки ҷӯшад бо дами сард,
 Барорад аз бинои хештан гард.
 Агар мушти губоре кард парвоз,
 Бимонд аз ошӯи офият боз.
 В-аз он ҳар зарра, к-афзуи уштулум кард,
 Нишони хеш пеш аз ҷумла гум кард.
 Ҷаҳон ҷун гунча як дафтар нифоқ аст,
 Ки дар шероза банди иттифоқ аст.
 Аз ин шероза гар ёбад ҷудой,
 Набинӣ гайри аҷзон ҳавой.
 Ду олам нест ҷуз созе шикаста,
 Хамин як улфаташ торест баста.
 Агар улфат напечада дар камандаш,
 Шикастанхост овози баландаш.
 Дар он дил хусни роҳат партав андохт,
 Ки аз занги нифоқ оина пардохт.

Дар он маҳфил, ки шамъаш покбозист,
 Дилу оннаро беимтиъист.
 Гулистони нафас то беғубор аст,
 Ба дасти орзу набзи баҳор аст.
 Саломат нест чуз дар вазъи одоб,
 Шикасти худ бувад бетобии об.
 Таҳаллуф гар сари мӯест, бор аст,
 Мижа дар дида чун бишкаст, хор аст.
 Хузури хомӯшӣ нокарда ҳосил,
 Намегунаҳад нафас дар пардаи дил.
 Ба рӯи ҳам задан чун мавҷ то кай?
 Ба ки пастӣ димоғи авҷ то кай?
 Сагон ҳам дар маъишат гоҳи серӣ
 Намеварзанд дар ғавго далерӣ.
 Хамин дар дастгоҳи девмардум
 Мурувватрост номуси вафо гум.
 Ба теги бекаси худро сипар кун,
 Вале аз сӯхбати дунон ҳазар кун.
 Дар он маъраз, ки нисбат хочатошист,
 Тафохур арзи холи бадмаъошист.
 Агар хусии ризон мост манзур,
 Муъини чашми ҳам бошед чун нур.
 Ризон ҳам адон хидмати мост.
 Ба ҳам улфатпарастӣ тоъати мост.
 В-агар э-ки остон шуд қатъи умед,
 Гирифтored дар хизлонии⁹ ҷовид.
 Ҷароғ он ҷо, ки месӯзад парешон,
 Сарашро сандали тег аст дармон.
 Рутубат чун равад аз тинати хор,
 Нагардад чуз ба мавҷи шӯъла ҳамвор.
 Вале дар байъгоҳи кибриёӣ
 Матоъи очизон дорад равой.
 Намехоҳад мухити бениёӣ
 Зи муште об ғайр аз худгудозӣ.
 Агар хуршеди мо бошад харидор,
 Ҷӣ дорад зарра ғайр аз ҳеч дар бор.

Аракрез аст ҷоми шарми ҳастӣ
 Шароби орият в-онгоҳ мастӣ.
 Зи бас тӯфони гафлат буд дар ҷӯш,
 Хитоби шоҳ мешуд пунбаи гӯш.
 На ибрат дар кушуд аз ҳеҷ бобе,
 На хичлат зад ба рӯи шарм обе.
 Ҷабинҳо соғари бенифтиҷолӣ,
 Зи сахбон арақ якдаст холӣ.
 Ғубори ҷаҳл афзун шуд зи таҳдид,
 Ғурури хору ҳас аз шӯъла болид.
 Насоҳат мояи чини ҷабин шуд,
 Дуруштиҳо фасони теги кин шуд,
 Итоъат бо хусумат гашт ҳамдӯш,
 Ҳақ аз кофардилиҳо шуд фаромӯш.

ДАР ҲУҶУМИ ҒАМУ ХАВҒУ АДОВАТ

Зи рӯгардонии ахлот ногоҳ
 Хабарҳо шуд савори раҳши афвоҳ²⁰
 Зи бас, к-ин шӯъла дар олам самар шуд.
 Ғаму Хавғу Адоватро хабар шуд.
 Ба ҳам ҷӯён фурсат он се ғаддор
 Чу чашми фитна дар ҳар парда бедор,
 Ки шояд муддати ишрат сар ояд,
 Муроди хотири мо ҳам барояд,
 Сафо то кай кунад оинадорӣ?
 Зи май то чанд ҷӯшад беҳуморӣ?
 Тараб паймонаи ҷовиди кас нест,
 Сабоҳи ид беш аз як нафас нест.
 Сабуҳе гар диҳад ишрат саранҷом,
 Қудурат инз дорад ишрати шом.
 Шикасту офият безътибор аст,
 Чу айнак пушти кораш рӯи кор аст.
 Ҷароғи имтиёзи мотаму сур
 Дар ин маҳфил ба навбат медиҳад нур.

Навиди фитна нди ҳосидон шуд,
 Фигон қўши муборақбодашон шуд,
 Ки вақт аст эй ҳарифони каминсоз,
 Агар толеъ даре бар мо кунад боз.
 Зи улфатгоҳи Дил умрест дурем,
 Чу зулмат яккалам гумкарданурем.
 Чунин зулме, ки бар мо рафт аз шох,
 Набинад дил зи доғи синаву ох.
 Ба гурбат чанд бояд тавъамон буд?
 Ватановора то кай метавон буд?
 Кунун теги талофӣ беғилоф аст,
 Ки бо хусрав амиронро хилоф аст.
 Пайн тасхири Дил ҳиммат гуморем,
 Димор аз нахвати шоҳӣ барорем.
 Надорад чуз ҳазимат чораи ҷанг
 Хидеви бесипоҳу шеро бечанг.
 Чаман бе об помолӣ ҳазон аст,
 Гуҳар бе ришта ашкӣ беинон аст.
 Хама соғаркаши як бода гаштанд,
 Ба сози интиқом омода гаштанд.
 Муҳайё карда Ғам аз гарди кулфат
 Сипоҳи ҳасрату ҳирмону меҳнат.
 Адоват лашкари кинро билад шуд,
 Пайн ороиши кизбу ҳасад шуд.
 Зи ваҳшатгоҳи дигар Хавф бархост,
 Сафе аз изтиробу ҳайрат ороост.
 Киёматфитнае гардид барпо
 Ба торочи бихишти Дил муҳайё.
 Надомат лашкаре аз шаш чихат сохт,
 Ки роҳат дар губорӣ ӯ нафас бохт.
 Қушодӣ ох парвози ҳадангаш,
 Шикасти ранг овози туфангаш.
 Камони раъд дар оғӯши шеван,
 Алам аз ашк санге дар фалохан
 Ба таҳрики даволи нола бархост
 Хурӯши табли андӯх аз ҷану рост.

Табиёеъ, к-аз ниҳоқ омода буданд,
 Хама бар лашкари душман фузуданд.
 Ба теги ғитна дар имдоди тезӣ
 Ба рӯи шӯъла гарми нафтрезӣ.
 Ба табъи хокӣён ранги вафо нест,
 Мизочи дун мурувватомно нест.
 Намакхорист ин ҷо захм хӯрдан,
 Ҳамоғӯшӣ ҳамон дар ҳам фушурдан.
 Мурувват бо сафон сина рафта,
 Ҳаё обест э-ин онна рафта.
 Ғараз аз бевафонҳои аъён
 Шукӯхи кори аъдо шуд ба сомон.
 Ба мулкӣ Ҷисм ғавҷи Ғам даромад.
 Тараб дар қисвати мотам баромад.
 Қудуратҳо ба софи ишрат омехт,
 Тазалзул дар бинон офият рехт.
 Нафас дар синаҳо дуди чигар шуд,
 Мамолик чун нафас зеру забар шуд.
 Ба худ дармонд шоҳ аз бесиноҳӣ,
 Шикасти қор дид аз қачқулоҳӣ.
 Ҳавои қомронӣ шуд зи ёдаш,
 Баромад дуди ҳайрат аз ниҳодаш.
 На дасте дар қушоди уқдан қор,
 На пое, то қунад тамҳиди рафтор.
 Ҷароге дар тилисми сарсар афтод
 Раге дар қорбанди ништар афтод.
 Мухите шуд ғуборолуди селоб,
 Қусуфе зад ба хушшедн ҷаҳонтоб.
 Зи бас тадбири қораш буд мушқил,
 Ҳисорӣ ғашт чун асрор дар Дил.
 Зи қулфат шуд дари онна баста,
 Бурун зангу дарун ҳайрат нишаста.
 Чу бар шаҳ арсаи тадбир шуд танг,
 Надимон бохтанд аз беҳудӣ ранг.
 Ҳисори офият домн бало шуд,
 Умед аз қомҷӯнҳо ҷудо шуд.

Мухаббат шамъи улфат дид хомӯш,
Фарахро хушдилихо шуд фаромӯш.
Вале ҳар як зи давлатхоҳии хеш
Ба тадбири дигар шуд чораандеш.

ВИДОӢИ ФАРАӢ

Нахуст овард рӯи чорасозӣ
Фараҳ дар боргоҳи беннӯзӣ,
Заминро бўсаандуди адаб кард,
Ситонштӯҳфæе таслими лаб кард,
Қи эй дебочаи девони фитрат,
Саъодатматлаъи анвори қудрат,
Гиреҳ бар чабхан андеша мапсанд,
Маяфкан кори худ чун гунча дар банд.
Насими субҳи ишрат дар камин аст,
Шукуфтан чун гулат дар остин аст.
Замоне метавон пардохт бо сабр,
Чӣ ғам хуршедро э-анбӯҳи абр?
Машав ғамгин, ки ни қавми ҳавой
Надорад онқадарҳо сахтпой.
Насиме гар вазад, мутлақинонанд,
Фишоре то расад, ашки равонанд.
Маро чашми мадад аз шахсаворест,
Қи чарх аз сайдгоҳи ӯ шикорест.
Саре аз шавқи фитрокаш чудо нест,
Қамандаш ғайри Дил ҷиношно нест.
Ба ҳар ҷо шуд самандаш шӯҳрандеш,
Ҷаҳон гардест беруи рафта аз хеш.
Зи шамшераш ба завқи ҷонфишонӣ
Ҳама ҳуки бихил масти равонӣ.
Нигоҳаш гар ба тири кин ситезад,
Фалакҳо чун камон дар ҳам гурезад.
Ҷаман ҳамезан ҷоми нигоҳаш,
Шикасти ранги сад гулшан кулоҳаш.

Агар шӯхй никобаш боз гирад,
 Чахоне дар тамошояш бимирад
 Нигоҳу сад чунун оханги мастй,
 Хирому сад гулистон ранги ҳастй.
 Маху хуришед мебӯсад заминаш.
 Ба номн Хусн менозад нигинаш.
 Ба шаҳри Чилва тӯфон мефурӯшад,
 Ки он чо хок ҳам чон мефурӯшад.
 Кунун умрест дар дил қардзам гум
 Намакпарварда реше з-он табассум.
 Ба ёди ӯ ҳузуре хос дорам,
 Майе дар соғари ихлос дорам.
 Ба эҳзораш агар фармон диҳад шох,
 Намонад фитнаро дар мамлакат роҳ.
 Чу Хусн омад, зи кулфатҳо чи нанг аст?
 Ғубори олами гул ҷумла ранг аст.
 Ба ҷашми нашъапаймо чун диҳад ҷом,
 Намонад чун ҳумор аз Ҳавфу Ғам ном.

ВИДОӢИ МУҲАББАТ

Муҳаббат баъд аз он сар бар замин суд,
 Ки эй шамъи таҷаллиғоҳи мақсуд,
 Кудуратро мадеҳ дар хотират роҳ
 Чӣ ғам, гар ҳола гирад домани моҳ?
 Шукӯҳат тоби дастӣ хирагӣ бас,
 Фурӯғат дурбоши тирагӣ бас.
 Замони кулфат охир барқсайр аст,
 Ту хайри маҳзӣ, анҷомат бахайр аст.
 Зи озодӣ кудуратро тараб гир,
 Ҳузурн субҳ дар оғӯши шаб гир.
 Агар хоҳӣ равад гарди Ғам аз ёд,
 Таъони ҷуст аз насими Ишқ имдод.
 Ҳамин Ишқ аст мақсуди ду олам,
 Шароре хуфта дар дуди ду олам.

Чаҳон сарчашман ҷӯши зухураш,
 Чароғи нису ҷон равшан ба нураш.
 Ба меҳраш субҳи ҳастиро дамидан,
 Зи мавҷаш набзи илҳами тапидан.
 Баланд аст аз тасаввур пояи ӯ,
 Сипеҳр аст он, ки бошад сояи ӯ.
 Уруҷи кибриёашро замин арш,
 Бисоти сачдагоҳи ӯ ҷабинфарш.
 Ба ҳар ҷо азми ӯ мутлақинон аст,
 Фалак як найсавори Қаҳқашон аст.
 Шавад гар аз сипоҳаш гард пайдо,
 Сароб ангезад аз амвоҷи дарё.
 Шукӯҳи ӯ ба ҳар ҷо ранг резад,
 Садо натвонад аз кӯҳсор хезад.
 Саводи мулки Истиғносет ҷояш
 Ки хун мерезад аз мавҷи ҳавояш.
 Маро бо ўст ранги нисбате хос
 Чу дилҳои муҳиббон маҳви ихлос.
 Ба ҳайрат сӯхт ни доғи фиребам,
 Ки ӯ шамъ асту ман оташнасибам.
 Иқозат гар диҳад боли интобе,
 Ба тавфи субҳат орам офтобе.
 Чу нури офтоби Ишқ шул фош,
 Нағбӣ шаб магар дар ҷашми ҳаффош.

ВИДОӢИ УММЕД

Умед омад ба арзи чораи кор,
 Ниязи оламе дар бори изҳор.
 Ҷабине аз ҳаё рангинадабрез
 Чу миҷгон аз хучуми сачда лабрез.
 Ки эй дарёи файзи лоязотӣ,
 Сипеҳри иқтидори бемисолӣ.
 Хумор аз соғари андешаат дур,
 Чу олонш зи тарфи домани нур.

Фусурдан тӯҳмате бар хуни айш аст,
 Ғам ин ҷо сактаи мазмуни айш аст.
 Надорад умри Ғам мадди расой,
 Набошад сояро тамкибниной.
 Ғубору дуд ҳар ҷо фитнарез аст,
 Ҳамон теги гузаштанхош тез аст.
 Зи иқболат ҷу аҳгар ҳасми бадкеш.
 Ҳама хок асту он ҳам бар сари хеш.
 Дар ин кулфатсарои зулматобод
 Ба нури огаҳӣ Ақл аст устод.
 Ба ҳар ҷо Ақл дар корофаринист,
 Фалотун тифли маҳди хумнишинист.
 Замин гарде ба доман ҷойгираш,
 Фалак фарде зи девони дабираш.
 Хати килкаш ба ҳар ҷо наъш баста,
 Аторуд ҳомаи худро шикаста.
 Ба тадбире, ки азми ӯ занад ҷанг,
 Барорад об аз оҳан, оташ аз санг.
 Калиди қуфли дилҳои шикаста,
 Насими ғунҷаҳои кори баста.
 Ҷаҳон бе рашҳаи ғайзаш саробӣ,
 Фалактъмир аз гардаш харобӣ.
 Ба амнободи Тадбираш мақом аст,
 Ки он ҷо фитна теге дар ниём аст.
 Муҳиме, к-аз салоҳи Ақл холист,
 Саранҷомаш зи аҳкоми муҳолист.
 Маро гар эътимоди хаст, бо ӯст,
 Ки дарди норасониро даво ӯст.
 Агар мақсуд рафъи аҳли кин аст,
 Ба ҳукми шохӣ беҳамто, қарин аст.
 Бифармо, то ба ин даргоҳаш орам,
 Ҷу давлат дар рикоби шоҳаш орам.
 Амалҳо²¹ бастан занҷири Ақл аст,
 Таманио ташнаи тадбири Ақл аст.
 Тааммул гарчи мебояд ба ҳар кор,
 Дар ин маънӣ тааммул нест даркор,

Ки фурсат чун дили хасми ту танг аст,
Ханӯз оинаатро ваҳи занг аст.
Мабод ин тухми ваҳми номулоим
Кунад дар гулшани Дил реша қоним.
Ба хилватгоҳи Дил чанде ватан кун,
Таваккуло аниси хештан кун.
Ба танҳой зи Хавфу Ғам маяндеш,
Ки хушвед аст танҳо лашкари хеш.
Бигӯ,

то бандагони хайрхоҳат
Бипардозанд аз ин хошок роҳат.
Агар аз мо яке ҳам кард коре,
Намемонад ба хотирҳо ғуборе.
Дамидан гул кунад аз субҳи уммед,
Тараб гардад насими боғи ҷовид.
Шавад афсонаи андӯх кӯтоҳ,
Бигирад хоби кӯрӣ чашми бадхоҳ.
Шаҳи маснадтирози хилвати ноз
Чу бишнид аз надимон қисси роз.
Салоҳи кори худ дид, он чи гуфтанд,
Тироzi ғӯши дил кард,

он ҷӣ суфтанд.

Дуёҳо шуд ҳамоғӯши иҷобат,
Пари парвози ҳар як ғашт руҳсат.
Ҳама ҳамдӯши доғи сина рафтанд,
Чу акс аз хонаи оина рафтанд.
Даруни қалъа Сихҳат монд бо шох,
Фурӯғи хеш буд оннан моҳ.
Нагирад домани кас нотаваҷӣ,
Ки хок аст оби гавҳар бе равонӣ.
Дар он водӣ,

ки парвози расоӣ
Шавад маҳбуси боли бенавоӣ
Кушоди чашм ҳам бе захми ғам нест,
Ки дар бенохунӣ як укла кам нест.

ДАР ИСТИҒНОИ ҲУСИ

Сухан кӯтаҳ пас аз қатъи раҳи дур
Фараҳ аз Хуси дод оинаро нур.
Бар аҷноси ниёзу нақди таслим
Шикасти ҳоли шахро дод тақдим.
Ки эй оинаи сунъи илоҳӣ,
Хумои сонат иксирӣ шохӣ,
Ду олам ҳасратогӯши висолат,
Баҳори саркашӣ хоки ниҳолат.
Шаҳи озода махмури хиромест,
Димоғи шохнаш мавқуфи ҷомест.
Тавон кардан дари майхонаи ноз
Ба рӯи бедиле аз як ниғаҳ боз,
Ки оҳе дар бисоти сина дорад,
Нигоҳе назри ин оина дорад.
На дилҷӯе, ки бошад ғамгусораи,
На оғӯше, ки ғирад дар канораи.
Ғаҳе аз нола доғе меҳарошад,
Ғаҳе аз хомӯшӣ оҳе тарошад.
Нафас аз сина то лаб шӯълаангез,
Минҷа аз дида то доман шарарбез.
Ба пурсиш ранҷа кун пон тараҳхум
Ки захмаш якҷалам гардад табассум.
Тараб аз боғу аз ба бар обёрӣ,
Зи гул нозу зи ранг оинадорӣ.
Тараннум соз бар лаб нолаашро,
Чу маҳ хатти змон кун ҳолаашро.
Санамо аз гурури масти ноз
Нашуд бар ҳоли шаҳ чашми вафо боз.
Фусун ҳар чанд сад гулхан шарар буд,
Дар он оина оҳе беасар буд.
Ивони лутф миҳгонвор баргашт,
Арақ бар чехран оташ шарар гашт.
Қамони абрӯаш аз чин ба зех зад,
Сари зулфаш ба печидан ғирех зад.

Табассум тегбозӣ карду хун рехт,
 Малоҳат шӯр гардиду бурун рехт.
 Чу барқ аз чо итболуд барҳост,
 Қиёматшӯълае бо дуд барҳост,
 Нигоҳи нимбози наргиси ӯ
 Бад ин сон бар тағофул дод пахлу,
 Ки эй аз хайру шар ногашта огоҳ,
 Чу ғафлат бо дили бедард ҳамроҳ.
 Чӣ донад Рӯҳ қадри чилваи ман,
 Ниғаҳ дар хобу он гаҳ сайри гулшан.
 Гирифтам, рафтам, аммо ку ниёзе?
 Қӣ бошад қобили нэхори нозе?
 На аз Ишқ аст бӯе дар димоғаш,
 На аз Ақл аст нуре бо чароғаш.
 Кучо Ишқе, ки бо ман шавқ бозад,
 Кучо Ақле, ки бар фаҳмам биннозад.
 Нахуст аз Ақл сомон кун ғуборе,
 Ки ҷавлоне тавон сар кард боре.
 В-агар дар миҷмари Ишқе сипандӣ,
 Бубин аз шӯълаам оташкамандӣ.
 Мағӯ, бетонагӣ оҳанги Хусн аст,
 Таваҳхумчиља будан нанги Хусн аст.
 Дар оа маҳфил, ки ҷашми ошно нест,
 Фурӯги шамъ кам аз аждаҳо нест.
 Назарҳо бозу нанзури назар ҳеҷ,
 Фигонҳо дар хуруш, аммо асар ҳеҷ.
 Набояд шуд ба ҳар оташинионӣ
 Чароғи маҳфили ноқадрдонӣ.
 Ҷаҳон аз ҷавҳари таҳқиқ ҳолист,
 Хучуми бениғоҳӣ нақди ҳолист.
 Хама ҷашму ба биниш раҳ нест,
 Насиби наргисистон як ниғаҳ нест.
 Бизан хоҳе ба ҷашми дунниғоҳӣ,
 Талаб кун сурмаи гардуниғоҳӣ.
 Ниғаҳро кун каманди лаҷи афлок,
 Қӣ хуршед аз уфуқ ҷӯшад, на аз хок.

Чу гаштӣ ошнои меҳри асрор,
 Дили ҳар зарра хуршедест дар бор.
 Туро гар ҳиммати наззора олист,
 Ба ҳар оина чои Хуси холист.
 Нигоҳи ошнои кадрдон ку?
 Ҳама Хуси аст, аммо чашми он ку?
 Фараҳ чун Хусиро дур аз вафо дид,
 Зи хичлат як ҳазон пажмурдагӣ чид.
 Пушаймонӣ ба бор овард кораш,
 Сару барги надомат шуд баҳораш
 На пой бозгаштан чоинби шох,
 На қадри обрӯи пешии он мох.
 Ҳичоб аз пайкараш ранги чабини рехт,
 Хучуми сачда гашту бар замини рехт.
 Тараб гардид доғу кулфате монд,
 Ниғаҳ аз хеш рафту ҳайрате монд.

БЕНИЕЗИИ ИШҚ

Муҳаббат баъди ҷавлони таманно
 Ба базми Ишқ роҳе кард пайдо.
 Зи файзи хокбӯси остонаш
 Тафохур суд сар бар осмонаш.
 Губоре тӯҳфаи он остон кард,
 Раҳоварди диёри Дил аён кард.
 Кушуд аз санъати чашми гуҳарбор
 Ҳазорон уқда ашк аз як мижа тор.
 Гирех аз ҷабҳаи изҳор во шуд,
 Шикасти ранг арзи муддаъо шуд.
 Ки эй шахбози авҷи ломакони,
 Хумои ошён бенишонӣ,
 Таманнои шах аз изҳор беш аст,
 Чӣ гӯим, вақт тангу кор пеш аст.
 Ба танҳой мапурс, аҳволи ӯ чист?
 Чу ашк аз дида резад, ҳоли ӯ чист?

Забон аз ҳарфу даст аз кор рафта,
 Сарояш зи худ якбор рафта.
 Гулаш рангест дар боли паридан,
 Дилаш ашкест дар чашии чакидан.
 Диле сад лолазори доғ дар чӯш,
 Нигоҳе сад найистон нола бар дӯш.
 Чигар маҳфилтирози як ҷаҳон дард,
 Нафас маҳмилкаши сад корвон дард.
 Бар он дил дардхо дорад тараххум,
 Ки дар изҳор гардад матлабаш гум.
 Дили пурсиш аз он бемор доғ аст,
 Ки хомӯшӣ ба болинаш ҷароғ аст.
 Нишонда бекаси дар офтобаш,
 Сазад гар сояи гардад саҳобаш.
 Ба имдоди ту мақсудхост ҳосил,
 Тағофул гар равад, кор аст мушқил.
 Зи арзи мултамис Ишқи ҷафокор
 Нашуд аз шеваи мастана хушёр.
 Баҳористони истиғно гул афшонд,
 Зи мавҷи бениёӣ кокул афшонд,
 Ки ҳар ҷо меҳри Хусе ҷилвагар нест,
 Чу шабнам Ишкро боли назар нест.
 Кунун Рӯҳ аст маҳви ранги дунё,
 Сафогумкардае дар занги дунё.
 Надорад нисбате бо ҷавҳари Хуси,
 Тихиганчина аст аз гавҳари Хуси.
 Таъаллуқ бурдааст аз каф инонаш,
 Замингирист сайри осмонаш.
 На шавке дар ҳаёлам нақш баста,
 На шӯре дар сараш мино шикаста.
 Хавасро Ишқ медонад ба бозӣ,
 Тамаъро мешиносад бениёӣ.
 Ханӯзаш бӯи хомӣ дар димоғ аст,
 Чу тифли ашк шираш дар ағз аст.
 Ба ҳар камзарф кай Ишқ оварад рӯй?
 Нагардад оби ин дарё ба ҳар ҷӯй.

Ба ранги ин чаман ҳар дида во нест,
 Ба ин бӯ ҳар машоми ошно нест.
 Бурун аз софу дурди иззу хорӣ.
 Ману як нашъаи бехтиёрӣ,
 Сари зулфе ба каф дорад инонам,
 Барад ҳар сӯ, ки меҳоҳад, кашонам.
 Фурӯзад Хуси ҳар ҷо шамъи тимсол,
 Зи ман парвонагиро мезанад бол.
 Дар он маҳфил,

ки Хуси оташфкан нест,
 Сипандамо димоғи сӯхтан нест.
 Дигар аз ҳар ҷи гӯӣ, нисавоб аст,
 Ҷаҳон бе Хуси дар ҷашман сароб аст

Муҳаббат ҳам ба пешини Ишқи бебок
 Чу шабнам обрӯе рехт бар хок.
 Намонд аз саъйҳо ҷуз бод дар даст,
 Калиди чора ҳам дар қуфл бишкост.
 Баровард охи сарду доғ гардид.
 Сипанде нола карду доғ гардид.
 Фараҳ гашт аз фиреби Хуси мадхуш,
 Муҳаббат аз гурури Ишк хомӯш.
 Зи нахли муддаъо бебарг монданд,
 Ба гарди ғам биёбонмарг монданд.
 Ба ҷон аз кӯшиши беҳудан хеш,
 Пушаймон аз раҳи паймудан хеш.
 Яке бар остони Ишк афтод,
 Яке дар ҷилвагоҳи Хуси ҷон дод.

ИМДОДИ АҚЛ

Ба оҳанги кушоди уқдан кор,
 Ки нохун кунд буду саъй бекор.
 Умедӣ бенаво ҳам роҳ мерафт,
 Чу навмеде ба дӯши оҳ мерафт.

Губори ҷасро парвоз медод,
 Баҳори рафтаре овоз медод.
 Намуд охир пас аз қатъи манозил
 Тавофи боргоҳи Ақл ҳосил.
 Сучуде бо ҳазорон аҷз ҳамдӯш,
 Ниёзе як ҷаҳон тоъат дар оғӯш.
 Нисори он ҷаноби бериё кард,
 Чу дил дар нола матлабҳо адо кард,
 Ки эй шамъи шабиستاني ҳақиқат,
 Далели раҳнавардони тариқат,
 Сипехри офтоби олами ҳӯш,
 Мухити калтифоти офиятҷӯш,
 Паёми ҳасрате дорам зи шохе,
 Губоре, аз калафандуда моҳе,
 Ки мақсуди зуҳури нису ҷон ўст,
 Нишоти маҳфили кавну макон ўст.
 Вале аз улфати домӣ таъаллуқ
 Хумояш бо мағас дорад тамаллуқ.
 Мухиташ чун ниғаҳ файзе равон аст,
 Вале дар шабнами ҳайрат ниҳон аст.
 Заъифӣ бурда аз болаш паридан,
 Чу инжгон гашта парвозаш тапидан.
 Гулаш дар гунча пажмурд аз тафаккур,
 Шаробаш дар хум афсурд аз таҳайнор.
 Навояш об шуд аз кулфати соҳ,
 Дар оғӯши нафас гӯм карда овоз.
 Фалак нашкуфта мегирад гулобаш,
 Ҷаҳон бетахта меронад ба обааш.
 Надорад пардаи уммедаш оҳанг,
 Магар мизроби тадбират занад ҷанг.
 Дар ин зулматсарои норасоӣ
 Зи шамъи туст умеди рӯшноӣ.
 Бидор оби руҳи Уммедро пос,
 Мақун ин қатраро тўфонии ёс.
 Аз ин ранг он қадар хуни чигар рехт,
 Ки ранги сад ҷаман бар якдигар рехт.

Гудози ашк чандон коргар буд,
 Ки ҳар як қатра садтӯфонасар буд.
 Баромад охир аз Уммед коре,
 Сару барги чароғон шуд шароре.
 Дар ин хирмонсарон ҳеҷхосил
 Агар уммед набвад, вой бар дил.
 Насими лутф шуд масти вазидан,
 Саҳоби файз зад барки чакидан.
 Тараҳхум сар зад аз чайби тааммул,
 Мурувват шуд инонтони тағофул.
 Зм ҷо барҷаст Акли отифаткеш,
 Ба ҷон по сари таслим дар пеш.
 Миёни ҷаҳдаш аз хидмат камар ёфт,
 Николаш аз хами тоъат самар ёфт.
 Ба сози лашкари Ахлоқ бархост,
 Ба иқдоми итоъат қомат ороост.
 Баҳори ишрате мутлакинон шуд,
 Ба тавфи сайргоҳи Дил равон шуд.
 Расид овозан ғавҷи ғазон
 Ба бунгоҳи саломатхонаи Дил.
 Тарабона шуд шоҳ аз шунидан,
 Бисоте ҷид гулзори дамидан,
 Ба рӯи он насими хуррамисоз
 Дари Дил шуд, чу гул, аз шаш ҷиҳат бош.
 Хирад фарши бисоти кибриё шуд,
 Ҷабине бо сучуде ошно шуд.
 Баҳореро камингоҳи ҳазон дид,
 Амалхот²¹ дар бихишти ҷовидон дид.
 Хузури шоҳи беанбоз дарёфт,
 Нишоти нағман бесоз дарёфт.
 Сано дар арзи матлаб фарз гардид,
 Ситойш обрӯи арз гардид.
 Ки эй меъроҷи лохут ошёнат,
 Фалак муште гӯбори остонат.
 Ба ҳар ҷо файзи меҳри бенишонист,
 Нисори зарра нақди ҷонфишонист.

Кунун хукм аз шаҳу аз банда кушиш,
 Зи дарё чунбише, аз мавҷ чӯшиш.
 Ба ҳар коре, ки хоҳӣ, ҷонфишонам.
 Ба ҳар роҳе, ки гардонӣ, инонам.
 Умеда илтифоте э-он ниғаҳ дошт,
 Ҳавои имтисоли²² амри шах дошт.
 Таманно бо муроди дил қарини шуд,
 Ба истисоли²³ Хавфу Ғам таъини шуд.
 Хурӯш ангехт бо афвоҷи тадбир,
 Бар аъдо рехт тӯфони задугир.
 Шарар дар хирмани беҳосил афтод,
 Шикасте бар тилисми ботил афтод.
 Қачандешон, чу мавҷ аз бас тапиданд,
 Амон чуз дар шикасти худ надиданд.
 Фигон бигсехт бар лаб риштан соз,
 Нам аз миҷгон чу шалбнам кард парвоз.
 Бисоти кулфати ҷонкоҳ печид,
 Шикастан бар губори оҳ печид.
 Зи бас ҳар як зи ҳастӣ беасар рафт,
 Зи по наҳии қадамҳо пештар рафт.
 Ба ранге шуд ҳазимат ваҳшатолуд,
 Ки хуни кушта ҳам ҷое наёсуд.
 Чу теги меҳр бар зулмат ситезад,
 Сарояш ба дӯши ҳам гурезад.
 Губори Ғам ба тороҷи ҳаво рафт,
 Хучуми ранг дар барқи сафо рафт.
 Бар он бемоягон, чун лашкари хоб,
 Мижа во кардаи гардида селоб.
 Ҷаҳон э-ин гуна доми тобу печ аст,
 Тилисми ранг, чун бишкаст, ҳеч аст.
 Надорад шодиву ғам ҳеҷ дар ҷанг,
 Ба ғайр аз чӯши рангу гардиши ранг.
 Сипоҳи офияттадбири Ахлоқ
 Даволи айш зад бар табъи офоқ.
 Харобӣ аз мамолик рахт барбаст,
 Ба сози равнақободӣ камар баст.

Зи шодӣ хусрави икклими ҷовид
 Кулаҳ афканд бар гардун, ҷу хуршед,
 Хирад шуд масдари тадбири кораш,
 Ҷу дил набзи нафас дар ихтиёраш.
 Хумори офият шуд нашъатаъсир,
 Нафас гардид доми айштасхир.
 Зи шарми саркашиҳои намоён
 Сари ахлот шуд гӯи гиребон.
 Ҷигарҳо хастан тири маломат,
 Ҷароҳатзори пайкони надомат.
 Зи мавҷи шарм ҳарчанд об шуд дил,
 Кушоди уқдан кин буд мушқил.
 Зи Ғам пушти камон бишкасту зех монд,
 Баромад ришта аз тобу гирех монд.

ЗАҲМАТИ АМРОЗИ ҚУДУРАТРИВОҶ, РАҲБАРИИ АҚЛИ САЛОМАТМИЗОҶ.

Ҷаҳонсӯз аст барқи кина, хуш дор,
 Мабодо, домани кас гирад ин хор.
 Ба гулзоре, ки хораи ранг резад,
 Гулаш аз бистари хуи барнахезад.
 Шарори кина ҳар ҷо шӯълакор аст,
 Агар кӯхсор бошад, пунбазор аст,
 Ҷу барқ он ҷо, ки гардад горатандеш,
 Нахуст оташ занад дар пайкари хеш.
 Ҷароғи кинаро афрӯхтан нест,
 Фурӯғаш яккалам ҷуз сӯхтан нест.
 Ҷасадро дар заъифӣ сахл машмор,
 Дами ханҷар зи борикист хунхор.
 Ҷу ништар гар ҳама як қатра об аст,
 Ҷамон тӯфони хунаш дар рикоб аст.
 Дар он гулшан,

ки ин барқ аст музамман²⁴,

Ҷанор аз судани каф нест эман.

Зучочитинатӣ охир, бияндеш,
 Набоши эман аз санги каму беш.
 Наме оннаро селоби софист,
 Катонро чилван махтоб кофист.
 Ғуборе гар шавад дар саъйи озор,
 Кашад бар чехран хуришд девор.
 В-агар як қатра бар кин бандад эром,
 Дили дарё бибозад ранги ором.
 Ба ашке сад нишот афсурдабол аст,
 Насиме сад чароғонро вубол аст.
 Муҳолиф ҳар ҷӣ бошад, чуз алам нест,
 Шикасти тавбаро як ҷуръа кам нест.
 Чу афвочи чаҳонтасхири Ахлоқ
 Сипохи Хавфу Ғамро ронд э-офок,
 Сарони фитнаро аз норасой
 Гирифторӣ шуд асбоби раҳой.
 Фасоди хеш домаңгирашон шуд,
 Чу оташ дуди худ занҷирашон шуд.
 Шуданд охир ба тамҳиди намоён
 Чафофарсудан зиндони нисён.
 Вале э-он ҷо,

ки дар девони тадбир
 Ба тасхири ҳасад суғст аст занҷир,
 Адоват э-он мисл чун тир барҷаст,
 Ба ранги нола аз занҷир барҷаст.
 Зи фикри кина теги фитна бар дӯш,
 Зи барқи интиқом оташ дар оғӯш.
 Раҳи дашти Ҳасад бигрифт дар пеш,
 Чу занбӯр осмонпарвоз шуд неш.
 Зи парвози ғубори кинахоҳӣ
 Ба ҳар сӯ қорвоне дошт роҳӣ.
 Дари дилҳои киноҳанг мезад,
 Сари бедард бар ҳар санг мезад.
 Ба сад уммед тухми кина мекошт,
 Чу оташзан шароре муддаё дошт.

ДАР ХУЧУМИ МАРАЗ

Мараз исме зи макхурони офок
Чу акраб бегараз озормушток.
Хазонпардози гулзори саломат,
Ғуборангези ошӯби киёмат,
Балохирман ниҳоли ҳосили ӯ,
Аҷаллабрез қоми маҳфили ӯ,
Дучори си хусуматкеш гардид,
Ҳалоҳил обёри неш гардид.
Ба бозори тараддудгоҳи имкон
Ба ҳам чидаст нақду чинс алвон²⁵,
Матоъеро, ки ҷаҳд омад харидор,
Агар анҷост, байъаш нест душвор.
Нагӯй, нағзро ин ҷо вучудест,
Зиён ҳам дар дӯкони хеш судест.
Ба кадри ҷаҳд ҳар кас муздёб аст,
Хуш он ҷаҳде, ки манзураш савоб аст.
Чаман гул хоҳаду гулхан ҳасу хор,
Расад ҳар кас ба матлаб охири кор.
Ниҳоли кӯшиш ин ҷо бесамар нест,
Ки ботил ҳам ғусунаш беасар нест.
Ғараз он шӯълаи ошӯбтимсол
Зи хошоки Мараз шуд соҳиби бол.
Хурӯше аз ғубори дил барангехт,
Чу хуни куштагон дар доманаш рехт,
Ки эй саркӯби рифъат боргоҳат,
Тавоноӣ ҷабинфарсон роҳат.
Шикасти эътибори зӯрмандон,
Ба пастиафканӣ шавкатбаландон,
Тилисми дардам аз ҷаври замона,
Алам дар бор чун занбӯрхона.
Зи гораткорни бедоди гардун
Чу ашки шамъ рангам нест дар хун.
Зи новакбезии найранги ин зол
Хучумободи носурам чу ғирбол.

Зи ҳар узвам ҷароҳатзори бедод,
 Зи ҳар мӯям найнстоне ба фарёд.
 Нафас месӯзаму ҳамдам надорам,
 Саропо доғаму марҳам надорам.
 Ситам аз ҳад гузашту додгар нест,
 Фигонҳо хун шуду ранги асар нест.
 Ҷуз иқболи туам кас нест маълум,
 Ки аз золми ситонад доди мазлум.
 Ба додам рас, ки бекас мондаам ман,
 Чу оҳ аз кишвари Дил рондаам ман.
 Зи хоби мочарои фитнатаъбир
 Ба хуни дида як-як кард тақрир.
 Мараз гуфт: эй қадампаймон озор,
 Азоби Рух коре нест душвор.
 Хусус ин дам, ки ахлоти ҷафокеш
 Кудуратҳосиланду кинаандеш.
 Далеле дар тарики саъй бонд,
 Ки то ахлот роҳам во намонд.
 Шарар дэр сӯхтанҳо носабур аст,
 Валекин мушти хошоке зарур аст.
 Талаб кун нуқтаворе аз снѐҳи
 В-агар барқ аст машқи кинахоҳи.
 Шукӯҳам чун тасаллутпоя гардад,
 Фалак бо он баландӣ соя гардад,
 Ба ҳар ҷо сели ман ғоратсавор аст,
 Бинон даҳр як вайронавор аст.
 Ту тухм афшон, ки дар даст аст ҳосил,
 Ту раҳбар ҷӯ, ки наздик аст манзил.
 Адоват чилваоханги баён шуд,
 Чу теги бенаём оташзабон шуд.
 Заминро заҳмат аз чини ҷабин дод,
 Ба нафрин дастгоҳи офарин дод,
 Ки эй хун гашта аз номат ҷигарҳо,
 Ғуборат раҳзани нури назарҳо,
 Дар он кишвар надорад ҳеҷ кас роҳ,
 Каманди ғайр аз он қаср аст кӯтоҳ.

Вале роҳи дигар созам айёнат,
 Кунам наққобии ганҷи инҳонат.
 Агар андеша сарфи чорасозист,
 Фалак ҳам пойкӯби ҳуққабозист.
 Суроғи қорвони муддаё гир,
 Пайи неъматфурӯшони Ғизо гир,
 Ки хонсолори он мемонсаро ўст,
 Тарабтаъмири он ишратбино ўст.
 Дараш бар рӯи ў пайваста махмур,
 Чу ҷашми интизор аз бастагӣ дур.
 Саҳобаш он ҷаманро обёр аст,
 Насимаш боғбони он баҳор аст.
 Ба ҳар ранге, ки хоҳад, ҷилва резад,
 Ба ҳар тэрзе, ки донад, ишва безад.
 Ба сарду тар гаҳе чун об ҷӯшад,
 Гаҳе чун шӯъла гарму хушк пӯшад,
 Гаҳе чун хок сарду хушкпардоз,
 Гаҳе чун бод гармутараёисоз.
 Қеху меҳ ҷумла неъматпарварии ў,
 Гадову шоҳ масти соғари ў.
 Ҷасад ҷавлонгаҳи оҳанги нозаш,
 Димоғу Дил ҳамон маҳви инёзаш.
 Дар он хилват, ки роҳи гайр во нест,
 Хидоятпешае гайр аз Ғизо нест.
 Агар лутфат ба имдодам қарин аст,
 Раҳи сарманзили тадбир ин аст.
 Мараз э-ин мужда бетобинион шуд,
 Нафас бар хеш болиду фиғон шуд.
 Навоҳо мухтасар, к--он фитнаоҳанг
 Зи бедардӣ ба сози кина зад ҷанг.
 Гули сад ранг афсун дошт дар даст,
 Юбусат гашту худро бар Ғизо баст,
 Ки ман аз роҳатандешони шоҳам,
 Хавопарвардан он боргоҳам,
 Кунун умрест аз дарди ҷудоӣ
 Ба рӯзи хуш надорам ошноӣ.

Тапиш чун мавҷ дорад набзи холам,
 Ба ранги шӯъла бетобаст болам.
 Зи дасти норасонхон тоқат
 Чу хокам, хуфта дар гарди мазаллат.
 Талаб маъюсу дил кӯшиштаманиноста,
 Чу сохил хушкнам бевасли дарёста.
 Ба Савдо рабти ихлосам дуруст аст,
 Вале тоқат заъифу чора суёт аст.
 Ба сайли илтифоти туст наздик,
 Ки то дарё расад ни оби борик.
 Тарикӣ аз бас дарнавардид,
 Ғизо маҳмилкаши он ғитна гардид.
 Фусунӣ аз шуд боди муроданӣ,
 Ба сохил заврақи матлаб фитодаш.
 Аз ин водӣ ба қоми хоҷиши дил
 Ба Савдо чун ҷунун гардид восил.

ҒАЛАБАИ САВДО

Сари Савдо, ки шӯри сад ҳаво дошт,
 Ба зонуи ҳаёли ғитна ҷо дошт,
 Димоғаш аз юбусат ёфт имдод.
 Зи хушкӣ соғараш омад ба фарёд.
 Ғасодаш баски зад ҷӯши фузунӣ,
 Зи ахлоқи дигар сар зад забунӣ.
 Хуруши саргаронӣ ҷанг бардошт,
 Судӯ овози табли ҷанг бардошт.
 Балое ғитнарез омад зи ҳар сӯ,
 Қиёмат сар кашид аз ҳар бунӣ мӯ.
 Ба тасхири бисоти қомронӣ
 Ба шӯре тохт барқӣ саргаронӣ,
 Қи аз ҳар кӯчаи он ишратобод
 Баландӣ кард ҷон гард фарёд.
 Зи тӯфонтозии ҷавлони он ғавҷ
 Тапиданҳо инон бигсехт чун мавҷ.

Нигаҳ дар дидахо хоби гарои шуд.
 Нафас дар сина теги беамон шуд.
 Ба гӯши Сихҳат он оҳанги носоз
 Зи найранги мухалиф рехт овоз.
 Зи тухми истиқомат ҳар қадар кошт,
 Забунӣ дид ҳосил, он чӣ бардошт.
 Ба сулҳангезии ин фитнатӯфон
 Чу гашт аз қисвати тadbир урӯн,
 Кабони арзи огоҳӣ ба бар кард,
 Ба шох аз шӯриши Савдо хабар кард.
 Қ-аз ин ҳасин қавӣ тоқат забун аст,
 Саломат фаркаи дарён хун аст.
 Зи тимсоли қаҳоношӯби бадхоҳ
 Чунун зад барқ дар оинаи шох.
 Мухити беканоре чӯш бардошт,
 Ки аз хони фалак сарпӯш бардошт.
 Сиёсат хост, то бар ҳам ситезад,
 Ба хошоки ду олам барқ резад.
 Тааммул соҳате мӯҳлатталаб шуд,
 Таҳаммул лангари баҳри ғазаб шуд.
 Саъодат мушнии тadbири ин кор
 Ба номи Ақл иншо кард тумор,
 Ки ҳосил барқ шуд дар таъин хирман,
 Ба доман зад чароғи зери доман.
 Таманно гашт дар дил неши озор,
 Ба чайби ғунча мавҷи ранг шуд хор:
 Чу сайл аз хона чӯшад, чист тadbир?
 Шикаста дил намесозад ба таъмир.
 Ба рафъи ин судоъи кулфатандуд
 Зи ҳикмат сандале мебоядат суд.
 Тилисми забте аз фарзонагӣ банд,
 Раҳи ин душманони хонагӣ банд.
 Хати таслими фармони қаҳонгир
 Хирадро шуд асон роҳи тadbир
 Дар он маъраз, ки роҳи фитна дарёфт,
 Ғизоро маншани он дарди сар ёфт.

Яке аз ходимон Пархез номаш,
 Саломат дар тилисми нитизомаш,
 Шифо сатре зи боби ҳикмати ӯ,
 Табойе дар ҳисор аз байъати ӯ,
 Чароғи офиятро нури ҷовид,
 Чамангулдастасози ранги уммед.
 Ба имдоди Хирад соҳибчигар шуд.
 Чу ҳиммат ҷавҳари теғи зафар шуд.
 Нахустин роҳи ҷавлони Ғиё баст,
 Ба ҳам кому забон чун ғунча вобаст.
 Ки бояд Зоиқа аз васли зайтуни
 Насозад дастгоҳи фитна афзун.
 Чароғеро ки пайдо нест равған,
 Нагардад ҷуз фанояш ҳеҷ равшан.
 Ба ғуши Соминъа фармони таъкид
 Ба ин оҳанг ибратнағма гардид,
 Ки эй шӯри ду олам дурду софат,
 Баму эри ҷаҳон масти тавофат,
 Зи афсуни муҳолиф бош огоҳ,
 Мабодо, савти қонунаи занад роҳ.
 Зи доми печу тоби тори ин соз
 Сафири ваҳшати Дил дорад овоз,
 Насиме шуд ба забти Шома монил,
 Ки эй рангиндимоғи гулшани Дил,
 Ба базмат гар ҳама шамъ аст кофур,
 Ба зулмат тарҳ бояд доданат нур.
 Дар ин хоки сафед афсурдағиҳост,
 Ба ҷайби ин кафан дилмурдағиҳост.
 Дигар, шуд нақшбанди гулшани роз
 Ба ҷашми Босира оинапардоз,
 Ки наргис дар баҳори ҷилвагоҳаш
 Нагардад бодапаймон нигоҳаш.
 Лаби ин ҷом гар хоҳад макидан,
 Хумори офият бояд кашидан.
 Ба бунгоҳи саводи кишвари Таи,
 Қ-аз ӯ ҷашми тамошоҳост равшан,

Мақомоте, ки он кулфатсуроғ аст,
 Хамин чашму лабу гушу димоғ аст.
 Агар табъат ба ором аст монл,
 Мабош аз эҳтиётӣ хеш ғофил.
 Бар ин дарвозаҳо андеша бигмор,
 Ба ранги ҳалқа чашме дар камин дор.
 Ба шартӣ оғаҳӣ аз фитнаву шӯр,
 На ҳамчун халқа, будан чашми бенур.
 Итоъатпешагонӣ амри шоҳӣ
 Камар бастанд бар радди маноҳӣ.
 Ба ми оҳанги Савдо зер гардид,
 Хурушаш хомӯшитақрир гардид.
 Шароби норасаш афтод аз ҷӯш,
 Ба ранги оташи ҳас гашт хомӯш.
 Шуд охир бе насими авҷи иқбол
 Ғубораш бар ҳаво норафта помол.

ҒАЛАБАИ ТАБ

Мараз чун дид, к-он Савдо забун шуд,
 Ривҷи фитнаи бозори Хун шуд.
 Ханӯз аз шӯри Савдо гулгуле буд,
 Зи минон хурушаш кулқуле буд,
 Ки ногаҳ Хун қиёмат кард бунёд,
 Сипоҳи Таб ба мулки Ҷисм сар дод.
 Балон ҷонгудоze аз камин ҷаст,
 Ба ранги барқ, теги шӯъла дар даст.
 Ки роҳат дар мизочи хок месӯхт,
 Тапиш дар тинати афлок месӯхт.
 Зи бас теги ҳарорат тез гардид,
 Бадаи ғирболи оташбез гардид.
 Ҷаҳоне гашт аз ин офат мушававш,
 Ки боғи Ҷисм шуд як гулхан оташ.
 Нафас ҳар гоҳ фоли авҷ мезад,
 Пару боли самандар мавҷ мезад.

Нами обе агар дар дида чо дошт,
Чу ашкн шамъ оташ зери по дошт.
Саломат дасти нокомӣ ба сар зад,
Чу дудн часта аз оташ бадар зад.
Тапидан гашт хун дар набзи Сиххат,
Шикастан барқ зад аз ранги тоқат.
Дабири Ақл чун ин чо қалам зад,
Нами килкаш ба ин унвон рақам зад.
Ки чанде Сомнъа бандад дари гӯш,
Сурудаш то нагардад рахзани хуш.
Ба ҳар чо нарма бетобикаманд аст,
Хамон шӯри шикасти Дил баланд аст.
Ба чо орад димоги Шома парҳез
Зи бӯи сабзан шодоби навхез,
Ки дар занг аст

агар теги баданҷом,
Забони мор хобидаст дар ком.
Нишинад Боспра дар ҳифзи номус
Зи дидори гули сероб маъюс,
Наяндӯзад ғубори ранги гулшан,
Аз ин оташ бидорад пос хирман.
Барорад Зоиқа то вусъи тоқат
Таманнон шароб

аз коми рағбат.
Ки гирдобн гуҳар гардад намудор,
Хамон тӯфони нокомист дар бор.
Ғизо аслан наёбад роҳ дар шаҳр,
Ки нӯшаш дорад акнун соғари захр.
Мувофиқ то мухалиф як қадам нест,
Чу об аз сар гузашт,

аз тег кам нест.
Зи забти ин ҳавоси чоргона
Наёмад коваки Хун бар нишона.
Ғурураш чун ғубори ранг бишкаст,
Шароре часту ҳам дар санг бинишаст.

ГАЛАБАИ ИСТИСКО

Зи саъйи норасои бетаассур
Мараз зад гӯта дар хуни тахайюр.
Гирифт аз Хун хати захми чудой,
Ба Балғам баст акди ошной.
Нафас зад он қадар афсуни таъсир,
Ки Балғам шуд чу субҳ офоктасхир.
Ҳанӯз аз оташи Таб буд дуде,
Зи тӯфони боло барки намуде,
Ки Истиско дар он майдон қадам зад,
Ба худ болиданаши табли варам зад.
Ғирев аз кӯчаву бозор бархост,
Зи ҳар сӯ нолаи зинҳор бархост.
Ҷигар шуд миҷмаре оташ ба доман,
Нафас мавҷи саробе алашзан.
Забон шуд моҳи дарёи хушкӣ,
Бадан дашти қиёматҳои хушкӣ.
Ба ранге шӯълаи ғам тоб меҳӯрд,
Ки ҷои хору хошок об меҳӯрд.
Ғуборе ғар умеди сархушӣ дошт,
Чу соҳил соғари дарёкашӣ дошт.
Ҳамон Парҳез шуд дар дафъи он шӯр
Ба ҳукми қорвои Ақл маъмур.
Мунодӣ ҳар тараф бардошт оҳанг,
Чунин зад оғаҳи мизроб бар ҷанг,
Ки аъён бар муҳолиф роҳ банданд,
Дари зулмат ба нури моҳ банданд.
Ғубори ин алам барқи намуд аст,
Саҳоб он дам, ки шуд беоб, дуд аст.
Ҳаловатбахш неъматҳои Парҳез
Ба хоми Зоиқа шуд ҷошнирез,
Ки ғар дорӣ ҳавои ҷомӣ ҳаммор,
Сарат бар санг зан, ғар нест девор.
Ғизоро ноқан андеша пай кун,
Ғисоти ғирудори ғитна тай кун.

Суруши маслиҳат гарми нидо шуд.
 Ба рӯи Сомиъа ин парда во шуд,
 Ки дар ғамхонаи ин базми пуршӯр
 Ҳазар кун аз ғусуни тору танбӯр.
 В-агар савдони табъи фузулӣ,
 Ба горафтаи овози гулӣ.
 Насиби Шома шуд атре аз ин роз;
 Ки аз ташмини нилуфар бипардоз.
 Чу нилуфар мабод, аз ашки ҳайрат,
 Шавӣ гирдоби дарёи надомат.
 Саводи Босира карданд равшан,
 Ки эй оннан ҳайрат ба доман,
 Ба ҳиммат аз гуҳар қатъи назар кун,
 В-агар хоҳӣ, ба ашк дида тар кун.
 Чу аён доштанд он ҳукмиро пос,
 Фурӯ шуд шӯри Истисқо чу омос.

ҒАЛАБАИ ЯРҚОН

Мараз аз сардин бозори Балғам
 Гирифт оннан уммед дар ғам.
 Вале з-он ҷо, ки барки кинахоҳӣ
 Суроғандеша аст аз ҳар сиёҳӣ,
 Ба оине дигар пардохт тадбир,
 Шикасти ранги Саффо кард таъмир..
 Ба фикри пухтани нокомии ӯ
 Ба ҷӯш овард деги хомии ӯ.
 Зи Истисқо фурӯ нанашаста гарде,
 Ки Ярқон шуд аён бо рӯи зарде.
 Зи ғавҷи талхкомони надомат
 Бадабро кард саҳрон қиёмат.
 Ҳазоне бар чаман во кард оғӯш,
 Ки сар то по шикасти ранг зад ҷӯш..
 Бар он маҳфил қиёматсарсаре тохт,
 Ки шамъи Дил фурӯғи зиндагӣ бохт..

Чу шамъи кушта аз доғи дили танг
 Аён шуд нақши пои рафтани ранг.
 Гули уммеди Сиххат заъфарон шуд,
 Ба каф оинааш барги хазон шуд.
 Дар он торочгоҳи ваҳшатабуд
 Нафас ранге ба рӯи офият буд,
 Қи Парҳез аз дари ибратнамои
 Намуд оинаи кулфатзудой.
 Ба ибрат Зонка рӯ аз Ғизо тофт,
 Шакарро неши коми орзу ёфт.
 Ба талхӣ он қадар улфатасар шуд,
 Қи ширини гиреҳ дар найшакар шуд.
 Зи бас зад Соминъа дар дафъи ашроф
 Тағофул бар навоҳои зиёнкор,
 Қамонча дар хароши сини гум шуд,
 Чу сурат навҳааш з-оина гум шуд.
 Ба ранге Босира шуд бо ғано чамъ,
 Қи ранг аз чехран зар рехт чун шамъ.
 Зи бас кард аз хаёлаш қатъи уммед,
 Тило маъдум шуд дар табъи хуршед.
 Ба бӯи Шома истиғно нафас шуд,
 Қи гул аз хичлати нақхат қафас шуд.
 Инонаш баски з-ин андеша гардид,
 Шамини гул нафас дар гунча дуддид.
 Нарафт оҳанги Саффо низ дар пеш,
 Ба хокистар нишаст аз оташи хеш.
 Надид аз саркашӣ як шӯъла сомон
 Чароғони ҳамӯши наргисистон.
 Ба зӯри эҳтиётӣ Акли огоҳ
 Ниҳоли фитна шуд береша чун оҳ.
 Шикаст оинаи ахлоқ Парҳез,
 Мараз гуфто: сари худ гиру бигрез.
 Фирорандеш аз носозии бахт.
 Қашид аз ҷартаи халфи Бадан рахт,
 Бурун аз шаҳр бо сад реш мерафт,
 Зи торочи умеди хеш мерафт.

Чу ашки рафта сар то по кадам буд,
Чу ранги часта гонатгохи рам буд.
Ки ногаҳ рехт барқи фитназое,
Сиёҳи кард тӯфони балое.

ҲУЦУМИ ЗАЪФ

Насими чустучӯ то гард бишкофт,
Губоре аз сипохи Заъф дарёфт,
Ки ӯ фарзанди манхуси Мараз буд.
Қасофат ҷавҳари ӯро араз буд.
Нигоҳаш то ба рӯи Заъф во шуд,
Шарори мурда бо нафт ошно шуд.
Ба азми кин дами ханҷар ғасои ёфт,
Ба арзи сӯхтан оташ забон ёфт.
Ду тег андар канори ҳам фитоданд,
Ба ҳам микрозвор оғӯш доданд.
Даме, к-ки фитна шуд оннадораш,
Парешон дид ранги рӯи қораш.
Ба дилҷӯй забонаш гарми тағ шуд,
Луъби сағ илочи решн сағ шуд.
Ки эй микрози ороми ҳалонк,
Ҳалоҳилафкани қоми ҳалонк,
Шунидам, уқдае дар пеш дорӣ,
Суроғи ништаре дар реш дорӣ.
Дар ин андеша умре метапидам,
Ки ақиқи дар қанорат орампидам.
Агар мақсуд истисоли Ҷисм аст,
Бинои мустақиме нест, неси аст.
Тилисми ваҳм барқандан надорад,
Ниҳоли соя афкандан надорад.
Ба дил гар з-ин шабистонат губор аст,
Нафас то мекашӣ, субҳ ошқор аст.
Ба як ҳӯи сипохи нотаवоне
Тавон бардошт сад кӯхи гароне.

Бисотеро, ки бо хок аст ҳамвор
 Чу барчинӣ, кашад бар чидан озор.
 Мараз к-аз Заъф худро мустақил дид,
 Замин то осмон чун ваҳм болид.
 Ливон нотавонӣ қомат афрохт,
 Сипоҳи беҳудӣ аз шаш ҷиҳат тохт.
 Алам бардошт охи рафта аз хеш,
 Ба дил зад хайма доғи хуфта дар неш.
 Нишоти ғи балон фитнесаҳсос
 Кашид ахлодро аз ҷартаи ёс²⁶.
 Ба ранги барқ яксар бол гаштанд,
 Зи худ рафтанду истикбол гаштанд.
 Дар оташ хору хас ҳам шӯълазан шуд,
 Нафасҳо нолаҳо ҷузъи бадан шуд.
 Хучуми ом зад бар кишвари Тан,
 Ду олам барқ бар як дона хирман.
 Ҷаҳон гарди ғами ҷонҷӯ бигрифт,
 Таҳайюр бар ҷиҳатҳо роҳ бигрифт.
 Ҷунон зад кӯтаҳӣ бар тори уммед,
 Ки миҷгон шуд ниғаҳ дар ҷашми хуршед.
 Қиёмат аламон меғуфт аз он ҳавл,
 Саломат медамид афсуни лоҳавл.
 Сипаҳдори шаҳи авранги асрор
 Ҷаҳони хуш, яъне Ақли пуркор,
 Ки дар забти мамолик буд маъмур,
 Ҷароғи сазӣи худро ёфт беиур.
 Ба ҳар забте, ки тадбириш қарин шуд,
 Халокат бодан ҷоми яқин шуд.
 Раҳой ҷуз ба ваҳшат ҷилва нанмуд,
 Амон ҷуз дар ҳазимат ҷеҳра нақшуд.
 Ғаму Хавфе, ки дар зиндони ӯ буд,
 Ғубори олами нисёни ӯ буд,
 Зи шӯҳӣ роҳи ҷавлонаш гирифтанд,
 Ба ҷанги ваҳм домонаш гирифтанд.
 Қамони қудрати Парҳез бишкаст,
 Ҳаданги ҷуръаташ беруи зад аз шаст.

Ба ночор аз хучуми бори андӯх
 Замингири таҳайюр гашт чун кӯх.
 Зи ҳайрат чуз ба навмедӣ напардохт.
 Ба кунҷи ибтилои Хавфу Ғам сохт.
 Қалнди чора бедандона гардид,
 Қаманди саъй ҳам бар хеш печид.

ИЗТИРОБИ РҶҲ

Зи ҳоли изтирори²⁷ Акли огоҳ
 Хабар шуд ҷавҳари Огоҳии шох.
 Тафаккур ҳар қадар зад фоли тадбир.
 Зи хобаш рафта буд умеди таъбир.
 Зи сайри офият маънос гардид,
 Парафшонӣ кафи афсӯс гардид.
 Тапидан бурд ранг аз рӯи умед,
 Кудурат шуд сафо дар таъби хуршед.
 Дил осудааш оби равон гашт,
 Чу ашки бекасон мутлақинон гашт.
 Ҳама гар як тапидан дастрас буд,
 Шикасти боли умедаш қафас буд.
 Нафас то мекашид, аз хеш мерафт,
 Зи худ рафтаи ба ҳар сӯ пеш мерафт.
 Дар он ҳангомаи ибраттамошо,
 Ки ҳайрат буд аз ҳар зарра пайдо,
 Набудаи кас аниси таъби бемор
 Ба ғайр аз Сихҳати садранҷдарбор.
 Ба ин умед, к-аз Сихҳат асар дошт,
 Чароғаш обрӯи як шарар дошт.
 Забони беҳудитакрири ҳайрат
 Ба ин оҳанг зад бар гӯши Сихҳат,
 Қи эй бӯи вафон зиндагонӣ,
 Асон рӯзгори нотавонӣ.
 Зи ҳангоме, ки бо ин сустбунёд
 Таъаллуқ интизоми рабти мо дод.

Тазалзул дар бинион хӯш дорем,
 Шикастовозае дар гӯш дорем.
 Гули ин боғ чамъиятиумӯ нест,
 Тасалли дар мизочи рангу бӯ нест.
 Дар ин ғамхонаи кулфатсаранҷом
 Насиби ко нашуд як доғи ором.
 Ба тӯфонгоҳи ошӯби хаводис
 Намедонем моро чист боис?
 Хубобему сафон синае нест,
 Нафас гар мекашем, оннае нест.
 Хирад як умр барки тухми ғам буд,
 Насиме монегӣ гарди алам буд.
 Зи ҳар ҷо ҷашмзаҳме ҷӯш мезад,
 Сипанди ӯ салон нӯш мезад.
 Дар охир фитнае аз осмон тохт,
 Ки сазӣи Ақл ҳам инҷо нафас бохт.
 Кунун моему ин бедаступой,
 Ки мумкин нест аз душман раҳой.
 Салоҳи кор ҷуз тарки ватан нест,
 Дар оташхонаи ғайр аз сӯхтан нест.
 Ба худ то кай чунин маҳбус будан?
 Чароғи ваҳмиро фонуи будан?
 Ба саҳро зан, агар ин аст манзил,
 Ба тӯфон рав, агар ин аст соҳил.
 Чӣ лозим, сар ба мӯҳри ғам дар ин ҳол,
 Хати озодии афшондани бол?
 Мухотабро дами навмедии шох
 Ба тороҷи надомат дод чун ох.
 Саропо ашк шуд дар ҷашм дидан,
 Вале ҳайрат гирех зад бар ҷакидан.
 Гудози дил наме бар хок пошид,
 Қ-аз ӯ як сачда пешонӣ тарошид.
 Сучудаш таъя бар дастӣ дуъо кард,
 Намози вочибуларзе адо кард.
 Ки эй аз ғайб бартар боргоҳат,
 Мақоми гарди ҷавлони сипоҳат,

Ба қасри кибрият аз баландӣ
 Таваҳҳум риштадори бекаманди
 Таҷарруд як амалдори рикобат,
 Тақаддус як фурӯғ аз офтобат.
 Чӣ ваҳм аст ин ки фикрат мешуморад?
 Чӣ гард аст, ин ки домони ту дорад?
 Зи идбори ту иқбол ошкор аст,
 Хазонат пардаи рӯи баҳор аст.
 Агар тадбир нақди ҷустуҷӯ бохт,
 Ба бетадбириёе ҳам метавон сохт.
 Машав навмед агар Ақл аз миён рафт,
 Ба беҳушӣ кучоҳо метавон рафт?
 Ниҳоли Ақл осоншесамар нест,
 Майи ин ҷом ғайр аз дарди сар нест.
 Кудуратхост лабрезӣ аёғаш,
 Парешонӣ ҳамон нури ҷароғаш.
 Биҳамдильлоҳ, ҳузури Ғам надорем,
 Хирад гар нест, Хавф ҷам надорем.
 Агар Хавф аст, дар тасхири Ақл аст,
 В-агар Ғам, хори домангири Ақл аст.
 Дар он манзил, ки гарди Хавфу Ғам нест,
 Агар тӯфон фуруд ояд, алам нест.
 Маро ёрест Ҳиммат, он ки номаш
 Нишонҳо дорад аз аҷи мақомаш.
 Ба ҳар коре, ки саъйи ӯ назар дӯхт,
 Тавон осонӣ аз душворӣ омӯхт.
 Вихораш гар биболад як сазовор,
 Тавон чидан гули сомонӣ кӯхсор.
 Парӣ коҳе, ки аз Ҳиммат камар баст,
 Бар оташхонаҳо чун санг дар баст.
 Ғубореро, ки таъмираш диҳад тоб,
 Нами ниҷгон шуморад ҷӯши селоб.
 Ба Ҳиммат ҷабҳае бар хок бастан,
 Зи гардун сад фалак бартар ништастан.
 Талабҳо аз димоғаш наштае дар бор,
 Баландӣ аз нигоҳи ӯ қасамхор.

Зи истиғно ба фармонат назар нест,
 В-агар на рафъи аъдо он қадар нест.
 Бас аст ин шӯъларо ашки кабобе,
 Губоре боз дорад мушти обе.
 Бифармо, то ба як ҷавлони ҳамвор
 Аз ин оташ барорам дуди зинҳор.
 Агар тадбири Ақл офатнишон нест,
 Сипоҳи Ҳиммат охир нотавон нест.
 Раҳе, к-аз барқи Ҳиммат ним гом аст,
 Хирад он ҷо биёбонмарғном аст.
 Хирадкорон, ки бо хӯш орамиданд,
 Гул аз осониши хотир наҷиданд.
 Чунунпаймон Ҳиммат ҳарчи паймуд,
 Ба ҳар гоме қадам дар манзилаш буд.
 Дар ин маъраз, ки дорад фитна тӯфон,
 Тавон чуи барқ зад бар қалби борон,
 Агар нусрат қарини давлати мост,
 Таваккуф садди роҳи фурсати мост.
 В-агар дар панҷан ҳасм ин калид аст,
 Кушоди қуфли матлаб нопадид аст.
 Ба ҳар тақдир, дар фурсатшуморӣ
 Ба ғорат меравад бехтиёрӣ.
 Чу Огоҳӣ зи Сиххат машварат хост,
 Гиребон қилвати андеша ороост.
 Пас аз гумгаштагиҳои тааммул
 Нашуд роҳе намоён, чуз таваккул.
 Ба ночорӣ шаҳи ҳимматнишеман
 Чу кӯҳ аз истиқомат рехт доман.
 Зи Ҳиммат тан ба фармони қазо дод,
 Инони қор бар боди ризо дод.
 Аз ин сӯ Сиххати Ҳимматдароғӯш,
 В-аз он ҷониб Мараз бо Заъф ҳамдӯш.
 Раҳи ҷавлони якдигар гирифтанд,
 Чу дуду шӯъла бо ҳам даргирифтанд.
 Хурӯш аз пардан афлок бархост,
 Губор аз дудмони хок бархост.

Нафас дар синаҳо яъсошён шуд
 Нигаҳ дар дидаҳо мадди ғигон шуд.
 Чароги офият гардид хомӯш,
 Саломат гашт як хоби фаромӯш.
 Умед аз бас аламфарсуда гардид,
 Ғубори дасти барҳамсуда гардид.
 Тарабҳо чуи алам дар реш ғум шуд,
 Ҷигарҳо дар ғудози хеш ғум шуд.
 Зи ҷавлони сипохи нотавонӣ
 Тапидан кард бар дилҳо ғаронӣ.
 Дару девори он фарсудабунёд
 Ғуборе гашту бар рӯи ҳам афтод.

ҒАЛАБАИ МИЗОҶ ВА ҚУВВАТИ СИҲҲАТ

Дар он ибратғаҳи беҳушнасбоб,
 Қи тоқат маҳв буду бахт дар хоб,
 Хамин Ҳиммат ғуборе дар нафас дошт,
 Ҳубобе буду оҳе дар қафас дошт,
 Қи ноғаҳ шуд зи шӯри фитнадарбор
 Мизоҷ аз қиссан Сиҳҳат хабардор.
 Дили модар зи ташвиши халаф сӯхт,
 Ятимини ғуҳар батни садаф сӯхт.
 Насиме шӯълаи ҷаввола гардид,
 Хамӯшӣ пар фишонду нола гардид.
 Даромад бо забони шӯълапардоз,
 Ба ахлот аз ғаромат дод овоз.
 Қи эй бегонагонӣ тарзи инсоф,
 Ба ҳар оина чуи зангор нософ,
 Ҷӣ хушкӣ зад ба боғи аҳди дерин,
 Қ-аз ӯ ғул кард охир укдан қин?
 Дар ин раҳ умрҳо ҳамтӯша будем,
 Зи улфат донан як хӯша будем.
 Қадомини офат ин хирман ба ҳам зад?
 Қадомини хат бар ин дафтар қалам зад?

Чӣ шуд он меҳро? Еди ниёзе,
 Агар дил хун намегардад, гудоze.
 Чӣ инсоф аст, эй мушти чафокӯш,
 Хукуки якдилӣ, в-он гах фаромӯш?
 Агар онна бо ман соф доред,
 Чаро бар хотири Сиххат губоред?
 Ки меҳри модар аз аъзон фарзанд
 Диле дар ҳар буни мӯ карда пайванд.
 Агар шир аз даҳони тифл резад,
 Дили модар ба хуни худ синтезад.
 Аз ин нигмоз чуз кӯрӣ ғараз чист?
 Мададфармони Заъфу Мараз чист?
 Чунин аздод натвон нақш бастан,
 Ба мастон улфати мино шикастан.
 В-агар аз шаҳ чафое рафта бошад,
 Ба ислоҳи хатое рафта бошад.
 Сар аз фармон кашидан бевафоист,
 Ба дарси шиква рафтан жожхонист.
 Дар он баҳри қарам мавҷи чафо нест,
 Хатоандешае, он ҷо хато нест.
 Зи ғафлат чанд сози кина кардан?
 Гиребоне тавон онна кардан.
 Шикасти аҳд меҳандад, вафо ку?
 Мурувват об шуд, чашми ҳаё ку?
 Зи ислоҳи Мизочи сиххатандеш
 Пушаймонӣ кашид онна дар пеш.
 Дили ахлоқ оғохнасар шуд,
 Гудози кифйоле чилвагар шуд.
 Хичолат мушти обе рехт бар хок,
 Ки он ҷо ноқа дар гил ронд афлоқ.
 Араксарчашмае карданд ҳосил,
 Қ-аз он ёди гузаштан буд мушқил.
 Инон гардонд қори рафта аз даст,
 Нишон фаҳмид, тири ҷаста аз шаст.
 Ба айни гирудори нотавонӣ
 Ёмонат шуд далели меҳрубонӣ.

Ба дасти иттифок онна доданд,
 Ба рӯи душманон якрӯ фито-данд.
 Мараз аз сурати анҷоми аҳвол
 Хама раққи паридан шуд чу тимсол.
 Гусастан во кашид аз риштааш тоб,
 Дилаш чун захираи номард шуд об.
 Ҳазимат шаҳпари парвози ӯ шуд,
 Зи худ рафтани навои сози ӯ шуд.
 Сипоҳи Сихҳати фирӯзноҳанг
 Чунон карданд вақти фурсаташ танг,
 Ки чун оташ ба рӯяш ранг месӯхт,
 Шарораи аз фишори санг месӯхт.
 На аз равзан дари уммед во шуд,
 На бар бомаш ҳавое раҳнамо шуд.
 Зи наҳмедӣ ба ҳар сӯ илтиҷо бурд,
 Сараш чун соя бар девори Ғам хӯрд.
 Зи тангии фишори он мақомот
 Арақ гашту бурун ҷаст аз масомот.
 Ба он опоратӣ бепову сар рафт,
 Ки ҳар узваш бурун аз якдигар рафт.
 Валекии Заъф чандон нотавон буд,
 Ки аз худ рафтаниш кӯҳи гарон буд.
 Ниқоби нотавонӣ бар рух андохт.
 Ба хоки беҳудӣ худро ниҳон сохт.
 Мижа во кард чашми бахти хуфта,
 Варақ гардонд парвози нухуфта.
 Сипоҳи Хавф байъат бо Раҷо²³ кард,
 Гудози Ғам тарабро укла во кард.
 Сурур аз чашман Уммед зад чӯш,
 Алам рафт аз миён Андӯҳ бар дӯш.
 Хирад, к-аз доми Хавфу Ғам раҳо шуд,
 Қаминомӯдаи тадбирҳо шуд.
 Суроғи Заъф дар мулки Бадан ёфт,
 Ҳазоне хуфта дар хоки чаман ёфт.
 Тадорук қомати Пәрҳез орошт,
 Ба фикри рӯфтани он гард бархошт.

Ғубори Заъф аз бас норасой
 Зи сарсар дошт болу пар гадоӣ,
 Ба андак фурсате маъдум гардид,
 Хатт маъдумиаш мафхум гардид.
 Кафи хокаш парешон гашт чандон,
 Ки дар сад ҳашр кардан чамъ натвон.
 Фано аҷзояш аз бас дархам афшурд,
 Ҳаво наъшаш ба дӯши Ваҳм мебурд,
 Дар охир гарди сахрон адам шуд,
 Чу ранги рафта аҷзон адам шуд.
 Кудурат э-он қаламрав якқалам рафт,
 Сафо ҷӯшид, аз онна нам рафт.
 Ниҳоли кшраторояш нумӯ ёфт,
 Баҳор аз тавфи хокаш обрӯ ёфт.
 Намонд осори найранги муҳолиф,
 Зи созаш рафт оҳанги муҳолиф.
 Фалак дар тозагиҳо кард сомон
 Бихиште фориғ аз васвоси шайтон.
 Зи ҳубӣ он шабистони таманно
 Чароғон кард аз чашми тамошо.
 Нигоҳи шавқ ҳар сӯ бол во кард,
 Ба мавҷи обрӯи худ шино кард.
 Ҷигардорони майдони иқомат
 Чу биншонданд он гарди киёмат,
 Ба базми хусрави ҷовидавранг
 Забонҳо зад ба сози таҳният ҷанг.
 Ҳама рангиннавои шодмонӣ,
 Ҳама ишратнавиди комронӣ.
 Ҷаҳон э-ин фатҳ чандон шод гардид,
 Ки шеваи ҳам муборакбод гардид.
 Вале тӯфонии гарди хичолат
 Хирад аз заъфу ахлоқ аз ҷаҳолат.
 Гудози хичлат он миқдор диданд,
 Ки дар соҳил ба дарё метапиданд.
 Пару боли сано, к-аз шарм тар буд,
 Тапишворе гиреҳ аз ришта нақшуд.

Навозиш бар Хирад во кард оғӯш,
 Ки эй оннадори хилвати хуш,
 Намебошад мисолч кори аён
 Зи мирёоти ҷаҳонтимсол пинҳон.
 Зи тақсире, ки дар худ кардай ваҳм,
 Губоре нест ғайр аз диққати фаҳм.
 Касеро э-ин ҷаноби адлтавсиф
 Бурун аз ҳадди тоқат нест тақлиф.
 Инонгират дар он тӯфони шиддат
 Набуд иғмоз илло аҷзи тоқат.
 Мухити раҳмат охир беҳабар нест
 Шикасти мавҷ гардаш ин қадар нест.
 Зи шукрат дар ҷаноби мо баёнхост
 Зи нақши сачдаат ин ҷо нишонхост.
 Насозад фазли донон хатопӯш
 Ба як тақсир хидматҳо фаромӯш.
 Ҳамон абри қарам гавҳарфишон аст,
 Ҳамон мавҷи вафо мутлақиншон аст.
 Тараххум шомили ахлоқ гардид,
 Нам аз рухсорашон ҷун гард барҷид,
 Ки эй зиллаткашонн пургуноҳӣ,
 Надоматҳосили кишти табоҳӣ.
 Дар ин даргоҳ ҳар касро гуноҳест,
 Забонн инфиёлаш узрхоҳест.
 Гуноҳи ғафлат аст ин, аз шумо нест,
 Вале он низ ҷуз алтофи мо нест.
 Ҷунин меҳост сунъи бениёӣ,
 Ки гардад монли ғафлаттирозӣ.
 Зи ҷоми ғайрати огоҳни мост.
 Ки олам нашъан ғафлаттақозост.
 Надодем оғаҳӣ, ғафлат ҷӣ созад?
 Назарҳо баста шуд, ибрат ҷӣ созад?
 Навозиш иқтизон ноз дорад,
 Қарам э-ин нағма ҷандин соз дорад.
 Инон гардонд сози сарфарозӣ
 Ба айшоҳангии Сихдатнавозӣ.

Сурӯши Дил ба гӯшаш офарин хонд,
 Саъодат хатташ аз лавҳи ҷабии хонд.
 Дурри таҳсини зи бас исор фармуд,
 Сари Ҳиммат ба арши обрӯ суд.
 Баландӣ дод арзи боргоҳаш,
 Фалак шуд гӯшаи тарфи кулоҳаш.
 Хавос аз инқилоби кулфат осуд,
 Қуво ҷоми бисоти ами паймуд.
 Бадал шуд бастагиро бо кушониш,
 Камӣ зад гӯта дар мавҷи фазониш.
 Чаҳон нахле ки меорост, гул кард,
 Баҳореро ки дил мехост, гул кард.

ИШРАТИ ГУЛЧИНИИ БОҒИ НИШОТ, МАЯҚАШИИ АНҶУМАНИ ИНБИСОТ

Биё, эй булбули хунгаштаминкор,
 Гудозолуда оҳанге бурун ор.
 Чӣ кулфатҳо, к-аз ин гулшан кашид?!
 Чӣ гулҳо, к-аз баҳори нола чид?!
 Ба шабнамжорни ашки надомат
 Дамонидӣ гулистони қиёмат.
 Агар дар нолаат хун буд таъсир,
 Шикасти ранги гул мекард таъмир.
 Баҳори айш агар афсурдане дошт,
 Каминандешие гулкардане дошт.
 Рамид афсурдагиро хазонат,
 Расид он гул ба фарёди фиғонат.
 Нафас дуздиданат охир чӣ хун рехт,
 Ки чун субҳ он қадар гулҳо бурун рехт?
 Қунун э-ин гулшан аз улфатнигоҳӣ
 Биёву гул бичин чандон,

ки хохӣ.

Гулафшони баҳори дигар аст ин,
 Чарогони шарори дигар аст ин.

Навои рафтaro боре ба гул гир,
 Ба ранги ғунча минқоре ба гул гир.
 Ба дастони тараб рангиннаво шав,
 Чу гул як лаб ба зикри шоҳ во шав,
 Ки гул кард охир осори зухураш,
 Бисотат ёфт чуи хуршед нураш.
 Вубол аз ахтараш барҷид домон,
 Ҳилолаш офтобе кард сомон.
 Ҳазини толеъаш рифъатқирон шуд,
 Заминаш рафта-рафта осмон шуд.
 Самуми кулфат аз боғаш бурун тохт,
 Саҳоби тозарӯй соя андохт.
 Нишонд иқбол гарди шоҳроҳаш,
 Ба парвози баландӣ зад нигоҳаш.
 Ниёзаш кард истигнотирозӣ
 Зи ҳамроҳони собиқ бениёзӣ.
 Ба чашми он баҳори нозпарвар
 Ниёзи мустамадон шуд мукаррар.
 Намедид он чаманпирон ҳастӣ
 Қасеро қобили улфатпарастӣ.
 Мухити ваҳдати кавнайнсоҳил
 Ба ҳар мавҷе намегардид монил.
 Дилаш аз қасрати ваҳме раме дошт,
 Зи танҳой суроғи ҳамдаме дошт.
 Зи сози ғайр табъаш мунфазъил буд,
 Таманно ғӯш бар овози Дил буд.
 Таҳайюрнағмае з-он парда мехост,
 Навое як ҷаҳон хункарда мехост.
 Баҳораш андалебе дошт дарқор,
 Матоъаш буд ҷӯён харидор.
 Талабпарвоз шавке дар қафас дошт,
 Тапиданхо дар огӯши нафас дошт.
 Рафикандешини он зоти якто
 Ҷаҳонеро зи ҳастӣ кард танҳо.
 Чу умре гашт сарфи орзуяш,
 Ба ҳам фарсуд боли ҷустуҷӯяш,

Зи бори орзу он нахли асрор
Хами андешае овард дар бор.

ҲУҶУМИ ҲУСН ВА ФАРАҲ

Кунун килки муҳаббатномаиршод
Зи ҳаҷрафсурдагонаш медихад ёд;
Фараҳ, к-аз остои ӯ чудо буд,
Чу гул бо шӯҳи Ҳусн ошно буд,
Нягоҳе дошт хайратмасти хешаш,
Қаманде бурда буд аз даст хешаш.
Чунунпаймо адое дар назар дошт,
Ки хайронӣ зи шоҳаш беҳабар дошт.
Чу гулнай ваҳмпаймон ғамандеш,
Ба торочи шукуфтан рафта аз хеш.
На аз худ дошт огоҳӣ на аз шох,
Ки ногаҳ дил тапидан кардаш огоҳ,
Ки эй оворагард, охир кучой?
Ба тӯфокрафтан гафлат чарой?
Фиреби чоми Ҳуснат бурд аз хуш,
Зи шах якборагӣ кардӣ фаромӯш.
Ба касби хушдилий машғул гаштӣ,
Зи тақдими вафо маъзул гаштӣ.
Кучо рафт он чаноби каъбатаъзим?
Чӣ шуд он остои сачдатаълим?
Фалак, к-аз гулшани дидорат андохт,
Чаро оннаат аз дард нагдохт?
Гиребоне накардӣ чок афсӯс,
Нагаштӣ дур аз он дар хок, афсӯс.
На миҷгон аз наме рухсорант шуст,
На оҳе аз ғубори синаат руст.
Чӣ беморӣ ҳалоки бистарат кард?
Қадам оташ чунин хокистарат кард?
Ҳама боливу парвозе надорӣ,
Ҳама охиwu овозе надорӣ.

Бас аст афсурдагӣ, парвоз хун шуд,
Хамӯшӣ то ба кай? Овоз хун шуд
Гудози дил гулобе дошт дар бор,
Қи чун шабнам зи хобаш кард бедор.
Ба пеши Хусн бетобона нолид,
Тапиш мино шикасту нола болид,
Қи эй ғоратгари сармои хун,
Ҷаҳон дар ҷилваат хобе фаромӯш,
Чӣ муддатҳост, к-аз шарми ҷакидан
Ба набзи ашк медуздам тапидан?!
Чӣ зулм аст ин, ки дар ҷавлонгаҳи ноз
Умедам мекунад бо иъс парвоз?
Пару боли нафас шуд нолафарсуд,
Қафи хокистарам гардид бедуд.
Ниёзам хун шуду нозат ҳамон аст,
Наво рафт аз худу созат ҳамон аст.
Қурун ҷайби таҳаммул ҷок гардид,
Дил аз ҷашмам ҷакиду хок гардид,
Биёбонмаргин уммед то чанд?
Вафозиндонии ҷовид то чанд?
Талаб бегоҳати боди висолест,
Таманно ташиан шавки зулолест.
Диле масти нисори шоҳ дорам,
Қатоне тӯхфан он моҳ дорам.
Вале дар арсагоҳи ҷонфишонӣ
Шукӯхат бурдааст аз ман равонӣ.
Бифармо, то хамӣ зулфи гираҳгир
Зи дил во созадам як ҳалқа занҷир.
Сазад, к-аз юмни парвози раҳой
Кунам дар ошёнӣ худ хумой.
Бибӯсам боз хоки остоне,
Занам бар ҷарх фоли ошёне.
Шигифте нест, гар тозад ба сӯям,
Шикасти ранг механдад ба рӯям.
Парешонист чун субҳам дамидан,
Чу оташ рафтаи аз хеш орамидан.

Чӣ шуд, дар манзилаи аз роҳ дурам?
 Чӣ гӯям, аз кадомин шоҳ дурам?
 Шаҳаншоҳе ки олам партави ӯст,
 Зи ҳастӣ то адам фармонрави ӯст.
 Тарабҳо фарши айвони нишоташ,
 Баҳор аз хокрӯби бисоташ.
 Дил аз нахчиргоҳи ӯ шикоре,
 Чаҳоне ҷон зи ҷавлонаш ғуборе.
 Вифори кӯҳ тахташро ништастан.
 Хами гардун кулоҳашро шикастан.
 Ба ҳокаш гар шавад бо сачда ҳамдӯш,
 Ҷабби гирад фалакхоро дар оғӯш,
 Кунад то бо рикобаш ҳаминонӣ,
 Наёяд сар фуру бар осмон.
 Шавад ҳар гаҳ ба ҷудаш нисбатандеш,
 Кунад дарё арақ дар косаи хеш.
 Ба силки ходимони бандагикӯш
 Фалак сар то кадам як халқадаргӯш.
 Забон як боли парвози дуёнаш,
 Баён як ҳарфи такдими саноаш.
 Баҳори зиндагиро дур аз он дар
 Зи дасти ҳар нафас хокест бар сар.
 Зи шоҳе нитунин дурӣ гузидан
 Чӣ бедардист в-он гаҳ орамидан?
 Агар он ҷо ғуборе мезанад бол,
 Дили ҳасратнасиб ин ҷост помол.
 В-агар он ҷо нигоҳе меҳӯрад об,
 Дил аст ин ҷо ба хуни хеш бетоб.
 Гузашт аз ҳад гуноҳи бевафой,
 Надорам тоби таъзири²⁹ ҷудой.
 Тапидан бар дилам барқи бало шуд,
 Нафас дар сина шамшерозмо шуд.
 Ману оҳе, ки гар бикшояд оғӯш,
 Қашад сад ҷоки дил чун субҳ бар дӯш.
 Ҷакиданҳои захм аст ин, баён нест,
 Ғубори яъс меболад, ғиғон нест.

Тагофул бар хурӯши дил на некӯст,
 Ки як захм аст аз ман то дари дӯст.
 Агар марҳам нагардад хоки он роҳ,
 Надорад илтиём ин захми чонкоҳ.
 Зи бас яъсаш фусуни нола сар кард,
 Димоғи Ҳусро масти асар кард.
 Ниёзаш гашт чандон беҳудисоз,
 Ки хуи шуд бодан паймонаи ноз.
 Гуру аз авҷи тамкии сар фуру кард,
 Хиром оташинонӣ орзу кард.
 Хамӣ абрӯ саропо майл гардид,
 Нигоҳи шавқ мавҷи сайл гардид.
 Лабаш чун барги гул бўсе ба ҳам зад,
 Сухан аз мавҷи ин нахлат кадам зад.
 Ки эй афсонасози беқарорӣ,
 Зи сар то по каманди дилшикорӣ,
 Зи улфат саҳт афсунам дамидӣ,
 Ба роҳи дил аҷаб доме кашидӣ.
 На танҳо мекашад домонат ин хор,
 Маро ҳам бурда аз ҷо шавқи дидор.
 Тавон кардан ба сайди ҳамчу шохе
 Ғалатандозии тири нигоҳе.
 Ҳавас аз носабурихост бетоб,
 Ки чашме аз тамошояш диҳам об,
 Шавам гулчини сайри бўстонаш,
 Вале пинҳон зи чашми боғбонаш.
 Ба ғафлат бояд аз вай дил гирифтан,
 Хуш аст ин сайдро гофил гирифтан.
 Фараҳ гуфт: эй фиреби дидаву дил,
 Чу зулфи туст ин андеша мушкил.
 Намонд он ғафлати лаъборзӯй³⁰,
 Чу ашқаш рафтааст он тифлхӯй.
 Ки домонаш ба мижгонӣ фиребад,
 Тамошояш ба хайронӣ фиребад.
 Кунун Ақл аст фарши остонаш,
 Ба чашми ҳар буни мӯ дидабонаш.

Агар маъинист, накши пардаи ўст,
 В-агар сурат, буруновардаи ўст.
 Чӣ имкон аст аз ӯ худро нухуфтан?
 Зи гул пинхон намебояд шукуфтан.
 Кӣ дуздадаст парвоз аз ҷару бол?
 Кӣ пӯшидаст аз онна тимсол?
 Табассум гулфурӯши ноз гардид,
 Такаллум пардаи ин соз гардид.
 Кӣ эй гофил зи теги ғайрати Хуси,
 Ниғаҳсӯз аст барки ҳайрати Хуси.
 Ба сахро ғайрати ман хилваторост,
 Дари барбаства ин ҷо ҷашми биност.
 Ба ҳар ҷо ман наям дар ҷилва бебоқ,
 Тасаввур метапад дар хуни нзроқ.
 Ҳичобам ҳар кучо ғайратфурӯш аст,
 Ниғаҳ мижгонтирози ҷашми хӯш аст.
 Шуъур аз руҳсати ман борёб аст,
 В-агар на дида сад ҳайрат ниқоб аст.
 Хирад ҳарҷанд токат озмояд,
 Чу шабнам пеши хуршедам напояд.
 В-агар султон зи хуш, онна дорад,
 Ҳамон накши таҳайюр менигорад.
 Ба ранге метавон сайдаш намудан,
 Кӣ натвонад пари мижгон кушудан.
 Фараҳ, к-аз Хуси он завки талаб дид,
 Зи шодӣ як ҷаҳон бар хеш болид.
 Шукуфтанҳо ҷаман дар доманаш рехт,
 Дамидан субҳ дар пирӯҳанаш рехт.
 Вале аз теги истиғнош дар дил
 Таманно буд гарки хуни бисмил.
 Кӣ аз найранги нози саргаронаш
 Тағофул барнагардонад инонаш.
 Умед аз фатҳи азм андешаҳо дошт,
 Талаб як қорвон хавфу раҷо дошт.
 Шуд охир маҳмилорон тағофул,
 Ҷарасбарноқабанд аз хандаи гул.

Кадам бардошт азми шавкдарбор,
 Инон бигсехт сайли баркрафтор.
 Равон шуд дар камини ғорати хуш
 Баҳор аз мавҷи гул занҷир бар дӯш.
 Зи бас мастона дар раҳ меҳиромид,
 Замин аз нақши по паймона мечид.
 Чу мавҷи соғари саршор мерафт,
 Матоъи беҳудӣ дар бор мерафт.
 Садои по салон ҷъми мул дошт,
 Ғубори роҳ шӯри бӯи гул дошт.
 Фараҳ бо Ҳусни саркаш дӯш бар дӯш,
 Ба ранги мавҷи май бо нашъа дар ҷӯш.
 Дар иқлими Бадаи маҳмил кашиданд,
 Чамандоме ба рӯи Дил кашиданд.
 Баҳоре аз тилисми хок ҷӯшид,
 Мухите аз дили соҳил хурӯшид.
 Зи тӯфони ғубори лашкари ноз
 Назархо шуд ба рӯи беҳудӣ боз.
 Тамошо маҳв гашту рафт аз хӯш,
 Нигаҳ дар дида шуд хоби фаромӯш.
 Ҳавос аз имтиёзи кор рафтанд,
 Куво аз худ ҳама якбор рафтанд.
 Ҳарири кори Ақл афтод дар об,
 Катон гум гашт дар оғӯши маҳтоб.
 Камандандози Ҳусни хӯштасхир
 Чаҳонеро ба ҳайрат кард занҷир.
 Зи худ рафтан инон аз дастҳо бурд,
 Хучуми сайл баҳреро зи ҷо бурд.
 Ба ҳар ҷо офтоб онна орошт,
 Зи худ гум гаштани шабнам тамошост.
 Фишонд азбаски тоқатҳо пару бол,
 Гирифт онна ҳам домони тинсол.
 Ғубори Ҷисм яқинна дил шуд.
 Шабӣ дар партави хур музмахил шуд.
 Сипоҳи Ҳусн аз ҳар гӯша бархост,
 Ба тасхири мавозеъ қомат орошт.

Бари рӯ шуд гулистони сабохат,
 Даҳан вақфи камингоҳи малоҳат.
 Ишорат бар дари чини ҷабин зад,
 Табассум дар никоби лаб камин зад.
 Ба хилватхонаи ҷашми фусунсоз
 Ҷарогон кард барқи ғамзаву ноз.
 Қарашма нахли қоматро самар шуд,
 Ҳаё дарёи хубиро гуҳар шуд.
 Тағофул шуд муҳими кунчи абӯ
 Адоҳе сар кашид аз ҳар буни мӯ.
 Кушуд аз иттиҳоди беҳудичӯш
 Дурангӣ бар видоён хеш оғӯш.
 Ҳаёли нақши ғайр аз сина бархост,
 Тамизи ҳайрат аз оина бархост.
 Дуй, чун беҳудӣ дар хоб, гум шуд,
 Тафовут, чун тарӣ дар об, гум шуд.
 Муҳит аз ҷӯши гавҳар бар карон рафт,
 Саропо Ҳусн шуд шоҳ аз миён рафт.
 Дигар гул кард тӯфони баҳораш,
 Фиканд оташ ба олам лолазораш.
 Зи рангинӣ ҷаҳон як барги гул шуд,
 Ба кайфҷат фалак як ҷоми мул шуд.
 Ба ҳар ҷониб тамошо беҳудисоз,
 Ба ҳар сӯ ҳайрате оинапардоз.
 Нигоҳаш ҳар кучо шуд шӯҳриандеш,
 Ду олам ҳамчу миҷгон рафт аз хеш.
 Ба гулзоре, ки сарви ӯ равон буд,
 Ҷаман дар нолаи булбул ниҳон буд.
 Агар гул бар баҳораш дида во кард,
 Ҷунун пирохани рангаш қабо кард.
 Майе, к-аз наргисаш ранги адо дошт,
 Шиқасти хӯш дар ҷомаш садо дошт.
 Лабаи ғар бо табассум ғашт ҳамдӯш,
 Намакдон бар ҷигар во кард оғӯш.
 В-агар мавҷи шикаи дар зулф печид,
 Шиқастан реша дар дилхо дағонид.

Зи лаъли лаб такаллум то бурун рехт,
 Тапидан аз раги ёкут хун рехт.
 Агар оина шуд манзури нозаш,
 Чу шабнам бурд селоби гудозаш.
 Нафас аз шарми он оннан ноз
 Ба боли орзу месӯхт парвоз.
 В-агар наззорае бетоб мешуд,
 Адаб аз шарми чуръат об мешуд.
 Ба ҳар сӯ чилвафармо шуд, чаман сӯхт,
 Ба ҳар ҷо шамъ гардид, анчуман сӯхт.
 Ба ин найранг чун умре ба сар шуд,
 Ба олам нури хуршедаш самар шуд.
 Агар гул буд, доғи ҳайраташ буд,
 В-агар май, масти чоми ҳасраташ буд.

ХУҶУМИ ИШҚ ВА МУҲАББАТ

Дар ин муддат, ки чарх аз сози найранг
 Ба чандин пардааш гардонд оҳанг,
 Муҳаббат низ аз доғи ҷудой
 Чароғе дошт дур аз рӯшноӣ.
 Хама ғар партави хуршеду маҳ буд,
 Чу шамъи кушта дар чашмаш сияҳ буд.
 Чунунхо дар сар аз ҷӯши талаб дошт,
 Вале Ишқаш ба занҷири адаб дошт.
 Нафас дар парда боли нола мезад,
 Лабаш то дам занад, табхола мезад.
 Ба дил ҳар гоҳ нақши шох мебаст,
 Тасалли бар тапидан роҳ мебаст.
 Ба ёди остонаш ҷабҳа месуд,
 Саробаш монегӣ лабташнагӣ буд.
 Диле мебохт аз шавҳи нигоҳе,
 Ғуборе дошт назри шоҳроҳе.
 Нафас дуздида дар дил оҳ мекард,
 Ба таб он риштаре кӯтоҳ мекард.

Инони тоқат охир рафташ аз даст,
 Камар дар хидмати бетокатӣ баст.
 Тақозои талаб доман кашадаш,
 Чунун барқе сар аз хирман кашадаш.
 Зи бас доғи дилаш дар парда хун шуд,
 Сиришке гашту аз чашмаш бурун шуд.
 Ба пеши Ишқ аз аҷзи баёнаш
 Тапидан шуд нару боли фиғонаш.
 Ки эй дархункаши паймонаи дил,
 Чунунтаъмири улфатхонаи дил,
 Зи қомат он қадар аз хеш рафтам,
 Ки аз бозомаданҳо пеш рафтам.
 Гулат аз булбулам фикри ҷаман бурд,
 Хузури гурбат аз ёдам ватан бурд.
 Чунон аз фикри пову сар гузаштам,
 Ки сад дашт аз гузаштан даргузаштам.
 Фусурдан пайкарамро тўтиё кард,
 Таносонӣ ба хокам ошно кард.
 Ҷаҳон бар гафлати ман ханда дорад,
 Вафоро шеваам шарманда дорад.
 Наъм чун ранг агар бо нола ҳамдӯш,
 Дар аъзойи шикастан нест хомӯш.
 Хамӯшӣ достони нола дорад,
 Сарӣ ҳар мӯ забони нола дорад.
 Чӣ афсуҳ рехт найранги ту дар дил,
 Ки гардидам зи шохи хеш гофил?
 Бар он парвона месӯзад тараххум,
 Ки шамъаш бошад аз пеши назар гум.
 Дилам дар пардан андеша хун аст,
 Надонам, он баҳори ноз чун аст?
 Хазоне будаи офат дар ниҳолӣ,
 Хусуфе дошт моҳаш дар ҳилолӣ.
 Фалак охир чӣ нақш оварда бошад?
 Чӣ ранг аз гулшанаш гул карда бошад?
 Кунун девонаам, тоқат надорам,
 Видоъам то кунӣ, фурсат надорам.

Ба тавфи он ниҳоли зиндагонӣ
 Саропо обам аз шарми равонӣ.
 Сахароҳанг шавқе соз дорам,
 Кафас бар дӯшаму парвоз дорам.
 Таманно то ба кай фурсат шуморад?
 Нафас паймони рухсат надорад.
 Чу бӯи гул зи шӯҳи бигсалад банд,
 Шавад барги гулаш девор то чанд?
 Пару болаш ба ҳукми Ишк во шуд,
 Умед онна гашту раҳнамо шуд.
 Дарон шӯри улфат соз бардошт,
 Хучуми нола шуд, парвоз бардошт.
 Ба ранге ҳаминони завқ мерафт,
 Ки гар аз по фитодӣ, шавқ мерафт.
 Талаб тӯмори роҳи сазӣ печид,
 Ниғаҳ равшансаводи Ҷисм гардид.
 Тааммул то хати аҳвол бархонд,
 Тасаввур бо ҳаёли ҳеш дармонд.
 Чаҳоне дигару файзе дигар ёфт,
 Мухите масти тӯфони гӯҳар ёфт.
 Тарабҳо айши сайёди каминаш,
 Биҳишт оннан як гулзаминаш³¹.
 Насиме, к-аз гулистонаш гузаштӣ,
 Баҳор аз чоки домонаш гузаштӣ.
 Агар гарде баланд аз хок мешуд,
 Тарабсармояи афлук мешуд.
 Чӣ Ҷисм? Оннан чон дар муқобил,
 Тилисми сеҳри чашму офати дил.
 Баландихо ривочи кори аъён,
 Зӣ, истиғно чаҳоне карда сомон.
 Шаҳи рифъатсарири сарфарозӣ,
 Димоғорон чоми бениёзӣ.
 Расой маҳви кадри дастгоҳаш,
 Шикан девонаи тарфи кулоҳаш.
 Димоге нашъадарбори расидан,
 Баҳоре субҳ дар чайби дамидан.

Гуле паймонагири сархушиҳо,
 Ниҳоле майкаши қоматкашиҳо.
 Адо масту нишорат шухноҳанг,
 Хаё соғарбадасти гардиши ранг.
 Назарҳо дар тилисми ҳайраташ гум,
 Чу хуршед офати бозори анҷум.
 Узоре сад гулистон субҳи уммед,
 Ба чайби барги гул тӯмори хуршед.
 Ҷабине матлаъи субҳи камоле,
 Маке фориг зи нуксони хилоле.
 Хучуми хат сифоти касратоёт,
 Қамини хол мӯҳри нуктаи зот.
 Такаллум дар дами гавҳарфишонӣ
 Равониҳои оби зиндагонӣ.
 Гурур аз саркашони тоби гесӯ,
 Тавозӯи хушнисиши токи абрӯ.
 Табассум дар ниқоби гунча гулбоз,
 Тагофул аз хами абрӯ чапандоз.
 Ба ҷунбиш тегзан чини ҷабинаш,
 Ғазаб пуштнинишини нақши чинаш.
 Зи тамкин бесадо куҳи виқораш,
 Хамӯшӣ як чарогон лолазораш.
 Ниғаҳ масти шароби хушнитоҳӣ,
 Мижа соҳибдимоғи қаҷқулоҳӣ.
 Қаде аз саркашиҳо фитнамонӣ,
 Асон дастгоҳи нолаи дил.
 Бало дуде зи барқи шӯълаи хашм,
 Ҷунун ҳамёнае аз мастии чашм.
 Малоҳат шӯри бозори қиёмат,
 Сабоҳат субҳи гулзори қиёмат.
 Баланд аз шӯҳри хатти баногӯш
 Ғубори олами вайронии хӯш.
 Хиром аз мавҷи гулшан хушнонтар,
 Чу оби гавҳар аз тамкин равонтар.
 Ишондори нигоҳи барқчавлон,
 Рами оҳу биёбон дар биёбон.

Ба лутфи соъиду файзи баногӯш
 Саҳар аз чоки дил бетоби оғӯш.
 Пайи дарюзи бӯяш нишаста
 Чаман дар хирқан ранги шикаста.
 Баёзи гардан аз нури таҷаллӣ
 Баландӣ наштаи Тӯри таҷаллӣ.
 Даҳон мӯҳри тилисми бенишонӣ,
 Миёи ҳарфи забони нотавонӣ.
 Табассумҳо ба рӯи ҳам нишаста,
 Тасаввур пардан лаб нақш баста.
 Агар гаштӣ тамошо шӯҳриандеш,
 Назокат об мешуд бар гили хеш.
 В-агар чуръат нигоҳе пеш мерафт,
 Инони забти ранг аз хеш мерафт.
 Адоҳо якқалам пирояи ноз,
 Сари ҳар мӯ чу миҷгон мояи ноз.
 Нигаҳ дар ҳасраташ як нола най буд,
 Хаё аз чилвааш як нашта май буд.
 Хучуми Хуси аз бас карда ҷо тағт,
 Таҳайюр буд гарди гардиши ранг.
 Зи сар то пой он ҳайратшамонӣ.
 Майи тақлифи аз худ рафтани дил.
 Хаёлаш партаве дар сина мерехт,
 Ки ҳайрат мешуду оина мерехт.
 Мухаббат, к-ин қиёмат дид дар пеш,
 Саропо шуд нигоҳу рафт аз хеш.
 Сару қораи ба Хусни саркаш афтод,
 Найистоне ба дасти оташ афтод.
 Ба ҳар ҷо мекушуд оғӯш, месӯхт,
 Ба ҳар сӯ бол мезад, хӯш месӯхт.
 Сипандаш даст мезад бар сари хеш,
 Амон меҷуст аз хокистари хеш.
 Набудаи тоби тӯфони тамошо,
 Ба соҳил меҳазид аз беҳудиҳо,
 Гирифт охир зи худ рафтан инонаш,
 Ба Ишқ овард беҳушӣ қашонаш.

Дар он ҳолат, ки Ишқи ташнадидор
 Зи шох баҳри ҳуснӣ шуд хабардор,
 Ба шӯри муждан он барқи идрок
 Зи ҷо барҷаст чун оҳ аз дили ҷок.
 Чу ашк аз дида шавқолуд бархост,
 Шавад то шӯъла равшан, дуд бархост.
 Қаманди шавқи Хусн аз хеш бурдаш,
 Зи масти як-ду соғар пеш бурдаш.
 Зи дасти хеш чун ранги ҳино рафт,
 Нафас то нола гардад, дил зи ҷо рафт.
 Чунунаш кард расвои Мухаббат,
 Чу ашк афтод дар пои Мухаббат,
 Ки он роҳе ки рафтӣ, боз сар кун,
 Кафе хокистарамро болу пар кун.
 Талаб афсурд, Хуснӣ бенишон ку?
 Шарори фитна, ошӯби ҷаҳон ку?
 Раҳи гулшан ба ин девона бинмо,
 Самандар сӯхт, оташхона бинмо.
 Мухаббат бори дигар роҳ сар кард,
 Ба боли Ишқ оҳанги сафар кард.
 Ба азми тавфи манзилгоҳи мақсуд
 Далели шӯъла шуд бетобин дуд.
 Шарарпарвоз шавқе ҳамраҳӣ кард,
 Ки аввалгом роҳаш кӯтахӣ кард.
 Ниғаҳ то бол зад, шаҳри Бадан дид,
 Мижа во кард, шамъи анҷуман дид.
 Ба базми шаҳ суруши олами Ишқ
 Навидоҳанг шуд аз макдами Ишқ.
 Замони нитизори Дил сар омад,
 Ба завқи мужда шох аз ҷо даромад.
 Ба истиқболи он оинаи роз
 Ниғаҳ берун давид аз хилвати ноз.
 Хамин абрӯ қадам зад бар ишорат,
 Такаллум шуд парафшонч иборат,
 Ки эй доғи мухаббатдида, пеш ой,
 Зи миҷгон як қадам дар дида пеш ой.

Кудумат ояти фархундафолест,
 Нигоҳӣ, ҷон ту дар дида холист.
 Ба таъзимаш зи ҷо бархост Қомат,
 Баландӣ кард хуршеди қиёмат.
 Кашидан³² аз канори шавқ зад ҷӯш,
 Кушуд онна бар ҳайронӣ оғӯш.
 Қарам ҷандон ба сози лутф пардохт,
 Ки Уммед аз хичоби фазл бигдохт.
 Тараххум ҳар қадар бетоб мешуд,
 Таманно дар муқобил об мешуд.
 Нигоҳи Ишқ аз он барқи ҷаҳонтоб
 Ба тӯфон дод ҷашми беҳудӣ об.
 Навозиш кардаш аз лутфи паёнаӣ
 Пур аз шавқу тикӣ аз хеш ҷун наӣ.
 Забони шукр дар нэхор гум шуд.
 Ниғаҳ дар ҳайрати дидор гум шуд.
 Тамошо бар нигоҳи хеш печид,
 Зи худ рафтаи ба охи хеш печид.
 Ситонш гарчи бо аҷз ошно буд,
 Хамӯшӣ шӯри сад дафтар сано буд.
 Ба оҳанги адон ҳаққи побӯс
 Зи қонуни ҷабни гардид маъюс.
 Дамид аз ҳар сари мӯяш хамидан,
 Қиёмат шуд ниғахро сар кашидан.
 Сараш то монли он остон шуд,
 Зи хичлат об гардиду равон шуд.
 Зи тоқат баски бесармоя мерафт,
 Сучуде бар замин ҷун соя мерафт.
 Ҷабни аз шавқ ҷандон бар замин суд³³,
 Ки таслиме ба ҷо монду ҷабни суд.
 Рафиқе ёфт охир шоҳи якто,
 Маҳе кард офтоби қуде пайдо.
 Муҳаббат ғашт саҳбон аёғаш,
 Ба нури Ишқ равшан шуд ҷароғаш.
 Нишот онна шуд, зангори ғам рафт,
 Тараб зад шӯълаву дуди алам рафт.

Вале дарёфт Ишқи хусниомил,
 Ки шоҳ аз шӯҳии Хуси аст гофил.
 Чароғашро ба нури худ назар нест,
 Димоғашро зи шӯри худ хабар нест.
 Маёе дар соғари ирфон надорад,
 Мухит оғохӣ аз тӯфон надорад.
 Вафо харчанд оҳанги наво дошт,
 Ба ҷанги иқтизон шавқ ҷо дошт.
 Тағофул пардаи асрор мешуд,
 Таваккуф пушту рӯи кор мешуд.
 Ба қони орзуҳо лаззати шавқ
 Ниҳон медошт шӯри як ҷаҳон завқ.
 Чунин буданд умре он ду дилсӯз,
 Чу муму шӯъла бо ҳам маҷлисафрӯз.
 Ба сар мерафт э-ин сон рӯзгоре,
 Ки оташхона шуд охир шароре

СИЛСИЛАҶУНБОНИИ НАЯРАНГИ ИШҚ, ЗАМЗАМАИ БЕХУДИОҲАНГИ ИШҚ

Найи оташнавои хоман Ишқ
 Сарире қард сарфи номан Ишқ,
 Ки эй маънишинноси хати шавқ,
 Хушо дарси таманнову хушо завқ.
 Чӣ файз аст ин, ки дар як нуқтаи хок
 Ба ҳам печида чандин дафтар афлок?
 Чӣ фазл аст ин, ки дар як сатри мавҳум
 Ду олам диққати маънист марқум?
 Ба файзи қайди ҳастӣ мактабе нест,
 Ки ҷуз фаҳми худ ин ҷо матлабе нест.
 Чӣ мазмунҳо, ки лафзи Дил надорад?!
 Чӣ лайлиҳо, ки ин маҳмил надорад?!
 Аз ин як мушти гил гофил мабошед,
 Аз ин як сафҳа Дил гофил мабошед.
 Ба машқи имтиёзи ворасидан

Тавон сад гулшан аз як гунча чидан.
Чу тифлон сарсарӣ андешаҳо чанд?
Варақгардонии анфос то чанд?
Дили онка то лавҳаш сияҳ нест,
Ба ҳайрат фориг аз машқи нигаҳ нест.
Чароғи кушта ҳам аз завқи ин фан
Саводе мекунад дар парда равшан.
Чӣ шуд муддат каму шавқ аст бисёр?
Ба дарси Ишқ ҳоҷат нест такрор.
Хубобе бо ҳама камфурсатиҳо
Ба чашми баста дорад ғаври дарё.
Шароре бо вучуди нестисоз
Ба рӯи хеш чашме мекунад боз.
Тааммулвор аз худ нусха баргир,
Тапишмукдор аз Дил ҳам хабар гир.
Нафас то рост гардад, мӯхлате ҳаст,
Мижа то бар ҳам ояд, фурсате ҳаст.
Ба он мӯхлат ғанимат вақфи завқ аст,
Ба ин фурсат тамошо муфти шавқ аст.
Талаб шарт аст дар таҳсили мақсуд,
Фурӯғи шӯъла мумкин нест бе дуд.
Намесозад навои Ишқ бо тор,
Вале мизроби ихлосест даркор.
Тавон куфли ҳақиқатҳо кушудан
Ба мифтоҳи зи худ гофил набудан.
Агар аз ҷустуҷӯ дам метавон зад,
Дари бетобие ҳам метавон зад.
Дар он мактаб,

ки шоҳи маънии Дил

Ба дарси Ишқ улфат кард ҳосил,
Шуд аз тадриси шавқоҳангии Ишқ
Шиносои хати бераңгии Ишқ.
Ниход аз сайри имкон чашм бар ҳам,
Табарро кард аз нақши ду олам.
Ба девони ҷаҳони ваҳматасвид³⁴
Чу ирфон маънии бегона гардид.

Ба ғайр аз Ишқ дамсозе набудаш,
 Ба ғайр аз Дил ҳамовозе набудаш.
 Зи истиғнон Ишқи саҷдатаъзим
 Чу чашми баста шуд як нусха таслим.
 Сафон онна иршоди ӯ буд,
 Таҳайюр қузви истеъдоди ӯ буд.
 Вале он ҷо, ки Ҳусну Ишқ шуд ҷамъ,
 Намонад маҳфили нзҳор бе шамъ.
 Ба ҳар ҷо Ҳусн ранги ҷилва резад,
 Ҷӣ имкон аст тӯфон барнахезад?
 Муҳаббат ҷун кунад тамҳиди иршод,
 Қашад аз санг Ширин саъйи Фарҳод.
 Талаб ҳар ғаҳ занад онна дар хун,
 Зи худ Лайли тарошад шавқи Мачнун.

ТАЛАБИ МАЪРИФАТ

Шабе дар базми шавқи мастиҳанг,
 Ки соқй Ишқ буду бода найранг,
 Димоғи ноз арзи нашъа медид,
 Тамошо бар сари ҳам шиша мечид.
 Хаёл аз нашъан улфатпарастӣ
 Ба сар мезад гули сад ранг мастӣ.
 Тасаввур то нигоҳе тез мекард,
 Таҳайюр соғаре лабрез мекард.
 Дил аз кайфияти найранги ин мул
 Чу мино дар тапидан дошт кулкул.
 Шаҳ аз сарҷӯши шавқи беҳудисоз
 Димоғе дошт масти соғари роз.
 Табе дар набзи ҳоли хеш меёфт,
 Диле дар сина масти реш меёфт.
 Хама гулзору ранге дар миён на,
 Хама захму хаданге бар нишон на.
 Дил аз ҳар доғ оташхонае дошт,
 Нафас дар ҳар тапиш девонае дошт.

Чу бошад вачди шавқ оннапардоз,
 Хама тимсол гардад сурати роз.
 Насим, он ҷо ки резад ранги афсун,
 Гулистонҳо кашад аз парда берун.
 Шарор аз санг берун мечахонад,
 Чунин барке чӣ сон дар сина монад?
 Нагардад чашмаи хуршед хаспӯш,
 Намонад шӯъла дар хошук хомӯш.
 Қадаҳпаймони ҳайрат зи хад рафт,
 Талаб Мачнун шуду пеш аз балад рафт.
 Сар омад муддати ғафлатнигоҳӣ,
 Баромад доғи хуршед аз снёҳӣ.
 Тақозо домани бетобӣ афшонд,
 Тафаккур бар сари бетокатӣ ронд.
 Ба Ишқ овард рӯ, к-аӣ матлаъи роз,
 Мухити маънии анҷому огоз,
 Азал сарҷӯши сахбон хурӯшат,
 Абад дурди майн офоқҷӯшат,
 Чӣ мавҷ аст ин, ки дорад баҳри имкон?
 Чӣ ранг аст обрӯи ин гулистон?
 Зи гулзори кӣ ин шабнам дамида?
 Зи роҳи кист ин гард орамида?
 Чӣ дорад дар қафас бетобии дил?
 Чӣ мегӯяд забони рақси бисмил?
 Чӣ сир дорад нигоҳи ваҳшатомол,
 Ки парвозаш бурун афтода аз бол?
 Нафас, к-аз офият гул чиданаш нест,
 Чӣ меҳоҳад, ки оромиданаш нест?
 Хароши як ҷаман доғи чигар кист?
 Каманди як ҷаҳон сайди назар кист?
 Таманно сӯзи савдо аз кӣ дорад?
 Талаб саргаштагиҳо аз кӣ дорад?
 Ҷаҳон ашкест бетоби давидан,
 Намедонам кучо хоҳад расидан?
 Манозил сар ба роҳи матлабе ҳаст,
 Макосид гармни набзи табе ҳаст.

Навосармоятони пардаи роз
 Ба ғушам додаанд аз Хуси овоз,
 Ки сози офариниширо наво ёст,
 Ҷаҳон ҳарфест, нақши муддаё ёст.
 Хама оннан дидори ёнд,
 Таҳайюрпардаи асрори ёнд.
 Вале ин рамз мафхуми ҳавас нест,
 Ба ғайр аз Ишқ кашфи ҳеҷ кас нест.
 Чуни аст иттифоқи дидаву дил,
 Ки Ишқ аз Хуси як дам нест гофил.
 Дар ин андеша умре кардаам сарф,
 Ки ёбам ранги мазмуне аз ин ҳарф.
 На роҳе мешавад э-ин парда равшан,
 На ҳасрат мекунад э-ин гул ба доман.
 Агар ранг аст, ку гулҳон боғаш?
 В-агар нур аст, ку барқи чароғаш?
 Китоби нозаш охир дар чӣ сон аст,
 Қ-аз ё ин гуфтугӯҳо дар миён аст?
 Агар маънист, чун зехношно нест?
 Агар сурат, чаро дар дидаҳо нест?
 Таҳайюрматлабам дар орзуяш,
 Тапиданҳосилам аз ҷустуҷӯяш.
 Надонам, дар чӣ хилват бор дорад?
 Қадам онна бо ё кор дорад?
 Зи огоҳӣ ба роҳам неҳ чароғе,
 Мақун нғмоз³⁵, агар дорӣ суроғе.
 Чу Ишқаш ёфт аз шавқи чунунҷӯш
 Хаёлон ду олам сурати хӯш,
 Таваккуфҳо замонаш мунказӣ шуд³⁶,
 Тағофулҳо ҳидоятмуктазӣ шуд³⁷.
 Забони садфусунизҳор во кард,
 Лаби садмавҷихундарбор во кард,
 Ки эй ҷӯши хумистони ҳақиқат,
 Хати найранги девони ҳақиқат.
 Ҷамолат мақсади ақсон биниш,
 Висолат хатми кори офариниш.

Чӣ тӯфон карда шавки дилниёзат?
 Чӣ шӯр аст ин, ки мечӯшад зи созат?
 Кадам маҷрӯху раҳ бар неш дорӣ,
 Хаёли турфае дар пеш дорӣ.
 Ханӯзат сад таъаллуқ дар канор аст,
 Ханӯз оннаат суратнигор аст.
 Зи доми ваҳм то натвон рамидан,
 Чӣ имкон аст бо Ҳусн орамидан?
 Макони Ҳусн беруни маконхост,
 Нишонаш бенишонсози нишонхост.
 Суроғаш дар саводи бенавоист,
 Висолаш аз таъаллуқҳо ҷудоист.
 Баҳори бенишони ӯст тавъам
 Ба чашми баста аз ранги ду олам.
 Мухиташ масти ҷоми бекарониет,
 Рами мавҷаш каманди бенишониет.
 Зулоли ӯ зи ҳастӣ даст шустан,
 Канори ӯ канор аз хеш ҷустан.
 Зи худ бархостан сарви баҳораш,
 Ба хеш оташ заданҳо лолазораш.
 Асироне, ки бо ӯ ошноянд,
 Чу бӯи гул ҳама аз худ ҷудоянд.
 Ғурураш барнаметобад дунро,
 Манаш вазне намесанҷад туиро.
 Талабҳо ҷумла бекор аст ин ҷо,
 Нафас дар роҳи дил хор аст ин ҷо.
 Дар он маҳфил, ки шӯри Ҳусн ҷамъ аст,
 Зи чашми худ фитодан ашки шамъ аст.
 Агар аз Ҳусн ҷашме медиҳӣ об,
 Бибанд аз хеш ҷашму ҷилва дарёб.
 Савори барқ мебояд дар ин роҳ,
 Ба по натвон намуд ин ришта кӯтоҳ.
 Раҳи ҳар гуна ҷаҳд инҷост торик,
 Ҳамин аз беҳудӣ роҳест наздик.
 Агар сад сол дар ҳасрат шитобӣ,
 Висолаш ҷуз ба тарки худ наёбӣ.

В-агар ғаввос тарки ихтиёр аст,
 Дури мақсад чу дил маҳви канор аст.
 Зи сеҳромезии Ишқи фусунсоз
 Тапиданҳои дил гардид парвоз.
 Дами субҳ оташи хуршед афрӯхт,
 Ба он гармӣ, ки бунёди ҷаҳон сӯхт.
 Лаби ӯ то ба сомони сухан рафт,
 Садое буд шах, к-аз хештан рафт.
 Чунун аз ҷашми соқӣ дар май афтод,
 Зи шӯри мутриб оташ дар най афтод.
 Сипанде рафту сад шеван бурун рехт,
 Шароре ҷасту сад гулхан бурун рехт.
 Табе дар набзи ҳасрат шӯъла афрӯхт,
 Ки бетобӣ зи гармиҳои худ сӯхт.
 Гаҳе чун нола мешуд доми афлок,
 Гаҳе, чун ашк мезад қатра бар хок.
 Зи ҳайрат он ҷароғи базми мақсуд
 Чу нури худ ҷабин бар хок месуд,
 К-аз ин тақдир возеҳтар баён кун,
 Аз ин разшантарам хотирнишон кун.
 Агар сурат намегирад, мисоле,
 В-агар нақше намебандад, ҳаёле.
 Дил аз дарси муҳаббат нонабур аст,
 Тасалли кӯтах, иршоди зарур аст.
 Чунунандешаам з-он туррамӯе,
 Димоғошуфтам з-он ғунчабӯе.
 Зи бас оннан ҳасрат ҷило дод,
 Ба дасташ Ишқ мириҷоти бало дод,
 Ки ин оннан асрори шоҳист,
 Қитоби маънии сунъи илоҳист.
 Ба ҷанди рангу бӯ наққоши тақдир
 Аз он найранг нақше карда таҳрир.
 Назар кун сурати Ҳусни ҷаҳонтоб,
 Зи сурат ҷилван маъиниш дарёб.
 Дар ин ҷо саъйи бинонист даркор,
 Дигар аз ман мапурс, онна бардор.

Шах аз андешан шавқи тамошо
 Чу тимсоли талидан рафт аз ҷо.
 Тасаввур бо тааммул нашта гардид,
 Таҳайюр гашту бар онна печид.
 Дар он онна хусне чилвагар буд,
 Ки ҳар узваш нигоҳи якдигар буд.
 Хами абрӯ дар оғӯши хами хеш
 Дами шамшер мезад бар дами хеш.
 Ба он найранг мижғони фусунсоз,
 Ки бар худ меҳалид аз шӯҳри ноз.
 Гурури наргиси маститаҳаммул,
 Зи худ баргашта сад мижгон тагофул.
 Ба сатри турран ҳайратсалосил
 Ду олам номан печида дар дил.
 Зи мадди абрӯи тӯфониборат
 Баландихон амвоҷи ишорат.
 Ниғаҳ дарсе, ки аз худ метавон рафт,
 Хаё ҳукме, ки бояд аз миён рафт.
 Талаб мегуфт: сомонӣ назар кун,
 Таҳайюр об шуд, фикре дигар кун.
 Зи лафзи худ расид он маънинидроқ
 Ба мазмуне, ки шуд аз лавҳи худ пок.
 Гудозаш ҳар қадар аз сина гул кард,
 Сафои ҳайрати онна гул кард.
 Зи ҳар ранге, ки ҷомӣ шавқ паймуд,
 Хамон кайфияти ҳайронӣ афзуд.
 Ба ҳар дидан гулистоне дигар ёфт,
 Ба ҳар андеша тӯфоне дигар ёфт.
 Зи ҳар узв офати аъзон худ шуд,
 Саропо маҳви сар то пои худ шуд.
 Гул аз ранги худ оташ зад ба доман,
 Мухит аз хеш тӯфон кард хирман.
 Чу огоҳӣ зи рози хеш кам дошт,
 Ҷамолӣ хеш диду ғайр пиндошт.
 Ниғаҳ ҳарчанд дар худ сайр дорад,
 Хамин дидан ғубори ғайр дорад.

Чу накши худ балое нест дар пеш,
 Касе, ё раз, мабод оннан хеш,
 Шуъури хеш агар набвад, адам нест,
 Ба айби нестӣ кас муттаҳам нест.
 Вале он ҷо, ки хусни бениёзист,
 Таҷаллӣ пардаи оинасозист.
 Ба ғафлат гар на худро ғайр созад,
 Муҳаббат бо кӣ дигар ишқ бозад?
 Дар ин ғафлат ҷӣ миқдор оғаҳиҳост,
 Ҷӣ манзилҳо, ки вақфи гумраҳиҳост.

ЧУНУНИ ИШҚ

Аҷаб шӯрест оҳанги муҳаббат,
 Аҷаб боғест найранги муҳаббат.
 Гули ин боғ аз рангаш мапурсед,
 Найи ин базм оҳангаш мапурсед.
 Зи шӯҳӣ рангаш афсурдан надорад,
 Зи гармӣ оташаш мурдан надорад.
 Фиребаш ин қадар ранги фусун рехт,
 Ки берангӣ ба чандин ранг хун рехт.
 Ба он оҳанг зад мизроб бар соз,
 Ки шуд бепардагиро пардаи роз.
 Гаҳе тӯфон кунад дар қатра пинҳон,
 Гаҳе аз қатра резад ранги тӯфон.
 Аз ин гул ишқ сад гулзор дорад,
 Ба ин найранг чандин кор дорад.
 Чунин як умр он ҷони таҷаллӣ
 Ба сурат дошт аз маънӣ тасаллӣ.
 Дар он онна буд обаш замингир,
 Ба ранги нола дар як ҳалқа занҷир.
 Зи нақди умр доғи синае дошт,
 Ба ранги дил ҳамин оннае дошт.
 Задӣ чун доғ гоҳаш бар сари хеш,
 Гирифтӣ гоҳ чун дил дар бари хеш.

Таҳ аз миҷгон ба рӯяш бўса додӣ,
 Гаҳе аз ашк дар пояш фитодӣ.
 Таманно бар таманно мефузудаш,
 Зи дидан чун ниғаҳ серӣ набудаш.
 Чу гесӯ бастан занҷири худ буд,
 Чу ҳайрат волан тасвири худ буд.
 Тамошо оташе чун шамъ афрӯхт,
 Ки сомони ниғаҳ шуд, ҳар қадар сӯхт.
 Тапидан маҳв буд оннавораш,
 Таҳайюр дошт набзи ихтиёраш.
 Чу мавҷ оғӯши шавк аз хеш рафта,
 Нигоҳ аз беҳудӣ ҳам пеш рафта.
 Намуд аз ҳайрати андешатасхир
 Видоӣи хобу хӯр монанди тасвир.
 Чу Ишқаш кард аз қӯши тафаккур
 Саропо нақши девори таҳайюр.
 Ба худ, чун гунчааш дилбастагӣ ёфт,
 Таъаллуқ уқдан вораствагӣ ёфт.
 Фусунаш сози оҳанги дигар кард,
 Фиребаш гул ба найранги дигар кард.
 Замин бўсид, к-эй тимсоли маънӣ,
 Хароби суратат ахволи маънӣ,
 Туро то сайри тасвир аст дар пеш,
 Маро чун ранг бояд рафтаи аз хеш.
 Ту дорӣ сафҳан онна бар каф,
 Ба чашми ман ғуборе мекашад саф,
 Ки халқе куштан ин нақши зебост,
 Чаҳоне дар ҳавояш ношикебост.
 Дар ин гулзор агар ранг асту гар бўст,
 Хамон саргаштан андешан ўст.
 Хучуми булбул офатрезин боғ аст,
 Парӣ парвона ошӯби чароғ аст.
 Пайи ин ганҷи гавҳарҳои ноёб
 Нухуфтаи эминӣ дорад ин наққоб.
 Хуми майро ба лаб молидани хок³⁸
 Ҳисор аст аз табиъатҳои бебок.

Хусусе ошӯби Ақл аз ҷаҳл беш аст,
 Нигоҳи рашик золимтар зи неш аст.
 Зарур аст эҳтиёти поси номус
 Зи найранги риёву зарқи солус,
 Ки инҳо аз гирифтронии Ақланд,
 Чу тазвир аз зиёнкории Ақланд.
 Ҷӣ хубило, к-аз эшон гашта маъюб,
 Ҷӣ маъниқҳо, к-аз инҳо монда маҳҷуб.
 Чу хичлат мавҷашон ғайр аз тарӣ нест,
 Хунар чуз шӯҳии бечавҳарӣ нест.
 Чу кулфат дар замини синан соф,
 Чу зангӣ душмани оннан соф.
 Сафо он ҷо, ки дар кор аст, занганд,
 Ба ҳар ҷо шиша дар бор аст, санганд.
 Дигар э-ин нақши улфат чашм бардор,
 Ба дасти хозини Идрок биспор.
 Мабодо, фитнае аз парда хезад,
 Бар ин гул чашмзаҳме ранг резад.
 Тамошое, ки чашми диданӣ дошт,
 Зи сурат чун ниғаҳ гулчиданӣ дошт,
 Хамӯшӣ ёфт дар сози таманно,
 Шикасте дид дар ранги тамошо.
 Умед аз барки ин андеша шуд об,
 Таҳайюр аз тапидан гашт симоб,
 Надомат оташе дар сина афрӯхт,
 Ки дил аз беҳудӣ хун гашту хун сӯхт.
 Нафас печиду занҷири чунун шуд,
 Ниғаҳ бар худ тапиду ҷӯн хун шуд.
 К-аз ин сурат агар дурӣ гузинам,
 Мани ҳайрон дигар рӯн кӣ бидам?
 Наам аз васл агар гулчини дидор,
 Чу ҳайронӣ ба тасвирам гирифтор.
 Ба як наззора то эҳром бастаст,
 Чу шамъам дида бар миҷгон нишастаст.
 Хубобам, розе аз олам нуҳуфта,
 Нигоҳе дораму он ҳам нуҳуфта.

Ба ранги шамъ не ашкам, на охам,
 Хамин дар оташи ваҳми нигоҳам.
 Аз ин оинаам дурӣ мефармой,
 Чу тимсолам ба мавҳумӣ мефарсой.
 Ба як миҷгон задан рафлат аз ин ҳол
 Зи чашми хеш пинхонам чу тимсол.
 Дигар оташ мазан бар чони решаи,
 Ки ман худ доғаму бар чони хешам.

ТАСАЛЛИИ ХАЁЛ

Забони ҳоли Ишқ аз изтиробаш
 Муҳайё шуд ба сомони ҷавобаш,
 Ки эй казину макон ҳайрони завқат,
 Ҷаҳон оннан тимсоли шавқат,
 Туро аз ғитнан даврон хабар нест,
 Аз ин тӯфони найрангат асар нест.
 Салоҳиндеши давлат кун киёсам,
 Ғарозолуда мансанд илтимосам.
 Ба тамкӣ кӯш, эй дарёи ором,
 Зи бетобӣ мақаш бар рӯи худ дом.
 Гирех дар ришта нақди печу тоб аст,
 Хубоборони мавҷ изтироб аст.
 Гар аз шавқи тамошо беқарорӣ,
 Ба ҳукми орзу бехтӣерӣ,
 Хаёлат бандан хидматпараст аст,
 Ки дар суратгарӣ оинадаст аст.
 Бифармо, то аз ин маҷмӯъан роз
 Ба лавҳи ҳифз гардад нусхапардоз.
 Ту бе ваҳми риёву хавфи тазвир
 Насиби орзу э-он нусха баргир.
 На занге чашм бар онна дӯзад,
 На шавқ аз доғи маҳрумӣ бисӯзад.
 Дар ин сурат тавонад гаштан осон
 Ба чашми баста сайри сад гулистон.

Зи дарси кордони мақсадогоҳ
 Ба илми офият бурд Огаҳӣ роҳ.
 Тафаккур маънии асрор фаҳмид,
 Тааммул пушту рӯи кор фаҳмид.
 Иродат к-аз пайи он маслиҳат ронд,
 Чу шакли нимрух³⁹ бар як ҷиҳат монд.
 Сало зад шавк бар эҳзори наққош,
 Қаромат муждаҳо додаш ба подош.
 Таваҷҷӯх нақши хохииш бо намудаш,
 Ки ранги шӯъла резад килки дудаш.
 Хаёл аз фикри он тасвир мӯ шуд,
 Ки охир ҳоман пардозӣ ӯ шуд.
 Ба ҷаидии беҳудӣ он монноҳанг
 Баҳоре кард нақши пардаи ранг.
 Ду олам ранги ҳайрат рехт бар ҳам,
 Ки шуд наққошии он найранги олам.
 Пас аз тартиби шавк он гулшанъод
 Ба ҷашми шоҳ арзи ҷилвааш дод.
 Тамошо то ба сайраш дида бикшуд,
 Ҳамон сурат биайниҳ⁴⁰ ҷилвагар буд.
 Тапидан бо тасалли гашт ҳамдӯш,
 Надомат кард навмедӣ фаромӯш.
 Ба тасвири Хаёл аз ваҳм шуд пок,
 Намуд оннаро таслими Идрок.
 Наёбад шубҳа то роҳи хиёнат,
 Бар он онна зад мӯҳри амонат.
 Қунон нақши Хаёлаш дом гардид,
 Маяш шавку тасаввур ҷом гардид.
 Қаноъат то ҳаёле карду тан зад,
 Гуле ҷид аз худу ҷоми ҷаман зад.
 Ҷунун гар шӯрише мекард бунёд,
 Ҳамон нақши тасалли арза меод.
 Хаёлободӣ сад ҳасратгарӣ буд,
 Зиёратгоҳи сад мино парӣ буд.
 Диле аз нақши ҳасрат шод мекард,
 Ҷаҳоне аз Хаёл обод мекард.

Хаѡас сад гул таманно дошт дар даст,
 Нигаҳ сад парда ҳайрат нақш мебаст,
 Ки ё раб, он ки тасвираш чунин аст,
 Ҳузураш то чӣ офат дар камин аст?
 Хаёлаш гар чунин дорад харобӣ,
 Чӣ хоҳад кард охир бешиқобӣ?
 Нами баҳре, ки ин тӯфон фурӯшад,
 Саломат ку, агар ногаҳ бичӯшад?

БЕТОБИИ ҲАВОИ ШУҲУД

Чунин дар пардаи оинаи роз
 Таҳайюр бо тапидан буд дамсоз.
 Талаб як корвон шӯри ҷарас дошт,
 Нафас сад нола булбул дар қафас дошт.
 Чунунхо дар димоғаш бол мезад,
 Тапишхо дар дилаш табхол мезад,
 Ки ногаҳ ҷӯш дил сарпӯш бардошт,
 Хумистони чунун шуд, ҷӯш бардошт.
 Фигон шуд решаи тухми ҳамӯшӣ,
 Киёмат кард шӯри беҳурӯшӣ.
 Чу дил, антеҳт тӯфони тапидан,
 Чу ашк, омад ба сомони ҷакидан.
 Гули бетоқатӣ ранги чунун рехт
 Чу бисмил, то паре афшонд, хун рехт.
 Ба ҷашми Ишқ арзи беҳудӣ дод,
 Шикасти ранги тоқат кард фарёд,
 Ки эй оташбахори гулшани хуш,
 Киёматбаркрезӣ хирмани хуш.
 Чӣ хор аст ин, ки афкандӣ ба роҳам?
 Чӣ барқ афтод бар рӯзи сиёҳам?
 Наям гар кумри ин сабзгулшан,
 Зи доғам чанд бошад тавки гардан?
 Дилам парвонаи ин анҷуман нест,
 Чаро андешаам ҷуз сӯхтан нест?

Таваҳхуммазраъам, ҳосил надорам,
 Раҳе тай мекунам, манзил надорам.
 Ба ҳайрат рафтаам, ку манзили ман?
 Қафе афшондаам, ку ҳосили ман?
 Набудӣ кош барги имтиёзам,
 Қ-аз ӯ ин нағмаҳо сар зад зи созам.
 Ману ашхе, ки гар хоҳад ҷакидан,
 Ба ҷандин ранг хун бояд тапидан.
 Дилу оҳе, ки то хоҳад нафас ронд,
 Ба коми сад тапиш бояд пар афшонд.
 Надорам манзиле, роҳ аз кӣ пурсам?
 Ба худ гум гаштаам, оҳ аз кӣ пурсам?
 Хаёле пухтам, аммо кор хом аст,
 Баҳори сӯхтанҳо нотамои аст.
 Ба тасвири шавам то кай тасаллӣ?
 Чӣ сон резад шарар шамъи таҷаллӣ?
 Агар бо як ҷаҳон сурат талокист⁴¹,
 Тихноғӯшӣи оина бокист.
 Хучуми ташнағиҳои саробам,
 Ба ҷоми ваҳм натвон дод обам.
 Гузашт он нашъан суратпарастӣ,
 Хумор аст ин замон сарҷӯши мастӣ.
 Кунун тоқат ба ранге нотавон аст,
 Ки ҳасрат ҳам ба дил кӯҳи гарон аст.
 Нафас дар фикри худ чун лолаам сӯхт,
 Сипанди шавқам, аммо нолаам сӯхт.
 Магар хокистарам парвоз гирад,
 Ки авҷи рутбаи овоз гирад.
 Зи фаҳми нолафаҳмон саҳт дурам,
 Чӣ созам, дилтапиданҳои мӯрам?
 Агар осудан ин бошад, ҳалал ҷист?
 В-агар ин аст умр, охир аҷал ҷист?
 Найистон оташе дар бор дорад,
 На бо шабнам, ба дарё кор дорад.
 Мабодо фурсати кас он қадар танг,
 Зи даст афтода ҷому зери по санг.

Хуморам, эй шароби ноб, раҳме,
Дар оташ метапам, эй об, раҳме.
Дил аз худ рафт, эй тадбир, биштоб,
Нигаҳ девона шуд, эй чилва, дарёб.
Ба ин шӯр он қадар бетоб гардид,
Ки Ишқ аз изтиробаш об гардид.
Ба дарде шӯъла зад шӯри баландаш,
Ки мичмар сӯхт бар ҳоли сипандаш.
Навон беҳудй барқи чунун зад,
Талаб паймонаи дигар ба хун зад,
Ки эй тӯфони баҳри ҳастии хеш,
Чунуни навбаҳори мастии хеш,
Агар сидқи талаб дорад рикобат,
Таваккуф то ба кай гардад ҳичобат?
Ба ин як нола ҷавлон мулки ҳастӣ
Чӣ лозим чун нафас улфатпарастӣ?
Ғубори ҳеч, девори гумон чанд?
Сароби ваҳм, хайли хонумон чанд?
Аз ин ҳайратсаро наззора гардем,
Бие, то яккалам овора гардем.
Далелат ман ба айшистони ҷовид,
Дами субҳ аст пешоҳанги хуршед.
Ба дашти саъй сайёҳе зарур аст,
Ба баҳри шавқ маллоҳе зарур аст.
Нигаҳ дар пардаи худ ваҳмпаймоист,
Зи худ ҳар ҷо равад берун, тамошоист.
Фигон то захми таҳрики лаб нест,
Асарҳои ҷобатро сабаб нест.
Нафас чун сӯхт, матлабҳо ба ҳам гир,
Чу раҳ тай гашт, манзил дар қадам гир.
Ба кеши беқарорӣ нест лонқ
Висоландешиву қайди алоиқ.
Шифо хоҳӣ, ба ранҷе ошно шав,
Харобӣ кун, ба ганҷе ошно шав.
Раҳи ишқ аст, роҳи офият нест,
Ҷаҳоне кушта мегардад, дият нест.

Қасе гар ҳаст ин ҷо, ноқасихост,
 Баҳори садҷаманиззат ҳасихост.
 Бикаш бар ноқан таҷрид маҳмил,
 Худооҳанг бош аз ҷувбиши дил.
 Бисоти ваҳми ину он ба ҳам зан,
 Ба сайри Мулки Маъшукӣ қадам зан.
 Ки он иқлими истиғнои Хусн аст,
 Нигористони хубихон Хусн аст.
 Агар саъйи назар бошад ба сомон,
 Тавон ҷид аз ғубораш тори миҷгон.
 Вагар таҳқиқ гардад ошнояш,
 Ба дил сози нафас дорад ҳавояш.
 Дар он ҷо ваҳшини мақсуд ром аст,
 Ниғаҳ то мекуӣ, Хуснат ба дом аст.
 Суруши Ишк то ин мужда сар кард,
 Шах аз худ рафту оҳанги сафар кард.
 Видоёмодан хайлу ҳашам шуд,
 Чу гарди субҳдам бигзашт, рам шуд.
 Ба ваҳшат барқи озодӣ камар баст,
 Таъаллуқ шуд шарору аз миён ҷаст.
 Зи ёдаш якқалам ваҳми Бадаи рафт,
 Ба дӯши ранг шамъ аз анҷуман рафт.
 Тафе меҳост нафти сӯхтансоз,
 Камине дошт ранги барқпарвоз.
 Шарар, то пар занад, беошён буд,
 Нафас, то доман афтонад, фиғон буд.

МАСТИИ ПАЙМОНАИ УЛФАТНАМУД, БЕХУДИИ СОҒАРИ ШАВҚИ ШУҲУД.

Кучой, эй ин худ гардида ғофил,
 Ба роҳ афтода дар оғӯши манзил.
 Ҷӣ ҷоду баст ҷашми ҳуснбинат?
 Ҷӣ пастӣ кард помоли заминат?
 Рабуд охир кадомин ғўлат аз роҳ?

Кадомни кӯрият афканд дар чоҳ?
На тӯфони самуме зад ба боғат,
На домоне шуд ошӯби чароғат.
Хамӯшӣ чанд, эй шамъи таманно?
Фусурдан то кай, эй боғи тамошо?
Фалак як парзаданвор аст, оҳе,
Ҷаҳон бепардагӣ дорад, нигоҳе.
Тасаввур ранг мерезад, ҷаҳон чист?
Хаёлат азҷ дорад, осмон чист?
Зи меҳрат зарра дорад офтобӣ,
Нигахворе ҷаро бар худ натобӣ?
Зи ҷомат оламе масту ту маҳмур;
Зи субҳат шомҳо рӯзу ту бенур.
Ба ноқусат хурӯши дайр дамсоз,
Зи лаббайки ту дорад Қаъба овоз.
Ба анвори яқину кулфати зани
Ту қардӣ шамъи дайру Қаъба равшан.
Чӣ ботин? Хилвати танзеҳи зотат,
Чӣ зоҳир? Арзи тӯфони сифотат.
Худус аз ту «ман»-у «ӯ» месарояд,
Қидам аз пардаат «ху» месарояд.
Қучо буд ин тилисия ваҳмпардоз?
Зи ҷавлозат ғуборе қарда парвоз.
Дил оғӯше кушуду осмон рехт,
Нигоҳ аз парда берун зад, ҷаҳон рехт.
Зи сайри ваҳмин ниссон чӣ дорӣ?
Ба ҷуз ваҳшат аз ин тӯфон чӣ дорӣ?
Ба дил рӯ кун, гулистони ту ин аст,
Ба худ мепеч, ҷавлони ту ин аст.
Нафасро ҷодан дашти талаб кун,
Тааммул чун далелат шуд, тараб кун.
Сарат он дам шавад афлоксомон,
Ки бинад хешро гӯйи гиребон.
Нигаҳ бар осмон ноқисхиром аст,
Ба миҷгон гар расад,
сайраш тамом аст.

Кучо сар мезанӣ, эй мавҷи бетоб?
 Саре дар худ бидузду баҳр дарёб.
 Суроғат аз ғубори худ бурун нест,
 Мухитат аз канори худ бурун нест.
 Зи нақши худ фиреби ғайр то чанд?
 Бурун норафта аз худ сайр то чанд?
 Зи чайби хеш беруи нест роҳе,
 Нигоҳе кун, нигоҳе кун, нигоҳе.
 Дар ин маҳфил навои курб дурист,
 Тасалли имтиҳони носабурист.
 Хушо чашме, ки дар ранги либосаш
 Набошад ғайри урӯи кнӯсаш.
 Адабсоз аст базми беҳиҷобӣ,
 Ниғаҳсӯз аст барқи бениҷобӣ.
 Талаб ороиши дом аст, дарёб.
 Раҳи таҳқиқ бегом аст, дарёб.
 Дигар, эй хома, дар тақрир кам зан,
 Ба сайри водии матлаб қадам зан,
 Ки чун шоҳаншаҳи ҳаститачаммул
 Муҳайё шуд ба сомони таваккул,
 Ба сози бенавой маҳмил орош,
 Чу гард аз хокдони Ҷисм бархост.
 Ғубори маҳмили шавқаш нафас шуд,
 Дил аз ҷо рафту оҳанги ҷарас шуд.
 Намуд охир ба завқи парфишонӣ
 Хумои қудс ғурбатомӯнӣ.
 Набудаи ҳеҷ кас ҷуз Ишқ ҳамдам,
 Нигоҳе бо рамидан буд тавҳам.
 Ду тоир сар кашид аз чайби як бол,
 Ба як оина пар мезад ду тирмол.
 Қадам дар Мулки Маъшуқӣ ниҳоданд,
 Назарҳо дар талаб парвоз доданд.
 Ба дӯши ҳайрати ашкву оҳе
 Ба ранги шамъ мерафтанд роҳе.
 Мақомоти таманно то шавад тай,
 Навсе дошт сайри кӯчан най.

САЯРИ ҚАФИ ПО — МАНЗИЛИ АВВАЛ

Пас аз чандин қадамфарсудагиро
Нахустин манзили шон шуд Қафи По.
Мақоме бўсагоҳи сачдаи шавқ,
Гулистоне ба хун ғалтидани завқ.
Нигоҳе гар ба боғаш меҳромид,
Ба ҷои гул ба доман сачда мечид.
Хаво ҳам то гузашти дар каминаш,
Сучуде дошт аз шабнам ҷабинаш.
Бинояш то ба таъмири расида,
Ҷабинҳо бар сари ҳам хишт ҷида.
Ғуборааш сурман хайратнигоҳон,
Бисотааш маъбади бутқиблагоҳон.
Бинои оғзони офариниш,
Замини осмони офариниш.
Ба ҳамворӣ ҷабини сачдасозон,
Паноҳи хичлати хичлатгудозон.
Зи гулзораш, к-аз ӯ ҷонҳо дамида,
Шафақ як тоғи ранги парида.
Ба ҳокаш дар ҳавои обрӯҳо
Ҳино мекошт хуни орзӯҳо.
Ҷазо ҷавлонғаҳи дилхон мушток,
Сафо онан таслими ушшоқ.
Замоне дар тамошояш нишастанд,
Чу нақши по сучуде нақш бастанд.
Аз он манзил ба сад ҳасраткамандӣ
Ниғаҳ мекард парвози баландӣ.
Вале ҷӯши адаб руҳсат намедод,
Сучуди пайбапай фурсат намедод.

САЯРИ ПУШТИ ПО — МАНЗИЛИ ДУВВУМ

Ба чандин гарди ҳасрат во тапиданд,
Қ-аз он ҷо то ба Пушти По расиданд.

Тамошо кард аз он сарманзели пок
Ба боми хоксорӣ сайри афлок.
Наёромида гарди орзуе,
Нафас нобурда аз ором бӯе,
Талаб чун барқ бетоби равиш буд,
Зи худ рафтаи ҳамон гарми тапиш буд.

САЯРИ СОҚ — МАНЗИЛИ САВВУМ

Ба саъйи орзуи чилвамуштоқ
Таҳайюр гашт фарши манзили Соқ.
Нигоҳ он чо сафое кард эҳсос,
Ки мелағзид дил
 чун мӯр дар тос.

САҲРИ РОН — МАНЗИЛИ ЧАҲОРУМ

Аз ӯ то мазили Рои дӯш бар дӯш
Хучуми қорвони лағзиши хӯш.
Таҳайюргаштаи ӯ мавҷи симоб,
Тапиданбисмил он ҷо софӣ об.
Дару девораи аз симинбиной
Ғаносармои ҳасратгадой.
Зи бас сомонӣ улфатҳо

ба хам дошт.

Нафас оинае дар ҳар кадам дошт.
 Ниғаҳ бар ашк печид аз сафояш,
 Ки дар лағзиш фуру мерафт пояш.
 Саре дар гӯшан зону кашиданд,
 Гул аз оинаи таслим чиданд.
 Нафас дар бехудиҳо рост гардид,
 Ба хайрат он чӣ дил мехост.

ГЭРДНД

Аз он манзил ҳавас то пешбин шуд,
 Тамошо роҳбари сайри Сурин шуд.
 Ба худ болида кӯҳе чилвагар буд,
 Қи тегаш аз садо болидатар буд.
 Ду кӯҳ аз орзу бартар гузашта,
 Ба болидан зи якдигар гузашта.
 Булӯрин қуллаҳо доман ба доман
 Сафон мавҷи гавҳар карда хирман.
 Зи тамкин он қадарҳо чида бар хеш,
 Қи болидан аз ӯ болида бар хеш.
 Кумоши гул хичил аз лутфи сангаш,
 Сафон маҳ катони обу рангаш.
 Дуруштӣ аз каминаш карда парвоз,
 Бисоташ ҳеби маҳмал,

як нигаҳ ноз.

Таманно то ба сайраш буд монл,
 Қадам мезад ба рӯи нармин дил.
 Зи шакли он ду кӯҳи нозтавҷам
 Ду олам орзу печида бар ҳам.
 Ду дил аз чӯши улфат дӯш бар дӯш,
 Ду гавҳар баста бо ҳам акди оғӯш.
 Ба он нозукмизочӣ табъи сангаш,
 Қи аз барқи нигаҳ мерехт рангаш.
 Шарори ӯ нингоҳи гармчӯшон,
 Паланги ӯ дили савдохурӯшон.
 Ба ҳар сӯ аз сафо лағзидане дошт,
 Ба ҳар ҷо ҷун садо печидане дошт.
 Ба худ дармонд шавқи баркрафтор,
 Садо аз по нишаст охир

ба кӯҳсор.

На чуръат ҳомини бартар гузаштан,
 На тоқат раҳнамон боз гаштан.
 Зи кӯшини маъини рафтор гум буд,
 Чу кӯҳ андешан ни кор гум буд.

САҲРИ МИЁН — МАНЗИЛИ ШАШУМ

Зи худ мерафт ҳайронӣ, ки ногоҳ
Тасаввур бурд роҳе дар Қамаргоҳ.
Хате гардиш дар андеша ҷогир,
Ки пои лағзиши дил қард тахрир.
Ба борики садои бебаҳои,
Ба мавҳумӣ нигоҳи нотаҳои,
Раҳи ваҳме, ки гар як мӯ аён буд,
Аз он мӯ низ ному дар миён буд.
Нигоҳ сад турраи андеша бишқофт,
Ки фикр он маънии бориқ дарёфт.
Садоҳо, баски ҳайрат буд домаш,
Ба ҳам печндаву раҳ гашта номаш.
Ба назмедӣ раҳе қарданд ҳосил,
Ки аз худ рафтаи он ҷо буд мушкил.
Шавад то роҳи таҳқиқи намудор,
Сулаймонӣ бурун оварда зуннор.
Ба ғушаш гуфт аҷзи норасоӣ
Қаманд ин аст, агар аз худ бароӣ.
Тапидаи ҷун садо бар тор печид,
Хаваҷ ҷун қуфр бар зуннор печид.

САҲРИ ШИҚАМ — МАНЗИЛИ ҲАҶТУМ

Талаб нағзашта э-он раҳ чанд гоме,
Бурун ноқарда э-он манзил хироме,
Далели шавқ бар ҳайрат сало зад,
Ки дарёи Шикам мавҷи сафо зад.
Муҳите дар муқобил шуд намудор,
Ки дидан монд ҷун соҳил зи рафтор.
Ба софӣ эътиқоди синасофон,
Ба поки ботини оинасофон.
Қанораи бе ғубори хору хошак,
Ҷу баҳри маърифат аз масиво⁴² пок.

Тихй огӯши мавчаш аз тапидан,
 Пур аз тамкин чу набзи орамидан.
 Ба ранги ҳайрати онна ҳамвор,
 Чу дарён ҳаёл осударафтор.
 Агар мавчаш шикасте дар камин дошт,
 Қаманди софни наззора чин дошт.
 Кудурат аз зулолаш рахт баста,
 Дарунаш аз сафо беруи нишаста.
 Зи тӯфонҷӯшии мавчи сафохез
 Чу гавҳар соҳилаш аз қаър лабрез.
 Хубобаш чашми ҳайратошноён,
 Қаф аз худ рафтани бедаступоён.
 Сари ҳар мавҷ сомониҷӯши таскин,
 Дили ҳар катра лангардори тамкин.
 Гузаштан шуд аз он дарён ҳамвор
 Чу акс аз софни онна душвор.
 Раги миҷғони навмедӣ кушоданд,
 Зи худ дарён дигар ҷилва доданд.
 Нигоҳи яъс мавчи музтарибхайл,
 Гудози дил муҳите сайл дар сайл.
 Зи ғам чандон ба навмедӣ нишастанд,
 Қи соҳил дар назарҳо нақш бастанд.
 Шикасти дил ба саъйи ашки бетоб
 Бар оташ шуд савору ронд дар об,
 Надомат киштии чашми тар овард,
 Зи тӯфоне ғами соҳил баровард.
 Мижа пардохт аз ҳайратинонӣ
 Ба тақдими вафои бодбонӣ,
 Муҳайё гашт сози пеш рафтан,
 Ба сомон шуд чу мавҷ аз хеш рафтан.
 Ба ранги теги мавҷ аз беғилофӣ
 Тапидан буд дар дарёшикофӣ.

САЙРИ НОФ — МАНЗИЛИ ҲАШТУМ

Сиришк аз беҳудӣ мезад муъаллақ,
 Ки дар гирдоби Ноф афтод заврақ.
 Чӣ гирдоб? Анҷуманпардозӣ ҳайрат,
 Чу дил мӯҳри тилисми рози ҳайрат.
 Мухити орзӯро маркази шавқ,
 Ба тӯфони тамошо лағзари завқ.
 Чу чашми бедилони шавқпаймо
 Батӯфонхуфтаи ашки таманно.
 Ғарике буд чашм аз хеш баста,
 Ба рӯи мавҷан тӯфон нишаста.
 Хубобе дошт аз ҷӯши шакархоб
 Ба чашми баста сайри олами об.
 Мағӯ гирдоб, доме бахртасхир,
 Ду олам баста дар як ҳалқа занҷир.
 Хаси тӯфоннаш ҷонҳои ушшоқ,
 Асри ҳалқааш дилҳои муштоқ.
 Чу дил сад гул шукуфтаи дар қафас дошт,
 Вале аз беҳудӣ забти нафас дошт.
 Ба ранги гавҳар аз шарми тақаллум
 Лаби садмавҷи ҳарфаи дар даҳан гум.
 Қазо то нақши гавҳарҳо ба ҳам зад,
 Ба он тамкии гиреҳ бар об кам зад.
 Нафасмекдоре аз дил шӯъла мебехт,
 Табассумворе аз лаб барқ мерехт,
 Ки ин гирдоби тоқатозмонст,
 Дар ин ҷо маҳв гаштан ноҳудонст.
 Ба ранги мавҷ бе кишти шикастан
 Аз ин тӯфон чӣ имкон аст растан?
 Ба ҳар ҷо сатъ дастӣ ошно бурд.
 Чу мавҷ аз кӯшиши худ пешро хӯрд.
 Ба ҳар мавҷе, ки умед илтиҷо дошт,
 Ишоратҳои абрӯи фано дошт.
 Ба баҳри яъс буданд он ду музтар
 Бо худ дармондатар аз оби гавҳар.

Ки нога, шуртае⁴³ аз оҳ бархост,
Губори бехудиҳо сохил ороост.
Чу ашқи ноумед аз чашми ҳайрон
Бурун частанд аз он дарён тӯфон.
Чу шуд тӯмори сайри баҳр кӯтоҳ,
Ба дашти Сина афтоданд чун оҳ.

САЙРИ СИНА — МАНЗИЛИ НҲҲУМ

Намоён гашт саҳрои киёмат,
Зи ҷӯши шавқ садмаҳшараломат.
Ғазоли ӯ хавасҳои рамида,
Бисоти сабзааш шавқе дамида.
Ғазои нӯҳ фалак бо он кушодаш
Намудӣ ҳалқае аз гирдободаш.
Таҳайюрсайри оғозаш бадоят,
Биёбонмарги анҷомаш ниҳоят.
Ба вусъат машраби ваҳдатнигоҳон,
Ба софӣ таби маънидастгоҳон.
Насимаш чун нафас дар сина софӣ,
Губор он ҷо ба сад оина софӣ.
Баҳори як ҷаҳон оинаи роз,
Тилисми сад фалак ганҷинаи роз.
Иқоматгоҳи суратҳои ихлос,
Дабистони ду олам маънии хос.
Тасалиҳо суроғи раҳнавардаш,
Таваҳхумҳо губори дургардаш.
Чу субҳи оғаҳи озода аз хеш,
Зи бас вусъат бурун афтода аз хеш.
Замин гарде ба ҳайратмондан ӯ.
Фалакҳо домани афшондан ӯ.
Талаб дар доманаи маҳви тапидан,
Умед аз хоки ӯ масти дамидан.
Таянимуморзу покӣ ба хокаш,
Сафо парвонаи домони покаш.

Хавояш гулфурӯши боғи улфат,
 Заминаш лолакори доғи улфат.
 Зи беҳошӣ он гулзори ҷовид
 Ба домагирини сад хори уммед,
 Нафас аз печу тоби ҷодааш сӯхт,
 Ки шамъи роҳи аз худ рафтан афрӯхт.
 Дар он улфатсаводи ҳайрати дил
 Ниғаҳ дар ҳар қадам мекард манзил.

САҲРИ СОҶИД — МАНЗИЛИ ДАҲУМ

Ба гӯши шавқ дорад пардаи роз
 Дароии қорвони ҳасратовоз,
 Ки Соҷид номе аз туркони ин дашт
 Зи шӯҳихост дастафшони гулгашт.
 Ба фикри роҳати манзил мабошед,
 Зи тавфи ҷилвааш ғофил мабошед.
 Ниғаҳ муфт аст, ҳар ғаҳ фурсате ҳаст,
 Ҳарифӣ гар набошад, байъате ҳаст.
 Ба ҷанги шавқ он ҳайратшамонил
 Яди байзост дар гирони дил.
 Чу мино домани мастӣ гирифта,
 Назокатҳо забардастӣ гирифта.
 Қаф аз вусъат муҳите хӯштасхир,
 Ба қувват панҷа хуршеде ҷаҳонгир.
 Ниғаҳ ҳайрони гирикамандаш,
 Мижа ҳамёзан дасти баландаш.
 Қушоду басти дил чуи гунча дар мушт,
 Чу миҷғони бутон тӯфонсарангушт.
 Ба дасташ то ҳинон муддаъо баст,
 Назокат хун шуду ранги ҳаё баст.
 Зи ёдаш гар бипечад бар тааммул,
 Шикасти ранг тобад панҷаи гул.
 Зи дастандозини он ғоратангез
 Гиребонҳо чу субҳ аз ҷок лабрез.

Баҳор аз шохи гул дар ҳасраташ ҳам,
 Саҳар аз ҳайраташ якчашм шабнам.
 Баёзи гардани минои хубӣ,
 Биҳишти орзӯро шохи тубӣ.
 Навиди ни навои бехудичӯш
 Зи ҷанги забт бурд оннан ҳӯш.
 Тафаҳхус⁴⁴ то иннотоби назар шуд,
 Ниҳоли боғи мақсад чилвагар шуд.
 Тамошо, к-ин баҳори муддаё дид,
 Шарар будаш гумону шӯълаҳо чид.
 Ба бўсаи то лаб эҳромӣ талаб баст,
 Зи ҳар узв орзу худро ба лаб баст.
 Ба субҳи чилва то ҷашм ошно буд,
 Ниғаҳ силихӯри мавҷи сафо буд.
 Димоғи шавқи байъат тоза гардид,
 Ситонишҳо баландовоза гардид,
 Ки хубӣ чун гулат дар остин бод,
 Ба дасту бозуат сад офарин бод.
 Аз он ҷо катра зад ҳасратравинҳо,
 Саропо шӯъла шуд болодавинҳо,
 Талабро оташе дар хирман афтод.
 Ки роҳаш бар баёзи Гардан афтод.

САҲРИ ГАРДАН — МАНЗИЛИ ЕЗДАҲУМ

Ба ҷое бол зад наззора, к-он ҷо
 Ба ранги ашк лағзиш кард пайдо.
 Мақоме мақсади олингоҳон,
 Зиёратгоҳи хуни бегуноҳон.
 Киёматчилва мавҷи ҷашман нур,
 Баландовоза барқи шӯълаи Тур.
 Ба масти ҷӯши минои таҷаллӣ,
 Ба тӯфон шӯри дарёи таҷаллӣ.
 Ба таъфи он мақоми ҳайратогӯш
 Сафо як ҷоман эҳромбардӯш.

Назархо равшан аз сайри сафояш,
 Баёнхо олай аз ҳарфи бинояш.
 Замини ӯ баён дидандуд,
 Хавои ӯ нигоҳи ҳасратолуд.
 Ба бӯи ҳасраташ афтода мадхуш
 Чу гул оғӯш бар болои оғӯш.
 Чаҳоне дар ҳавояш монда музтар,
 Зи дастӣ норасоӣ хок бар сар.
 Бисоте арзи ҳимматдастгоҳӣ,
 Уруҷаш наҷъан фитратпаноҳӣ.
 Зи авҷаш кори рифъат он қадар беш,
 Ки бар дӯши баландӣ рафта аз хеш.
 Ба мавзунӣ ҳаёли нуктасозон,
 Ба раъноӣ нигоҳи бениёзон.
 Баёзе сад дабистон сархати роз,
 Вале сар то ба по як матлаъи ноз.
 Зи сайри интихоби он нишеман
 Саводи ҳайрате қарданд равшан.

САЙРИ ҒАБҒАБ — МАНЗИЛИ ДУВОЗДАҲУМ

Хучуми шавқ бартар ронд маҳмил,
 Ба Ғабғаб чун латофат қард манзил.
 Ба себе даст зад уммеда бетоб,
 Ки мешуд лаззат аз андешааш об.
 Ба хуни сад гулистон шуста себе,
 Тасаввурхункуне, ҳасратфиребе.
 Зи найрангаш чаҳоне хуфта дар хун,
 Зи шӯҳихо ба даст, аз даст берун.
 Агар мерафт аз ҷанге ба ҷанге,
 Ҳамон меомад аз ранге ба ранге.
 Назокат пардаи найранги қораш,
 Латофат шабнамӣ ранги баҳораш.
 Хавас ҳар ғаҳ ба ҷидан қардӣ оҳанг,
 Назокат хун шудӣ дар пардаи ранг.

Насими оҳ мегардид сангаш,
 Нигоҳи гарм мегардонд рангаш.
 Турунче аз гулистони тамошо,
 Чу дил гӯйи гиребони таманно.
 Ба коми худ турунчашро расидан,
 Ба рӯи хеш рангашро чакидан.
 Ба сомони тапидан ашки бетоб,
 Муҳайбӣ чакидан қатран об.
 Чу гавҳар беҳудиҳо чида бар хеш,
 Вале аз ҳар тараф ғалтида бар хеш.
 Ба васли он турунч аз худ буриданд,
 Зи себаш домане аз хеш чиданд.

САҲРИ ХАТУ ҲОЛ — МАНЗИЛИ СЕЗДАҲУМ

Аз он манзил қадам беруи ниҳоданд,
 Ба куфрестони Холу Хат фитоданд.
 Бисоте ёфтанд аз анбари тар,
 Қафе чӯшида аз дарён гавҳар.
 Ба субҳаш токати дил карда шабгир,
 Ба шомаш пойи дида монда дар қир.
 Дар ӯ гар соя пойи токат афшурд,
 Ба сад хуршед натвонаш зи ҷо бурд.
 Адаб аз хоки ӯ андешаҳо дошт,
 Ки тухми ноз он ҷо решаҳо дошт.
 Зи дуди оҳ бо ҳасрат қаринтар,
 Зи вазъи хоксорӣ дилнишинтар.
 Гирифтोरӣ ба ҳар сӯ дом бар дӯш,
 Зи ҷо бархостан лағзиш дар оғӯш.
 Агар барҷаста аз хокаш губоре,
 Баланди карда, аммо сояворе.
 Ба ҷои сабза мавҷи дом меруст,
 Зи по афтодан аз ҳар гом меруст.
 Ба домаш чуръати парвоз гум буд,
 Ниғаҳ дар сурма чун овоз гум буд.

Раҳаш печидатар аз охи навмед,
 Ба сад хайронии хирмони ҷовид.
 Чу хайрат сархати дарси тааммул,
 Чу фикр оинаи даври тасалсул.
 Раҳой ноумед аз домгоҳаш,
 Гузаштан норасо дар фикри роҳаш.
 Ба роҳи он тамошогоҳи найранг
 Ҳазор оинаи умед дар занг.
 Дар он савдомақоми фитнатаъмир
 Ҷуни оламе бигсаста занҷир.
 Зи ҳар сӯ беҳудиҳо дар тапидан,
 Ба ҳар ҷо шӯри савдо дар дамидан.
 Саводаш якқалам машқи табоҳӣ,
 Ҳавояш чун нафас зери снѐҳӣ⁴⁵.
 Муқимонаш сияхкории хунхор,
 Ҳама куфрилтиѐми ақдзуннор.
 Зи дуди хеш чун оташ сияхпӯш,
 Зи ранги худ сияхмастӣ дар оғӯш.
 Бар ин ҳасратсаворони тақуӣ
 Шабехун рехтанд охир зи ҳар сӯ.
 Ғубори беҳудӣ гармуштулум шуд,
 Ҷароҳатҳо ба мушки суда гум шуд.
 Инқидори шикебой ҷунон кард,
 Зи худ рафтани сар аз тоқат бурун кард.
 Ба ҷавҳар шуд ниҳон оинаи хӯш,
 Нигоҳ аз мавҷи миҷгон гашт хаспӯш.
 Нафас дармонду дил бедаступо шуд,
 Шуъур аз забти худдорӣ ҷудо шуд.
 Ба ғорат рафт сомони тасаввур,
 Нигоҳе монду он ҳам дар таҳайюр.
 Бо ҳам доданд асбоби расой
 Ба торочӣ ғами бедаступой.
 Раҳи ҷавлони оҳе мекушоданд,
 Ки дар ҷоҳи Зақан ногаҳ фитоданд.

На чоҳ, оннаи таслими ҷовид,
 Чу ҳайрат маъмани дилҳои навмед.
 Зи барқи Хуси юсуфхез мавҷаш,
 Зи осудан ба пастӣ рафта авҷаш.
 Чаҳоне дар хавояш ташна мемурад,
 Хушо ҳасрат, к-аз он ҷо об меҳӯрд,
 Сиришки шавқ дӯлоби ҳаёлаш,
 Нигоҳи ташна бетоби зулолаш.
 Дар ин оннаи садбаҳрасор,
 Зи софӣ умқаш аз беруи намудор,
 Виколаш онқадарҳо пеш рафта,
 Ки аз тамкин фуру дар хеш рафта,
 Гуҳар буд аз гудози дил саробе,
 Агар арзидӣ он ҷо мушти обе.
 Ниғаҳ обе,

к-аз ӯ дар ҷом мекард,
 Тарашшуҳ мавҷи ашқаш ном мекард.
 Ба софӣ қатраобе пой то сар,
 Вале умқаш ба сад дарён гавҳар.
 Тафаккур гар шудӣ аз қаъраш оғох,
 Ба лағзиш то абад мерафт дар чоҳ.
 Ба домаш метапид аз саъйи бетоб
 Парӣ парвози дил чун мавҷ дар об.
 Агар гаштӣ нигоҳ озодинандеш,
 Зи роҳи нақби дил мерафт аз хеш.
 Фигонг,

к-аз дили бетоб ҷастӣ,
 Ба сад ҷо чун гирех дар най нишастӣ,
 Ба чин зад чун гуҳар мавҷи расоӣ,
 Чу об аз чоҳ мушкил шуд раҳой.
 Сарӣ зулфи надомат во кушуданд,
 Чу най лабрези фарёдаш намуданд.
 Чунин як умр аз он сарчашмаи нӯш
 Фигонҳо буд чун фаввора дар ҷӯш.

Каманди Зулф ногаҳ хӯрд тобе,
 Чу мори ташна шуд мӯлтоҷи обе.
 Зи бетобӣ ба ранги партави моҳ
 Зи авҷи саркашӣ афтод дар ҷох.
 Гузуре аз баландихо фуру шуд,
 Сари фикре гиребоноргу шуд.
 Инони мавҷи шӯхӣ тоб меод,
 Аз он сарчашма сунбул об меод.
 Умеи нисасо то он рассан дид,
 Ба ҳар тораи ба ранги тоб печид.
 Каманде ёфт чун фикри ҷаҳонгир,
 Чу шаб ҳар ҳалқааш хуршедтасхир.
 Зи сунбул печу тобаи сад ҷаман беш,
 Зи бӯи нофа шӯхӣ як Хутан беш.
 Гирифторӣ ба домаш баста зуннор,
 Парешонӣ ба вазъаш карда иқрор.
 Ба силкаш оламе пайваста худро,
 Ба мазмунаш ҷаҳоне баста худро.
 Амалхо⁴⁶ сатре аз фикри баландаш,
 Расоӣ риштаворе аз камандаш.
 Ба таъсифаш баён аз заъфи тақдир
 Садое дар ҳама сад кӯча занҷир.
 Дар оғӯи шикаиҳояш нишаста
 Ду олам шӯри дилҳои шикаста.
 Агар тораи гузастаи қардӣ оғоз,
 Шикасти сози дилҳо дошт овоз.
 Насиме бӯса гар меод болаш,
 Хутанҳо буд Маҷнун ҳавояш.
 Диле, к-аз шавқи ӯ ваҳшатгарӣ дошт,
 Рамаи андешааш нози парӣ дошт.
 Гирифторӣ зи бас печида бар ҳам,
 Муҳаббат карда номаш: Зулфи Парҷам.
 Ба ҳадде карда сайёди фани хеш,
 Ки худ эмин набуд аз бастани хеш.

Уручи ашк шуд парвози уммед,
Зи пастӣ чид доман нури хуршед.
Таманно гашт бетобисаранчом,
Ба тавфи чашман Лаб баст эҳром.

САҲРИ ЛАБ — МАНЗИЛИ ШОНЗДАҲУМ

Талаб охир лаби чӯе нишон дод,
Ки ҳасратҳо чу мавҷ аз каф инон дод.
Фурӯғи чашман хуршед лояш,
Зулоли зиндагӣ дурди сафояш.
Хизир чун хат

зи по эфтода он ҷо,
Лабе тар кардаву ҷон дода он ҷо.
Гирифта то хати сабзаш дар оғӯш,
Нишаста чашман хайвон сняхпӯш.
Хучуми орзуҳо мавҷи обаш.
Нишони бўсан ҳасрат хубобаш.
Кушодогӯшини мавҷаш табассум,
Садон ҷунбиши обаш такаллум.
Дил аз ёдаш зулоли зиндагичӯш,
Забон аз номи ӯ фавворан нӯш.
Зи рангаш лаъл хуни хеш мехӯрд.
Гухарро аз сафояш об мебурд.
Ба сайраш то ниғаҳ чашме кунад боз,
Ба боли мавҷи гавҳар дошт парвоз.
Зи дил то ҳасрати рангаш дамидӣ,
Нафас хун гаштиву бар лаб ҷакидӣ.
Ба ҳар дил як ҷаҳон завқи зулолаш,
Ба ҳар сар сад ҷунун шӯри ҳаёлаш.
Ба завқи ҷуръааш аз ночашидан
Таманно масти ҷони лаб газидан.
Ба сад ширинӣ,

аммо ночашида,
Саропо ҷону бар лаб норасида.

Тааммул гашт то оннаи кор,
 Аз он сарчашма дурче шуд намудор.
 Ба ранги матлаби ушшоқ ноёб,
 Ба мавҳумӣ чу акси зарра дар об.
 Зи пайдой ба чуз ваҳмаш нишон на,
 Ба ғайр аз ном чизе дар миён на.
 Муъаммосе, ки аз идроки софӣ
 Адам ояд бурун, гар вошикофӣ.
 Ба фаҳмаш оламе даст аз худ афшонд,
 Ба фикри ӯ чаҳоне дар адам монд.
 Зи нақши ӯ ба сад ҳайрат тапидан
 Шунидан буд айнаксози дидан.
 Такаллум гар шудӣ ҳамдарси зикраш,
 Даҳан гуфтиву гум гаштӣ ба фикраш.
 Дар он дурчи Даҳан дуррҳои дандон
 Чу шабнам дар тилисми гунча пинҳон.
 Таъаққул сози чандин гуфтугӯ буд,
 Ки хомӯшӣ чу ғавҳар қуфли ӯ буд.
 Ба дил то заҳми ҳасрат тоза мешуд,
 Намакдоне баландовоза мешуд.
 Нигахро то ғано мегашт афзун,
 Садаф аз об меовард берун.
 Яқин худро ба чандин ваҳму зами баст,
 Бар он як нукта сад дафтар сухан баст.
 Ба ҳукми он, ки ҳар ҷо фикр зад ҷӯш,
 Кушод аз бастагӣ во кард оғӯш,
 Табассум шуд калнди қуфли розаш,
 Сарӣ мӯе зи шӯхӣ кард бозаш.
 Ба он таклиф қуфлаш танграҳ буд,
 Ки дар фикраш табассум ҳам гираҳ буд.
 Ҳилоле рози анҷум кард ифшо,
 Шуд аз як реша чандин тухм пайдо.
 Зи тангӣ дошт роҳи гуфтугӯ гум
 Гуҳарҳои қаҳонтоби таҷаллум.

Ба чашми хурдабини хилвати роз
 Чарогони адам шуд партавандоз.
 Хучуми матлаъи анвори лорайб,
 Таҷаллӣ баста саф дар пардан ғайб.
 Зи сомони ғано печида дар бар
 Тилисми қатраву як баҳр ғавҳар.
 Зи барқи он таҷаллиҳои асрор
 Ба хокистар нишаст анвори дидор.
 Бинои дил ба селоби ғуҳар рафт,
 Ба як дидан қиёмат бар назар рафт.
 Тамошо маҳв гашту шавқ дармонд,
 Таҳайюр хун шуду дар чашми тар монд.
 Хидоят нақши берангӣ аён кард,
 Валекии ҳайрат аз чашмаш ниҳон кард.
 Насиби лаб нашуд з-он чашма обе,
 На з-он ғавҳар ба дил як реша тобе.
 Чунини ганҷе, ки роҳи яъс мебаст,
 Зи дастӣ беҳудӣ доданд аз даст.
 Ба худ то омаданд, аз хеш рафтанд,
 Зи худ ҳар бор ғоме пеш рафтанд.
 Тасаввур гашт то аз худ хабардор,
 Чу ҳайрат дошт сайри боғи Рухсор.

САЙРИ РУХСОР — МАНЗИЛИ ҲАЖДАҲУМ

Гулистоне, ки то дар дида ҷо дошт,
 Нигаҳ сад хирмани гул зери по дошт.
 Ғубораш, чун насими субҳ гулҳез,
 Ҳавояш чун шафақ аз ранг лабрез.
 Гули ӯ, к-аз латофат чеҳра мешуст,
 Ба каф оннан хуршед меруст.
 Вифор оннан бӯи гули ӯ,
 Таҳайюр нолаҳои булбули ӯ.
 Фурӯғи ранг барқи хирмани хӯш,
 Рағи гул роҳи аз худ рафтани хӯш.

Назарҳо мавҷи Мачиуни баҳораш,
 Гудози як ҷаҳон дил обёраш.
 Зи шӯҳихон мавҷи гулшани хеш
 Бурун ҷун ранг аз пирохани хеш.
 Зи сайраш орзуи беҳудисоз
 Биҳиште дошт дар фитроки парвоз.
 Хаёле гар ба ёдаш меҳиромид,
 Зи ҳар нақши қадам хуршед мечид.
 Агар оннзи ранге шикастӣ,
 Ҳаво сад субҳи ишрат нақш бастӣ.
 Ба ҳар сӯ маҷмаъи ҳайратпарастон
 Зи ҷашми бенигаҳ соғарбадастон.
 Нигаҳ гар боли шавқе бар ҳам афшонд,
 Хаё бар худ тапиду шабнам афшонд.
 Хучуми ранг аз бас дар қафас буд,
 Садои ханди гул бенафас буд.

САЯРИ БИНИ — МАНЗИЛИ НУЗДАҲУМ

Алифворе дар он гулзори беранг
 Баландӣ дошт мавҷи шӯҳи ранг.
 Хирад э-он нақши асрори назокат
 Ба Бинӣ кард иқрори назокат.
 Ду гулшан наҳлбанд аз як рағи гул,
 Ду гул пайдо зи як мингори булбул.
 Зи бас шӯҳӣ зада аз ҳар тараф мавҷ,
 Хучуми ранг баста сурати авҷ.
 Зи файзи обу ранги он тарабзор
 Ба болидан хиббон баста девор.
 Дар он гулшан, ки хокаш рангу бӯ буд,
 Ниҳони сбрӯ гар буд, ӯ буд.
 Ба он шӯҳӣ ниҳолаш қомат афрохт,
 Ки бар хуршеди тобон соя андохт.
 Зи андози баландихон наҳлзш
 Ба ҳарфи офтоб ангушти даҳлаш.

Назокатчадвале аз қўи хубӣ,
Пули тўфони рангу бӯи хубӣ.
Аз он ҷо зад нигоҳи хонабардӯш
Қадам бар манзари субҳи Баногӯш.

САҶРИ БАНОГҶШ — МАНЗИЛИ БИСТУМ

Мақоме, к-аз уручи бениёзӣ
Зи ҳиммат бурда тоҷи сарфарозӣ.
Чу субҳаш то қазо тартиб дода,
Ба дӯши файз бунёдаш ниҳода.
Ба тавфаш оламе афтода дар роҳ,
Чу фарёди заъифон дар саҳаргоҳ.
Ба қаъраш сазӣҳо бедаступой,
Расоиҳо ҳаманди норасой.
Фигоне гар ба авҷаш ошно буд,
Иҷобат мояи дастӣ дуё буд.
Ба лавҳи пешгоҳаш дастӣ тақдир
Ба мушки суда нақше карда таҳрир,
К-аз идрокаш хирад аз хӯш мерафт,
Дил аз ёдаш ҷунун бар дӯш мерафт.
Ҷаҳонеро ба ҳайрат карда маъмур,
Хати райҳон, саводи нусхаи нур.
Киёмат кард з-он сармашки маъий
Пари парвонаи шамъи таҷаллӣ.
Дамиди шоме аз пирохани субҳ
Нафас афшонда гарди домани субҳ.
Ба об оннаи ҷавҳар вузу дошт,
Сияхмасте сабӯҳӣ орзу дошт.
Ҳамон аз манзари ҳайратмақомаш
Фитода сояе, Хат гашта номаш.
Ба он меъроҷи рифъат пояи ў,
Қи афтодан шикаста сояи ў.
Тамошосубҳ мезад дудӣ оҳе,
Танида мавҷи миҷгон бар нигоҳе.

Аз он гулзору з-он улфатнишеман
Чӣ ҳасратҳо, ки кард андеша хирман.
Ба қадри шабнаме гар орамиданд,
Ба сад тӯфони ҳасрат вотапиданд.
Ба нокомӣ аз он ҷо ҳам гузаштанд,
Ба дӯши ҳайрати шабнам гузаштанд.

САЯРИ ЧАШМ — МАНЗИЛИ БИСТУ ЯКУМ

Инони шавқ сар доданд чуи ашк,
Ба пон Чашм афтоданд чуи ашк.
Намуданд аз чабини сачдафарсуд
Дари майхонаеро бўсаандуд,
Ки гар андеша он ҷо чабҳасо шуд,
Хати пешонинаш соғарнамо шуд.
Ду олам шӯри мастӣ фарши роҳаш,
Чу миҷгон сачдарези пешгоҳаш.
Фиреби сурма мавче нақшбаста,
Ки дурд аз софи ӯ берун нишаста.
Хате перомани паймона мегашт,
Чунун гирди сари девона мегашт.
Ба ҳар паймона сад хум ҷӯши мастӣ,
Ба ҳар мавҷаш ҳазор оғӯши мастӣ.
Майи ҳайрат адои чашмбандаш,
Суроҳӣ мавҷи миҷғони баландаш.
Ба ҷомаш сурма азбас карда тӯфон,
Садо печидаву гардида миҷгон.
Диле, к-аз ҳасраташ бетоб мешуд,
Агар аз худ намерафт, об мешуд.
Ба ёдаш ашк агар мино шикастӣ,
Мижа майхона бар фитрок бастӣ.
Ба бўи ӯ нафас, к-аз сина мечаст,
Зи дил паймонаи хун дошт дар даст.
Муҳит аз майкашонаш ташнакоме,
Зи мастонаш фалак ҳамёзақоме.

Нигоҳ он ҷо сияҳмасти майи ноз,
 Ба қалби ҳӯш чун май новакандоз.
 Чу масти орзу пайваста хунхор,
 Чу махмури вафо ҳамвора бемор.
 Мижа як даста новак дар камонаш,
 Дили ҳар зарра бетоби нишонаш.
 Ба ҳар ҷо турктозӣ кард нозаш,
 Зи дил бархост гарди турктозаш.
 Хаёлаш ҳар кучо ваҳшатинон буд,
 Ниғаҳ дунболагарди охувон буд.
 Навое новакӣ ў дошт дар гӯш,
 Қи бодом аз адам омад зирехпӯш.
 Агар ҳамчашминаш наргис гумон дошт,
 Баҳораш тақӣ бар дӯши хазон дошт.
 Адаб ҳарфи фаромӯшӣ зи ёдаш,
 Сияҳмастинву шӯхӣ хоназодаш.
 Губори роҳи андозаш чунунҳо,
 Насими боғи найрангаш фусунҳо.
 Аз ў меҳид агар бетоб гаштан,
 Парӣ дар шиша мекард об гаштан.
 Майе, к-он ҷилван мастана дидӣ,
 Арақ аз ҷабҳан соғар ҷакидӣ.
 Чунуне масти ваҳшаторзӯӣ,
 Димоғе сархуши бегонахӯӣ.
 Даруни хонаву аз хона беруи,
 Маяш дар соғар аз паймона беруи.
 Ҳавас ҳар чанд дар андеша фарсуд,
 Ҳамон соғаркаши ҳамёнаҳо буд.
 Аз он майхона ҳам махмур рафтанд,
 Ба ҳукми беҳудӣ маъзур рафтанд.
 Ниёзандешагиро пешбин шуд,
 Сучуди тоқи Абруӣ дилишин шуд.
 Сари тоъат ба меҳробе кашиданд,
 Қи чун таслимаш аз ҳам офариданд.

Бинои қиблаи арбоби ҳочот,
 Зиёратгоҳи сад масҷид муноҷот.
 Таҳайюрчилван найранги офок,
 Ба сурат ҷуфту дар хусни адо тоқ.
 Ду олам ранги ноз аз ҳам шикаста,
 Ки дар тоқаш ниёзе нақш баста.
 Зи сад афлок истиғно инон тофт,
 Ки аз меҳробаш оғӯши ҳаме ёфт.
 Ба тоқи ӯ зи чини сеҳрпардоз
 Бисоте чида чинихонаи ноз.
 Қамонаш шоҳбайте карда таълим,
 Ки мазмунаш ҳамидан буду таслим.
 Адаб масти уруҷи арҷмандӣ,
 Тавозӯ дар камоли сарбаландӣ.
 Ба он меҳроб то ҳасраткамияи буд,
 Таманно нусхаи хатти ҷабияи буд.
 Расоиҳои мадди килки эҷоз,
 Баландихон чини домани ноз.
 Зи авҷи саркашӣ теғи ҳамнда,
 Гуруре бо тавозӯ ораида.
 Чу теғи офтоб офоктасхир,
 Чу мазмун аз баландихо ҷаҳонгир.
 Ишорат ҷавҳари шамшерии нозаш,
 Тағофул шӯҳии вазъи ниёзаш.
 Хаёлаш гар даводӣ реша дар дил,
 Нафас мешуд шаҳиду нола бисмил.
 Ҷароҳатзори дил ҷон дар қафас дошт,
 Ки чун субҳ аз дами теғаш нафас дошт.
 Аз он теғи ҷунун охир ба сад завқ
 Равонӣ гашт хуни бисмилӣ шавқ.

САҲРИ ҶАБИҢ — МАНЗИЛИ БИСТУ САВВУМ

Зи Абру ёфт ҳайрат бар Ҷабин роҳ,
Ҳилолаш бурд то сарманзили моҳ.
Бисоте дид, к-он ҷо шамъи Айман⁴⁷
Ҷароғи обру мекард равшан.
Ба иззат матлаъи гардуҷанобе,
Ба авҷи бениёзи офтобе.
Кушонш аз муқимони ҷанобаш,
Баландӣ партаве аз офтобаш.
Бинояш боя бар авҷе расонда,
Ки парвози нигаҳ дар роҳ монда.
Шукӯҳи ҳадри иззатдастгоҳон,
Сипеҳри толеъи рифъатпаноҳон.
Дараш нобаста нақш аз чини тӯҳмат,
Кушодогӯш чун дарёи раҳмат.
Зи софиҳон лавҳаш рози дилҳо
Ҷу нақши ҷавҳар аз онна пайдо.
Фурӯғи шамъи хилватхонаи роз,
Таҷаллинашъан паймонаи роз.
Гули хуршед, ранги олами сунъ,
Нигини субҳ, нақши хотами сунъ.
Агар гул дар латофат зад каминаш,
Шикаста ранг шуд хатти ҷабинаш.
В-агар ғавҳар сафояш кард оҳанг,
Зи мавҷи хешаш омад шиша бар санг.
Зи бас мавҷи сафо онна чида,
Арақ то гул кунад, ҳайрат ҷакида.
Зи ёдаш синаҳо маҳтобмаҳфил,
Ба сайраш дидаҳо оннаманзил.

САҲРИ ҚОҚУЛ — МАНЗИЛИ БИСТУ ҶАҲОРУМ

Ҷу аз сайри Ҷабин наззора пардохт,
Таманно медавиду шавқ метохт,

Ки ногаҳ маҳмилорон таваккул
 Нишаст аз по ба шомободи Қоқул.
 Намоён шуд шабистони таҳайюр,
 Тапидангоҳи парвози тафаккур.
 Хирад гумкардароҳе з-он шабистон,
 Чунун занҷирни он сунбулистон.
 Снѣхъ аз хаташ во карда тўмор,
 Дарозӣ аз раҳаш афсонан мор.
 Хамӯшӣ карда ҳайрат ҷамъ он ҷо,
 Забони шона мешуд шамъ он ҷо.
 Дар ӯ субҳе агар ҷавлонҳавас буд,
 Чу шамъи кушта хомӯшинафас буд.
 Саводи аъзаме чун ваҳм торик,
 Дар ӯ роҳе чу роҳи факр борик.
 Ба шўхӣ баҳяи рози нӣхоне,
 Намоён дар дили шаб қаҳкашоне.
 Нафасдуздида субҳе ҷилвагар буд,
 Табассумворе аз шаб пардадар буд.
 Сари мӯе зи худ дуздида паҳлу,
 Гумоне фарқ аз ӯ то сояи мӯ.
 Тааммул мӯшикофӣ карду раҳ ёфт,
 Ки аз мӯ имтиёзи фарқ бишкофт.
 Китоби ваҳро байнуссутуре⁴⁸.
 Чарогон карда нақши пон муре.
 Зада аз бас губори беҳудӣ ҷўш,
 Сафедӣ карда роҳи рафтани хўш.
 Зи дуди дил намоён барқи оҳе,
 Зи миҷгон мавҷзан мадди нигоҳе.
 Ба оғозаш тасаввур ваҳмдарбор,
 Ба анҷомаш расой якқадамвор.
 Суроғи нақши матлаб шуд фаромўш,
 Чарогон ҷустуҷўхо гашт хомўш.
 Пару боли назар дар мардумак сўхт,
 Чу хат дар нуқта бо сад доғи шак сўхт.
 Нафас дар дил чу мӯ дар шўъла печид,
 Фигон дар сина мили сурма гардид.

Нигаҳ харчанд гаштӣ баркрафтор,
 Қадам мезад ҳамон дар мардумак зор.
 Талаб аз саъйҳо маъюс мерафт,
 Ба ҷои по кафи афсӯс мерафт.
 Дар охир яъс шуд уммеди таъбир,
 Хурӯше дар дили шаб кард таъсир.
 Сахарпардоз шуд бетобии оҳ,
 Шабе гардид аз ин афсона кӯтоҳ.
 Агар пои таманно пай намешуд⁴⁹,
 Ба сад шабгир роҳаш тай намешуд.
 Агар маъюс в-агар ҳайрон гузаштанд,
 Ҳамон ҷун шона бар мижгон гузаштанд.

САЯРИ ҚОМАТ — МАНЗИЛИ БИСТУ ПАНЧУМ

Саводи шони бетобӣ ниҳон шуд,
 Фурӯги матлаъи Қомат аён шуд.
 Чӣ Қомат? Авҷи кори орзуҳо,
 Ҳамон меъроҷи фикри ҷустуҷӯҳо.
 Баҳори ҷилвагоҳи сад чаман гул,
 Муҳити ҷузвҳо, маҷмӯъаи кул.
 Ба ҷайби як алиф сад дафтари ноз,
 Ба як шӯҳӣ ду олам маҳшари ноз.
 Сифот аз ҳар бунӣ мӯ шӯҳинзҳор,
 Шуюи⁵⁰ аз мавҷи васфаш ғайри такрор.
 Саводи олами улфат фазояш,
 Ба дӯши ҷилваҳо ранги бинояш.
 Ниҳоли мисраъи барҷастан ноз,
 Димоғи бенишони нашьаи роз.
 Ба пешаш сарв агар худро ба по дошт,
 Ба сад даст аз заъифӣ як асо дошт.
 Ба нахлаш шамъ агар шуд шӯҳиандеш,
 Хироме кард, лек аз дидан хеш.
 Саропо шӯълаи шавқи ҷунунҷӯш,
 Қиёматпайкари ҳайрониноғӯш.

Нихоле дар ҳавояш қомат ороост,
Ки дар арзи нуму аз хеш бархост.
Чӣ мепурсӣ, ки аз боғаш чӣ гул чид?
Чӣ гӯям, беҳӯдӣ аз вай чихо дид?

Вале з-он ҷо, ки дар гулзори найранг
Насими вақт дорад шӯҳии ранг,
Шаҳаншахро зи қатъи он манозил
Нашуд ҳосил ба ғайр аз уқдан дил.
Ханӯзаш чун набуд огоҳӣ аз хеш,
Ба ваҳми ғайр мезад гӯта дар неш.
Мижга ҳарчанд боли шавқ бикшуд,
Нигоҳи ошноӣ дар кафас буд.
Чӣ ҳосил аз талаб, гар огаҳӣ нест?
Ба манзил гар расӣ, ҷуз гумраҳӣ нест.
Ҳичоби бенигоҳӣ саҳт дард аст,
В-агарна ҳарду олам мушти гард аст.
Надорад бетамизӣ охири кор
Ба ҷуз нокомии садгуссадарбор.
Талаб дар ҳар кучо ишратшугун буд,
Насиби обила як мушти хун буд.
Ба ҳар ҷо қорвоне дошт маҳмил,
Ҷарас сад ранг афгон баст бар дил.
Қасе бо бешуъуриҳо чӣ созад?
Ба ин ғафлат чӣ охир бартарозад?
Набинад ҳеч кас доге,

ки шах дид.

Ба манзил буду чандин ранҷи раҳ дил.
Ба чашми баста тай шуд рӯзгоре,
Тамошо беҳабар рафт аз баҳоре.
Ба ҳукми изтиробӣ яъстақдим,
Ки манзил аҷз буду ҷода таслим,
Забон бо шикваи Ишқ ошно кард,
Сари тӯмори чандин нола во кард,
Ки эй Хизри раҳи гумкардароҳон,
Нигаҳсармоябахши бенигоҳон,

Чй роҳ аст ин, ки азбас мешавад тай,
 Далели муддаё гум мекунад пай?
 На аз сарманзили мақсад нишонест,
 На парвози талабро ошёнест.
 Таманно аз дарозиҳои раҳ сӯхт,
 Тасаввур доғ гардиду нигах сӯхт.
 Талаб аз ҷустуҷӯ паҳлу тухӣ кард,
 Нафас гардид роҳу кӯтахӣ кард.
 Чу охи ҷаста дур аз хонумонем,
 Чу ранги рафта бематлаб равонем.
 Раҳи сад дашти бетобӣ буридем,
 Вале аз Хусн осоре надидем.
 Нафасворем дур аз мақсади хеш,
 Ҳамин раҳ рафтани дорем дар пеш.
 Агар субҳи талабро ин сафедист,
 Саранҷи тақуи ноумедист.
 Дабири Ишк дар нишон изҳор
 Зи унвон ёфт нақши рози тӯмор.
 Ки хониҳо ханӯзаи дар мизоч аст,
 Чу уд аз хомӣ оташхӯтиёч аст.
 Ханӯз оинаи зангор дорад,
 Хороши сайкале даркор дорад.
 Ҷавобаш дод, к-эй дашти таманно,
 Саропо мавҷи гулгашти таманно.
 Ту ҳар ғоме, ки паймудӣ дар ин дашт,
 Ба тӯфонгоҳи Хуснат буд гулгашт.
 Ба он шӯхӣ навои сози ӯ буд,
 Ки то овози по овози ӯ буд.
 Ба ҳар сӯ ҷилва арзи муддаё дошт,
 Ба ҳар ҷо нозат истикболҳо дошт.
 Ғуборе ғар ба ҷашмат ошно буд,
 Ҳамон ошӯфтани он турраҳо буд.
 В-агар хоре ба по буд ошноят,
 Қадам бир нози мижгон дошт поят.
 Фусуни ҷашмбанди ғафлат аст ин,
 Мижа бозу надидан-ҳайрат аст ин.

Таваҳҳум шуд ба чашмат пардан хоб,
 Тахайюл бурд аз оинаат об.
 Зи дарё ташнагибардӯш рафтан,
 Зи гулшан бенавоогӯш рафтан
 На чурм: гулшану таксирӣ дарёст,
 Хатоҳои нигоҳи косирӣ мост.
 Хучуми гарди гафлат доми раҳ буд,
 В-агарна чилва помоли ниғаҳ буд.
 Шиносой набуд оинан хӯш,
 Зикӣ бинии кӯридарогӯш.
 Ба ҳайратхонаи минон афлок
 Парӣ меҷӯшад аз ҳар зарраи хок.
 Фусуни нақши огоҳӣ агар нест,
 Тамошои парӣ кори башар нест.
 Ҳамин базм аст хилватхонаи ёр,
 Валекии дидан биност даркор.
 Дар ин ҳайратсарои печдарпеч
 Ниғаҳ бояд ба даст оӣ, дигар ҳеҷ.
 Ба рафъи кулфати бегонагӣ кӯш,
 Хирад ваҳм аст, дар девонагӣ кӯш.
 Нахустин фоли чашми ошно зан,
 Дигар биншину нақши муддаё зан.
 Чаманпиро шавад гар шавки булбул,
 Тавон сад хун ба дил кардан зи ҳар гуд.
 Чу шамъат ғиммати парвона омӯхт.
 Ба ҳар оташ ки хоҳӣ, метавон сӯхт.
 Илочи чашм кун, олам баҳор аст,
 Ғаммӣ оина хӯр, Ҳусн ошкор аст.
 Биё, сар кун раҳи бахтозмой,
 Пайи таҳсилӣ куҳли ошноӣ,
 Ки то андешаро э-он сурма дурифт,
 Ниғаҳ дар чашми биниш мили кӯрифт.
 Чахоне метапад дар орзуяш,
 Талабҳо сурма аст аз ҷустуҷӯяш.
 Губораи матлаъи сад барқи анвор,
 Дили ҳар зарраиш як Тури дидор⁵¹.

Сазад, к-он нури асрори илоҳӣ
 Намояд қоран ғафлатнигоҳӣ.
 Фурӯғаш гар чароғи хона гардад,
 Таҷаллиҳо пари парвона гардад.
 Даме, к-он сурма гардад шамъи роҳат,
 Фалаксаёр аст дар миҷгон нигоҳат.
 Ба ҷашм он сурма то натвон кашидан,
 Ҷамоли Хусн душвор аст дидан.
 Вале он тӯтиён ҷашми максуд
 Ба ғафлатгоҳи имкон нест мавҷуд.
 Магар афтад ба Мулки Ошиқӣ роҳ,
 Ки гардад қиссан авҳом кӯтоҳ.
 Аз он кишвар тавон кардан суроғаш,
 Ки метобад дар он махфил чароғаш.
 Ба завқи ҷустуҷӯяш ҳок ғаштан
 Беҳ аз оннан афлок ғаштан.
 Тараб кард он, ки бо ӯ ошно шуд,
 Ниғаҳ шуд, ҳар кӣ он ҷо тӯтиё шуд.
 Зи арзи муддаё шӯхи хирадқор
 Баҳам ошуфт, к-эй найрангиноҳор,
 Маоли қор агар ин мочаро буд,
 Абасоворагардиҳо чаро буд?
 Ту будӣ маҳрами асрори найранг,
 Чаро аввал назад созат бар оҳанг?
 Ки хоҳишҳо гӯбори дил намешуд,
 Таманно ин қадар бисмил намешуд.
 Намехӯрдем хоки ин манозил,
 Нахуст он сурма мекардем ҳосил.
 Ҷӣ кулфатҳо дар ин води кашидем,
 Ки охир то пушаймонӣ расидем.
 Дил аз феълӣ абас кулфатаёғ аст,
 Талаб аз кӯшиши беҳуда доғ аст.
 Ғамм беҳонумонӣ гарчи сахл аст,
 Зи доно сазӣи бечо сахт ҷаҳл аст.
 Табассумрезии субҳи ишорат
 Ҷуниин афшонд домони иборат,

Ки эй аз илми ҳастӣ ваҳмтахсил,
Дилат ғофил зи рамзи дарси такмил,
Муҳаббат сад ҷаҳон найранг дорад,
Шарар дар обу хун дар санг дорад,
Надорад фаҳми кас дар пардааш роҳ,
Ки зулмат ғофил аст аз хилвати моҳ.
Хирад аз ҷавҳари розаш ҷӣ донад?
Хати ҳайрат ҳамон оина хонад.
Вале рамзе кунам таълими ҳӯшат,
Дихам аз ғавҳаре пардози гӯшат.
Яқин медон, ки он кӯхли ҷаҳонбин
Ба ҳар толиб нагардад нурталқин,
Магар оёро,

ки аз шавқи яқинпай
Саводи Мулки Маъшукӣ кунад тай
Висоландешай,

аз хеш бигзар,
Зи кам фориг шаву аз беш бигзар.
Талаб аз ҳеҷ водӣ сар натобад,
Димоғи шавқ пурсиш барнатобад.
Ба ҳар роҳе ки меғӯям, равон бош,
Нишон ҳаҳй,

ҳаданги ин камон бош.
Дил аз файзи риёзат нурпош аст,
Сафо онкан музди харош аст.
Дар ин савдо ғамн суду зиён нест,
Ба ҷуз таслим ҷинсе дар миён нест.
Умеду яъс вақте бартарошӣ,
Ки коре харда ё нокарда бошӣ.
Вучуду феъл мавҳум аст ин ҷо,
Ҳамин таслим мафҳум аст ин ҷо.
Ба кори Ишқ даҳли кас нагунҷад,
Дар ин дарёи оташ ҳас нагунҷад.
Пушаймонӣ ҷиғу феъли абас ҷист?
Ҳама Ишқ аст,

ин ҷо ваҳму занн кист?

**ҲОСИЛИ ҒАВВОСИИ БАҲРИ КАМОЛ,
МАЪРИФАТИ ХЕШУ ДАВОМИ ВИСОЛ.**

Хушук чое, ки доғолуди Ишқ аст,
Хушо чашме, ки ғамфарсуди Ишқ аст.
Зи ҳар хирман, ки ин барқ оташ ангехт,
Таҷаллӣ аз кафи хокистараш бехт.
Шаҳидаш аз бақо дорад диятҳо,
Ба қурбони балояш офиятҳо.
Чаманпирои хундон чакнда,
Гуҳарпардози ашки орамнда.
Гирифтӣ хати озодин ёст,
Харобӣ олами ободин ёст.
Таҷарруд тирӣ рӯйи³² таркаши ё,
Чунун бӯи шароби бегаши ё.
Сипандеро, ки печад сӯзи доғаш,
Ҳамон дар сӯхтан ёбӣ суроғаш.
Ғуборе, к-аз ҳавояш шуд парешон,
Чу субҳ овард хуршеде ба домон.
Занад таслими ё то бўса бар хок,
Ҳамиданҳош резад ранги афлок.
Ба хоки ё чабини ҳар кӣ шуд фарш,
Сучудаш нақш бандад.

лек бар арш.

Ғами ё гар чимодеро шавад кут,
Тарошад аз дили хунгашта ёкут.
Агар созаши кушояд пардаи роз,
Зи чайби дил диҳад маъшукат овоз.
Тамизаш гар диҳад сомони хӯшат,
«Туй» гуфтаи «манам» резад ба гӯшат.
Гар ин оташ намешуд шӯълапардоз,
Кӣ меорост чандин қомати ноз?
Нингоҳаш гар на доми шавқ мечид,
Қадам окна арзи чилва медид?
Ҳамон тамкину шӯҳихост яксар
Ба дарё мавчу дар ойна ҷавҳар.

Хамин Ишқ аст мағзу мобақӣ пӯст,
 Ду олам ҳар чӣ бошад, муддаё ӯст.
 Чароғи хилвати тақдису танзех,
 Майи паймонаи изхору ташбех.
 Хумистони хафӣ лабрезӣ ҷӯшаш,
 Хароботи аён масти хурӯшаш.
 Ба таҳқику таваҳҳум — ҳар чӣ бошад,
 Хуш он бедил, ки ишқе метарошад.
 Раҳи мақсад ба як гом аст кӯтоҳ,
 Вале гар Ишқ бошад Хизри ин роҳ.
 Тавон бо ваҳшаташ гар тарф бастан⁵³,
 Таъаллуқ ҷист, то арсад гусастан?
 Нигахро нест миҷгон доми рафтор,
 Инони шӯъла кай печад ҳасу хор?
 Дар он ҳолат, ки он барқафкани хӯш
 Навон ошноӣ рехт бар гӯш,
 Чу миҷгон бо забони сурмаолуд
 Ба дил сад кӯча роҳи нола бикшуд.
 Фусуни тозае дар кори шаҳ кард,
 Ҷаҳон чун сурма дар ҷашмаш синаҳ кард.
 Тапниданҳои дил ҳасратнаво шуд,
 Зи аҷзон тасаллӣ сурмасо шуд.
 Ба таҷдид изтиробӣ ҳасрат ангехт,
 Губоре гашту дар домонаш овехт,
 Қ-аз ин таслимоҳанги ризосоз
 Чу миҷгон дар ҳамӯши хуфта овоз.
 Ту гӯёӣ, забон охир чӣ гӯяд?
 Ту дар роҳӣ, касе дигар чӣ пӯяд?
 Надорам созу барги ихтиёре,
 Ба сарсар додаам мушти губоре.
 Ба ҳар ҷо шахсат эҳромӣ талаб баст,
 Маро чун соя беҳуд рафтани ҳаст.
 Тилсимӣ обила ҳар ҷо равон буд,
 Қадамфарсо ба ғон дигарон буд.
 Ба он шавқе, ки дорӣ, ҳамингон бош,
 Зи ҳешам рафта ғандору равон бош.

Дигар оханги рафтан соз гардид,
Ба худ вомандагӣ парвоз гардид,
Губор ангехт шӯри ҳасрати дил,
Чарас гардид рақси шавки бисмил.
Фусурдан аз мизочи нола рам кард,
Нигаҳ шуд ҳайрату сози қадам кард.
Ба Мулки Ошиқӣ маҳмил кашиданд,
Тапиданхо ба дӯши дил кашиданд.
Раҳе диданд.

к-аз андешан ӯ

Ба пои ваҳм хун мешуд такупӯ.
Хате ҳайратсаводи норасой,
Дами шамшерн токатозмой.
Зи нақши по ба ҳар гомаш намоён
Хати пешонин аҷзошноён.
Мақомоташ ҳама доми тапидан,
Рамидангоҳи фикри орамидан.
Ба ҳар ҷо бар лаби ҷӯе расиданд,
Чу захм аз мавҷи хун лабрез диданд.
Баландӣ кард агар гарде зи роҳе,
Зи ҳам пошида буд аҷзон оҳе.
Гиёҳаш баски дардолуд меруст,
Чу миҷгон рӯ ба оби дида мешуст.
Нигоҳ аз гирдбоде гар асар дошт,
Ба гардиш рафта чашме дар назар дошт.
Зи мадди ҷодааш сарриштан ҷок
Давон аз синаҳо то домани хок.
Талаб гар манзиле тадбир мекард,
Шикасти обила таъмир мекард.
Зи бас ҷавлони тоқат по ба гил буд,
Губоре гар зи ҷо мерафт,

дил буд.

Нигаҳ доғу мафас дилтанг мегашт,
Агар мегашт он ҷо, ранг мегашт.
Ба завқи ҷустуҷӯи сурман дид
Нигаҳ умре ба гарди роҳ печид.

БОҒИ МАЛОМАТ

Чунин шуд нақшбанди килки чоду
 Чамантадрири гулхон такупӯ,
 Ки аввал шавқи бетобиаломат
 Чу Мачиун зад дари Боғи Маломат.
 Гиребонҳо ба даст чокӣ ғам дод,
 Ки бар рӯиш даре э-он боғ бикшод.
 Баҳоре дид тӯфонгоҳи афсус,
 Хазон оннан гулхон номус.
 Адаб ранге, ба хокаш хуфта дар хун,
 Хаё обе, зи чӯиш рафта беруи.
 Гулаш дар хуни мастурӣ тапидан,
 Ниҳолаш сар ба расвой кашидан.
 Тароватҳо гудози ҷавҳари нағи,
 Шикасти кори тақво шӯҳри ранг.
 Ихонат гулфурӯши хуррамиҳо,
 Ҳақорат рашҳамавчи шабнамҳо.
 Лабн нафринадо барги гули ӯ,
 Забони таъи чӯиш булбули ӯ.
 Баҳораш эътиборе, рафта аз ёд,
 Саҳобаш орзуе, дода бар дод.
 Дили девона доғи лолазораш,
 Шарори санги тифлон обёраш.
 Сахар чайбе ба бетобӣ дарида,
 Ҳаво оҳе ба урӯи расида.
 Парешониҳтилотӣ мавҷи суибул,
 Ҳамон бепардагӣ пирохани гул.
 Чу субҳ оворагӣҳо шуд зарурат,
 Ки сайри он гулистон баст сурат.
 Назар ҳар сӯ тамошофол мезад,
 Дар оғӯи таҳайюр бол мезад.
 Талаб гар ҷидани гул кард таъхид,
 Чу гул яксар тағофулкӯш гардид.
 Агар таъи ҳавас шуд ғунҷамол,
 Дили беннифъоле кард ҳосил.

Тахайюр гуфт: тӯфонҳост, махрӯш,
 Хамӯшӣ мӯҳр бар лаб зад, ки хомӯш.
 Тағофул дошт чандин дашт доман,
 Ки аз ҳар гул баҳоре кард хириан.
 Зиҳӣ паймонан безътидолӣ,
 Хушо оннан бенифиъолӣ.
 Чӣ мастихо, к-аз он паймона чиданд,
 Чӣ мазъихо, к-аз он онна диданд.

ИҚЛИМИ БАЛО

Аз он гилзор то бастанд маҳмил,
 Ба Иқлими Балло карданд манзил.
 Саводе шуд ғубори чашми хайрон,
 Ки таъмираш ҷаҳоне кард вайрон.
 Ҷафобунёд шаҳре, фитначӯше,
 Қиёматгулгуле, тӯфонхурӯше.
 Хавон доғпарвардаш ҷиғарсӯз.
 Бинон шӯълатаъмираш назарсӯз.
 Гилаш дар об аз ашки یتимон,
 Дараш оғӯши захми дилдунимон.
 Хаводис масти забти гиру дораш,
 Шикасти шишан дилхо ғубораш.
 Хисори ӯ дили саброзмоён,
 Маконхо машҳади бедаступоён.
 Матоъи рӯи бозораш аламхо⁵⁴
 Фитон даллоли аҷноси ситамхо.
 Дӯконорон ҳасратсинан реш,
 Бихи қолош захми хуфта дар неш.
 Ба ҳар сӯ маҷмаъе аз нолаи дил,
 Ба ҳар ҷо маҳшаре аз рақси бисмил.
 Зи дил то дида бе доғи алам на,
 Ба бедардӣ кас он ҷо муттаҳам на.
 Зи гардаш соғари хун мавҷ мезад,
 Саросар ашки Маҷнун мавҷ мезад.

Навон ишрате гар сар кашидй
 Зи ҷайбаш навҳан мотам дамидй.
 Ҷигар мерехт, то як нола мечаст,
 Ҷаҳон месӯхт, то як доғ мебаст.
 Дили осуда то он ҷо кадам зад,
 Ба ҷандин обила ҷони алам⁵⁵ зад.
 Ба ҳокаш ашк агар тухми ҳавас кошт,
 Дили хунгашта ҷиду нола бардошт.
 Саломат гар ба тавфаш кард оҳанг,
 Ба тӯфони шикастан рафт ҷун ранг.
 Дил он ҷо шуд ҷу най бебаргинзхор,
 Ки омад қобили як нола озор.
 Сиришк аз беҳудй хун шуд ба миҷгон,
 Ки як шабнам гудозаш гашт сомон.
 Гули доғе ба сад дил муфт диданд,
 Нами ашке ба сад ишрат хариданд.
 Ҷабин бнғзашт аз сад авҷи афлок,
 Ки таслиме ба даст овард ҷун хок.
 Талаб ҷун мавҷ аз он баҳри ҷафочӯш
 Шикасти орзуҳо бурд бар дӯш.
 Ҳамон саргармии ҷони ризо дошт,
 Ки дил хӯмҳо кашиду ҷуръа пиндошт.

АНДУҲИ ҲИҶРОН

Ҷафопарварда Ишқи ғамтаманно
 Ба сози дарди дигар шуд муҳайё.
 Зи Иқлими Бало манзил ба манзил
 Таке мезад савори нолаи дил,
 Ки шомӣ хайрате кулфатфишона шуд,
 Саводи Водии Ҳиҷрон аён шуд.
 Намоён гашт даште дар муқобил,
 Ки ҷавлон хун шуду парвоз бисмил.
 Ба доман баста ошӯби қиёмат,
 Ба шӯр сарда як олам надомат.

Хучуми гарди бетобӣ саводаш,
 Ба ғам печидани дил гирдбодаш.
 Ғазолаш ёди ҷавлони нитохе,
 Сиёҳиҳасрати миҷгонсиёхе.
 Ғубораш вахшати охи ғамандуд,
 Саҳобаш мавҷи миҷғони намолуд.
 Ба роҳаш қорвонҳои тасаввур
 Бачоҳафтодаи ҷайби тафаккур.
 Хутути ҷодааш аҷзи нафасҳо,
 Шикасти ашк фарёди ҷарасҳо.
 Зи худ рафтаи ғубори қорвонаш,
 Зи по афтадагӣ санги нишонаш.
 Ҷунун бӯи гули афсонаи ӯ,
 Муҳаббат: гардиши паймонаи ӯ.
 Тақидан Хизри саъйи орзуҳо,
 Тасалли ғули роҳи ҷустуҷӯҳо.
 Зи дилҳо баски тоқатҳо рамида,
 Рами оҳу сафи вахшат кашида.
 Нафас дар дил шикастаи ҷӯши хораш,
 Ба ҳасрат об ғаштан ҷашмасораиш.
 Гиёҳи ӯ забони бенавой,
 Ҳамон мадди ғиғони норасой.
 Суроғи манзилаш аз хеш рафтаи,
 Биёбонҳо зи ҳастӣ пеш рафтаи.
 Ба ҳокаш оламе аз по нишаста,
 Ҷу нақши ноумедӣ нақш баста.
 Зи кӯшиш саъйҳо бе барги ҳайрат,
 Талаб яксар биёбонмарги ҳайрат.
 Ҳамин уммеде он ҷо гард мекард,
 Ба шабнам гулханеро сард мекард.
 Ба фикри ӯ агар андеша метохт,
 Дар аввалгом ранги хӯш мебохт.
 Хатаргоҳе, к-аз ӯ бар дил танида
 Нафас ҷун мавҷи реғи намкашида.
 Таҳайюр хуни ҷанди ашк меҳӯрд,
 Мижа то бар ҳам онд, сел мебурд.

Ба ранге пон токат хӯрд бар санг,
Ки ҷавлон шуд садон соғари ранг.
Талаб дар ҳасрати парвоз меҳост,
Ғиғон мерафт то он ҷо, ки меҳост.

ТААММУЛИ АҲВОЛ

Пас аз умре, ки гашт аз аҷзи рафтор
Ғубори ҷустуҷӯ бо хок ҳамвор,
Ҳаёл оннан шавке ҷило дод,
Тамошоро ба ҳайронӣ сало дод.
Нигоҳ аз ҷо бурун нанҳода пое,
Ки шуд равшан саводи ошное.
Ба дил аз орзу улфатадотар,
Ба ҷашм аз мавҷи мнжгон ошнотар.
Тараб болид, к-ин хулди якин аст,
Биҳишти ҳосили мақсад ҳамин аст.
Чу Огоҳӣ зи таҳқиқаш нишон ёфт,
Дар оғӯши ҷару бол ошён ёфт,
Аломатҳои иқлими Бадан дид,
Ҳамон оромгоҳи ҳештан дид.
Валекин якҷалам доми харобӣ,
Зиёратгоҳи эҳромӣ харобӣ.
Заъифӣ бурда пайдой ба ғорат,
Чу мазмунӣ ҳамӯшӣ бе иборат.
Ҷигар хушқу Димоғ ошуфтагисоз,
Тароват аз баҳораш карда парвоз.
Зи Дил токат зи аъзо тоб рафта,
Зи гул шӯҳӣ, зи гавҳар об рафта.
Намуда аз ҳавос осудагӣ рам,
Чу авроқи ҳазон пошида аз ҳам.
Ба ранги нағман тори гусаста,
Парешонӣ тилисме нақш баста.
Қувво ҳайратнигоҳи нотаवоне
Чу бисмил бенавой парфишоне.

Садое хуфта дар тори тахайюр,
 Саропо набзи бемори тахайюр.
 Зи беобӣ ба худ вомонда Балғам,
 Мухите дар ғами дарюзаи нам.
 Фусурдан гашта майли обу тобаш,
 Зи тӯфонҳои хушкӣ бурда обаш.
 Дар оғӯши гудоз оннан Хун,
 Нишаста ҳамчу ашк аз ранг берун.
 Зи ранги хеш навмед он қадар буд.
 Қи гар нақши шафақ бастӣ, сахар буд.
 Таби Сафро чарогони ғаме дошт,
 Шикасти ранг шӯри мотаме дошт.
 Тараб дар заъфаронзораш фусурда,
 Нишот аз хандан бисъер мурда.
 Димоғи шӯри Савдо аҷзбунёд,
 Чу гард аз парфшонӣ рафта барбод.
 Сувайдо дошт аз дудаш суроғе,
 Зи шамъи кушта боқӣ монда доғе.
 Мизоҷ аз нотавонӣ бепарубол,
 Ба қӯши Залф Сиххат гашта помол.
 Гулистоне, ки хубӣ буд доғаш,
 Чу гулҳан дод хокистар суроғаш.
 Бар ин ҳангома то шах чашм во кард,
 Чу миҷгон қисвати тоқат қабо кард.
 Зи ҳар мӯ дод арзи синан чок,
 Чу ашкӣ ноумед афтод бар хок.
 Ниғаҳ дар дидааш бишкаст миҷгон,
 Таманно аз дилаш хун кард сомон.
 Надомат зад ба миннон тараб санг,
 Гули умедаш аз каф рафт чун ранг.
 Саропо неш гашту рехт бар реш,
 Хама оташ шуду зад бар дили хеш.
 Шикасти шишан дил соз бардошт,
 Чакиданҳои ашк овоз бардошт.
 Батӯфонхуфта оҳе бар лаб овард,
 Зи набзи нола як дӯзах таб овард.

Итоболудан доғи надомат
 Ба Ишқ овард тӯфони ғаромат,
 Ки эй барҳамзани осудагиро,
 Далели дашти ғамфарсудагиро,
 Замоне буд, к-аз тӯфони нозам
 Хурӯши бениёзӣ дошт созам,
 Димоғам нашъан чоми ватан дошт,
 Гулам дар гунча сомони чаман дошт.
 Шаробам дар хуми роҳатаёғӣ
 Набуд офатшиноси бедимоғӣ.
 Зи ҳарфат барқ зад шӯри чуиунам,
 Гирифт ин шӯъла беруни дарунам.
 Садои соғари уммед хун шуд,
 Чарогони талаб доғи чуиун шуд.
 Хумоят соям то бар сар афканд,
 Сияҳбахтӣ шуду хокистар афканд.
 Нигоҳам баст афсуни дурӯғат,
 Зи роҳам бурд шамъи бефурӯғат.
 Ба ваҳми Мулки Маъшукӣ давидам,
 Сароби муддаё буд, он ҷӣ дидам.
 Ба Мулки Ошикӣ ҳам по фушурдам,
 Харобӣ дошт, ҳар ҷо роҳ бурдам.
 Ба ҷустуҷӯи кухли ошноӣ
 Ғуборам кард умре сурмасой.
 Умед охир ба ранге тӯтиё шуд,
 Ки оҳе гашту аҷзон ҳаво шуд.
 Ҷӣ матлабҳо, ки аз барқи ҳавас сӯхт,
 Ҷӣ роҳатҳо, ки дар боли нафас сӯхт.
 Мақоме доштам дар мулки ором,
 Ки ишратҳо ба тавфаш дошт эҳром.
 Тарабгоҳе, ки аз икболи шохӣ,
 Зи гардаш мавҷ мезад қачқулоҳӣ.
 Кунун найдост з-он фирдавстаъбир
 Қафи хоке, ки бодаш карда таъмир.
 Надонам, аз ғубори хории ман
 Ҷӣ кард оннан саъйи ту хирман?

Мани бедил дар ин бунгоҳи офот
 Набудам қобили чандин муқофот,
 Ки ҷуз таслим тадбири надорам,
 Ба ғайр аз аҷз тақсире надорам.
 Муҳолифнағмағнаҳоям кадом аст,
 Ки мизреби навоям интиком аст?
 Баҳори интиҳод ин гул ба бар дошт?
 Ниҳоли улфат охир ин самар дошт?
 Вафо ваҳму талаб доми парӣ буд,
 Кучо Хусну чӣ васл? Афсунгарӣ буд.
 Чу Ишқаш дид, к-ин маъюстокат
 Ба судан меравад аз каф чу ғурсат,
 Тағофулро сару барги сухан кард,
 Хазони ноумедиро чаман кард.
 Нафас зад субҳи ирфон аз шакарханд,
 Ки эй чашми яқин, ин хоб то чанд?
 Таваҳҳум то ба кай? Ғафлат сар ояд,
 Махат аз тўҳмати нуксон барояд.
 Тараб кун, к-аз фиреби манзили роҳ
 Намудам аз камоли хешат огоҳ.
 Дилёри Ошиқӣ ваҳму гумон буд,
 Баҳори Мулки Маъшуқӣ хазон буд.
 Макун мансуби ғайр аҳволи худро,
 Муфасссал дидан иҷмоли худро.
 Агар раҳ буду гар манзил, ту будӣ,
 Агар дарё в-агар соҳил, ту будӣ.
 Хама дарёст, аз соҳил нишон нест,
 Хама Лайлист, маҳмил дар миён нест.
 Ғуборе нест, охир чашм бикшо,
 Тамошоворӣ, эй гофил, тамошо.
 Зи ҳастӣ то адам шўрат гирифта,
 Замин то осмон нураи гирифта.
 Ба ин барқи аён мастурнат чанд?
 Ба ин наздикӣ аз худ дурнат чанд?
 Надорӣ захм, фарёди ту аз ҷист?
 Най мазлум, бедоди ту аз кист?

Ту худ оннаи кавну мақони,
 Гуноҳи кист, гар худро надонӣ?
 Ту соҳибхуснӣ, ин ҷо дигаре нест,
 Ба тӯфонгоҳи хуршед ахтаре нест.
 Чу гардун домани хешат ба ҷанг аст,
 Кучо пар мезанӣ? Офоқ танг аст.
 Дар ин гулшан тапишворе фазо нест,
 Маяфшон: боли бетобӣ, ки ҷо нест.
 В-агар гирад губори ғайр доман,
 Зи худ ғайре тарошу бол мезан.
 Вучуди ғайр ҳар ғаҳ нест мавҷуд,
 Ба ваҳму занн машав андешафарсуд.
 Ҷарас ин қорвоиро нест ғаммоз,
 Губорафшонии Дил дорад овоз.
 Надорад ин гулистон сози ранге,
 Хамон бар соғари Дил хӯрда санге.
 Зи Дил нанҳодаӣ як гом берун,
 Най чун сайри хат аз ҷом берун.
 Нафас беруни Дил манзил надорад,
 Ки олам манзили ҷуз Дил надорад.
 Агар дарё ҳама тӯфон-ш бол аст,
 Буруни хеш парвозаш муҳол аст.
 Набуд аз хештан берун убурат,
 Хамин³⁴ тай шуд мақомоти зухурат.
 Туро ғафлат агар ҷанде зи раҳ бурд,
 Маро доништа мебонист хун хӯрд.
 Ба тақмилат ҷигарҳо хӯрдаам ман,
 Ту то равшан шавӣ, афсурдаам ман.
 Ба роҳ овардан аз раҳ бурдане дошт,
 Хаёти ҷозидонӣ мурдане дошт.

ТАҲАЯЮРИ АҲВОЛ

Чу хусни маърифат з-ин ранг зад ҷӯш,
 Тамошой чу ғафлат рафт аз хӯш,

Зи мастӣ шуд нигоҳи шавк ҳушёр,
 Ғунудан андаке гардиш бедор.
 Дуболо шуд димоғи бекарорӣ,
 Чунун зад соғари беихтиёрӣ.
 Забони беҳудӣ ҳасратбаён шуд,
 Сухан, то бар забон ояд, ғиғон шуд,
 Ки эй мушкилтар аз ҳайрат баёнат,
 Зи худ рафтани адоҳаҳми забонат,
 Намедонам, чӣ мегӯӣ, ки ғушам,
 Видоҳе мекунад таклифи ҳушам.
 Ба бурҳоне мухайё кун иборат,
 Ки бурд андешаро ҳайрат ба ғорат.
 Баёни муддаё мавзӯхтар⁵⁷ кун,
 Навои беҳудӣ бепарда сар кун.
 Раҳе зад⁵⁸ Ишк, к-ин роҳи хирад нест,
 Далел ин ҷо намебошад, балад нест.
 Ба ҳар ҷо Ишк огоҳисавор аст,
 Раҳи ҷавлони матлаб бегубор аст.
 Дар он маҳфил, ки Ишк онна гирад,
 Далоил дар губори шубҳа мирад,
 Китоби Ишк ғайр аз як нуқат нест,
 Сафо меҷӯшад ин ҷо, гарди хат нест.
 Сарӣ ин нома унвоне надорад,
 Тӯймавҷуд⁵⁹ бурҳоне надорад.
 Агар дорад ба таъат шубҳа роҳе,
 Ба мирёти сафо афкан нигоҳе.
 Аз он ҷо то раҳи мақсад бидонӣ,
 Ки ҷизеро, ки мечустӣ, ту онӣ.
 Кунун аз ваҳм нақше бар варақ нест,
 Ба ғайр аз як ниғаҳ хатми сабақ нест.
 Таяққун⁶⁰ дар пайи рафти гумон шуд,
 Таъмиул бо таъачҷуб ҳамингон шуд.
 Шигифтандеша хуршеди ҷаҳонтоб
 Ба рӯи хозини Идрок зад об,
 Ки он сози ваднъат арза дорад,
 Сазад, к-аз парда нақше сар барорад.

Амнини гавҳари асрори шохӣ,
 Вадифатмояи рамзи илоҳӣ
 Намуд аз чабҳаи таслимифарсуд
 Замини хидматашро сачдаандуд.
 Пас аз тақдими хидматҳон дилҳох
 Амонат кард таслими шаҳаншоҳ.
 Муъайян бе ғубори шубҳаву райб⁶¹,
 Тилисми сарбамуҳри пардаи ғайб.
 Таъаққул хӯш бар таҳқиқ бигмошт,
 Аз он ғайбӣ ҳақиқат мӯҳр бардошт.
 Ғубори дида шуд шакли заъифе,
 Чу миҷгон пайкари рози нахифе.
 Баҳори чилва оташдида коҳе,
 Ниҳоли қад ғуборолуда оҳе.
 Гулашро мавҷи шабнам жола гашта,
 Арак хун баставу табҳола гашта.
 Зи тимсоли узору хат намоён
 Чароғе куштаву дуде парешон.
 Матоъи хонаи чашм об бурда,
 Мижа муште ҳаси селоббурда.
 Хами гесӯ каманде заъфтасхир,
 Шикасти токи абрӯ ачзтаъмир.
 Чабин тӯфони чин оварда бар сар,
 Шикастан гашта дар онна чавҳар.
 Лаб аз хуни табассум боли биёмил,
 Нигоҳ аз рафтани дил карда маҳмил.
 Шукуфтан якқалам аз боғ ҷаста,
 Шикасти ранг субҳе нақш баста.
 Аз ин найранг то ҷашме ҷило дод,
 Тасаввур гашт ашқу беҳуд афтод.
 Нафас аз дил ғубори нола меруфт,
 Тапидан чашм меомолду меғуфт:
 Ғубори ғафлзат аст ин ё таҳайюр,
 Ки дар хун метапад боли тафаккур?
 Магар дар дида миҷгоне шикастанд,
 Ки биной парешон нақш бастанд?

Гар ин Хуси аст, табдил аз кучо ёфт?
 В-агар гайр, аз кучо дар парда чо ёфт?
 Тааммул хар қадар бар хеш печид.
 Ба гайр аз дарси ҳайронӣ нафаҳмид.
 Аз он нақше, ки улфатро сабаб буд.
 Хаёлаш боғи уммеда талаб буд.
 Нашуд бепарда ранги ошное,
 Набурд андеша охир рах ба чое.
 Фигон бардошт, к-эй дониш асрор,
 Хаёл афсурду дидан рафт аз кор,
 Чӣ шуд он лӯбати тӯфоншамонл?
 Кучо рафт он тилисми ҳайрати дил?
 Дар ин онна кулфат пардадор аст,
 Ба ҳар чо мерасад биниш, губор аст.
 Зад он барқ оташу аз хирманам рафт,
 Хазон монду баҳор аз гулшанам рафт.
 Зи боғаш гайри доғи долае нест,
 Зи моҳаш чуз нишони ҳолае нест.
 Губоре з-он бихишти чилва пайдост,
 Қафи хокистаре з-он шӯъла барҷост.
 Чӣ ороям забон? Ҳайратмаолам,
 Чӣ нолам? Нолаи шахси хаёлам.
 Надорад кӯшишам чуз аҷз ҳосил,
 Ки дониш косиру маънист мушқил.

ХУСУЛИ ЯКИН

Забони Ишк тартиби баён дод,
 Зи хатми кори огоҳӣ нишон дод,
 Ки эй кайфияти асрори ҳастӣ,
 Дилат хумхонаи сад ранг мастӣ,
 Таҷаллий партави меҳри зухурат,
 Таъайюн мавҷаи тӯфони нурад.
 Сабоҳе, к-оғтоби олами роз
 Зи қайбат кард сози матлаи ноз,

Ба шӯхрат барқ зал Хусн аз ниқобат,
 Чаҳон бигрифт нури офтобат.
 Маро паймонаи шавқи продат
 Зи васлат дод сарҷӯши саъодат.
 Шуъурам то ҳузурӣ васл дарёфт,
 Зи қоми рози хешат беҳабар ёфт.
 Агар он дам ниқобат мекушудам,
 Ҳамон бар ваҳм ваҳме мефузудам,
 Ки огоҳӣ ба ғафлатҳо ғиҳон буд,
 Яқин зиндонии ваҳму гумон буд.
 Баҳорат то барояд аз ҳазонӣ,
 Ба чандин ранг кардам боғбонӣ.
 Нахуст афсуни Хуснат дардамдам,
 Дигар оини дар пешат кашдам,
 Ки шояд дидаат бар худ шавал боз,
 Мижаворе барафтад парда аз роз.
 Ту, к-аз чашми яқин мастур будӣ,
 Ба фаҳми хештан маъзур будӣ.
 Шавад то ғафлати авҳом помол,
 Ба сайри Мулки Маъшукӣ задам фол.
 Зи сар то пон худ паймуд шавқат,
 Ханӯз аз хеш гофил буд завқат.
 Ба ранги дигар огоҳат намудам,
 Ба Мулки Ошиқӣ роҳат намудам.
 Ба ҳар ҷо мунҳариф дидам инонат.
 Ба сӯи хеш овардам кашонат.
 Аз ин сайру сафар гар муддаё буд,
 Ҳамин касби нигоҳӣ ошно буд.
 Ҳамон сурат, к-аз ӯ шуд ботинат хун,
 Нарафтаст охир аз онна беруи.
 Риёзат ниқадарҳо нақш бастаст,
 Ки ранги шӯхнии ғафлат шикастаст.
 Бидон, к-ин онна қалби мусаффоаст,
 К-аз ӯ тасмоли аҳли звақ пайдоаст.
 Дар ин онна нақши ғайр ваҳм аст,
 Қасе гар чуз ту дорад сайр, ваҳм аст.

Манех бар хеш доғи тўхмати гайр,
 Ки худ сайриву ҳам худ соҳибн сайр.
 Бас аст, эй ҷустучӯ, умре давидӣ,
 Кунун вачде, ки дар манзила расидӣ.
 Ниғахро ин дам аз гафлат ҷудонест,
 Хамин таҳсилн куҳли ошнонест.
 Бикун сайре мақомоти Бадаиро,
 Бубин табдили ҳоли хештанро.
 Дурангиҳо тамизи эътибор аст,
 Хазон гардондани ранги баҳор аст.
 Мухити ҷӯш тақроре надорад.
 Ба ҷуз таҷдиди худ коре надорад.
 Ба чандин мавҷ тўфонофарин аст,
 Яке аз ҷумлан амвоҷаш ин аст.
 Тавон рози дили афлоқ дидан,
 Вале натавон ба кунхи худ расидан.
 Ду олам боядат бархезад аз роҳ,
 Ки аз сарманзили худ гардӣ огоҳ.
 Ба касрат ҷун занад андеша оташ,
 Намояд шамъи ваҳдат нури бегаш.
 Риёзатро дар ин водӣ асархост,
 Ки ҳар кас ришта шуд, домн гуҳархост.
 Вусули манзили наздикии хеш,
 Надорад чора ҷуз торикии хеш.
 Майн таҳқиқи бечаҳд аст норае,
 Гудози хеш дорад наъъаву бае.
 Дигар ҳар сӯ рави, ваҳм аст, маштоб,
 Туй матлуби худ, дарёб, дарёб.
 Чу султон аз ҳақиқат гашт огоҳ,
 Ба сайри худ назар афканд ногоҳ,
 Ҷаҳоне дид пок аз арзи сурат,
 Баҳоре фориғ аз ранги кудурат.
 Маконе ёфт берун аз маконҳо,
 Нишоне сода аз нақши нишонҳо.
 Даре бар ҳастин кавнайн баста,
 Ғубори мову ман берун нишаста.

На он ҷо Хусиро тамхиди нозе,
 На Ишк оинапардози ниёзе.
 Яқин махву гумон сахву баён гум.
 Бутун ваҳму хафо ҳайрат, аён гум.
 Ба як соғар — чи махмурӣ чи мастӣ,
 Ба як хилват — чи маъдумӣ чи ҳастӣ.
 На ҷашми ваҳро он ҷо нигоҳе,
 На огоҳӣ ба кунҳаш бурда роҳе.
 Зи розаш беҳабар таҳқиқу тақлид,
 Ба созааш бенаво итлоку тақйид⁶².
 Талаввун аз баҳораш ранги ҷаста,
 Таъайюн пардан созе шикаста.
 Маъориф маҳви изҳори баёнаш,
 Таҳаккук гум дар оғӯши нишонаш.
 Иборат аз сифоташ хуфта дар хун,
 Ишорат болзан, аммо зи берун.
 Ба ҷӯш аз пардааш асрори ҷибрут,
 Зи шонаш мавҷзан тӯфони лохут.
 На шамъе дар миён буду на маҳфил,
 На Лайлӣ ошқорову на маҳмил.
 Агар оташ, агар аҳгар, агар дуд,
 Яке буду яке буду яке буд.
 Мақоми аслии худ диду бишнохт,
 Хама ҷавлон шуду аз худ бурун тохт.
 Ғубори ҷустуҷӯҳо ғант беғаш,
 Хасе шуд музмахил⁶³ дар баҳри оташ.
 Таъаллуҷ буд ваҳме, к-аз назар рафт,
 Хамон парвоз монду болу пар рафт.
 Гул аз ранги таъайюнҳо бурун ҷаст,
 Ба мавҷи гулшани берағ пайваст.
 Ба ҷое рафт, к-он ҷо ҷо нагунҷад.
 Чи огоҳӣ, чи ваҳм — инҳо нагунҷад.
 На олим дар миён монду на маълум,
 Талабҳо гум шуду матлуб маъдум.
 Таназзуҳ, доман аз ташбеҳ афшонд,
 Ғубори қасрату ваҳдат бурун монд.

**ХОТИМАИ ДАФТАРИ ТУЛИ КАЛОМ,
ПЕЧИШИ ТУМОРИ СУХАН, В-АССАЛОМ.**

Биё, эй Бедили бехосил аз хеш,
Ба худ печида, аммо гофил аз хеш.
Ҳама чашму тамошое надида,
Ҳама гӯшу навое ношунанда.
Ҳақ аз сози ту пайдову ту ботил,
Дил аз чайби ту дар ҷӯшу ту бедил.
Ба сад дил чун санавбар бедилӣ чанд?
Саропо ҳосилӣ, бехосилӣ чанд?
Ба ваҳмат сарф шуд умри гиромӣ,
Тамомот кард охир нотамоӣ.
Сарангушти нафас фарсудӣ охир,
Гирех аз кори дил нақшудӣ охир.
На гардат зеби домони ҳаво шуд,
На рангат бо шикасте ошно шуд.
На доге сар кашид аз лолазорат,
На хуне рехт ранги навбахорат.
Абас дар пардаи ғафлат фусурдӣ,
Чу оташ дар фишори санг мурдӣ.
Надонам чистӣ, эй ваҳмтасвир,
Ки аз хобат накардам ҳеҷ таъбир.
Агар хуснӣ, бидех арзи ҷамоле,
В-агар оннаӣ, бинмо мисоле.
Ба ҳар дэман чу гард овехтан чанд?
Ба ҳар ранге чу об омехтан чанд?
Агар гардӣ, ба домони худ овез,
В-агар обӣ,

ба рӯи хештан рез.

Занӣ то чанд бар ҳар оташу об?
Ба ваҳм оташ зану як нур дарёб.
Фаромӯшӣ инёзи ину он кун,
Ба худ пардозу кори сад ҷаҳон кун.
Шавӣ то дар намози ишқ маҳрам,
Вузӯе кун ба хуни ҳар ду олам.

Зи нақши ғайр агар огоҳиат нест,
 Ба роҳи хуфр ҳам гумроҳиат нест.
 В-агар ошудан эҳроми ғайрӣ,
 Хама гар Қаъба бошӣ, нанги дайрӣ.
 Дар ин маҳфил, ки шӯри созаш аз туст,
 Шикаст аз ҳар чӣ ҳаст, овозаш аз туст.
 Навое во каш аз созе, ки дорӣ,
 Бинех гӯше бар овозе, ки дорӣ.
 Ҳаюлои ҷаҳон нақше надорад,
 Хаёлат то чӣ сурат вонигорад?
 Вучуд аз нақди исботат ганосоз,
 Зи нафят сози имкон ҳоҷатовоз.
 Ту, к-аз олам қидам ҷустӣ, ҷунон буд,
 В-агар ҳодис баровардӣ, ҳамон буд.
 Ба ҳукмат инқадарҳо тобупеч аст,
 Агар гӯӣ ҳама ҳеч аст, ҳеч аст.
 Навоҳон хитобат шӯри асмо,
 Асарҳои нигоҳат ҷӯши ашӯ.
 Чаманҳо пардае аз ранги нозат,
 Фалакҳо нуқтае аз лавҳи розат.
 Агар дарёст, бепарвоии туст,
 В-агар гавҳар, нафасорони туст.
 Синехри иззатӣ бо ин харобӣ,
 Мухити фитратӣ бо ин саробӣ.
 Ту диққатфаҳму мақсад ошкор аст,
 Ту ғарқи ваҳму гавҳар дар канор аст.
 Тамизе гар тавонӣ қард ҳосил,
 Ҷу гавҳар дар дили дарёст соҳил.
 Зи ҷавлоз по фушурдан он қадар нест,
 Рағи ҳоби ту ҷуз аҷзи назар нест.
 Ҷаҳон як шӯҳӣ аст аз ҷилваи ноз,
 Ба ҷуз миҷгон хичобе нест, пардоз.
 Нафас дар дил, шарар дар санг маҳв аст,
 Баҳор ин ҷо ба чандин ранг маҳв аст.
 Суруҳӣ душ дар базми ҳамӯшон
 Ба қулқул зад наво, к-эй ваҳмкӯшон,

Хамин як бода дар минову чом аст,
Агар хушест, ин согар тамом аст.

* * *

Биё, эй шамъи нӯҳ айвони афлок,
Чӣ меҷӯй зи зулматхонаи хок?
Аз ин оташ, ки вақфи синаи туст,
Ҳазорон анҷуман оннаи туст.
Агар чашмат ба ҳоли хеш биност,
Хушо ҳолат, ки нури биниш ин ҷост.
Зи худ як ламъа гар фаҳмида бошӣ,
Фурӯғи ҳар ду олам дида бошӣ.
Ҷаҳон як барқат аз нури нигоҳ аст,
Ту гар пӯшӣ назар, олам сиёҳ аст.
В-агар наззори ғайр аст дар пеш,
Бисӯзу доғ шав аз оташи хеш,
Ки музди оғаҳи афрӯхтанхост,
Сазои кори ғафлат еӯхтанхост.

* * *

Биё, эй нусхаи оннаи роз,
Дари сад чилва бар ҳайроният боз.
Зи худ то чанд арзи ғайр дидан?
Гули бегонагӣ аз хеш чидан?
Чу барги гул аз ин гулзори найранг
Чӣ дорӣ бар варақ ҷуз гардиши ранг?
Ҷаҳоне ранг бар рӯят шикастааст,
Чӣ суратҳо, ки худро бар ту бастааст.
Ду олам шубҳан ғайрат муқобил,
Ба худ раҳ бурданат корест мушкил.
Қабули нақш то дар пардаи туст,
Кудуратҳо қафаспарвардан туст.
Нигоҳ ваҳм аст, то ғайрат⁶⁴ талоқист,
Сафо занг аст, то як нақш боқист.
Хуш он софӣ, ки гар чашме кушой,
Ба чандин нақш як ҳайрат барой.

Дар он соъат, ки ҳастӣ арза доданд,
 Бинои хӯш бар ғафлат ниҳодан
 Ба ҳастӣ тарки ғафлат нест имкон,
 Магар дар нестиҳо гарлад осон.
 Талаб аз ҷустуҷӯҳо ҳеч нашкофт,
 Ба гум гаштан магар ҷизе тавон ёфт.
 Шавӣ гар махрами конуни низоҳ,
 Таҳайюриағмае чандест дар кор.
 Зи ҳар торе, ки гардад ҷодан ғаҳм,
 Муҳолиф менавозад мутриби ваҳм.
 Фиребе дорад аз ҳар парда овоз,
 Садои ғӯл мечӯшад аз ин соз.
 Ҷаҳоне сархати таҳқиқ дар пеш,
 Вале ҳар кас ба ранге гофил аз хеш:
 Яке бутқибла, к-ин шакли таҳайюр
 Ба ҷуз тамкии намебандад тасаввур.
 Нағӯй пайкараш хоки фусурда-ст,
 Ки тамкии шӯхнаш аз ёд бурдаст.
 Мизочи бут фусурданиқтизо нест,
 Ба шӯхишош дар офоқ ҷо нест.
 Зи ҳар ҷузваш шароре мезанад ҷӯш,
 Ҷароғон аст ин ҷо, лек хомӯш.
 Ба пастихош меъроҷест хуфта,
 Саропо оташ аст, аммо нухуфта.
 Такаллуф бартараф, марғубӣ ин ҷост,
 Ҷанон мутлақи маҳбубӣ ин ҷост.
 Гар ӯ хок аст, дил муште ғубор аст,
 В-агар санг аст, шавқ ин ҷо шарор аст.
 Набошӣ гофил аз кешӣ бараҳман,
 Якине хуфта дар ҳар пардан занн.
 Шухуде лозими матлабпарастист,
 Шаробе боъисн ҳар гуна мастист.
 Ҳақиқат шамъи фонуси маҷоз аст,
 Дари сад маънӣ аз ҳар лафз боз аст.
 Яке оташсито, к-ин ҷавҳари пок
 Набандад нақш майли маркази хок.

Агар дар хору гар дар хас ниҳон аст,
 Зи ҳар ҷо сар кашад, бар осмон аст.
 Баландӣ масти ҷоми тинати ўст,
 Уруҷ онладори фитрати ўст.
 Ба ҳар санг аз ҳаёли ў шароре,
 Ба ҳар дил аз ҳавояш доғдоре.
 Ҷаҳон саргарми ишрат аз зухураш,
 Ҷароғи оламе равшан зи нураш.
 Ба сад ҷашми таҳаққуқ во кушудан
 Аз ў голибтаре нагвар намудан.
 Зи ашъё ҳар ҷӣ бо ў муттасил шуд,
 Ба барки ҷилваи ў музмахил шуд.
 Ҳаво рӯзе, ки бурд аз гармиаш тоб,
 Ба худ бигдохт чандоне, ки шуд об.
 Ба рӯн хок агар ҷӯши ғубор аст,
 Шарори шӯҳин ў ошкор аст.
 Ҳавову обу хок асмони ўянд.
 Ибороти таназзулҳои ўянд.
 Зи табъаш хору хас ҳам шӯълаҳу шуд,
 Ба домаш ҳар кӣ худ дон аст, ў шуд.
 Дуй аз ғайрати барқаш ҳалок аст,
 Ки он ҷо нақши ғайр аз ҳеш пок аст.
 Ба васлаш аз ҳама бегонагӣ кун,
 Самандар гар наӣ, парвонагӣ кун.
 Яке гар киблаи уммед дорад,
 Ҷу ҳирбо⁶⁵ ҷашм бар хуршед дорад,
 Ки то ки ҷашмаро мавҷи зухур аст,
 Ҷаҳоне гаркаи дарён нуз аст.
 Фалакҳо дуде аз шамъи зухураш.
 Аносир сояи девори нураш.
 Маҳи тобон надорад нохуне беш,
 Ки ҳам аз панҷааш болида бар ҳеш.
 Ба ғайраш ҳар ҷӣ аз маҳ то ба моҳист,
 Залолаттахтан машки сиёҳист.
 Набошад гар фуруғи талъаташ фош,
 Ду олам нест ҷуз як ҷашми ҳаффош.

Рубубият асарҳои сифоташ,
 Таҷаллӣ бениқоб аз нури зоташ.
 Саҳар ғайзи ҳузури восилӣ ӯ,
 Шафқат хуни тағофулбисмили ӯ.
 Тулуъи ӯ калиди қуфли биниш,
 Зи миръоташ намуди офариниш.
 Чаҳон аз зоти ӯ арзи сифот аст,
 Вучуб ин қосат, боқӣ мумкинот аст.
 Агар, бар рағми кӯриҳои ҳафшош,
 Ҳузури нур ҳоҳӣ, маҳви ӯ бош.
 Ҳақиқат бе тасаниӯъ ошкор аст,
 Ҳушо, ойнаат гар беғубор аст.
 Дар ин сурат ба ҳар ҷо мениҳӣ гӯш,
 Навоҳои муҳлиф мезанад ҷӯш.
 Ғараз, ҳар кас ба ҷоми ваҳм маст аст,
 Гумоне дораду яздонпарааст аст.
 Туӣ андешаи инқору тасдиқ,
 Қуӣ гар як тааммул сарфи таҳқиқ,
 Зи гидроки ту ҳар як имтиёзест,
 Зи оҳанги тасаллӣ гунасосест.
 Ҳадиси филу шаҳру кӯр бигзор,
 Сароби ваҳро аз дур бигзор.⁶⁴
 Тасаллӣ дигар асту қор дигар,
 Таваҳҳум дигару асрор дигар.
 Ту ҳақ меҷӯиву аз ҳеш ғофил,
 Зиҳӣ бетухмиву уммеди ҳосил.
 Ба айни ҳурб маҳрум аз ҳузури,
 Бичӯ худро, ки аз худ саҳт дурӣ.
 Мабош аз ҷустуҷӯи ҳеш навмед,
 Ҳамин нур аст раҳбар то ба ҳуршед.
 Ба қуни ҳеш то натвон расидан,
 Ҷамоли ҳақ ҷӣ имкон аст дидан?
 Дар он водӣ, ки толиб нест маълум,
 Талабҳо ҷумла мавҳум аст, мавҳум.
 В-агар асрори худ ғаҳмида бошӣ,
 Таъайюн, нақши зоте дида бошӣ.

Ки ҳар ҷо мавҷ бояд нақш бастан,
 Набандад нақш бе ранги шикастан.
 Садоро сурати бунёд додан.
 Муяссар нест, ҷуз барбод додан.
 Сифотат мубҳаму зотат муҳол аст,
 Ба ғайр аз нафӣ неботат муҳол аст.
 Ҷу маъдумӣ аён шуд, ҷустуҷӯ рафт,
 Ҳамӯшӣ ғашт ҳосил, гуфтугӯ рафт.
 Ҷу ботил рафт, боқӣ нест ҷуз ҳақ,
 Бувад ғайри муқайяд ҷумла мутлақ.
 Нахуст аз раҳ ғубори хеш бардор,
 Дигар аз манзили ҳақ сар бурун ор.
 Ғадотабӣ, в-ағарна шохӣ аз туст,
 Видоӣ ғафлате, огоҳӣ аз туст.
 Ҳубобат ин қадар ғурсатшумор аст,
 В-ағарна баҳр як оғӯшвор аст.
 Ба ҳақ рӯ ору тарки мовуман гир,
 Яқине аз видоӣ ваҳму занн гир.
 Ғусурдан рафъ кун, мутлақъинон бош,
 Ба як нафӣ бадан қони ҷаҳон бош.
 Қадомин тухм чид аз хок доман,
 Ки гулшанҳо накард аз хеш хирман?
 Қадомин нола зад дар ҷайби дил чок,
 Ки парвозаш нашуд сайёди афлок?
 Ба муште хок нисбат доштан чанд?
 Ба ин пастӣ алам бардоштан чанд?
 Шуъурандешнат девонагирхост,
 Фиреби хешнат бегонагирхост.
 Аз ин хешӣ, ки мегӯӣ, ҳазар кун,
 Зи худ бегона шав, коре дигар кун.
 Ҳама нӯшӣ, вале аз рафъи неше,
 Ҳама хешӣ, ба шарт тарки хеше.
 Бисоторон фахрат нанги хеш аст,
 Қулоҳ ин ҷо шикасти ранги хеш аст.
 Ҳамин нақши туй гар бартарошӣ,
 Ту бошиву ту бошиву ту бошӣ.

Навон ишқ фаҳмидан надорад,
Ки чуз овози лағзидан надорад.
Хунук андешае, к-ин роз фаҳмид,
Хушо гӯше, ки ин овоз фаҳмид.

* * *

Биё, эй пардан асрори лохут,
Ба чандин нагма маҳви сози носут,
Гаҳе дар масҷидат ёрабнавой,
Гаҳе дар дайр нокусотиной.
Наво ҳайратфиреби соз то кай?
Забон парвонаи овоз то кай?
Туй сарманзили таҳкику олам
Тақуӣе, ки ҳам дар туст мудғам⁶⁷.
Зи манзил то нахоҳӣ сар кашидан,
Дар ин саҳро муҳол аст орамидан.
Якӣ манзил, дуй роҳ аст ин ҷо,
Бифаҳмад, ҳар кӣ огоҳ аст ин ҷо.
Дуй ин ҷо кам аз теги дудам нест,
Ба қатъи роҳат⁶⁸ ин шамшер кам нест.
Чу ашкат гар таманнои далел аст,
Зи миҷгон то ҷакидан чанд мил аст.
Таҷарруд гар фишонад гарди роҳат,
Ба яктой занад барки нигоҳат.
Замин то осмон гоме надорад,
Раҳу манзил ба чуз номе надорад.
Дуй то ҳаст, мушкил боядат рафт,
Ки ҳар гоме ду манзил боядат рафт.
Зи номи Хизр то огоҳ бошӣ,
Ҳама гар манзилӣ,

дар роҳ бошӣ.

Набандӣ то ба фаҳми хеш эҳром,
Тақиданхост барки набзором.
Тасаллӣ дар ҳамин оромгоҳ аст,
Зи манзил он ҷӣ берун аст, роҳ аст.

Биё, соҳй, ки мастихо зи ҳад рафт,
Шуъур аз имтиёзи неку бад рафт.
Чӣ тӯфон рехт саҳбон ту дар чом,
Ки шуд як хатти чом оғозу анҷом?
Зи набзи дил тапидан рахт барбаст,
Хуми шӯри сухан аз чӯш биншаст.
Кунун даври нишоти фаҳмкӯшист,
Тааммул ташнаогӯши ҳамӯшист.
Хакоик масту маънӣ шӯхноҳанг,
Баён аз арсаи алфоз дилтанг
Муҳитеро сиришк онка будан
Ба ғайр аз нам чӣ дорад во намудан?
Забонро бо ҳамӯшӣ рӯ ба рӯ кун,
Дигар чандон ки хохӣ, гуфтугӯ кун.

МУХИТИ АЪЗАМ

МУҲИТИ АЪЗАМ

Хар ҳубоберо, ки мавҷаш гул кунад, ҷоми Чам аст,
Оби ҳайвон оби ҷӯе аз «Муҳити аъзам» аст.

(Мирзо Асадуллоҳи Ғолиб)

Ҳамди беҳадди нашъаофарине, ки майхонаи ҳақиқати инсониро аз нәшъан «ва лақад каррамно банӣ Одама»¹ улуви мафохи-рат бахшид ва паймонаи шуҳуди ҷисмониро ба насими «нафахту фиҳи мин руҳӣ»² лабрезӣ сахобои ҳастӣ гардонид. На лафзи моси-воро бе иборати асмияш эътибори вучуди сифоте, на маънии айиро бе ишорати изофаташ дастгоҳи субути зоте. Ҷустуҷӯи назарҳо мавҷи паймонаи ваҳдаташ, ҳеҷу хуӣи нафасҳо қулқули минои кас-раташ. Оннан идрокро ба сайқали партави андешааш кайфияти ҷоми ҷаҳоннамоӣ, соғари тафаккурро ба бўи ҷуръан таҳқиқаш ди-моғи осмонпаймоӣ.

Хумҳои сипеҳр дар базмҳои фармонаш паймонавор саргар-ми гардишанд, тӯмори муҳит дар дарён ҳайбаташ ҷун ноғи гир-доб асирӣ каманди печаш. Гоҳе нашъаро ба кисвати обе дар ҷуй-бори рағҳон тоқ медавонад, гоҳе донан ангурро аз раҳи хилват-кадаи худ ба сарманзқии гудози дил мерасонад. Сайри сахбон камолаш гоҳе аз хум ба шишаву аёғ ва гоҳе аз ҷому мино ба кому димоғ. Ҳам кому димоғро мақоми эътиборе аз дараҷоти ҷо-му минояш, ҳам шишаву аёғро мартабан кайфияте аз шуҳуди ранги сахбонаш. Абрак ағар ҷамол аст, партаве аз анвори хуше-ди ҷалолӣ ўст, ағар ҷалол аст, ламъае (аз) оннан ҷамолӣ ў. Ру-бой:

Аз хилвати зот ҳеҷ шай берун нест,
 З-ин парда хуруши чангу най берун нест.
 Ашӯ ҳама исми зохиру ботин ўст,
 З-ин шишаву чом мавҷи май берун нест.

Дар орзуи анқон танзехошёнаш зарра то хуршед бепару боли ҳа-
 вон тапидан ва дар ҷустуҷӯи дарён бекаронаш қатра то муҳит
 бедаступон ҳасрати давидан. Муҳит дар саъйи гавҳари талабаш
 саропо арақи ҷабин ва мавҷ дар тараддуди канои иштиёқаш саро-
 сар чини остия. Субҳ то аз шамъи ҷамолаш дам занад, хонаи хур-
 шед равшан мегардад ва ҳилол то аз майи ҷамолаш лабе тар ку-
 над, паймонаи моҳ лабрез мешавад. Дар водии ҳаёлаш печутоби
 риштаи нафасҳо ҷодои сахрон парешонист, дар баҳористони
 сунъаш ҳамвори мадди назарҳо хиёбони гулшани ҳайронӣ. Со-
 гарн бетокатони дашти орзуяш чун доираи гирдоб сар аз марқа-
 зи хок берун кашидан, паймонаи восилои дарён ҷустуҷӯяш чун
 ҳалқаи гирдоб ба гирди хеш гардидаҷ. Кӯҳ бар остонаи рифъа-
 таш камтарини хокнишинон, осмон дар ҷомаҳонаи қудраташ яке
 аз кӯтахостинон. Нубуват сарчӯше аз ҳумҳонаи олами изҳораш
 ва вилоят машъае аз саҳоби соғари асрораш. Назм:

Зихӣ, паймуда асрори ду олам
 Ба хатти ҷомн истеъдод одам.
 Ба завқи тафви ин сарчӯши идрок
 Фалак гарданда гирди маркази хок.
 Зи ҷомаш ҷуръае то бар замин рехт,
 Губор аз мушти хоки мо барангехт,
 Ки гоҳе бар руҳи гул мавҷи рангем,
 Гоҳе бар ҷехраи онан зангем.
 Маяш сад ранг пайдо кард аз мо,
 Хумору мастӣ иншо кард аз мо.
 Хуму ҷому сабӯ масти ҳаёлаш,
 Хумору нашъа ҳайрони ҷамолаш.
 Сари хум то ба фикри ўст ҳамдӯш.
 Зи ҷайби хеш дорад пунба дар гӯш.
 Фурӯғи бодааш то дар назар дид,
 Зи хат паймона гирди хеш гардид.

Ба базмаш аз адаб то карда маскан,
 Суроҳӣ пой нашносад эн доман.
 Аз он гулзор ҳар рангеву боге,
 Аз он хуиҳона бўву димоге.
 Суроҳӣ хун ба дил аз барки изҳор,
 Қадаҳ сар бар каф аз шӯхин асрор.
 Сабӯ дар поси рози майпарастӣ
 Саре дуздида ҳам дар чайби мастӣ,
 Ки ҳар касро раҳи мастист дар пеш,
 Ба дасти худ ниғаҳ дорад сари хеш.

Аммо баъд бидон, ки ин майхонаи зухури ҳақонқ аст на со-
 киномаи ашӯри Зухурӣ ва оннапардозӣ кайфияти дақонқ аст,
 на зангарфурӯши хумори бешуъурӣ. Муддаъо аз ин таибҳои го-
 филони рутбаи маъонист, то бениҳоятин асрори ҳақиқатро ба лаф-
 зе чанд мунҳасир надонанд ва бепоёнӣи тӯмори маъониро аз саф-
 ҳан ихтимом иборати маҳз нахонанд. То сози ҳастӣ замзамаохан-
 ги бениёзист. нақше ност, ки сар аз оламе барнаёрад ва баёне
 не, ки қадам бар сари ҷаҳоне нагузорад. Рубой:

Ин ҷо ҳама дам тачаддуи мовуман аст,
 Дар ҳар нафасе сози навиҳо куҳан аст.
 Гарм аст ҳамин ба гуфтугӯ маҳфили даҳр,
 Ку гӯши таъммуле, ки олам, суҳан аст.

Ба ҳар ҳол, ранги ин майкадан тоза, ки нашъаперон димоғи идрок
 аст, ҳар чанд аз оби дидаи ҳома рехтаст, аммо ҳамири мояи бу-
 нёдаш ба мавҷи ҷавоҳири асрор омехта. Ҷавҳаршиносони оннаи
 ҳолро аз нақши хутутаи сурмаандӯзӣи дидаи тамошост ва маҳ-
 муртабаъони сахбон камолро аз фасли байнуессутураш ҳамёзаомӯ-
 зӣи соғари таманно. Маҷлисӣ мастони фитратро тори мистараш
 мавзунӣи абрешими соз ва тоирони афкори баландро ба кушонӣи
 авроқаш димоғорони боли парвоз. Ноошноро ҳар қатраи ин муҳит
 тӯфонест оташхурӯш ва ғаввоси баҳри ягонагиро ҳар мавҷани
 ошное камандбадӯш. Лочарам, ҳар бемағзро кайфияти муто-
 лаъааш нашъан тардимогӣи нарасонад ва ҳар тунукзарфро паймо-
 нан варақгардоиаш ҷуръан идрок начашонад, ки соғари гирдоб

дархӯри коми наҳанг аст, на сазовори ҳавсалаи мур ва қуллам
Қоф нишемани ҳиммати анкост, на камингоҳи ошёнаи асфур.
Қитъа:

Қасеро мерасад ишратнавоиҳои ин маҳфил,
Қи чуи шамъаш нафас аз дил шарардарбор меояд,
Ба сомон оламе дорад баҳористони огоҳӣ,
Қи он ҷо гар равад ранге зи худ, гулзор меояд.
Зи бас яксар саводи хатти соғар равшан аст ин ҷо,
Нигаҳ, то пар занад, аз хонаи ҳаммор меояд.
Шунидан он қадар маст аст аз ин афсонаи ҳайрат,
Қи пиндорӣ, зи сайри олами дидор меояд.
Зи қоми Мавлавӣ³ гар чуръзаат бахшанд, даръёбӣ,
Қ-аз ин майхона бӯи таблаи Аттор⁴ меояд.

Ҳилолӣ⁵ дар андеҳаи ин сипехри камол чуи моҳи нав борик
аст ва Зулолӣ⁶ дар тамошои ин муҳити зъзам ба оби ҳасрат наз-
дик. Солик⁷ то тайи маротиби ирфон наҷамояд, аз ҷодаи истиф-
ҳоми он дур аст ва Толиб⁸ то ба сарманзили камол нарасад, аз
усули идроки он маъзур. Силли ситти маъонинаш табъи Сомиро⁹
ба хуруш парварда ва ғӯшмоли нағман алфозаш димоғи Шейдо-
ро¹⁰ ба хӯш оварда.

Суратпазирини шоҳиди мазмунаш бе оннан табъи Салим¹¹ му-
ҳол аст ва маъниниамони саводи мактубаш бе шамъи раъйи Соиб¹²
ҳаёл. Ин ҷо Навъин¹³ ғӯё аз ҳамӯшон аст, на аз Хабушон ва ми-
нои қудқулнаво аз пунбабагӯшон аст, на аз маънинишошон. Назм:

Аз ин майхонаи натвои буд гофил,
 Ки дархо мекушояд бар рухи дил.
 Хаёл аз шишааш боги назокат,
 Нигоҳ аз соғараш гулзори ҳайрат.
 Тавонад ақл агар ин ҷо расидан,
 Чу май хоҳад ба мастӣ орамидан.
 Ба махмурони маънӣ дода пайғом
 Варақ гардонданаи аз гардиши ҷом.
 Димоғи нашъа тарзи дилписандаш,
 Суроҳи ранги мазмуни баландаш.
 Варақҳо ҳамчу махмурони мадхӯш
 Муҳайё карда аз ҳамёна оғӯш,
 Ки мағстони сухан ҳайраткамоланд,
 Ба айни васл махмури висоланд.
 Зи бас мавҷи сухан берангҷӯш аст,
 Мухити маърифат соҳилхурӯш аст.
 Зи сатраш мавҷи саҳбо нашъадарбор,
 Саводаш дар сияхмастӣ намудор.
 Зи дурдаш мавҷзан софи ҳақиқат,
 Маҷозаш шарҳи кашшофи ҳақиқат.
 Хати мистар хати ҷоми маъонӣ,
 Нукуш амвоҷи оби зиндагонӣ.
 Саропо сози аз худ пеш рафтаи,
 Хучуми ҷодан аз хеш рафтаи.
 Уруҷи нашъапардозӣ тафаккур,
 Бахори беҳудиранги таҳайюр,

Майи софаш ба ваҳдат маҳв будан,
Гули ҷомаш назар бар худ кушудан.

Рубой:

Ин нусха, ки аз хоман илҳомрақам
Гардид мусаммо ба «Муҳити аъзам»,
Дарёфт дабири хирад аз рӯи ҳисоб
Соли итмоиро ба номаш мадди ғам¹⁴.

Рубой:

Эй баста дилат ба тавфи маъний эҳром,
Дар ҳалқаи ин майкада кун даври тамом.
Минфтоҳи бихишти маърифат дар кафи туст,
З-ин даври мусамманаш агар ёбӣ ҷом.

Даври аввал: Ҷӯши изҳори хумистони вучуд.
Даври сонӣ: Ҷоми тақсими ҳарифони шухуд.
Даври солис: Мавҷи анвори гуҳарҳои зухур.
Даври робеъ: Шӯри сарҷӯши майи файзи ҳузур.
Даври хомис: Ранги асрори гулистони камол.
Даври содис: Базми найранги асарҳои ҳаёл.
Даври собеъ: Ҳалли ишқоли ҳамои печи баён.
Даври сомия: Хатми тумори тақулу забон.

ДАВРИ АВВАЛ: ҶҶШИ ИЗҲОРИ ХУМИСТОНИ ВУҶУД

Хуш он дам, ки дар базмгоҳи қидам
Маёе буд бе нашъаи кайфу кам,
Муназзаҳ зи андешаи ҳодисот,
Мубарро зи дуду гӯбори сифот.
На саҳбош ному на рангаш нишон,
Латифу латифу ниҳону ниҳон.
На хӯм хилватори асрори ӯ,
На садри қадаҳ базми изҳори ӯ.

На аз чӯши ӯ мастӣ оташъинон,
 На аз мавчи ӯ нашъа рангинбаён.
 На абрӯи мавчаш ишоратфурӯш,
 На чашми хубобаш таҳайюрбадӯш.
 На аз ранги ӯ сархушӣ ошкор,
 На махмурӣ аз бӯи ӯ беқарор
 На паймона оинапардозӣ ноз,
 На соғар гули рӯи дасти нӣз.
 На минон ӯ масти шавки сучуд,
 На чомаш мураббаътирози куъуд.
 На пой хумаш масдари хайру шар,
 На дасти сабӯяш ниғаҳбони сар.
 На мастони ӯ қобили эҳтисоб,
 На ранги зуруфаш шикастиктисоб.
 На токе зи сурат рағу реша дошт,
 На ангур акде дар андеша дошт.
 На дурде сар афканда дар пой соф,
 На софе забардасти дурд аз газоф.
 На ибрике аз ханда кулкулпаём,
 На ҳамёна чоки гиребони қом.
 На оннан шиша мастинамо,
 На ҳарфи лаби қом ҳастисадо.
 На огоҳӣ аз софи ӯ тардиом,
 На ғафлат ба таҳқуръан ваҳм доғ.
 Шаробе дуоламтасаввурғудоз,
 Адампарвари нашъан имтиёз.
 Нихон аз дили шишаҳо ҳамчу ох,
 Зи чашми кадаҳ мухтафӣ чун нигох.
 Наҷӯшда итлоки ғайб аз хузур,
 Нағардида тақйиди зарфи шуъур.
 На мархунӣ табъу на мӯхтоҷи қом,
 Муқаддас зи тасхири минову қом.
 Хум аз чӯши мастӣ нафас нозада,
 Қадаҳ фориг аз ранг сәхбо зада.
 На илм сешкор аз мизочи аён,
 На биниш хабардори ҳусни нихон.

На шӯри нафас нуқли базми шухуд,
 На барқи нигаҳ шамъи арзи намуд.
 Сар аз шӯри савдопарастӣ тӣҳӣ,
 Димоғ аз ҳавасҳои мастӣ тӣҳӣ.
 На ошӯби вачду на оҳанги ҳол,
 Ба ҷуз нашъа, он ҳам бурун аз ҳаёл.
 На сози ғано бениёзиривоч,
 На факр оғаҳ аз маънии эҳтиёҷ.
 Кадун гадоёну ҷоми шаҳон
 Чу тамйизи ашъ ба мастӣ ниҳон.
 Зи идроки илму аён бениёз,
 На софи ҳақиқат, на дурди мачоз.
 Хама фориг аз дурди олудагӣ,
 Хама масти саҳбон осудагӣ.
 Суруҳӣ ба сад ҳайрат оннасоф,
 Қадах, яъне аз хеш ҳам синасоф.
 Дар оғӯши паймонаҳо нақши хат
 Ниҳонтар зи асрори хат дар нуқат.
 Ба саҳрои махвияти ломакон
 На аз вочибу не зи мумкин нишон.
 Баду нек аз ҷоми итлоқ маст,
 Барафшонда бар хӯши тақйид даст.
 Худус аз камолӣ қидам комёб,
 Ҳамоғӯши ҳам ҳамчу кайфи шароб.
 Мусовӣ зи ҷӯши тақаддусасар
 Баландиву пастӣ чу мавҷи гуҳар.
 Фуру рафта дар нашъазори аҳад
 Абад дар азал чун азал дар абад.
 Зи хумми хувият ҳама ҷуръанӯш,
 Вале ҷумла чун нашъа дар май ҳамӯш.
 Ба маънӣ ҳама буду ҷизе набуд,
 Ба ҳар ранг ранги тамизе набуд.
 Бурун аз ҳаёли яқину шаке,
 Дуй дар аҳад чун яке дар яке.
 Ҳамон ҳол, фардоиву дӣ набуд,
 Ҳамон содагӣ акси онна буд.

Маъонӣ нагардида аз лафз дур,
 Ба хуршед печида амвоҷи нур.
 Ҷаҳон ҷумла як қиблаи бечихат,
 Хароботи кайфияти бесифат.
 Нафасҳои асмон бесавту ҳарф
 Ба ихфон оннаи зот сарф.
 Паризоди асмон қудсимисол,
 Сафопарвари шишаҳои ҳаёл.
 Чаман сода аз ранги ишқу ҳавас,
 Хумистон ҳамон наштаи маҳзу бас.
 Бисоте, к-аз ӯ дониш оғаҳ набуд,
 Ба ҷавлонаш андешаро раҳ набуд.
 Мусаффо зи ташбеҳ оннае,
 Пур аз нақди танзеҳ ганҷинае.
 На ҷӯше зи оҳанги мастӣ дар ӯ,
 На ҳарфе зи қонуни ҳастӣ дар ӯ.
 Хирад нағман пардаи гӯш на,
 Нигаҳ нолаи дидан хӯш на.
 На дил чиниюҳанги айшу малол,
 На сарҳо кадубанди сози ҳаёл.
 Ниҳонтар зи хун дар рағи ҷангҳо
 Тапиш, яъне ин фитнаохангҳо.
 Хафо пардаи сози бечуну ҷанл,
 Усули наво ҷун садоу сипанд.
 На аз аргунун нағма минбартироз,
 На мизроб аз ҷанг меҳробсоз.
 Рубобе мучаррад зи савту садо,
 Найе бетазаллуқ зи баргу наво.
 Зи захми забон гӯшн танбӯр кар,
 Лаф аз силин оризӣ¹⁵ беҳабар.
 Наво сурман ҷӯши овози хеш,
 Тараним ҳамон пардаи сози хеш.
 Гирех дошт тораиш зи нағми хурӯш
 Чу асрор дар табъҳои ҳамӯш.
 Баму зерӣ ӯ дар мақоми ҷалол,
 Ниҳон ҷун суҳан дар забонҳои лол.

Ба хилватсарон мақоми ҳафо
 Ҳамоғӯши ҳоби адам нағмаҳо.
 Тааимулнаво шӯҳии кофу нун
 Ба созе, ки буд аз таъайюн бурун.
 Таназзуҳ ҷароғи шабистони ӯ,
 Такаддус баҳори гулистони ӯ.
 Ҳамӯшӣ тараннумбағии мақол,
 Таҳайюр гулафшони боғи ҳаёл.
 Сафо дар ҳучуми сафо мухтафӣ,
 Ҳафо ҳам ба табъи ҳафо мухтафӣ.
 На бар дасти соқӣ қадаҳро назар,
 На аз ҳарфи мутриб садоро хабар.
 На ғам, на ғараб, на ҳазон, на баҳор,
 На кайфияти май, на ранҷи ҳумор.
 Ба майхонаи ғайби лоҳут маъс
 Ба ҳам соқиву бодаву майпараъс.
 Нафъу нағмаву мутриби дилситон
 Паси пардан сози ваҳдат ниҳон,
 Қи омад ҳуми воҳидият ба ҷӯш,
 Ба маъдон сало зад ба гулбонги «ишӯш».
 Тақозои асрори шӯҳикамин
 Шуд аз безабонӣ хурӯшофарин.
 Ҷаҳоне ба афсуни оҳанги «қун»¹⁶
 Бичӯшид аз шавқи ҷоми ладун.
 Ҷӣ маъдон? Ҳамон мавҷи саҳбон ишк,
 Ҳучуми ғазолони саҳрон ишк.
 Ҷӣ гулбонг? Яъне ҳамин ман манам,
 Қ-аз овоз бар худ ниқоб афканам.
 Ба завоқи тамошо ҷаҳон гаштаам,
 Ниҳон кист? Ақиқун аён гаштаам.
 Нафас зад ҳуми бенишонитироз,
 Бурун рехт бӯе зи саҳбон роз,
 Қи печид он бӯ машоми ҷихот
 Ба тӯфони найранги исму сифот.
 Нафас то кунад гул, саҳар ном дошт,
 Саҳар то дамад, меҳр дар ҷом дошт.

Мухите шуд аз чӯши худ ношикеб,
Зи амвоҷ афканд доми фиреб.
Бутун ранг гардонду изҳор шуд,
Хаёле пар афшонд, гулзор шуд.
Ба хуршед онна шуд нури ишк,
Қадах бар каф омад бурун шӯри ишк.
Майи бетаъайюн зи изҳори ранг
Намудор гардид минобачанг.
Дар оннаи ваҳдати бенишон
Сафо гашт аз чӯши ҷавҳар нишон,
Шуд имкон зи боғи вучуб ошкор,
Ба домони бӯ ранги гул зад губор.
Ҳамон арзи иҷмол тафсил буд,
Зи бепардагӣ дона тубӣ намуд.
Зи сад сина як орзу чӯш кард,
Як оҳанг манзил ба сад гӯш кард.
Укулу нуфуси адаминтисоб
Барандохт аз рӯи ҳастӣ ниқоб.
Зи шӯҳи шуд он нашъа софофарин,
Сафо пар заду рехт дурд аз камин.
Мураттаб шуд аз лойи хумми вучуд
Ба базми таҷаллӣ зуруфи шухуд.
Намудор шуд нӯҳ хуми мумкинот,
Сифат гашт оннаи ранги зот.
Кидам то нишон дод, маҳдуд шуд,
Аҳад то шумурданд, маъдуд шуд.
Шухуде аҷаб сар зад аз рози ғайб,
Ҷаҳон гашт оннапардозӣ ғайб.
Фалэкҳо зи шӯри майи бемисол
Ба парвози мастӣ кушуданд бол.
Хурӯше зи аҷрому аҷсом зод,
Баму зер аз парда беруи фитод.
Уруче ба пастӣ даровехтанд,
Фалэк ҳок шуд, то замин рехтанд.
Ҳазизеву авҷе ба худ сарфа бурд,
Тамизе муъайян шуд аз софу дурд.

Аносир зи мастӣ хабардор шуд,
Маволид аз хоб бедор шуд.
Набот аз замин сар заду тоқ кошт,
Чамод омаду дар бағал шиша дошт.
Асархон арзи ҳаёли шуҳуд
Баситу мураккаб ба ҳам во намуд.
Чихатҳо муъайян шуд аз бечихат,
Сифатҳо таъин ёфт аз бесифат.
Якӣ рафт дар арзи чандин дуй,
Манӣ махв шуд дар ҳучуми туй.
Ҳаёлотӣ берангӣ омад бурун
Ба дарси шуҳуди таҳайюрфусун.
Зи як гавҳари акдаси бекусур
Адамхонаи рӯҳ араз ёфт нур.
Зи миръоти ашкол бархост занг,
Аён шуд зи ҳар мавҷ сад шакл ранг.
Зи ҳар ранг бепарда шуд навуле,
Зи ҳар гул парафшон дилӣ булбуле.
Ҳама дар таманнон касби камол,
Чӣ касби камол? Орзуи висол.
Ҳама катраҳо сайли азми Фурот,¹⁷
Ҳама ваъҳо парфшон сӯи зот.
Ба як гардиши қоми ҳайратасар
Зи худ рафт ҳар як ба ранги дигар.
Ба як чилван ғайзи пирӣ мугон
Шуд ин ҷумла асрори мастӣ аён.
Дари айши майхона мафтӯҳ шуд.
Қадах дил, сабӯ ҷисму май рӯҳ шуд.
Биё, соқӣ, эй нашъан ҷузъу кул,
Нигоҳат ҳумистони сад ранг мул.
Биё, эй ҷаманпарварӣ имтиёз,
Ба кайфияти ҳуши донишнавоз
Зи сахбон базми баён соғаре,
Зи дарён ҳусни адо гавҳаре
Насиби мании ҳайратоҳанг кун,
Чу мавҷи маъи олами ранг кун.

Сазад, к-аз хучуми баҳори макол
Нафасро кунам гулфурӯши хаёл,
Ки ман низ сози нафас кардаам,
Ҳавонашъае дар қафас кардаам.
Бичӯшам ба қонуни сози шуъур
Зи асрори мастони базми зухур.

ДАВРИ ДУВВУМ

ҶОМИ ТАҚСИМИ ҲАРИФОНИ ШУҲУД

Саҳар, к-осмон даври найранг зад,
Ба ҷоми нафас мовуман ҷанг зад.
Қадах зад саҳар, лек бенимтиёз,
Ки ҳамёза баҳри ҷӣ кардаст соз?
Зи худ рафт дарё, вале нангарист,
Ки тӯфони ин шавқи мастӣ зи чист?
Нагардид кӯҳ оғаҳ аз ҳастнаш,
Ки сози баландист ё пастнаш?
Чаман зад ба хун гӯта, аммо надид,
Ки кардаст ишк

аз ҷӣ тегаш шаҳид?

Нашуд шӯъла ҳам маҳрами сӯхтан,
Ки ҳаст аз ҷӣ май чехра афрӯхтан?
Замин ҳам наҷфтод дар фикри қор,
Ки баҳри ҷӣ шуд ин қадар хоксор?
Ба пайдони хеш ҳар як ниҳон,
Ҳама бенишон бо вучуди нишон.
Аён шуд ҷаҳон,

лек пӯшида буд,

Ки пайдони худ нафаҳмида буд.
Табойеъ ҳама бетамизи асар,
Қадах бар қаф,

аммо зи май беҳабар,

Ки ноғаҳ насибе ба Одам расид,
Зи ҷайби адам нашъае сар кашид.

Чӣ Одам? Ҳамон арзи рози нисон,
 Сифатҳои кайфияти бенишон.
 Ба абри ҳасад нури пушидае,
 Сипехре ба руҳ гард молидае.
 Қиёматфурӯши маниву туй,
 Найистони баргу навои дуй.
 Фиреби худу хайрати киниот,
 Чунуниагмаи сози исму сифот.
 Сабуҳизанси чашм то кард боз,
 Ба «алҳамдулиллаҳ» шуд оҳангсоз.
 Назар кард моқабли изхори ҳеш,
 Сучуди ҳаёли бутун бурд пеш.
 Дар ин базм, к-аз хайрат андудааст,
 Назар боз кардан қалаҳ будааст.
 Гули табъаш аз бӯи саҳбо шукуфт,
 Саноҳон пири харобот гуфт.
 Лаби мавҷе аз баҳр дуздид нам.
 Худусе баромад ба шукри кидам.
 Бар нисон таъни шуд сучуди вучуб,
 Ки аҷз аст сози видои гуҷуб.
 Шукӯҳи камолаш чӣ сомон гирифт,
 Ки ҳам пешни худ ҳас ба дандон гирифт.¹⁸
 Ғараз аз дуй сози изҳор буд,
 Ба ваҳдат ҷаҳон саҳт бекор буд.
 Сифатҳои берағз таъдод ёфт,
 Зухур аз бутун рағзи иршод ёфт.
 Сафочилвагар шуд қудуратфурӯш,
 Хуми бенишонро нишон буд ҷӯш.
 Ба чашми яқин гар кунӣ имтиёз,
 Ҳақиқат чӣ дорад ба ғайр аз мачоз?
 Дар ин наҷъа дарё ба тӯфон расид,
 Ки даври таҷалли ба нисон расид.
 Кунун қори оина боло гирифт,
 Ки он нозанин сурати мо гирифт.

Хурӯши хилофат дамид аз туроб,
 Гиле омад аз парда бар рӯи об.
 Ба маъний муҳиту ба сурат наме,
 Зи мавҷи нафас дар қафас оламе.
 Шуд аз шӯри ин бодан шӯълаҷӯш
 Ғуборе бар афлок рифъатфурӯш.
 Хурӯши ду олам мисолу шуҳуд
 Ба май кард лабрез ҷоми намуд.
 Чу дил ғашт мирёти асрори ҷон,
 Чу май, нашьае дид дар худ ниҳон,
 Ки то пардаи ваҳм нашкофтаи
 Аз он нашьа натвон нишон ёфтаи.
 Хучуми ҳаёлотӣ пай дар паяш
 Аён кард тӯфони мавҷи маяш.
 Ба меъроҷи қасри ҳузури висол
 Шуд он мавҷи май нардбони камол.
 Зи дил ёфт шамъи бисоти ҳузур,
 Гирифт аз қадаҳ ранги мастӣ зухур.
 Нафас, к-аз ниқоби дилаш сар кашид,
 Ҳамон мавҷи май сар зи соғар кашид.
 Лабаи, к-аз сухан нашьаи завқ ёфт,
 Ҳама қулқули шишаи шавқ ёфт.
 Ба таҳҷуръан зулмату софи нур
 Ҳамон ҷомаш омад далели шуъур.
 Дилаш гуфт: изҳору ихфо манам,
 Маю нашьаву ҷому мино манам.
 Ба ҳар қатра ҳунам хумистон гум аст,
 Ба ҳар чуръаам ҷӯши тӯфон гум аст.
 Зи мастӣ агар ҷашме орам ба ҳам,
 Зи миҷгон кашам бар ду олам қалам.
 В-агар сифрворе кушоям назар,
 Яке даҳ ҳунам сурати хайру шар.
 Аҳад аз ман аст ин қадар беадад,
 Адад ҳам зи ман мунтаҳӣ то аҳад.
 Зи исботи ман нафйҳо мустақил,
 Зи нафйи ман исбот тоқатгусил.

Шуд охир аз он чомӣ ҷодуасар
 Зи васли аҳад маҳи курби шаҷар.
 Хуморе аҷаб он шаҷар тоза кард,
 Қи чуи гандумаш ҷумла ҳамёна кард.
 Чӣ гандум? Тамизи ҷаҳони вучуд,
 Қи он дарди сар пеш аз инаш набуд.
 Ба ганҷи тасарруф сиёнат¹⁹ навишт,
 Ба қудрат бароти амонат навишт.
 Шаҳи домани посбонӣ шикаст,
 Ҳамон соҳибӣ хона бар дар нишаст.
 Зи бас ҷомӣ андешааш ранг зад.
 Зулуму ҷуҳул бар оҳанг зад.
 На зулм аст ин, к-офтоти қидам
 Тарошад зи худ эътибори зулам.
 На ҷаҳл аст, к-он нури берағи пок
 Тасаввур кунад ҳешро мушти хок.
 Қунун қор то бо маҷозаш фитод,
 Ба гардан ғамӣ имтиёзаш фитод.
 Надонам, зи ҳастӣ чӣ соғар кашид,
 Қи аз соғаш ин дурдҳо сар кашид?
 Хунаи фарз кард охир он айбро,
 Шаҳодат қамолот шуд гайбро.
 Зи худ гум шудан шуд ҳузури дигар,
 Сиёҳӣ ба худ баст нури дигар.
 Ба саҳрои фаҳми дигар зад қадам,
 Чӣ созад, ки ин ҷо самод шуд санам?
 Ба хумхонаи ҳайрате роҳ бурд,
 Қи ислому қуфран бувад софу дурд.
 Дар оинаи ҷом дид ошқор,
 Қи ҳуш аст мастиву ғафлат ҳумор.
 Бурун реҳт субҳ аз ниқоби шабаш,
 Биҳиште шуд аз вусъати машрабаш.
 Аён гашт аз ҳатти ҷомӣ шароб
 Ҳама илми асмои чуи офтоб.
 Бид, соқӣ, эй ҳайрати ҳушҳо,
 Ба таскин мубаддалкунӣ ҷӯшҳо,

Хурӯши хилофат дамид аз туроб,
 Гиле омад аз парда бар рӯи об.
 Ба маънӣ муҳиту ба сурат наме,
 Зи мавҷи нафас дар қафас оламе.
 Шуд аз шӯри ин бодаи шӯълаҷӯш
 Губоре бар афлок рифъатфурӯш.
 Хурӯши ду олам мисолу шуҳуд
 Ба май кард лабрез чоми намуд.
 Чу дил гашт миъроти асрори чон,
 Чу май, нашъае дид дар худ ниҳон,
 Ки то пардаи ваҳм нашкофтаи
 Аз он нашъа натвон нишон ёфтаи.
 Хучуми ҳаёлотӣ пай дар паяш
 Аён кард тӯфони мавҷи маяш.
 Ба меъроҷи қасри хузури висол
 Шуд он мавҷи май нардбони камол.
 Зи дил ёфт шамъи бисоти хузур,
 Гирифт аз қадаҳ ранги мастӣ зухур.
 Нафас, к-аз ниқоби дилаш сар кашид,
 Ҳамон мавҷи май сар зи соғар кашид.
 Лабаш, к-аз суҳан нашъаи завқ ёфт,
 Ҳама қулқули шишаи шавқ ёфт.
 Ба таҳҷуръаи зулмату софи нур
 Ҳамон чомаш омад далели шуъур.
 Дилаш гуфт: изҳору ихфо манам,
 Маю нашъаву чому мино манам.
 Ба ҳар катра хунам хумистон гум аст,
 Ба ҳар чуръаам ҷӯши тӯфон гум аст.
 Зи мастӣ агар чашме орам ба ҳам,
 Зи миҷгон кашам бар ду олам қалам.
 В-агар сифрворе кушоям назар,
 Яке даҳ кунам сурати хайру шар.
 Аҳад аз ман аст ин қадар беадад,
 Адад ҳам зи ман мунтаҳӣ то аҳад.
 Зи исботи ман нафӣҳо мустақил,
 Зи нафӣи ман исбот тоқатгусил.

Шуд охир аз он чомӣ чодуасар
 Зи васли аҳад маҳи курби шаҷар.
 Хуморе аҷаб он шаҷар тоза кард.
 Қи чун гандумаш ҷумла ҳамёза кард.
 Чӣ гандум? Тамизи ҷаҳони вучуд.
 Қи он дарди сар пеш аз инаш набуд.
 Ба ганҷи тасарруф сиёнат¹⁹ навишт,
 Ба қудрат бароти амонат навишт.
 Шаҳӣ домани посбонӣ шикаст,
 Ҳамон соҳибӣ хона бар дар нишаст.
 Зи бас ҷомӣ андешааш ранг зад.
 Зулуму ҷуҳул ӯ бар оҳанг зад.
 На зулм аст ин, к-офтоти кндам
 Тарошад зи худ эътибори зулам.
 На ҷаҳл аст, к-он нури беранги пок
 Тасаввур қунад хешро мушти хок.
 Қунон қор то бо маҷозаш фитод,
 Ба гардан ғамӣ имтиёзаш фитод.
 Надонам, зи ҳастӣ ҷӣ соғар кашид,
 Қи аз соғаш ин дурдҳо сар кашид?
 Хунаф фарз кард охир он айбро,
 Шаҳодат қамолот шуд ғайбро.
 Зи худ гӯм шудан шуд ҳузури дигар,
 Сиёҳӣ ба худ баст нури дигар.
 Ба саҳрои фаҳми дигар зад қадам,
 Чӣ созад, ки ин ҷо самрад шуд санам?
 Ба хумхонаи ҳайрате роҳ бурд,
 Қи ислому қуфранш бувад софу дурд.
 Дар оннан ҷом дид ошқор,
 Қи ҳуш аст мастиву ғафлат ҳумор.
 Бурун реҳт субҳ аз ниқоби шабаш,
 Бихиште шуд аз вусъати машрабаш.
 Аён ғашт аз хатти ҷомӣ шароб
 Ҳама илми асмоиш ҷун офтоб.
 Бӯё, соқӣ, эй ҳайрати ҳушхо,
 Ба таскин мубаллақуни ҷушхо,

Ки Одам зи чӯши ҳақиқат нишаст,
Ба чоми мачозаш бигирем даст.
Агар гандумаш роҳзан шуд, чӣ бок?
Ки масти вафо аз хатохост пок.
Касеро, ки пири мугон баргузид,
Зи исён гуле чуз ҳидоят начид.
Бувад васфи мастон зулumu чухул,
Ки гардида сарчӯши масти қабул.

ЧОМИ ИДРИСИ

Чу Идрис шуд масти ни чоми файз,
Шунид аз лаби чом пайғоми файз,
Ки ом аст имрӯз файзи қидам,
Ба хуршеди аз худ равад зарра ҳам.
Камолот мавкуфи чоми дил аст,
Ду олам ба ни як кадаҳ ҳосил аст.
Талоши ҳақиқат ҳамин асту бас,
Ки гардад кафи хок соҳибнафас.
Вале софу дурд аст ин ҷо ба ҳам
Зи найранги мавҷи ҳудусу қидам.
Хирад гар ба софи маъонӣ расид,
Ба сарчашман ҷовидонӣ расид.
В-агар гашт дурди иборатназир,
Набошад чу лафз аз заволаш гузир.
Ба дил ёфт барке зи асрори илм,
Ки шуд гарм аз ӯ рӯзи бозори илм.
Зи дил чоми арзи саноӣ ғирифт,
Димоғе зи фаҳми бадойе ғирифт.
Зи тори забонаш ба базми баён
Ба оҳанг зад сози илми нихон.
Расо шуд каманди дами ҳастияш,
Ҳазон кард рам аз гули мастияш.
Яқин шуд, ки сози бақо илмрост,
В-агарна, ҷаҳон нағмазори фаност.

Баҳори ҳақиқат ҳазонбарг нест,
Ки дар олами маърифат марг нест.
Бақо лозими нашьъан оғаҳист,
Сари чаҳл аз мағзи ҳастӣ тӣҳист.
Ҳамон ваҳми мутлақ кун аз чаҳл фарз,
Зи маҷҳул маъдумӣ омад ба арз.
Ба оронши ваҳм дигар манст,
Ки офоқ чуз зоҳири илм нест.
Чу аз лаҳзи

дил нақши авҳом руфт,
Лаби соғараш дарси тавҳид гуфт.
Хубоби маяш аз адон нигоҳ
Ба шарҳи ишорот во қард роҳ.
Сафое зи паймонааш сар кашид,
Ки доман зи лойи хуми ваҳм ҷид.
Ба завқи тамошои ҳусни қадим
Чу шабнам ба боғи ҷинои шуд муқим.
Биё, соқӣ,

эй чашму дил соғарат,
Муҳити яқин софӣи гавҳарат,
Ки умре зи чашми таҳайюрасар
Қашидем чоми фиреби назар,
Кунун айнак аз софӣи дил кунем,
Нигоҳе ба маънӣ муқобил кунем,
Латофатғаи маънавий диланист,
Баҳор асту андеша гул ҷиданист.
Ниғахро зи софӣи ҷаҳон рӯнамост,
Чу дил соф гардад, бибинӣи ҷиҳост.
Диле,

к-аз губори кудурат тӣҳист,
Дар ин базм оннан оғаҳист.
Сафо чаҳлро оғаҳӣ мекунад,
Пур аст он,

ки худро тӣҳӣ мекунад.
Бувад оғаҳӣ мавҷи гулзори ишқ,
Ки гул қард аз ӯ ранги асрори ишқ.

Аз он бода чун Нӯҳ шуд комёб,
 Чаҳон дид накше зи мавҷи сароб,
 Ки гардида дар чоми ваҳм ошкор,
 Чу гарди саҳар синачоки хумор.
 Халок аз он мавҷи ҳайратмаол
 Пур аз мовуман карда зарфи ҳаёл.
 Ҳама масти безътидолириноч,
 Чу минон холӣ шикастэхтнеч.
 Ба давраш табойеъ чунон гашт маст,
 Ки аз беҳудӣ ранги саҳбо шикаст.
 Фалак чида буд аз шароби гурур
 Басе чому мино ба токи зухур,
 Тунукмоягӣ офатоҳанг шуд,
 Ба ранги хубоб обашон санг шуд.
 Ба мавҷ омад аз бениёзӣ наме,
 Ки пур кард паймонаи оламе.
 Ба як чуръа гарди ҳавасҳо нишаст,
 Сафи эътибори нафасҳо шикаст.
 Шикастан таҳайюр ба чое расонд,
 К-аз он чому мино садое намонд.
 Зи паймонаи ҷаҳл халке дар об
 Фурӯ рафт, чун дурди май дар шароб.
 Ба ҳар сар зи бас бода мастӣ гумошт,
 Кас аз олами об сар барнадошт.
 Зи пири харобот гофил шудан,
 Чу мавҷ аз қадаҳ буд зони шудан.
 Бар он қавм шуд мавҷи тӯфон савор,
 Ки дар об ором гирад губор.
 Ба фарёди ғафлат фано мерасад,
 Ба ин хору ҳас шӯъла вомерасад.
 Зи ғафлатпарастӣ адам душтар аст,
 Аз ин сози афсурда рам хуштар аст.
 Майи хомро ҳам ба хум чо кунанд,
 Ки шояд дигарбора саҳбо кунанд.

Ба тӯфони ҳайратфазон хатир
 Ҳамон киштии майи шудаш дастгир.
 Агар мавҷи кулфат зи ахтар гузашт,
 Ба кишти аз ӯ метавон даргузашт.
 Биё, соқе, эй ноҳудон якин,
 Ки шӯре дар ин варта дорад камин.
 Зи бас шаш чихат баҳри тӯфон гулуст,
 Шинои фалак ҳам ба саъйи кадулуст.
 Тариқи раҳой аз ин домгоҳ
 Нагардида равшан ба саъйи нигоҳ
 Пул аз бастанӣ чашм пайдо кунем,
 Магар аз тағофул раҳе во кунем.
 Ки бе чашм бастан зи дурди сифот
 Муҳол аст сайри хумистони зот.

ЧОМИ ЮНУСИ

Чу Юнус аз ин нашъа огоҳ шуд,
 Зи коми наҳангаш тарабгоҳ шуд.
 Димоғи хурӯшаш ба ҳайрат кашид,
 Ки дар пасти афтоду меъроҷ дид.
 Зи гирдобҳо гардиши чом ёфт,
 Чу гавҳар, зи поси нафас ком ёфт.
 Ба чашмаш кушуданд э-он катри танг
 Забони сано хори пушти наҳанг.
 Чаҳоне дар он тангно чилва кард,
 Ки офоқ аз ӯ дошт як мушт гард.
 Мухите аз он парда шуд беникоб,
 Ки чархаш кафе буд бар рӯи об.
 Ба ҳар мавҷаш аз беҳудӣ решае,
 Ба ҳар катра кайфияти шишае.
 Ба арзи фурӯғи чароғони роз,
 Шудаш батни моҳӣ шабистони роз.
 Якин шуд, ки ваҳм аст наздику дур,
 Ба зулмат ҳамон хилваторост нур.

ЧОМИ ИБРОҲИМӢ

Зи майхонаи маърифат з-ин кабил
 Чу афтод навбат ба чоми Халил,
 Зи нури шуҳуди бако чуръа ёфт,
 Ки аз рамзи зудмат тилиме шикофт.
 Дар оинаи розаш ин чилва рехт,
 Ки бояд зи тимсоли имкон гусехт.
 Зи мумкин наҷӯшад ба ғайр аз завол,
 Кашад ошнои завол инфиғол.
 Тағайюр бувад аз сифоти худус,
 Шикаст аст ранги саботи худус.
 Мухити кидам бе ҳазиз асту авҷ,
 Талотум набошад магар хоси мавҷ.
 Сафо барнадорад асархон занг,
 Хумор аст, агар нашъа гардонд ранг.
 Бувад ҳайф аз онзи нашъабин,
 Ки гардад хумори маяш дилинишин.
 Чу мавҷи маяш ранги ҳастӣ гудохт,
 Қ-аз ӯ шохиди масти онна сохт.
 Чӣ масти? Ҳузурӣ мухити кидам,
 Ки пок аст домони мавҷаш зи нам.
 Димоғаш чунон ғашт з-ин бода гарм,
 Ки бар нори Намруд зад оби шарм.
 Зи май баски шуд гарми масти сараш,
 Нишони гул аз нор дод ахгараш.²¹
 Камоли яқин гар шавад чилвагар,
 Кунад з-этиборот рафъи асар.
 Зи файзи сафои дили равшан аст,
 Ки гулхан ҳам оинаи гулшан аст.
 Чу абри караи арзи эҳсон диҳад,
 Хасу хорро гул ба домон диҳад.
 Манурсед аз оғозу анҷоми дил,
 Тамошост кайфияти чоми дил,
 Зи таҳқиқ ҳар ҷо кушояд даре,
 Дамонад бихишт аз дили ахгаре.

В-агар сози гафлатфурӯшӣ кунад,
 Ҳамон нурихуршедпӯшӣ кунад.
 Чӣ найрангҳо з-ин қадаҳ мечакад,
 Алам мефурӯшад, фараҳ мечакад.
 Хубобе аз он сеҳрпардоз чом
 Ба шӯхӣ заду Қазбааш гашт ном.
 Пайи сачдан шишаҳон сифат
 Бино кард майхонаи маърифат.
 Зи сангу гил овард афсуни роз
 Ба таълими мастони беимтиёз,
 Ки бояд ба ин нашъа рӯ оваранд,
 Ба хум илтиҷо аз сабӯ оваранд.
 Маю шишаву санг агар оташ аст,
 Хаёле аз он нашъан бегаш аст.
 Хумистони асрори ноз аст санг,
 Чароғони беимтиёз аст санг.
 Саропош як барқи осуда аст,
 Ки бо ин ҳама ҷилва наимудааст.
 Дар ин базм агар ҷумла сангу гил аст,
 Ҳамон Қазбан бенишони дил аст.
 Ба ҳар ҷузъе аз маҳфили мовуман
 Ниёзеву нозест оташфилан.
 Ба амвоҷи ин баҳр агар бингаранд,
 Ҳама арзи меҳроби якдигаранд.
 Чу афтадаш аз мутриби тезхӯш
 Зи оҳанги шукрона рамзе ба гӯш,
 Ҷигаргӯшан хеш аз он нашид²²
 Ба қурбонгаҳи базми ваҳдат кашид,
 Ки аз теги ӯ сайди мо гофил аст,
 Тараб муфти бисмил, гар ӯ котил аст.
 Ғараз имтиҳони яқин буду бас,
 Дил ин ҷо таҳаккуккамин буду бас,
 Гар ин ҷо ҳафо гашта рамзи сарех,
 Дар он нашъа айнанд кабшу забех.²³
 Забех аз набизи ризо буд шод,
 Чу соғар сари хеш бар каф ниҳод.

Зи шамшери фармони пири муғон
 Шудаш ҳалқан чом хатти амон.
 Саломат зи таслим омад ба даст,
 Ризо бурд аз соя ранги шикаст.
 Зи таслим шуд шӯҳра нақши нигин,
 Бувад сачда авчи камоли чабин.
 Биё, соқӣ, эй шамъи дайру ҳарам,
 Биё, эй фуруғи ҳудусу кидам,
 Ки чун шамъ таслим сомон кунем,
 Зи оташ чаман дар гиребон кунем.
 Ба авҳом то кай нафас сӯхтан?
 Чароғем, мебояд афрӯхтан.

ҶОМИ ЯЪҚУБ

Аз он май, ки бар олам ошӯб рехт,
 Чу дар соғари даври Яъқуб рехт,
 Ба ишқи чигаргӯшан хештан
 Чу лахти чигар кард дар хун ватан.
 Ҷаҳон гашташ аз шом ториктар,
 Ки аз дидааш рафт нури назар.
 Ба он беҳудӣ кард ашқаш хиром,
 Ки аз худ ниғаҳ шуст чун ҷашми чом.
 Чунон шишаи дидааш хун фишонд,
 Ки дар синааш лахте аз дил намонд.
 Баровард охир баёз аз савод,
 Қ-аз ӯ пунба дар гӯши минно ниҳод.
 Зи базми муҳаббат ҷӣ соғар кашид,
 Ки дар ҷашми худ олами об дид?
 Ба бетобии ашқи тӯфондалел
 Зи миҷғони тар ёфт амвочӣ Нил.
 Сафедӣ ба ҷашми тараш ҷо гирифт,
 Қафе парда бар рӯи дарё гирифт.
 Ба дил маҳв шуд шӯҳни мардумак,
 Муҳаббат зад ин ҷо ба захмаш намак.

Зи бас нитизораи ба тӯфон расид,
 Нигаҳ рафт чое, ки натвон расид.
 Дари хонаи чашм бар ғайр баст,
 Ба хокистари рахти биниш нишаст.
 Чу ишқ оварад сели тӯфоннажод,
 Бишӯяд зи икклими биниш савод.
 Шавад орзу махви завқи висол,
 Намонад нигаҳ чуз губори хаёл.
 Сиришке, ки аз чашми ошиқ чакид,
 Гудози ду олам дар онна дид.
 Ба як катра з-ин ашқи кулфатнишон
 Баёзест ранги саводи ҷаҳон.
 Чу шуд мукаддаси нитизори висол,
 Варақ бозгардонд дарси хаёл,
 Зи пирохани Юсуфи ҳуснамаст
 Ба бӯе хумори тамошо шикаст.
 Баромад тасаввур ба арзи шухуд,
 Яқин шуд, ки ин чумла найранг буд.
 Таъаллуқ навоест аз сози ранг,
 Қ-аз ӯ ошёнест парвози ранг.
 Муҳаббат дар ин парда улфатнавоист,
 В-агарна димоғи таъаллуқ кирост?
 Гаҳе раҳм, гаҳе ҷафо мекунад,
 Муҳаббат, надонам, чиҳо мекунад?
 Биё, соқӣ, эй ҳосили нитизор,
 Ба май во (би)қун чашми ҷом аз хумор,
 Ки дар чилвазори ҷаҳони талаб
 Нигаҳроист басту кушоди аҷаб.
 Чу даст аз тараб низ афшондан аст,
 Ба зангори кулфат чӣ дармондан аст?
 Ду рӯзе бароем аз гарди ваҳм,
 Занем аз сафо об бар рӯи фаҳм.
 Таҳайюр сару барги мингдон кунем,
 Саводи нигаҳ юсуфистон кунем.
 Зи бас олам оннан рози ӯст,
 Хама гар ба худ печӣ, андозӣ ӯст.

Нахоҳад ситам бар ниғаҳ ҳеч ҳас,
Қи бечилва онна доғ асту бас.

ҶОМИ ЮСУФИ

Ҳамон бодаи ранги гулзори дард
Чу дар соғари юсуфӣ чилва кард,
Зи барки чамол оташе барфурӯхт,
Қи тобаш дили пири Қанъон бисӯхт.
Чу саҳбо сар аз хум бурун мекунад,
Нахустин дили шиша хун мекунад.
Пас аз шиша тӯфон кунад дар аёғ,
Дигар бар лаб, он гаҳ ба кому димор.
Чу ни шамъ шуд гарми афрӯхтан,
Зи Яъқуб бепарда шуд сӯхтан.
Зулайхо ки зад даст дар доманаш,
Ҳамон барқ буд офати хирманаш.
Чу масте, ки дар базмгоҳи ниёз
Кунад даст бар соғари май дароз,
Чу парвона худро ба шамъе занад,
Ба фонус чоке зи бол афканад.
Кудурат нагирад дили равшанаш,
Қи дур аст олонш аз доманаш.
Дилаш буд аз дурди авҳом пок,
Қадахро зи чоки гиребон чӣ бок?
Асарҳои найранги хуси аст ин,
Қи шуд чилвааш мучиди меҳру кин.
Ба Яъқуб шуд соғари интизор.
Бар ихвон чунун, бар Зулайхо баҳор.
Хати ҳайрати чом меҳраш шинохт,
Қи ин дидавар ғашт, он чашм бохт.
Зиҳӣ фаҳми ихвон, к-аз ӯ дур монд,
Ба ҳафшоии ҷовидон кӯр монд.
Аз ин ҷост равшан, ки он нури пок
Ба ҷое ҳаёт аст, ҷое ҳалок.

Бувад бода дар чилвагоҳи зухур
 Ба зохид хамиму ба мастон тахур.²⁴
 Дил эҷоди ин меҳру кин мекунад,
 Хамин фитна ҳар ҷо камин мекунад.
 Дар он ҷо ба меҳру вафо шуд балад,
 Дар ин ҷо тағофул заду кард рад.
 Таваҷҷӯҳ далели нигоҳи дил аст.
 Тағофул шикасти кулоҳи дил аст.
 Дар ин базм он нашъан бекусур
 Ба сад ранг гардонд ҷоми зухур.
 Шаробе, ки гардид шӯҳратпазир,
 Зи минову ҷомаш набошад гузир.
 Ба ҳар ҷо барафрӯхт шамъи ҷамол,
 Лаган дошт, аммо зи айнулҷамол.²⁵
 Майе буд он файзи ҳусни мудом,
 Ки шуд ҷоҳу зиндон-ш минову ҷом.
 Аҷаб нест, гар корвонаш фурухт,
 Ки ҳуснаш аз он фирка тамйиз сӯхт.
 Манурсед қадри май аз майфурӯш,
 Ки аз бўи саҳбош рафтаст хӯш,
 Зи агёр умре ба вазъи инъез
 Ниҳон дошт оннаи ҳусни ноз.
 Дар охир ҳамон нури ваҳдаттағиз
 Ба таъин ҷаҳон шуд ҷу саҳбо азиз.
 Ба ҳар онна ҳусиро ҷилваест,
 Ки ҳубӣ ба ҳар ранг бечилва нест.
 Ба зиндон бувад, ҳамчу май дар аёғ,
 Бар авранг, ҷуи нашъа андар димоғ.
 Бӯё, соқӣ, эй пири Қалъони дил,
 Иморотгари Мисри вайрони дил,
 Ки каҳти нигоҳ аст дар Мисри занг,
 Ҷаманхост ин ҷо дар оғӯши ранг.
 Дар ин корвон диди Юсуф кирост?
 Ниғаҳ яккалам ҷуи мижа бар қафост.
 Таҳайюр гирифтаст ҷашми шуъур,
 Ки дар айнаи қурб аз висолам дур.

Қасе махрами нақди асрор нест,
Зи юсуфматойи хабардор нест.
Бие, то ба огоҳин соғаре
Бидуздад дунхо ба хичлат саре,
Ки бо Юсуфи дил мувосо²⁰ кунем,
Чу Яъқуб чашме ба худ во кунем.

ҶОМИ ДОВУДЯ

Чу Довуд аз ин бода омад ба ҷӯш,
Диле ёфт чуи хум тараннумхуруш,
Ки мезад дар он пардаи шавк бол
Ба кайфияти нағма чандин хёл.
Зи тори нафас дид тўфоннамо
Баму зер яъне зухуру хафо,
Ки бо ин ҳама шўри офокгир
Нагардид он нашьа суратназир.
Яқин шуд, ки дил нағмаҳо доштаст,
Лаби ҷом чандин садо доштаст.
Бурун рехт аз парда оҳангро,
Чаман қард гулҳои берангро.
Ҷаҳонро ба васли тараб бор дод.
Гули айширо ранги изҳор дод.
Пар афшонд, к-эй мондагонӣ қафас,
Нафас риштан сози шавк асту бас.
Ба ҳар ҷо дил аз нағма гирад сукуи,
Битозед чуи нола аз худ буруи.
Чу мино ба илҳони мавҷи сурур
Аён қард рамзи тилеми зухур.
Садо аз лабаш ҷоми мастӣ гирифт,
К-аз ӯ нағма сомони ҳастӣ гирифт.
Шуд аз пардааш сирри ҳақ ошкор,
Чу аз қулқули шиша ранги баҳор.
Зи дил нағма осон нагардад баланд,
Дар оташ нишастааст ин ҷо сипанд.

Надонам, чигар бо чӣ доғ ошноост,
 Ки дуди нафас ин қадар шӯълазост?
 Димоғаш чунон сӯзи дил гарм сохт,
 Ки чун мум дар дасташ охан гудохт.
 Аз он шӯъла фулодро кард об,
 Зирехбоф шуд ҳамчу мавҷи шароб.
 Чу дуде сар аз дил бадар мекунад,
 Аз ин бештар ҳам асар мекунад.
 Агар сӯз дар сина гирад маҳал,
 Дурушті ба нармай намояд бадал.
 Чароғе, ки аз барки дил равшан аст,
 Гудози ду олам дар ӯ равшан аст.
 Биё, соқӣ, эй дилбарӣ пешаат,
 Наён базми дил кулқули шишаат,
 Ки мо ҳам барорем аз ин парда нӯр,
 Ба илҳони довуҷӣ орем сур.
 Дар ин нашіъа дил сахт ҷодунавост,
 Қиёмат рақамсози лавҳи хавост.
 Валекин, ба чуз об гардидамаш,
 Муҳол аст, чун санг хандиданаш.
 Агар сурма гардад, садо мекунад,
 Гудози гуҳар укла во мекунад.
 Гули нағма ранги гудози дил аст,
 Чу дил об шуд, муддаё ҳосил аст.
 Биё, то ба саъйи фусуни нафас,
 Кушоем болу паре з-ин қафас.
 Бинолем чандон, ки дил хун шавад,
 Шарарҳон ин санг Мачнун шавад.
 Зи нармай умед аст, гар шеванест,
 Ки афсурдани табъ сахт оханест.

. ҶОМИ СУЛАЙМОНӢ

Сулаймон, к-аз ин орзу ёфт ком,
 Нигин бодаву хотамаш гашт чом.

Дар ӯ исми аъзам хати мавҷ буд,
 Ки халке бар ӯ рехт ранги сучуд.
 Зи асрори хотам шудаи ошкор
 Хаму печи султонии эътибор,
 Ки дорад саропон ин ҳойу ху
 Нигини ҳаёлеву нақше дар ӯ.
 Нигин ҳам ин нақд он чӣ дар ҷанг дошт,
 Ҳамон шӯҳри нақши беранг дошт,
 Ки ин нақш ҳамаъзаи номи туст,
 Бубин, то чӣ май масти ҷоми туст.
 Дар ин базм агар хок, агар афсар аст,
 Ҳавас ҳар чӣ дар сар кашад, соғар аст.
 Ба базм омад он соғари оғай,
 Чу хуршед бо тоҷи фармондеҳӣ.
 Зи вақшӣ гули шӯҳри бола чид,
 Зи тоир парафшонии нашъа дид,
 Ки кайфияти соғари адлу дод
 Парӣ дошт дар шишаи инкиёд.
 Чу саҳбо дар ин ҷилвазори куҷод
 Парафшонтар аз нашъаи шавқ буд.
 Ба роҳе, ки шуд масти шавқи хиром,
 Замиро ба нақши қадам дод ҷом.
 Чу мастони солик ин рӯи қарам
 Наёзурд ҳаргиз дили мӯр ҳам.
 Зи бас рифъати кавкаби бахти ӯ
 Ба рӯи ҳаво сикка зад тахти ӯ.
 Зи авранги ӯ то қадах баргирифт,
 Ҳаво ҳам ҳамон нашъа дар сар гирифт.
 Чу хуршед соғарпарастӣ кунад,
 Ба ҳар зарра таълими мастӣ кунад.
 Зи тасхири аҳримани нафси дун
 Шавад нашъаи қудрати дил фузуи.
 Қадом аҳриман? Занги авҳони ту,
 Рабонидаи софӣи ҷоми ту.
 Хумор оварад даври инсоният,
 Халал оварад завоқи султоният.

Даме, к-ин ҳавоят мусаххар шавад,
Дилат хусрави мулки дигар шавад.
Нафас дуздад афсуни мову манат.
Шавад гум Сулаймону ахриманат.
Биё, соқӣ, эй соғари чамнавоз,
Шаробат ба сад ранг оламинавоз,
Ки чӯши асарҳои аҷзу гурур
Ба қос Сулаймон, ба қосест мур.
Хушо к-ин ҳама шӯҳии обу гил
Шавад сарфи озодагҳои дил.
Навоест дар пардаи дил ниҳон,
Ки эй гарди вомонда з-ин хокдон,
Пар афшону бар бод рав як нафас,
Сулаймонӣ ин асту боқӣ ҳавас.

ҶОМИ АЙЮБӣ

Ба Айюб то даври соғар расид,
Чу захмаш май аз оби ништар расид.
Ба ранге зиёратгари неш шуд,
Ки сар то қадам як дили реш шуд.
Диле гарму захишён пайкаре,
Қабобе ҷаҳон бар сари ахгаре.
Тараб дошт дар чӯши носур хуш,
Асал буд дар шони занбӯр хуш.
Пайи забти номуси асрори дард
Фигонаш ҳамон дар ҷигар реша кард.
Дилаш ғашт дар пардаи чун гунча хун,
Надод аз лаби шиква оҳе бурун.
Вафо гуфт: бетокати баҳри чист?
Агар маҳраи, нолаат пеши кист?
Ба арзи ҷафо баришӯри нафас,
Фигони лаби захм хун асту бас.
Аламро тараб гиру ором кун,
Чу гул захибро хушраи ном кун.

Зи хурсандин дил ҷаҳон хуррам аст,
 В-агарна тараб ҳам гули мотам аст.
 Агар дил набошад шукуфтанҳавас,
 Лаб аз шукр ҳам синачок асту бас.
 Раҳи амни саброзмои гирифт,
 Гирех гашту боч аз расои гирифт.
 Қалиди забон гашт қуфли даҳан,
 Лабаи чун лаби ҷом шуд бесухан.
 Нашуд бар касе ранги захмаш аён,
 Дар оинааш монд ҷавҳар ниҳон.
 Ба дарди ғудоз он қадар қард сабр,
 Ки моҳи қамолаш баромад зи абр.
 Зи ранҷаш баҳори тараб рӯ намуд,
 Хумораш ҳамон наҷъан шавқ буд.
 Биё, соқӣ, эй марҳамат решҳо,
 Асалпарвари пардаи нешҳо,
 Ки бедардӣ осори афсурдагист,
 Таносонӣ афсуни дилмурдагист.
 Зи афсурдани дил ҷаҳон гашт сард,
 Дили дард ҳам омад аз мо ба дард.
 Биё, то ғудозе муҳайё кунем,
 Қафи хун шавему ба дил ҷо кунем.
 Дил аз файзи дард ошёнӣ давост,
 Ҷигар аз гули захм дорушифост.
 Нафас занги дил гирад аз печу тоб
 Бувад мавҷ ойнасоии хубоб.
 Тавон гаштан аз дард мирёти роз,
 Ки ангур саҳбо шавад аз ғудоз.

ҶОМИ МУСАВИ

Чу даврони ирфон ба Мӯсо расид,
 Майи шӯри шавқаш ба мино расид,
 Зи найранги қайфиятхроми шавқ
 Ба сад ранг гул ҷид аз ҷоми шавқ.

Биёрост аз партави он шароб
 Қафаш махфили соғари офтоб.
 Ҳамон гардани шиша будаш асо,
 Ки бар лашкари гафлат аст аждаҳо.
 Ба ҳукми таманнон тўфонхуруш,
 Ки дуди димоғи талаброси чўш,
 Дил ангехт дар парда шўри ҷунун,
 Ба оҳанги дидори бечандучун.
 Аз он гашт муштоқи чинси мақол,
 Ки ҳиммат, набодо, кашад ғиғиғол.
 Талаб ҳар кучо ҷони ҳиммат кашид,
 Зи таҳсили ҳосил²⁷ ҳиҷолат кашид.
 Дил он ҷо, ки домони ҳиммат шикаст,
 Шавад толиби он ҷӣ, н-ояд ба даст.
 Ба ҳиммат раҳи турӣ маънӣ гирифт.
 Қадах аз ҳавон таҷаллӣ гирифт.
 Дигар орзуҳо ҳаёл асту бас,
 Таманнон мақсон висол асту бас.
 Шуд аз кулқули шўри шавази мудом
 Чу мино ба пири мугон ҳамкалом.
 Зи файзи азал ҳаст ҷони висол,
 Ки ёбад аз он нашъа бўи мисол.
 Ба дәрси яқинаш зи асрори нур
 Намудор гардида барке зи дур,
 Ки оннан эътибороти хуш
 Аз он ҷилва ранге наёбад, ҳамӯш.
 Нахустин сару барги хастӣ бисӯз,
 Дигар шамъи он анҷуман барфурӯз.
 Чу натвон ба ин барқ бигдохтан,
 Ба он нур мумкин мадон сохтан.
 Намуданд берағи оҳангро.
 Ки гар толибӣ, бишкан ин рангро.
 Вазелеки замон ки он ҷо расӣ,
 Ту пайдо кай, то ба ӯ ворасӣ.
 Ба ӯ гайри ӯ кас нахоҳад расид.
 Хуш он дил, к-аз ин ҷустуҷӯ орамид.

Чи хосил кунад соя аз офтоб,
 Ки худро ҳам он чо набинад ба хоб?
 Ба ҳар ранг аз он ҷиља маҳрумӣ аст,
 Ки он чо асарҳои маъдумӣ аст.
 Зи ваҳдат мабар ном, то ҳасрат аст,
 Бако аз фано ҳостан ғичлат аст.
 Ҳисобе, ки меболад аз ҳона ҳост,
 Муҳол аст, ояд ба бозор рост.
 Вучудат нишон асту ӯ бенишон,
 Замин саҳт дур аст аз осмон.
 Ба фарз ар бувад қобили диданӣ,
 Ҳамон нуру вор аст фаҳмиданӣ.
 Ба ин муҷаа бетобӣ ором шуд,
 Маъин ҳайрату сина чом шуд.
 Зи таҳқиқи ин чом таҳқиқинишон
 Шудаи пайғари Тур ратли гарон.
 Баҳоре шуд аз нахли Тураи падид,
 Зи ҳар баргаш «иний аналлаҳ»²⁸ шувид.
 Ҳамон нахл гардида минон ӯ,
 Ҳамон барқ шуд мавҷи саҳбон ӯ.
 Зи худ рафт маҳмури гуфт(у)шувуд
 Ба ҳастинигоҳе, ки бояд кушуд.
 Талаб гул бурун орад аз ҷайби хор,
 Қашад аз дилан санг нақли шарор.
 Қасеро, ки бо барқи шавқ ошноист,
 Ҳасу хор шамъи ҳақиқатнамоист.
 Бӯё, соқӣ, эй тури асрорхо,
 Тарабҳои илфону изҳорхо,
 Ки умрест доғи ҳаёли худем,
 Чунунзори фикри муҳали худем.
 Дил аз беҳудӣ талаби наштаест,
 Ки он нашта дар шишаву чом нест.
 Агар бишканад шишаву чоми мо,
 Зи мо бенишонтар шавад номи мо.
 Дар он дам кучо бода, мастӣ кадом?
 Эҳй, фитрати эътибороти хом.

Майи фориг аз чому мино кучост?
 Хаёлоти мушкилписандон балост.
 Дар ин нашта аз хуш хун мечакад,
 Хирад мефишонӣ, чунун мечакад.
 Биё, то ба тарки хаёли муҳол
 Шиносем муфти тараб нақди ҳол,
 Бисозем чанде ба гулзори ранг,
 Ғанимат шуморем дидори ранг.

ЧОМИ ИСАВИ

Масеҳо, к-аз он бода бӯе гирифт,
 Аз ин ҷом ранги нумӯе гирифт.
 Ба зот ошно гашт бе кайди исм,
 Хама рӯх диду нафаҳмид ҷисм.
 Шифо гашт номаш ба таъин сахм,
 Дамаш мағзи ҷон шуд ба азми раҳм.²⁹
 Забон то ба кашфи маъонӣ кушуд,
 Чу мавҷи май эҳён мавте намуд.
 Лабаш дошт аз оби ҳайвон асар,
 Дуъон қадаҳ буд ғирдаш мағар?
 Қадомин қадаҳ? Он ки дил номи ӯст,
 Якин сарфи як ҷуръа пайғоми ӯст.
 Дар оинаи вазъи қудратнамуд,
 Ба ин ранг тимсоли таҳқиқ буд,
 Ки эй беҳудони ҳузури кинам,
 Мабошед гофил зи асрори хам,
 Чаҳон имтиҳонгоҳи яқтой аст,
 Маҳалли зуҳури шиносой аст.
 Агар пухта, гар хом паймудаанд,
 Зи Рухулқудус ҷом паймудаанд.
 Амалҳои нору асарҳои нур
 Ба қадри яқинҳост соҳибхузур.
 Ба қудрат бароед, агар маҳраме,
 Ғубори нафас нестед, он даме.

Шаробе зи сарҷӯши ин хум кашед,
 Димоге ба чархи чаҳорум кашед.
 Ба ваҳми ҳасад дурди пастӣ нагашт,
 Чу софи набид аз сари хум гузашт.
 Намуд аз фурӯғи майи барқтоб
 Руҳи худ дар оннан офтоб,
 Бурун ҷаст аз домгоҳи кусур,
 Саропо чу хуршед шуд ҷоми нур.
 Зи озодагӣ ҳар кӣ ёбад нишон,
 Нагирад таъаллуқ ба ин хокдон.
 Сабукрӯҳӣ он ҷо, ки шуд шамъи роҳ,
 Фалаксайрӣ осонтар аст аз нигоҳ.
 Ҷаҳоне шуд аз норасой ҳалок,
 Фалак буд, агар бол медошт хок.
 Биё, соқӣ, эй офтоби яқин,
 Таҷаррудбаёни китоби яқин,
 Ки моро ба ҷавлонгаҳи эътибор
 Нишондаст афсурдагӣ дар гӯбор.
 Ғиғонему овоз ҳайронӣ аст,
 Ниғоҳему парвоз ҳайронӣ аст.
 Биё, то дар ин дайри кулфатсавод
 Ба қатъи таъаллуқ бароем шод.
 Бар оташ занему сипандӣ кунем,
 Садоворе аз худ баландӣ кунем.
 Абас аз таваҳҳум ба ҷо мондаем,
 Сипехрему дар хок помондаем.

ҶОМИ МУҲАММАДИ

Дар ин давр чун навбати он набид
 Ба он соҳиби базми ваҳдат расид,
 Нубуватшароби ҳумистони кудс,
 Ҳидоятнасиби гулистони кудс,
 Муҳаммад шаҳи маҳфили кудси зот,
 Муҳити ҳуми ҳастии киннот

Чахонро ба сарҷӯши ирфон расонд,
 Зи бадмастии хамри гафлат рахонд.
 Аз он наштаи эътибори намуд
 Замину замон гашт масти шухуд.
 Ба давраи ӯ ёфт аз файзи ом
 Забонҳо шароби шаҳодат ба чом.
 Ба ин нашта паймуд чоми шуъур,
 Ки эй майкашонии бисоти зухур,
 Чароед гофил зи нафъи сифот?
 Бароед дар рағби исботи зот.
 Кучо пиша? Масти ҳаёловар аст,
 Қадаҳ ку? Хубоби май афеунгар аст.
 Агар риштаи фаҳм кӯтоҳ нест,
 Чи сурат, чи маънӣ чуз оллоҳ нест.
 Зи лафзи илоҳи сифаттарҷумон
 Ба чуз зоти мутлақ мабину маҳон.
 Дари ҷабр зан ё дари ихтиёр,
 Бинои яқин қардан аст устувор.
 Зи саҳбон «молог»³⁰ шуд мастиаш,
 Аён шуд ҳақ аз наштаи ҳастияш.
 Ба он нашта мавҷи маяш пеш рафт,
 Ки дар ҷилвааш нашта аз ҳеш рафт.
 Вучудаш, к-аз ӯ нашта зевар гирифт,
 Аз он рӯ пас аз ҷумла соғар гирифт.
 Ки чун даври аҳбоб гардад тамом,
 Қашад соҳибии бази чомии мудом.
 Зи баъс раҳнатарш э-илтифоти қидам
 Бар афтодагон дошт дастии қарам,
 Чу хушбод бардошт он нури пок
 Агар сояро дид бар рӯи хок.
 Тараххум баҳори аломоти ӯ,
 Қарам ҳамчу ҳақ лозими зоти ӯ.
 Чу хушбод бо соя улфат надошт,
 Майи тинатарш дурди кулфат надошт.
 Ду олам аз ӯ масти пироя буд,
 Ки шахси вучудаш адамсоя буд.

Вучуд ояти арзи изҳори ӯ,
 Адам нардан сози асрори ӯ.
 Зи меъроҷи тавҳидаш омад сарир,
 Баландӣ бувад нашьаро ногузир.
 Чӣ парвост бо соғари дигараш?
 Қи меҳри нубуват бувад соғараш,
 Нубуват чӣ шои аст дар зоти ӯ?
 Вучубӣ ба имконӣ овард рӯ.
 Сучудорзу авҷи таъзини ноз,
 Ниёзофарини вазъи таслими ноз.
 Синехре ба арзи сарафкандагӣ,
 Худодандие монли бандагӣ.
 Хироми наво муҳбири соз буд,
 Хаёни чилва оннапардоз буд.
 Ба ҳар ҷо диҳад аз таҷаллӣ хабар,
 Бувад нури хуршедро номабар.
 Зи лафзи Муҳаммад гар огаҳ шавӣ,
 Адофаҳми «алҳамдулиллаҳ» шавӣ.
 Қамолаш барафканд бар рӯи зот
 Зи исми Муҳаммад ниқоби сифот.
 Шуюноти зотуллаҳ афъоли ӯ,
 Зуҳури каломуллаҳ ақволи ӯ.
 Зи арзи кафи дастӣ дарёғухар
 Ядуллаҳ ба чашми яқини чилвагар.
 Лабе гавҳаророни дарёи чуд,
 Хати ҷабҳас мавҷи ҷони шуҳуд.
 Забоне ба асрори ҳақ тарҷумон,
 Дахоне зи ғайби хувият нишон.
 Чӣ абрӯ? Қалиди дари ваҳдаташ,
 Чӣ гесӯ? Саводи хати касраташ.
 Чӣ қомат? Уручи нигоҳи яқин,
 Чӣ рафтор? Мавҷи бихиштофарин.
 Такаллум баҳори худо²¹ дар бағал,
 Табассум саҳархези файзи азал.
 Нигоҳи обрӯи хароботи ноз,
 Тавозӯи синехри ҷаҳони ниёз.

Ба ҳар нашта миришти хусни камол,
 Чалолаш чалолу ҷамолаш ҷамол.
 Чи минно, чи хум, чи сабӯ, чи шароб
 Ҳама масти дарюзаи он ҷаноб.
 Азал софи сарҷӯши саҳоби ӯ,
 Аббад ҷуръаи дурди минон ӯ.
 Наёбӣ дар ин анҷуман соғаре,
 Ки бенашъаи ӯ барорад саре.
 Дили май ба нури ҷамолаш пур аст,
 Сари хум зи мағзи ҳаёлаш пур аст.
 Суруҳи дили софи ушшоқи ӯ,
 Қадаҳ ҷашми ҳайрони муштоқи ӯ.
 Ҷунон мекунам, аз ҷамолаш мапуре,
 Зи худ меравам, аз ҳаёлаш мапуре.
 Шабе, к-он шаҳи кишвари беҳалал
 Қадам зад ба меъроҷи файзи азал,
 Ба суръат ҷунон буд ишратхиром,
 Чу омадшуд мавҷи саҳбо ба ҷом.
 Ҷубори масофат набудаш аён,
 Чу ҳарфе, ки ояд зи дил бар забон.
 Нигоҳе ба парвози мағзона буд,
 Ки бар осмон рафту дар хона буд.
 Гар аз кобақавайси ҷӯй нишон,
 Вучудаш намоён зеҳи ин қамон.
 Дар ин бағи ғайре надорад мақом,
 Бувад мавҷи май барзахи хатти ҷом.
 Ҳақиқат зи зоташ тасаввурғудоз,
 Маҷоз аз сифоташ таҳайюринавоз.
 Гулистони раҳмат, баҳори қидам,
 Биҳишти шафоят зи сар то қадам.
 Ба давронаш оинаи шаш ҷиҳат
 Сафохези як ҷуръаи маърифат.
 Зи гарде, ки гирад ба роҳаш ҳаво,
 Нигоҳ ҷӯшад аз дидаи нақши по.
 Ба ҳар ҷо кашад партав он нури по,
 Тавон хонд хуршед аз лавҳи хок.

Зи оҳе, ки дар ёди ӯ сар кашад,
Чаҳон шӯълаи Тур бар сар кашад.
Ба ҳичронаш аз санг зад нола чӯш,
Ки бе бода аз ҷом хезад хурӯш.
Маҳ аз шавқи ангушти ӯ шуд зи даст,
Ба мавҷи маяш ҷоми гардун шикаст.
Чу фазли ҳақ аз макдамаш мужда дод,
Пайи сачдааш токи Қисро фитод.
Чаро токи Қисро наёрад сучуд?
Ки гайр аз сучудаш илоче набуд.
Кунад нашъа ҳаргоҳ майли нузул,
Равад саркашӣ аз димоғи фузул.
Чу хуриш аз ҳовар ояд бурӯн,
Шавад роғти субҳдам сарнигун.
Саҳоб аз уфук чун шавад ошкор,
Зи нашвунумо бозмонад губор.
Аз он нашъа, к-аз олами қуде тохт,
Баландӣ мақоми баландӣ шинохт.
Саронро таҳайюр зи по ӯ фиканд,
Димоғи сарафкандагӣ шуд баланд.
Замине, ки дар макдамаш ғашт фарш,
Ғубораи нихад тоҷ бар фарқи арш.
Зи хоки дараи гар барад соя об,
Шавад мардуми дидан офтоб.
Ба таъзими он шоҳи мулки кидам
Бувад пушти афлок то ҳашр ҳам.
Замин то диҳад бўса бар пой ӯ,
Саропо ҷабби рехт аҷзон ӯ.
Фурӯ рафт дар хеш аз он кӯҳсор.
Ки дар ҳазрати ҳилми ӯ ёфт бор.
Дили баҳр бетоби эҳсонӣ ўст,
Ба сад чашм ғирдоб хайронӣ ўст.
Ба бўи санояш кашад навбаҳор
Забонҳои барг аз лаби шохсор.
Ҳазон ҳам шикасте ба ранг оварад,
Ки аҷзи ҳаёлаш ба ҷанг оварад.

Зи шаваки нисораи ба мулки вучуд
 Адаб қисаи нақди ҳастӣ кушуд.
 Чанибаткаши партаваши нору нур,
 Туфайли камолаш шукӯхи зухур.
 Нафасҳои хомӯшу гарми сухан
 Ба баҳри ҳаёлаш ҳама мавҷзан.
 Ба ҳар парда рози камолаш ниҳон,
 Зи ҳар чилва ғайзи ҷамолаш аён.
 Зи оғани зарра то офтоб
 Зи нури тамошони ӯ наҷъаёб.
 Азал то абад арзи низоми ӯ,
 Ҷаҳон бодаву наҷъа дидори ӯ.
 Биё, соқӣ, эй нури шамъи худо³¹,
 Ки моём хоки дари Мустафо.
 Қасе, к-аз раҳаш хок бар сар кунад,
 Муроди ду олам ба соғар кунад.
 Диле, к-аз таманнои ӯ ҷок нест,
 Ба сар хок мерезаду хок нест.
 Агар зарра, гар офтобем мо,
 Зи нури Муҳаммад қабобем мо.
 Дар ин унсурободи ваҳшатмақом
 Аз ӯ дорад аҷзон мо илтиём.
 Гар обем, дарёи нампарвар аст,
 В-агар шӯъла, савдош тоҷи сар аст.
 Агар бод, бар бӯяш ошуфтаем,
 В-агар хок, дар ёди ӯ хуфтаем.
 Аз ӯ роҳату бекарории мост,
 В-аз ӯ мастиву хушёрии мост.
 Димоғи қадаҳ тоза аз бӯи ӯст,
 Дуруди суроҳи ҳама сӯи ӯст.

ҶОМИ СИДДИҚИ

Абубақр шуд сархуши ҷоми сидқ,
 Шароби вафо ёфт дар ҷоми сидқ.

Кудурат бурун рафт з-обу гилаш,
 Сафо ёфт чоми камол аз дилаш.
 Гуҳарсофин тинаташ нақш баст,
 Қи гарди итимӣ дар обаш нишаст.
 Саҳар аз дами сидки ӯ шуд хичил,
 Қи зад аз нафас чок дар чайби дил.
 Зи пардози таби садокатчяло
 Шуд оннаи наштаи Мустафо.
 Садокат чӣ? Анвори субҳи яқин,
 Ҳамон моли рӯзи бозори дин.
 Чӣ дин? Хусни изҳор дарёфтан,
 Зи дарёи ҳастӣ гуҳар ёфтан.
 Асарҳеи ваҳму гумон сӯхтан,
 Чароғи яқини дил афрӯхтан.
 Шухуде зи оннааш сар кашид,
 Қ-аз ин бози чуз нашта ранге надид.
 Чунон буд масти шароби шухуд,
 Қи ҳастии хоби фаромӯш буд.
 Ба он нашта оғоҳияш пеш рафт,
 Қи ҳар сӯ гузар кард, аз хеш рафт.
 Ба баҳре, ки ҳастаи муҳол аст аз он,
 Чу мавҷ аст бедаступой равон.
 Хаторо дар андештааш роҳ нест,
 Ба чуз нашта аз пашта оғоҳ нест.
 Тиҳӣ аз губори риё синааш,
 Баҳори сафо фарши оннааш.
 Чу кайфити май ба дилхо шафик,
 Чу бўи гул аз ранги сурат атиқ.³²
 Меҳни шохиди маҷлиси аҳмадӣ,
 Зи дил сархуши соғари сармадӣ.
 Ақаднаштаи базми касратасос,
 Няхустии нигоҳи нубуватшинос.
 Аз ӯ чилвагар шуд, ки эӣ гофилон,
 Нигини азал гашта хотамеи,
 Бихонед то нақши асрори «ху»,³³
 Ба ин хотами кудрат оред рӯ.

Хамин хотами дастгоҳи вучуд
Хуваллоҳи нақши нигин во намуд.
Хуш он дил, ки акнун зи девони дин
Расонад бароте ба мӯҳри яқин,
Зи Аҳмад ба ҳақ ошно буду бас,
Дигар фориг аз мосиво буду бас.
Дилеро, ки ихлос дар бар кашид,
Зи олам ба чуз ранги ваҳшат надид.
Мизоҷе, ки сидку сафо дарси ӯст,
Зи лавҳаш бувад маҳв чуз нақши дӯст.
Биё, соқӣ, эй субҳи сидку сафо,
Бағоратдеҳи гарди кизбу хато,
Ки дил то ба ранги хато меравад,
Ситам бар ҷаҳони сафо меравад.
Агар роҳи инкори мо руфта аст,
Азал то абад як саҳар хуфта аст.
В-агар дар дил инкор дорад ватан,
Муҳол аст аз шаб бурун омадан.
Ба ин маҳраи доғи инкор чист?
Дар онан соф зангор чист?
Биё, то зи авҳом бар дар занем,
Зи базми яқин як-ду соғар занем.
Бароем ҷун субҳ содикнафас,
Ки офоқ бесидк кизб асту бас.

ҶОМИ ФОРУҶА

Умар ёфт ком аз майи адлу дод,
Бар офоқ ҷун истиво хат ниҳод,
Қи ҳар кас зи мазмуни ин хат гузашт,
Ба асрори таҳқиқ восил нагашт.
Ба мизони асрори бечунучанд
Мусовист аз адл пасту баланд.
Мағӯ, ақл носози девонагист.
Асарҳои аз адл бегонагист.

Зи паймонаи хӯши номуътадил
 Забонҳост берабт бо сози дил.
 Муҳол аст, гирад дар ин чилвагоҳ
 Пайи аҳвадӣ эътидоли нигоҳ.
 Муҳол аст, к-аз ваҳми ишқу ҳавас,
 Шавад ҳарзагӯ эътидоли нафас.
 Наёбад ба чуз адл таҳқиқи рост,
 Бувад гайри адл, он чӣ афзуду кост.
 Қашад меҳр агар соғари эътидол,
 Фуруғи камолаш набинад завол.
 Саломат гули эътидол асту бас,
 Дар ин парда сози камол асту бас.
 Нашуд гарми безътидоли сараш,
 Ки шуд каффан маъдалат соғараш.
 Ба тамйизи аҳкоми нафсу хирад
 Чу май гашт форуқи ҳар неку бад.
 Зи тамкини адлаш ба чашми яқин
 Гуҳар буд санги тарозуи дин.
 Шуд аз ҷони он нашъан безавол
 Ҷаҳонро ривоҷи майи эътидол.
 Қафаш реҳт бар рӯи ин хокдон
 Чу хуршед хишти хуми осмон,
 Ки бо хоку гил созу хуршед бош,
 Фано пеша кун, умри ҷовид бош.
 Ба ҳукми қасад даст бар хок зан,
 Зи дил хайма дар олами пок зан.
 Ба ҳар ҷо асарҳои доной аст,
 Гилу хишт ҳам айнакорой аст.
 Зи доно бувад хокбозӣ камол,
 Ки, эй беҳудон, охир ин аст хол.
 Бар ӯ захри қотил нашуд коргар,
 Маломат ба мастон надорад асар.
 Шаробаш ба он нашъа бардошт ҷӯш,
 Ки аз захр ҷӯшонд тарёки нӯш.
 Агар хуни душман в-агар дӯст дид,
 Ҳам аз зинадагӣ дар таҳи пӯст дид.

Алу мақд буд, офати хеш кост,
 Наёнд ба илми яқин ғайри рост.
 Биё, соқд, эй одили мулки ҳуш,
 Басуяқфкани даъони пешу нӯш,
 Ки дар табъи мо ранги нисф нест,
 Аз ин қост, гар ранги мо соф нест.
 Зи бас гофил аз эътидолем мо,
 Майи соғари инфитолем мо.
 Зи маҳрумни наштаи эътидол
 Наяфтод андеша дар фикри қол.
 Зи ифроту тафрити заҳми мо
 Нигаҳ тохт дар пешу дил бар қафо.
 В—агарна пасу пеши ин қорбон
 Ғуборест аз шавк, мутлақинон.
 Қуш он дил, ки то ҳастақанг буд,
 Ба худ дошт, гар сулҳу гар ҷанг буд.
 Биё, то ба афсуни ваҳму гумон
 Набошем зиндонии ину он.
 Бигирем роҳи гиребон ба пеш,
 Ки ақли ҳақиқист таҳқиқи хеш.

ҶОМИ ЗУННУРАЯН

Ба Усмон чу даари яқин дод даст,
 Зи сарҷӯши хумми қаё ғашт маст.
 Қаё бо яқин таваъи афтодваст,
 Дили беяқин э-ини сифат содааст.
 Адаб мавҷ зад аз саропон ӯ,
 Ба ҷоми гуҳар рехт сахбон ӯ.
 Ба баҳре, ки мавҷаш эн шӯҳи тар аст.
 Адаб дар гиреҳ бастани ғавқар аст.
 Барафрӯхт аз рӯи ғавқаринё
 Ба базми Мухаммад ҷарони қаё.
 Адо кард дар ҷилвагоҳи қидам
 Қалом аз азал аз сарири қалам.

Навоё, ки дарзад зи созаи забон,
 Таъон дод дар сурмаи хат нишон.
 Гулафшонии рамаи беранги хол,
 Ки шуд дар баҳори нубуват ниҳол.
 Зи қилқамш ҳулоҳи маъноӣ шикаст,
 Ба рӯи сарҳиф чаман нақш баст.
 Чу минно зи нилки ҳақонқобӣ
 Фуру рехт рози хуми бенишон.
 Ба сайди камолот афканд дом,
 Бувад маънии нашта дар хатти чом.
 Ҳамон хат кунун бодан оғахист,
 Ки монети сарманзили гурӯхист.
 Чаҳоне аз он хат ба ҳақ бурд пай,
 Ба мастӣ далаел аст амвоҷи май.
 Муҳаммад раҳам то кунад, ҳақ навишт,
 Мукайяд адо карду мутлақ навишт.
 Ҳасудон зи ғофлат даровехтанд,
 Ба мастӣ, чу май хуни ӯ рехтанд.
 Касеро дар ин баъд аз ифшои роз
 Чу май нест ҳосил ба гайр аз гудоз.
 Чу аз пардаи минна шуд бениқоб,
 Шикастест дар ранги мавҷи шароб.
 Ҳасудон чиву миннавэр з-он кадом?
 Ҳамон норасеи асрори чом.
 Вале чомаш аз бодан оғах
 Нағардия дар ҳаҷ сурат тух.
 Чувон тинатан масти озарм буд,
 Ки хунаи арақрези шарм буд.
 Адаб беш аз ин даври соғар надошт,
 Ки сар дод, лек аз ҳаё барнадошт.
 Биде, соқӣ, эй обрӯи ҳаё,
 Ки пур безабонест оҳанги мо.
 Ба баъзе, ки ранги бинояи фаност,
 Чӣ лофам зи хастӣ, ки чон ҳаёст?
 Чӣ сомон мастӣ, чи минно, чи чом
 Димоғи ҳавасрост савдон хом.

Зи оинаи шабнаи ин баҳор
Арак мекунад чабҳан эътибор,
К-аз ин зиндагӣ хичлатасбоб бош,
Агар ҳок натвои шудан, об бош.
Дар ин анчуман чому мино кучост?
Ҳаё бодапаймост, сахбо кучост?

ЧОМИ МУРТАЗО

Алӣ гашт саршори сахбон илм,
Қи як чуръаи ўст дарёи илм.
Нубуватбутуну вилоятзухур,
Чамолу чалоли ду олам хузур.
Шаробе, ки беруни идрок буд,
Ба чомаш аён дар дили тоқ буд.
Чамоли ҳақиқат ба чандин никоб,
Шухуди яқинаш чу об аз хубоб.
Зи бас софии чомӣ андешааш
Рағи тоқ шуд гардани шишааш.
Ҳаёлотӣ хангоман хасту буд
Ба андозаи илм дорад намуд.
Ба афзунии нашъаи илм кӯш,
Қи ин бахрро нест чуз илм чӯш.
Майеро ки шахси нубуват чашид,
Дар охир ба шоҳи вилоят расид.
Нашуд баъди ӯ ҳамчу ӯ ҳеҷ кас,
Қи мастӣ дар ин давр хатм асту бас.
Мухитест беинтиҳо зоти илм,
Ду олам ҳамон нафйу исботи илм.
Бале интиҳое, хуш аст ихтиом,
Қи ин ҳост даври ҳақиқат тамом.
Зи хумхонаи обу ранги зухур
Ду кайфият овард чомӣ шуъур:
Яке кард исми нубуват баланд,
Дигар тарҳи номи вилоят фиканд.

Ба ҳар ҷо камоли яқиннашъайест,
 Бурун з-ин ду кайфияташ чилва нест.
 Нубуват хироми аҳад то сифот,
 Вилоят ручӯи сифат сӯи зот.
 На ӯ ғайри ину на ин ғайри ӯ,
 Аз ӯ сӯи ӯ то абад сайри ӯ.
 Дар ин нашъаободи мастисавод
 Ба ин чом дилҳои махмур шод.
 Ки майхонаи маърифат Мустафост,
 Дари раҳматаш ҷабҳаи Муртазост.
 Валиро ба зоти набӣ иттизом,
 Ба ҷуз шиша набвад мураббии чом.
 Дар ин шишаву чом як бода аст,
 Ду пайкар зи як хун нишон додааст.
 Хуш он шиша, к-ин чом аҷзон ӯст,
 Хуш он чом, к-ин шиша ҳамтон ӯст.
 Шуд аз теги ӯ тавсани куфр пай.³⁴
 Чу махмурӣ аз ламъаи мавҷи май.
 Чаҳоне зи чомаш ба мастӣ расид,
 Ба кайфияти майпарастӣ расид.
 Ба ҳар ҷо майе ҳамдаи соғар аст,
 Ҷигар ташиаи соқии кавсар аст.
 Чӣ кавсар? Хумистони фазлу камол,
 Мухити кндам, нашъаи лоязол.
 Май ин ҷо камолоти инсонӣ аст,
 Ки сарҷӯши илми худодонӣ аст.
 Камолаш майеро, ки соқӣ бувад,
 Чу файзи ҳақаш нашъа боқӣ бувад.
 Камолот дархурди илм асту бас,
 Ба ҷуз илм бод аст сози нафас.
 Зи соқӣ муроди дил он соқӣ аст,
 К-аз ӯ нашъаи маърифат боқӣ аст.
 Ҷуз ӯ нест аз лафзи «соқӣ» аён,
 Аз он нашъа ин чом дорад нишон.
 Дил аз маърифат то набошад ғабӣ,³⁵
 Аз ӯ чилвагар шуд румузи набӣ.

Зи чом аст ифшон рози шароб,
 Бувад моҳ оинаи офтоб.
 Касе аз хуми шиқ сахбо канид,
 Ки дар сояи курби ӯ во канид.
 Сар он сар, к-аз ӯ соғаре доштаст,
 Дил он дил, ки бо ӯ саре доштаст.
 Биё, соқӣ, эй аълами рӯзгор,
 Маят маъини нашъан нуру нор,
 Ки даври ҳарифони асрори чом
 Ба гуфтаи муҳол аст,

гардад тамом.

Ба ҳар ҷо баён масти осудагист,
 Адабгустари аҷзи фарсудагист,
 В-агарна нафас то ба лаб ошноост,
 Хуми маърифатро хамӯши кучост?
 Дар ин давр боре ба ҳар килу қол
 Зи комилъиёрон гирифтм фол.
 Бувад хосан фитрати сеҳрфан,
 Ки аҷз оварад баҳри хатми суҳан.
 Биё, к-ин замон нагмае сар диҳем,
 Ба қабзи суҳан басти дигар диҳем.
 Ба масти лабе гарми дастон кунем,
 Забонлаганише тарзи мастон кунем,
 Ки равшан шавад муддаъон суҳан,
 Ба мабдаъ расад мунтаҳон суҳан.

ДАВРИ САВВУМ МАВҶИ АНВОРИ ГУҲАРҲОИ ЗУҲУР

Забонаварии созу барги мақол
 Ба асли баён дорад акнун маол,
 Ки чун шуд хуми бенишон гармҷӯш,
 Ба минон изҳор шуд майфурӯш.
 Иборатгари зарфу мазруф шуд,
 Маю шишаву чом маъруф шуд.

Нигаҳ ранг басту ба ҳайрат танид,
 Тапидан аён ғашту дар дил хазид.
 Нафас то шавад дастае, нола баст,
 Чигар то кунад чилва, дар хун нишаст.
 Зи ҳар шиша, к-он май таҷаллӣ намуд,
 Ту гӯй, ҳамон шишаи маҳз буд.
 Қадаҳ гар баромад, қадаҳ буду бас,
 В-агар май, ҳамон бода бинмуду бас.
 Ба табъи зуруф ончунон шуд ниҳон,
 Ки чуз ранги зарфаш набинӣ аён.
 Чунон бо ҳам омехт чому шароб,
 Ки гавҳар шуд оннан аинӣ об.
 Чунон мухталиф рехт ранги зухур,
 Ки зад риштан шамъҳо мавҷи нур.
 Аз он ҷо, ки ихфост шони чамол,
 Никоб ошкоро намуд аз чамол.
 Чунон мухтафӣ шуд ба сози шуҳуд,
 Ки дар ғайб ҳам ниқадарҳо набуд.
 Ниҳон дар рағи берги гул шуд баҳор
 Навон азал ғашт торошкор.
 Хаво об шуд, то ба шамнам расид,
 Чаҳон шуд аҳад, то ба олам расид.
 Чу дар шишаву чом тафсил ёфт,
 Майи соф дар нашъа табдил ёфт.
 Тунуктоз шавк ин замон чилва кард,
 Зи ҳар зарра ангехт як дашт гард.
 Зи худ дил ҳар гунҷаи бедимоғ
 Ба ҳамёнае арзи чандин аёғ.
 Зи дил ёфт ҳар лолаи доғдор
 Шабистони осуда дар шӯълазор.
 Зи ҳар тор сад нагма омад бурун,
 Зи ҳар рағ бурун ҷаст сад ранг хун.
 Зи ҳар лаб намудор шуд парфишон
 Ҳазорон каломи қидамӯён.
 Зи ҳар тухми сарбаства шуд ҷилавагар
 Рағу решаю шоҳу барғу самар.

Аён гашт аз шӯҳин ҳар чаман
 Гулу сабзаву сунбулу настаран.
 Зи ҳар байза во кард тӯморҳо
 Пару болу парвози минкорҳо.
 Зи оғӯши ҳар шамъ тӯфон намуд
 Хучуми гулу шӯълаву нуру дуд.
 Шуд аз гардиши ҳар кадаҳ ошкор
 Маю нашъаву софу дурду хумор.
 Зи ҳар ҳусни маҳбуб шуд мавҷзаи
 Хату абрӯву зулфу чашму даҳан.
 Бурун рехт оннан ваҳдате
 Зи тимсоли ҳар заррае касрате.
 Зи гардун ҳазор анҷум оннагар,
 Ба ҳар кавкабе барки чандин асар.
 Зи дарё ҳамон чилвагар беҳичоб
 Хубобу кафу гавҳару мавчу об.
 Агар дашт, мачнунбаҳори губор,
 В-агар кӯҳ, фарҳодхези шарор.
 Чи сангу чи гавҳар, чи нору чи нур
 Ба ҳар соз шӯри ду олам зухур.

КАЙФИЯТИ АҚОИД ВА АВЗОЪ

Ба ҳар дил аз он бода чӯше расид,
 Ба ҳар сар аз ӯ нашъае шуд наид.
 Кунун гардиши қоми атвори халқ
 Бигардонд таркиби асрори халқ.
 Ақоид ҳаёлотӣ найранг рехт,
 Дар обу гили ину он баиғ рехт.
 Гурӯҳе зи зоҳир ба таъвил зад,
 Дари истилоҳоту тамсил зад.
 Зи нақди қидам чини олам фурӯхт,
 Гуҳар дар назар буд, шабнам фурӯхт.
 Гурӯҳе ба рамзи тамошо расид,
 Мижа боз карду бидид, он ҷӣ дид.

Яке хушпардози рамзи аласт,
 Яке гафлаторои авҳому маст.
 Яке аз гумон хонда таҳқиқи дин,
 Яке шак навишт аз китоби яқин.
 На оиро зи кайфияти ин нишон,
 На ииро ба чоми яқинаш гумон.
 Яқинҳои ин пеши он як шаке,
 Қамолоти он назди ин андаке.
 Барангехт дар чилвагоҳи асар
 Хаёлоти ҳар як ба ранги дигар.
 Яке маҳраи наштаи роз гашт,
 Чу хум бо дили гарм дамсоз гашт.
 Ду олам наво сӯхт дар сози дил,
 Ба дил маҳв гардонда овози дил,
 Ки офоқ ҳарчанд хунёгар аст,
 Тапишҳои дил мутриби дигар аст.
 Яке гашт паймонасон гириясоз,
 Ба гардиш даровард ашки ниез,
 Ки сомоне аз дидан тар кунед,
 Зи оби гуҳар май ба соғар кунед.
 Дар ин анҷуман баски хушкӣ нумӯст,
 Ба қадри нами дидаҳо обрӯст.
 Яке чун қадах лаб фароҳам назад,
 Саропо даҳоне шуду дам назад,
 Ки аз сози изҳори хиффатривоч.
 Нарезед оби руҳи эҳтиёч.
 Агар дил ба асрори мастӣ расид,
 Зи ҳамёза ҳам метавон май кашид.
 Яке шишасон пунба дар гӯш кард,
 Зи санги ҳаводис фаромӯш кард,
 Ки меояд аз гуфтугӯ бӯи хун,
 Тағофул бувад офият ё чунун.
 Дар ин базми к-аз кулкул андудааст,
 Агар нашнавай, гуфтан осудааст.
 Чӣ лозим зи дил фитна ангехтан?
 Ба ҳар дам задан хуни худ рехтан?

Чадои фитнаободи шӯру шар аст,
 Ҳисоре агар ҳаст, гӯши кар аст.
 Яке чун сабу монд ҳайрони хеш,
 Назад даст чуз дар гиребони хеш,
 Ки олам абас ҳарзатози ҳавост,
 Ҳамин ҷайби худ домани муддаъост.
 Яке ёфт аз беҳудиҳо чу най
 Нафас вақфи ифшои асрори май.
 Намудаш ба оҳанги ишратгарӣ
 Тиҳӣ гаштан аз худ навопарварӣ,
 Ки то метавонӣ, дар ин раҳ манст,
 Зи кулфат бурун тохтан нағмаест.
 Яке маҳви тоъат ба завоқи инёз;
 Суруҳи сифат пой то сар намоз,
 Ки пур зоҳир аст аз Самак то Симок
 Ҳами чарху афтадигҳои хок.
 Ба таслим рабти вуҷуд асту бас,
 Ду олам руҷӯу сучуд асту бас.
 Яке қамчу гул масти ишратаёт,
 Яке лоласои даст бар дил эн доғ.
 Яке бедилу ваҳми маҳзаш сабаб,
 Яке форит, аммо ҷираш лакаб.
 Яке орифу маърифат чоҳилӣ,
 Яке толибу ҷустуҷӯ коҳилӣ.
 Яке чун ниғаҳ беқарори шухуд,
 Вале гофил аз ҷилвазори намуд.
 Яке, чун нафес дар такўпӯи дил,
 Дар оғӯши дил бисмили бӯи дил.
 Яке қамчу онна ҳайратмаол,
 Ба акс ошно, бо вуҷуди ҷамол.
 Яке чун шарар ҷашм во карду сӯхт,
 Ду олам ба завоқи нигоҳе фурухт.
 Яке қамчу санги таҳайюрфусун
 Назад як қадам аз фусурдан бурун.
 Яке масти таппарварихон хеш,
 Яке марҳаморон дилқон реш.

Яке ҳамчу доғ ошёнсози дил,
 Яке чун садо фориг аз обу гил.
 Яке факр бигзид, к-асли ғаност,
 Хуш он лида, к-аз фаръ аслошност.
 Яке бар ғано рехт ранги назар,
 Ки фаръ аст сайри бахори дигар.
 Яке аз майи саркашӣ тардимог,
 Чу шамъ аз руъунат саросар димог,²⁶
 Зи рағҳои гардан хати соғараш,
 Кадам бар ҳаво пеш-пешӣ сараш,
 Ки пастӣ далели нигунфитратист,
 Ба аҷз ошноӣ зи дунҳимматист.
 Яке соғари очизӣ дарзада,
 Ҳавасро ба теги адаб сар зада,
 Саропо сарафкандағиҳавсала,
 Кулоҳе нигун карда чун обила,
 Ки гар хушро аз тааммул сарест,
 Ба пастӣ ҳам оронии афсарест.
 Яке бар тапишҳои дил шуд савор,
 Чу реги равон гашт ваҳшатшикор,
 Ки ин дашт осоншанҷӯи нест,
 Ба ҳар ҷо расӣ, ҷои ором нест.
 Яке тағӣ аз вазъи офок дид,
 Фароғе заду бо ба домон кашид,
 Ки беруни дил ҷои ором нест,
 Майи шавқ беруни ин ҷом нест,
 Ки беруни дил нест ҷои дигар,
 Ба роҳат кадам зан ҷу мавҷи гуҳар.
 Зи нақши кадам гир сармашки роз,
 Ба вомондағиҳост ҷавлони ноз.
 Яке муъънӣи коми дил дар кадам,²⁷
 Яке муфлисӣи орзу дар адам,
 Шуд он масти оғуши васли ингор,
 Зад ин бар ғамӣ ҳаҷру ранҷи хумор.
 Яке дар ниғаҳи нозӣ Лайли сиришт,
 Яке бар ҷабини номи Мачнун навишт.

Ғано бол зад, хуси дар дом ёфт,
 Талаб доғ шуд, ошиқӣ ном ёфт.
 Яке дар ҳавон чунун чун саҳар
 Намак аз нафас зад ба захми чигар.
 Яке аз губори сувайдо чу шаб,
 Пароканда гесӯ ба рӯи тараб.
 Чу дарё яке чумла тан ашкбор,
 Чу сахро яке пой то сар губор.
 Ба тамкин яке кӯҳи ҳилму виқор,
 Зи хиффат яке нолаи беқарор.
 Яке навҳапаймотар аз сози ох,
 Яке бесадотар зи тори нигоҳ.
 Яке шиквапардозӣ ҷаври қадаҳ,
 Яке субҳагардон зи даври қадаҳ.
 Яке зухдпаймо, яке боданӯш,
 Яке шишагар шуд, яке майфурӯш.
 Яке куфрро ғайри ислом дид,
 Яке ҳардуро нақши авҳом дид.
 Яке дид мағзу яке хонд пӯст,
 Яке гуфт: олам, яке гуфт: ўст.
 Яке гуфт: олам хуми оғаҳист,
 Қи лабрезӣ шавк асту аз худ тихист,
 Ҷаҳон чумла кайфияти ҷӯши ўст,
 Шаробе зи минои оғӯши ўст.
 Яке гуфт: мирёти кулл аст ҷом,
 Қи майро дар ин ҷост хатми хиром,
 Ту хоҳе қадаҳ ғӯю хоҳе дилаш,
 Бурун нест ранге зи обу гилаш.
 Яке гуфт: ангур тухми дил аст,
 Қ-аз ў нашъа чун реша по дар гил аст.
 Ҳамон тухм мавҷимайизҳор шуд,
 Зи бас субҳа бигдохт, зуннор шуд.
 Яке бодаро субҳи анвор хонд,
 Яке токро мавҷи асрор хонд.
 Якеро бар ин гуфтугӯ фаҳм на,
 Маю ҷоми минош дар ваҳм на,

Надонист, сокй киву ёр чист?
Муганкий киву нағмаву тор чист?
Ба олам ба сар бурду олам надид,
Чй рамзу хафо? Зохире ҳам надид.
Чй сеҳр аст, к-он рамзи ишку ҳавас,
Ба ҳар ҷо аён шуд, яке буду бас?
Якин шуд зи андешан яндигар,
Қи дар илм рафт ихтилофи сувар.
Бутун ин қадар нақши тағйир баст,
Қи зоҳир ба сад ранг тасвир баст.
Гар ихфову гар худнамоист ин,
Ҷаҳон нест, арзи худоист ин.

ҚАЙФИЯТИ НУҚСУ ҚАМОЛ

Аз ин мастнободу имконхурӯш
Нашуд ҷуз ду паймона гардишфурӯш.
Яке эътибори қамоли вучуд,
Қи дорад ба сад ранг арзи шухуд.
Дуввум нуқси қайфияти эътибор,
Қи он низ сад ҷилва дорад ба кор.
Ба ҳар ҷо зи нуқсон биёбӣ нишон,
Асарҳои беэътидолист он.
В-агар бениқоб аст ҳусни қамол,
Аён нест ҷуз сурати эътидол.
Дар он нашта азбаски хом аст ҷӯш,
Шикастест дар пардаи ранги хӯш.
Дар ин дастгоҳи саломатривоч
Сабот аст аз тобеъони мизоч.
Бар аҷзон дарё гар афтад нигоҳ,
Тавон бурд бар илми таҳқиқ роҳ,
Қ-аз ифроту тафрити мавҷу ҳубоб
Ба ҷӯш аст қайфияти инкилоб.
Гухар э-ин сабаб бе ҳазиз асту авҷ,
Қи обаш надорад ба ҷуз адл³⁸ мавҷ.

Ба ҳар ҷо на шӯхӣ, на афсурдан аст,
 Замин дастгоҳи гулу савсан аст.
 Ба ифрот шӯхист яксар ғубор,
 Ба тафрит сангаш бувад эътибор.
 Дар ифрот хӯш аз тааммул гузашт,
 Чунун кард обе, ки аз пул гузашт.
 Ба тафрит монд аз уручи талаб,
 Бувад норасоӣ фусурдандакаб.
 Кунад адл тамйизи ҳар хайру шар,
 Ки барзах бувад аз ду сӯ беҳабар.
 Чи хоку, чи боду чи оташ, чи об
 Зи адл аст сарриштадори ҳисоб.
 Яқин шуд, ки паймона андоза аст,
 Ба ин гул димоғи ҷаҳон тоза аст.
 Чӣ андоза? Оннаи эътидол,
 Тарабгоҳи арзи ҷаҳони камол,
 Қаз ӯ гар табиъат таҷовуз кунад,
 Халал дар бинон камол афканад.
 Хирад гар ин дил оварад по бурун,
 Қашад чун чунун сар ин савдо бурун.
 В-агар з-ин макон шуд таназзулпазир,
 Зи хумку балоҳат надорад гузир.
 Назар ҳамчунон дар баҳори зухур
 Ба ифрот аҳвал, ба тафрит кӯр.
 В-агар эътидол аст дар зоти ӯ,
 Шухуди қамоҳист миръоти ӯ.
 Қадам гар ин рафтор гофил шавад,
 Ба лангӣ расад ё ба лағзиш равад.
 Навосозии эътидоли нафас
 Ба безъитидолӣ-хунок³⁹ асту бас.
 Саҳобе, ки сармояи киштхост,
 Чу дар бориш афзуд, барқи фаност.
 Надорад ҳамон абри роҳатфизо
 Ба гоҳи камӣ ғайри қаҳту вабо.
 Ҳаво гарчи ҷонпарвару дилкаш аст,
 Ба тундӣ ҳамон шӯълаи оташ аст,

Насимй кунад дар дами эътидол,
 Самум оварад, чуи бигардонд ҳол.
 Ба он лутфҳо оби роҳаттувор
 Чу биташт аз сар, кунад кори нор.
 Ба қисм арҷи хун доди ислоҳ дод,
 Чу чӯшиш кунад, нест ғайр аз фасод.
 Зи равшан чароғ арҷи равшан шавад,
 Ҳалоқаш ҳам он чӯши равшан шавад.
 Зи ифрот натвон ба ани орамид,
 Қи паймона лабрез то шуд, чакид.
 Ба як қатра, к-афзунӣ аз май кунад,
 Қадах мунфаъил гардаду қай кунад.
 Ба роҳат тариқи васат раҳбар аст,
 Чу мӯ бар сар афзуд, дарди сар аст.
 Дар оғӯши бешинст ранҷи камӣ,
 Зи тӯфонӣ ин ҷо чакад шабнамӣ.
 Бинон вучуд аз адолат¹⁰ бапост,
 Қи мизон ба як мӯ тафовутнамост.
 Дил ин ҷо ба ҳалде назокатгар аст,
 Қи лаб то бичунбад, нафас дигар аст.
 Ба Мансур аз он бодаи бемисол
 Чу як қатра афзуд аз эътидол,
 Баровард аз мавҷи шӯҳӣ забон,
 Зи зарфаш баромад ана.тҳақзанон.
 Шикаст охир он соғари эътибор,
 Баровардаш аз фарқи хастӣ димор.
 Чу ояд ба изҳор асли вучуд,
 Шавад қотеъи шоҳу барғи намуд.
 Зи адл аст забти инони сифот,
 Ба мутлақъиннонӣ ҳамон ҷазби зот.
 Майи адл дар ранги тамкии ба ҷост,
 Вале зарфи асрори мастон ҷудост.
 Қамолоти дарё ба қадри хурӯш,
 Қамоли садаф ҷист? Вазъи ҳамӯш,
 Қи он муфлис аст аз кушоди лабаш,
 Сароб аст ин аз шикасти табаш.

Агар бениёзй в-агар сомлй,
 Зи андоза гар нагзарй, одилй.
 Зи баъзе талаб рехт хуни тараб,
 Ки хохиш бувад инхирофи адаб.
 Таманно ҳама гар ба дил музмар аст,
 Зи безътидолй паёмовар аст.
 Аз ин чост, к-аз шӯри мастй Қалим
 Чу пон адаб баргирифт аз гилем,
 Зи дайри муғон «лантаронй»⁴¹ шунид,
 Ки ҳар ком натвонад ин май чашид.
 Майе дархӯри ҳар қадаҳ дидаанд,
 Зи якдигар ин ҳар ду ҷӯшидаанд.
 Талаб кай бар ин остон дархӯр аст,
 Ки ҳар зарф аз сози қисмат пур аст.
 Гул аз ранг лабрезу гавҳар зи об,
 Фузулй нагунҷад ба базми ҳисоб.
 Чй минову соғар дар ин базми ранг,
 Ки безътидолй надодаш ба санг?
 Хуш он сар, ки гарми каму беш нест,
 Фузулй агар нест, ташвиш нест.
 Гуҳар дошт бар ҷоми қисмат назар,
 Наяфтод чашмаш ба ҷоми дигар.
 Ба як катра май дод таскини хеш,
 Шуд оинаи ҷоми тамкини хеш.
 Ҳамон ҷом чун шуд насиби ҳубоб,
 Нафаҳмид ҷамъият аз изтироб,
 Биболид, то ҳиммат иншо кунад,
 Ба дарёкашй зарф пайдо кунад,
 Ба изҳори ҷоме дигар лаб кушод,
 Чу гул соғари худ ҳам аз даст дод.
 Якин шуд, ки сомонй⁴² ҳар синареш
 Майе хаст дар вусъати зарфи хеш.
 Ҳарифе, ки бошад тунукҳавсала,
 Нашояд зи пири муғонаш гила.
 Ба ҳар ҷо майе ранги хун рехтаст,
 Зи камзарфии мо бурун рехтаст.

Ба ҳисмат касе гар қаноъат кунад,
 Чаро соғари офият бишканад?
 Надорад шугун⁴³ аз ҳавас дам задан,
 Магар нусхаи айш барҳам задан.
 Ба ҳар қатрагӣ қулзумандеша бош,
 Нафас дузду гулзори береша бош.
 Агар гӯш паймонаи оғахист,
 Талаб аз садоҳои зарфи тикхист.
 Чӣ гӯем? Сарриштаи мо гум аст,
 Нафас, гӯ, баён шав, таманно гум аст.
 Маю шишаи мо ба чуз ҳарф нест,
 Шикаст аст сомони мо, зарф нест.
 Қас ин ҷо чӣ вусъат муҳайё кунад?
 Шикастан магар зарф пайдо кунад.
 Тилисми шикастэтиборем мо,
 Нафас то биболад, губорем мо.
 Дил азбас тапишсоғари ҳою хӯст,
 Димоғи ҳавас сархуши рангу бўст.
 Зи парвози дил ин қадар бисмилем,
 На соғар, на мино, губори дилем.
 Ба дил ошно шав, зи мино мапурс,
 Ҷигар мегудозад, зи саҳбо мапурс.
 Муҳаммад зи базми ҳузури кидам
 Гирифтӣ ҳазорон қадах дам ба дам,
 Ба ҳар соғараш маҳв, бекилу қол,
 Майи обрӯи ду олам қамол.
 Вале буд фориғ зи кайфу хумор
 Ба оҳанги ин нағма беихтиёр,
 Қи ман ранги таҳқиқ нашнохтам,
 Ба ҳусни қамохӣ напардохтам.
 Надоништам, асрори ин бода чист?
 Ба ҳар шишаву ҷом омода чист?
 Гар ин май ҳамон нашьъи сода аст,
 Ба минову ҷомаш чӣ афтодааст?
 В-агар зарфи маҳз аст, саҳбо қучост?
 Ҳисоби яқӣ дар дуй нест рост.

Ҳазорон кадах дар тапидан шикаст,
 Тасаллӣ аз он нашта ранге набаст.
 Вучуд аст ин чо зухури адам,
 Бувад ходисе ифшон рои кидам.
 Наво метаровад эҷ созе, ки нест,
 Ҳақиқат пур аст аз маҷозе, ки нест.
 Дуй нест, перояи ваҳдат аст,
 Ба таҳқиқ агар ворасӣ, ҳайрат аст.
 Зи саҳбон найранги кавиу макон
 Нарафт аз худ он хушӣи замон.
 Ба таъбе, ки аз нури ваҳдатшухуд
 Азал то абад як хати чом буд,
 Зи ҳар бода маънӣ пазирад чаро?
 Ба ҳар чуръа тағйир гирад чаро?
 Ки тағйир аз осори ғайрият аст,
 Ба ваҳдат кучо бори ғайрият аст?
 Ҳарифе, ки шуд майкаши хумми зот,
 Чӣ сон маст гардад ба чоми сифот?
 Мухите, к-аз оннаш рафт занг,
 Нагардонад аз акси селоб ранг.
 Гулистон кучо маҳви ҳар рангу бӯст?
 Ки он цумла найранги изҳори ўст.
 Гар аз соғари зарра гирад шароб,
 Чӣ сомони маънӣ кунад офтоб?
 Гараз шӯри ин бодан сеҳрҷӯш
 Ба миност кул-кул, ба хумҳо хурӯш.
 Ба маънӣ ҳамон нури ваҳдатнест,
 Ба зохир фуруте тафавутнамост.
 Намояд чу хуршед дар хона рӯ,
 Зи шамъе фузун нест анвори ў.
 Ба равзан агар бингарӣ, гавҳарест,
 Дар онна ташти пур аз аҳгарест.
 Валекин ба саҳрост сохибчалол,
 Бувад лозими зарф нуқсу камол.
 Хирад гар тафовутгари хавсала-ст,
 Қадаҳ то сабӯ сад қадах фосила-ст.

Басе фарк дорад муҳит аз ҳубоб,
 Бувад шамъ-шамъ, офтоб-офтоб.
 Ба ҳар зарф ҷӯшест дархӯрди хеш,
 Назебад касеро зи миқдор беш.
 Агар соғари ҷашни тар аз газоф
 Шавад бо хумистони дил гарми лоф,
 Зи хичлат ба мижгон фуру меравад,
 Ба як қатраи ашк нур мешавад.
 Набошад ба раъноно худсарӣ
 Саранҷони камзарф гайр аз тарӣ.
 В-агар мушги хоке кунад орзу,
 Ки бо кӯҳ санҷанд тамкини ӯ,
 Ба мавҷи насиме ҳаросон шавад,
 Ҷу андешан худ парешон шавад.
 Аз ин даст⁴⁴ дар водии эътибор
 Ҷаҳоне ба сар мефишонад губор.
 Ҷу Фиръавн⁴⁵ ҷони руъунат кашид,
 Ба Мӯсо тараф гашту офат кашид.
 Нағардид аз саркашӣ роми аҷз,
 Нафаҳмид кайфияти ҷони аҷз.
 Ки хатми худонест дар бандагӣ,
 Сипехрест вазъи сарафкандагӣ.
 Бичӯшид дурд аз майи ноби ӯ
 Гули чилва шуд пардан хоби ӯ.
 Магар хобаш аз хӯш гирад далел,
 Шикастанд бар фарқи ӯ хуими Нил.
 Ҳамон май, ки бар хӯши Мӯсо фузуд,
 Ба Фиръавну Ҳомон⁴⁶ залолат намуд.
 Ҳамон об дар тег бурранда аст,
 Ки дар зарфи дигар гуворанда аст.
 Ҳамон шамъ бар нур дорад сало,
 Ки бар тирагӣ мезанад пушти по.
 Нафас, к-аз дамаш шӯъла шуд лоларанг,
 Бар ойнаҳо нест ҷуз нақши занг.
 Чаман ҳам зи обе надорад фузун,
 Қ-аз ӯ барг сабз асту гул ранги хун.

Даме к-ин зуруфи хубобзътибор
 Намонад, ҳамон оби мутлақ шумор.
 Мапиндор, куфр аст з-ислом дур,
 Сиёхист доим дар оғӯши нур.
 Валекин ба чашми тааммулназар
 Гум аст ин яке дар зухури дигар.
 Агар хӯш сайри яқин кардааст,
 Зи рӯзу шаб ин рамз пай бурдааст.
 Сафо гарчи аз занг дорад ниқоб,
 Бувад занг ҳам аз сафо дар ҳиқоб.
 Ғараз з-ин адо рафъи ҳукми дуист,
 Зухури «ман» исботи нафъи туист.
 Мағӯ, Қаъба аз соҳиби дайр нест,
 Ба дайру ҳарам сачда бар гайр нест.
 Зи афъолу осор ҷӯшад ҳилоф,
 В-агарна зи як хум бувад дурду соф.

Ҳикоят

Шунидам, ачузи тариқатхиром
 Фиристод сӯи Ҷунайд ин паём,
 Ки то чанд бар халқи безътибор
 Намой румузи ҳафӣ ошкор?
 Қасоне, ки бо хӯш ҷӯшидаанд,
 Ба кому забон сурма пошидаанд,
 Намезебад ифшон рози азал
 Магар бо хавоси ҳақиқатхулал.⁴⁷
 Бикун шарме аз ҷуръати ин калом,
 Ки нақлаш кунӣ нукли базми авом.
 Чу шайх ин ҳикоят зи қосид шунид,
 Лабаш ғашт бар қуфли маъний калид,
 Ки хошо, киро тоқати гуфтугӯст?
 Қалиму самъе агар ҳаст, ўст.
 Дуиро дар ин базмгаҳ бор нест,
 Умуму хусусе падидор нест.

Ба чӯш аст пайваста хумми вучуд,
 Хамон шӯри чӯш аст гуфтушунуд.
 Ба забти нафас мову ту очизем,
 Ҳам аз дарки ин гуфтутӯ очизем.
 Намегардад ин хум зи мастӣ ҳамӯш,
 Ба сад ранг меҳезад оҳанги чӯш.
 Зи ту шӯри ихфову аз ман аён,
 Ту дар манъ маъзуру ман дар баён.
 Зи ангури мо нест ин гуфтутӯ,
 Хуми бенишон донаду чӯши ӯ.
 Навоҳон бепардаи ин хумем,
 Ки аз вай таровему дар вай гумем.
 Наво ҷумла берангхез асту бас,
 Кудурат балои тамиз^{ас} асту бас.
 Хирадро дар ин нашъа аст ихтилоф,
 Ки ин ому хос асту он дурду соф.
 Нигоҳест дар гарди гафлат ниҳон,
 Яқини назаргоҳи чанди гумон.
 Ба шугли ибороти асмонияш
 Фаромӯш шуд дарси яқтонияш.
 Ба касрат зи ваҳдат ҷунон боз монд,
 Ки гӯй, зи таҳқиқ ҳарфе нахонд.
 Зи ашӯ назар бар ҳамин шакл дӯхт,
 Баҳори таназзуҳ ба ранге фурӯхт,
 Зи соғар ба ҳамёзан маҳз сохт,
 Зи саҳбо ба маҳмурӣ андеша бохт.
 Зи дарё ҳамин мавҷу каф диду бас,
 Зи гардун ҳамон давр фаҳмиду бас,
 Надониет, ин касрат осори кист?
 Паси парда бепардагӣ кори кист?
 Зи бӯи кӣ шуд ҷок ҷайби сахар?
 Зи ранги кӣ хуршед зад гул ба еар?
 Фалак бо кадомин май аст ошно?
 Ба оби кӣ мегардад ин оснӣ?
 Ҳилол аз ҷӣ хум ёфт бӯи мудом?
 Кӣ кард аз лаби хушк эҷоди ҷом?

Чӣ тег остин бар чаман чидааст,
 Ки ҳар сина сад захм дуздидааст?
 Усули ҷунун аз кучо сар кашид?
 Навоҳои хӯш аз ҷӣ қонуни дамид?
 Ба ҳарфи кӣ рақсад забон дар даҳан?
 Кӣ додаст таҳрики набзи суҳан?
 Баён дар ҳавон кӣ гардид гарм?
 Ҳамӯшӣ барои ҷӣ дуздид шарм?
 Нафас печиши доми гесӯи кист?
 Назарҳо ишороти абрӯи кист?
 Фигон аз ҷӣ мизроб тораш гусехт?
 Сиришк аз ҷӣ гармӣ арақ карду рехт?
 Дил ин ҷо ҷӣ оина дар хун задаст?
 Қ-аз ӯ ин қадар ранг беруи задаст?
 Кӣ мегӯяд ин рамзи ҳайратнаём?
 Дар ин парда охир кӣ дорад мақом?
 Кучо ишқ? То гӯшмолаш диҳад,
 Аз ин аҳвалӣ инфигӯлаш диҳад.
 Қунад сурма хокистари эътибор,
 Бипардозадаш ҷашми хӯш аз ғубор.
 Намояд, ки дарё ҷиғу об ҷист?
 Дуи парвари риштаву тоб ҷист?
 Ҷӣ микдор дар риштаат кӯтахист,
 Ки миҷгон ҳичоби раҳи оғахист.
 Ҷу наззора аз ваҳм урён шавад,
 Миҷа яккалам гарди домон шавад.
 Ҳамин норасоист дому қафас,
 Рағи хоб аҷзи нигоҳ асту бас.
 Аз он маҳрами рози ашё най,
 Ки як ҷашм бар рӯи худ во най.
 Ба иҷмол то фаҳиро роҳ нест,
 Ҳаму печи тафсил кӯтоҳ нест.
 Нигоҳ гар ҳама ҷархтозӣ қунад,
 Ба гарде зи авҳом бозӣ қунад,
 Ба сайри гиребон агар рӯи ўст,
 Ҳамин нӯҳ фалак кунҷи зонуи ўст.

Қасе бо пасу пеш пардохтаст,
 Қи чамъияти хеш нашнохтаст.
 Ғараз, ин ҳама кулфати пешу пас
 Ғуборест аз дурни хешу бас.
 В-агар лутфи соқӣ шавад ёри ӯ,
 Бисозад ба як чуръае кори ӯ.
 Барад аз дилаш зағи аҳвоиро,
 Ниҳад пешаш онан ҷомро,
 Қи миръоти ваҳдатнигоҳист ин,
 Аёнсози хусни камоҳист ин.
 Чу он чилва бо дил муқобил шавад,
 Бувад ҳар чӣ, чуз нашъа, зоиш шавад.
 Зи мастӣ фурӯшад мақомоти ғайр,
 Намонад бурун аз ҳудаш ҷон сайр.
 Тасалли ҳуҷум оварад он қадар,
 Қи дар хеш ғалтад чу мавҷи гуҳар.
 Қашад дар баҳори тамошон роз
 Шароби ҳақиқат зи ҷоми маҷоз.
 Ҳамон ҷом бинад дили хешро,
 Чу май ҳал қунад мушкили хешро.
 Яқин ғардадаш бо вучуди нишон
 Замону макон бемакону замон.
 Қунад гум дар оғӯши як фасли ҳол
 Азал то абад нисбати моҳу сол.
 Либоси таваҳҳум зи бар барқашад,
 Зи ҷайби яқини яқин сар қашад,
 Қи ваҳмк дурангист аз ҳӯши хом,
 Чу мастӣ диҳад рӯ, ҷи субҳу ҷи шом.
 Сапеду сиеҳ эътибороти мост,
 Наёяд аз он нашъа чуз нашъа рост.
 Биё, соқӣ, эй нашъабахши камол,
 Намояндан ранги асрори ҳол,
 Сувар аз нигоҳи ту сайде намуд,
 Маъонӣ зи ҷомат иборатқуод.
 Ба нури руҳат зарра хуршедпӯш,
 Зи мавҷи майт қатраҳо баҳрҷӯш,

Ба лутфи ту хамёза соғарбахор,
 Зи паймонаат дурдхо софкор.
 Чи чузву чи кулл мавҷи асрори ту,
 Чи рангу чи гул сози гулзори ту.
 Чӣ бошад гар аз чуръан илтифот
 Бубахшӣ зи қайди хуморам наҷот?
 Ки аз дарди авҳом по дар гилам,
 Муқайяд ба чузъам, зи кулл гофилам.
 Худороням доми андеша аст,
 Ниҳоли яқинам гумонрешааст.
 Зи гулшан ба ранге қаноъатгарам,
 Зи хумхона мағрури як соғарам.
 Гирифтам, шудам пой то сар гуҳар,
 Зи гарди یتимист ҳокам ба сар.
 Чӣ гарди یتимӣ? Гурури камол,
 Гилюдағихон нури камол,
 Ки пиндорам, инам камол асту бас,
 Маҳу офтобам ҳилол асту бас.
 Агар шамъаму ахтарам равшан аст,
 Сиёҳӣ ҷароғи таҳн доман аст.
 Ба ҳар ранг бунёди чузъинасаб
 Надорад саботи ҳузури тараб.
 Ки гар гул шавам, ранг дорад шикаст,
 В-агар лола, дар доғ бояд нишаст.
 Зи нуксон камоле тарошидаам,
 Ҳузури аз ҳаёле тарошидаам.
 Набурдам ба камзарфни хеш роҳ,
 Ки бар қатра дорам зи дарё нигоҳ.

Ҳикоят

Сарӣ катра роҳӣ ҳаво дарғирифт,
 Ки бояд димоге ба гавҳар гирифт,
 Ба даст омадаш сарнигун соғаре,
 Пур аз ҳичлати пучмағзӣ саре.

Хаво укла гардида дар синааш,
 Нафас гашта зангори оннааш.
 Хаёлаш пушаймонӣ ӯвард бор,
 Ба ҳайрат фуру мӯнд беяхтиёр.
 Зи дарё нидо омадаш, к-эй хубоб,
 Зи ғафлат задӣ нақши ваҳме бар об.
 Ба ҳар кас дамад ваҳм чузве фусун,
 Аз ин пучтар хохад омад бурун.
 Қамолоти ин шева нуксонӣ аст,
 Ки сомони аҷзо парешонӣ аст.
 Ба чузве зад андеша фоли хузур,
 К-аз ӯ то дили чамъ роҳест дур.
 Ба ҳар чузв то кай тааммул кунӣ?
 Мухитӣ, гар андешаи кулл кунӣ.
 Ман он катраи худсарипешаам,
 Ки масруфи пучист андешаам.
 Ба тақлиди мовумани Амру Зайд⁴⁹
 Тапишҳои андеша дом асту сайд.
 Зи чамъняти дил надорам хабар,
 Ки ҳамчун нафас мезанам болу пар.
 Валекин ба ҳар ҷо тааммул кунам,
 Чароги ҳавас аз ҳаё гул кунам.⁵⁰
 Агар маҳраи баҳр гардад садаф,
 Насояд зи беҳосилӣ каф ба каф.
 Ба барки ҳавас доғ шуд синаам,
 Зи тимсол хун гашт оннаам.
 Якин шуд, ки ин кулфати худсарист,
 Хирад нест, яксар чунонпарварист.
 Аз он май, ки аз худ раҳой диҳад,
 Нигахро ба дид ошноӣ диҳад,
 Барорад ҳақиқат зи чайби мачоз,
 Шухӯҳ офаринад зи гарди нибз,
 Кунад гумрахиро ҳидоятсифат,
 Диҳад ҷаҳро мансаби маърифат,
 Ба ман деҳ, к-аз авҳом гардам тий,
 Кунам соғари дил пур аз оғай.

Бичинам зи гулзори таҳқиқ гул,
 Шавам чун дил оинаи ҷоми кулл.
 На шамъи ҳаёлам, на мавҷи сароб,
 Қи бошам ҳавасбисмили печутоб.
 Хазонӣ бувад чанд андешаам?
 Ба хушкӣ давад то ба кай решаам?
 Бидеҳ май, ки ранге ба рӯ оварам,
 Чу ҷом оби айше ба ҷӯ оварам.
 Губорам ба домони мастӣ расон,
 Адамро ба сомони ҳастӣ расон.
 Мақун сангфарсо шарори маро,
 Насимӣ, асо шав губори маро.
 Зи абри қарам дур набвад, агар
 Ба дарё шавад катраро роҳбар.
 В-агар соғари файзи кулл мерасад,
 Пару боли булбул ба гул мерасад.
 Бишӯяд катон қисвати эътибор,
 Агар моҳтобаш кашад дар қанор.
 Ту, эй ламъаи офтоби ҳузур,
 Бикун сояро маркази ҳатти нур.
 Ту, эй субҳи афтодагон, рӯ матоб,
 Ба шамам расон соғари офтоб.
 Ба рӯям бувад чанд, эй масти ноз,
 Дари ноумедӣ зи ҳамёна боз?
 Зи бетоқатӣ то кай, эй додрас,
 Шавад тору пуди фиғонам нафас?
 Халосам зи печу ҳами оҳ кун,
 Ба як соғар ин ришта кӯтоҳ кун.
 Маяндеш оворан қасратам,
 Бикун фарши майхонаи ваҳдатам,
 Қи чун соя дар пои хум сар ниҳам,
 Ба сомони хуршедӣ афсар ниҳам.
 Қунам нафӣи авҳом аз лои хум,
 Ба гардун расонам сар аз пои хум.
 Зи хишти сари хум ба рӯи ҳавас
 Барорам дари эътибороту бас.

Сабӯе агар гардадам зеби дӯш,
 Ба аршам расад пояи фаҳри хӯш.
 В-агар шишае оядам дар бағал,
 Ба як гунча гардам гулистонмасал.
 Чу саҳбо ҳамогӯши мино шавам,
 Ба ин айнаки файз бино шавам.
 Сар аз ҷайби мастӣ барорам чу ҷом,
 Ба фарқи хирад по гузорам чу ҷом.
 Бигардам чу хат гирди ҷоми шароб,
 Занам ҷарх дар хонаи офтоб.
 Хуш он мастии нашъаи беҳумор,
 Ки аз ҳастнам афканад бар канор.
 Ҷӣ ҳастӣ? Хаёлотӣ пучи дуй,
 Асарҳои ваҳми маниву туй,
 Ки шуд хору оғехт дар доманам,
 Ҳам аз ман ба бар дӯхт пироканам.
 Ҷаҳон гиря дорад ба он бегуноҳ,
 Ки аз ҳастӣ афтода бошад ба чоҳ.
 Ба ҳар сӯ равам, ҳастнам раҳзан аст,
 Кунун ҷораи ман зи худ рафтаи аст.
 Наҷотам ба май ошкор асту бас,
 Зи майхона дурӣ ҳумор асту бас.
 Ҷӣ майхона? Иқболи соҳибдилон,
 Ҷӣ ҳум? Гармии ботини мукбилон.
 Ҷӣ мино? Дили софи арбоби хӯш,
 Ҷӣ соғар? Лаби орифони ҳамӯш.
 Ҷӣ мастӣ? Табу тоби анвори ишқ,
 Ҷӣ май? Шӯълаи ранги асрори ишқ.
 Аз он май наме гар ба комам расад.
 Чу соҳил муҳите ба ҷомам расад.
 Ба тӯфон диҳам қисвати мовуман,
 Чу мастон бурун оям аз пираҳан.
 Пару боле аз шавқ пайдо кунам,
 Чу ҷӯши май оҳанги боло кунам.
 Ба пастӣ намонам зи афсурдагӣ,
 Фалак резам аз гарди пажмурдагӣ.

Шавам нури асрори бечандучун,
Таровам зи фонуси имкон бурун.
Ба ин оташам гар тавон сӯхтан,
Ману чехран ноз афрӯхтан.

ДАВРИ РОБЕЪ ШҶРИ САРҚУШИ ШАРОБИ БЕҚУСУР

Ба ҳар сар ҳавое аз ин бода аст,
Ба ҳар хирман ин барқ афтодааст.
Дар андешаҳо ҳайрат оташзан аст,
Қи ин шӯъла ҳам барқу ҳам хирман аст.
Агар масти шавқе зи худ меравад,
Ҳамон решаи мавҷи май медавад.
В-агар беҳуде чашм во кардааст,
Хубобаш саре бар ҳаво кардааст,
Ҳамон барқи маҳфист, асрор нест,
Ҳам ӯ мезанад мавҷ, гуфтор нест.
Зухуру бутун рангу бӯ бар дараши,
Мухиту гуҳар шишаву соғараш.
Чӣ танзех? Ихфои оҳанги ӯ,
Чӣ ташбеҳ! Гул кардани ранги ӯ.
Зи арвоҳу аҷсоди кавну макон
Ҳамон нашъан софу дурдаш аён.
Агар нест таҳқиқи он соғарат,
Ба гардун нигар,

то шавад боварат,
Қи чун гирдбод он таназзуҳбахор
Ба гардиш қадаҳ гаштааст ошкор.
Зи бас нашъа беспарда гардидааст,
Шукӯҳи хуму чом болидааст.
Фалак сурати зарфи найранги ўст,
Хуму чому мино ҳамин як кадуст.
На паргори чарх аст талвиннигор,
На ин маркази хок тамкиншикор,

Зи ташвиши бунёди афҳони мост,
 Ки як май ба сад ранг дар чоми мост.
 Зи асмон чузву кулаш гуфтугӯст,
 Ки гӯянд, ӯ ё шуморанд, аз ӯст.
 Зи тақйиду итлоки чузву кулаш
 Бурун дода минои мо кулкулаш.
 Аз ӯ ҳар чӣ гӯем наздику дур,
 Ба тафсил афтад ручӯи шуъур.
 Вале ҳар кучо «ӯ» иборат кунем,
 Ба иҷмоли зоташ ишорат кунем.
 Маҷозаш сару барги чому сабӯ,
 Ҳақиқат ҳароботи берағи «ху».
 Аз ӯ сози тақйиду ӯ мутлақ аст,
 Ҷаҳон ин қадар мосивон ҳақ аст.
 Гар аз олами зоҳираш гуфтугӯст,
 Ҷаро ин нагӯӣ, ки ин ҷумла ӯст?
 Зи бас зоҳир ин ҷо сифот асту бас,
 Ба тағйири авсоф зот асту бас.
 Ба ночор ишорат сӯи ӯ кунанд,
 Ба он чилван бенишон рӯ кунанд.
 В-агарна зухур аст айни бутун,
 Ҷӣ дилҳо, ки ин ҷо нағаштаст хун.
 Зарур аст, аз ӯ ҷун ба асмо расем,
 Ҷуз ӯ нест, ҳар гаҳ ба ӯ ворасем.
 Сифат ҳар қадар чилвагар мешавад,
 Сухан соҳиби болу пар мешавад.
 В-агар маънии зот соӣ рақам,
 Бишав нақши парвози андеша ҳам.
 Ишора сӯи ӯ ҳасу оташ аст,
 Аз ӯ гӯӣ боре иборат, хуш аст.
 Дар ин нашъа аз арзи ваҳдат ҳамӯш.
 Ниғаҳ маҳви ранг аст, қасрат фурӯш.
 Аз ӯ то майи шавқ дорад ба ком,
 Хуми осмон мезанад даври чом.
 Аз ӯ домани кӯҳ дар зери санг,
 Аз ӯ боли гулшан ба парвози ранг.

Чӣ хиффат? Гули худсарихон ӯ,
 Чӣ тамкин? Адабгустарихон ӯ.
 Аз ӯ хирка бар дӯш субҳи баҳор,
 Аз ӯ дашт сачҷодафарши ғубор.
 Аз ӯ об ҳамашраби печутоб,
 Аз ӯ шӯъла ҳамсоғари изтироб.
 Аз ӯ хок ҳамдӯши афтодагӣ,
 Аз ӯ бод ҳамдарси озодагӣ.
 Зи мавҷаш дили баҳр тӯфоннамо,
 Зи шӯраш сари кӯҳ мастисадо.
 Чаман як гул аз ранги паймонааш,
 Дару дашт як хӯи девонааш.
 Нигаҳ ҳар кучо рӯ ниҳад, рӯи ӯст,
 Нафас ҳар чӣ дар бар кашад, бӯи ӯст.
 Шабу рӯз гардуни ҳастихубоб
 Қашад рӯнамояш маҳу офтоб.
 Валекин ҳам ӯ рӯнамон худ аст,
 Зи ҳар ҷо кунад гул, ба ҷои худ аст.
 Зи соғаш фалак авҷи мастигузин,
 Ба таҳҷуръааш масту беҳуд замин.
 Сафоҳо аз ӯ ҷумла авҷиктидор,
 Қудурат ҳам аз вай ҳазинзъятибор.
 Аз ин ҷост дар базми таҳқиқи хӯш
 Фалак соғинамо, замин дурдиӯш.
 Агар шаб, ҳарифи синаҳмаст аз ӯ,
 В-агар рӯз, хуршед дар даст аз ӯ.
 Шафак ранги рӯи тарабпарвараш,
 Саҳар мавҷи ҳамезан соғараш.
 Зи бӯяш нафасҳо латофатбадӯш,
 Зи рангаш назарҳо таҳайюрхурӯш.
 Аз ӯ ҳусн оинапардозн ноз,
 Аз ӯ нишк саргарми доғи ниёз.
 Аз ӯ бурда дар коргоҳи фурун
 Ҷушун аз хирад як-ду соғар фузун.
 Аз ӯ ноларо ваҳшат андӯхтан,
 Аз ӯ доғро улфати сӯхтан.

Аз ӯ меҳру кин маҳрами синаҳо,
 Аз ӯ софиву занги оинаҳо.
 Зи файзаш баду нек соғарпарасти,
 Аз ӯ куфр махмуру ислом маст.
 Аз ӯ гул ба домон бихишти адаб,
 Ҷаҳими ҳавас ҳам адабмасти таб.
 Ба кунҳаш агар ворасад инаҳси хӯш,
 Ҷунунаш барад ҳамчу мастон ба дӯш.
 Аз ӯ гар барад шиша як шӯъла тоб,
 Чу шабнам занад ғӯта дар офтоб.
 Шаробе, ки андеша ҳайрони ӯст,
 «Сако раббуҳум»⁵¹ муждаи шони ӯст.
 Нигаҳ мунтазир, то чӣ бинмоядаш?
 Талаб чумла лаб, то чӣ фармоядаш?
 Нигаҳ дид ранге, ки рангаш намуд,
 Талаб ёфт роҳе, ки мавҷаш кушуд.
 Ба мастӣ ҷаҳон шӯри махмури ӯст,
 Ба наздикӣ оинаи дури ӯст.
 Мухити ҷалолаш хирадҷӯш нест,
 Хароботи ҷавлонғаи хӯш нест.
 Ҷаҳон э-ин сабаб пардаи ғафлат аст,
 Ки ин ҷо хирад ҷаҳли кайфият аст.
 На ҷӯши баландӣ, на пастист ин,
 Тақозои тӯфони мастист ин.
 Биё, соқӣ, эй рамзи ҷаҳлу шуъур,
 Биё, эй тамошои наздику дур,
 Ки софеву дурде ба ҳам барзанем,
 Ба кайфияти расмсоғар занем.
 Ҳақиқат ба ҷоми маҷоз оварем,
 Ба рух ранги норафта боз оварем.
 Ба таҳқиқи пастӣ агар нест роҳ,
 Сару барги арзи баландӣ маҳох.
 Дар ин нашъа асрори он нашъа бин,
 Фалак нест пайдо, магар аз замин.
 Тилисми хафо ғайри изҳор нест,
 Буруни май аз нашъа осор нест.

Касе рамзи ин бода фаҳмидааст,
 Ки чун бода дар нашъа галтидааст.
 Аз ин беҳудӣ фаҳми хушбӯриё,
 Аз ин хоб таъбири бедорие.
 Ба ин бода гар табъи мо мерасад,
 Ба меъроҷи ҳар нашъа вомерасад.
 Чӣ душворҳо, к-аз май осон нашуд?
 Ситам дид куфре, ки имон нашуд.

Ҳикоят

Шаб аз офият даври чомам расид,
 Зи авзои мастон наёмам расид,
 Ки ҳар ҷо ба мизробии куфру дин
 Муҳолиф навозад гумон аз якмн,
 Найн гардани шиша дар даст гир,
 Навоҳон ваҳми ҷаҳон паст гир.
 В-агар шамъи имкон ҳамӯшӣ кунад,
 Ҷаҳон ҷумла зулматфурӯшӣ кунад,
 Ба май соз кун, нури ҷовид бош,
 Қадаҳ гир дар дасту хуршед бош.
 Ба ҳар ранг, ғофил мабош аз шароб,
 Ки зулматпарастист бе офтоб.
 Шаробе, ки ҳайрат гудозад аз ӯ,
 Яқину гумон ранг бозад аз ӯ.
 Гар андеша аз гарминаш дам занад,
 Чу хуршед оташ ба олам занад.
 Ба кӯҳсор аз ӯ то барӣ номи ранг,
 Чу хун лаъл ҷӯшад зи рағҳон санг.
 Гуҳар гар барад оби ангури ӯ,
 Хуми баҳро хун кунад шӯри ӯ.
 Нафас гар кунад дарси мавҷаш равон,
 Баёнро ҳамӯшӣ нагирад инон.
 Зи анвори чомаш ба гоҳи ракам
 Шавад риштан шамъ ноли қалам.

Зи васфаш агар ранг гирад сухан,
 Чу гул соғари бода гардад даҳан.
 Хаёлаш ба дил гар шабеҳун барад,
 Тапидан шафакҳо ба гардун барад.
 Гар аз теги мавҷаш барад шиша тоб,
 Зи гардан кашад найзан офтоб.
 Ғуборе, ки аз чуръааш тар шавад,
 Ба тамкин садди Сикандар шавад.
 Гар афтад ба пон хумаш соявор,
 Расад пушти мастӣ ба кӯҳи викор.
 Аз ӯ шишадил чуръае гар кашад,
 Аҷаб нест, бар кӯҳ ханҷар кашад,
 Ки шуд ҷирми мино аз ӯ чилвагар,
 Чу кӯҳи Бадахшон саропо ҷигар.
 Харифе, ки дорад ба ҷомаш камин,
 Кашад панча хуршедаш аз остин.
 Аз ӯ ҷомҳо ҷумла хуршедтоб,
 Аз ӯ шишаҳо хонаи офтоб.
 Майи ҷоматорои минои ноз,
 Бахунтаркуни ҷашми ҷоми ниёз.
 Хати соғараш доми афсуни дил,
 Рағи мавҷи ӯ тори конуни дил.
 Ба партав ҷароғи муҳаббатфурӯз,
 Ба барқи адо шӯълаи кинасӯз.
 Адаб аз муқимони майхонааш,
 Вафо халқадаргӯши паймонааш.
 Қадаҳ серҷашме ба инъоми ӯ,
 Суроҳи сарафрои икромии ӯ.
 Ба базме, ки дар рафъи кину нифоқ
 Дихад ҷоми хунгармини иттифоқ,
 Аз ӯ гар кашад домани бухл нам,
 Фишонад гуҳар бар саҳоби карам.
 Ба ҷоҳаш гар ифлос дуздад назар,
 Ба табъи ғано хун кунад симу зар.
 Чу он гул ки дар ғунча бошад/ниҳон,
 Шавад сурх сад лаб ба як барги пон.⁵²

В-агар дар ҳавои вафопарварӣ
 Барояд ба тарғиби меҳроварӣ,
 Чу ангур сад дил зи паҳлун ҳам
 Биболад ба бўсидани рӯи ҳам.
 Вараъ хоксори майи ҳастнаш,
 Рӯи поймоли забардастнаш.
 Ба ҷудаш саҳо баҳрукондастгоҳ,
 Зи лутғаш қарам уэрҳои гуноҳ.
 Саҳоби мурувват муҳити саҳо,
 Сипехри мадори, ҷаҳони вафо.
 Ба ҳосияти хурраиӣ, бесухан,
 Барад ҳокӣ ӯ хунбаҳон ҷаман.
 Ба ҳар ҷо қашад пунба обаш ба сар,
 Бувад гавҳар аз пунба беобтар.³³
 Аз ин бода дурде, ки дар соғар аст,
 Фурӯзонтар аз сояи гавҳар аст.
 Тавон қард аз ин наштаи беҳумор
 Қадаро кинидони ранги баҳор.
 Агар акси ҷомаш ғитад бар замни,
 Шавад хокро субҳ нақши нигин.
 Гулери, ки бахшад баҳораш қамол,
 Чу хуршед рангаш набинад завол.
 В-агар ғунча гирад зи бўяш суроғ,
 Зи рангаш тавон қард равшан ҷароғ.
 Чу рӯ ёбад оина аз соғараш,
 Шавад мавҷези ниғаҳ ҷавҳараш.
 Зи мавҷаш агар ҷом ёбад забон,
 Дихад дарси мастӣ ба ҷашми бутон.
 Аз ӯ гар расад нам ба қоми садаф,
 Гуҳар мефурӯшад ба қоми садаф.
 Ба ёдаш агар наштаи гирад ҳумор,
 Зи ҳамёна соғар қунад ошқор.
 Ба сарҳи ҳавояш агар ҷо қунад,
 Хати соғар аз ҷабҳа иншо қунад.
 Ба қоми ақиқ ин мусаффо шароб
 Шафақ қарда доман пур аз моҳтоб.

Бинозад ба майхонаи эътибор
 Ба таҳчуръағишош кӯҳи виқор.
 Биболод ба сомони сад осмон
 Ба софиш андешаи ростон.
 Чаҳоне, к-аз ин бода гирад аёғ,
 Ба фарқи сарон по ниҳад чун димоғ.
 Сабӯе, ки аз чашмааш бурд об,
 Ба дӯши нахӯён равад чун савоб.
 Зи чомаш дари ишрате боз кун,
 Чу гул сад баҳори тараб ноз кун,
 К-аз ӯ то наме ҳаст дар шишаат,
 Чаман нест бетавфи андешаат.
 Шаробе, ки равшан кунад дар аёғ
 Зи ҳар мавҷ шамъи нишоти димоғ,
 Фишоранд агар пунбаи шишааш,
 Занад мавҷи оби гуҳар решааш.³⁴
 Фуру гар равад хӯш дар лойи ӯ,
 Сари чарх сояи кафи пойи ӯ.
 Ниҳоле, к-аз ин нашъа гардад баланд,
 Аз ӯ соя бар хок натвон фиканд.
 Шавад оби ӯ гар насиби шаҷар,
 Чу соғар диҳад шӯри мастӣ самар.
 Барафтад гар аз барқи чомаш ниқоб,
 Кунад кӯхро чун дили шиша об.
 Саре гар зи хоку гил орад бурун,
 Зи ҳар зарра чоми дил орад бурун.
 В-агар аз ниқоби ҳаво сар кашад,
 Зи шабнам дару дашт соғар кашад.
 Ба ранге, ки дар ҳар кучо гул кунад,
 Нигаҳ хун шавад, то тааммул кунад.
 Зи хусни кӣ ин нақши найранг рехт,
 Ки аз нозуки бо арақ ранг рехт?
 Надонам, чӣ онна ин чо ғудохт?
 К-аз ӯ метавон оламеро шинохт.
 Зи сад шӯъла ин барқи осуда част,
 Чӣ дилҳо ба хун хуфт, к-ин ранг баст?

Шароби кадахсӯзи миноғудоз,
 Шароби чунунзои мастиनावоз.
 Лаби чоми ҳасрат ба ёдаш пуроб,
 Чу чашм аз тафи ламъаи офтоб.
 Ниятоҳе, к-аз ӯ бӯи улфат кашад,
 Сад онна соғар зи ҳайрат кашад.
 Чу рангаш кунад килки наққош вом,
 Харобот чӯшад зи тасвири чом.
 Чу бӯяш кашад сар ба сӯи чаман,
 Шавад ғунча аз шарм бӯи чаман.
 Ҳичобаш занад то дар андеша бол,
 Арақрез гардад чабини ҳаёл.
 Аз ӯ шармиро чои хай рехтан,
 Ба шӯҳи зи дил чоми май рехтан.
 Гараш барфишони ба барги ҳазон,
 Тавон чид аз сояш аргувон.
 Чу резӣ аз ӯ рашҳа бар кӯҳсор,
 Кашад бол товуси санг аз шарор.
 Нависӣ агар номи ӯ бар китоб,
 Хӯрад сатр чун мавҷи май печутоб.
 Лаби хома то ҳарфи ин мул кашад,
 Чу мино сарираш ба кулкул кашад.
 Забонро расад гар зулолаш ба ком,
 Шавад софтар аз ҳамӯшӣ калом.
 Зи нокиёсбаёнӣ (ба) васфаш макӯш,
 Нафас дар ҷигар воғудозу ҳамӯш.
 Зи амвоҷ агар нест сози забон,
 Ба тавсифи дарё хичолат махон.

Ҳикоят

Ҳавасмашрабе донишгоҳоз буд,
 Зи асрори май нуктапардоз буд,
 Ки ин моли айши умру тараб,
 Зулоли-бақо, яъне оби инаб,

Мухите ачаб бар карон рехтаст,
 Ки ҳар катраваш сад ҷаҳон рехтаст.
 Зи бас гармҷӯши шараркорӣ аст,
 Ба лаб то расад, ҷеҳра гулнорӣ аст.
 Ба он шӯъла шӯҳӣ кунад дар аёғ,
 Ки дар каф ниҳӣ, дил фурӯзад ҷароғ.
 Ғазоле, ки дар тоқзораи ҷарад,
 Ба мижгон ҷигаргоҳи шерон дарад.
 Гар ин шамъро ҷом гардад лаган,
 Пур аз хун чу шераи намояд даҳан.
 В-агар аз лаби шиша тозад бурун,
 Ҷигарҳо харошад ба овози хун.
 Таҳаввури димоғи ҷабингустараш,
 Шучоъат сарафрони як соғараш.
 Аз ӯ ҳар киро ҷоме афтад ба ҷанг,
 Ба нерӯи шеру ба савлат паланг.
 Бар онам, к-аз он ҷуръа шерӣ кунам,
 Ба сайди далерон далерӣ кунам.
 Набошам ҳаросон зи ҳар мору мӯр,
 Бароям зи паҳлӯи май филзӯр.
 Хираднашъае гуфташ: эй масти ҷаҳл,
 Маноз ин кадарҳо ба умеди сахл.
 Ба васфи шаробе, ки ҳӯш аст хун,
 Мақун хатми фитрат зи ҳарфи ҷунун.
 Ба он нашъа ҷамъе, ки маҳрам шуданд,
 Зи гулӣ гузаштанду одам шуданд.
 Зи одам малак, аз малак нури пок,
 Чуни решаҳо дорад асрори тоқ.
 Аз ӯ то тавон мағзи инсон шудан,
 Зи ҷаҳл аст ҳамвасфи шайтон шудан.
 Муроди дил ин ҷо зи худ рафтаи аст,
 На дар таъби худ шер парвардан аст.
 Қамоли ҳароботиёни қамол
 Ба сад офтобист арзи ҳилол.
 Дар ин базм коҳидан афзудан аст,
 Гурури нумӯ ҳеҷ назмудан аст.

Дар он кӯш, то бешиат кам шавад,
 Зи худ рафтаниат ҳарду олам шавад.
 Ту аз асли ин май надорӣ хабар,
 В-агарна нанозӣ ба фаръ ин қадар.
 Зи токи баландест сармояш,
 Ки гардун тавон рехт аз сояш.
 Шаробе, ки дар ҳар хуме чӯши ӯст,
 Ба гулшан шарору ба гулхан нумӯст.
 Ҳамин бода аст аз камоли зухур
 Дар аҷсом рӯху дар аҷром нур.
 Ба вайрона ганҷу ба қошона шамъ,
 Дар амвоҷ тафрику дар баҳр чамъ.
 Навопарвари сози ишқу ҳавас,
 Ба дилҳо тапиш, дар тапишҳо нафас.
 Ба сарҳо ҳаво, дар ҳавоҳо ҳаёл,
 Чамолаш ниқобу ниқобаш чамол.
 Дар онна ҳайрат, ба ҳайрат шуҳуҷ,
 Ҳама эътибори ҳафову намуд.
 Чӣ асмо? Ҳамон бӯй дар пардааш,
 Чӣ ашӯ? Ҳамин ранг гулқардааш.
 Ҳамин наҷъа то ақро раҳбар аст,
 Ҳама афсараш аз фалак бартар аст.
 Ҳамин шӯр то бар ҷунун рехтаст,
 Зи қошона саҳро бурун рехтаст.
 Ҳамин нур дар пардан зулмат аст,
 Ҳамин оби ҳайвон сияҳқисват аст.
 Ҳамин шӯъла дорад барафрӯхтан,
 Ки бояд ду олам дар ӯ сӯхтан.
 Ба маънист зоту ба лафз аст исм,
 Ба ботин равон, дар зухур аст ҷисм.
 Зи миноияш ҷарх рифъатқамин,
 Ба қомиш унсур мураббаънишин.
 Зи ратли гаронаш сари кӯҳсор
 Ба болини беинқилоб(ӣ) виқор.
 Агар баҳр, бетоби тобу табаш,
 В-агар дашт, девонан машрабаш.

Ба ҳар соз ҷавлони оҳанги ўст,
 Ба ҳар гул, ки ҷашм афканӣ, ранги ўст,
 Ба ҳар зарф кайфияташ шомил аст,
 Аз ӯ ҳар чӣ ҳолӣ бувад, ботил аст.
 Ҳама зарфу мазруф аммо ба ном,
 Мусаммо ба саҳбову минову ҷом.
 Зи ҳарфаиш ҷакад маънии хомӯшӣ,
 Шуъураиш диҳад соғари беҳушӣ.
 Суханро сифотаи забон медиҳад,
 Хамӯшӣ зи зоташ нишон медиҳад.
 Вале ҳарду оннан хайратанд,
 Парафшону вомондан хичлатанд.
 Сухан шӯҳиандешан хою хӯ,
 Хамӯшӣ ҳичобе, ки дигар мағӯ.
 На он ҷо тамомӣ ба сайри сифот,
 На ин ҷо тасалли зи таҳқиқи зот.
 Мухитест тӯфонбаолаамфikan,
 Қарону миёнаи ба ҳам гӯтазан.
 Шаробест бунёднандешасӯз,
 Ба ҳам нисбати⁵⁵ соғару шишасӯз.
 Бувад он сӯи дидҳо диданаш,
 Бурунтар зи афҳом фаҳмиданаш.
 Шаробе, к-аз ӯ санг одам шавад,
 Тани мурда рӯҳи мучассам шавад.
 Аз ӯ гар ба кулқул занад шиша ҷӯш,
 Ҷаҳонро чу соғар кунад ҷумла гӯш.
 Ба ёлаш гар аз худ равад нолае,
 Сипехраиш бувад гарди дунболае.
 Ба завқаш тапиш гар дари дил занад,
 Азал то абад мавҷи бисмил занад.
 Мухит аз хумаш гар наме даркашад,
 Бурун ғалтад аз олами ҷазру мад.
 Фалак ҷуръае гар расонад ба лаб,
 Бадар рақсад аз пардаи рӯзу шаб.
 Аз он нашъа ифрит⁵⁶ агар бӯ барад,
 Ба симургу анко баробар парад.

В-агар зарра гардад аз ӯ нурёб,
 Кашад онна бар рухи офтоб.
 Дили мӯр агар кард минояш,
 Кунад танг андӯхи сахроняш.
 Ба бўяш агар пашшае барпарад,
 Ба ирфон зи қуддусиён гӯ барад.
 Аз ӯ катраро зарфи дарё шудан,
 Бувад бахрро қатрапаймо шудан.
 Зи чӯшаш замин осмонӣ кунад,
 Ба иксири ӯ чисм чонӣ кунад.
 Пайи чустучӯяш гар афтад ба роҳ,
 Занад обила мавҷи фаҳри кулоҳ.
 Сиришке, ки гоҳи хумораш чакад,
 Биҳишт аз гили интизораш чакад.
 Зи лояш агар хок дуздад наме,
 Шавад дастгоҳи хамири яме.
 Хубобаш ба ҳар ҷо барорад нафас,
 Масехо ба навбат шуморад нафас.
 Ба базме, ки чомаш фурӯзад ҷароғ,
 Шавад панҷан Мусӣ аз рашик доғ.
 Аз ӯ бинад ар Хизр пояндагӣ,
 Бишӯяд каф аз чашмаи зиндагӣ.
 Ба софаш тавон растан аз обу гил,
 Зи дурдаш тавон кард таъмири дил.
 Дил ин ҷо на душман шиносод, на дӯст,
 Аз ӯ ҳар кӣ огоҳ шуд, ҷумла ўст.
 Хуморе, ки аз нашъа бегонагист,
 Чу шуд маҳрами нашъа, ҷуз нашъа нест.
 Хамон соя, к-аз нур маҳчур шуд,
 Агар маҳрами нур шуд, нур шуд.
 Набошад дар ин бода ранги хумор,
 Нагардад аз ин шӯъла дуд ошкор.
 Тарабмояи чашму дилхо ҳам ўст,
 Хати ҷабҳан ҷому мино ҳам ўст.
 Навохор тори нафас чӯши ӯ,
 Ниғаҳ нолаи ҷоми хомӯши ӯ.

Ба паймонаҳо номаш оби инаб,
 Дар андеша ҷӯши хумистони раб.
 Забонро ба тавсифи ӯ нест бор,
 Зи барге мачӯ арзи ранги баҳор.
 Забон ҷист? Доғ аст, андеша ҳам,
 Хами шох пайдост, аз реша ҳам.
 Аз ӯ умрҳо шуд сухан мекунам,
 Димоғе ба ҳасрат чаман мекунам.
 Ба ҷамъияти дил набастем тарф,
 Чу лаб мефишонем боле ба ҳарф.
 Расондӣ ба васл ар паёми сухан,
 Намондӣ дар офок, номи сухан.
 Ба роҳем, к-ни гуфтугӯҳо бачост,
 Ҷарас гар ба манзил расад, бесадост.
 Ба даште, ки ҷавлони таҳқиқи ӯст,
 Хамӯшӣ таносонии гуфтугӯст.
 Сару барги парвоз агар доштӣ,
 Ҷаро боли бисмил тапиш коштӣ?
 Хиҷил аз ҳаёли шаробем мо,
 Чу май пешин он нашъа обем мо.

Ҳикоят

Яке рафт дар хидмати орифе,
 Зи асрори ҳарфи «магӯ» вокифе,
 Ки эй бурда дар дарси ирфон сабак,
 Бигӯ нуктае аз камолоти ҳақ,
 Ки нури хирад гавҳари зикри ӯст,
 Гули мудаъо ғунҷаи фикри ӯст.
 Тавон аз ту шуд маҳраи ин калом,
 Ки маҳ васфи хуршед гӯяд мудом.
 Чунин гуфт донишвари тезхуш,
 К-аз ин гуфтугӯ бех, ки бошӣ хамӯш.
 Гар аз васф пурсӣ, ҷӣ пурсидан аст?
 Ки пурсидани рангҳо дидан аст.

В-ар аз зот хоҳи нишон, дам мазан.
 Абас нусхаи хӯш барҳам мазан,
 Дар ин нашта зикри сифоташ кучост?
 Аз ӯ ҳар чӣ мегӯӣ, аз мосивост.
 Агар гӯӣ ин нӯҳ хуми осмон
 Бувад давре аз соғари бенишон,
 На ин ҳарф аз дафтари оғаҳист,
 Ҳама нақши оинаи аблаҳист.
 Димоғи ту саргарми ҷони хатост,
 Дар он базм давреву ҷоме кучост?
 На хум гунҷад он ҷо, на саҳбо, на ҷом,
 Мубарроост он зот аз ин ҷумла ном.
 В-агар вонамояд дили оғаҳаш,
 Ки олам губорест бар дарғаҳаш,
 Ҳамон ҷаҳл пайдост аз ин гуфтугӯ,
 Ҳамон гумраҳӣ дорад ин ҷустуҷӯ.
 Губору сафо дар шуҳуди сифот
 Бувад ҳоси оинаи мумкинот.
 Ба гулзори берангиаш ранг ку?
 Сафо ҷун нагунҷад, дар ӯ занг ку?
 Нахустин дӯӣ бояд исбот кард,
 Пас он ғаҳ ишорат сӯи зот кард.
 Зи анқо агар ном гирад вучуд,
 Пару боле аз ҳарф бояд кушуд.
 Сухан ҳар кучо ғарди шӯҳӣ дамонд,
 Зи танзех ғайр аз кудурат намонд.
 Сифоти камолаш наёнӣ ба фаҳм,
 На он ҷо хирад роҳ дорад, на ваҳм.
 Ба кунҳаш ҷу андешаро бор нест,
 Сухан дар сифоташ сазовор нест.
 Вале ҳар кас аз табъи авҳомкеш
 Ба тавсифи ӯ мекунад васфи хеш.
 Аз ин даст⁵⁷ агар гавҳаре суфтаанд,
 Ҷу во мерасӣ, баҳри худ гуфтаанд.
 Ба зоти қадими таназзуҳсифот.
 Намезебад андешаи ҳодисот.

Ба чавлони ҳамдаш чӣ пӯйем мо?
 Ки васфи худ аст, он чӣ гӯйем мо.
 Сифатҳои ҳақ бартар аз оғаҳист,
 Ҳама ӯст, аммо кӣ донад, ки чист?
 Нагардад суҳан маҳраи рози ӯ,
 Садо нест дар пардаи сози ӯ.
 Нишон кай шавад бенишонисифат?
 Ҳамӯшиест ин ҷо гули маърифат.
 Биё, соқӣ, эй узрҳои суҳан,
 Биё, эй ҳамӯшӣ, паноҳи суҳан,
 К-аз ин гуфтугӯҳо бубандем лаб,
 Бихонем сатре китоби адаб.
 Суҳанро ба дониш гар ин нисбат аст,
 Забон ку? Парафшонии хичлат аст.
 Ҳамӯшиест ғолиб, чӣ гӯяд касе?
 Раҳе нест пайдо, чӣ пӯяд касе?
 Забон гарми ҳарфу дил оғоҳ нест,
 Ба хобему афсона кӯтоҳ нест.
 Зи кешӣ ҳаёмаҳраиҳост дур,
 Назар бастану лаб кушудан ҷу кӯр.
 Ҷаҳоне дар ин домгоҳи ҳаёл
 Кушудааст дар пардаи хоб бол.
 Бадунекмағрури асрор бош,
 Зи худ бар ҳақ афзою ирфон тарош.
 Ба хоб ин қадар ҳарзагуфторӣ аст?
 Аҷаб ин, ки манзур бедорӣ аст.
 Ба хоб аст, к-аз гуфтугӯҳои хеш
 Ба ҳақ роҳи таҳқиқ дорем пеш.
 Ба ғафлат чӣ миқдор пайвастаем?
 Ки ҳарф аз худ асту ба ӯ бастаем.
 Ба таҳқиқи берабтгӯӣ маист,
 Ки дар олами хоб ҳазён басест.
 Биё, соқӣ, эй нусхаи маърифат,
 Биё, эй табиби ҳидоятсифат,
 Ки заъфи мизочи маразтинатам
 Фикандаст дар бистари ғафлатам.

Агар дил зи сикхат асар доштӣ,
 Сарам аз раҳи хоб бардоштӣ.
 Хучуми фиғонам зи заъфи нафас
 Садои тапишҳои набз асту бас.
 Зи бас нотаваонист изҳори ман,
 Нигоҳ аст фарёди бемори ман.
 Зи афсурдагиҳои гафлатасар
 Чу набз аз садои худам беҳабар.
 Ба рӯям даре аз кадаҳ боз кун,
 Зи дорушшифои дил овоз кун.
 Ба ранге, ки бишносам овозро,
 Зи овоз маҳрам шавам созро.
 Чӣ лозим ба таҳқиқи ашё расам?
 Ба ҳарфе, ки худ мезанам, ворасам.
 Бие, эй лабат шарбати муддаё,
 Нигоҳи ту бемори дорушшифо,
 Аз он май, ки сарчашмаи сикхат аст,
 Зи ҳар мавҷ неши рағи гафлат аст,
 Ба ман деҳ, ки аз ҷаҳл пажмурдаам,
 Чу хуни рағи мурда афсурдаам.
 Ба имдоди қоми яқин ҳиммате,
 Зи файзи гудози чигар шарбате,
 Ки бемории ман Масеҳи шавад,
 Замингириям аршпаймо шавад.
 Зи афсурдагӣ бар тақолу занам,
 Чу хуршед, бар ҷарх паҳлу занам.
 Пайи сикхати табъи хоромизоч,
 Ба ҷуз об гаштан надорам илоч.
 Аз он май, ки то аз ҳум омад бурун,
 Зи рангаш ҷаҳон гашт дарён хун,
 Бидеҳ, то дил аз шӯълааш хун кунам,
 Аз ин санг ёкут берун кунам.
 Бие, соқӣ, эй навбахори тараб,
 Бие, эй Масеҳи сокилақаб,
 Хаёлат бихишти тамошои ман,
 Ҳавон гулат субҳи эҳёи ман.

Зи оби Хизир бе ту хун хӯрданам,
 Ҳаёти абад дар раҳат мурданам.
 Зи дарди дили хаста гофил мабош,
 Тағофулгари ҳоли Бедил мабош.
 Агар сар кунам арзи аҳволи хеш,
 Ба лаҳте зи тафсили иҷмоли хеш,
 Зи мушти ғубори мани номурод
 Гаронӣ ба домони табъат мабод.
 Аз ин дуди савдои бепову сар
 Мабинод шавқат ғубори назар,
 Ки умрест аз табъи номунфаъил
 Ба ғамхонаи ҳастнам мурдадил.
 Ба ҳастӣ адамро сабаб гаштаам,
 Мазори ду олам тараб гаштаам.
 Сипехрам сувайдонасабқавқаб аст,
 Гули домани субҳи бахтам шаб аст.
 Бувад гарди вайронӣ ободнам,
 Гиребони мотам гули шоднам.
 Ҳаёте, ки бешишаву соғар аст,
 Зи дамсардини марг ҳам бадтар аст.
 На дасте, ки хоке фишонам ба сар,
 На дил, то зи оҳе кунам сар бадар.
 Агар дастам, аз чоми май гофилам,
 В-агар дил, зи афсурдагӣ бедилам.
 Ба ин дасту дил ҳар тараф рӯ кунам,
 Қашам хичлату сар ба зону кунам.
 Ба табъам чӣ афсурдагӣ рехт ранг,
 Ки лавҳи мазори худам ҳамчу санг?
 Тапишҳо дар оғӯши дил мурдааст,
 Нафасҳо рағи хуни афсурдааст.
 Гирифтам, бар алмос паҳлӯ ниҳам,
 Муҳол аст, агар бар тапиш рӯ ниҳам,
 Ҳама гар дами тег чоям шавад,
 Зи сустӣ рағи ҳоби поям шавад.
 Сиришкам агар рӯ ба дарё кунад,
 Муҳит аз алам дар садаф чо кунад.

В-агар нолаам сар кашад бар ҳаво,
Занад чун нафас сар бар оинаҳо.
Нишот аз дили тангам огоҳ нест,
Ки дар байза парвозро роҳ нест.
Зи бас арсан ишратам гашта танг,
Шарар ханда дорад дар оғӯши санг.
Пару болам он ҷо, ки ҷуръатгар аст,
Дар оина ҷавҳар парафшонтар аст.
Агар шавқ таклифи боғам кунад,
Чу товус парвоз доғам кунад.
Ба фарз, ар намоям ба саҳро убур,
Бурун н-оям аз тангини ҷашми мӯр.
Ғуборам агар дар биёбон тапад,
Шавад ашқу дар ҷашми ҳайрон тапад.
Чу бӯ то шавам парфшонии ҳавас,
Шавад боғ чун ғунча бар ман қафас.
В-агар ранги гул гардаму пар занам,
Ҳамон аз ҳаво санг бар сар занам.
Чу шабнам, зи заъфи нигаҳ дар ҷаман
Шавад пардаи гул рағи хоби ман.
Ба ҷашмам агар ғунча шуд ҷилзагар,
Чу ашқам, гирех зад ба тори назар.
Чӣ барги гул? Оинаи кулфатам,
Қучо ғунча? Дилтангини ғафлатам.
Зи кулфат на гул мешиносам, на боғ,
Диле дорам аз лолакорони доғ.
Бувад ғунчаи айши ман бастагӣ,
Гули ишратам ёди ворагастӣ.
Муҳол аст бо ин ғусурдан, муҳол,
Қ-аз ин домгоҳам кашад саъй бол.
Магар тангини сина хун резадам.
Фишори худ аз худ бурун резадам.
Сари ришта гум кардаам дар гирех,
Ба кори худам пой то сар гирех.
Дили ман шукуфтан нафаҳмидааст,
Ғуҳар оламеро гирех дидааст.

Ба ин тоқати норасонасар
 Нигоҳ аст аз ман замингиртар.
 Чу тасвир, ғофил зи нишу хавас,
 Мижа бе нигаҳ кардаам бозу бас.
 Чу махмал дар ин базми ғафлатшароб
 Магар ранги ҳастӣ бубинам ба хоб.
 Гирифтам, хурӯшам ба гардун занад,
 Зи дил хайма мушқил, ки беруи занад.
 Чу нақши нигин турфа зиндониям,
 Ки ҳар сӯ равам, сангу пешониям.
 Чу шамъам зи дил нола по дар гил аст.
 Чу субҳам нафас хуни захми дил аст.
 Фигон то кунам, доғ бепарда аст.
 Нафас то кашам, сурма гул кардааст.
 Надорам сару барги як қатра хун,
 Ки дар ёди май резам аз дил бурун.
 Ба гардиш равам, қоми ранге занам,
 Ки то шишаеро ба санге занам.
 Ба сар нашъа гардид дарди сарам,
 Лаби захми дил шуд лаби соғарам.
 Ба ин вазъи беҳудаам ҷангхост,
 Адамро аз ин зиндагӣ нангхост.
 Чу субҳ ин бисоте, ки ман чиддам,
 Агар ворасӣ, ҳарза хандидам.
 Ҳамин кулфатам созу барг асту бас,
 Сароям асбоби марг асту бас.

Ҳикоят

Зи нақбатсириштон дилафсурдае,
 Ба бекории зиндагӣ мурдае,
 Зи бистар ба тобути хобаш ватан,
 Зи пӯшидани чашми хешаш кафан,
 Чу нақши қадам лавҳи тасвири хоб,
 Зи худ рафта, аммо замингири хоб,

Ба гафлат фароге зи асбоб дошт,
 Хама гар саре дошт, бо хоб дошт.
 Зарифе бигардонд паҳлӯи ӯ,
 Гулобе зад аз ханда бар рӯи ӯ,
 Ки эй саргарони бисоти зухур,
 Зи сар то кадам хоби пои шуъур,
 Адамро абас муттаҳам кардай,
 Зи ҳастӣ ба мурдан ситам кардай.
 Раҳи асли мақсад нагирӣ чаро?
 Зи хобе, ки дорӣ, намирӣ чаро?
 Ҳамон хобнокам мани ҳечкор,
 Ки мастӣ талаф кардаам дар хумор.
 Ба сад кулфати марг афсурдаам,
 Ки сози нафас дораму мурдаам.
 Чунон нестӣ ҳастиям пок рехт,
 Ки бояд зи ман бар сарам хок рехт.
 Зи ман магзар, эй Хизри исолиқо,
 Ба соғар бикун рамзи оби бақо,
 Ки чоне диҳам қолаби мурдaro,
 Дар об афканам хоки афсурдарo.
 Шавам мавҷи асрори пояндагӣ,
 Занам ғӯта дар чашман зиндагӣ.
 Қафи хокам аз май агар гил шавад,
 Гуҳармои як ҷаҳон дил шавад.
 Фусурдан ҳаёте шавад ҷовидон,
 Нигаҳ барфишонад зи хоби гарон.
 Кунад қатрагӣ кулзумизҳорнам,
 Бичӯшад ҷаҳоне зи бекорнам.
 Чаро ҳарза⁵⁸ дар хок лангар кунам?
 Агар зиндаам, зиндагӣ сар кунам.
 Биё, соқӣ, эй қиблаи ҳастиям,
 Фурӯзандан шӯълаи ҳастиям,
 Худоро, ба ҳолам тағофул макун,
 Чароғи заъифи маро гул макун.
 Шарори дили сангам, оташзане,⁵⁹
 Фушурд оташи ҳастиям, домане.

Сиёҳ аст дар чашми ман рӯзгор,
 Чу гесӯст роҳам ба шабхон тор.
 Агар во шавам, дуди ошуфтаам,
 В-агар чамъ, доге ба хун хуфтаам.
 Сиёҳӣ ба он кулфатам карда зер,
 Ки аз худ фурӯ рафта поям ба қир.
 Бувад тирарӯзӣ ба ҳолам гувоҳ,
 Ки чун сояам чумла бахти сиёҳ.
 Битоб, эй фурӯғи чаҳонро сабаб,
 Ки рӯзам ба савдон май гашт шаб.
 Аз он шамъи хуршеди соғарлаган
 Ба ман дех, ба ман дех, ба ман дех, ба ман,
 Ки чун шаб гилеми сиёҳи ҳичоб
 Бишӯям ба сарчашмаи офтоб.
 Биё, соқӣ, акнун тағофул чарост?
 Ба торочи хӯшам тааммул чарост?
 Мапиндор, завқи чунун косир аст,
 Шарар дар кафи пунбаам хозир аст.
 Агар нест дар шиша саҳбон ноб,
 Дили бедиле метавон кард об.
 В-агар соғар аз хушкмағзӣ пар⁶⁰ аст,
 Гудози чигар ҳам димоғовар аст.
 Зи хунам агар май кашӣ, бок нест,
 Рағи ман кам аз решаи тоқ нест.
 Чунон бурдаам орзӯи шароб,
 Ки хӯшам гирифтаст бӯи шароб.
 Чигар гулшани доғи савдон ўст,
 Найистони тирӣ таманнон ўст.
 Нафас пардаи ҷустучӯи май аст,
 Тасаввур тапишгоҳи бӯи май аст.
 Чунон дар пайи бода девонаам,
 Ки гар дам занам, шӯри майхонаам.
 Ба рӯям агар ранг гардидааст,
 Зи худ рафтаним ҷом фаҳмидааст.
 Лаби ҳар кӣ шуд ошнон хитоб,
 Тапиш зад ба гӯши дилам: «ё шароб».

Ба ҳар ҷо зи гӯши дилам хун ҷакид,
 Зи ҷашми тарам ҷоми гулгун дамид.
 Ба ҳар ҷо саре ёфтам дар хурӯш,
 Сарам бохт дар фикри хум ранги хӯш.
 Агар аз диле нола боло кашид,
 Хаёлам ба болон мино кашид.
 В-агар беҳуде даст бар сар задаст,
 Ба ёди сабӯ дида соғар задаст.
 Тапишбисмиле то ҷунун кардааст,
 Маро қулқули шиша хун кардааст.
 Сари мӯе аз ман ба фикри шароб
 Даме ҷун нафас нест беизтироб.
 Ба он ранг ҳасратнасиби майям,
 Қи аз хеш ҳам ношикеби майям.

Ҳикоят

Гузар кард Мачнуни лайлихаёл
 Бар обе, ки шӯяд губори малол,
 Дар он об як мавҷ норафта пеш,
 Ниғаҳ шуд дучораш ба тимсоли хеш.
 Аён гашт Лайлӣ ба ҷашми тараш,
 Чу ғирдсб дар гардиш омад сараш.
 Мижа то барафшонд, аз хеш рафт,
 Ба ранге, ки натвон аз ӯ пеш рафт.
 Зи обаш ҳамон барки дил мавҷ зад,
 Тапиш шӯъла гардиду бар авҷ зад,
 Қи эй офият, аз барам дур бош,
 Зи ҷонам бишӯ дасту масрур бош.
 Чӣ сон оташ аз об бинишинадам?
 Қи Лайлӣ дар он парда мебинадам.
 Надонам, муҳаббат чӣ барқафкан аст,
 Қи дар об ҳам Лайлӣ оташзан аст?
 Ба ҷашми тарам зарра то офтоб
 Гирифтаст тӯфони мавҷи шароб.

Ба ҳар сӯ равам, бода ояд ба пеш,
 Вале ман нигунсоғари бахти хеш.
 Чаман дар гиребону ман хорчин,
 Гулам бистару ман дароташнишин.
 Ҳама ёрам, аммо талаб боқӣ аст,
 Майи васламу чустучӯ соқӣ аст.
 Ба ҳар пеша ишратмаёши маям,
 Ба ҳар дар ғубори талоши маям.
 Ба дарюзаи чуръан муддаё
 Чӣ хунҳо, ки дар дил наҷфшурд по?
 Зи бас рехтам, оби рӯям намонд,
 Кунун ҳок мебояд аз сар фишонд.
 Лаб аз ҳарфи хоҳиш ба хушкӣ расид,
 Тапишҳо фусурду ба ҳок орамид.
 Зи чомӣ дигар нестам баҳраёб,
 Зи нақши қадам чӯям акнун шароб.
 Надомат шавад рафъ мушкӣ зи ман,
 Қӣ ман гофилам аз дилу дил зи ман.
 Чу шамъам агар роҳе ояд ба пеш,
 Қунам маҳмили худ ҳамон дӯши хеш,
 Раҳи яъс натвон аз ин пеш рафт,
 Қӣ бар дӯши худ бояд аз хеш рафт.
 Зи доғам набурдаст бӯи асар,
 Қӣ мино гули пунба дорад ба сар.
 Ханӯзам надидаст ҳоли хароб,
 Қӣ дар чашми соғар намегардад об.
 Хароботи имкони ҳасратсавод
 Чу ман ноумеде надорад ба ёд.
 Ба парвози ҳасрат паре мезанам,
 Зи бесоғарӣ соғаре мезанам.
 Махох, эй тарабчомӣ ишратаёғ,
 Қӣ дар бедимоғӣ расонам димоғ.
 Зи табхола то чанд чӯям шароб?
 Дихад то каям соғари доғ об?
 Чунуни хуморам гиребондар аст,
 Чу соғар зи хамёзаам соғар аст,

Ба мавҷи маҷм фикри шерозае,
 Руфӯи гиребони ҳамёзае.
 Нишот аз кӣ хоҳам, баҳорам туй?!
 Тапиш бар кӣ бандам, карорам туй?!
 Ба сад яъс меболад оҳанги ман,
 Шикастест чун ранг дар ранги ман.
 Хурӯши шикастам ба дарде кашид,
 Қи аз ранги ман метавон нола чид.
 Ба ҳамёзан бенавой касам,
 Лабам бе лаби чом н-ояд ба ҳам.
 Дили ваҳшиам то кунад бода ром,
 Ба шӯри талаб ногузираи чу чом.
 Тихидаст ҳасратбаён асту бас.
 Майи чоми ҳолӣ фиғон асту бас.

Ҳикоят

Шунидам, ки маҳчуре аз сабр дур
 Ба бетоқатӣ дошт завқи ҳузур.
 На афсуни субҳаш нишондӣ хурӯш,
 На аз сурмаи шом гаштӣ ҳамӯш.
 Шабу рӯз буд он тилисми ниёз
 Ҳамоҳанги фарёд чун тори соз.
 Нафас то дар оннааш менамуд.
 Ба ранги най аз нола фориг набуд.
 Яке гуфташ: ин шӯру бедод чист?
 Хусули ту аз машқи фарёд чист?
 Ба сабр аст ҳар қатра гавҳарвиқор,
 Кунад кӯхро нола хиффатшиқор.
 Дар ин шева ноқиснаво будан аст,
 Фиғон сар ба сар бод паймудан аст.
 Гар аз нола васле муяссар шудӣ,
 Зи фарёди дил гӯшҳо кар шудӣ.
 Намегардад аз нола маъшуқа ром,
 Ҳаво ранги гулро нагирад ба дом.

Қасеро, ки сайёди бемуддаъост,
 Нафас ҳалқа кардан каманди расост.
 Хамӯшӣ ба роҳат қасам меҳӯрад,
 Қи ваҳшӣ зи овоз рам меҳӯрад.
 Барошuft бетокати ноласанҷ,
 Қ-аз ин ваъзи бечо мақаш бори ранҷ.
 Дар ин ҳасратободи ҳастилақаб
 Ба раиғест ҳар як тасаллиталаб.
 Сипанде, ки бетокати ҷустуҷӯст,
 Ҳамон нола афсонаи хоби ӯст.
 Дилеро, ки аз дард хоҳад амон,
 Хамӯшӣ бувад зермашки фиғон.
 Фиғон мавҷро барканоровар аст,
 Ҷарасро ба манзил ҳамон раҳбар аст.
 Агар ман нахоҳам гули васл ҷид,
 Бар он остон нола хоҳад расид.
 Нигаҳ гар нашуд қобили рӯи дӯст,
 Фиғон мерасонам ба ҷое, ки ӯст.
 Қалиди дари ҷустуҷӯ нола аст,
 Насими гули орзу нола аст.
 Ба шӯри талаб ҳар кӣ дуздад нафас,
 Хамӯшӣ ҷу шамъаш бувад марғу бас.
 Талаб ҳар кучо пой афшурда аст,
 Тааммул далели дили мурдааст.
 Назебад зи ошуфтагон ҷуз хурӯш,
 Диле ҷамъ ку, то тавон шуд хамӯш?
 Мапурс аз таппишдон набзи дилам,
 Қи парвоз маҳв асту ман бисмилам.
 Ба сад дида бояд бар он кас гирифт,
 Қи вомонд аз ёру бенола зист.
 Ҷу ман лаззати нола фаҳмидаам,
 Дар ин парда нақши дигар дидаам.
 Ҷӣ сон бошам аз нола кардан хамӯш?
 Қ-аз ӯ, номи маъшукам ояд ба гӯш.
 Фиғон нағмаи маҳфили ёди ӯст,
 Шикасти дил оҳанги бедодӣ ӯст.

Хаминам бас аст аз ҳавои касе,
 Қи ҳастам ба дард ошнои касе.
 Биё, соқӣ, эй сози ороми дил,
 Тасаллидиҳи нола аз чоми дил,
 Қи умрест аз шавқи васли мудом
Зи хат метапад набзи оғӯши чом.
 Сазад гар ба он чилва фармон диҳӣ,
 Қи лабрез гардад канори тихӣ.
 Ба дил барки маҳрумӣ оташзан аст,
 Тихимағзӣ аз нола обистан аст.
 Лаби хушк то кай бувад сози ман?
 Ба гӯшат расад, ё раб, овози ман.
 Тихизарфам, афғони ман гӯш кун.
 Чу чомам ба як чуръа хомӯш кун.
 Агар соғарам маҳрами мул шавад,
 Тарангам сару барги қулқул шавад.
 Зи қулқул барам сӯи мақсуд пай,
 Чу мино зи худ бишнавам ҳарфи май.
 Биё, эй майи маънии зиндагӣ,
 Нишоти чаманзори пояндагӣ,
 Қи бар асли маънӣ надорам назар,
 В-агарна бисӯзад зи лафзам чигар.
 Агар чаши бар холи худ во кунам,
 Чаро зиндагӣ сарфи савдо кунам?
 Зи ман орзӯи тараб хайрат аст,
 Зи маъдуми мутлақ талаб хайрат аст.
 Ба гафлат шуъуре тарошидаам,
 Димоғи ҳаёле хорошидаам.
 Шуъуре, ки дорам хичоби ман аст,
 Чу аҳгар ғубори никоби ман аст.
 Хубоб ин қадар пуч болиданаш
 Зи дарёст дурӣ ба худ чиданаш.
 Хичобе надорад шаб аз офтоб,
 Гар аз хеш бар худ набандад никоб.
 Ба чоме кун аз ҳастам беҳабар,
 Ба хуршед биншон ғубори сахар.

Нигоҳе, ки чомафарин асту бас,
Хироме, ки мавҷи май ин асту бас.
Ба як лутфи гармам дар оташ фикан,
Ки хушкам зи дамсардин ваҳму занн,
Ба як гардиши чашми соғарфиреб
Бибар аз сарам хушу сабру шикеб.
Кухан шуд ба сабр ошно буданам,
Замингарди вазъи бачо буданам.
Хуш он дам,

ки масти шаробӣ шавам,
Равам аз худу офтобӣ шавам.
Қашам то ба кай захимати интизор?
Ки мастана омад насими баҳор.
Кунун фасле аз рангу бӯ сар кунам,
Ҳамон даври масти муқаррар кунам.
Чу булбул парафшони маънӣ шавам,
Ба мазмунӣ бӯи гул аз худ равам.

ДАВРИ ХОМИС РАНГИ АСРОРИ ГУЛИСТОНИ КАМОЛ

Зиҳӣ, файзи оми баҳори аласт,
Ки ҳар зарра аз чилван ӯст маст.
Замин то фалак аз фалак то ба арш
Баҳори тамошон мастист фарш.
Дилу дида шӯхнаву мастурнаш,
Гулу гунча мастиву махмурнаш.
Манумо кадаҳиӯши инъоми ӯ,
Маю нашъа сар бар хати чоми ӯ.
Зухуру бутун рангу бӯи гулаш,
Сафову кадар софу дурди мулаш.
Баду нек аз ӯ беҳуди сархушӣ,
Чу гул ҷумла махмури соғаркашӣ
Ҷаҳонро зи гул ҷеҳра афрӯхтан
Далел аст бар наишъа андӯхтан.

Зи олам ба чуз нашъа махсус нест,
 Қас аз файзи ин чилва маънос нест,
 Ки то зарра дар олами инкилоб
 Қадаҳ дар назар дорад аз офтоб.
 Тақозои кайфияташ беталош
 Зи ҳар чузвӣ офок маститарош.
 На гардун гули анҷум овардааст,
 Ҳамон шӯхни чом гул кардааст.
 Зи хок ин қадар гул тарошидааст,
 Бисоте зи мавҷи қадаҳ ҷидааст.
 Чу гул дашту дар як тилисми фараҳ,
 Чу ҷашми бутон рӯзу шаб як қадаҳ.
 Сияҳмасти шаб то кинад сар зи хоб,
 Сабуҳӣ занад рӯз аз офтоб.
 Шавад соғари хандасомони субҳ
 Ба ҳамёзан гул гиребони субҳ.
 Зи минои гардун фуру рехта,
 Чу махтоби софе катон бехта.
 Зи софи тараб то шавад ҷуръаёб,
 Саҳоб аз намад бигзаронад шароб.
 Зи ҳар катра борон, ки гул мекунад,
 Нигаҳ сайри минои мул мекунад.
 Ба ҳар гулзамини ҷида набзи мудом
 Зи авроқи гул чом бар рӯи чом.
 Зи ҳар мушти ҳоке баҳоре аён,
 Чу ранги май аз ҷехран майкашон.
 Ҳаво баски бо шабнам омехтаст,
 Назар то кунӣ, ранги май рехтаст.
 Шафақ тарфи доман ба хун мекашад,
 Ҳамон соғари долагун мекашад.
 Фалакrost рафтори мағсонае,
 Ки дорад зи хуршед паймонае.
 Зи бас офтоб аст соғарматое,
 Зи худ меравад бар хутути шуъое.
 Дяҳад моҳ бе даъвии қилу қол
 Зи лабрезии чом арзи қамол.

Хилоле агар гул кунад дар назар,
 Лаби соғари мул шавад чилвагар.
 Ба арзи рағи ток аз Қаҳкашон
 Зи Парвини ҳамон хӯшан раз аён.
 Ба авҷи ҳаво нақши қавси қузаҳ
 Нишаста чу гул қачқулоҳи қадаҳ.
 Мухит аз нами дастгоҳи шароб
 Тарошад зи ҳар қатра қоми ҳубоб.
 Зи бас бодаи қомаш омодааст,
 Зи мастӣ гуҳар чашм нақшодааст.
 Биболид чандон зи шавқи шароб,
 Қи пур қард паймонаи худ ҳубоб.
 Қӣ мастӣ бар амвоҷ доманкаш аст,
 Қи ҳар мавҷ сад шиша гарданкаш аст?
 Ба ҳар шишае мавҷ овехта,
 Зи кафпунбаҳо май бурун рехта.
 Ба он нашъа тӯфони авҷи май аст,
 Қи гар теғи кӯҳ аст, мавҷи май аст.
 Дили санг аз ғайзи боди баҳор
 Қадаҳ дар бағал аз ҳучуми шарор.
 Хаёли май азбас сафопарвар аст,
 Дили санг аз шиша равшантар аст.
 Дар оғӯши сарву суман хок гум,
 Рағи санг дар решаи ток гум.
 Ба ҳар санге аз шавқи мастиватан
 Шарар, чун майи шишаҳо мавҷзан.
 Шарар нест, барқи мудом асту бас,
 Рағи санг ку? Хатти қом асту бас.
 Зи бас даштро хурраи нашъа дод,
 Зи худ рафт ҳамёзи гирдбод.
 Парафшони ваҳшат ҳучуми ғубор,
 Қи сахро шикастааст ранги ҳумор.
 Биёбон ба он нашъаи тозааш,
 Қи ошуфт аз қода ҳамёзааш.
 Тараб зад ба он шавқ фоли қадаҳ,
 Қи шуд парран⁶¹ дашт боли қадаҳ.

Тавонад, ки дар навбахоре чуни
 Шавад чом чун нофи охуи Чин.
 Сазад, гар ба кӯху дар аз ҷӯши ранг
 Бичӯшад май аз қоми доғи паланг.
 Ҷунун то шавад масти савдон ҳол,
 Дихад гардиши чом чашми ғазол.
 Зи ҳар ҳалқан чашми махмури дӯм
 Кунад ҷилва дар дидан сайд чом.
 Асириву озодӣ ин ҷо кай аст?
 Ҳамон як хати ҷому мавҷи май аст.
 Чу Фарҳод бояд шундан кунун
 Садон лаби соғар аз Бесутун.
 Димоғи ҳарифони мачиуннаҷод
 Биболод ба паймони гирдобод,
 Ки ҳар ҷо кунун ишрате сар кунад,
 Зи даврони сар даври соғар кунад.
 Чу гардун агар бозӣ ороми хеш,
 Ба сарғанштагӣ пур кунӣ қоми хеш.
 Ба саҳро зи бас сархушӣ ихтизост,
 Зи ҳар гирдобод ин адо ҷилвазост,
 Ки ин фасли найранг, яъне баҳор
 Дар офоқ нагзошт гарди хумор.
 Агар шавқ мастӣ таманио кунад,
 Ҳаво печаду чом пайдо кунад.
 Ба ҳар сӯ, к-аз ин лашти соғарпараст
 Қадам мезанӣ, рафта бошӣ зи даст.
 Агар гӯи шавӣ, беҳудӣ раҳнамоист,
 Суроғ аз кӣ пурсӣ? Қадам нақши пост.
 Зи бас шаш ҷиҳат беҳудӣ раҳзан аст,
 Ба хеш омадан ҳам зи худ рафтан аст.
 Зи худ рафтан ин ҷо хиром асту бас,
 Пайи Хизр дар хатти чом асту бас.
 Аҷаб нест, аз шавқи айши чаман
 Шаҳидони ҳасратинқоби кафан
 Бароранд сар дар таманно мул,
 Чу бӯи гул аз пардан бӯи гул.

Ҳаво гар ба ин нашта гардад аён,
 Қунад хона мастӣ, чу чашми бутон.
 Зи бас хуррамӣ наштаи он рехт,
 Зи девор бояд лаби ҷом рехт.
 Ба мастон зи бас абр дорад назар,
 Қашад бода аз пардаи чашми тар.
 Вале хуш бонд, ки соғар кашад,
 Зи мавҷи тарашишӯх қадаҳ даркашад.
 Баланд аст аз сарв даст баҳор,
 Сало мезанад аз лаби ҷӯйбор,
 Ки дабрези шавқ аст минон сарв,
 Тавон рафт, чун об, то пои сарв.
 Агар май набошад дар ин ҷо, ҷӣ ғам?
 Ки ин гулшан аз базми май нест кам.
 Зи шох гулаш ракси мино бас аст,
 Раги гул хати ҷоми саҳбо бас аст.
 Зи бас он шуд наштаи файзи кул,
 Қадаҳ ҷӯшад аз даст чун шох гул.
 Чунон файзи мастӣ тарабгустар аст,
 Ки гар чашм во мекунӣ, соғар аст.
 Чу мастон зи кайфияти субҳдам
 Ниғахро зи миҷгон билағзад кадам.
 Зи сарҷӯши ранги баҳори шафақ
 Барад дида аз соғари май арақ.
 Занад шавқ дар ҷӯйбор интиҳоб
 Зи ҳар мавҷ сад беҳудӣ печутоб,
 Ки ин ҷост чандин маъин ноб сарф,
 Ба ҳар катра як олами об сарф.
 Зи сунбул давои реша дар чашмасор
 Чу дар ҷоми май мавҷан беқарор,
 Ки сарриштаи ишрат аз мо талаб,
 Баҳори синахмастӣ ин ҷо талаб.
 Ба минони маҳфили эътибор
 Занад қаҳқаҳа кабк дар кӯҳсор,
 Ки гар соғари шавқе афтад ба даст,
 Хумори май аз санг бонд шикаст.

Агар кумрӣ оҳанги гулшан кунад,
 Хати соғар аз тавқи гардан кунад,
 Ки бояд зи чайби кадаҳ сар кашид,
 Чу соғар ҳам аз хеш соғар кашид.
 В-агар булбуле сархуши рангу бўст,
 Фигон бодаву чом минқори ўст,
 Ки олам зи бас мастиномодааст,
 Дар овоз ҳам шўълан бода аст.
 Димоғи баҳор он қадар сархуш аст,
 Ки то боли товус соғаркаш аст.
 Зи бас нашъа дорад димоғи ҷаҳон,
 Дихад ҳар сар аз шўри дигар нишон.
 Ҷаҳоне таманнон мул кардааст,
 Ки рози дили хок гул кардааст.
 Ба тартиби асбоби айши мудом
 Зари наргис ин ҷост масруфи чом,
 Дихад лола то айшро дастгоҳ,
 Кунад ҷашми худ бар зари гул сиёҳ.
 Зи бас гунча кайфият арзон кунад,
 Фурӯшад дилу чом сомон кунад.
 Ғараз, ин ҳама иқтизони хавост,
 Ки олам ба ин ранг шўхинамоист.

КАЙФИЯТИ БАҲОР

Баҳор ин қадар нашъа дорад ба сар,
 Ки маст аст ҳар гул ба ранги дигар.
 Гар аз мавҷ ёбӣ тапишҳои завқ,
 Муҳит аст ғалтон дар оғӯши шавқ.
 Дар ин боғи ҷамъияти гунҷаҳо,
 Димоғест бо нашъае ошно.
 Диле сарфи шавқи ҳаёпарварӣ,
 Саропо баҳори адабгустарӣ,
 Ки ҳар чанд бо ранг ҷӯшидан аст,
 Чу бӯи гул ин ранг пӯшидан аст.

Зи поси нафас нагзарӣ беадаб,
 Қи бӯи майт барнаёяд зи лаб.
 Зи бепардагӣҳои асрори гул
 Ҷунунхези ранг аст сарҷӯши мул,
 Қи ин нашта то чанд пинҳон кунам?
 Хуҷуми баҳор аст, тӯфон кунам.
 Чӣ пинҳон кунӣ роз? Бепарда аст,
 Гул ин ҷо ниқобе наёвардааст.
 Муҳол аст дар гулшани эътибор,
 Қи пинҳон тавон дошт ранги баҳор.
 Агар гунҷай, айш дилтанги туст,
 В-агар во шавӣ, олами ранги туст,
 Шақонк ба чоми май афюн кунад,
 Ба арзи сияҳмастӣ афсун кунад,
 Қи аз беҳудӣ як нафас боғ шав,
 Хирад масти ваҳм аст, гӯ, доғ шав.
 Зи бас шамъи соғаркашӣ барфурӯхт,¹²
 Диле дошт, аз гармии бода сӯхт.
 Сияҳмастиаш муштаҳар шуд ба доғ,
 Бувад тирагӣ вақфи пои чароғ.
 Чаман, к-аз пайи чом дорад камини,
 Зи сарв аст сад дасту як остини,
 Қи сарҷӯши хумхонаи бесабаб
 Ба ҷӯш аст, чандон ки хоҳӣ, талаб.
 Ба ҳар очизӣ ҳавсала чамъ кун,
 Зи тобоварӣ риштаре шамъ кун.
 Дар ин ҷо талаб гар лабе во кунад,
 Ҳам аз хеш соғар муҳайё кунад.
 Агар ташна шуд савсан аз шавқи чом,
 Ҳамон ташнагӣ рехташ ранги ком.
 Нами ҳасрате, к-аз забонаш ҷакид,
 Тароват шуду мавҷи май офарид.
 Зи бас олам онан сархушист,
 Чу савсан, забон гар кашӣ, майкашист.
 Бунафша ба дил завқе аз чом ёфт,
 Зи фикраш майи васл дар ком ёфт.

Зи савдо саре гар ба зону ниҳод,
 Хамон косаи зонуяш бода дод.
 Дар ин гулшан аз бас тарабҳо гум аст,
 Агар пой хеш аст, пой хум аст.
 Тавон хондан аз сафҳан навбахор,
 Чу мавҷи кадах, хатти дасти чанор,
 Ки чун сарв, ҳар чанд озодаем,
 Хамон дасти дарюзаи бодаем.
 Надорад ба девони касби фараҳ,
 Хати даст ғайр аз бароти кадах.
 Ба арзи тараб абр мастихуруш,
 Ба минои шабнам ҳаво майфуруш,
 Ки дар сояи абр вокаш даме,
 Ғанимат шумар соғари шабнаме.
 Ба ҳар гунча сомоне омодааст,
 Ки ҳам шиша, ҳам чом, ҳам бода аст.
 Зи ҳар шабнам он хурраи бениқоб,
 Ки ҳам арзи субҳ асту ҳам мохтоб.
 Ба ранге майи лола гулчуш шуд,
 Ки то доғи дилҳо кадахчуш шуд.
 Чу чашми бутон чилвагар э-ин варақ,
 Ки хуфтаст абри сияҳ дар шафак.
 Мағу доғ дар лола осудааст.
 Ниқоби шабистон майолудааст.
 Аҷаб нест аз шӯри савдон мул,
 Ки миқори булбул шавад барги гул,
 Фалак бишнавад то зинистон хуруш,
 Кашад пунбаи субҳ берун зи гӯш.
 Ба софи тараб баски дорад назар,
 Шукуфа кашад бода пиронасар.
 Гулери, ки шуд масту беҳуд фитод,
 Ҳаво мекунад аз дами субҳ ёд.
 Надбнам, чаман аз ҷӣ май гашт маст?
 Ки рафт никадарҳош соғар зи даст.
 Ниҳоле гар аз хок боло кашид,
 Саре то кашад, нақши мино кашид.

Губоре дар ин арса пайдо нашуд,
 Ки то пар занад, мавҷи сахбо нашуд.
 Ба ҳар ранг аз ин бог хосиятест,
 Ба ҳар мавҷ аз ин бода кайфиятест.
 Ҳама созу савдон ҷом асту бас,
 Ҳама нағман як мақом асту бас.
 Баҳор аст, имрӯз хушёр кист?
 Ҷаҳон шуғли мастист, бекор кист?
 Зи ҷон то ҷасад, аз қувво то ҳавос
 Ҳама як бино гир, мастӣ асос.
 Ба май ҳокӣ офоқ гил кардаанд,
 Губоре ба шероза дил кардаанд.
 Агар ваҳшии фаҳм роми касест,
 Нафас нест, амвоҷи ҷоми касест.
 Дилу соғароройии орзу,
 Лабу ҷоми кайфияти гуфтугӯ.
 Нигоҳу ҳамоно ҷоми хайрат задан,
 Хаёлу хумистони фитрат задан.
 Димоғе надорад ба гардун каманд,
 Ҳамоно нашта аст ин қадарҳо баланд.
 Агар сар, ба савдо қадун май аст,
 В-агар гӯш, овоз сӯи май аст.
 Қас аз файзи соғар надорад гила,
 Қи пон талаб нест беобила.

ҚАЙФИЯТИ ЧАМАН

Биё, соқӣ, эй соғари гул ба чанг,
 Биё, эй тилисми ҳазор обу ранг,
 Қи шавқам ба сайри чаман мекашад,
 Хаёле гиребони ман мекашад.
 Ба бӯи гуле боядам гашт маст,
 Мабодо, равад ҷоми фурсат зи даст.
 Ҳавас то ба фикри чаман меравад,
 Чу бӯи гул аз ҳештан меравад.

Ду гом аз худам метавон пеш рафт,
 Ба ҳар ранг, мебояд аз ҳеш рафт.
 Чу шабнам агар боли ҷаҳдам тар аст,
 Зи худ рафтанамо раҳи дигар аст.
 Зи барқи нигаҳ шавке иншо кунам,
 Хироме зи назора пайдо кунам.
 Зи оннапардозини навбаҳор
 Таҷаллист аз шаш ҷиҳат ошкор.
 Агар хоб бар дида резад камин,
 Хаёл аст ин ҷо нигоҳофарин.
 Дар ин фасл ҳусногаҳони қидам
 Нахоҳанд бар ҷашми бино ситам.
 Зи бас ҷилва нашвунамо кардааст,
 Зи гул хок ҳам ҷашм во кардааст.
 Чунон дашту дар шуд тамошоҳавас,
 Қи оҳан дар оина ёбанду бас.
 Агар санг мавҷи шарар мезанад,
 Ба сад ҷашм фоли назар мезанад.
 Фусурдан зи бас дар табойеъ намонд,
 Рағи санг чун мавҷи гул пар фишонд.
 Тараб меҳиронад, ҷӣ афсурдан аст?
 Ҳаво меҳиҳад ҷон, ҷӣ пажмурдан аст?
 Саҳоб об зад бар гиребони хок,
 Қи бедор гарданд мастони хок.
 Шаҳиди гулу лолан ин ҷаман
 Бароранд сар аз губори кафан,
 Димоғи шаҳодат муқаррар кунанд,
 Ба ҳуни ҷигар домане тар кунанд.
 Ҷаҳон ҷумла сомони гулчинӣ аст,
 Дару дашт таклифи рангинӣ аст.
 Ман ирӯз ашқе ба сомон кунам,
 Ҷигаргун гуле зеби домон кунам.
 Зи хун ғаштани дил бигирам шугун,
 Ба ранги баҳор аз худ оям бурун.
 Ҷаманҳост гул карда аз ҷӯи об,
 Қи ҳар мавҷ шоҳи гул аст аз ҳубоб.

Лаби қўй орам ба чанги ҳаёл,
 Шавам обу афшонам аз мавҷ бол.
 Заминро зи гулҳои ишратбачанг
 Фитодаст заврақ ба гирдоби ранг.
 Зи тўфони мавҷи хучуми баҳор
 Хаво ҳам надорад умеди канор.
 Аз ин чилва дил беҳабар меравад,
 Баҳоре ачаб аз назар меравад.
 Баҳоре, ки дил маҳви найранги ўст,
 Чаҳон як гул аз шўҳи ранги ўст.
 Манумо хурўши дили будбулаш,
 Хамўшӣ забони навои гулаш.
 Нафасҳо насиме зи бўстони ў,
 Назарҳо хате аз хиёбони ў.
 Сари орзу гунҷаи навбараш,
 Дили обгардида шабнамгараш.
 Ҳаёлаш чаманпарвари орзу,
 Хавояш чу гул олами рангу бў.
 Бутун гунҷаи нақхатободи ў,
 Зухур обу ранги чаманзоди ў.
 Ба ҳар парда оҳанг хайратхурўш
 Хафо решаперо, аён гулфурўш.
 Баҳоре, ки ҳар ҷо диҳад арзи ранг,
 Губораи дамад то абад гулбачанг.
 Хавояш ба ранге тарабхирман аст,
 Ки ҳар барги гул як чаман доман аст.
 Ба ҳар ҷузв ом он қадар файзи кул,
 Ки ҳар нуки хорест сад гунча гул.
 Ба тухми гуле рангҳо решасоз,
 Чу дар мардумак олами имтиёз.
 Мухитест дар шабнаме мавҷзан,
 Тавон қард дар гунча сайри чаман.
 Баҳоре, ки то номи ў бурдаи,
 Ба тўфони гул ғутаҳо хўрдаи.
 Ба ёдаш гар андеша ҷавлон кунад,
 Тасаввур чаман дар гиребон кунад.

Ба ҳар ҷо нишинӣ, гул афтодааст,
 Бар ҳар сӯ рағӣ, манҷи гул ҷода аст.
 Талаб шӯҳин решаи сунбул аст,
 Тахайюр сафои ҷамоли гул аст.
 Агар пар кушод, гул ояд ба пеш,
 Билеҷӣ ба худ, сунбул ояд ба пеш.
 Парафшонии ранг дар домӣ ӯ,
 Зи худ рафтани нахлат эҳромӣ ӯ.
 На бо ранг аз ӯ доман афшондани,
 На бўро сари ранг гардондани.
 Бахоре, ки дар боғи тавсифи ӯ
 Дахон аст чун гул пур аз рангу бў.
 Ба таърифи рангаш забони мақол
 Ҷаман парварад дар қанори ҳаёл.
 Агар ҳарфе аз сунбулу гул кашад,
 Қалам хат ба минқори булбул кашад.
 Хирад бастан печиши сунбулаш,
 Ҷунун ваҳшатободи бўи гулаш.
 Дилу дида ҳайрон, ки ин ранг чист?
 Қабоби ҳудем, оташин қилва кист?
 Агар дил, ҳамон ғунҷасомони ўст,
 В-агар дидаҳо, наргисистони ўст,
 Ба хун хуфтае лола-саъйи ҷигар,
 Таппишбисмиле сабза — мадди назар.
 Агар шохиди рози ин навбахор
 Шавад аз никоби гуле ошкор,
 Нигаҳ гар тавонад шуд оннасоз,
 Ҷу шабнам набинад ба ғайр аз гудоз.
 Хирад гар дар ин қилва тоб оварад,
 Ҷунунхош бар рӯи об оварад.
 Ҷаҳон баски аз бўи гул гашт танг,
 Ба ҳам меҳӯрад боли парвози ранг.
 Зи печу ҳамин сунбули ин бисот
 Ҷаҳон ришта бар пост мурғи нишот.
 Зи ҷомини гулу лолаву боғу роғ
 Тахайюр дуболо расонад димоғ.

Нигаҳ сарфи андешаи ғунҷаҳост,
 Гиреҳ кӯтаҳибаҳши тори расост.
 Чу шабнам нигоҳ аз тамошои гул
 Сиришке шуду рехт бар пои гул.
 Зи печоки⁶³ сунбул ба базми мақол
 Забонҳо чу ғесӯ парешонхаёл.
 Ба васфи гули шабнамандуди ӯ
 Суханҳо, чу силки гуҳар шуста рӯ.
 Зи ҳамвории чилваи обу ранг
 Дамад мавҷи ёкут хичлатбачанг.
 Зи раъноии сарву шамшодҳо
 Расоӣ асочӯи фарёдҳо.
 Зи шохӣ баландаш гули арғувон
 Кунад шӯҳии анҷум аз Каҳкашон.
 Ниҳол он қадар бурда тӯфон ба авҷ,
 Ки дар сояш мезанад абр мавҷ.
 Тароват ба шӯҳӣ чунон решақор,
 Ки шуд сунбул аз мавҷи гул ошқор.
 Дар ин боғ агар сабза, гар сунбул аст,
 Асарҳои дуди ҷароғи гул аст.
 Зи бас дуд аз оташи ранг ҷаст,
 Парешон шуду сунбуле нақш баст.
 Чунон мавҷи гул гармтаъсир шуд,
 Ки дуд аз рутубат замингир шуд.
 Гулу сунбул азбаски болидааст,
 Ҷаҳон шӯълаи дуди печидааст.
 Ба гул мавҷи сунбул кунад нозу бас,
 Дихад дудро шӯъла парвозу бас.
 Рағи хоби гул ҳам ҳамон сунбул аст,
 Сияҳмастии ҳусн аз кокул аст.
 Чаманинсабатон баски чонпарваранд,
 Чу апроқи гул доғи якдигаранд.
 Зи бас масти шавқанд аз бӯи ҳам,
 Бимоланд пахлӯ ба пахлӯи ҳам.
 Ба ҳукми вафо ҷумла исоркеш,
 Ки резанд дар пои ҳам ранги хеш.

Битобад агар бар суман офтоб,
 Шавад зулфи сунбул ба рӯяш ниқоб.
 В-агар сабза хобад ба пой ниҳол,
 Қашад нахлаш аз соя дар зери бол.
 Ба зеби сарангушти сарв, эй аҷаб,
 Қ-аз озодагӣ нест зеварталаб,
 Чаман то барорад зари ҷаъфарӣ,
 Зи шавқ оварад кумрӣ ангуштарӣ.
 Зи ошуфтани турраи сунбуле
 Бигардад агар рӯи ранги гуле,
 Давад ашки булбул ба он тозагӣ,
 Қи пайдо кунад инсбати ғозагӣ.
 Ҳавоҳои гул баҳри дафъи газанд
 Зи шабнам гузорад бар оташ сипанд,
 Қи ин ҷо назарҳои гарм офат аст,
 Тасаввур ба бунёди шарм офат аст.
 Дуъои қадах⁶⁴ баста наргис ба сар,
 Қи аз ҷашмзаҳме нахандад асар.
 Агар савсам ин ҷост ҳамдӯши гул,
 Қашндаст илми баногӯши гул.
 Зи бас гашта ин ҷо назокат муким,
 Зи поси нафас нест ғофил насим,
 Қи сунбул, ҷу мӯи камар нозук аст,
 Рағи гул ҷу тори назар, нозук аст.
 Зи рағҳои гул хусни нозин баҳор
 Ҷу ном аз тилисми нигин ошкор.
 Латофат ба ранге сафо чидааст,
 Қи олам дар онна хобидааст.
 Ҳаво бо ғуборе агар ошност,
 Ҷу оннаи субҳ, ҷавҳарнамоист.
 Бар оннае то нарезад асар,
 Зи шабнам нафас меғудозад сахар.
 Зи бас булбул ин ҷо адабпарвар аст,
 Садоиш зи минқор кӯтаҳтар аст.
 Чаманроист сомони айши дигар,
 Қи ҷун шамъ хораш дамад гул ба сар.

Лаби гунча чандон табассумфишон,
 Ки дар шахд гирад вари булбулон.
 Гул ин чо ба рангест тӯфонбачанг,
 Ки бар хандан субҳ бастаст ранг
 Шақонк, ки вазъи чунон роми ўст,
 Сувайдо бахунхуфтаи доми ўст,
 Агар гум шавад дар шабистони доғ,
 Ниҳад шӯхии ранг пешаи чароғ
 Агар бедилон тавфи гулҳо кунанд,
 Дили рафта дар боғ пайдо кунанд,
 Ки ҳар гунча ин чо суроғи дилест,
 Зи ҳар лола равшан чароғи дилест.
 Гар аз ёди андешаи кулфате
 Ба доғи фусурдан кашад сӯхбате,
 Шавад шавк бетоби оҳанги гул,
 Кунад гармаш аз оташи ранги гул.
 Ба ҳар сӯ зи шабнам дар ин чилвагоҳ
 Бувад барги гул зермашки нигоҳ.
 Зи тӯфони гул дашту, дар боғ гашт,
 Ту гӯй, чаман меҳиромад ба дашт.
 Чу оина, к-аз хуси ёбад суроғ,
 Раги барги гул гашт девори боғ.
 Хиёбон, к-аз ў чашми бад бод дур,
 Китоби чаманрост байнуесутур.
 Агар сатри ин дарс фаҳмидай,
 Ба афсурдагиро чӣ печидан?
 Бияфшон, чу субҳ аз тапиш домане,
 Бихон яксар аз сар зи худ рафтани.
 Замин хоби айше аҷаб дидааст,
 Ки дар бистари ноз болидааст.
 Гул аз гунча дорад сари зонӯиш,
 Зи ранг аст гардондани пахлуиш.
 Ба мавҷи гулу сунбули тобдор,
 Зи бӯи дилувези улфатшиносор
 Расонаст бар қутри⁶⁵ гардун каманд.
 Сари наъъани хоксорӣ баланд.

КАЯФИЯТИ НУМУВ

Биё, соқӣ, эй барги айши чаҳон,
Биё, эй нишоти заминну замон,
Ки имрӯз ишрат ба доми ҳавост,
Чаҳоне ба парвози нашвунамоист.
Замин то фалак эътибори нумӯст
Баландиву пастӣ баҳори нумӯст.
Зи бас шаш ҷиҳат решаперост шавк,
Ба ҳар сӯ раӣ, ришта бар пост шавк.
Нигоҳе гар аз днда сар мезанад,
Ба саъйи нумӯ болу пар мезанад.
Раҳат гар ба гулзору гар беша аст,
Қадам то бурун рондай, реша аст.
Зи хок ин ҷӣ шӯхӣ бурун медавад,
Ки то реша гуфти, чунун медавад.
Пайи забти парвози нашвунамо
Набошад агар лангари тухмо,
Зи шӯхӣ кашад решаи ҳар ниҳол
Сар аз авҷи гардун ба ранги хилол.
Ба афшондани дастӣ некаҳтаре
Ба рӯи замин гар фитад гавҳаре,
Мухол аст, чун ҷавҳари тухми пок,
Ки болиданаиш барнадорад зи хок.
Нумӯ он қадар шуд ба шӯхӣ алам,
Ки аз решаи нол нолад қалам.
Зи ғайзи тароват ба рӯи ҳаво
Чу овози булбул давад решаҳо.
Зи таъсири нашвунамои баҳор,
Шавад тухми ашк аз ниғаҳ решадор.
Мижга гар шавад решаперои хеш,
Ба болидан афтад зи наззора пеш.
Агар реша ин ҷо ба сар меревад,
Зи саъйи қадам пештар меревад.
Ҳама гар ба як реша наӣ мерасад,
Ба болиданаиш нола кай мерасад?

Ба сахро дар ин дашти ишратмаол
 Дамад дастан гул зи шохи газол.
 Бувад тухи нирӯз дар реша гум
 Чу он дил, ки бошад дар андеша гум.
 Ба дарё зи чӯши нумӯ, бедаранг,
 Бирӯяд гул аз хори пушти паланг.
 Тавон шуд дар ин мавсими гулфишон
 Зи ҳамёза гулчинин шохи камон.
 Хаворост он чавҳари эътидол,
 Қ-аз оби дами теша болад нихол.
 Чу мохи нав аз иқтизон хаво
 Кунад нохуни чида нашвунамо.
 Дар ин фасл, қ-аз хор гул чидан аст,
 Чаҳон он қадар масти болидан аст,
 Қи дасти асире бибурранд агар,
 Дигарбора рӯяд чу шохи шачар.
 В-аз он дасти бибрида, беихтиёр,
 Ба сад даст болад ниҳоли чинор.
 Нафасро агар ришта барҳам хӯрад,
 Хаво қолиби мурда мепарварад.
 Хавос, ки аз нақхати васфи он
 Шавад решаи гул сухан бар даҳон.
 Ба кӯҳе, ки қавлон кунад ин хаво,
 Зи рағҳон сангаш биболад садо.
 В-агар дашт аз ин шӯҳӣ орад ба ёд
 Шавад решаи қодааш гирдобод.
 Нумӯро ба рангест сози камол,
 Қи бе шахс аз онна рӯяд мисол.
 Гар обе ба ҳоке фурӯ меравад,
 Ба сомони арзи нумӯ меравад.
 В-агар шӯълае бар ҳаво меравад,
 Ба парвози нашвунамо меравад.
 Бикорад гар андеша тухми хавас,
 Зи лаб реша тӯфон кунад чун нафас.
 Ба дил тухми меҳр асту гар кина аст,
 Чу мӯ решааш бар сари сина аст.

Ҳавоест дар мағзи андешаам,
 Ки чун нола сар то кадам решаам.
 Нафас то дамад, дил зи ҷо меравад,
 Надонам, нумӯям кучо меравад?
 Агар то қиёмат биболад сухан,
 Нумӯ решаворе нагардад куҳан.
 Нумӯ мункатеъ нест, то гуфтугӯст,
 Қиёмат ҳам аз решаҳои нумӯст.

ҚАЙФИЯТИ ТАРОВАТ

Ҳаворост сад ранг хун рехтан,
 Зи ҳар катра сад қулзум аргехтан.
 Ба ҳар ҷо ба ҳам мезанад болу пар,
 Зи гарди тапиш медамонад сахар.
 В-агар шабнаме дар табак мекунад,
 Ҳамон гармҷӯшӣ арак мекунад.
 Саҳар гарди дар бол парнарданаш,
 Тароват мизоче арақкарданаш.
 Ҳаво нест ҷуз шӯҳни навбахор,
 Қ-аз осудагӣ шабнам аст ошкор.
 Мағӯ, шабнам ин ҷо асар рехтаст,
 Тапиш аз ҳаво болу пар рехтаст.
 Парафшонияш то фароҳам расид,
 Ҳучуми тароват ба шабнам расид.
 Дар ин боғ шабнам ба он ҷавҳар аст,
 Ки то хору гул мавҷи як гавҳар аст.
 Дар ин фасл яксар фазон ҷаман
 Сиришкест дар дидаҳо мавҷзан.
 Ғубор аз ҳавояш нумӯ мешавад,
 Таяммум зи хокаш вузӯ мешавад.
 Зи бас хору гул мавҷези сафост,
 Ҷу оина девор суратнамост.
 Ба ҳар сӯ, хиромӣ, сафо ҳол аст,
 Қ-аз оби гуҳар хоки олам гил аст.

Даранг аст ин чо далели шитоё,
 Ки бо хок бояд гузаштан зи об.
 Тароват зи бас хуфта дар якдигар,
 Ба шабнам тавон гӯта зад то камар.
 Ба тӯфони бесоҳили ин баҳор
 Лаби киштии бода дорад канор.
 Ба ҳар чониб андеша ҷавлоннамост,
 Бати бода ҳам гарми шутли шиност.
 Чаман нашьан шавқе овардааст,
 Ки шабнам зи худ чом пур кардааст.
 Ҳаво баски дорад тароват ба ҷанг,
 Май аз шиша ҷӯшад, чу аз гунча ранг.
 Тароват муҳите даманд аз камин,
 Ки гул бар ҳаво гашт киштнинишин.
 Чаманҳо аз ин мавҷи шӯхникиоб
 Чу барги гул афтода бар рӯи об.
 Назар гар ҳама шабнаме дидааст,
 Ба сад олами об галтидааст.
 Ба гулшан муҳол аст аз бода сабр.
 Ҳаво шиша дар даст дорад чу абр.
 Муҳайёст акнун ин ҷӯши тараб
 Май андар қадах чун сухан зери лаб.
 Тароват нишотофарин асту бас,
 Қадах аз ҳаво зан, май ин асту бас.
 Зи абри баҳорӣ ба кӯҳу камар
 Зи бас карда файзи тароват асар,
 Чу мавҷи гулу лола рағҳои санг
 Битобад ба ҳам риштан шамъу ранг.
 Хучуми ҳавон латофатникиоб
 Ба шабнам кунад шаккари субҳ об.
 Чаман з-ин ҳаво хуш ганопарвар аст,
 Ки ҳар барги гул як табак ғавҳар аст.
 Зи бас эътибори ҳарорат гудохт,
 Зи шабнам шарар боз наттон шинохт.
 Ба ранге таби шӯъла табҳола баст,
 Қ-аз аҳгар тавон маънии жола баст.

Ба мавче инони тароват гусехт,
 Ки мебояд аз сарв фаввора рехт.
 Замиро рутубат чунон дар бар аст,
 Ки аз мавчи гул боли булбул тар аст.
 Ба авче расонид шабнам каманд,
 Ки мавҷ аст, агар субҳ гардад баланд.
 Цихоти хаво кард тагӣ зи об
 Баровард сахар ҳам нафас аз ҳубоб.
 Чунин гар тароват гулӯ мекунад,
 Замин ҳам замин орзӯ мекунад.
 Ҷаҳон ҷӯши серобин шабнам аст.
 Дару дашт махтобни шабнам аст.
 На мавчи гул аз обу гил мечакад,
 Нафас гар фишоранд, дил мечакад.
 Гараз, шӯҳи дастгоҳи хавост,
 Ки ин хоку об инқадар шӯълазост.
 Тароват чӣ созад? Чунунпарварист,
 Аракрезни гул чӣ? Тӯфонгарист.
 Зи наззорагӣ ин қадар дошт шарм,
 Ки гул об гашт аз назарҳои гарм.
 Хаё ҳар қадар шабнам овардааст,
 Ҳамон чашми муштоқ гул кардааст.
 Зи амвоч шабнам бисоти чаман
 Ба тӯфон муқим аст чун чашми ман.
 Аракрез ҳусне муқобил шудааст,
 Ки оина як обила дил шудааст.
 Кунун ҳасратам меғудозад зи рашк,
 Ки шабнам нигоҳест дар чашми ашк.
 Тароват маҳон, об хоҳам шудан,
 Мағӯ сабза, бетоб хоҳам шудан.

ҚАЙФИЯТИ САБЗА

Баҳор омад, аз шавк гул чидан аст,
 На ҳангоман гунҷаҳуспидан аст.

Зи дилхо ғубори кудурат гузашт,
 Қи дар сабза ғалтад ба домани дашт.
 Тараб ҳам чу мавҷ, аз тапиш беқарор,
 Қи бўсад лаби навхати ҷўйбор.
 Бинозад гул акнун ба асбоби ноз,
 Қи аз сабза дорад рағи хоби ноз.
 Ҳаворо ба шўхист он уштулум,
 Қи шуд теги кўҳсор дар сабза гум.
 Ҳадиси ҳаво то кунад хома сар,
 Шавад сабз тухми нуқат дар назар,
 Ба оҳанги гулшан гар афтад ба роҳ,
 Ба сабзӣ занад, ҳамчу мижгон нигоҳ.
 Агар нола тозад ба қалби ҳаво,
 Шанад сабз чун сарв сар то ба но.
 В-агар соя афтад ба рӯи замин,
 Зи лахти зумуррад тарошад нигин.
 Ҳама гар ҳаёле дари дил кушуд,
 Назар то тааммул кунад, сабза буд.
 Ғубори нафасҳост дар сина сабз,
 Чу тўтист ҷавҳар дар онна сабз.
 Чи дашту чи дар сояпарварди ўст,
 Назарҳо кучо пар занад? Гарди ўст.
 Ба гулшан дар ин мавсими хурраи
 Тавон кард бар сабзаҳо шабнамӣ,
 Қи мерезад аз маҳмали сабзкор
 Ҳаво бар замин ранги хоби баҳор.
 Баҳоре, қи аз файзи тавсифи он
 Шавад сабзан тар забон дар даҳон.
 Ба дил гар кунад бўи ёдаш баҳор,⁶⁶
 Нафас мавҷи тўти шавад ошкор.
 Талаб ҳар кучо по гузорад ба пеш,
 Пари тўти онна дорад ба пеш.
 Ғуборе ба саҳро нагардад баланд,
 Қи аз сабзааш нест сар дар каманд.
 Агар аз сипанде садо ҷастааст,
 Ҳаво дар пари сабзааш бастааст.

В-агар гашт дуд аз сипанд ошкор,
 Хате раста бошад эн холи нигор.
 Кунун рӯзгори тароватсабак
 Хати сабза дорад ба рӯи варак,
 Надонам, кӣ ронд никадарҳо калам,
 Қи шуд сафҳа пинҳон ба ҷӯши рақам?
 Рақамсози ин сафҳа найранги кист?
 Қи рамзи ҳафои ҳақиқат ҷалист.⁶⁷
 Зумуррад ҷӣ микдор ҳал кардаанд,
 Қи бар лавҳи хок ин амал кардаанд.
 Ҷавохирфурӯшони бозори хок
 Ҷӣ дӯкон кушуданд э-асрори хок?
 Қи ҳар сӯ назар бол во мекунад,
 Дар оби зумуррад шино мекунад.
 Эн ҳар сабза дар ҷашми маънишикор
 Забонест сарсабзи зикри баҳор.
 Дар ин парда хуфтаст айши абад,
 Баҳор инчунин соя меафканад.
 Аз ин сабзаҳои шукӯхофарин
 Сипехри дигар гашта фарши замин.
 Магар акси ин сабзаҳо зад бурун,
 Қи шуд хаймаи абр занторгун?
 Хаво аз ҷӣ найранг сайқалгар аст,
 Қи зангор оинаравшангар аст?
 Ба қатли сипоҳи ҷигархори ғам
 Мадон мавҷи ин сабза аз тег кам.
 Нигоҳе гар аз маъниат соғарест,
 Қи ҳар сабза дар теги худ ҷавҳарест.
 Надодаст онан имтиёз
 Ҷунин арзи таслимхӯёни роз,
 Қи аз хок то сар бадар кардаанд,
 Мижа фарши ҳар раҳгузар кардаанд.
 Ба тасхири дил ҷун нафас решаанд,
 Ба забти қадам резан шишаанд.
 Надонам, сипехр ин ҷӣ мино шикаст,
 Қи аз реза аз шаш ҷиҳат роҳ баст?

Зи шӯхӣ адаб кун, ки дар ҳар тараф
 Қашндаст миҷғони хобида саф.
 Ба ҳар сӯ равӣ, сабза пар мезанад,
 Ҳучуми мижа бар назар мезанад.
 Қадам то кунад тәрзи рафтор соз,
 Ба дил меҳалад мавҷи миҷғони ноз.
 Бувад ҳоби маҳмал ба улфатгарӣ,
 Дамӣ тег гардад, агар бигзарӣ.
 Аз ин сабза натвонӣ осон гузашт,
 Ба по аз сари тег натвон гузашт.
 Гар аз худ равӣ, созаг омода аст,
 Ки ҳар сабза ҳам Хизру⁶⁸ ҳам чода аст.
 Яке шуд раҳу манзил аз ҷӯши хизр,⁶⁹
 Ту ҳам гӯм шав ақни дар оғӯш хизр.

ҚАЙФИЯТИ ШУКУФТАГӢ

Баҳор аст, аз ваҳм бар худ мапеч,
 Ки ғайр аз шукуфтан наярзад ба ҳеч.
 Ду олам як оғӯши озодагист,
 Такайҷод фаромӯши озодагист.
 Зи сози гул ин нағма ояд ба гӯш,
 Ки чун гунча барги такаллуф мапӯш.
 Тарабхост, банди қабо боз кун,
 Саропон худ як чаман соз кун.
 Чу мино ҷаҳон ишрате ҷидааст,
 Ки аз гиря ҳам ханда болидааст.
 Нишот он қадар болу пар карда боз,
 Ки чун субҳ, натвон намудан фароз,⁷⁰
 Шукуфтан ба ҳадде, ки орад барот
 Ба хори адоват гули илтифот.
 Суруд оварад наваҳан мотамӣ,
 Ҷароҳат кушояд дари хурраӣ.
 Ҷабини ҳасад гар шавад ҷинфурӯш,
 Ҳаво гунҷавораи гул орад ба ҷӯш.

Ба дил укдан кини душман мабанд,
 Ки пайкон шуд имрӯз сӯфорханд.⁷¹
 Ба кин захмати саъйи бозӯ мадеҳ,
 Чу мавҷ, аз камонҳо гусастаст зех.
 Агар шиква ин ҷо лабе во кунад,
 Шукуфтан чу гул дафтар иншо кунад.
 Зи мазҳаб сухан, к-аз лаб ояд бурун,
 Ба сад вусъати машраб ояд бурун.
 Дар ин фасл сайд аз ғам озодааст,
 Ки чун мавҷ дом аз ғирех сода аст.
 Зи бас завқи озодагӣ паркушост,
 Қафас низ чун субҳ, чузми ҳавост.
 Агар байза бо укла дорад саре,
 Ба парвоз печида бошад паре.
 В-агар риштаи улфате бастаанд,
 Зи дилбастагӣ тӯҳмате бастаанд.
 На домест ин ҷо, на арзи қафас,
 Аспрон гирифтори шавқанду бас.
 Ба рангест кайфияти ханда ом,
 Ки лаб аз ҳамӯши набандад чу чом.
 Ба хоб ар шавад чашми кас муттаҳам,
 Чу онна нижгон наёяд ба ҳам.
 Тараб шаш ҷиҳат лангар афкандааст,
 Кунун боиси ханда ҳам ханда аст.
 Кушоде ба номи ғирех сарф нест,
 Гул аз гул дамад, тухм чуз ҳарф нест.
 Чаҳон шӯри минқори як булбул аст,
 Замин то фалак хандаи як гул аст.
 Муҳол аст аз ханда бандад даҳон,
 Зи наргис чаман меҳӯрад заъфарон.
 Зи сомони ин боғи ишрат мапурс,
 Мижа во кун, аз сози ҳайрат мапурс.
 Зи ҳар ғунча сад ранг гул ҷидан аст,
 Ки ҳар ҷайб оғӯши сад доман аст.
 Баҳори шукуфтан ба ҷое расид,
 Ки бастан зи мазмун хиҷолат кашид.

Шукуфтан нависанд агар хомаҳо,
 Муҳол аст печидани номаҳо.
 Паён укла аз бас ғалат мешавад,
 Агар нуқта резанд, ҳаг мешавад.
 Табассум нависӣ, гул ояд бурун.
 Нафас хат кунӣ, булбул ояд бурун.
 Зи бас чинси печидагибоб нест,
 Гирех чист? Дар риштаҳо тоб нест.
 Ҳама гар барад сар ба оташ фурӯ,
 Напечад чу рағҳои ёкут мӯ.
 Қунон уклагиранд зуннорҳо
 Парафшонтар аз нағма дар торҳо.
 Гирех дар най аз бас шукуфтанадост,
 Ҳамон сурати печутоби садост.
 Дар ин фасл натвон гирех пеш бурд,
 Гуҳар кори бастан ба нисби супурд.
 Агар зохидон субҳа пайдо кунанд,
 Ба таби ҳаво шабнам ишро кунанд.
 Зи бас ғашт бунёди тағӣ хароб,
 Гуҳар музди обе, ки бандад ҳубоб.
 Зи таъсири ин мавсими нибисот
 Ба он хурраи дастгоҳи ишот,
 Ки ҳар гунҷан нотавазибачанг
 Сахар резад аз хандан нимранг.
 Агар як мижа во шавӣ, филмасад,
 Чу мингон кашӣ осмон дар бағал.
 Зи парвози доман ба сахро расӣ,
 Чаҳоне шавӣ, то ба худ во расӣ.
 Азал то абад субҳханд асту бас,
 Гирех ғаштанат чашмбанд асту бас.

КАЙФИЯТИ РАНГУ БУ

Ба рангинии чилван ин чаман
 Қасам меҳӯрад фикри аҳли суҳан,

Ки маънӣ агар ранге овардааст,
 Зи алфози ин боғ гул кардааст.
 Зи ҳар мисраъи шохӣ гул, бедаранг,
 Бурун меҷаҳад маънии ранг-ранг,
 Ки дар қисвати лафз, бе қилу қол,
 Маъонист бепарда, чашме бимол.
 Аз ин ранг агар баҳра ёбад назар,
 Шавад барги гул пардаи чашми тар.
 Ба ҳоке дар ин фасл агар по няхӣ,
 Хиноро ба сад ранг молиш диҳӣ.
 Замиш мезанад баски аз ғайз дам,
 Таваҷҷуд гулҳо зи нақши қадам.
 Чароғест гул бенизидимоғ,
 Бувад ранги худ равшани ин чароғ.
 Пайи айш агар гум кунад орзу,
 Ба махтоб ранги ҳаёлаш бичу.
 Чунон мавҷи ранг аст бетоби ҷӯш,
 Ки шуд шохӣ гул теғи ҷавҳарфурӯш.
 Агар дил ба кулфат шавад муттаҳам,
 Таваҷҷуд э-ин теғ хуни алам.
 Зи хунгармии ранг дар боғу роғ
 Барафрӯзад аз сояи гул чароғ.
 Чунон дашту дар рангосудз аст,
 Ки гардаш қадам дар шафақ судааст.
 Зи бас кӯҳ бо мавҷи ранг ошноист,
 Садо ин аз лола по дар ҳиноист.
 Ба ҳар ҷо сари авҷ дорад ғубор,
 Ҳаво нест ҷуз абри ёқутбор.
 Агар соя бар хок ғалтидааст,
 Дар оғӯши ӯ ранг хобидааст.
 В-агар дуде ошуфтаи миҷмар аст,
 Зи савсан ба сад ранг рангинтар аст.
 Ҳама гар дар оташ нишинидад зугол,
 Зи оинаи лола дорад мисол.
 Ҷи ашқу ҷи хун ҷоми мул мезанад,
 Ҷи хоку ҷи гил ҷӯши гул мезанад.

Чаман нусхаи боғи рухсори кист?
 Ҳаво боли товуси гулзори кист?
 Қашад сунбул ин ҷо рағи сози ранг,
 Занад сабза ҳам боли андози ранг.
 Зи бас ранг ҷӯшида бо якдигар,
 Қашад наргис аз кисвати лола сар.
 Ба шӯҳӣ зи ҳар ҷо кунад сар бурун,
 Занад решаи заъфарон мавҷи хун.
 Ба тафриқи ёкут аз қаҳрабо
 Тааммул ба сад хун занад ғӯтаҳо.
 Агар завқи наззора боло кашад,
 Мижа шохӣ марҷон зи дарё кашад.
 Ба шабнам ҳамон ранги гул сарф гир,
 Сапедоб ҳал созу шангарф гир.
 Чунон ранг бар якдигар рехтаст.
 Қи то ашк резад, гуҳар рехтаст.
 Чаҳон ин замон боргоҳи гул аст,
 Фалакҳо ҳаме аз қулоҳи гул аст.
 Аз ин боғ парвоз бошад муҳол,
 Магар дар чакидан занад ранг бол.
 Ҳазон, ғӯ, ба минон худ бош санг,
 Буридаст ин ҷо зи гул ноф ранг.⁷²
 Зи бас меҷақад мавҷи ранг аз ҳаво,
 Чу гул мезанад ҷомӣ май нақши по.
 Зи тӯфони ранги чаман мавҷи об
 Ба бозу каду бастааст аз ҳубоб.
 Агар тоғре бол во мекунад,
 Ба парвоз кори шино мекунад.
 Ҳаво баски аз сабза гулзор рехт,
 Пари тӯтнён ранги минкор рехт.
 Чунон шӯҳии ранг кард уштулум,
 Қи шуд зоғ дар боли товус гум.
 Агар гулруҳон дасту по шустаанд,
 Ба ҳар об даст аз ҳино шустаанд.
 Бутон то сар аз чайб берун кунанд,
 Чу гул аз ҳаво чома гулгун кунанд.

В-агар бедиле даст сояд ба ҳам,
 Ба маънӣ ду барги гул ояд ба ҳам.
 Чӣ бисмил дар ин ҷо таниш соз кард,
 Ки хунаш ба ин ранг парвоз кард?
 Хаворо кӣ кард инкалархо шахид,
 Ки то ҳок мавҷи шафақ ранг чид?
 Дурангӣ надорад даруну бурун,
 Баландиву пастист як катра хун.
 Замин то фалак рангубӯпарвар аст,
 Ту оғӯш во кун, чаман дар бар аст.
 Чаҳон нест ҷуз пардаи рангу бӯ,
 Дар ин рангу бӯ ҳар чӣ ҷӯй, бичӯ.
 Чаро дил ба гулшан хутанорзӯст?
 Ки то сояи барги гул мушкбӯст.
 Агар лола изҳори сомон кунад,
 Зи ҳар доғ сад нофа урӯи кунад.
 Зи бас олам аз атр сармоя сохт,
 Зи анбар кафи²³ баҳр натвон шинохт.
 Ба сахро баҳор он қадар атр дод,
 Ки бо нофа ҳамчашм шуд гирдоб.
 Парафшон гузашт аз ҷӣ гулшан саҳоб,
 Ки дар катра маҳв аст бӯи гулоб?
 Зи ҳар парда бепарда рӯи дигар,
 Зи ҳар гул намудор бӯи дигар.
 Хучуми раёҳин ба он дастгоҳ,
 Ки дорад гули чашм бӯи нигоҳ.
 -Аҷаб нест э-ин фасли атринтиҳоб,
 Ки аз хандаи захм гирӣ гулоб.
 Чӣ лозим намояд касе ҷустуҷӯ?
 Ки аз номи гул мечакад рангу бӯ.
 Агар бӯи гул орзу кардаанд,
 Асирон дили ҷок бӯ кардаанд.
 Муҳол аст гардад тафовутпазир
 Самум аз баҳуру губор аз абир.
 Нафас то дамад, бӯи гул дар бар аст,
 Мижа гар тапад, мавҷи рангаш пар аст.

Чи рангу чи бӯ чумла ҳушофатанд,
 Ҳамон сурату маънии ҳайратанд.
 Машаф гофил аз лафзи маънибачанг,
 Ки таҳқиқи ҳусни камохист ранг.
 В-агар шавқи дил маъниҳангӣ аст,
 Зи бӯ нагзарӣ, сайри берангӣ аст.
 Надонам, чӣ Юсуф дар ин гулшан аст,
 Ки хар сӯ равӣ, бӯи пирохан аст?
 Гул аз хок агар домане мекашад,
 Ҳамон бӯи пирохане мекашад.
 Гар аз рамз бӯ бурдаӣ, дам мазан,
 Ки Юсуф ҳамон бӯст дар пирахан.
 Ба он чилва ҳусни азал фол зад,
 Ки дар ранг бояд чу хун бол зад.
 Чунон гӯта дар ранг зад навбахор,
 Ки як лола шуд рӯзу шаб онкор.
 Фалак оламеро ба гул даркашид,
 Ки бояд ба ин ранг соғар кашид.
 Ҳарифони фурсат шитобе кунед,
 Ба май фикри тадбири обе кунед,
 Ки аз сабза то гул ба чанг оташ аст,
 Чаҳон чумла ранг асту ранг оташ аст.
 Биё, Соқӣ, эй гулшани нашоҳез,
 Биё, эй баҳори чунунрангрез,
 Ки умрест хайрони ранг аст ҳӯш,
 Гирифтори чанди Фаранг аст ҳӯш.
 Надонам дар ин боғи ҳайратчаман,
 Ки дорад ҳама гардиши ранги ман,
 Гул оннан чашми беҳоби кист?
 Сахар гарди парвози бетоби кист?
 Ҳаво, к-ин қадар рангу бӯ чидеаст,
 Зи дуди димоғи кӣ ҷӯшидааст?
 Таҳайюр зи сайри гулу долазор
 Бар оннаам мефишонад губор:
 Гар ин ҷӯши ҳуси аст, доғ аз чӣ рӯст?
 В-агар ишк, рангиндимоғ аз чӣ бӯст?

Тааммул кунад то гиребоннам,
 Зи зону дамад накши пешоннам,
 Хучуми хаёлам чунун оварад,
 Сар аз чайби Мачнун бурун оварад,
 Ки ин хусну ишқ имтиёз асту бас,
 В-агарна чаҳон бениёз асту бас.
 Ба ҳар хок хуфтаст чамшедие,
 Ба ҳар зарра маҳв аст хуршедие.
 Агар нағма, дар банди сози худ аст,
 В-агар бода, масти гудози худ аст.
 Чӣ дид аз баҳори гулистони хеш,
 Ки гул гашт чоки гиребони хеш?
 Ба дил аз чӣ гул гунча дорад суроғ,
 Ки чамъ аст бар бӯи хешаш димоғ?
 Суман баски гардида хурсанди ноз,
 Сабӯҳизан аст аз шакарханди ноз.
 Кӣ додаш ба қоми тасаллӣ шароб,
 Ки аз худ бурун нест ҷавлони об?
 Сахар ханда бар рӯи худ мезанад,
 Ҳаво ҳам бар ошӯби худ метанад.
 Зи ҳар барги гул шӯҳӣ оннадор,
 Ки хусни сифот аз ман аст ошкор.
 Зи ҳар лола сад доғ дар хун ниҳон,
 Ки аз нуқтаи зот дорад нишон.
 Зи гулҳои раёно ба ҷӯш ин масал,
 Ки шахс аз дурангӣ надорад халал.
 Агар сабзаҳо шӯҳии касратанд,
 Саросар хати шоҳиди ваҳдатанд.
 Ҳама хомӯшиносони оҳанги хеш,
 Ҳама маст дар пардаи ранги хеш.
 Зи ҳар ҷузви ин боғи касратбахор
 Ҳамоно нашъан ваҳдат аст ошкор.
 Зи як тор ин ҷумла оҳангхост,
 Зи як мавҷи об ин ҳама рангхост.
 Чаҳон ҷумла бо ин хучуми сифот
 Намудор дар зоти худ аини зот.

Касеро зи ваҳдат бурун сайр нест,
 Ду олам дуй дораду ғайр нест.
 Дар оннаи ваҳм то дидаем,
 Зи тимсоли худ рангҳо чидаем.
 Дар ин арса ку лолаву гул кадом?
 Хаёлест хун гашта гулзор ном.
 Кучо ман, кучо ӯ, кучо мову ту?
 Тилисмест вобастан рангу бӯ.
 Хаёлему оннаи мо дил аст,
 Буруни дил изҳори мо мушкил аст.
 Зи дил чун нафас парфишоме мо,
 Тапишворе аз хун аёнемо мо.
 Хамин шӯри ақлу чунун асту бас,
 Қиёмат дар ин мушти хун асту бас.

ТАЛАБИ ШАРОБ

Биё, соқӣ, эй шӯълаи ранги ноз,
 Чигархункуни андалеби нийз,
 Ту оташ, ман оннаи сӯхтан,
 Ту обу гудоз аз ман андӯхтан.
 Ту рангу шикаст аз мани нотаъон,
 Ту бӯю зи ман беҳудя парфишон.
 Агар ман дилам, қӯши оҳам туй,
 В-агар динда, барқи нигоҳам туй.
 Мабош аз дилам чун ғиғон беҳабар,
 Чу ашкам машав гофил аз чашми тар,
 Ки фасли баҳор асту ман бедилам,
 Дар оғӯши ишрат аламҳосилам.
 Чӣ гӯям аз ин нақши ҳайратфусун?
 Ки ёди гулам менишонад ба хун.
 Ҳавои чаман орзу карданам
 Ду олам чунун баст дар гарданам.
 Зи сунбул задам фоли дуди чигар,
 Зи гул рехтам ташти оташ ба сар.

Гаҳе аз гулам доғи савдон чом,
Гаҳ аз сунбулам дар шиканҳои дом.
Ба сайри чаман ҳар тараф рафтааст,
Ба ҷои ниғаҳ дил зи каф рафтааст.
Гулу лолли ин бисоти фиреб
Маро ташна дорад ба хуни шикеб.
Чу гул, захми нолаи булбулам,
Чу булбул парешони бӯи гулам.
Шакарханди кайфияти ёсуман
Намак мезанад бар дили реши ман.
Чароғони андешаи лолазор
Гирифтаст чуи пунбаам дар шарор.
Сабо тукман гунча во мекунад,
Гиребони хӯшам қабо мекунад.
Шикастааст маҳтоб минон ман,
Ки хок аст минову саҳбон ман.
Шафақ мезанад сина бар теги абр,
Чу барқ аз дилам мепарад ранги сабр.
Ҳаво бар миён баста теги саҳар,
Чу шаб ман ҳамон гарди кулфат ба сар.
Чаманҳо шукуфту дилам уқдазост,
Саҳарҳо дамиду шаби ман ба ҷост.
Қамондори шоҳи чаман баста саф,
Ману синадорӣ ба ранги ҳадаф.
Шаҳиди гулам, дар чаман метапам,
Ҳаво парфишон асту ман метапам.
На танҳо зи рағнони сарву гул
Қашам ҳасрати шишаи ҷоми мул,
Ки то ҳалқаи сунбули ин чаман
Хати ҷом гул карда дар ҷашми ман.
Вале ман ҳамон бенасиби тараб,
Ба гирдоб чуи киштиам хушклаб.
Ба маҳмур аз ин беш набвад ситам,
Ки дорад ба майхона ҷо дар ҳарам.
Ба васлам зи ҳирмоннасибӣ манурс,
Ба айни ватан аз ғарибӣ манурс.

Дар ин навбахори тароватасос,
 Ки чамъ аст, чун гунча боли ҳавос,
 Парафшони хасрат чу бӯи гулам,
 Парешонтар аз нолаи булбулам.
 Чу кумрист имрӯз бенхтиёр
 Ба хокистарам арзи мавҷи шарор.
 Ба фарёди дил бастаам маҳмиле,
 Рағонам чу хун аз рағи бисмиле.
 Губори дилам, мадди оҳам расост,
 Пари кумрнам, шавқи сарвам асост.
 Чу шабнам дар ин кулзуми обу ранг
 Ҳам аз чашми хешам ба коми наҳанг.
 Саропои ин арсаи нибисот⁷⁴
 Надорад ғаме ҷуз тамизи нишот.
 Чу захмам чигар меҳарошад тамиз,
 Алам роҳат аст, ар набошад тамиз.
 Чаман шӯълаи ҳайрате барфурӯхт,
 Ки дар дидаам боли наззора сӯхт.
 Назар мекунам, рангам оташзан аст,
 Нафас мекашам, бӯи гул душман аст.
 Қурун ҳар тараф шавк пар мезанад,
 Таҳайюр ба қалби назар мезанад.
 Тамошо ба ҳайрат бадал кардаам,
 Нигоҳе дар оина ҳал кардаам.
 Ба фасле, ки рухсори пажмурдагӣ
 Набандад ба худ ранги афсурдагӣ,
 Чу барги ҳазондида афсурдаам,
 Чу ранги шиканхӯрда пажмурдаам.
 На пое, ки з-ин арса тозам бурун,
 На боле, ки созам ба парвоз хун.
 Қадам гар занам, ҷустуҷӯ ҳуфтааст,
 В-агар пар кушоям, тапиш руфтааст.
 Зи бетобии дил даре мезанам,
 Нафас мешуморам,
 паре мезанам.
 Зи минқори булбул дар ин гулситон

Навоест доманбароташфишон,
Ки мичмар нафас мезанад, гул кучост?
Сипандест бетоб, булбул кучост?
Зи кукуи кумрии ҳасраткаманд
Чу сарв аст сад шӯъла оҳам баланд,
Ки мегӯяд: эй беҳуди ҷустуҷӯ,
Хаёле ба дил сабз кун, сарв гӯ.
Агар чаҳчаҳи булбулам мерасад,
Паёме зи бӯи гулам мерасад,
Ки ғайр аз ҳамӯшӣ дигар соз нест,
Ба ҷуз сурма гардидан овоз нест.
Ғараз, ин ҳама шӯри ёр асту бас,
Ба ин нағма болад, чу хун шуд нафас.
Хумори май аст ин қадар шӯълазан,
Ки чун дуд дорам дар оташ ватан.
Саропоям аз ғам чунон доғ шуд,
Қ-аз андешаам метавон доғ шуд.
Зи дардам ҳаво гашт чандон қабоб,
Ки аз ғия бурдаст нам то саҳоб.
Саҳар баски дорад ба ҳолам назар,
Ба гардун расондаст чоки ҷигар.
Чӣ гӯям,

зи ҳастӣ чиҳо мекашам?

Ҷаҳон соғару ман ҷафо мекашам.
Зи бас ҳасрати май зад аз дил бурун,
Чу мино гузашт аз сарам мавҷи хун.
Сияҳ гашт чун лола дил дар барам,
Сувайдост дурди таҳи соғарам.
Навоям шикасте зи сози дил аст,
Чу шабнам шаробам гудози дил аст.
Зи бас интизори майам шуд ватан,
Чу ҷашми қадаҳ рехт миҷигони ман.
Тараҳхум инситоби ҳолам мабод,
Қарам гофил аз инфитолам мабод,
Ки бе май чу мино тижиколабам,
Чу соғар ба ҳасрат саропо лабам.

Фалак баски доғи хумори ман аст,
 Зи бечорагӣ шармсори ман аст.
 Чу шабнам агар бигзарад бар сарам,
 Зи хичлат арак мекунад ахтарам.
 Муҳол аст дарё ба сад хум шароб,
 Барад сарнигунӣ зи қоми ҳубоб
 Магар ҳам зи шарми тухидастнам
 Шавад тирабахтӣ сияҳмастнам.
 Таваҳхум нишонад ғубори ҳавас
 Зи сайри хиёбон ба чоки қафас.
 Зиҳӣ баргу сози нишоти давом,
 Ки аз гардиши толеъам кард қом.
 Дар ин дашт то чанд чун гирдбод
 Тапидан диҳад қоми айшам ба бод?
 Дар ин боғ то кай зи ҳар мавҷи ранг
 Хӯрад шишаи орзуям ба санг?
 Кунун мекашад дил ба чандин газанд
 Зи гул чашмзаҳм, аз саҳар ришханд.
 Дилам сӯхт, он оби гулфом ку?
 Чигар хун шуд, он барги гулҷом ку?
 Баҳорам агар соғари мул надод,
 Майи софам аз нақҳати гул надод,
 Ту боре мадеҳ интизори майи,
 Ки чун қоми пур дилфигори майи.
 Аз он май, ки мавҷаш зи барқи асар
 Бишӯяд ду олам ғубори назар,
 Қарам кун, к-аз он обрӯи тараб
 Қунад субҳи айшам гул аз чайби шаб.
 Бурун орадам аз тилисми хумор,
 Диҳад ғӯтаам дар ҳучуми баҳор.
 Ба ранге расонад, ки боғам қунад,
 Ба бӯе саропо димоғам қунад.
 Зи асрори кайфияти навбаҳор
 Навиштаст ранге ба хатти ғубор,
 Ки бе айнакорони қоми мул
 Нашуд равшан аз сафҳае рӯи гул.

Фурӯге надорад шабистони хӯш,
Агар шамъи мино нишинад ҳамӯш.
Биё, то нишонам ғубори нигоҳ,
Кунам аз хати ҷом тори нигоҳ,
Ки бе бода гулшан хумор асту бас,
Ҳамин шиша субҳи баҳор асту бас.

Ҳикоят

Яке дид дар кунчи вайронае
Мазореву шамъеву парвонае,
Ки мегашт бетоб гирди сараш,
Парафшонтар аз дуд болу параш.
Зи бас пайкараш ҷо ба ҷо сӯхта,
Зи худ ҳам чароғоне афрӯхта.
Зи хар узв пӯшида аъзон шамъ,
Саропош доғи саропон шамъ.
Чу товус сад ранг пардоз дошт,
Зи пардоз бар сӯхтан ноз дошт.
Бад-ӯ гуфт: эй хирманандӯзи доғ,
Бар ин шӯъла то чанд сӯзи димоғ?
Наёй чаро ҷониби анҷуман?
Ки фарш аст сад ранг шамъу лаган.
Зи хар гӯша гул карда боғе дигар,
Зи хар ҷом тобон чароғе дигар.
Назар то кунӣ, арзи нуқл асту май,
Нафас то кашӣ, ҳарфи ҷанг асту най.
Чароғе, ки сӯзад ба вайронаҳо,
Вубол аст бар боли парвонаҳо.
Зи маҳфил гар афтад шарофе ба каф,
Ба хуршеди вайрона дорад шараф.
Пар афшонд парвонаи бекарор,
Бурун рехт аз парда мушти шарор,
Ки парвонаро кор бо ҷамъ нест,
Муродаш ҷуз андешаи шамъ нест.

Ба ҳар ҷо ҷароге барафрӯхтанд,
Ду олам ба ҷашми тараши сӯхтанд.
Муҳол аст бетокати сӯхтан
Кунад фарқи вайрона аз анҷуман.
Ба вайрона гар муддаё ҳосил аст,
Киро завқи ороиши маҳфил аст?
Чу парвонаам з-ин бисоти сабаб,
Фараз рӯи шамъ асту бокӣ таъаб.
Ҷароғам ҳамон соғари бода аст,
Ки дар партаваш айш омода аст.
Ба ҷашмам ғазои ҷаман бе аёғ
Сиеҳ аст чун маҳфили бечароғ.
На булбул шиносам, на шохи гуле,
Гулам соғару булбулам кулкуле.

ҚАЙФИЯТИ БАҲОРИ ҶУНУН

Бие, соқӣ, эй нақди савдон дил,
Бие, эй шифои маразҳои дил,
Ки фасли гул осудагидушман аст,
Ҳаво гунҷаро оташи хирман аст.
Зи тобу таби ранги изҳори гул
Чу бӯ оламе гашта бемори гул.
Ҳаво турфа гарди таппиш бехтаст,
Ки ҳар зарра Мачнун бурун рехтаст.
Ҷаҳоне парешондимоғи гул аст,
Назарбанди занҷири доғи гул аст.
Чӣ савдо дар ин дашт доман фиканд,
Ки аз абр шуд мӯи Мачнун баланд?
Сувайдо ба шӯҳӣ зи бас хӯ гирифт,
Саводи ҷаҳон ҷашми оху гирифт.
Саҳар арзи дуди димоғ асту бас,
Ҷаман нест, як сина доғ асту бас.
Фалак ҳам дар ин фасли савдобаҳор
Чу Мачнун зи бас бохт ранги қарор,

Зи даврони сар доме нишо кунад,
 Қ-аз он ҳалқа занҷир бар по кунад.
 Чаҳон гар равад аз шаби киргун
 Ба зерӣ сиёҳӣ чу доғи ҷунун,
 Табиби саҳар аз уфук сар кашад,
 Ки равшан зи бодомӣ ахтар кашад.
 Замин то зи савдо нагирад ҳаво,
 Хучуми гулаш гашта занҷирӣ по.
 Ба шабнам барад дашту дар эҳтиёҷ,
 Ки рафъи юбусат кунад аз мизоҷ.
 Ҳаво ҳам димоғи ҷунунаш расост,
 Ки занҷираш аз нақҳати гул ба пост.
 Агар об, занҷирӣ сунбул аст,
 Агар шӯъла, мӯҳточӣ ҷӯби гул аст
 Дар ин навбаҳори ҷунунитиҳоб,
 Ки болида занҷир ҷун мавҷи об,
 Ба ҳар сӯ хиромӣ, ҷунун раҳнамоист,
 Ҳамон шӯри занҷир овози пост.
 Нишастаст э-ин домгоҳи фусун
 Баландиву пастӣ ба қайди ҷунун.
 Гар авҷу ҳазинест суратнамо,
 Бухори димоғ аст занҷирӣ по.
 Ҷунун ҷӯши гулҳои девонагист,
 Ҳазон ғолиби ранги фарзонагист.
 Ҷунун дорад, аз ҳар ҷӣ хоҳӣ суроғ,
 Гулу ҷом маҳв аст дар арзи доғ.
 Ҷунун ҳӯшам имрӯз аз кор шуд,
 Ки олам ба чашмам ҷунунзор шуд.
 Магар май ба фарёди ҳӯшам расад,
 Навиде зи мино ба гӯшам расад.
 Ҳамон кулкул афсуни сикхатнавоист,
 Ба девона овози чинӣ давоист.
 Зи ташвиши савдо забунам маҳоҳ,
 Дабистони машки ҷунунам маҳоҳ.
 Аз он лаъли лаб шарбатвороне,
 Дилам заъф дорад гуҳарсоне.

Аз он лӯълӯи нӯшдоруи ҷои
 Ба гулқанди пурсиш насибам расон.
 Чуунзам вубоди мизоч асту бас,
 Ба бодоми чашмат илоч асту бас.
 Нигоҳе, ки рангам ба яғмо барад,
 Зи оннаам ранги савдо барад.
 Намонад ҳавои гулу бодаам,
 Қунад ҳайрат оннаи содаам.
 Баҳор асту дил дар чунун метапад,
 Чу ранги гул аз худ бурун метапад.
 Ниғаҳ дудам аз доғҳои дил аст,
 Нафас шӯри занҷири пои дил аст.
 Мағӯ дил, зи худ рафта мушти губор,
 Ки бахшад ба чашми ҳаёл интизор.
 Гирифтаи суроғи зи худ рафтаниш,
 Надидам нишоне ба чуз шеваниш.
 Ба шӯр аст занҷиру девона нест,
 Чу занҷир чуз нола дар хона нест.
 Чунон лоласон бенавои дилам,
 Ки доғ аст дар сина ҷои дилам.
 Шаробе аз он чашми мастипаноҳ,
 Ки рангаш диҳад бӯи лутфи нигоҳ,
 Сазад, к-он зи худ рафта мавҷи шароб
 Чу ранг ояд аз парда бар рӯи об.
 Ба дил гар нигоҳат надорад саре,
 Дареғам мақун чашмаки соғаре.
 Ба ҳар ранг аз ин дарду доғам барор,
 Маризи хуморам, маризи хумор.
 Дил аз ҳасрати бода хун кардаам,
 Ба умеди мастӣ чунун кардаам,
 Чунун аст, агар наштаам дар сар аст,
 Сувайдо саводи хати соғар аст.
 Чу набз аз тапидан надорам қарор,
 Ба шӯрам чу занҷир беихтиёр.
 Агар по ба хор аст, агар сар ба санг,
 Гули орзуру ҳамин аст ранг.

Дар ин фасл, к-ошӯби мавҷи гул аст,
 Суруҳӣ тарабнағман кулкул аст,
 Зи бас бедилу бенаво мондаам,
 Чу бӯи гул аз худ ҷудо мондаам.
 Муҳол аст, айшам муяссар шавад,
 Димоғи гулам аз майе тар шавад.
 Магар гардиши чашми хунпарварам
 Дихад ёде аз сурати соғарам.
 Ҳамон захм сози шукуфтаи кунад,
 Ки нолад дилу гул ба доман кунад.
 Баҳори гулам доғи бечорагист,
 Хати соғарам даври оворагист.
 Дихам арза то хусни шӯри димоғ,
 Сароям оннапардозӣ доғ.
 Чу наргис дар ин боғи маҷнунмақом,
 Гиребони чок аст тамҳиди ҷом.
 Саҳар то нашуд синаҷоки ҷунун,
 Май аз ҷоми машрик наёяд бурун.
 Гуле то зи ҷоки гиребон наҷид,
 Чаман ҳам ба каф ранги соғар наҷид.
 Тихӣ нест дар машраби печутоб
 Гиребондариҳои мавҷ аз хубоб.
 Вале ман наҷидам дар ин навбаҳор
 Зи ҷоки гиребон гуле ҷуз хумор.
 Зи худ рафтаам, то ситонам аёғ,
 Ҷунун мерасад, то расонам димоғ.
 В-агар барки савдо ҷаҳонгир шуд,
 Гиребондарӣ шӯри занҷир шуд.
 Ҷунуни хуморам ту ҳам кам мағир,
 Ба занҷири мавҷи маям кун асир.
 Гузаштаст шӯри ҷунунам зи ҳад,
 Тағофул мафармо, мадад кун, мадад.
 Надорад кунун хомушӣ ҷорæ,
 Ки ҷун гунча дорам дили порæ.
 Ғирифтам, дилам барнадорад хурӯш,
 Шикастан ҷӣ сон менишинад ҳамӯш?

Назар кун шикасти аёғи маро,
 Ба даст ор садбарги боғи маро.
 Чу дил э-ни гулистон надидаст кас
 Гули ноладоре ба ғайр аз ҷарас.
 Ба ин ранг як гунча дар боғ нест,
 Ки ҳар баргаш аз доғ дили лолаест,
 Надорам аз ин беш тоби хумор,
 Ба дӯзах раҳо кун азоби хумор.
 Аз ин бенаводил чӣ тақсир рафт,
 Ки бо нолаам ранги тadbир рафт?
 Ба сомони тоқат агар во расам,
 Зи таъсири аҷз ин қадар во расам,
 Қи нашкастаам э-ни баҳори мисол
 Ба ҷуз тавба он ҳам гуле дар хаёл.
 Гар ин ҷуръатам буда бошад гуноҳ,
 Зи минон май узри ҷурмам бихоҳ.
 Мабодо, аз ин сахвории шикаст
 Назокат тапад дар ғубори шикаст.
 Шикасте гар аз тавба шуд ошкор,
 Тавон бурд таъмири мастӣ ба кор.
 Ту чун тавба дил машкан, эй масти ноз,
 Машав санги оннан хусни роз.

Ҳикоят

Шунидам, ки субҳе зи фасли баҳор
 Ба сахни чаман булбуле бекарор
 Зи ҷоми тамошон гул буд маст,
 Барафшонда аз бол бар ҳуш даст.
 Ба сар шӯри ошуфтагӣ чун насим,
 Дил аз теги бемехрии гул дуним.
 Сиришке сафочилва чун рӯи гул,
 Напое зи худ рафта чун бӯи гул.
 Нигоҳе чу шамъи таҳайюр ҳамӯш,
 Диле аз рами нола сунбулфурӯш.

Зи ҳар барги гул бар чигар тешае,
 Зи ҳар тори сунбул ба дил решае.
 Ба оронши хусни нозин баҳор
 Чу шабнам зи ҳар ашк оинадор.
 Зи бӯи чаман захмин сад хаданг,
 Зи рағзон гул ришта бар по чу ранг.
 Ба ҳар сӯ хурӯши дилаш бурда пеш,
 Бурун рафта аз худ чу овози хеш.
 Чу об аз рағу решаи гулшанаш
 Намӯдор роҳи зи худ рафтаниш.
 Ба дил гар гузаштӣ ҳаёли насим,
 Дилаш ҳамчу минкор гаштӣ дуним.
 Ба барге агар соя афканд хор,
 Чу боли худаиш кард сад ҷо фиғор.
 Сабо то гул аз гунча орад ба даст,
 Ба чашми тараши ранги дил мешикаст.
 Зи ҳар катра шабнам, ки бар лола рехт,
 Ба ҷоми таманнон ӯ жола рехт.
 Зи ҳар рашҳа, к-аз абр бар гул занад,
 Шарораи ба раҳти таҳаммул занад.
 Зи тӯфони ранг оташе барфурӯхт,
 Ки дар пайкараи ранги ором сӯхт.
 Саропон он шӯълаи изтироб
 Инон дод аз даст чуи мавҷи об.
 Зи бас барқ бар ҷони булбул фитод,
 Чу парвона бар оташи гул фитод.
 Ба худ дошт аз бехудӣ гулгуле,
 Ки ногоҳ бишкаст барги гуле.
 Чу тифле, ки дар шӯру вачди сабақ
 Чудо созад аз рӯи мусҳаф варак,
 Чу он нола, к-аз ваҳшати изтироб
 Диҳад лаҳте аз дил ба боди ғубор.
 Зи рангинии мочаро боғбон
 Ба захмаш синон кард хори забон,
 Ки, эй гофил аз рангу бӯи вафо,
 Зи сар то қадам нақши доғи ҷафо,

Ба базми вафо ин чӣ бадмастӣ аст?
 Ба хубон чӣ арзи забардастӣ аст?
 Ба ғайр аз ту, к-аз ишқ дофат хатост,
 Қасе заҳмати нозанинон нахост.
 Зи ушшоқ тарки адаб хуб нест,
 Зи аҳли дил ин шева марғуб нест.
 Чу парвона тарки таҳаммул кунад,
 Шавад доману шамъро гул кунад.
 Агар базми мастӣ тарабсоғар аст,
 Ба хони адаб неъматӣ дигар аст.

Ҳикоят

Ба дайри муғон дилзикафдодае,
 Шиканпарвари зулфи муғзодае
 Зи бас нотавону гирифтор буд,
 Саропош як ришта зуннор буд.
 Аз он оташин чехра афрӯхтан,
 Аз ин мушти хошок восӯхтан.
 Дар он ҷо табассум баҳори назар,
 Дар ин ҷо сахархез чоки чигар.
 Адо якқалам монли бисмилаш,
 Ниғаҳ ҷавҳари ханҷари қотилаш.
 Ба чашмаш агар шӯҳин сурма дид,
 Зи авроқи дил бистари нола чид.
 Ба зулфаш гар аз шона бедод рафт,
 Шуд ин нотавон оху бар бод рафт.
 В-агар ҷидане зад ба домон-ш чанг,
 Шикастан дар аъзон ин рехт ранг.
 Ба он қурбн шавки гирифториаш
 Адаб дурбоши ҳаводориаш.
 Ба пояш ҷабинсой аз дур дошт.
 Ҳамон висбати сояву нур дошт.
 Шабе кард он барки ошикудоз
 Тавофи шарархонаи дайр соз,

Муғон гирди оташ кадам мезаданд,
 Чу парвона боле ба ҳам мезаданд.
 Аз он шамъ ҳам завқи парвонагӣ
 Ба расми муғон кард девонагӣ.
 Ба рақс омаду барқи ҷаввола шуд,
 Бар оташ саропон ӯ ҳола шуд.
 Ҷигархаста дар сояаш таъф дошт,
 Вале э-нихрофи адаб хавф дошт.
 Ҳаё гуфташ: эй дар вафо муттаҳам,
 Бубин, то куҷо мегузорӣ кадам?
 Назар кард худро бар он соя дид,
 Арақҳои хичлат шарармоя дид.
 Сипанде шуду беҳудӣ соз кард,
 Бурун ҷастан аз хеш андоз кард.
 Ба ҷашмаш намуд аз замин то ба арш
 Ҷуз оташ ба ҳар шаш ҷиҳат соя фарш.
 Ба ҳар сӯ ҳамон соя дар қор буд,
 Ки бар маркази шӯъла паргор буд.
 Зи бас инфирод оташаш барфурӯхт,
 Чу хошок дар шӯъла афтоду сӯхт.
 Чунон дар ғами соя бетоб шуд,
 Ки он шӯъла бар оташаш об шуд.
 Қасоне ки дар ошиқӣ содиқанд,
 Ба поси адаб ин қадар ошиқанд.
 Зи вазъи ту шӯҳӣ ба ҷос расид,
 Қ-аз улфат тавон нағми хасмӣ кашид.
 Аз ин ҳарф мурғи ҷаман шуд хичил,
 Зад аз нола ҷоки ҷигар то ба дил.
 Чунунаш ба ранге дар оташ нишонд,
 Ки хокистари хеш бар сар фишонд.
 Чу бисмил ба тӯфони хун менамид,
 Чу ашк аз ниқоби тапиш меҷакид.
 Сарпош дар пардаи дил ниҳон,
 Вале зоҳир аз мавҷи хичлат забон,
 Ки эй беҳабар, таъна бар ман мазан,
 Бар ин шӯълаи яъс доман мазан.

Ба мастӣ гулери агар хастаам,
 Зи лахти чягар дастаҳо бастаам.
 Пушаймонам аз зишти кори хеш,
 Зи захми надомат чу гул синареш.
 Зи тақсири мастӣ гузаштан накуст,
 Ки беҳӯшӣ оинаи узи ӯст.
 Валекин ба майхонаи эътибор
 Гариб аст бадмастии хӯшёр.
 Замоне ба инсоф ҳамроҳ бош,
 Зи бебокни худ ҳам огоҳ бош.
 Зи ман гар шикастаст барги гуле,
 Шикастӣ ту акнун дили булбуле,
 Зи гул то ба дил фарқ беиунтахост,
 Ки дил соғари махфили кибриёст.
 Ту дил машкану ҳар чӣ хоҳӣ шикан,
 Ки дар гунча печида ин ҷо чамаи.
 Расидаст нақши ду олам ба об,
 Ки ин қатраҳуи кардаанд интиҳоб.
 Ба ин қатра гар бӯи офат расад,
 Мухите ба тӯфони кулфат расад.
 Набояд шудан хори ин обила,
 Ки хунҳост дар бори ин обила.
 Гар он хун кунад гул зи чашми тараш,
 Ба сад нола натвон гузашт аз сараш.
 Зи ташвиши он мӯҳра к-аз гил кунанд,
 Ҳазар кун, агар номи ӯ дил кунанд.
 Зи дил бишнавий гар садон шикаст,
 Бигир аз қадаҳ мӯмнӣ ба даст.
 Шикастан ба ин нағма дорад хурӯш,
 Ки гар хаст дасте, ба таъмир кӯш.
 Ту, эй обрӯи мухити карам,
 Дили қатра машкан ба марҷи ситам.
 Дурустӣ чу болад ин паймони ту,
 Шикастан бувад нанги домони ту.
 Гули тавба гар ман шикастам, равост,
 Зи соҳибдилон дил шикастан хатост.

КАИФИЯТИ ЗУҲДУ РИЁ

Биё, соқӣ, эй маҳрами рози дил,
 Биё, эй тапишфаҳми андози дил,
 Ки офок зангори такво гирифт.
 Риё синасофӣ зи дилхо гирифт.
 Ба оронши дастгоҳи риё
 Шикастаст халке кулоҳи риё.
 Ҳама гофил аз мастиву тавбакор,
 Зи май нашъа нобурда ранги хумор.
 Қадахгирӣ ваҳми риёпешагӣ,
 Зихудрафтаи таквиандешагӣ.
 Ҳама мӯшикофони асрори риш,
 Думихарфурӯшони бозори риш.
 Ба иқболи бӯи мурувват зуком,
 Ба чазби хабосат саропо машом.
 Дами фаҳм чун саръ садди димоғ,
 Ба чуз хабт⁷⁵ чун атса радди димоғ.
 Ба дастор гардунмубохоту бас,
 Зи мисвок тӯбикаромоту бас.
 Бубини ришу дар фикри дигар макӯш,
 Ки мардони розанд пашминапӯш.
 Ба оронши риш яксар ҳалок,
 Ҳама шонасон 3-ин ҳавас синачок,
 Ки фардо чу шӯри қиёмат шавад,
 Ҳамон ришашон сатри аврат шавад.
 Дар ин таквинобод як риш нест,
 Ки дар ҷанги сад шона ташвиш нест.
 Чӣ ришу чӣ ришу чӣ ришу чӣ риш?
 Ҳамон хирмани пашму як дашт меш.
 Нагардид аммомае чилвагар,
 Ки сар зерӣ бораи нашуд пушти пар.
 Ба он дастгоҳ аз парешон шавад,
 Кӯҳанпора як гозуристон шавад.
 Дар ин кавм он кас бузургӣ фурӯхт,
 Ки сад ҷубба⁷⁶ дар печи дастор дӯхт.

Ба шайхӣ касе з-ин харон пеш шуд,
 Ки чун хирс сар то кадам риш шуд.
 Бузургӣ гар ин пуч болидан аст,
 Ба як хирс сад риш бахшидан аст.
 Пур аст ин замон шаҳру бозорҳо
 Зи беағзини ришу дасторҳо.
 Сарӣ мӯе аз одаминат кучост?
 Чаҳон сарбасар ришу як рустост.
 Дар ин варта ман ҳам задам дасту по,
 Чу зоҳид намудам ба хушкӣ шино.
 Аён шуд ба дарси риё хонданам
 Зи асрори таҳкик вомонданам.
 Кушоде зи тақво нашуд ҳосилам,
 Чу зикри ҳақ аз субҳа по дар гилам.
 Зи саччода дар ҳок дорам ватан,
 Зи меҳроб сангест дар роҳи ман.
 Ридо сояи гафлатам бар сар аст,
 Асоям ба каф кӯрии дигар аст.
 Ба базме, ки пайдост софаш зи дурд,
 Ба тазвир натвон вараъ пеш бурд.
 Наёнд вараъ дар харобот рост,
 Ба майхона сомони тақво кирост?
 Хушо рӯзгоре, ки пеш аз зухур
 Ба майхонаи файзи қудси хузур
 Чу дурди май аз сачдан доимӣ
 Ба софи тараб доштам тавъамӣ.
 Кунун дур аз он нисбатам⁷⁷ он қадар,
 Ки аз қаҳли худ ҳам надорам хабар,
 Надонам ба хӯшам чӣ бедод рафт,
 Ки харфи лаби чомам аз ёд рафт.
 Чӣ миқдор мағзи шуъурам гудохт,
 Ки шуд пучу бо ришу дастор сохт?
 Қаромат кун, эй нашъапардозӣ рӯз,
 Шароби вараъсӯзи таквигудоз,
 Ки як нашъа парвози мастӣ кунам,
 Чу саҳбо назоҳатпарастӣ кунам.

Сазад, к-аз кудурат раҳонад маро,
Ба софи ҳақиқат расонад маро.

КАЙФИЯТИ ХИТОБ БА ЗОҲИД

Бирав, зоҳидо, тавба кам кун баён,
Нигаҳ дор аз таъни мастон забон.
Туро гар сари май нанӯшидан аст,
Дар озори мастон чӣ кӯшидан аст?
Хаёлотӣ зухду рӯё хом гир,
Агар доме афкандай, чом гир.
Чӣ лозим задан шишан мо ба санг?
Ки мо худ шикастем яксар чу ранг.
Агар дар шикастан вафодушманӣ,
Ба мардӣ чаро тавбаро нашканӣ?
Набояд зи беҳосилӣ тарф баст⁷⁸
Ба он тавбан хушки дур аз шикаст.
Дурустӣ надорад хати эътибор,
Шикастест, к-аз тавба ояд ба кор.
Дурустӣ, ки аз беғамӣ наҷъаест,
Зи дил буд, аммо дар ин фасл нест.
Баҳор аст безътидолай ба чанг,
Зи ҳар гунча мино шикастаст ранг.
Саломат зи мо пеш аз ин рахт баст,
Ки то гунча гул шуд, дили мо шикаст.
Бирав тавба аз дилдурустон талаб,
Шикаст он чӣ хоҳӣ, зи мастон талаб.
Саломат намеболад аз сози мо.
Шикаст аст чуи ранг парвози мо.
Ба мо беҳудон тавба кай ворасид?
Шикасти диле буд, бар мо расид.
Ғараз, ҳасрати бода санг асту бас,
К-аз ӯ тавбаҳо шишаранг асту бас.
Ба ҳар ҷо гули соғаре нақш баст,
Чу ранг омад аз тавба берун шикаст.

Дар ин фасл ку сабза, ку долазор?
 Шикасти гули тавба дорад баҳор.
 Саломат зи минову соғар хуш аст,
 Шикастан зи асбоби дигар хуш аст.
 Дар ошӯбгоҳи ғурури нафас
 Шикаст эътибор асту боки ҳавас.
 Саломат дар ин эрса бедардӣ аст,
 Начидан гули захм номардӣ аст.
 Зи таъмири ҳар чиз ёбӣ нишон,
 Шикастест сози ҳаюлои он.
 Баҳоре, ки сад ранг гул офарид,
 Зи ҷайби шикасти ҳазон сар кашид.
 Агар рафт домони шаб дар шикан,
 Саҳар гашт аз пардааш мавҷзан.
 Зи хомӣ баромад, самар чун шикаст,
 Ба кори дил омад, гуҳар чун шикаст.
 Зи ҷон кандани табъи шӯҳраткамин
 Шикаст аст ҳатти амони нигин.
 Тараф нест бо очизон ҳеҷ кас,
 Хисори саломат шикаст асту бас.
 Тасаллист бе аҷзи тоқат муҳол,
 Ҳамон ошён шуд, чу бишкест бол.
 Дар ин раҳ касе нақши ором баст,
 Ки чун гард худро таҳи по шикаст.
 Қулоҳ аз шикастан шавад сарфароз,
 Шикастан диҳад зулфро боли поз.
 Шикастан сару барги чандин навог,
 Баланд аз шикаст аст, ҳар ҷо садост.
 Ба оёти раҳмат касе шуд қарин,
 Ки ҳатти шикасташ дамид аз ҷабин.

Ҳикоят

Шунндам, ки шайхи замон Боязид⁷⁹
 Шабе дошт бо ишқ гуфтушунид.

Ба баҳри ҳузури ҳақонкшухуд
 Хубобаш ниқоби таманно кушуд,
 Ки, ё раб, чӣ орам мани булфузул,
 Ки ёбад дар он базм ранги қабул?
 Нидо омад аз ҳазрати зулҷалол,
 Ки фарш аст ин ҷо ду олам камол.
 Қамоли туро кас харидор нест,
 Матоъе ба ҷуз нуқс даркор нест.
 Зи арзи ибодоти илму амал
 Мубаррост ин кишвари бехалал.
 Зи ҷинси шикаст он чӣ пайдо шавад,
 Бар ин остон қимматаш во шавад.
 Шикасти ту ин ҷо дурустинамоист,
 Ки баҳри қарам сарбасар мумиёст.
 Муҳите, ки ранги гуҳар нақш бааст,
 Нахоҳад зи амвоҷ ғайр аз шикаст.
 Саломат намезебад аз сози мавҷ,
 Шикаст аст анҷому огози мавҷ.
 Бар он гул кунад гиря абри баҳор,
 Ки ранги шикастан накард ихтиёр.
 Худоро, агар ҳақпарастӣ ту ҳам,
 Мақун дар ҳақи тавба чандин ситам.
 Зи нақди дурустӣ чӣ дорӣ ба даст,
 Ки шуд тавбаат бенасиб аз шикаст?
 Шикаст аст ранги бинои зухур,
 Ту авҳомтаъмири хуру қусур.
 Нами ашки чанде чакидансавор,
 Ки чамъ аст дар дилаи эътибор,
 Зи бас якқалам лағзишомаданд,
 Ҳамон дар адам беҳуд афтаданд,
 Ҳама гармии оҳани тафтаанд,
 Ки то дам занӣ,⁸⁸ аз назар рафтаанд.
 Зи хичлат чӣ оташ фурузад дар об
 Ҳасе гармгардида дар офтоб?
 Дар ин ҷо чӣ тазвир сар кардан аст?
 Ки офоқ яксар зи худ рафтаи аст.

Ту ҳам мастӣ, аммо надорӣ хабар,
 Ки хӯше тарошидӣ аз хайру шар.
 Саропоят асбоби мастӣ ба чӯш,
 Ту аз ваҳми тақвӣ гирифтори хӯш.
 Нафас кулкуле мекунад, гӯш дор,
 Зи худ меравӣ, соҳате хӯш дор..
 Чаҳон ҷумла сероби ҷому сабӯст,
 Вале зӯҳди хушкат фишори гулӯст.
 Қаду чун шавад хушк, май мекашад,
 Надонам, сарат бода кай мекашад?
 Пайи дафъи хушкӣ накушӣ чаро?
 Асо нестӣ, май нанӯшӣ чаро?
 Зи хушкӣ талаб низ барбод рафт,
 Ки сарчашман ҷомат аз ёд рафт.
 Лаби хушкро катран туф шикан,
 Ту хушкӣ, саропо ба май гӯта зан.
 Зи бас монд дар хилватат бенаво,
 Най аз хушкӣ афсурду шуд бурё,
 Чунон сози айши ту беоб шуд,
 Ки ҷанг аз наво монду меҳроб шуд.
 Машав заҳмати нағман созҳо,
 Чӣ гардӣ гулӯгири овозҳо?
 Чаро пунбан гӯши мино шавӣ?
 Чӣ бошад, агар аз сараш во шавӣ?
 Ба ҷашмат чаро шишаро ранг нест?
 Нигоҳ инқадарҳо рағи санг нест.
 Ба дастат наҷӯшид ҷоми муле,
 Нарӯид аз шохӣ хушкат гуле.
 Губори ту оби руҳи тоқ рехт,
 Ба ҷашми кадаҳ хушкнат хок рехт.
 Риё гар чунин кори ҳақ мекунад,
 Ҳам аз субҳзаат дин арақ мекунад.
 Ба маънӣ риё аз зино нест кам,
 Агар бингарӣ сурати лафз ҳам.⁸¹
 Қасоне ки машки риё кардаанд,
 Ба тасҳиф⁸² номаш зино кардаанд.

Ба ҳар сурат, ин лафзи хичлатбачанг
 Ба тасҳиф ҳам барнаёяд зи нанг.
 Зи таҳқиқи мастӣ надорӣ асар,
 В-агарна ба чашми ҳақонкиазар
 Хати чом дорад каманди якин,
 Қи дар сайди маънист як ҳалқа чин.
 Агар шахси идрок маънирас аст,
 Раги соз сарриштан дин бас аст.
 Дар ин маҳфили оғахитарҷумон
 Ба қонуни рамзест сози баён:
 Чунин медиҳад шакли қонун салоҳ,⁸³
 Қи гардид, ёрон, мусаллас мубоҳ.
 Хами пайқари чанг дорад хурӯш,
 Қи, эй беҳабар, пур ба ғафлат макӯш.
 Зи пирон мавоъиз шунидан хуш аст,
 Ба вазъи адаб орамидан хуш аст.
 Зи оннан даф ба сад нола завк
 Чу тимсол пайдост ин ҳарфи шавк,
 Қ-аз оғӯши мо чун садо сар матоб,
 Бувад хидмати пӯстпӯшон савоб.
 Нафас гар ҳама шўълатозӣ кунад,
 Қадам, гӯ, ба сад барк бозӣ кунад,
 Зи шӯри най осон набояд гузашт,
 Зи охи заъифон набояд гузашт.
 Агар сӯфии шиша, гар шайхи чом,
 Далеланд яксар ба файзи мудом.
 Аён аст, агар чом гирӣ ба даст,
 Қи соғарпарасти аст яздонпарасти.
 Ба ғафлат набояд гузаштан зи май,
 Қи шуд «қулла шайъин минна-л-мон ҳай»⁸⁴
 Ҳама гар тавон кишти мавҷ гашт,
 Аз ин оташин об натвон гузашт.
 Дар ин мастибоди ҷаҳлу хирад
 Ҳамин роҳ⁸⁵ рӯҳ аст, бокӣ ҷасад.
 Қашад хӯш бе нашъа шармандагӣ,
 Қи бе рӯҳ ботил бувад зиндагӣ.

Хамин мавчи сахбост занчири дил,
 Хамин соғар афсуни тасхири дил.
 Ту саччода бар об афкан, ки мо
 Дар оташ фикандем рахти риё.
 Қасеро, ки роҳе ба фарзонагист,
 Гузаштан зи инсоф девонагист.
 Ба базме, ки соқӣ зи афсунгарӣ
 Дихад арзаи чавҳари дилбарӣ,
 Қаманд аз рағи мавчи сахбо кунад,
 Зи даври кадаҳ дом пайдо кунад.
 Аз ин дом завки раҳой кирост?
 Сари кулфати порсой кирост?
 В-агар мутриб омад бурун ногаҳон
 Ба даст аз наю ҷанг тире камон,
 Синпарҳолаи чехра созад зи даф,
 Дили кист он ҷо нагардад хадаф?
 Ту маъзурӣ, эй зоҳиди беҳабар,
 Қи дар базми мастон надорӣ гузар.
 Ту дар хилватӣ масти ваҳму гумон,
 Чӣ сон ёбӣ аз завки мастӣ нишон?
 Ба ин ҷилваҳо то шавӣ ошно,
 Зи худ гар набошад, зи хилват баро.
 Дуконгармӣи хилватат сардӣ аст,
 Паён зонҷат машқи бедардӣ аст.
 Дилат кай мулоим кунад ашқи тоқ?
 Қи оташ надорад асар зери хок.
 Чӣ донӣ зи найранги ҳусну ҷамол?
 Назарбозӣ аз кӯр бошад муҳол.
 Қунам ин замон шарҳи томоти ту,
 Ба нав во намоям каромоти ту.
 Раҳи ҳиҷлати даъват во қунам,
 Туро ҳам ба пеш ту расво қунам,
 Қи мастон кафили адаб нестанд,
 Зухури риёро сабаб нестанд.
 Ту низ андаке берӣё гӯш кун,
 Хушат гар наёяд, фаромӯш кун.

Ба иммома дофат надорад ҳисоб,
 Қи пур пучбофист кори ҳубоб.
 Агар зоҳидӣ ҷуббаву ҷома аст,
 Саморук⁸⁵ ҳам марди иммома аст.
 Назар кун дар оинаву шарм дор,
 Қи ришат чӣ миқдор дорад баҳор?⁸⁷
 Ба сад дашту дар ин кадар хор нест,
 Ба сад риш як кас сазовор нест.
 Ба пешат киро тоби ришоварист?
 Ҷаҳон кӯса шуд, ин чӣ гораггарист?
 Ба подоши ҳусни кадомин амал,⁸⁸
 Ба ришат ватан кард тӯли амал?⁸⁹
 Зи иммома аст ин, ки болидай,
 Зи риш ин бузургӣ тарошидай.
 Чунин то ба кай бошӣ, эй бадмаъош,
 Зи нанги мақобех⁹⁰ маҳосинтарош?
 Ту гар оқилӣ, ғайри маъкул кист?
 Ба ин риш агар одамӣ, гул кист?
 Маҳосин⁹¹ туро ин кадар масх сохт,
 Ки рӯ аз сарат боз натвон шинохт.
 Маҳосин хати эътидол асту бас,
 Чу аз ҳад гузашт, инфигъол асту бас.
 Яке дар бнѐбон ба рише расид,
 Қи аз тарс шошиду гӯзиду рид.
 Зи рише, к-аз ин ранг дорад кумош,
 Ҳама гар бузургист, навмед бош.
 Маҳосин ба ахлоқ ҷӯшидан аст,
 На ин қисвати нанг пӯшидан аст.
 Қабех аст дар чашми ихлоскеш
 Зимомии маҳосин супурдан ба риш.
 Шавад риш агар соҳибни ихтиёр,
 Насаб мерасонад ба мӯи заҳор.⁹²
 Гузашт аз сурин кокулу гашт дум,
 Зи ноф он тараф ҳукми риш аст гум.
 Агар ришат аз каф инон мебарад,
 Сӯи дӯзахат мӯкашон мебарад.

Чунин риш ташвиши дин асту бас,
 Хаси оташи дӯзах ин асту бас.
 Хуруксуратони ҷаҳони риё,
 Ки хоканд бар остони риё,
 Чӣ микдор буз дар занах бастаанд?
 Ки дар сояи риш ях бастаанд.
 Кунад шонаат сад даҳан ришханд,
 Ки, эй хар, ҷувол ин қадар паҳи ҷанд?
 Зи зан мӯи сар буду аз мард риш,
 Ки он бар қафо хуфту ин рафт пеш.
 Зи ҳар як ҳамон адл⁹³ хубитиروز,
 Ба қадри гилем аст поҳо дароз.
 Ту гар ришу кокул расо кардай,
 Яқин шуд, ки рӯ бар қафо кардай.
 Маҳосин гар ин хичлатобистан аст,
 Ҳамон кокули мард риши зан аст.
 Аз ин риш ҳам кош мӯе барӣ,
 Сари мӯе аз фаҳм бӯе барӣ.
 Зи ҷашми шуъурат агар мӯ наруст,
 Чи ришу чи кокул хати нози туст.
 Таъимул ба мӯе агар ворасид,
 Ба кунхи ду олам тамошо расид.

Ҳикоят

Шунидам, зане маънионнае
 Зи нақди хирад дошт ганҷинае:
 Ба оронши кокули мушқбор
 Хутанҳо фишондӣ зи ҷайбу канор.
 Ба тадхину таътири⁹⁴ шому саҳар
 Чу мӯи баландаш гузашт аз камар,
 Сало дод, к-эй мӯшикофони роз,
 Мабошед гофил зи хусни мачоз.
 Ба рамзи аён ҷашм агар ошноист,
 Чу паргор ҳар ибтидо интихост.

Зи мӯи сар андеша во мерасад,
 Қи сар рафта-рафта ба по мерасад.
 Ғараз, лангаре дошт хоби мачоз,
 Қи афсонаи риш кардам дароз.
 Қунун ришат аз каф раҳо мекунам,
 Ту хуш бош, ман ҳам дуё мекунам,
 Қи ё раб, мазори бузургон шавӣ,
 Чу гунбад ба иммома пинҳон шавӣ.
 Қунун холики ҳайати хирсу меш
 Намуд аз саропоят эҷоди риш.
 Биё, соқӣ, эй раҳмати эзидӣ,
 Қарамшомили риндиву зоҳидӣ,
 Қи моро ба аҳли вараъ ҷанг нест,
 Яқин олами шишаву санг нест.
 Ба ҳарфе, ки бунёди ӯ сарсарист,
 Агар ҷанг воқеъ шавад, заргарист.⁹⁶
 Мағӯ, қадҳи⁹⁶ зухду риё кардаам.
 Ҳақи мадҳе аз сар адо кардаам.
 Ба дил доштам софни синае,
 Бурун рехтам занги ойнае,
 Қи аҳли риёро дар ин рӯзгор
 Гузаштаст аз шонаву сурма кор.
 Сазад, к-ин замон дидае во кунанд,
 Дар оина худро тамошо кунанд.
 Дар ин базм, к-оинаи ҷидаест,
 Қадаҳ мезанад, ҳар киро дидаест.
 Агар гофил аз соқиву шоҳид аст,
 Ҳамин зоҳид асту ҳамин зоҳид аст.
 Чӣ зоҳид? Ҳаёле ки аз мағзи дид
 Ба андешаи пӯст заҳмат кашид.
 Қудурат гузид аз ҷаҳони сафо,
 Муҳолиф аён шуд зи сози вафо,
 Зи гардан фурӯҳишт тавқи вубол,
 Ба сар ҳамчунон як сабад инфитол.
 Нафаҳмид, к-ин ҷилвагоҳи намуд
 Наярзад ба таклифи ҷандин куюд.

Гар ни беҳабар чуръае май кашад,
Зи иммома ранчи сабат кай кашад?
В-агар гардани шиша орад ба каф,
Чаро панча бо риш созад тараф?
Ҳамини ришу дастор занчири пост,
Ки монез зи ҷавлонгахи муддаъост.

Ҳикоят

Шунидам, адаб кард мавлон Рум
Халафро зи авзоъи ахли русум,
Ки саргарми тартиби дастор буд,
Ба басту кушодаш гирифторм буд.
Баъд ӯ гуфт, к-эй пури маъниназар,
Бар ин шутли ботил мапеч он қадар,
Ки як бор ман ҳам ба ҳукми шубоб
Фитодам ба гирдоби ин псчу тоб.
Хизир э-ин адо тарки сӯхбат гирифт,
Зи ман муддате ранчи улфат гирифт.
Ҳанӯз аз ҳаёлаш ҳаёлам тар аст,
Ҷабин аз нами инфитолам тар аст.
Зи ташвиши қисват мақаш дарди сар,
Мабод, ин губорат бипӯшад назар.
Ба ин парда гар маҳрамай боядат,
Қафани бояд аз ҷома ёд оядат.
Машав монли обу ранги фиреб,
Мабош аз ҳузури Хизир бенасіб.
Хизир наштаи мутлақи оғахист,
Қ-аз он нашта зарфи муқайяд тухист.
Бие, соқӣ, эй ҷавҳари оғаҳӣ.
Бие, эй дилат мазҳари оғаҳӣ.
Ҳузури шаробат тақаллуфгудоз,
Зи ташвиши пирохан озодсоз.
Ҷунун қисвати майпарастони ту,
Зи худ рафтаи оҳанги мастони ту.

Зи чоме ба бунёдам оташ фикан,
 Ки мастон назебанд дар пирахан.
 Гирифтори андешан бодаам,
 Зи гам кун ба бӯи май озодаам.
 Агар наштаи бениёзӣ расост,
 Нигоҳат раҳини тағофул чарост?
 Замоне тағофул фаромӯш кун,
 Навои тапишҳои дил гӯш кун.
 Зи асбоби авҳом агар рам хуш аст,
 Тағофулфаромӯшии ҳам хуш аст.
 Зи ҳад рафт шӯри дили нотаъон,
 Чу най умри ман гашт сарфи фиғон.
 Вале ҳар қадар дар талаб сӯхтам,
 Чарогоне аз ҳасрат андӯхтам,
 Ки ҳар чанд матлуб кулфат диҳад,
 Талаб арзи оғӯш вусъат диҳад.
 Талаб ҳар кучо гарми тобу таб аст,
 Ба андози маъдумин матлаб аст.
 Ба махмурӣ аз баски бурдам ба сар,
 Зи ҳамёза гаштам ҷаҳони дигар.
 Қашидам зи бас соғари интизор,
 Наҳанге дамидам зи баҳри хумор.
 Кунун дархури коми ман ҷом нест,
 Чу ман ташнаи қулзумошом нест.
 Ту огоҳӣ аз зарфи кайфиятам,
 Ки дар қатрагӣ баҳрхосиятам.
 Ба киштам зи дарёдилӣ об дех,
 Май аз гардиши ҷоми гирдоб дех.
 Дил имрӯз ҷӯшид Ҳиммат ба ҷанг,
 Хуми баҳрзеб аст, ҷоми наҳанг.
 Зи вачди талаб баски болидааст,
 Ғубори фалакзарф гардидааст.
 Ба ҳар ҷуръа мушкил, ки гардам ҳамӯш,
 Муҳитам, ба шабнам наҷфтам зи ҷӯш.
 Ғудози ду олам фурушад шароб,
 Ки бар оташи ман тавон рехт об.

Дар ин базм, к-оинаи хоҳиш аст,
 Гар афзоише ҳаст, дар коҳиш аст.
 Зи сифрист ин чом паймуданам,
 Ҳисобест аз коҳиш афзуданам.
 Ба ҳар чо сару барги арзи ғаност,
 Асарҳои ноёбии муддаъост.
 Чу матлаб шавад ноумедиривоч,
 Ғано сар бурун орад аз эҳтиёҷ.
 Чаҳоне зи маъдумин дастгоҳ
 Ба ваҳдат шикастаст тарфи кулоҳ,
 Қи навмедии муддаъо шоҳӣ аст,
 Ҳамон факр мирыоти оллоҳӣ аст.

Ҳикоят

Ба Мачнун яке гуфт: эй беҳабар,
 Дар он дам, ки шуд Лайлиат чилвагар,
 Зи ғафлат чаро хӯш дарбохтӣ?
 Баҳорат аён буд, нашнохтӣ?
 Зи субҳи губораи нафас зад паре,
 Бихандид аз он шӯъла хокистаре,
 Қи Лайлӣ ба шартӣ шухуди худ аст,
 Далели намудаш намуди худ аст.
 Зи ман буд шӯри талаб ошкор,
 Чу ман рафтам аз худ, нинаст он губор.
 Ба барке задам, хирманам пок шуд,
 Фалак доштам, тӯмаи хок шуд.
 Ба навмедӣ он оташ афрӯхтам,
 Қи оина бо чилва восӯхтам.
 Даме, к-аз назар эътиборот рафт,
 Сифатҳо ба ғоратҳои зот рафт.
 Зи худ гум шудам, чустучӯ ҳам намонд,
 Чу ман аз миён рафтам, ӯ ҳам намонд.
 Якни шуд, ки тӯфони авҳом буд,
 Чи Лайлӣ, чи Мачнун ҳамин ном буд.

Хавасроост машқи зи худ рафтоне,
 Нафас чист? Бар шамъи худ домане.
 Зи ҳастӣ ғараз нафӣи хеш асту бас,
 Ҳамин гарди афшонда дорад нафас.
 Умеде ба дил буд, оташ задам,
 Шудам бегаму чоми бегаш задам.
 Биё, соқӣ, эй аҷзфаҳми умед,
 Самарбахши урёнии шохи бед,
 Ки соф аст оннан ҳастнам,
 Хавоест махмуриву мастнам.
 Ба ин зарф агар май ҳавас мекунам,
 Зи анқо шикори мағас мекунам.
 Надонам, дар ин хокдон кистам?
 Ба умеди май толиби чистам?
 Дар ин чо ғадоест безҳтӣёч,
 Шаҳаншоҳам, аммо на тахту на тоҷ.
 Ту хокам нигар ё сипеҳрам шумор,
 Нафасиояро бо умедест кор.
 Ба ҳар суратам май талаб кардан аст,
 Зи умед барги тараб кардан аст.
 В-агарна саранчони матлаб кучо?
 Хаёлест заҳматкаши муддаё.
 Биё, соқӣ, эй кулзуми маърифат,
 Муҳити ҳақонк, хуми маърифат,
 Аз он май, ки офоқ минон ёст,
 Чаҳон ранги зарфи таманнон ёст,
 Дар андешан шавки он дилнавоз
 Ба ҳар сина доғест паймонасоз,
 Ба ороиши он фиреби назар
 Сиришкест дар дидаҳо шишагар,
 Ба умеди зарфияти он шароб
 Тихӣ карда қолаб муҳит аз ҳубоб,
 Фалак низ ҳар субҳ аз ин оғаҳӣ
 Каду созад аз тухми анҷум тихӣ,
 Ба ман дех, ки аз ҳасратам носабур,
 Зи дил кардаам тухми авҳом дур.

Бувад то ба кай дар таманнои май
Сари орзу зарфи савдон май?
Ба даври ту, эй дастгоҳи саҳо,
Мани хастан бедилӣ бенаво
Ба ҷои майи ноб ғам меҳӯрам,
Агар нест бовар, қасам меҳӯрам.

ҚАСАМИЯ

Ба сарҷӯши саҳбон хумми азал,
Ба кайфияти нашъан ламиял,
Ба масти қадаҳиӯши асрори зот,
Ба махмуру мадхуши дурди сифот,
Ба яктошумори худусу кидам,
Ба воҳидшиноси вучуду адам,
Ба афсуни мумкинтирози вучуб,
Ба найранги зоҳирнамои ғуюб,
Ба берангии хун, ки дар қисмхост,
Ба тавҳиди зоте, ки дар исмхост,
Ба такбири масҷид, ба нокуси дайр,
Ба бегонагиҳои оҳанги ғайр,
Ба нафӣи сифоти асарҳои ваҳм,
Ба исботи зоти муназзаҳ зи фаҳм,
Ба маънӣ, ки асли шуҳуд асту бас,
Ба сурат, ки хатми намуд асту бас,
Ба ҳастӣ, ки сарчашмаи орзуст,
Ба олам, ки оннан рангу бўст,
Ба ашӯ, ки нахҷири доми дил аст,
Ба гардун, ки давре зи ҷоми дил аст,
Ба мастурии сози таҳқиқроз,
Ба урёнии нағмаҳои маҷоз,
Ба асрорсанҷони рамзи кидам,
Ба хилваттирозони заҳқи адам,
Ба дарёнавардони мавҷи бақо,
Ба соҳилшиносии гарди фано,

Ба қонуни ҳангоман обу гил,
 Ба мизробии шавқи тапишҳои дил,
 Ба тӯфони бесоҳили ваҳму занн,
 Ба амвочии бетобии мову ман,
 Ба қўше, ки дар чашман зиндагист,
 Ба мавҷе, ки дар баҳри пояндагист,
 Ба бўе, ки дар гунҷаҳои дил аст,
 Ба ваҳме, ки занҷири пой дил аст,
 Ба барҷидани домани гирудор,
 Ба хокистари хирмани эътибор,
 Ба анфоси умри зикафрафтаҷом,
 Ба ваҳшигизолони фурсатхиром,
 Ба маъмурии олами маърифат,
 Ба вайронии умри ғафлатсифат,
 Ба таклифи асбоби иброми хӯш,
 Ба тасдеъи ҳамёзанҳои чомии хӯш,
 Ба пойи хуми олами беҳудӣ,
 Ба дастии сабӯи майи сармадӣ,
 Ба гӯши суроҳии софи вафо,
 Ба чашми адабсанҷии чомии ҳаё,
 Ба осудаҳолони аҷзи талаб,
 Ба очизбаёнони дарси адаб,
 Ба тамкинии бетокати сабрқӯш,
 Ба бетобии сабри тоқатфурӯш,
 Ба сабре, ки навмедӣ осори ӯст,
 Ба нахле, ки санги ситам бори ӯст,
 Ба худдории охи бедаступо,
 Ба лағзидани ашки миҷгонасо,
 Ба чини, ки дорад каманди нигоҳ,
 Ба торе, ки печида бар сози ох,
 Ба он шӯъла, к-аз аҳгари дил дамид,
 Ба он об, к-аз гавҳари дил чакид,
 Ба он ғам, ки аз синаҳо кам нашуд,
 Ба он дил, ки хун гашту хуррам нашуд,
 Ба роҳат, ки дар табъи офоқ нест,
 Ба ҳобе, ки дар чашми ушшоқ нест,

Ба шавки тамошон чоки қафас,
 Ба завқи тапишҳои боли нафас,
 Ба оннаи аҷзтимсоли ашк,
 Ба парвонаи бепаруболи ашк,
 Ба созе, ки овоз гӯм кардааст,
 Ба боле, ки парвоз гӯм кардааст,
 Ба рақси нафасҳои ваҳшатбачанг,
 Ба парвози боли сабуксайри ранг,
 Ба тобу таби оҳи оташватан,
 Ба шамъи нигоҳи тахайюрлаган,
 Ба таҳрики миҷғони дарёхуруш,
 Ба барқи зи худ рафтани ранги хӯш,
 Ба оҳе, ки аз ваҳшат омодааст,
 Ба сарве, ки чуи нола озодааст,
 Ба барқи гулистони доғи чигар,
 Ба сайри хиёбони мадди назар,
 Ба хосияти софии синаҳо,
 Ба ҳамвории оби оннаҳо,
 Ба меҳри ҳасуди тавозӯънисор,
 Ба хунташна шамшерии ҳамдарканор,
 Ба кини азизони нишфоккеш,
 Ба ғулони одам, ба гургони меш,
 Ба онни бекулфати иттифок,
 Ба икромҳои таъзимҳои нифок,
 Ба узлатпарастии бисоти ҳаё,
 Ба хомӯшии андеши ҳарфи хато,
 Ба беинфиъолони шӯҳимақол,
 Ба ҳиҷлатнавоёии доғи камол,
 Ба иззатфурӯшони асбоби чох,
 Ба авҷзатиборони зиндони чох,
 Ба зоҳирмуҳибони ботиншарар,
 Ба вазъи мунофиқ, ки хокаш ба сар,
 Ба улфат, ки чоми дуирост санг,
 Ба ибрат, ки диди яқинрост ранг,
 Ба чаннат, ки васли маю шохид аст,
 Ба дӯзах, ки худдорини зоҳид аст,

Ба машшотан айни, яъне шароб,
 Ба ошнаи ваҳм, яъне хубоб,
 Ба саббоҳини мавҷи дар чоми мул,
 Ба ғаввосии оби дар табъи гул,
 Ба хомӯшини гунҷаи дилфиғор,
 Ба шӯри ҷунунҳези бўи баҳор,
 Ба зангори ошнаи нштибоҳ,
 Ба гарде, ки хезад зи табъи ниғоҳ,
 Ба таҳқиқи авҳони суратпараст,
 Қи бар бўи гул тўҳмати ранг баст,
 Ба тафтиши фаҳми тасаллиҳалок,
 Қи ғўяд, ту хокиву хок аст пок,
 Ба арзи хазону баҳори намуд,
 Қи то ҷашми во кардаӣ, хок буд,
 Ба кӯҳе, ки то рафтӣ он ҷо, най,
 Ба сад кӯҳ як нола пайдо най,
 Ба оғози улфат, ба анҷоми шавқ,
 Ба бўси таманно, ба пайғоми шавқ,
 Ба тасбеҳи ашқу ба тазкири оҳ,
 Ба таълими ҳайрат ба дарси ниғоҳ
 Ба софи руҳи субҳсимон ёр
 Ба даври хати шомпирои ёр,
 Ба сомони ҳусни тачаллиғурур,
 Ба асбоби нози таҳайюрзухур,
 Ба маъдуми маълум, яъне даҳан,
 Ба мавҷуди мавҳум, яъне сухан,
 Ба гулгунии чехраи иштиёқ,
 Ба унубии ашқи ҷашми фироқ,
 Ба сарсабзии гулшани орзу,
 Ба гулҳои умеди берангубӯ,
 Ба маҷрӯхтабӯии поси адаб,
 Ба бисмилнаҷодони ашқи талаб,
 Ба савдонҳои парешонназар,
 Ба жӯлидамуғии дуди чигар,
 Ба дилбанд — занҷири зулфи сиёҳ,
 Ба сайдафканони каманди ниғоҳ,

Ба ҳайратнигоҳони ҳусни ҳаёл,
 Ба ҳасратпарастони фикри висол,
 Ба гӯше, ки бар гуфтугӯи касест,
 Ба чашме, ки ҳайрони рӯи касест,
 Ба ҷисме, ки бо ҳок ҳамбистар аст,
 Ба ҷоне, ки бо дард ҳамсоғар аст,
 Ба носури дарде, ки доғаш давоаст,
 Ба захме, ки бо нохунаш илтиҷост,
 Ба ҷаҳде, ки бо ҷоҳ пайванди ўст,
 Ба ҷоке, ки ҳайрат шакарханди ўст,
 Ба базме, ки хун аст саҳбон ў,
 Ба боге, ки захм аст гулҳои ў,
 Ба разме, ки соғар бувад ханҷараш,
 Ба баҳре, ки пайкон дамад гавҳараш,
 Ба кӯҳе, ки дар саъйи уммеду бим
 Зи тегаш дили Қўҳкаи шуд дуним,
 Ба даште, ки Мачнуни гурбатсафар
 Зи домони ў кард ҳоке ба сар,
 Ба теге, ки дар арсагоҳи ниёз
 Бувад ҷавҳараш ғамзаву об ноз,
 Ба тире, ки дар кӯчан устухон
 Ғубори дил ангезад аз мағзи ҷон,
 Ба қурбони уммеди ҳасратшаҳид,
 Ки бисмил шуду дасту теге надид,
 Ба нерӯи аҷзи таҳайюрбачанг,
 Ки аз ҳеш ҳам рафту нашкаст ранг,
 Ба заъфе, ки аз ў кард дар чашми ман
 Ниғаҳ зери девори миҷгон ватан,
 Ба ашке, ки аз саъйи беболу пар
 Шавад тукман ҷайби миҷғони тар,
 Ба гарданкашиҳои болон ноз,
 Ба афтодагиҳои зулфи ниёз,
 Ба ифшон ранги гулистони шарм,
 Ба гул қардани шабнамистони шарм,
 Ба шарме, ки гар як арақ сар кашад,
 Зи пешони шўъла қавсар кашад,

Ба забти суоле, ки бе кайфу кам
 Дар оташ нихад наъли шавқи карам,
 Ба чурме, ки афв аст чӯи ӯ,
 Ба афве, ки чурм аст расои ӯ,
 Ба файзе, ки хангоми аъзи фиғон
 Нигахро диҳад обрӯи забон,
 Ба фазли кариме, ки ҷон медиҳад,
 Ба хок эътибори ҷаҳон медиҳад,
 Ба густохвазҳои ҳочатмақол,
 Ба беобрӯи матлабсуол,
 Ба афшондани обрӯ дар ба дар,
 Ба гил кардани хок аз оби гуҳар,
 Ба даврони парвози оҳангҳо,
 Ба паймонаи гардиши рангҳо,
 Ба ранге, ки то сар кашал, санг буд,
 Ба хуне, ки то мавҷ зад, ранг буд,
 Ба кошонаи бенавоиғубор,
 Ки ҷуз ғам матоъе накард ошкор,
 Ба вайронае, к-аз ғубори дараш
 Ба сад сел натвон гузашт аз сараш,
 Ба чашме, ки то шамъи дил барфурӯхт,
 Чу оина фокуси мижгон бисӯхт,
 Ба дуде, ки аз сина хезад агар,
 Шавад боли парвози лаҳти ҷигар,
 Ба дасте, ки аз нотавазонаш
 Чу гул рафт аз ёд гирифташ,
 Ба пое, ки чун шамъ агар пеш рафт,
 Фурӯ монд ҷандон, ки аз хеш рафт,
 Ба мурге, ки парвози ӯ доми ӯст,
 Ба доме, ки ворасти ӯ номи ӯст,
 Ба хӯше, ки хуфтаст дар беҳушӣ,
 Ба ҳарфе, ки дорад лаби хомӯшӣ,
 Ба умре, ки карданд васлаш хитоб,
 Ба марге, ки аз ҳаҷр дорад ниқоб,
 Ба ҳаҷре, ки уммеди васле дар ӯст,
 Ба васле, ки ҳиҷрон фаромӯши ӯст,

Ба махвияти шавки хайратсамар,
 Ки не шом донад, на файзи сахар,
 Ба зиндонии домгоҳи фиреб,
 Ки дар айни васл аст ҳирмоннасиб,
 Ба ваҳдатнигоҳони рӯи нигор,
 Ба касратхаёлоии гесӯи ёр,
 Ба хусне, ки дар маҳфили кудси зот
 Аён аст аз пардаҳои сифот,
 Ба рӯе, ки «В-аш-шамс» тафсири ӯст,
 Ба мӯе, ки «В-ал-айл» таъбири ӯст,⁹⁷
 Ба хоке, к-аз ӯ ёфт Одам нумӯ,
 Ба торе, ки Яъқуб аз ӯ ёфт пӯ,
 Ба обе, к-аз ӯ Хизр дорад наъим,
 Ба норе, ки афрӯхт шамъи Қалим,⁹⁸
 Ба унсур, ки таркиби берағъӣ аст,
 Ба ачром, к-он муфрадоҳангӣ аст,
 Ба таъзими чархи бузургихасаб,
 Ба таслими хоки заъификасаб,
 Ба фитратбаландони аршэҳтиром,
 Ба ноқискамолони пастимаком,
 Ба сайёдни маънии дилписанд,
 Ба рамулфатихон фикри баланд,
 Ба нозукхаёлоии лутфи мақол,
 Ба ҷавҳарнамоёни теги хаёл,
 Ба изҳори дониш, ба савдон хом,
 Ба Мачиуни оқил, ба оҳуи ром,
 Ба ҳабте, ки дар фикри фарзонагист,
 Ба ақле, ки дар касби девонагист,
 Ба ҷаҳлу ба ғафлат, ба нисён, ба ваҳм,
 Ба илму ба дониш, ба ирфон, ба фаҳм,
 Ба ошуфтагихон ранги ҷаҳон,
 Ба анвоъи авзоъи аҳли замон,
 Ба шайдони табъи шайдон ман,
 Ба расвоии шавки расвои ман,
 Ба бепардагихон мастуриам,
 Ба қурби қамоли зи худ дуриам,

Ба ҳаққи ҳафочавҳари обу гил,
 Қи шуд бедилу сарбасар буд дил,
 Ба субҳе, ки хуршеди он рӯи туст,
 Ба шоме, ки дар чини гесӯи туст,
 Ба паймони нозат, ки ранги ман аст,
 Ба оҳанги созат, ки ҷанги ман аст,
 Ба ту, к-аз манӣ, ҷустуҷӯҳо талаф,
 Ба ман, к-аз туам, гуфтугӯ бартараф,
 Қи бе бода умре ҷигар хӯрдаам,
 Кучо умр? Теге ба сар хӯрдаам.
 Аз он нашъан файзи ирфонсанад,
 Аз он обу ранги ҳаёти абад,
 Ба ман деҳ, ки мағзона оям ба ҷӯш,
 Хумистони шавқам, набошам ҳамӯш.
 Чу мино ба қулқул хурӯше занам,
 Тапиш резам аз парда, ҷӯше занам.
 Чу соғар ба лабрезӣ имо кунам,
 Зи худ бартаровам,

суханҳо кунам.

Кунун беҳудӣ тарҷумон мешавад,
 Ҳамон мавҷи саҳбо забон мешавад.
 Дил оинан рози майхонаест,
 Қи нӯҳ чарх аз ӯ нақши паймонаест.

ДАВРИ СОДИС БАЗМИ НАЙРАНҒИ АСАРҶОН ҲАЕЛ

Чӣ майхона? Дарёи ваҳдатканор,
 Чӣ майхона? Саҳрон касратғубор.
 Чӣ ваҳдат? Ҳузури ҷаҳони кидам,
 Чӣ касрат? Тамошоян орому рам.
 Тапишҳои дил рети ҳомуни ӯ,
 Ҷаҳон гардиши ранги Мачнуни ӯ.
 Ҷазояш таманнон оғӯшҳо,
 Ҷазолаш зи худ рафтани хӯшҳо.

Хуваллах хати арзи пироханаш,
 Азал то абад чоке аз доманаш.
 Губораш рамидан зи доми хаво,
 Саводаш назар бастан аз мосиво.
 Мухите, ки андеша гирдобн ёст,
 Талаб шўхнн мавчн бетобн ёст.
 Зулолаш сафобезн субхн якин,
 Хубобаш ннгохн гиребонкамнн.
 Садаф нақшн лабхон бегуфтугў,
 Гухар рангн днлхон беорзу.
 Сахобаш батўфондехн эътибор,
 Қафаш нафїн бемагзнн гирдудор.
 Кудурат зн асбобн обу гнлаш,
 Зн худ бар канор омадан сохнлаш.
 Чї майхона? Хуснн бахорн карам,
 Чї майхона? Оннадорн карам.
 Ба сурат бннон чууностон,
 Ба маънї ибодатгахн ростон.
 Чахонн бар нн остонн шухуд
 Чу мастн чабннсон завкн сучуд.
 Зн осорн таслнмн мастонн роз
 Фалакхо замннн тарнқн ннёз.
 Зн ваҷдн харнфонн соғарбачанг
 Ду олам шнкастн ба домонн ранг.
 Знхї, қнблан оламн эҳтнром,
 Қн хокаш зн нақшн чабнн хўрдн чом.
 Хумаш хар якн орнфн розн ҳақ,
 Зн сар то ба по бахрн тамкннсабақ.
 Хама сннабархокн аҷзу ннёз,
 Вале чумла ганчн гухархон роз.
 Ба кунчн гиребонн днл рўяшон,
 Чахон сар ба мнхробн зонуяшон.
 Нафас гар тапад, мутрнбн созн ёст,
 В-агар хомўшї, пардан розн ёст.
 Хама субҳахононн розн днланд,
 Хама дар вузўн гудозн днланд.

Сабӯяш расонида дасте ба гӯш,
 Ба оҳанги такбир гарми хурӯш,
 Қи бояд кунун қомат оростан,
 Ба ҷаҳд аз сари шӯр бархостан,
 Адон дигар фикри хом асту бас,
 Намозат ҳамин як қиём асту бас.
 Пайи ваъзпардозини ҷангу най
 Давад нашта бар минбари мавҷи май,
 Қи ғирӯз мастиқ ишратхурӯш,
 Набояд ҳадиси хирад қард гӯш,
 Тариқи хирад ҳар кӣ ин ҷо супурд,
 Зи дойн ҳавас барнаёяд ҷу дурд.
 Дари сачдаи шавқ то во кунад,
 Хуму шиша меҳроб пайдо кунад,
 Қи дар базми дил саркашӣ хуб нест,
 Зи мино ба ҷуз сачда матлуб нест,
 Зи таслим агар сар кунӣ вақфи ҷайб,
 Шавад равшанат рамзи меҳроби ғайб.
 Лаби қомҳо ҷумла алҳамдхон,
 Суруҳӣ ҳамон кулҳуваллаҳбаён.
 Бати бода саччодаафкан бар об,
 Дуъои қадаҳ бе суҳан мустаҷоб.
 Ба ҷоме агар қатрае мондааст,
 Ҷу дил аз тапиш субҳа гардондааст.
 Зи ҳар шиша ҷун нағма аз ҷангу най
 Намудор дар қисвати ранг май.
 Агар ранги паймона гардидааст,
 Зи май партави ҷилвае дидааст.
 Аз ӯ гардани шиша орад падид
 Хати нусхаи қурби «ҳаблулварид».⁹⁹
 Аз он ҳусни мутлақ қадаҳ оғаҳ аст,
 Қи якҷашм ҳайрони ваҷҳуллаҳ аст.
 Ба соғаш ниҳон ранги исботи зот,
 Зи дурдаш зён лойи нафӣи сифот.
 Барафтад агар парда аз рӯи қор,
 Зи хум нест ҷуз «қунту қанз»¹⁰⁰ ошқор.

Чӣ майхона? Файзи ду олам хузур,
 Гулистони ишрат, бихишти сурур.
 Муроди абад сайди мастони ӯ,
 Тараб бандан майпарастони ӯ.
 Зи дарёкашонаш уручи ҳиам,
 Зи худ рафтан ӯ саботи кадам.
 Гудози ҳавас бодапаймоняш,
 Сафон якин арзи миноияш.
 Ба дарён кайфияти чустучӯ
 Лаби чоми ӯ сохили орзӯ.
 Сафочилва минои ишратнавид,
 Саҳаробёри ғубори умед.
 Нигоҳ аз шуҳудаш парафшони ноз,
 Димоғ аз ҳаёлаш чароғони роз.
 Баёнҳо зи васфаш тапишрешае,
 Ҳамӯшӣ замингири таҳшишшае.
 Зи сидқу сафо нуқлу саҳбон ӯ,
 Ғубори ҳавас санги минон ӯ.
 Маяш фориг аз обу гил гаштане,
 Хати соғараш гирди дил гаштане.
 Таназзуҳбисоти такаддусзухур,
 Чу субҳи азал чоми лабрези нур.
 Ғубораш нам аз обрӯи ниёз,
 Ҳавояш парафшони оҳанги ноз.
 Зиё фарши роҳи таманнон ӯ,
 Сафо маҳви ранги тамошон ӯ.
 Ба базмаш чароғе, ки равшан кунанд,
 Гудози маҳу меҳр равшан кунанд.
 Зи анвори ранги таҷаллишқоб
 Гули шамъи ӯ резиши офтоб.
 Агар дуде аз мичмараш сар кашад,
 Қалам бар хати Қаҳкашон даркашад.
 В-агар нолае гул кунад аз сипанд,
 Ба гӯши Сурайё расонад каманд.
 Ба хоки дараш авҷҳо чабҳасо,
 Фалакҳо ҳамон ҳалқаи нақши по.

Макони рафеъаш ба он поя аст,
 Қ-аз ӯ соя ҳам абрсармоя аст.
 Заминиаш ба он ҷилва рифъатписамд,
 Ки аз гарди ӯ нашта гардад баланд.
 Губоре, қ-аз ин остон гӯм шавад,
 Ба гардун маъи чоми анҷум шавад.
 Зи бомаш барозанда чархи барни,
 Зи пахлуи тоқаш фалғқо замин.
 Мадориҷ зихудрафтаи пояш,
 Баландӣ барафкандан сояш.
 Чу васфи уруҷаш намой ракам,
 Зи пастӣ тавон зад ба гардун кадам.
 Зи бас рифъати поин боми ӯ
 Наёяд фуру дар иғии номи ӯ.
 Ба чашми яқин рифъати ҳар ҷӣ ҳаст,
 Зи минон ӯ чун кадаҳ зери даст.
 Саводи ду олам дар он пешгоҳ
 Чу миҷгон ҳамон зермашки нигоҳ.
 Кушуда фазояш азал то абад
 Чу раҳмат як оғӯш бар некӯ бад.
 Набинад касе бастагӣ аз дарах,
 Мижа нест дар дида чун ахтараш.
 Дабири қазо вусъати ин бихишт
 Ба домони саҳрон машраб навништ.
 Зи килки қадар сурати ин мақом
 Мунаққаш дар оинаи файзи ом.
 Ҷӣ майхона? Субҳи саъодатниқоб,
 Ҷӣ майхона? Сарчашман офтоб.
 Асосе чу номи қарам поядор,
 Биное чу аҳли қарим устувор.
 Ба он маҳкамияхо, ки тавсифи ӯ
 Саботи яқин резад аз гуфтугӯ.
 Шикастан матонат зи минонияш,
 Дурушті назокат ба хороияш.
 Агар нола қоранд дар ҳоки ӯ,
 Раги санг болад ба арзи нумӯ.

Гулуро, к-аз у моя афтад ба чанг,
 Фурӯшад ба ёкут тамкини ранг.
 Халал дар бинояш саломат шавад,
 Шикаст ояду истиқомат шавад.
 Зихӣ, офиятманзили бехудӣ,
 Қи растӣ зи ғам, то муқимаш шудӣ.
 Зихӣ, боргоҳи наҷотшён,
 Ҳамон раҳмати оми пири мугон.
 Шӯҳуд аз муқимони сарманзилаш,
 Ҳақонк намудор з-обу ғилаш.
 Чу оина аз коҳи девори у
 Аён ҷавҳари дасти меъмори у.
 Латофат бо он рангаш оина ҷид,
 Қи дар хоки у метавон нашта дид.
 Таъимул агар дидае во кунад,
 Ба сангаш тамошой мино кунад.
 Ба бўси дараи ғар бичунбад ҳаёл,
 Зи лаб ранги май гул кунад чун ҳилол,
 Ниғаҳ то ба девори у дидааст,
 Сияҳмаст чун соя ғалтидааст.
 Дари у ба он файз нуриктисоб,
 Қи шуд ҳалқааш дидаи офтоб.
 Фазоиш зи парвози софиясар
 Замин то фалак дастгоҳи сахар.
 Ҷароғаш дами гарми равшандилон,
 Ҳасираш хати ҷабҳан мукбилон.
 Ба роҳи адаб сачдаҳо хокрӯб,
 Ба хокаш сари ваҷдҳо пойкӯб.
 Зи кайфияти тавфи бекайфукам
 Ба ғирдаш чу паймона нақши кадам.
 Пайи соғараш аз кафи майпараст
 Зи худ рафта, чун мавҷи май, хатти даст.
 Зи харфаи агар лаб нишинад ҳамӯш,
 Сар аз шавқ чун хум барорад хурӯш.
 Чунунхези шӯри хум оҳангло,
 Чамангарди паймонааш рангло.

Тапад гар ба ёди суроҳи нафас,
 Кунад сад парихона Чин дар кафас.
 Таманнои минои токаттусил
 Халаб резад аз шишабозори дил.
 Чӣ мино? Зи ранги хавае содагӣ,
 Чӣ май? Софин табъи озодагӣ.
 Магӯ бода, то чуз адаб нашмарӣ,
 Ҳақиқат мизочи насаб нашмарӣ.
 Зи изҳори ин рамзи ҳайрат хамӯш,
 Ки тарсам зи номаш наёӣ ба хӯш.
 Гар аз номи май бахравар мешавад,
 Ду лаб соғари якдигар мешавад.
 Харобаш иморатгари сад чунун,
 Кабобаш чаманрезии сад ранг хун.
 Фалак доге аз синаи бедилаш,
 Чаҳон саҳфае аз пари бисмилаш.
 Чароге, ки дар ёдаш афрӯхтанд,
 Ба парвонагиҳош дил сӯхтанд.
 Расад гар зи бӯяш ба ранге суроғ,
 Хазор анчуман шиша чинад димоғ.
 Дар ин маҳфил аз хатти қоми шароб
 Камандест дар гардани офтоб.
 Ба ҳар шиша сад қони ёкутхез,
 Зи ҳар қатрае сад гуҳар рангрез.
 Муқимаш зи файзи қаноъатгарӣ
 Хидеви қаҳони ганопарварӣ.
 Гар ин чо саре афсарандеша аст,
 Ба бемағзие пунбаи шиша аст.
 Гадон дари нашъатаъзини ӯ
 Агар сар ба фағфуре орад фурӯ,
 Чунонаш шикасти дил орад ба қӯш,
 Ки гардад каду низ чинифурӯш.
 Тани хоксораш гар аз гафлате
 Ба маҳмал занад паҳлӯи роҳате,
 Зи дарде, ки бар ҳиммат орад ситез,
 Нави бурё ҳам шавад нолаҳез.

Дар ин базм аз андешаи ҳеҷ кас
Ба афсуни хоҳиш наҷунбад нафас.
Ҳама гар сафоле зи тағйирӣ хол
Гуҳар гул канад, нест бенифиёл.
Зиҳӣ олами бениёзиривоҷ,
Ки нозад губораи ба сад тахту тоҷ.

КАЙФИЯТИ АҲЛИ МАЯХОНА

Муқимони ин базми улфатбахор
Ба зарфи табойеъ чу май созгор.
Қаринтар зи дарди муҳаббат ба дил,
Чу гулшан ба чашму чу роҳат ба дил.
Зи кайфияти ранги тамкинашон
Нигаҳ сархуши ратлҳои гарон.
Зи андешаи вазъи фархундафол
Тааммул бихишти ҷаҳони ҳаёл.
На авзоъашон қобили кинае,
На атворашон занғинае.
Чу мино ҳама монли бандагӣ,
Хати ҷабҳа яксар сарафкандагӣ.
Чу соғар саропо лабе безабон,
Чу май ҷумла парвози аҷлошён.
Ба андози таслими эишту нақў
Ҳама даст бар сар ба ранги сабў.
Ба таъзим ҷандон зи худ коста,
Чу абрӯи хубон тавозӯъсиришт,
Ки ҷун нашъа беранг бархоста.
Ба сад гуфтугӯ, ҷун нигаҳ, беҳурӯш,
Ба ҷанди забон ҳамчу миҷгон, ҳамӯш.
Чу ҷашми нақӯён ҳаёсарнавишт.
Зи қайди ибороти расмӣ бурун,
Ба дарси ишороти дил зуфунун.
Ҳама нуктасанҷи ҳамӯшикалом,
Забонҳо чу амвоҷи гавҳар ба ком.

Гули шарм оннан обашон,
 Чаман гунчан вазъи одобашон.
 Назокатматомони ин қофила
 Ба ороиши аҷз як обила.
 Ҷарасҳо ҳамӯшиннавои тапиш,
 Қадамҳо далели видоъи равнш.
 Замингир, аммо ба гарди сафар,
 Ба ҷамъияти ошён болу пар.
 Ба сайри гиребон зи сарҳо қадам,
 Ба майдони зону зи миҷгон алам.
 Ҳама бекаророни масту хароб,
 Вале бесадотар зи мавҷи шароб.
 Ҳама бо дили гарӣ гармуштулум,
 Вале сар ба ҷайби тааммул чу хум.
 Адаб бар бисоти сухан пешрав,
 Ба поси мурувват нафасҳо гарав.
 Ҳаё баски чун шамъашон рӯбарӯст,
 Забон гар бичунбад, арақгуфтуғӯст.
 Чу ранги чаман ҳар яке майпараст,
 Чу авроқи гул ҷумла соғар ба даст.
 Чу оби гуҳар илтиёми вифок,
 Чу ширу шакар лаззати иттифок.
 Ҳама чун сафи гунча паҳлуи ҳам,
 Муҳайё ба бўисдани рӯи ҳам.
 Чу лабҳо зи ҳам як наво муштағил,
 Чу миҷгон як андоз таҳрики дил.
 Агар аз диле парфишон шуд шикаст,
 Ба сад чехра чун ранг гардаш нишаст.
 В-агар шишан ашкҳо омад ба санг,
 Зи мавҷаш садо тохт бар калби ранг.
 Ба сад мавҷ як дил чу аҷзон об,
 Пур аз ҷӯши як май чу минои об.
 Зи ҷузъе агар хурраи сар кашид,
 Чу субҳаш табассум бар аҷзо дамид.
 Зи рафъи дуй чун ҳаёлу назар
 Намудор э-оннан якдигар.

Ба арзи адон мухлифинамо
 Чу рабти сухан сарфи як муддаё.
 Зи бас, к-аз хаму печ озодаанд,
 Ба ҳамвории як кадах бодаанд.
 Сипехранд дар зарра пинҳон шуда,
 Мухитанд аз катра урѐн шуда.
 На чандон зи ранги таъаллуқ чудо,
 Ки пахлу кашад нақше аз бурѐ.
 На чандон зи гарди тақаллуф бурун,
 Ки гардад маъонӣ иборатфусун.
 Хама олами дафтари содагӣ,
 Хама хатшиносони озодагӣ.
 Ба фаҳми адо, чун хирад, ҷумла хӯш,
 Бар овози дил, ҳамчу дил, ҷумла гӯш.
 Ба изҳор ранге наёвардаанд,
 Чу хун якқалам ҷӯш дар пардаанд.
 Ба забти нафас чун алаб устувор,
 Ба сатри хато сад ҳаё пардадор,
 Ба аҳди вафо чун вафо мустақил,
 Ба паймони улфат гусастангусил.
 Сахархез ҷое, ки дам мезананд,¹²¹
 Сабот аст, ҳар ҷо кадам мезананд.
 Ба ҳар ҷо шуданд обѐри намуд,
 Чаман вақфи чашме, ки мижгон кушуд.
 Шухуди азал нашьан комашон,
 Қаманди ҳақиқат хати чомашон.
 Хама ҷаста чун ҳиммат аз рангу бӯ,
 Хама чун ғано сафдари орзу.
 Зи асбоби андешан хайру шар
 Ба тегӣ ғано карда катъи назар.
 Дари шавкати аҷз афлокфарш,
 Сари хоксорӣ ба сомони арш.
 Хама домани факр чун осмон
 Ба ҳам ҷида аз гарди ранги ҷаҳон.
 Нишаста зи безҳтиѐҷӣ чудо
 Равонию гирой аз дасту но.

Чу гул гар кафе во кушояд фарах,
 Нагиранд аз асбоб илло қадаҳ.
 Агар завқи рафтаи кунад уштулум,
 Ба лағзиш хироманд то пои хум.
 Дар оннан беҳудӣ чояшон,
 Ду олам сароби тамошоношон.
 Ба ин ранг аз оннан эътибор
 Баҳоранд, ҳар ҷо шаванд ошкор.
 Бигиранд абру биханданд гул,
 Биболанд шавқу бичӯшанд мул.
 Ба ҳуснанд нозу ба онна об,
 Ба гул шабнаму бар чаман моҳтоб.
 Ба ҳар кас бичӯшанд, боғаш кунанд.
 Чу май як хумистон димоғаш кунанд.
 Хама гар ба носур ҳамдам шаванд,
 Гудозанд чандон, ки марҳам шаванд.
 На завқи бузургӣ, на фикри сарӣ,
 Хама оби оннан дилбарӣ.
 Ба дайру ҳарам баста роҳи ҳавас,
 Зихудрафтаи тавфи дил чун ҷарас.
 Қаромот — аз шӯҳрат озодагӣ,
 Бузургӣ — ба пои ҳам афтодагӣ.
 Гузоранд агар по ба рӯи замин,
 Бисоянд умре ба узраш чабин.
 Бубинанд агар зери по неши хор,
 Бигирандаш аз обила дар канор.
 Чи дар сайри хилват, чи дар тавфи чамъ
 Чабин пеш-пешӣ қадам ҳамчу шамъ.
 Диханд аз камоли ҳақиқатмаол
 Дар оннан хок арзи мисол.
 Қафи хок, аммо тухӣ аз губор,
 Нами ашк, лек обрӯи баҳор.
 Хама, нусхаи як сучунданду бас,
 Камолот таслиму боқӣ ҳавас.
 Мубарро зи иқболи нақши сифот,
 Зи нафӣи сифат ҳар яке айни зот.

Ба ранге тихй гашта ҳар як зи хеш,
 Қи олам пурй аз хало бурда пеш.
 Бурун часта аз рангу бӯ омада,
 Зи худ рафта чандон, ки ӯ омада.
 Чудо аз каму кайфи уммеду бим,
 Ба майхона чун бӯи саҳбо муқим.

КАЯФИЯТИ МАЙХОНА

Чй майхона? Ифшон асрори шавқ,
 Гулафшонии ранги гулзори шавқ.
 Ниҳоле ба сад гул бурун омада,
 Баҳоре ба чӯши чунун омада.
 Зи лабҳои махмури мастони ӯ
 Ба ҳамёни гул гулистони ӯ.
 Зи чашми харифони соғарпараст
 Хаё як чаман наргисистон ба даст.
 Хани шох — қач қардани шишаҳо,
 Рамн мавҷ — болидани решаҳо.
 Тилисми фусуни чунонманзаре,
 Зи ҳар чони май олами дигаре.
 Шабу рӯзи дигар, ҷаҳоне дигар,
 Замине дигар, осмоне дигар.
 Баҳораш губор аз дил ангехтан,
 Тараб гарди хоҳиш бурун рехтан.
 Дами беҳудй субҳи иди наҷот,
 Сияҳмастй эҷоди шони барот.
 Чу онна ишратбинон ҳузур,
 Чу фирдавс меҳмонсарои сурур.
 Зи шӯри ҷигарҳо намакдони ӯ,
 Ҷабинҳои фарши адаб хони ӯ.
 Нишот аз хурӯши наҷаш ишрате,
 Ҳаловат зи нукли маяш лаззате.
 Салон қарам, беқарори хаё,
 Навои вафо, ошиқи марҳабо.

Хамидан зи мно тавозуънисор,
 Дамидан зи соғар мадори баҳор.
 Дили соф сарчӯши сахбон ӯ,
 Сарафкандагӣ дурди минон ӯ.
 Забон то кунад зикри файзаш ҳавас,
 Сахарҳо ҳучум оварад бар нафас.
 Ба рағиниаш гар барад дида роҳ,
 Чаман даста бандад ба тори нигоҳ.
 Бисоте, ки то дар назар чиданд,
 Ба ҳар зарра сад ҳулд бахшидаанд.
 Чаҳон нуқтае аз хати соғараш,
 Фалак чашме аз рағзани мичмараш.
 Қадун ҳаёлаш сари сарварон,
 Сабӯяш димоги гановарварон.
 Зи хокаш ба гардун тавон роҳ бурд,
 Чу кайфияти нашъа дар табъи дурд.
 Кафи хокаш он ҷо ки гил мешавад,
 Агар субҳа созанд, дил мешавад.
 Қадаҳсози шавқаш маҳу офтоб,
 Маяшро фалак шишагар чун ҳубоб.
 Дару бомаш адиову аълои дил,
 Фазо якқалам вошуданҳои дил.
 Ба олам, ки якдаст вайрона аст,
 Агар хонае ҳаст, майхона аст.
 Ҳамин хона оннан зиindaгист,
 Ҳамин манзил оғӯши пояндагист.
 Дар ин гӯша орони умр асту бас,
 Тасалли дар онна дорад нафас.
 Зи девони асрори ин паҳидашт
 Нигоҳи тааммул саросар гузашт.
 Вале ҳар қадар рамзи маъни шикоят,
 Чуз ин хона байти баламде наёфт.
 Чӣ байт аст ин ҳайратистони ҳол,
 Ки ҳуи шуд зи мазмуни фаҳмаш ҳаёл?
 Ба табъе, ки аз ҳастияш кулфат аст,
 Харобот маъмуран улфат аст.

Тавон аз сари улфати чон гузашт.
Валекни зи майхона натвон гузашт,
Қи аз резан согару шишаҳо
Ба дӯши шикасти дил аст ин бино.
Ба ҳар ҷо бувад мавҷи май ошкор,
Нафас мекашад домани дил ба хор.
Қиро саъйи ваҳшат кашад з-ин мақом?
Қи ҷохест дар ҳар қадам нақши ҷом.
Агар тавба сомони рафтан кунад,
Асо аз садон шикастан кунад.
Дар ин ҷо пайи ҳар ду олам гум аст,
Ҷаҳон аз муқимони пойи хум аст.
На ҳушёр аз ин хона рафту на маст,
Магар тавба,

он ҳам ба дӯши шикаст.

Маврус аз камоли дабистони шавъ,
Қи ин ҷо нагунҷад ба ҷуз машқи завқ.
Ба таҳрири васфаш зи аҷзи рақам
Ба бинӣ кашад хат забони қалам.¹⁰²
Ибороти пеш аз хати мовуман
Зи нӯки қалам ҷумла ҳас дар даҳан.
Ба тавсифи ин базми даъвиғудоз
Нафас чун дами субҳ шабнамтироз.
Ҷигар меғудозад дар андешаам,
Ҷӣ сон гул кунад аз забон решаам?
Баёнроғ аз тинати мунфазил
Фигонҳо гирех дар найистони дил.
Ба ҳайрат қадам зад дар ин ҷилвагоҳ
Таппидан дар оғӯши набзи нигоҳ.
Дар ин соҳ маҳв аст оҳангҳо,
Ҷу гул согару гардиши рангҳо.
Ҷӣ лоғад суҳан? Зикри майхона аст,
Қи то дам зинӣ,

хӯш девона аст.

Магар бўсам аз аҷз пойи хуме,
Ба гирдоб дуздам сар аз қулзуме.

ДАР СИФАТИ ХУМ

Зи хум мезанад шавқам акнуи аёғ,
Қи аз хишти ў офтоб аст доғ.
Чӣ хум? Офтоби таҷаллишарор,
Муҳити камол, офтоби виқор.
Шукӯҳ ошкоро зи осори ў,
Бузургӣ намоён зи атвори ў.
Наҳанге, ки баҳраш ба ком андар аст,
Муҳите, ки ҳар қатрааш гавҳар аст.
Шавад гар зи мавҷаш талотум аён,
Бишӯяд ба гардун хати Қаҳқашон.
Хубобе ки аз пардааш сар кашад,
Ду олам ба ҷазби нафас даркашад.
Зи тамкии он баҳри ҷоҳу ҷалол
Чу саҳро ба кӯҳсор пушти ҳаёл.
Зи пардози хишти таҳайюрасар
Ба девори оина рӯи назар.
Ба ранге виқори гаронсанги ў,
Қи тамкии аз ў рафта дар худ фурӯ.
Зи бораи ҷабини замин обрас,
Зи ҷӯшаш фалак қолаби хишту бас.
Ба ғунҷониши он шукӯҳофарин
Шинкам карда дар ноғ пинҳон замин.
Ба ҳар ҷо шавад ҳайаташ бениқоб,
Тасаввур кунад як гирех ҳоку об.
Ҷаҳон чун садаф баҳри¹⁰⁷ оғӯши дурр
Тихӣ шуд зи худ, то аз ў гашт пур.
Чу гардун зи бас вусъати доманаш
Ҳамон доманаш гашта пироманаш.
Ба ҷавлони андешаи рози ғайб
На по ғайри доман, на сар ғайри ҷайб.
Бувад ҷӯши асрор пӯшиданаи
Чу дарё ба лаб хок молиданаи.
Зи нанги кудурат чу баҳр аз ҳасон
Кунад сояи хеш дар худ ниҳон.

Хамири гуҳар пухтаи лойи ў,
 Ки чун соя маҳв аст дар пойи ў.
 Фазояш чунон софии сина рехт,
 Ки аз хоки ў бояд оина рехт.
 Мағў хум, саари баҳр, тўфони хўш,
 Ки аз мағзи мастист идрокчўш.
 Фалотуни дониш ба фикраш гум аст,
 На хум, осмони чунунанчум аст.
 Хирад кай ба авҷи ҳавояш расад?
 Ки Мачиун шавад то ба пояш расад.
 Баҳори май аз пайкараш гулфурўш,
 Чу кўҳе, к-аз ў мезанад лола чўш.
 Зи вачди тапидан дилаш нағмазор,
 Садохост дар пардаи кўҳсор.
 Ба зерӣ замин Тури хобидае,
 Бисоти таҷаллӣ ба дил чидае.
 Чаҳон Мусии ҳасрати Тури ў,
 Зихудрафтаи олами нури ў.
 Дил аз оғаҳӣ баҳри гардунхубоб,
 Гиребон ҳамон матлаҳи офтоб.
 Шукўҳи хароботи мастипанох,
 Маю шишаву чомро қиблагоҳ.
 Чароғи ҳаёлаш ба ҳар анчуман
 Зи рангинии нашъа партавфикан.
 Агар сархуше ҳаст, масрури ўст,
 В-агар беқарорест, маҳмури ўст.
 Аз ў бастағиҳо кушоншмасал,
 Аз ў уқдаи токи андеша ҳал.
 Аз ў хоксорӣ ба он дастгоҳ,
 Ки бояд шикастан ба гардун кулоҳ.
 Замингирнаш он кадар сарбаланд,
 Ки натвон фикандан зи хўшаш каманд.
 Ба он зарф, к-аз вусъати зарфи ў
 Тавон кард чандин фалак сарфи ў.
 Надодаст чуз арзи як чайби чок,
 Қ-аз ин беш натвон дамидан зи хок.

Қамолаш чунон хоксоригузин,
Қ-аз ӯ нашта молид рӯ бар замин.
Тани хоксораш чунон дарнишаст,
Ки аз нақши по ҳам фурутар нишаст.
Нагардад ба хокаш ниҳон рози дил,
Нахобад ба ҳар сурма овози дил.
Ба мастони ин базм ташвиш нест,
Пас аз марг афсурдаандеш кист?
Зи сози хум ин нарма шӯхналам,
Ки тӯфони шавкест дар хок ҳам.
Агар нашта, гар ток чӯшидааст,
Ҳама аз дили хок чӯшидааст.
Аз ин хум навое бурун метанад,
Ки чандин дил ин ҷо ба хун метанад.

Ҳикоят

Шабе доштам сайри майхонае,
Зи андеша дар даст паймонае,
Ки олам ҳама кулфатолудагист,
Табу тоби мавҷи наёсудагист.
Дар ин ибратободи гуфтушунуфт
Ҳамин сайри майхона айшест муфт.
Зи қонуни таҳкикам омад ба гӯш,
Ки эй соғарат рафта аз ҷанги хӯш,
Хаёли ту масруфи ваҳмоварист,
Тааммул надорӣ, ингаҳ сарсарист.
Дилат баски дар фикри роҳат гудохт,
Суроғи тасалли ба майхона бохт.
Чу тамйиз дар имтиҳон оядат,
Аз ин хона ҳам дил ба ҷон оядат.
Тилисми зухур аст, эй беҳабар,
Дар ин ҷо гумони тасалли мабар.
Зи дайру ҳарам то мақомоти дил
Наҷӯшид ҷуз заҳмати обу гил.

Бинои ҷаҳон бар сари офат аст.
 Дар офат осудагӣ тӯҳмат аст.
 Зухур имтиҳонгоҳи ором нест,
 Майи офият вақфи ин ҷом нест.
 Хирадро ба гафлат мақун муттаҳам,
 Ки сози зухур аст майхона ҳам.
 Зи хумҳои ин базми роҳатгудоз
 Аён аст пӯшидагӣҳои роз.
 Тараб сайди кас муфт кай мешавад?
 Дил он дам, ки хун гашт, май мешавад.
 Ба май инз сомони ишрат кучост?
 Агар нашьае хаст, он хунбаҳост.
 Ҷигарҳо ба хун хуфту майхона шуд,
 Зи бас ранг гардид, паймона шуд.
 Замингирӣ аз нашьаи роҳате
 Чу хум медихад муждан ишрате.
 Вале офият ку дар ин арсагоҳ?
 Ки ин ҷо сар аз хишт дорад кулоҳ.
 Шикастест мазруфи ин зарфҳо,
 Фаноест мазмуни ин ҳарфҳо.
 Гар осудагӣ мақсади ӯрзӯст,
 Суроғаш ҳароботи берангубӯст.
 Чу хоҳӣ ба он нашьа мавсул гашт,
 Зи асбоби тақинд бояд гузашт.
 Дар ин базм ҳоке тавон шуд, к-аз ӯ
 На хум гул кунад, не қадаҳ, се сабӯ.
 Ки то зарф бокист, яъне сифот,
 Зи роҳат нишон нест, яъне ин зот.
 Ба кадри нумӯ офати хирман аст,
 Хазон дархури сози гул кардан аст.
 Дар ин сайдгоҳи таҳайюржафас
 Набояд нафас зад магар бенафас.
 Ба гайр аз ҳамӯшӣ чӣ лофад касе?
 Зи тори гусастан чӣ бофад касе?
 Суроҳӣ кунад кулкул аз ҷӯши мул,
 Қадаҳ гӯядаш: дам мазан, лотакул,¹²⁴

Ки ин базм оннан беҳушист,
Шаробаш адабсурман хомӯшист,
Нафас то кашӣ, яъс хун рехтаст,
Тихӣ гаштан аз худ бурун рехтаст.

КАЙФИЯТИ ЧОМ

Манам бандан ҳалқадаргӯши чом,
Ки лабрезӣ май бод оғӯши чом.
Чӣ чом? Интиҳоби ҳароботи сунъ,
Назаргоҳи кайфияти зоти сунъ.
Даҳони адаб, қолаби хомӯшӣ,
Саропо лаб аммо лаби хомӯшӣ.
Ба кайфияташ безабонӣ кучост?
Ба ин хомӯшиҳо даҳонӣ кучост?
Ба базме, ки ин безабони хамӯш
Ба оҳанги танбеҳи арбоби хӯш
Зи амвочи саҳбо кушояд забон,
Ҷаҳон нест ҷуз беҳудитарҷумон.
Ба хомӯшини ин таҳайюрҷарас
Зи худ рафта сад қорвои пешу пас.
Тавон э-ин ҷарас ёфт, бекилу қол,
Суроғи зи худ рафтагонӣ ҳаёл.
Ба шӯри таназъум хамӯшигузини,
Тихидастни ӯ навоофарини.
Дарояш лаби сеҳр во мекунад.
Ки дар бедилиҳо садо мекунад.
Далели тарабҳо кушоди дилаш,
Видоён алам бастанӣ маҳмилаш.
Надорад дабистони ҳастихиғоб
Ҷуз ӯ як варақ нусхаи сад китоб.
Ба илми назар ҳикматулайини роз,
Ба дарси нигаҳ сад ишороти ноз.
Ҳам аз ҷашми ӯ карда рафъи ҳичоб
Адоҳон абрӯи мавҷи шароб.

Зи кайфияти ўст хотирнишон,
 Ки дар хомӯшӣ чашм гардад забон.
 Мизочаш ба он софин машраб аст,
 Ки рози дилаш чуи сухан бар лаб аст.
 Зи табъаш мухол аст гардад раҳо,
 Ки лағзиш гирифтаст пои сафо.
 Баҳорест дар барги гул мавҷзан,
 Мухитест дар катра тўфоншикан.
 Табассумлабе мавҷи май дар камин,
 Дар абрӯи меҳроб эҷози чин.
 Ба сад парда нозуктар аз барги гул,
 Дарунаш бурунпарвари ранги мул.
 Латофат ба табъаш ҷӣ иршод кард,
 Ки ҷӯши табассум лаб эҷод кард?
 Ба бӯсаш, ки нӯшест бе ранҷи неш,
 Ба ҳар сӯ хиромад, лаб ояд ба пеш.
 Назокат ба он пардааш раҳбар аст,
 Ки сайраш чу лаб то лаби дигар аст.
 Зи нозукдилӣ обилағавҳаре,
 Ки дар доманаш хуфта чашми таре.
 Зи лабрезин бодан лоларанг
 Чаман бурда захми ҷакидан ба ҷанг.
 Нишоташ гудози дил андӯхтан,
 Мижа бастанаш лаб ба май дӯхтан.
 Зи бас майкашӣ нест хобошно,
 Чу чашме ки бошад ба об ошно.
 Лабаш карда аз май хубоб ошкор,
 Ки ҳаст ин таби гарм табхолабор.
 Ҷӣ парво гар афсурдане дар пай аст?
 Сараш гарм аз офтоби май аст.
 Агар ҷуръа, гулрезин оғӯши ўст,
 В-агар катран май, дурри гӯши ўст.
 Ба ҷуз бода хуне надорад танаш,
 Ҳамон як гул аз ҷайб то доманаш.
 Зи нақши дигар хотамаш сода аст,
 Агар ном пайдо кунад, бода аст.

Гулашро зи май файзи шабнам бас аст,
 Нигин мардуми чашми хотам бас аст.
 Бувад мавҷи май тегу мино ниём,
 Сипардори он шишан софи ҷом.
 Зи захми чигар коса орад ба пеш,
 Барад об аз он тег дар ҷӯи хеш.
 Агар бода об аст, ӯ гавҳар аст.
 В-агар оташ, ин ташти хун миҷмар аст.
 Ба ранги далерони соҳибчигар
 Зи захмаш дамад обрӯ гул ба сар.
 Тарабҳо аз ин бург гул чндаанд,
 Сари ғам дар ин ташт бибридаанд.
 Мағӯ ҷоми май, доғи ҳайроние,
 Зи сар то кадам чашми курбоние.
 Надонам, ҷӣ тӯфон барангехтанд,
 Ки дар чашми ӯ хуни ӯ рехтанд?
 Ба чашмаш зи ранги майи долагун
 Нигоҳ нест ҷуз печиши мавҷи хун.
 Чу доғи сиёҳӣ бурун рехта,
 Дар онна тимсоли хун рехта.
 Зи оннааш мавҷи май ошкор
 Чу хоби парешон ба чашми хумор.
 Намандуда гулгунии пайкаре,
 Шикасти мижа вақфи чашми таре.
 Дар ин базм ин бедили синареш
 Саропост захми намоёни хеш.
 Ҷӣ соғар? Маҳе меҳр дар домане,
 Хилолофариннанда пиромане.
 Ҷабинишгобе, зиёнашрабе,
 Сахарчилвахусне, махнавлабе.
 Тавозӯнасаб лӯъбате синасоф,
 Хамидан зи ҳар ҷонибаш дар тавоф,
 Хаё беҳуди чашми шахлон ӯ,
 Ҷунун доғи вазъи адабзон ӯ.
 Ҷӣ миқдор бо улфат омехтаст,
 Ки ҳар сӯ лаби маъзарат рехтаст.

Кафаш байъатободи меҳри камол,
 Лабаш бўсагоҳи хучуми ҳилол.
 Ба каф ҷилваи тахти шоҳӣ кунад,
 Ба лаб чун расад, качқулоҳӣ кунад.
 Чароғе зи фонус берунишин,
 Чу дасти карам душмани остин.
 Баланд аз камар домани ҷидае,
 Гиребони бар хеш болидае.
 Кафи боддасташ ба он содагӣ
 Бароти зи гирой озодагӣ.
 Ба он бениёзӣ ғанохош беш,
 Ки нагрифт дар даст ҷуз дасти хеш.
 Зи гирояш то намонад нишон
 Сари панча доманбанохунфишон.
 Зи бас нохун аз худ бурун ҷидааст.
 Кафаш уклан бозгардида аст.
 Кушоди кафаш арзи ин дастгоҳ,
 Ки гирой аз дасти мастон махоҳ.
 Кафаш, к-аз сафо нест нохун ба дӯш,
 Бувад ҷангули боз дар сайди хӯш.
 Надорад ғами очизӣ ранҷааш,
 Зи май хуфта тасхир дар панҷааш.
 Забардастӣ оннан дасти ӯ,
 Хама дастҳо чун кадам пасти ӯ.
 Сафо сина молида бар синааш,
 Адаб даст бар дасти оннааш.
 Ба базм аз кафи ҳар кӣ ин гул дамид,
 Лаби орзу ғунҷаи бўс дид.
 Ба тарки адаб ҳар кӣ дасташ гирифт,
 Чунун мӯхтасиб ғашту масташ гирифт.
 Мағӯ ҷоми май, хайрате хуншуда,
 Дили ҷоке аз сина беруш шуда.
 Гули ишрате реша баркандае,
 Ба вазъи ду олам лаби хандае,
 Ба айбу ҳунар ҷашм нодӯхта,
 Чароғе зи сулҳи кул азфрӯхта.

Ба ҳайрат намоён дар ин чилвагоҳ,
 Чу онна чашми тикӣ аз нигоҳ.
 Дар ин онна ҳусни рози дил аст,
 Дар ин бӯта¹⁰⁵ ранги гудози дил аст.
 Биҳиште чунун карда дар кавсаре,
 Дил аз во шудан гашта чашми таре.
 Агар дил, агар дида, чоми мул аст,
 Агар доғ, агар захм, ранги гул аст.
 Ба он тозарӯй, ки то рух намуд,
 Зи рангаш нигоҳ бӯи мастӣ рабуд.
 Зи бас дилкушоист оҳанги ӯ,
 Чу гул тӯҳмати гунчагӣ нанги ӯ.
 Ҳамон созу барги тарабхандаҳо,
 Зи мавҷи маяш ханда дандоннамо.
 Ба табъаш хаёли кӣ чо кардааст,
 Ки дил то лаб оғӯши вокарда аст?
 Надидаст оннаи чашма хӯш
 Ба ин файз сарчашмае хандачӯш.
 Дамидаст э-ин чашман, сеҳрфан
 Ба ҳар мавҷ субҳе шафақ хандазан.
 Зи мавҷаш чунун беҳудилангар аст,
 Зи субҳаш киёмат гиребондар аст.
 Тараб рабти дилтангӣ ин чо гусехт,
 Ки ҳар сӯ лабе во кунад, субҳ рехт.
 Хароботи баҳри тарабгавҳар аст,
 Ки гирдоби он гардиши соғар аст.
 Зи соғар рамузи майи ноб пурс,
 Суроги гуҳар ҳам зи гирдоб пурс.
 Зи чангаш бурун нест софи тараб,
 Дар ин чо буридаст нофи тараб.¹⁰⁶
 Ба васфаш, ки тамҳиди соғаркашист,
 Сухан нашъалабрези гавҳаркашист.
 Ҳама гар сар аз чайби най мекашад,
 Нафас як харобот май мекашад.
 Зи кайфияти файзи давраш мапурс,
 Қабоб аст ҳайрат, зи тавраш мапурс.

Ба андешааш то занад хӯш чанг,
 Ба сомони гардаш расидаст ранг.
 Лаби ҳар кӣ хамёза ангехтаст,
 Гули орзӯиш бурун рехтаст.
 Аз ӯ хасрати оламе тоза аст,
 Ки хамёза таклифи хамёза аст.
 Бахори назар шӯҳни ранги ӯ,
 Кушоди дил ороиши чанги ӯ.
 Қафи дилкушояш пайи имтиҳон
 Кунад нохун аз мавҷи сахбо аён,
 Ки бо уқдаи дил мадуро кунад,
 Чу чашми хубобаш ба худ во кунад.
 Нукуши кафаш мавҷи сахбозухур,
 Хати нусхаи офтоб аст иур.
 Ба табъаш аз он мавҷаи беқарор
 Рағу решаи беҳудӣ устувор.
 Чу онна якдаст чавҳарматоъ,
 Зи хуршед чӯшида хатти шуъоъ.
 Хамин мавҷи май нохуни дасти ӯст,
 Ки завқи хароши чигар масти ӯст.
 Надонам, ба чони ки нохунзан аст,
 Ки аз мавҷ сар то кадам нохун аст?
 Чаманзори асрори мастибахор
 Хамин наргис оварда бар рӯи кор,
 Ки мастон агар дидае во кунанд,
 Ба ин чашм мастӣ тамошо кунанд.
 Зи наргис рағи гул агар чиданд,
 Хамон дар қадаҳ мавҷи май диданд.
 Қадаҳ нест, миръоти маънинамост,
 Ки мавҷи маяш чавҳари хӯшхост.
 Тихӣ гаштанаш шӯри дилро сабаб,
 Зи лабрезнаш чони кулфат ба лаб.
 Қадаҳ мӯҳрдори шукӯҳи ҷамест,
 Сулаймони ороиши хотамест,
 Ки шуд санг нарма аз шукӯҳи ҷамаш,
 Ақиқ об гардид дар хотамаш.

Дар ин базм ҳар ҷо қадаҳ мекашанд,
 Зи ғам интиқоми фараҳ мекашанд.
 Ҷамоли тараброст оннадон,
 Ҷу гул тоғри рангро ошён.
 Ҷилобахши оннан бегамӣ,
 Дари айшро ҳалқаи хуррамӣ.
 Ҷу ҳусни маъонӣ гирифтори хат,
 Саронош як ҳалқа зуннори хат.
 Тараб дар тилисми хаташ мавҷзан,
 Ҷаман карда дар тавқи кумрӣ ватан.
 Қадаҳ фитнан ҷашми масти касест,
 Хаташ якқалам ҷуз хати сурма нест.
 Хирад то зи кулфат нахонад ғусун,
 Ба ин хат тавон кард машқи ҷунун.
 Қадаҳ ҷашман мавҷи асрори кист?
 Қадаҳ дидан бахти бедори кист?
 Ба хомӯшӣ устоди аҳли суҳан,
 Ба ҳайронӣ оннан ҳоли ман.
 Сари зонуи хеш пешонинаш,
 Зи атрофи доман гиребонинаш.
 Дил, аммо ғуру рафта дар ҷоки хеш,
 Саре баста, лекин ба фитрони хеш.
 Мухите гуҳар дар табак кардае,
 Ҷабине зи мастӣ арақ кардае.
 Ба як ҷуръааш ваҳшини айш ром,
 Дилу дидааш сайди як ҳалқадом.
 Ҷамин ҳалқадом аст ишратнафас,
 Ҷамин нуқта парғори давр асту бас.
 Занад ғар ба ҳар базм сад давр беш,
 Бувад ҳамчунон маркази хатти хеш.
 Ба бозичан ҷорсӯи зухур,
 Қи ҳар кас ба ҷизест масти сурур.
 Қадаҳ мурғи дастӣ ҳарифон хуш аст,
 Зи амвоҷи саҳбо парафшон хуш аст.
 Ба кунҷи хароботи айшинтиҳоб,
 Қи дорад димоғи маҳу офтоб,

Дил аз партави бода равшан бас аст,
Дар ин хона як чом равшан бас аст.
Чуз ин дар хузури кушодет нест,
Ту соғар талаб кун, муродет нест.

Ҳикоят

Насихатгаре ваъз омода дошт,
Нафасгармин хурмати бода дошт,
Ки бар улфати май наяфшонда даст,
Хумори майи фазл натвон шикаст.
Ба базми карам даст соғаркамин
Надорад дуъои иҷобаткарин.
Нахустин каф аз чомин май сода кун,
Дигар хешро раҳматомода кун.
Бичӯшид ринде, ки эй беҳабар,
Зи харфе, ки гуфти, набурдӣ асар.
Ба мастон зи тамҳиди никори май
Аён гашт таъзими асрори май,
Ки то чомин май дар кафи ҳиммат аст,
Дилат ҳар чӣ хоҳиш кунад, ҳиҷлат аст.
Ду олам ба ҷанги дуъо хоستان,
Бисотест аз кӯри оростан.
Дари факр зан, ҳоҳ шохӣ талаб,
Зи минову чом он чӣ хоҳӣ, талаб.
Даме к-орзӯ шуд зи май комёб,
Дуъои дигар, гӯ, машав мустачоб.
Вале ҷои раҳм аст, агар оғаҳист,
Ба дасте, ки аз ҷому мино тижист.

КАЯФИЯТИ МИНО

Чӣ мино? Ниҳоли ҷаманзори роз,
Таҷаллиғаи ранги асрори ноз.

Тарабнагман сози чандин мақом,
 Суроҳӣ ба Чин, дар Ҳалаб шиша ном.
 Ба чое сафолни бати обу гил,
 Ба чое каду, дар мақомест дил.
 Асарҳои мазруф кайфияташ,
 Чаман чилван ранги зарфияташ.
 Дурустиш сад анҷуман инбисот,
 Шикастан хазони ду олам нишот.
 Ҷигар соғари хун зи ранги мулаш,
 Тапишҳои дил бисмили кулқулаш.
 Латофат зи табъаш латофатбаён,
 Назокат зи рангаш назокатнишон.
 Зиё аз рухаш хуси пардохта,
 Сафо дар дилаш ранги дил бохта.
 Хаё шабнамн ҷабҳан монлаш,
 Адаб чун гуҳар маҳви обу гилаш.
 Тавозӯниҳоле, ки аз шохӣ ў
 Чу шабнам дамад ранг ҳам сарфурӯ.
 Шукуфтанбахоре, ки то гул кунад,
 Ба сад хандан гунча кулкул кунад.
 Зи кулкул нафасбахши тимсоли ранг,
 Хамин ҷо садо мекашад боли ранг.
 Тарабгоҳи кайфияти сармадӣ,
 Тихиқолаб, аммо пур аз беҳудӣ.
 Дилаш ҳар қадар гардад аз худ тикӣ,
 Зи ранги тараб гул кунад фарбеҳӣ.
 Набошад ба ин обрӯ ҳеҷ кас,
 Ки хуни дилаш сарфи ранг асту бас.
 Сари хум чу дурди маяш зери по,
 Қафи нашъаро гардани ў асо.
 Най аз кулқулаш карда касби хурӯш,
 Ки чун нашъа зад нағма бар қалби ҳӯш.
 Чаман бўсае рехт бар доманаш,
 Ки дар барги гул рехт пироманаш.
 Фалак гар сафояш тамошо кунад,
 Нӯҳ онна як хайрат иншо кунад.

Гар ин шохиди шавк чинзода аст,
 Зи гарди алам доманаш сода аст,
 Ки аз нанги вазъи кудураткамин
 Нашуд остинаш шакаррези чин.
 Зи таъсири табъи сафопарвараш
 Нарӯяд сари мӯе аз пайкараш,
 Ки ин дилфиреби суроҳилакаб
 Хитоннажод асту чининасаб.
 Маҳи тинаташро калаф тӯхмат аст,
 Зи мӯ бар тани чиниён офат аст.
 Хама гар нависӣ ба мушки Хито,
 Шавад нола мӯ бар тани нофаҳо.
 Калаф барнатобад маҳи равшанаш,
 Сияҳтоби тег аст мӯ бар танаш.
 В-агар бар сараш соя афканд мӯ,
 Ба зерн снѣхист¹⁰⁷ овози ӯ.
 Чӣ асрор дар субҳи изҳори ӯст,
 Ки андешан мӯ шаби тори ӯст?
 Зи раънониҳолони ин чилсагоҳ
 Димоги баландаш ба он дастгоҳ,
 Ки аз хайраташ дидан нашьабни
 Кадах мегузорад ба рӯи замин.
 Ниҳони чунунбарги мастичаман,
 Шукуфа ҳам аз пунбааш мавҷзан.
 Нагардад ба хушкӣ талабгори об,
 Ки мавҷи сафояш кунад кори об.
 Зи хушкӣ ба он устухонпарвари,
 Ки мағз аз ҳичобаш фурӯнад тарӣ.
 Ба гулзори сурат ниҳони гуле,
 Ба маъий гудози дили булбуле.
 Ба ҳар ҷо ҳам оварда шохи гулаш,
 Чунун карда минқорини булбулаш.
 Зихӣ, нахли шавки назокатсамар,
 Ки аз ёди сангаш бирезад чигар.
 Дар андешааш асл то нақш бааст,
 Зи фаръаш наболнд гайр аз инҷаст.

Ба ташвиши гайре нашӯрад сараш
 Ҳам аз тухм ҷӯшад шикасти бараш.
 Аз ин сарв дар гулшани эътибор
 Гудози диле буд, к-омад ба бор.
 Ба обу гилаш дарде омехтаст,
 Қи то дам занад, дил бурун рехтаст.
 Қазояш ба он тозагӣ офарид,
 Қи дар устухонаш тавон мағз дид.
 Чӣ ғам кард дар тинаташ ошён,
 Қи мағзаш ба хун хуфт дар устухон?
 Ба ҳар ҷо лаби дарди дил во кунад,
 Чигар резадӯ нола нишӯ кунад.
 Ҳамон кулқули аҷзмансуби ӯ
 Чу бисмил шавад-сатри мактуби ӯ.
 Гулӯн бурида надорад забон,
 Магар мавҷи хунаш шавад тарҷумон.
 Нафас аз гулӯнаш дамад лолағун,
 Губор аст дар кӯчаи захм хун.
 Надонам, чӣ фаҳмид аз ин анҷуман,
 Қи гардид ашқаш далели суҳан?
 Ба арзи нафас хуни дил дар камин,
 Зи нақди суҳан ашқ дар остин.
 Фингон аз дилаш мушкил ояд бурун,
 Нафас ҳам магар бисмил ояд бурун.
 Зи нозукдилиҳо бувад рӯзу шаб
 Зи мавҷи маяш ҷони ширин ба лаб.
 Ҳамон гармии бода дорад фусун,
 Қи аз пунба табҳолаш орад бурун.
 Бинон вифоқ инчунин кам нӣҳанд,
 Қи дил захму бар дида марҳам нӣҳанд.
 Зи ашқи чигарранги ӯ субҳу шом
 Чароғест равшан ба меҳробӣ ҷом.
 Сараш бо уруҷи ду олам фараҳ
 Наёнд фурӯ чуз ба фикри кадаҳ.
 Ба по обида нест чуз соғараш,
 Қи бе хуни дил нағзарад аз сараш.

Ба ишрат мадон офият ҳосилаш,
 Шикастест аз мавҷи май дар дилаш.
 Зи мавҷи май он ҷо ки хезад садо,
 Зи рангаш шикастест ҷавҳарнамо.
 Ба сар пунбаи рӯи доғаш гул аст,
 Садон шикасти дилаш кулкул аст.
 Мағу кулкул, оби руҳи гуфтугӯст,
 Ки чандии гудози ҷигар сарфи ӯст.
 Шабу рӯз ин лӯъбати сеҳрфан
 Зи хуни дилу дида ронад сухан.
 Чу равшанхаёлони фитраткаманд
 Ба арз орад аз нашъа фикри баланд.
 Ба мазмуни он фикр ҳар ҷо расӣ,
 Равӣ аз худ, аммо ба худ ворасӣ.
 Қаломе, ки аз табъи ӯ кард гул,
 Мураббаъасар буд аз чор «кул»²⁰⁸
 Саҳобест ин Хизри маънинишон
 Зи оҳанги кулкул рубоъибаён.
 Нафас то ба афсунгарӣ мекашад,
 Аз ин ҳафт мино парӣ мекашад.
 Саҳоби ҷунунбарки асрорҷун,
 Ба кулкул ҳамон раъди мастихурӯш.
 Тавон кард аз ин раъди тӯфонхитоб,
 Чу май захираи як ҷаҳон хӯш об,
 Хаёл аз ҳаёлаш ба ҷайб орашад,
 Ки натвон ба ин нашъа гардан кашад.
 Дар андешаи хисраъи тозае
 Киёмат кашадаст ҳамёнае.
 Зихӣ шамъи ҳангоман инбисот,
 Ки ашқаш фурӯзад ҷароғи нишот.
 Дил аз кулкулаш шуд ба сад доғ саъй,
 Ки сеҳр аст, агар шамъ онд ба харф.
 Ҳамин шамъ дар дидаҳо сеҳр бехт,
 Ки аз рафтани ранг фоида рехт.
 Ҷароғаш ба ҳар маҳфил афрӯхтаст,
 Зи дил то гиребон дил афрӯхтаст.

Саропо дилу дидан равшане,
 Чу шамъу лаган доману гардане.
 Чӣ доман? Саводи гулистони ноз,
 Чӣ гардан? Баёзи дабистони роз.
 Агар аз баёзаш занӣ интиҳоб,
 Наёбӣ магар матлаъи офтоб.
 Ба мавҷи латофат сафои нигоҳ,
 Зи фарти¹⁰⁹ назокат намудори оҳ.
 Суруҳӣ нағъям, парихонаест,
 Қи ҳар масти савдош девонаест.
 Ба сомони савдо ҷаҳони парӣ,
 Тилисми ҷунуношёнӣ парӣ.
 Зи рангаш, ки ҳайрат ғазояд ба ҷашм,
 Парӣ оташинчилва ояд ба ҷашм.
 Зи бўяш агар хӯш ёбад суруғ,
 Хучуми парӣ пар занал дар димоғ.
 Зи кулкул ба арзи ҷунунпарпарӣ
 Тапишҳои оҳанги боли парӣ.
 Аз ӯ кори дониш тамоғ асту бас,
 Дар ин ҷо парӣ бода ном асту бас.
 Хирад ваҳшат аз бода сомон кунад,
 Мабодаш, парӣ сангборон кунад.
 Ба табъаш ҳам аз санг ваҳми ҳалал
 Далели парӣ доштан дар бағал.
 Зи мавҷаш баҳори ҷунун диданист,
 Зи токи парихона гул ҷиданист.
 Кучо шиша? Субҳе таҳайюрфусун,
 Қи аз шабнамаш мечакад ранги хун.

ДАР СИФАТИ СУРОҲӢ

Суруҳӣ сипехрест олиҷаноб,
 Бувад пунбааш субҳу май офтоб.
 Рағи гарданаш қаҳкашонэътибор,
 Ҳилолаш зи зуннори май тавқдор.

Магӯ, он раги гардан аз чоҳилист,
 Зи амвоҷи дарён равшандилист.
 Лаби кулҷулафсун гул аз шӯълаханд,
 Зи гардан ҳамон оташи май баланд.
 Гар аз шӯъла болад раги гардане,
 Баланд аст дасти зи худ рафтоне.
 Зи мастон раги гардан оростан
 Бувад аз сари хӯш бархостан.
 Агар чои гул пунбааш бар сар аст,
 Ҳам аз оташи бода хокистар аст.
 Шароре ба дил дошт дар табъи санг,
 Қи имрӯз саҳбош карданд ранг.
 Зиҳӣ, тинати майпарастифане,
 Чу май пайкари рангпирохане,
 Қи гар бишканад шишан ранги ӯ,
 Ҳамон май равон бинӣ оҳанги ӯ.
 Зи миннон май дар тарабгоҳи хӯш
 Саҳар гул ба доман, шафак субҳлӯш.
 Ба чашм аз фурӯги майи бегашаш
 Чу ёкут равшан дар об оташаш.
 Тилисме зи ҳайрат бинокардае,
 Ба хуршед шабнам бапокардае.
 Агар нукта ронӣ зи субҳи шафак,
 Зи тавсифи рангаш магардон варак.
 Яке синачоки гиребони ӯст,
 Яке бисмили ранги домони ӯст.
 Ба ҳар ҷо ҳубобаш кунад сар баланд,
 Тавон гул ба дэстори гардун фиканд.
 Расой ба дасте расо мешавад,
 Қи бо гарданаш ошно мешавад.
 Ба гулзори ишрат касе по фушурд,
 Қи шуд гарди домони мино чу дурд.
 Ба базме, ки ин шамъ равшан шавад,
 Сафоҳош чун субҳ равшан шавад.
 Бисоте, ки шуд фарши аквори ӯ,
 Дар онна болид девори ӯ.

Зи софӣ чу оннаи бегубор,
 Тағон дид рози дилаш ошкор.
 Дили софи ӯ кулфатогоҳ на,
 Дар оннааш зангро роҳ на.
 Муҳол аст, гардад кудуратнамо,
 Зи ҳар узваш онна дорад сафо.
 Лаби кинаро меҳрофи аз ӯ,
 Чаҳон наҷъан синасофи аз ӯ.
 Дар ин ҷо набинад алам ҳеҷ кас,
 Ки миност Хизре масехонафас.
 Аз ӯ ҷомеи кулфат назаргоҳи санг,
 Аз ӯ боғи ишрат гулафшони ранг.
 Хузураш тарабро ҷавон мекунад,
 Дили мурдари боғи ҷон мекунад.
 Ҷавонӣ аз ӯ мағсалонад умед,
 Сарашро агар пунба созад сафед.
 Зи гафлат мағар пунба дорад ба гӯш?
 Қаф оварда бар лаб муҳити ҳамӯш.
 Зи бас нармахуист атвори ӯ,
 Хамон пунба гул карда дастори ӯ.
 Мағӯ пунба абре шафақ зери пар,
 Арақ карда ёкуте оби гуҳар.
 Мағӯ пунба, нури дили ҷамъи ӯст,
 Фурӯғи баҳори гули шамъи ӯст.
 Аз он пунба ҳар кӣ кулоҳаш шикаст,
 Зи сар то кадам нақши ин ҷилва баст,
 Ки маҳв аст ин ҷо ба роҳи умед
 Дили хуфта дар хуну ҷашми сафед.
 Ба таълими дилхон ҷаҳлнитисоб
 Кунад пунбаро бар руҳи май никоб,
 Ки ҳар кас ба дил ёбад аз фитна ҷӯш,
 Ба вазъи мулоҳиша шавад айбпӯш.
 Далел аст вазъаш ба кайфияте,
 Ки аз очизӣ соз кун кудрате.
 Дар он дам ки шуд таъъини макнатпазир,
 Сарӣ равзани шӯъла аз пунба тир.

Дар он дам агар мудаъо сархушист,
 Сарафрознат побадоманкашист.
 Сараш он кадар бедимоғи хурӯш,
 Ки аз шӯри дил нунба дорад ба гӯш.
 Зи хосияти хомушимашрабаш
 Нафас низ хун мешавад бар лабаш.
 Чу субҳаш зи табъи ҳамӯшиниқоб
 Нафас хуфта дар ламъаи офтоб.
 Баҳор аст, чун оташиндам шавад,
 Чаман резад аз шӯъла, гар ҳам шавад.
 Сари ханда торочи барки дамаш,
 Шафақ сачдарези рикоби ҳамаш.
 Аз он қомати шӯъладаростин
 Алиф мекашад ростӣ бар замин.
 Саропон ӯ якдилу якзабон,
 Ки эй қачхаёлони гафлатиншон,
 Ба олам, ки чун шиша ранги ҳавост,
 Хамин ростӣ истиқоматнавоист.
 Шабу рӯз ин пайкари эҳтиром
 Гаҳе дар сучуд асту гаҳ дар киём.
 Киёмаш зи дил шӯъла ангехтан,
 Сучуд аз назар ранги хун рехтан.
 Чӣ андешааш субҳан дил гусехт,
 Ки то сачда резад, чабин ашк рехт?
 Чаро зоҳидонро бар ӯ рашк нест,
 Ки як сачдалаш холӣ аз ашк нест?
 Ман аз кулқули шиша дорам паём,
 Ки бе хун шудан сачда бошад ҳаром.
 Ба базме, ки аҳз аз камолоти ӯст,
 Зи нафъи ту аржони исботи ӯст.
 Намози ту бе дидан ашкбор
 Чу минон холист безътибор.
 Асархон кайфияташ диданист,
 Аз ин нахли маънӣ самар ҷиданист.
 Зи табъаш дар ин маъбади ҷузъу кул
 Ба ҳар сачда гул мекунад чор «кул»,

Ки ҳар гаҳ пайи сачда гаштӣ равон,
 Ба ҳарду ҷаҳон чор такбир¹¹⁰ хон.
 Марав пур ба фикри киёму куъуд,
 Тихӣ гаштан аз хеш дорад сучуд.
 Ҷамоли ҳақиқат кашидаст тег,
 Сар он беҳ, ки ин ҷо набошад дарег.
 Дар ин базм ранги дигар ботил аст,
 Ибодот як сачдаи бисмил аст.
 Ба мастони таҳқиқи ишқу ҳавас
 Аз ин нусха дарей камолот бас.
 Ба ҳарфи баду неки олам мачӯш,
 Лаби шиша боз аст, биниши хамӯш.

Ҳикоят

Шабе доштам вачди бетобие,
 Дар оннаам буд сямобие,
 Нафас монли сад наво ғуфтутӯ,
 Ҳавас барқтози ҳазор орзӯ.
 Зи бас, к-аз тапиш нола девона шуд,
 Ғубори тамошои майхона шуд.
 Бар оҳанг зад кулқули шишае,
 Ба ҳайрат давонд аз кадаҳ решае,
 Ки эй беҳабар, дар ҳароботи хӯш
 Хамин ҷому мино забон асту ғӯш.
 Ба ҳар ҷо бувад кулқули шиша сарф,
 Чӣ лозим нафас резадат хуни ҳарф?
 Ту махвӣ, ба ҳайрат машав муттаҳам,
 Ба еогар супар гардиши ранг ҳам.

КАЯФИЯТИ ҶОМУ МИНО

Дар ин базм, к-аз иззаташ бар замин
 Нигаҳ сачда бошад ба ранги ҷабин,

Хуш афтода дар чашми аҳли шуҳуд
 Зи соғар куъуду зи мино сучуд.
 В-агарна сазовори таслим кист?
 Ба ин обрӯ аҷзтақдим кист?
 Хичолат дили сачда шақ мекунад,
 Ҷабин аз ҳаё хун арақ мекунад.
 Тааммул ба таҳқиқ агар ошност,
 Намози ду олам аз инҳо равост.
 Чуз ин ҳар ду нақше дигар пок нест,
 Агар чумла сахбост, дар тоқ нест.
 Зи осори ин базми ҳайратмақом
 Баландиву пастист минову қом.
 Бинои ҷаҳон бар дилу дида аст,
 Қ-аз ӯ ботину зоҳире ҷидааст.
 Ба чашме, ки манзураш анҳом нест,
 Дилу дида чуз шишаву қом нест.
 Қадаҳ хомӯшу шиша кулкулфурӯш,
 Ниғаҳ маҳву дил садкиёматхурӯш.
 Чӣ мино? Ҳаёлон найранги мий,
 Чӣ соғар? Суварнашъан ранги мий.
 Ба соғар зи мино зухури камол,
 Ҳаёлон гул нест ғайр аз нҳол.
 Ба мино зи соғар нилом асту бас,
 Сару гардани шиша қом асту бас.
 Зи бас арзи сомони якдигаранд,
 Ба ҳам ҷайбу домони якдигаранд.
 Расад то ҳақонӣ ба ҳусни рақам,
 Бувад қому мино даволу қалам.
 Тараб то яке даҳ шавад мункашиф,
 Ҳамин қому миноист сифру алиф.
 Суроҳӣ зи гардан кашнадаст хат,
 Қадаҳ ҳам сар овард қон нуқат.
 Муҳитест пуршӯр базми шароб,
 Ки минош мавҷ асту соғар ҳубоб.
 Қафаш хуфтаи бини ҷаҳлу хирад,
 Гуҳар фаҳми ҳамворин неку бад.

Чаманро зи майхона соғар гулест,
 Ки ҳар кулқул аз шишайш булбулест.
 Чӣ гул? Чехрапардозӣ сад ранг мул.
 Чӣ булбул? Суруши навоҳон гул.
 Ниҳолест мино нумӯ кулқулаш,
 Зи соғар чаманхез барги гулаш.
 Зи нахлаш чӣ нашвунамо медамад,
 Ки аз шохӣ ӯ гул чудо медамад?
 Агар ҳарфат аз шишаву соғар аст,
 Насабиноман шӯълаву ахгар аст.
 Валекии зи таркиби сеҳровараш
 Чудо хуфта аз шӯълааш ахгараш.
 Ба мино кадах паҳлуе додааст,¹¹¹
 Зи дастори масте гул афтодааст.
 Магӯ шиша, анвори майхонаҳо,
 Ҳамон шамъи болнии паймонаҳо.
 Агар шишаву чомӣ май бо ҳаманд,
 Ҳамонгушӣи гунчаву шабнаманд.
 Ба мино кадах дасту гардан хуш аст,
 Дили соф бо чашми равшан хуш аст.
 Кадах пеши мино ниҳодаст сар,
 Ки гӯш аст теғи забонро сипар.
 Бурун то кунад шиша дасти карам,
 Саропои соғар каф орад ба ҳам.
 Агар шиша худро тикӣ кардааст,
 Пурӣ дар дили ҷом парвардааст.
 Сухан, к-аз лаби шиша беруи шавад,
 Ба гӯшӣ кадах то расад, хун шавад.
 Ба ҳар ҷо занад соқии нишвакеш
 Зи барки мижа бар рағи шиша неш,
 Шавад ташти хунаш дили софи ҷом,
 Ки инҷост сомони шират тамом.
 Ба ҳар ҷо май аз шиша беруи кунанд,
 Ба чашми кадах ҳайрате хун кунанд.
 Зи лабрезии шишаву чомӣ май
 Навое расонид пайгоми вай,

Ки аз ҳосили майпарастон мапурс,
 Нагардида хун, холи мастон мапурс.
 Дар ин пардаҳо нест ғайр аз шароб,
 Ба ҳар зарф мазруф дорад ҳисоб.
 Шуд аз чом асрори мино аён,
 Бувад меҳр мирёти гардуннишон.
 Агар чарх корат ба пастӣ фиканд,
 Сару гардани чому мино баланд.
 Чу мино бувад шамъи кошокаат,
 Қадаҳ мезанад боли парвонаат.
 Баҳори гулат ранги саҳбо бас аст,
 Қадаҳ кумриву сарв мино бас аст.
 Зи соғар дамад мавҷи саҳбо ҳамӯш,
 Зи тори рағи гул наболад хурӯш.
 Надорад вале дар дили шиша сабр,
 Хурӯшест ҳар қатра дар мавҷи абр.
 Аз он сози хайрат чӣ ояд бурун?
 Лаби захм дар сурма гаштаст хун,
 Аз ин парда кулкул наболад чаро?
 Чу дил хун шавад, кас намолад чаро?
 Зи найранги минову соғар мапурс.
 Шунидан зи худ рафт, дигар мапурс.
 Ҳадисе гар аз чому мино кунанд,
 Баёни камолоти саҳбо кунанд.
 В-агар хӯш аз бода дам мезанад,
 Лаб аз нашъа боле ба ҳам мезанад.
 Мағӯ нашъа, беранг кайфияте,
 Кидамвасфи танзеххосияте.
 Ки якчанд хуни рағи тоқ шуд,
 Баҳори чаманзори идрок шуд.
 Ба хум омаду кард сомони ҷӯш,
 Зи мастӣ паёми чунун зад ба гӯш.
 Ба мино расиду наво соз кард,
 Ба кайфияти кулкул овоз кард,
 Ки шавқ ин замон шӯъладунбола аст,
 Ту ин хун ки дидӣ, ҳама нола аст.

Ҳамон нола шуд ашки чашми аёғ,
 Ба лаб бодаву беҳудӣ дар димоғ.
 Зм токаш азал в-аз димоғаш абад,
 Сари ришта ни чо ба ҳам мерасад.
 Аз он сӯи ин ҳарду берангӣ аст,
 Ҳамин дар миён хориҷохангӣ аст.
 Азал то абад сарбасар беҳудист,
 Пайи беҳудӣ маҳв дар беҳудист.
 Хирад аҷзфарсудӣ подонӣ аст,
 Км ин майкада чои хайронӣ аст.
 Зм арзи тамошон ин базмгоҳ
 Таҳайюр газон пушти дасти ингоҳ.
 Агар ҳусни розаш шабад бениқоб,
 Тамошонӣ хайрат аст изтироб.
 Дар ин арса чуз беҳудӣ сайр чист?
 Ба ғайр аз губори назар ғайр кист?
 Чӣ дониш, к-аз ин маҳраи хун намуш,
 Чӣ биниш, к-аз ин қилва Маҷнун намуш.
 Чӣ созад касе бо балои тамиз?
 Км пур ғолиб аст иқтизони тамиз.
 Кучо сулҳ имрӯз? Чанг асту бас,
 Чаҳон ҷумла минову санг асту бас.

Ҳикоят

Қадаҳ кард рӯзе зи мино суол,
 Км эй аз ту равшан дили ваҷду ҳол,
 Хаёли қадат сарви гулзори ноз,
 Сафои дилат субҳи анвори роз,
 Ҷигар ташнаи хасрати кулкуллат,
 Назарҳо каминиҳои ранги мулат,
 Лабат аз ҷӣ рӯ дар сучудӣ ниёз
 Чу гул мекунад шӯҳии ханда боз?
 Агар ин намоз аст, қаҳқаҳ ҷарост?
 В-агар саҳв бошад, сучудат кирост?

Зи мисли ту Хизри ҳақиқатнамо
 Ба роҳи тариқат назебад хато.
 Зи равшандил ин шева сахл аст, сахл,
 Ки аз ростон қачхиромист чахл.
 Ба ин ранг тоъат надидаст кас,
 Ба қажқаж намоз ихтироъ асту бас.
 Суруҳӣ зи ғайрат чуниносоз шуд,
 Ба хуни чигар шӯълапардоз шуд,
 Ки эй чашмат аз нури ибрат тилхӣ,
 Надорӣ зи авзоъи даҳр оғахӣ.
 Ҳама чашмиву нестӣ дидавар,
 Ҳама гӯшиву аз ҷаҳон беҳабар.
 Намозе чунин гарчи аини хатост,
 Агар чун мане мегузорад, равост,
 Ки аз тоъати ҳақ дар ин анҷуман
 Шуда оламе ташнаи хуни ман.
 Чу хоҳам руқъе ба ҷо оварам,
 Бароранд аз пунба мағзи сарам.
 Фишоранд дар сачда ҳалқам чунон,
 Ки хуни чигар резадам аз даҳон.
 Ба ваҳм ин гурӯҳи надонатмаол
 Шуморанд бар хеш хуним ҳалол.
 Кӣ додаст бар қатли обид салоҳ?
 Кӣ гуфтаст хуни мусалла¹¹² мубоҳ?
 Аз ин ғам ба дил хун набандам ҷаро?
 Бар авзоъи дунё нахандам ҷаро?
 Биё, соқӣ, эй мақсадн хосу ом,
 Забондони асрори мишону чом,
 Ки аён дар ин махфили ҷунучанд
 Шикасти асарҳои ранги ҳаманд.
 Ҳақиқат дар ин ҷо паяш гум шудааст,
 Мухите губори талотум шудааст.
 Шумор аз аҳад ранги аъдод рехт,
 Тахайюл зи мавҷуд эҷод рехт.
 Дурангӣ гирифтаст ҷоме ба ҷанг,
 Ки гардаш нишондаст аз таъби санг.

Зухур инфитоли вуҷуд асту бас,
 Арақрез шахси намуд асту бас.
 Дуй он қадар гашта хичлатасар,
 Ки ҷӯшондааст обҳо аз шакар.
 Назар ҳар ҷӣ бинад, губоровар аст,
 Нафас ҳар тараф пар зинад, бепар аст.
 Ниғаҳ сӯхт аз ранги вазъи ҷаҳон,
 Зи ваҳдат ба ранге набурдам нишон.
 Зи бас ранг оннаи ваҳдат аст,
 Ҷаҳон лафзи як маънии гафлат аст.
 Мани беҳабар ҳам аз ин оламан,
 Зи файзи саҳоби яқин беинаман.
 Аз он май, ки сармоён оғахист,
 Насибе, ки зарфам зи ирфон тижист.
 Аз он кулқули шавқи гафлатгудоз
 Навое, ки торе надорам ба соз.
 Сароби умедам ба сахрон хушк,
 Тар аст орзуи таманнон хушк.
 Ҷамансоғаре, то гулистон шавам,
 Кушоям ба худ ҷашму ҳайрон шавам.
 Гирифтам, зи гардун диле шод нест,
 Зи адлаш аён ғайри бедод нест,
 Маро аз кӣ бояд тазаллум фуруҳт?¹¹³
 Ки бедодам андешаи хеш сӯхт.
 В-агар гашт дар мичмарободи ғам
 Ду олам ҷигар як кабоби ситам,
 Ман аз дуд кулфат фурузам ҷаро?
 Хаёла оташе нест сӯзам ҷаро?
 Лаби гуфтугӯ ҳар қадар во шавад,
 Хати сафҳан ваҳм пайдо шавад.
 Налям аз муҳиббони дунё, ки ман
 Диҳам шикваро дастгоҳи суҳан.
 Агар шикваре ҳаст, аз ошноист,
 Зи бегона сози шикоят хатост.
 Ба бегона бошад ҷадал нанги ман,
 Чу гул ҷайби хеш аст дар ҷанги ман.

Хубоби мухити якни дилам,
Зи хешам, гар осону сар мушкилам.
Агар укла, дэр чайби хешам нигун,
В-агар во шавам, хам зи хешам бурун.
Тамошон басту кушоди худам,
Хати маркази эътиқоди худам.
Чӣ лозим шикоят кашам аз бағал,
Зи бунёди ваҳдат дамонам халал?
Аз ин ҳарзасанҷи чӣ фахру чӣ лоф?
Ҳамон беҳ ки дуздам забон аз газоф.
Чу соғар кунам майкашӣ ихтиёр,
Чу мино занам ханда бар рӯзгор.
Тариқи шикоят напаймудаам,
Нафас, гӯ, фиғон шав, ман осудаам.
Зи мино ба гӯшам садое шикаст,
Тамиз ин қадар ранги авҳом баст.
Дар ин масъала кор фаҳм асту бас,
Ки офок бедоди ваҳм асту бас.
Аён аст маънӣ, ба имо мапурс,
Зи авҳом, яъне зи дунё мапурс.
Чӣ дунё? Ҳамон имтиёзи дуй,
Шикоят чӣ? Оҳанги сози дуй.
Хӯрад барҳам ин дафтари гуфтугӯ,
Ки шуд ғайри ҳам лафзу маънӣ аз ӯ.
Бисӯзад пару боли нашвунамо,
Қ-аз ӯ аслу фаръ аст аз ҳам чудо.
Сияҳ гардад оннаи имтиёз,
Ки тафриқ аз ӯ ёфт нозу ивёз.
В-агарна маю чоми мино як аст,
Кучо дурд? Ку соф? Саҳбо як аст.

Ҳикоят

Яке гофил аз рамзи мовутуй,
Навомӯзи найранги илми дуй

Зи токи саро ёфт оннае,
 Садо дар багал табъи бекинае.
 Дар он онна сурати хеш дил,
 Гирифтор шуд, ҳар қадар беш дил.
 Ба ваҳме ки нашкофадаш рон халқ,
 Чу маъний нухуфт аз назархон халқ.
 Зи ҳар ҷилвааш ҳайрате мефузуд,
 Ба ҳайрат назарбози сад ранг буд.
 Шудӣ ҷавҳари маъниаш бешиқоб
 Гаҳе дар табассум, гаҳе дар иғоб.
 Гаҳе аз адо ҷашм тоқатгудоз,
 Гаҳе аз ҳаё ҷабҳа шабнамтироз.
 Гаҳе мадди абру қамон мекашид,
 Гаҳе ҷавчи миҷгон синон мекашид.
 Гаҳ аз хоман улфати меҳру кин
 Зи ҷин нақшбанди табассум ҷабин.
 Гаҳе аз шакарханди дурҷи даҳан
 Шудӣ гулфурӯши баҳори сухан.
 Гаҳе бурда сад онна зери занг,
 Гаҳе карда сад боғ таъмири ранг.
 Гаҳ аз шодӣ абри тароватбаҳор,
 Гаҳе аз алам дашти кулфатгубор.
 Чунин бурд бо хеш умре ба сар
 Дар оғӯш ваҳми рафики дигар.
 Гули ваҳдаташ решаи ғайр дошт,
 Ҳам аз хеш андешан ғайр дошт.
 Чу гесӯ гирифтори занҷири хеш,
 Чу тасвир ҳайрони тасвири хеш,
 Ки ногаҳ зи каф рафт оннааш,
 Ту гӯй, диле гум шуд аз синааш.
 Зад аз нола дар ҷайби ором чок,
 Чу ашк аз тапидан ба сар кард хок.
 Шикасти дил ангехт тӯфони ох,
 Ҷаҳон шуд ба ҷашмаш чу миҷгон сиеҳ.
 Зи бетоқатиҳо ба ҳар сӯ шитофт,
 Нишоне зи гумкардан худ наёфт.

Нафас хун шуду нола монд аз садо,
 Касе, ё раб, аз худ нагардад чудо.
 Рафикон, к-аз ин рамз дарёфтанд,
 Муаммосе аз ханда бишкофтанд,
 Ки эй бехуд, он лавҳа оина буд,
 Ки нақши туро бо ту во менамуд.
 Гар оннан дигар оро ба наф,
 Ҳамон чилваҳонт қашндаст саф.
 Талабешаро баъди тафтиши кор
 Чу таҳқиқ гардид оинадор,
 Зи рамзи таваҳхум хабардор шуд,
 Зи хобе, ки медид, бедор шуд.
 Хиҷил кардаш андешаи ваҳми хеш,
 Бинолид дар мотами фаҳми хеш.
 Ба рух инфироле фикандаш ниқоб,
 Ки сад оина аз ҷабин зад ба об.
 Дигар то нафас бар лабаи роҳ дошт,
 Зи тимсоли оина икроҳ дошт.
 Ба ҳар ҷояш оина ғаштӣ дучор.
 Ниғахро зи миҷгон гирифтӣ ба хор.
 Яке гуфташ: ин инфиролат ҷарост?
 Зи оина занги малолат ҷарост?
 На з-ин сафҳа хондӣ ба чандин ниёз
 Хати эътибороти найранги ноз?
 На з-ин гул ҷаман рӯнамо доштӣ?
 Ниғоҳе ба хеш ошно доштӣ?
 Нафас зад, к-аз авҳони ғафлатсамар
 Даме чанд бо гайр бурдаи ба сар.
 Намудам ба ваҳм, он ҷӣ натвон намуд,
 Фузудам ба хеш, он ҷӣ натвон фузуд.
 Қувун шуст сайли худодониам
 Бинои асархон нодониам.
 Яқин шуд, ки дар фаҳми асрори ман
 Ҳамини оина буд девори ман.
 Маро гарчи бо ман бадал менамуд,
 Ба яқтони ман ҳалал менамуд.

Тамошон худ гайрчӯ гаштан аст,
 Чу онна бо худ дурӯ гаштан аст.
 Зи бае ваҳм дорад дуипарварӣ,
 Ба худ то назар кардай, дигарӣ.
 Бахоре, ки софист миръоти ӯ,
 Чӣ лозим кашад тӯхмати рангу бӯ?
 Гули боғи ваҳдат кунун бешакам,
 Ду бошам чаро чун ба маънӣ якам?
 Биё, соқӣ, эй ҳодии ваҳдатам,
 Шарорафкани хирмани гафлатам,
 Қ-аз оинан сеҳртимсоли дил
 Ба сад ранг хун мезанам боли дил.
 Чӣ созам, ки ман бедилам, ӯ дил аст?
 Хилофи дил аз бедилон мушқил аст.
 Зи афсуни ин сеҳрпарвар мануре.
 Дилам сӯхт, аз доғи дигар мануре.
 Гаҳ аз беҳудӣ согарам медихад,
 Гаҳ аз хӯш дарди сарам медихад.
 Надидам мисоле, ки доғам накард,
 Шарарбодае дар аёғам накард.
 Набастам ҳаёле, ки анҷоми кор
 Нагаштам зи беҳосилӣ шармсор.
 Нахондам хате з-ин таҳайюрсавод,
 Ки бар илми ҷаҳлам гувоҳӣ надод.
 Китобе зи гафлат ракам кардаам,
 Зи оинадорӣ ситам кардаам.
 Хамин чом лабрезии найрангхост,
 Хамин мушти хун олами рангхост.
 Аз ин фитна осудагӣ мушқил аст,
 Чигархункуни харду олам дил аст.
 Кашидам чу паргор сад ранг хат,
 Валекин нарафтам бурун як нуқат.
 Нафаҳмида ранҷи галат мекашам,
 Ҳамон пешии ин нуқта хат мекашам.
 Аз он май, ки гафлатзудой кунад,
 Ба илми дилам рахнамоӣ кунад,

Қарам кун, ки бе захмати обу гил,
Қашам чоми асрори найранги дил.

КАИФИЯТИ ДИЛ

Дил аст ин, ки кавну макон сози ўст,
Ду олам зи худ рафта овози уст.
Бисоте, ки аз кофу нун чндаанд,
Манидор, к-аз дил бурун чндаанд.
Диле буд, к-аз парда овоз дод,
Ҷаҳонро ба ин шўъла пардоз дод.
Зи созаш зухуру хафо дар хурўш,
Нихон илму дониш, аён ҷашму гўш.
Дил овард мирўоти таҳқиқи зот
Қи ўро наёбӣ магар дар сифот.
Чӣ ваҳдат? Тамошои яктонияш
Чӣ касрат? Хаёлотӣ раъионияш.
Ба андеша титсоли ашёнамо,
Ба гуфтор тўмори асмокушо.
Чӣ зоҳир? Асарҳои эҷоди ӯ,
Чӣ ботинӣ? Ҷаҳони паризоди ӯ.
Дил аст ин, ки дил гуфт, фаҳмид арш,
Ҷасад хонду бе ҷабҳа бўсид фарш.
Нафас то дамад, субҳи имкон дамид,
Назар то диҳад, оби тўфон дамид.
Нигоҳаш ба таҳқиқ ҳамдўш шуд,
Чу миҷгон ду олам як оғўш шуд.
Дил аст ин, ки дар базмгоҳи шухуд
Адамро ба найранги ҳастӣ намуд.
В-агарна дар ин ҳайратистони фаҳм
Ҳамон дар адам буд сомони фаҳм.
Аз ӯ ҷўш зад хойу хўёе, ки нест,
Дамид аз гулаш рангу бўёе, ки нест.
Дари арзи асмон ашёе кушуд,
Ба тавсифи онна худро сутуд.

Тагофул зад аз донишн хосу ом,
 Ба зангори гафлат ракам кард ном.
 Нухуфт, он чӣ хоҳад, намуд, он чӣ хост,
 Фузуд, он чӣ афзуду кам, он чӣ кост.
 Таҳаккум нашоёд дар ин боргоҳ,
 Диле нест, асрори шоҳ аст, шоҳ.
 Агар дил начунбад, чӣ пӯяд касе?
 Гар ӯ гум нагардад, чӣ чӯяд касе?
 Дил аст, ин ки бар мо қафас гаштааст,
 Чу онна домн нафас гаштааст.
 На сайёд пайдову пуркориаш.¹¹⁴
 На сайд ошкору гирифториаш.
 Даре кӯфт, к-ин базми оғохӣ аст,
 Ба аксаш раҳе зад, ки гумроҳӣ аст.
 Аз ин дар яке акли оғох шуд,
 Аз он раҳ яке нафси гумроҳ шуд.
 Гумон яккалам чӯши талвини ӯ,
 Яқинҳо гули боғи таскини ӯ.
 Тафаккур ба авҳом печиданаш,
 Таҳайюр ҳамон бе ниғаҳ диданаш.
 Хамин лавҳ манкуши сад оғаҳист,
 Хамин сафҳа аз накши ирфон тижист.
 Чи лафзу чи маънӣ китоби дил аст,
 Хама чаҳлу дониш ҳисоби дил аст.
 Дил аст оби меҳр, оташи кина ҳам,
 Дил аст ин, ки ҳуси асту онна ҳам.
 Дил аст ин, ки дар дидаҳо ҳайрат аст,
 Дил аст ин, ки бар табъҳо ғайрат аст.
 Дил аст ин, ки болад ба иззу ано,¹¹⁵
 Дил аст ин, ки нолад зи факру гано.
 Дил аст ин, ки аз ашк саҳбо кашад,
 Дил аст ин, ки аз нола боло кашад.
 Дил аст ин, ки бӯи чигар медиҳад,
 Дил аст ин, ки аз дил хабар медиҳад.
 Дил аст ин, ки аз касраташ лашкарест,
 Дил аст, ки, ки бо ваҳдаташ ҳам сарест.

Дил аст ин, ки роҳи нафас меравад.
 Дил аст ин, ки бо ашк ҳам медавад.
 Дил аст ин, ки офоқ барҳам задаст,
 Дил аст ин, ки оташ ба олам задаст.
 Дил аст ин, ки ангехт шӯри дуи,
 Дил аст ин, ки гӯяд: ду олам туй.
 Мӯаммон сеҳрест ин катрахун,
 Чу Спешкофӣ, офоқ ояд бурун.
 Фалакҳо саводи гӯбори дил аст,
 Замини паҳлӯи хоксори дил аст.
 Зи болиданаиш чилва болидааст,
 Зи нолиданаиш ишқ нолидааст.
 Ба ҳақ то гаронд, ҳақхосил аст,
 Ба ботил агар маҳв шуд, ботил аст.
 Гар афсӯрд, дӯзахканин асту бас,
 Чу хун шуд, бихиштофарин асту бас.
 Сипандаш бурун рехт дуд аз димоғ,
 Тасаввур барафрӯхт чандин ҷароғ.
 Бичӯшид аз ин шӯъла хокистаре,
 Ба хоби ҷасад гарм шуд бистаре.
 Ба озодагӣ тори шавқам гусеҳт,
 Сабукрӯҳӣ аз ҷони берағр рехт.
 Ба хун гӯта хӯрду чигар мавҷ зад,
 Сиришке шуду ҷашми тар мавҷ зад.
 Забон риштан сози пуркорнаш,
 Ҷасад пардаи доми ғайбнаш.
 Ниғаҳ хатти мавҳуме аз дафтараи,
 Нафас дуди бетобе аз мичмараи.
 Ба ҳар ҷо мижа бар ҳам афшурдааст,
 Ба ҳар ашк дарё фуру бурдааст.
 Агар як шарар пар занад, гулхан аст,
 В-агар як назар во шавад, гулшан аст.
 Назар мекушояд, ҷаҳон мешавад,
 Нафас мезанад, осмон мешавад.
 Агар завқи машрабпарастӣ кунад,
 Шавад ҷому эҷоди мастӣ кунад.

В-агар бар лаби шавк ронад фусун,
 Ба кадри нафас субҳа орад бурун.
 Тарошад дар андеша маъшуқи хеш,
 Кунад сачда исори махлуқи хеш.
 Сухан аз фусунҳои бераңги ўст,
 Хамўшӣ ҳам аз сози найраңги ўст.
 Агар хулқкеш аст, гар беадаб,
 Ба ҳар сураташ худпарастӣ сабаб,
 Хафоваҳдатеву ҷилокасрате,
 Ниҳон мушти хуну аён ҳайрате.
 Ба ороиши базми маънӣ аёғ,
 Ба зеби шабистони сурат ҷароғ.
 Аз ў ҷашми мушқин ба нур ошно,
 Аз ў фикри воҷиб шуъурошно.
 Аносир ҳаёлотӣ алвони ў,
 Ҷихот эътибороти аркони ў.
 Ба тақйиди ў улфати зиндагӣ,
 Зи таҳрики ў мавҷи пояндагӣ.
 Ҷаҳон буд анқон ваҳмошён,
 Шуд аз ранги ў ин қадар парфишон.
 Қушонӣ аз ин уқда омад падид,
 Аз ин байза парвозҳо сар кашид.
 Агар ғам в-агар айш, аз ў медамад,
 Аз ў гуфтугӯест, ў медамад.
 Мани бенаво ҳам диландешаам,
 Ба дил чун нафас медавад решаам.
 Саропо дилам, гар ҳама бедилам,
 Ҳақи ўст дар пардаи ботилам.
 Зи таъсири субҳи ҳаёлаш нафас
 Паре мезанад дар ҳавои қафас.
 Тасаллӣ, гули боғи ороми ў,
 Тапидан рами ваҳшини доми ў.
 Чи қуфру чи ислом — найраңги дил,
 Чи рӯзу чи шаб — гардиши ранги дил.
 Хидоят ба роҳи вафо рафтаниш,
 Залолат ҳамоно роҳ гум карданиш.

Назархо зи рангиниаш нахлбанд,
 Нафасхо зи шодобнаш субҳуанд.
 Мағӯ хусн, сарҷӯши нозн дил аст,
 Кучо ишк? Дарди инёзи дил аст.
 Чаҳон нест чуз эътибори диле,
 Чакидаст ранги баҳори диле.
 Фалакро, ки чоми ҳамӯши дил аст,
 Агар бодае ҳаст, чӯши дил аст.
 Дил аст ошкоро дар ин доира,
 Надорад ба чуз марказ ин доира.
 На мастист ин чо, на ранги хумор,
 Хамин гулча дорад ҳазону баҳор.
 Хамин барқ оламфурӯз асту бас,
 Хамин шӯъла офоксӯз асту бас.
 Хамин улфат асту хамин кина аст,
 Хирад ҳар чӣ бинад, дил онна аст.
 Зи найранги ин рамзи мушқил мапурс,
 Кас ин укла нақшуд, аз дил мапурс.
 Бако мефурӯшад, фано мекунад,
 Мапурс, ин киёмат чихо мекунад?

Хикоят

Шунидам, дар икклими Ҳиндустон,
 Ки хокаш бувад обрӯи чаҳон,
 Шаҳе дошт аз афсари оғай
 Ба сар наштаи чоми зилуллаҳӣ.¹¹⁶
 Зи чохи бузургӣ фалак кӯси ӯ,
 Саронро сарири замин бӯси ӯ.
 Забоне раги абри гавҳарнисор,
 Қафи вусъате баҳри бахшишканор.
 Диле ганҷи перояи маърифат,
 Нигаҳ нозирӣ зоти қасратсифат.
 Зи найранги асмо таҳайюр ба дӯш,
 Ба таҳқиқи ашё тасаллифурӯш.

Зи донишваре гар нишон ёфти,
 Тапишҳо ба дил парфишон ёфтӣ.
 Зи гаввосии наштаи чустуҷӯ
 Чу маънӣ ба ҳар лафз рафтӣ фуру.
 Ба нақди ҳунароҳои арбоби ҳол
 Қабули нигоҳаш иёри камол.
 Мубоҳоти дониш ба таҳқиқи ӯ,
 Ҳақи ботид асбоби тафриқи ӯ.
 Чу бурдӣ зи баҳри қабулаш асар,
 Шудӣ катра ҳамчашми оби гуҳар.
 Ба аҳдаш касеро зи ҷӯши тараб
 Раҳи ханда чун гул намебаст лаб.
 Ба давраш ду олам тараб месурӯд,
 Зи бас ҷомпаймонӣ айл буд,
 Нанолидӣ аз ҳеҷ кас ҳеҷ кас,
 Наю ҷанг мекард фарёду бас.
 Ҷаҳонро зи бас ҷуди ӯ дода об,
 Намагашт мӯхтоҷи дарё саҳоб.
 Зи посаш¹¹⁷ ҷунон дошт ранги амон,
 Ки нашкаст барги гуле аз ҳазон.
 Адаб баски дар маҳфилаш фарш буд,
 Намеҷаст аз шӯълаи шамъ дуд.
 Сипанде, ки дар миҷмарааш сӯхтанд,
 Ба тамкини лаб нолааш дӯхтанд.
 Ҳаё дар бисотаи ба ранге алам,
 Ки чун абр аз соя болид нам.
 Ба аминаш ҷаҳоне тароватватан,
 Саросар дару боргоҳаш ҷаман.
 Чу гулшан хавон дарааш атрбез,
 Чу сӯфӣ губори раҳаш вачдхез.
 Тараб дошт рӯзе ба давлатсаро,
 Чу май дар қадаҳ гарми навшунамо.
 Сало дод мавҷи муҳити карам,
 Ки арбоби дониш ба ранҷи кадам
 Дар ин базм тарҳи баҳор афкананд,
 Чу гул парда аз рӯи кор афкананд.

Ба изҳори рози улуми ғариб
 Рабонид аз хони файзам насиб,
 Карам дорад ирӯз абри баҳор,
 Қи вошӯяд аз аҳли чавҳар губор.
 Мукобил нишастаст саъйи назар,
 Мабод, аз тагофул бинолад хунар.
 Аз ин мужда чамъе хабардор шум,
 Табишҳои хобида бедор шуд.
 Зи ҳар сӯ пайи касби иқболи ноз
 Чабинҳо биёрост хони нӣёз.
 Сари сачда хуиҳои тоъят ба дӯш,
 Пур аз таҳниятҳо лаби шукрҷӯш,
 Хиромид ҳалке ба он боргоҳ,
 Ба тавфи чаман зад ҳуҷуми нигоҳ.
 Ба арз омад аз ҳар хунарешиае
 Аракрезини саъйи андешае.
 Зи асрори дил нусхаҳо боз шуд,
 Қи аз сеҳр ғиғзашту эҷоз шуд.
 Ба таъби хунарешиаи беҳичоб
 Зи май нашъа гул карду аз гавҳар об.
 Аён шуд ба чашми маъониназар
 Зи гул нахат, аз лола доғи чигар.
 Ба таҳсини ҳар як шакарҳо фишонд,
 Агар дасту гар лаб, гуҳарҳо фишонд.
 Рабуд аз карамҳои ҳуҷимтизоч
 Зи соҳибкамолон ғамӣ эҳтиёҷ.
 Чаҳоне ҳазон рафту гулзор шуд,
 Чу субҳ аз майи файз саршор шуд.
 Аз он ҷумла бозигаре шӯху шанг
 Чу гардун тилисми ду олам ба ҷанг,
 Зи ҷайби фиреби назар сар канил,
 Бисоте пайи доми наззора чид.
 Ба майдони найранг то по ниҳод,
 Яке аспӣ ҷӯбин ба шаҳ арза дод,
 Қи ин тавсан аз олами қудрат аст,
 Шарарпарвари як ҷаҳон ғайрат аст.

Чу хайрат зи кайди таъаллуқ барист,
 Нигоҳе чунунтози чашми парист.
 Бар ин барқрав ҳар кӣ гардад савор,
 Кунад сайри афлок андешавор.
 Ба чавлон наҷунбад губораш зи роҳ,
 Сабукрӯҳтар аз хироми нигоҳ.
 Агар шеҳраш бар наво мезанад,
 Тасалли ба рокиб сало мезанад,
 Ки осуда рав, зери зин беҳудист,
 Тараб кун, фарас нест ин, беҳудист.
 Ба савдон акди думаш аз ҳубоб
 Гиреҳ мезанад бод бар мавҷи об.
 Надонам, ба оташ чӣ рӯ додааст,
 Ки аз наъл дар пояш афтодааст?
 Чӣ гуям зи шӯҳии ёли баланд?
 Ки дар гардани барқ доред каманд.
 Рикобаш, ки ҳам шуд ба фикри ҳилол,
 Бувад доми ваҳшат чу чашми газол.
 Чунунаш агар гоми савдо энад,
 Ба домони зин боли анқо ранад.
 Суми ӯ ба паймониши чорҷом¹²⁸
 Кунад даври ин ҳафт махфил тамом.
 Набошад инонаш ба фармони кас,
 Ки мушкил бувад забти мавҷи нафас.
 Чунин тавсани шӯҳи гардуншикор
 Назонда аз аблақи рӯзгор.
 Ба чашми ту гар чӯби афсурда аст,
 Ба тундӣ зи оташ гарав бурдааст.
 Зи ғафлат мадеҳ чӯби хушкаш қарор,
 Ки як шӯъла барқ аст ҳамчун чанор.
 Ғалатбинӣ аз олами аҳвалист,
 На чӯбин бувад раҳш, агар сандалист.
 Фусунгар ба чавлони тавсиф буд,
 Ки шахро ҳаёле зи худ ворабуд.
 Мижа гарди лағзиш намудан гирифт,
 Фазои тамошо гунудан гирифт.

Бахоре зи чайби тахайюл дамид,
 Ки натвон ба гарди хаёлаш расид.
 Сухан мухтасар, шоҳи маънишикор
 Бар он борагӣ ёфт худро савор.
 Ҳанӯзаш нагунчида по дар риқоб,
 Қ-аз он шӯъла шуд парфишон изтироб.
 Ба забти таппиш то инон даркашид,
 Сари раҳш бар сакфи гардун расид.
 Ба авҷи фалак гашт ҷавлоннамо,
 Чу шабнам баромад бар авҷи ҳаво.
 Гаҳе катра мезад ба дарёи мавҷ,
 Гаҳе дошт бар кӯҳ сад нола фавҷ.
 Шуд офок дар гарди ҷавлон нixon,
 Замин пайсинар гашт то осмон.
 Зи бас шаш чиҳат барқ зад суръаташ,
 Хама раҳш шуд олам аз ваҳшаташ.
 Чунин чанд рӯзаш чунунсоз буд,
 Чу хуршед шӯхе фалактоз буд.
 Дили рокибаш дод тоқат ба бод,
 Ки дар хонаи зинаш оташ фитод.
 Зи ҷавлони он тавсани барқтоб
 Чу абри туинок захираш гашт об.
 Тахайюр ба он рангаш аз ҳам гудохт,
 Ки дар ҳар қадам сад ҷаман ранг бохт.
 Ба он нотаъвоной аз ҳеш рафт,
 Ки аз соя ҳам сад қадам пеш рафт.
 Нафас баски бар тоқаташ гашт танг,
 Зи худ рафт, аммо ба тадбири ранг.
 Ба ҷое, ки тадбир овора аст,
 Ҳамон яъси бечорагӣ чора аст.
 Ба навмедӣ охир зи бими ҳалок
 Бияфтод чун соя бар рӯи хок
 Даме чанд ҳамбистари нақши по
 Фурӯ хуфт чун соя аз ҳис чудо.
 Пас аз муддате ҷашм то барқушуд,
 Ғуборе ба саҳрое афтода буд.

Чӣ сахро? Ҷаҳоне киёматсавод,
 Ду олам харобии як гирдбод.
 Дари нестӣ чоке аз доманаш,
 Тавофи фано боди пироманаш.
 Чу фикри укубат надоматфазо,
 Чу оннан яъс ҳайратнамо.
 Ба тоби ҳавояш агар ворасад,
 Милоҷи самандар ба виқо расад.
 Ба гирди ҳаёлаш агар пар занад,
 Нафас дар ҷиғар мавҷи озар занад.
 Биёбоне аз ҳашр пурҳавлтар,
 Зи хокаш рами офият чилвагар.
 Суроғаш ҳама нақши лавҳи ҳаво,
 Чу дашти адам сода аз нақши по.
 На гарде, ки бошад суроғи касе,
 На дуде, ки оташ фурузад ҳасе.
 Гузар кард ҳар касе дар он дашти ғам,
 Аз ӯ пештар рафта нақши кадам.
 Насимаш зи бетобии умрқоҳ
 Паёми ҷигарташнагон ҳамчу оҳ.
 Хати ҷодааш аждаре дар ситез,
 Губорааш ҳама ҷавҳари теги тез.
 Зи ҳар гирдбодаш ба рӯи ҳаво
 Аён гардиши ҷоми базми фано.
 Хавосе гудози ҷиғар дар қафас,
 Саводе губори назархову бас.
 Намешуд намудор аз он тирабум
 Зи тоир нишоне ба ғайр аз самум.
 Намеёфт осоре аз ваҳшиён
 Ба ғайр аз рами мавҷи реғи равон.
 Сиёҳӣ намекард аз он арсагоҳ
 Ба ҷашмаш магар ранги бахти сиёҳ.
 Зи ҳавли ҷунон маърази хавфинок
 Гиребони тоқат бадал шуд ба чок.
 Губори талиш баски бар авҷ зад,
 Лаби ташна аз пайкараш мавҷ зад.

Чу ашки ятимон пасу пеш тохт,
Ба ранге ки саъйи тапидан гудохт.
Зи хар мӯ дар он водия некилоб
Задӣ алъаташ ҳамчу мавҷи сароб.
Зи беобии ҷустуҷӯи талаб
Ду барги хазондида русташ зи лаб.
Шуд аз хушкии ташнагӣ нешзан
Чу хори мағелон забон дар даҳан.
Зи бас об бар оташи дил фишонд,
Ба чашмаш нами ашки ҳасрат намонд
Чу реги равон кард яъсаи кабоб,
Ки дар соғари обила сӯхт об.
Ба хок аз тапидан задӣ бӯсаҳо,
Ки обаши диҳад соғари нақши по.
Ба хар реги тафсида мезад ҳаме,
Ки пешонии саъй гирад наме.
Ғаҳе бурдӣ аз рӯйи бетоқатӣ
Зи реги равон гӯйи бетоқатӣ.
Ғаҳе меғирифт аз сари беҳудӣ
Зи нақши қадам соғари беҳудӣ.
Зи аҷзи нафас хар тараф медавид,
Ба хар гом дар манзиле мерасид.
Зи саргаштагӣ пайкараш арза дод
Ғуборе дар оннан гирдбод.
Ба таҳқиқ хар гоҳ пардохтӣ,
Хлӯти худ аз хеш нашнохтӣ.
Ба тафтиши худ то назар мекушуд,
Ба мавҷи саробаши ғалат карда буд.
Мухите ба мавҷи таъаб шуд сароб,
Баҳоре ба боди тапиш дод об.
Чу ғавҳар гирех шуд зи хушкӣ дилаш,
Нафас шуд ба лаб гард чун сохилаш.
Зи айёми умраш се рӯзу се шаб
Ба ин ҳол чун гашт сарфи таъаб,
Насиме шуд аз нолааш парфишон,
Ба дард омад аз вай дили осмон.

Зи домони он дашти хайратфазо
 Шуд аз дур гарде баландинамо.
 Тасаввур ба чандин ҳавас ранг бохт,
 Тапидан ба сад ранг хайрат гудохт.
 Пас аз рафъи мавҷи хичоби губор
 Паридухте аз парда шуд ошкор.
 Биёбонне гардиваҳшатниқоб,
 Зи сар то кадам шӯълаи изтироб.
 Хироме чу селоб горафшӯрӯш,
 Ниғаҳ ваҳшини домӣ улфат ба дӯш.
 Адо тарзи сад ранг бегонагӣ,
 Равиш шӯри сад дашт девонагӣ.
 Ба ҳар гом оинапардозӣ рам,
 Паланги раҳаш доғи нақши кадам.
 Парафшонии барқ маҳмилкашаш,
 Ба зерӣ кадам хок ҳам отзашаш.
 Тапидӣ ба домӣ нафас ҳамчу оҳ,
 Рамидӣ зи миҷғонӣ худ чун ниғоҳ.
 Тилисме хучуми рам аҷзон ӯ,
 Чуниуне мусаввар саропон ӯ.
 Агар сояш тарҳи пасти фиканд,
 Чу дуд аз ҳаво рафт яксар баланд.
 Ниғоҳе шикастимиҷадомае,
 Чу фурсат баҳори зи худ рафтани.
 Зи пешаш равон шуд ба раҳиши шитоб
 Чу онна бо қилваи нону об.
 Чигарҳаста, к-аз ғам табу тоб дошт,
 Чу мавҷ изтироб аз пайи об дошт,
 Шуд аз барқи он шӯълаи имтиҳон
 Тапишҳез чун акси оби равон.
 Накард аз хучуми чунизи иштиёз,
 Ки ин нағмаи қастаро қист соз?
 Напурсид, к-ини дашти хунҳор қист?
 Ту ин ҷо киву бо худат кор қист?
 Ба посаш¹¹⁹ шуд аз шавқ беихтиёр,
 Қадам вом кард аз ҷабин соявор.

Саропояш аз заъф чуи гарди роҳ
 Ба пояш дарафтод неш аз нигоҳ.
 Чу нодидагон баҳри обу таъом
 Хуруш аз нафас рехт чои салом.
 Зи худ рафту домони нозаш гирифт.
 Ба тӯфоня гарди нибзаш гирифт.
 Санам гуфм: эй бисмили изтирор,
 Даме боли бетокати чамъ дор.
 Нафас вакфи чамъияти хӯш кун,
 Хадисест ибратбаён, гӯш кун,
 Қи моро дар ин донгоҳи алам
 Ба канои овардаанд аз адам.
 Зи мо то кулоҳи тааммул шикаст,
 Ҳақиқат ба меъроҷи пастӣ нишаст.
 Ба ҳукми қазо наини ҳар мазҳабем,
 Хичилмаъиниву муифаъилмашрабем.
 Зи номусгоҳи азизони шаҳр
 Чу хошнок моро бурун рӯфт даҳр.
 Зи бас нокаси, шарифарсудаем,
 Ба ҳеч онна чехра нақшудаем.
 Чу зулмат зиёнкори нурему бас,
 Хати инфитоли зухурему бас.
 Зи хичлат ба саҳро патан кардаем,
 Ба худ дӯзахеро чаман кардаем.
 Ҳамин дашти тафсида маъвои мост,
 Ғуборему хоки спях чои мост.
 Чаҳонест ин чо қадаҳиӯши амин,
 Зи беҳонумонӣ дар оғӯши амин.
 Ҳама хона бар дӯшу нон дәр бағал,
 Зи чамъияти дил чаҳон дар бағал.
 Ба чашми касон зарра ҳаҷ нестем,
 Ба пешин худ аз чарх кам нестем.
 Зи мо ҳар як аз бекулоҳӣ чамест,
 Ба рағми касон нокаси оламест.
 Хирад гар шавад маҳрамин гаври мо,
 Бурун ёбад аз таврхо таври мо.

Ғизоҳон мо ҳам ба мо шуд ҳалол,
 Ба қавми дигар нест ғайр аз вубил.
 Бувад ҳоси ҳамҷинси ҳеш ин таъом,
 Ба ноошино кам расад, вассалом.
 Ҷаҳон чист? Оинан эътибор,
 Қи дорад зи акси тафовут губор.
 Таваҳҳум ба чашмат ҳичоб асту бас,
 В-агарна гуҳар катраоб асту бас.
 Нигоҳи тааммул агар равшан аст,
 Чи теғу чи оина як охан аст.
 Хирад ҳар кучо зоҳирандеш нест,
 Чи ҳусну чи кубҳ аз яке беш нест.
 Туро э-ин ҳалокат раҳонам, агар
 Дарорӣ ба акди худам чуи гуҳар.
 Тараҳҳум ба ҳоли туам сӯхт дил,
 Ки худро ба акди ту кардам бихил.
 Агар обу гар оташи тафтаӣ,
 Аз ин ҷода гар бигзарӣ, рафтаӣ.
 Ба шартӣ қабул обу ноне, ки дошт,
 Зи шӯҳӣ ба ҳони фиребаш гузошт.
 Чу шаҳ ваҳшати тоғи ур дид,
 Ки аз шохсори нафас мепарид,
 Зи беқуттиаш буд маҳви ҳаёл
 Қувво¹²⁹ ҷумла то қуввати нифиёл,
 Зи таслим бар рағми табъи фузул
 Шуд охир ғирефтори доми қабул.
 Чу бар тухми дил мушти обе фишонд,
 Нафас реша дар боғи умраш давонд.
 Дамид аз пайи хушкӣ интизор
 Зи нахли ҳазондидааш нэвбадор.
 Назар ростбин шуд, нафас муътадил,
 Гуҳар дар ғиреҳ баст таскинӣ дил.
 Сару барги қуфронӣ неъмат надошт,
 Бинои вафо бар ризояш гузошт.
 Бурун зад зи нағми нишебу фароз,
 Ба судан равон шуд ҷаббини нисз.

Аз он сарзамин дӯш бар дӯши ҳам
 Расиданд то манзили он санам.
 Гурӯҳе зи каниос шуд ошкор,
 Чу зогу заған чумла мурдорхор.
 Забон хориҷи истилоҳоти хулк,
 Маъишат бурун з-эътибороти хулк.
 Либосе зи пайванди урентанӣ,
 Ба ҳар ҷайб сад чоки бедоманӣ.
 Чу Мачиун ба сар сояшон мӯи сар,
 Зи бистар ҳамон паҳлӯи беҳабар.
 Санам парда аз рӯи матлаб кушод,
 Аз он аҳду паймони ҳам мужда дод.
 Мағасҳо зи шаккар хабар ёфтанд,
 Хумое таҳи болу пар ёфтанд.
 Зи шаҳ ҳусни хулке набуд ошкор,
 Қи дилҳо ба сайдаш набозад қарор.
 Фиканданд доме ба тадбири ӯ,
 Шуданд аз фусун гарми тасхири ӯ.
 Ба дастури сарриштаи дини хеш
 Бубастанд ақдаш ба оини хеш.
 Зи қачбозии ҷарҳи найрангбоз
 Гирифтори зогон шуд он шохбоз.
 Мабод изтирор офати холи кас,
 Қи оташ ба заъф аст мӯҳточӣ хас.
 Сняҳбахтӣ он ҷо ки гирад ривоч,
 Ба гулхан барад онна эҳтиёҷ.
 Ба сар бурд умре шаҳи бенаво
 Ба ҳамрангии вазъи каниосҳо.
 Зи найранги тақдир масрур буд,
 Ба он қавм даҳ сол маҳшур¹²¹ буд.
 Шудӣ беталаб ҳамчу гул дар баҳор
 Ба ҳар сол аз ӯ навбаре ошкор.
 Қазо ҳар қадар дар натонҷ фузуд,
 Ба рӯяш даре аз таъаллуқ кушуд,
 Дар ни маҳфили изтиробу шинкеб
 Чу фарзанду зан нест домн фиреб,

Зи афсуни тифлон рахо нест кас,
 Ниғаҳ низ ҳайрони ашк асту бас.
 Ба дилбастагӣ уқдаҳо зад дилаш,
 Ки шуд даҳ гуҳар з-он садаф ҳосилаш.
 Хучуми алоик зи бас фитна бехт,
 Ғуборе шулу бар саропош рехт.
 Фаромӯш кард афсару тахти хеш,
 Ба зангор оинаи бахти хеш.
 Ба ҳар ранг дар беҳудӣ по фушурд,
 Ба ғафлат раҳи офият пеш бурд.
 Қазоро зи чархи саропо ситез
 Бар он сарзамин қаҳт шуд фитнарез.
 Ба гулзори улфат тароват намонд,
 Ба хони муҳаббат ҳаловат намонд.
 Шуд он хитта бе илтифоти саҳоб
 Чу андешаи аҳли бутлон хароб.
 Зи хушкӣ дарахтони он марғзор
 Дар оташ нишастанд ҳамчун чанор.
 Ба ранге чунунсоз шуд боғу роғ,
 Қи най нола мерусту гул чумла доғ.
 Нумӯ хок шуд дар мизочи набот,
 Ба ҳар барге овард оташ барот.
 Фалак миҷмари шӯълаандӯз шуд,
 Танӯри замин орзусӯз шуд.
 Музореъ агар донае мефиканд,
 Ба фарёд мачаст ҳамчун сипанд.
 Зи ҳар дона дар киштзори намуд
 Ба ҷои рағу реша меруст дуд.
 Агар аз ҳаво шабнаме мечакид,
 Шарар буд, то бар замин мерасид.
 Зи тухме агар решае менамуд,
 Ба ғайр аз парешонии дил набуд.
 Нумӯ мунҳасир буд дар оҳу бас,
 Ба шарте ки аз дил бирӯяд нафас.
 Чу най хушк шуд пайкари одаим,
 Магар ҷашм он ҳам тар аз бенамӣ.

Тароват ба хушкӣ чунон рӯ гузошт,
 Ки дил об гашту наме барнадошт.
 Зи машки губор он қадар хира шуд,
 Ки офоқ як сафҳаи тира шуд.
 Дар оннан абр ҳар қатра об
 Сияҳ гашт ҳамчун нукат дар китоб.
 Зи тӯфони беобии чашмасор
 Зи оина ҷӯшид мавҷи губор.
 Агар ҷӯи обе намудор буд,
 Зи хушкӣ дами теги хуиҳор буд.
 Хучум он қадар дошт барқи самум,
 Ки фӯлод мамзӯҷ¹²² мешуд ба мум.
 Зи барқи тапишҳои гарду губор
 Ҳаво хирманорон тухми шарор.
 Гулистон чунон аз нумӯ пок шуд,
 Ки то нолан булбулон хок шуд.
 Зи хокистари ҳосили ину он
 Чаҳон гашт дар боли кумри нихон.
 Бақо кард аз худ видоён сабот,
 Фано мавҷ мезад зи гарди чихот.
 Зи бими ҳалокат ҳама марду зан
 Намуданд тадбир тарки ватан.
 Шуд он қавм охир, ба ҳукми қазо,
 Чу барги ҳазондида аз ҳам ҷудо.
 Чунон нақши ному нишон шуд хароб,
 Ки мезад нигин низ нақше бар об.
 Фалак доди бунёни эшон бидод,
 Губоре ба ҳар сарзамине фитод.
 Аз он ҷумла ин подшоҳи гариб
 Дигарбора шуд аз ватан бенасиб.
 Саросема ҳандӯши ҷамъи аёл
 Баромад дар он дашти ваҳшатмаол,
 Ба бемории ҷӯъ дармонталаб,
 Ба дарюза аз хору хас нонталаб.
 Ба роҳе, к-аз ин пеш танҳо бурид,
 Саре ин замон бо рафикон кашид.

Яке даҳ шуд акнун гами изтирор,
 Қи тухми алам хӯша овард бор.
 Ба як тухм чандин намакзор рехт,
 Ба як обида даште аз хор рехт.
 Фалак баст дар катъи ин марҳила
 Бар он нотаҳои бори як қофила.
 Лаби ҳар кӣ тафсидӣ аз изтироб,
 Гудозе ба рӯи дилаш рехт об.
 Ба рух ҳар киро заъф гардонд ранг,
 Зи худ рафтани зад ба домон-ш чанг.
 Чу ашк изтироби чигаргӯшаҳо
 Ба чашмаш сияҳ кард оби бако.
 Зи яъс он кадар дарди сомон гирифт,
 Қи ҳар ашк сад баҳри тӯфон гирифт.
 Миёни зи худ рафтани баст ашк,
 Қи шуд ҷустуҷӯ ҳоку биншаст ашк.
 Чи шоҳу чи атфол хун дар аёғ,
 Чи меҳру чи анҷум зи як шӯъла доғ.
 Дар он дашт он фирқан бекарор
 Чу мушти хас аз гирдобод ошкор.
 Ҳама як тани нотаҳои ҷу нол,
 Ҳама як лаби хушк ҳамчун ҳилол.
 Чу аҳгар чигарҳо зи гармӣ кабоб,
 Нафас аз тапиш набзи мавҷи сароб.
 Ба андешан кут дар кӯҳу дашт
 Чу як ҳафта афзун аз эшон гузашт,
 Зи хун дар чигар ранги обе намонд,
 Зи паҳлун дил ҳам кабобе намонд.
 Ба лаб омад аз беҳудӣ ҷонашон,
 Ба хони адам гарм шуд номашон.
 Зи бас яъсашон кард беихтиёр,
 Ба ин маслиҳат ёфт бо ҳам қарор,
 Қи ҳастӣ куҷун чашмзаҳм асту бас,
 Фусуни саломат надорад нафас.
 Бисӯзем худро ба ҷои сипанд,
 Ҳамин аст тадбири рафъи газанд.

Назар бар чуни зиндагӣ дӯхтан
Фузуи аст сад ақба¹²³ аз сӯхтан.
Барафрӯхтанд оташи бешумор,
Ба тавфаш расиданд парвонавор.
Ҳама чун рами умр фурсатхиром,
Ҳама чун дами вопасин барқғом.
Зи ҳам ҳар яке дарси сабақатгузин,
Пайи сӯхтан чун шарар дар камин.
Зи навмедии холи атфоли хеш,
Шаҳи барқҷавлон сабақ бурд пеш.
Падарро ба сад доғ сӯзад чигар,
Ки бар марги фарзандаш афтад назар.
Мабинод, ё раб, касе ни азоб,
Ки доғи чигаргӯша бинад ба хоб.
Ба чашми ҳама ҳастии хеш кост,
Вале дидани марги эшон нахост.
Нигаҳ то кунад шӯъла аз дуд фарк,
Дар оғӯши ӯ буд оташ чу барқ.
Дар он дам ки парвонагӣ менамуд,
Пару боли мижғон ба ҳам баста буд.
Бар оташ зад, аммо шароре надид,
Зи гармӣ тасаввур чароғе насӯхт.
Зи тӯфон ба гайр аз каноре надид.
Тааммул ба дуди димоғе насӯхт,
Сари мӯе аз шӯъла нагрифт тоб,
Ту гӯй, зи оташ даромад ба об.
Ба тафтиши ин хайрати чоңгудоз
Мижа кард чун оташи шӯъла боз,
Пасу пеш аз имтиҳони назар
Шуд асбоби шоханшаҳӣ чилвағар.
Муъайян гули чатру сарви алам,
Ҳамон тахту давлат ба зери кадам.
Тараб зиннати боргоҳи нишот,
Шукуфтан баҳори гули инбисот.
Амирон ҳама ҷо ба ҷо сарбароҳ,¹²⁴
Ҳамон гарми тадбири хайлу сипоҳ.

Вале аз миён рафта афсунтироз,
Ба ранге, ки не нагма пайдо на соз.
Парӣ шӯхӣе карду рафт аз назар,
Барафшонд ранге, ки хун шуд чигар.
Ба хайрат фуру монд шоҳи заман,
Ки ё раб, чӣ дидам дар ин анҷуман?
Ба бедорӣ аст ин чунун ё ба хоб?
Сароб аст ин фитна ё мавҷи об?
Чӣ буд ин, ки даҳ сол дар кӯху дашт
Ба савдои безътиборӣ гузашт?
Кучо рафт он сози урентанӣ?
Чӣ шуд он тамошои нодиданӣ?
Зи бас чашм молиду миҷгон шикаст,
Аз он ҷилваи рафта нақше набаст.
Таҳайюр чу шамъаш дар оташ нишонд,
Нигаҳ доғ гашту киёмат дамояд.
Хирад парда, к-аз рӯи кораш кушуд,
Ду соъат фузун даври хайрат набуд.
Яқин шуд ба чашми тааммулникӯб,
Ки чуз гарди миҷгон набудаш ҳиҷоб.
Қунун хома сеҳри дигар медамад,
Шабе менигорад, сахар медамад,
Ки дар олами ғафлати гирудор
Таъаллуқ камандест донишшикор.
Бувад хосаи тинати одамӣ,
К-аз улфат шарораш қунад шабнамӣ.
Ба ҳар ҷо диле хӯғири улфат аст,
Агар ҷумла дӯзах бувад, ҷаннат аст.
На огоҳӣ офат, на ғафлат балост,
Ба ҳар ранг, афсуни улфат балост.
Зи бас шоҳи бедил дар он дашту дар
Ба ҳоби ғусун бурд умре ба сар,
Хаёл оташи улфате барфурӯхт,
К-аз он ҷилва то чашм дуздид, сӯхт.
Сар аз хоб бардошт, аммо чӣ суд,
Ки бедориаш доғи он хоб буд?

Тапиш гашт дар табъаш оташфикан,
 Ба гурбат фитод ин замон дар ватан.
 Ба сахро диле дошт беихтиёр,
 Набудааш чуз оғӯши ваҳшат қарор.
 Фаромӯшӣ аз фикри асбоб дошт,
 Ба хӯш омад, аммо ҳамон хоб дошт.
 Тасаввур ба найранг гармуштулум,
 Лабе карда дар ҳайрат изҳор гум
 Ба тадбир ҳайрони фикри муҳол,
 Зи таъбир маҳрумин хоби лол.
 Чу най бар лабаш аз ғами ҳамдамон
 Нафас буд мизроби чандин ғитон.
 Зи шӯри димоғи биёбоннавард
 Ба дил барқу дар дида тӯфони дард.
 Дар андӯхи он нашта маҳмуру бас,
 Хаёлу ҳамон чилва манзуру бас.
 Задӣ шӯълаи ҳасрат аз сина ҷӯш,
 Намешуд чароғи таманно ҳамӯш.
 Зи ваҳшат шудаи тахт гирдобӣ хун,
 Ба каф хотамаш гашт доғи ҷунун.
 Ба сар ташти оташ намуд афсараш,
 Алам шуд ба чашм аждаҳо пайкараш.
 Зи бас к-аз ҳашам ранги роҳат надид,
 Илоче ба ғайр аз саёҳат надид.
 Дар андешаи сонб ин нақш бааст,
 Қи домони саҳрое орад ба даст.
 Чу якчанд бар сайр монд шавад,
 Сазад, к-аз дил он ваҳм зонд шавад.
 Бимонад ҳаво то ба кай пайдор?
 Хаёл аст, то чанд гирад қарор?
 Ба ороиши сози таскини хеш
 Гирифтӣ чу Мачнун раҳи дашт пеш.
 Зи ҷавлони ҳасрат ба ҳар бешае
 Давонид аз беҳудӣ решае.
 Гузашти ба ҳар дашту дар чун насим,
 Ба ҳар хору хошок гашти надим.

Фитодӣ ба ҳар гом бар рӯи хок
 Чу нақши суми охувон синачок.
 Зи бас ҳар тараф дуди дил хола зад.
 Зи доғи чигар сикка бар лола зад.
 Ба сахронавардӣ чунон хӯ гирифт,
 Ки боҷи рам аз чашми охӯ гирифт.
 Ба чашмаш дар он дашти ваҳшатсавод
 Чунон ҷалка дар гӯш аз гирдбод.
 Зи савдо ҳамон соябон бар сараш,
 Губори тапишхон дил лашкараш.
 Ғараз, муддате он шаҳаншоҳи фард
 Ба бетобӣ аз олам ангехт гард.
 Ба ҳукми вуруди замони асар,
 Ки набвад ниҳоли талаб бесамар,
 Ба дастури маъҳуд¹²⁵ беихтиёр
 Бурун тохт рӯзе ба аъми шикор.
 Зи гарди ҳашам тарфи доман фишонд,
 Чу хуршед танҳо ба як самт ронд.
 Ба домони даште гузораш фитод,
 Қ-аз ӯ дашти маънусаи омад ба ёд.
 Фазое чу вусъат ба дил карда ҷо,
 Саводе чу миҷгон ба чашм ошно.
 Хати ҷодааш домн улфаткамни,
 Губораи ҷу поси нафас дилнишин.
 Зи сарҷӯши кайфияти он макон
 Шудаш наъъан беқарорӣ аён.
 Дил аз бӯи улфат тапиш соз кард,
 Ниғаҳ то парад, ранг парвоз кард,
 Ки ногоҳ дар чашми ҳасратназар
 Ҳамон шаҳри кайнос шуд чилвагар.
 Муқимон ба тартиби вазъи қадим
 Чу наззора дар хонаи худ муқим.
 Ҳама булбули боғи маъвон хеш,
 Ҳама ншратоҳанги ғавғон хеш.
 Чу гул яккалам пардаи хоби айш,
 Чу май чумла хунгарми асбоби айш.

Қадам зад ба азии мақоме, ки дошт,
Пар афшонд аз шавки доме, ки дошт.
Ба он улфатобод то сар кашид,
Тарабгоҳи дилро аламхона дид.
Дар он хона чамъе зи чаври фалак
Нишаста сияхпӯш чун мардумак.
Яке чун сипанд аз дили ғамсурог
Ба ҳар нола сад ғӯта мезад ба доғ.
Яке ҳамчу шамъ аз гудози чигар
Дар оташ фуру рафта то чашми тар.
Яке гунчасон то барорад нафас,
Чу бӯ рафта будаш дил аз дасту бас.
Фитода яке ҷодасон синачок,
Яке ҳамчу саҳро ба сар карда хок.
Зи бори губори алам он гурӯҳ
Ҳама сангбарсинакӯбон чу кӯҳ.
Зи доғи чунун ҷумла оташнамуд,
Парешонии мӯ ба сарҳо чу дуд.
Ҳама бисмили беқарориталош,
Сару чехра чун мавҷ гун дар харош.
Бипурсид аз он беҳудон, к-эй аҷаб,
Чӣ бошад гиреви шуморо сабаб?
Бигуфтанд умре дар ин сарзамин
Чу мушти губорем иқоматгузин.
На таклифи селе, ки аз худ равем,
На ташвиши боде, ки бечо шавем.
Каноъат ба ҳар бешу кам доштем,
Нишоте зи ором ҳам доштем.
Чавоне чу хуршед олинаҷод
Дар ин дашт аз бекасӣҳо фитод.
Нашуд мунфазил табъаш аз нанги мо,
Чу онна гардид ҳамранги мо.
Шуд аз касби мо нокасон комёб,
Таназзул бувад лозими офтоб.
Шукуфтем сад гулшан аз шоднаш,
Гузидем дар ранги домоднаш.

Халафҳо аз ӯ ёфт эби вучуд,
 Чаманҳо зи оинааш рух намуд.
 Зи қаҳте, к-аз ин пеш бар мо гузашт,
 Гирифтем ҳар як раҳи кӯҳу дашт.
 Чавон низ андешаи хеш кард,
 Ҳамон роҳи овозагӣ пеш кард.
 Бурун рафт он хастадил бо аёл,
 Чу бо ғавҷи ваҳшат нигоҳи ғазол.
 Кунун баъди рафъи ғубори алам
 Расидем ҳар як чу миҷгон ба ҳам,
 Аз он бекасон ранги осор нест,
 Дар ин дашт гарде намудор нест.
 Ба саъйи талаб, то чигар доштем,
 Зи ҳар нақши по доғ бардоштем,
 Давидем харчанд баҳри суроғ,
 Надидем аз он шӯълаҳо ғайри доғ.
 Валекии зи сахронавардони дард
 Насиме ба ин шӯъла ангехт гард,
 Ки он барқтозон ба ҳам сӯхтанд,
 Ба ҷайби адам чоки дил дӯхтанд.
 Набошем з-ин ғам чаро синачок?
 Ба сар чун нарезем аз ин ғусса хок?
 Чу гул офтоб аз сари мо гузашт,
 Чу оина об аз сари мо гузашт.
 Бар ин қавм субҳи нишоти ҷаҳон
 Сиёҳ аст чун дидаи охувон.
 Чу хуршед аз дида пинҳон шавад,
 Ҷаҳон ҷумла ҳамранги миҷгон шавад.
 Харобем, аз холи дилҳо мапурс
 Қабобем, аз оташи мо мапурс.
 Чу шоҳ ин ҷунунмочаро кард ғӯш,
 Гулаш бохт дар парда сад ранги хӯш.
 Хаёлиш шуд бо вукӯъӣ бадал,
 Саробаш бурун рехт баҳр аз бағал.
 Дилаш гашт аз барқи ҳайрат қабоб,
 Дуболо зад андеша бар изтироб.

Зи ҳар мӯ тапишбисмиле сар кашид,
 Зи худ рафт чандон, ки Мачнун дамид.
 Чу шамъ аз димоғаш бурун рехт дуд,
 Вале чорааш чуз хамӯшӣ набуд.
 Нафас забти хӯше, ки аз даст дод,
 Ба печиш забони тасалли кушод.
 Зи оҳе, ки онна дар хун гирифт,
 Пайи дилбарӣ фоли афсуи гирифт,
 Намуд охир он абри офатасар¹²⁰
 Садафвор доманашон пургуҳар.
 Зару сим бар фарки ҳар як фишонд,
 Ба оби гуҳар гарди мотам нишонд.
 Аз он дашт баргашт токатфурӯш,
 Чу наззора домн таҳайюр ба дӯш.
 Ба дил мункашиф гашт сирри шигарф,
 Қ-аз ифшон он доғ шуд савту ҳарф.
 Намеёфт ҳамрози дил ҳеҷ кас
 Ба лаб будаш ангушти ҳайрат нафас.
 Агар шӯри савдо саре мекашид,
 Хамӯшӣ ба фарёди дил мерасид.
 Чунунҳо ба сози тааммул нухуфт,
 Киёмат ба чайби таҳаммул нухуфт.
 Вале буд шамъи тапиш рӯзу шаб,
 Зи субҳи таҳаккуқ тасаллиталаб.
 Намн ашқаш охир ба тӯфон расид,
 Нафас шӯъла гашту гиребон дарид.
 Чу бетокатӣ бар дилаш кор кард,
 Ба пайғамбарн аср изҳор кард.
 Расули ҳақ аз нутқи мӯъҷизбаён
 Зи найранги асрор додаш нишон.
 Ки эй монда аз маркази асл дур,
 Надорӣ хабар аз тилисми зухур.
 Ба рӯят дари роз во кардаанд,
 Ба рамзи худат ошно кардаанд.
 Дар он дам ки шавқат зи аҳли ҳунар
 Талаб кард илми фиреби назар,

Тақозои найранги дил ҷӯш дошт,
 Гули роз тамҳиди оғӯш дошт.
 Бурун рехт дил ҳам асарҳои хеш,
 Ба хунат нишонд аз хуҷарҳои хеш.
 Фусунгар набуд он фиребофарин,
 Дил ангехт гарди ҳидояткамин.
 Дилат сурату маънини олам аст,
 В-агарна вучуду адам мубҳам аст.
 Мисолат¹²⁷ агар шуд бадал бо шухуд,
 Дил асрори таҳқиқи ҳастӣ кушуд.
 Дил он ҷо ки бошад ғубори ҳаёл,
 Бувад ҷумла манкуши лавҳи мисол.
 Ба ҳар ҷо мусаввар кунад нақши ғайб,
 Намуди ҳасад сар барорад зи ҷайб.
 Мисолу ҳасад дар қанори ҳаманд,
 Дилу дида оинадори ҳаманд.
 Дар ин доира зехну хориҷ якест,
 Тафовут агар ҳаст, ҷуз ваҳм нест.
 Вале ҳайрат аст ин, ки авҳом низ
 Зи дил мекашад ниқилоби тамиз.
 Дуй нест э-ин оина то мисол,
 Ки дил ҳам ҳаёл асту соҳибҳаёл.
 Дар оина яксар ҳаёл асту бас,
 Ҳаёл он ҷӣ дорад, мисол асту бас.
 Машав ғофил аз сози найранги дил,
 Ки илму аён нест ҷуз ранги дил.
 Ту аз дашту дар пухтай ваҳми ғайр,
 Вале хориҷ аз дил муҳол аст сайр.
 Ба дил қардаӣ сайр, сахро қучост?
 Ба хун метапӣ, дар ҷаҳон ҷо қучост?
 Ба зоҳир туро гарчи дил дар бар аст,
 Ба маънӣ ту лафзию дил дафтар аст.
 Бифаҳм, эй эи худ беҳабар, кистӣ?
 Ки аз пардаи дил бурун нестӣ.
 Ҷу қабзат ба қулфат тааммул кунад,
 Азал то абад як гирех гул кунад.

Гар аз баст резад бинои шуъур,
 Фитад тангӣ аз худ ба сад дашт дур.
 Шухуру санине надорад ҷаҳон,
 Дил аст ин қадар қабзу бастӣ замон.
 Ҷаҳон сар ба сар гарди вайрона аст,
 Имороти ӯ акси ин хона аст.
 Ғубори ҳаёле аз ин парда ҷаст,
 Ки бар рӯи чандин иморат нишаст.
 Мақон шуд, ҷу маҳдудӣ андеша кард,
 Замон гашт, то аз амал реша кард.
 Чи зехну чи хориҷ ҳаёли дил аст,
 Чи аслу чи фаръ аз мисоли дил аст.
 Ду олам тапишгоҳи андеша аст,
 Ҳаёлотӣ саҳбон ин шиша аст.
 Сиёҳ аст дар ҷашми аҳли қамол,
 Дабистони имкон зи машқи ҳаёл.
 Надорад ҳуҷуми баҳори намуд
 Ба ғайр аз ҳаёлат гуле дар вучуд.
 Дар ин баҳр тӯфон ба ғайри ту нест,
 Дар ин кӯча ҷуз гарди сайри ту нест.
 Зи парвози шавқат кушудааст бол,
 Ту хоҳӣ, ҷаҳон гӯӣ, хоҳӣ, ҳаёл.
 Ҳаёлат ба ҳар ҷо гузар мекунад,
 Ба қадри таъаллуқ асар мекунад.
 Нахустин таъаллуқ ба дил парварад,
 Дигар ҳарчӣ хоҳад, ба арз оварад.
 Таъаллуқ баҳори фиреби дил аст,
 Тақайюд гули ношикеби дил аст.
 Қуқун бигзар аз хеш, ҷашме бимова,
 Назар қун уруҷу нузули ҳаёл.
 Уруҷи ҳаёлест авранги ту,
 Ки меболад аз паҳлӯяш ранги ту.
 Даме к-ин уруҷат таназул қунад,
 Зи тахтат ба ҳони мазаллат кашад.
 Зи шохӣ ба қанносӣ овард рӯ,
 Сипехрэътиборӣ ба гил шуд фурӯ.

Ханӯзат таъаллуқ нагардид кам,
 Ки доистӣ он ҳолро муртанам.
 Ба шартӣ таъаллуқ чуни сад нузул,
 Ба меъроҷ орад баротӣ қабул.
 Пайи сӯхтан то набастӣ камар,
 Нашуд сурати мудаъё чилвагар
 Ба ворастан аз доми уммеду бим
 Аён шуд, ки бар ҷон хешӣ муқим.
 Ба фаръест ҳар чанд ин гуфтугӯ,
 Дуй нест аз фаръ то асли ӯ.
 Мусалсал назар кун ба чашии шухуд
 Ҳамин силсила то ба асли вучуд.
 Бар ин тахт ҳам гар туро манзил аст,
 Замингирии гарди ваҳми дил аст.
 Ватангоҳи мастист хушёрнат,
 Гиребони хобест бедорнат.
 Ғубори таъаллуқ дар ин хокдон
 Дилатрост афсуни забти инон.
 Таъаллуқ ба он назм пайваस्ताаст,
 Ки аз бас таъаллуқ ҷасад бастааст.
 Таваҳхум камони ҷасад карда зех,
 Нафасрост як тору чандин гирех.
 Ба аҳкоми ин наҳъан ошно
 Гаҳат ваҳми факр аст, гоҳе ғано.
 Фанои ҷасад чун шавад ҳосилат,
 Ҳамон тахти ваҳдат бувад манзилат.
 Вучуди ту лафзест хайратракам,
 Ки таҳрир ёбад ба чандин қалам.
 Намояд зи сад сафҳан эътибор
 Ба хатти ҳафизу ҷалӣ ошкор,
 Ба хориҷ агар дод эрзи шухуд,
 Хаёлест аз чилвааш дар намуд.
 Начунбида он лафз аслан зи ҷо,
 Нагардида аз зехни котиб чудо.
 Агар ҳақ шавад, он ҷӣ нақши нумуст,
 Дили котибаш лавҳи маҳфузи ӯст.

Ту ин лафз маъдуми хастӣ мадон,
 Ба ғайр аз ғубори таваҳхум махон.
 Хаёлат ба мавҳумӣ ошуфтааст,
 В-агарна бақо дар адам хуфтааст.
 Ниғаҳ гарчи сайри хазон мекунад,
 Сафархон ваҳму гумон мекунад.
 Накардаст дар ҳеҷ манзил убур,
 Нарафтаст аз хонаи чашм дур.
 Ҷунун наъли таҳқиқ вожун задаст,
 Зи онна тимсол беруи задаст.
 Қас аз нақши ин парда огоҳ нест,
 Қи метозаду ҳеҷ сӯ роҳ нест.
 Ҷӣ миқдор хайратфусун рафтаӣ,
 Қи ҳам дар худ аз худ бурун рафтаӣ.
 Зи зотат нашуд ғайри исм ошкор,
 Аён гашта бӯе зи хусни баҳор.
 Зухури баҳор аст дар ҳар ҷаман
 Ба исми гулу суибулу настаран.
 Ҷаман ранги низоҳи асмон ўст,
 Вале боғи берангиаш ҷон ўст.
 Зи оғӯши берангӣ афшонд бол
 Ба ҷанди сувао рангу бӯи хаёл.
 Зи асл оғаҳӣ нест кори назар,
 Қи рангест ҳар сӯ хаёли назар.
 Ба худ рангҳо то гумон бурдаанд,
 Гаҳе тозаву гоҳ пажмурдаанд.
 На ин ҷо тароват, на афсурдан аст,
 Ба ваҳму гумон хуни худ хӯрдан аст.
 Биё, соқӣ, эй дашти маънигазол,
 Биё, эй гулистони ирфониихол,
 Қи аз решадорони ваҳми дилам,
 Баҳоре ба сад ранг по дар гилам.
 Ба пешӣ кӣ нолам? Дилам офат аст,
 Тазаллум зи фарёдрас хайрат аст.
 Надорад қасе фаҳми бедоди ман,
 Ба ғӯшам шикастаст фарёди ман.

Ба ҳар ранг аз доми ин мушти хун
 Муҳол аст, чун ранг оям бурун.
 Чӣ тӯфон кунам? Дастгоҳам дил аст,
 Чу гавҳар зи дил то нигоҳам дил аст.
 Зи дил ҳар кучо донае коштанд,
 Ба ҳар реша сад нола бардоштанд.
 Ба басту кушоди дилам сӯхт дил,
 Надонам, ба доғи кӣ афрӯхт дил?
 Агар во шавад, айш рои ман аст,
 В-агар уқда, кулфат ба номи ман аст.
 Дилам, дил, агар доғу гар лолаам
 Аз ин соз бар дар назад нолаам.
 Наям ғайр, то бонд аз дил бурид,
 Зи худ мекашам, он чӣ натвон кашид.
 Чу сахро дар ин дашти кулфатасар
 Зи домони хеш аст хокам ба сар.
 На занҷир дар по, на доме ба пеш,
 Гирифтори хешам, гирифтори хеш.
 Димоге зи мастӣ фурӯмондаам,
 Уруче ба пастӣ парафшондаам.
 Ба як чуръа аз ман чудо кун маро,
 Ба сахрон шавке раҳо кун маро,
 Кӣ ҳар гирдобдаш зи авчи яқин
 Занад шиша бар фарқи чархи барин.
 Ба хокаш парафшонии ҳар губор
 Зи мастӣ ҷаҳоне кашад дар канор.
 Сазад, к-аз раху манзил оям бурун,
 Чу вусъат зи ҷайби дил оям бурун.
 Биё, соқӣ, эй сайқали зангҳо,
 Аёнсози тимсоли найрангҳо,
 Бипардоз зангори нодониам,
 Зи онна деҳ ҷоми хайрониам,
 Кӣ чун онна дар баҳори хузур
 Зи дил ҷӯшадам обу ранги зухур.
 Биё, соқӣ, эй пайкари оғаҳӣ,
 Майи маърифат, соғари оғаҳӣ,

Ки дахрам ҳаюлон нодонӣ аст,
 Тилисми сад оина ҳайронӣ аст.
 Ғами ғафлатам кушт дар айни ҳӯш,
 Навон худам гашт симобӣ гӯш.
 Чу махмал чунон ғафлатам кор кард,
 Ки ҳар мӯ рағи хоб бедор кард.
 Яқинам ба дӯши гумон меравад,
 Аёнҳо зи чашмам ниҳон меравад.
 Тағофул зи ҳоли мани зор чанд?
 Масеҳо бувад ҳасми бемор чанд?
 Зи ғафлат макун пунба гӯши маро,
 Ба ҳӯш ошно соз ҳӯши маро.
 Агар дил дари беҳудиҳо занад,
 Нигаҳ бех, ки чоми тамошо занад.
 Мурувват гар инсоф дорад, маҳох
 Ба тақсирӣ дил нитиком аз нигоҳ.
 Шароби яқине, ки чун чашми чом
 Зи мавҷи нигоҳе тавон кард вом.
 Ба тавфиқи ин сурма дорад камин
 Ба чашми яқин нури илми яқин.
 Аз ин роҳ шояд ба чое расам,
 Гар аз сар дароям, ба пое расам.
 Ба ҳар ранг бояд тасалли шудан,
 Зи сурат ҳамон масти маънӣ шудан.
 Чи сурат, чи маънӣ, агар одамӣ,
 Тасаллист оннан маҳрамӣ.
 Чаҳон асту тӯфони найрангҳо
 Ҳамин созу ин шӯъла оҳангҳо.

НАҒАМОТ

Муғаниӣ, кунун вақти чӯши навест,
 Ки бунёди ҳастӣ ба дӯши садост.
 Табу тоби ин риштан эътибор
 Садогуна гардидааст ошкор.

Дар абрешуми соз чуз печ нест.
 Бурун нола, аммо дарун ҳеҷ нест.
 Навон зи худ рафтани соз кун,
 Дари нола бар рӯи дил боз кун.
 Тараб саҳт маҳмилкаши ваҳшат аст,
 Наво ку? Парафшонини фурсат аст.
 Зи бас навбати нола кам мерасад,
 Ҳамӯшиест то лаб ба ҳам мерасад.
 Ба ҳар бенавой дар ин сурмазор
 Ҳамин нола аст, он ҷӣ шуд ошкор.
 Ҷаҳон корвони зи худ рафтаиест,
 Матоъаш ҳама як ҷарас шеванист.
 Ба ҳар сӯ хурӯши нафас меравад,
 Дигар корвон ку? Ҷарас меравад.
 Ҳамӯшӣ назебад дар ин корвон,
 Ҷарас низ бе нола набвад равон.
 Зи худ меравад зиндагӣ беҳурӯш,
 Ҷӣ раҳ во намояд ҷароғи ҳамӯш?
 Фигон дорад аз бенавой нафас,
 Ки раҳм аст бар маҳмили бечарас.
 Дар ин маҳфил аз рақсхон сипанд
 Нашуд ғайр аз ин нағма гарде баланд,
 Ки гар шавқ як гом ҳам мезанад,
 Ҳамон бар навое кадам мезанад.
 Ту ҳам нолае муфти ишрат шумор,
 Зи минқори фурсат сафире барор.
 Нафасро парафшонинишод кун,
 Агар фурсате ҳаст, фарёд кун.
 Ба ин як нафас фурсати дам задан
 Таъвои сози офоқ бар ҳам задан.
 Дар ин ҷо касе монегӣ нола нест,
 Вале хайф, к-ин шӯъла ҷаввола нест.
 Навон раҳи бенавоиест соз,
 Дари пардаи ошноиест соз.
 Ҷаро нола аз най нагирад асо?
 Сарире зи килкат наболад ҷаро?

Нафас бар хаво беҳ ки қадде кашад,
 Бар ин сафҳа як нола мадде кашад.
 Даф оинадори таҳайюр чарост?
 Даройи талаб аз ҷи рӯ бесадост?
 Зи улфат кафе кун ба ин каф тараф,
 Мабодо, равад нақди фурсат зи каф.
 Хурӯше магар дар сари ҷанг нест,
 Қи минои дил қулқулоҳанг нест?
 Ба мастӣ расон ҳукми мизробӣ ноҳ,
 Сари шишан дил кун аз пунба боз.
 Бувад гӯши танбӯр то кай гарон?
 Гирех торро чанд мӯҳри забон?
 На боде дар ин гӯш печидааст,
 На бо ин забон сурма ҷӯшидааст.
 Гурури ту ҷомитағофулзан аст,
 В-агарна раҳи муддаё равшан аст.
 Зи нохун калиде ба мизроб деҳ,
 Аз ин риштае чанд бикшо гирех.
 Тапиш рангҳо дар рағи тор бохт,
 Нафас шӯълаҳо дар дили най гудохт.
 Бубин набзи холи дилафсурдае,
 Бидам рӯҳ дар қолаби мурдае.
 Тағофул ба бедорин айш ҷист?
 Рағи соҳ беш аз рағи хоб нест.
 Бимол аз раҳи лутф гӯши рубоб,
 Мабодо, шавад нағма помоли хоб.
 Дил имрӯз хасратпарасти садост,
 Ҷу сози таманно тапиданнавоист.
 Тараброст чун шӯъла болидани,
 Ба ҳар шамъи овоз печидани.
 Надонам, ба шамъи кӣ парвонаам,
 Қи то нола гул кард, девонаам?
 Гар андеша боли ҳавас мезанад,
 Ҳамон нағма дар дил нафас мезанад.
 Тағофулгари нолаи дил мабош,
 Зи оҳанги ин парда гофил мабош.

Агар нақши бегонагӣ нанги туст,
 Дар ин парда кас нест, оҳанги туст.
 Сару барги офоқ ғайр аз ту кист?
 Ба раини даф ин ҳалқа аз худ тикхист.
 Ту сози азал, нағман ваҳдатӣ,
 Чӣ ҳайрони афсонаи касратӣ?
 Хамин нағмаҳо аз ту ҷӯшидааст,
 Ҷаҳоне зи созат хурӯшидааст.
 Агар хезад аз ҳалқани даф садо,
 Зи таҳрики дасти ту дорад асо.
 Ба саъйи кафи туст оҳанги даф,
 В-агарна чӣ дорад ба каф ҷанги даф?
 Қафат то ба ин каф ба ҳам мерасад,
 Дуаспа садо аз адам мерасад.
 Чӣ шӯҳӣ кунад тори ҷангу рубоб?
 Чӣ ҷӯшад зи бунёди мавҷи сароб?
 Тапиш ҷавҳари табъи афсурда нест,
 Равонӣ ба хуни рағи мурда нест.
 Дар ин риштаҳо шӯҳии тоби туст,
 Тапишхезии мавҷи мизробии туст.
 Ғиҷак бисмили ҳасрати неш нест,
 Зи хатти адаб як тапиш беш нест.
 Нагардад камонат агар тегкаш,
 Ҳамон дар гулӯ хун шавад нолааш.
 Гар аз теги қотил наёбад мадад,
 Тапишхон бисмил кучо мерасад?
 Наят нола дорад, ки ман худ наям,
 Туй, ҳар чӣ ҳастӣ, ман ин ҷо қаям?
 Лаби хомӯши наӣ агар нағмазост,
 Лаби туст гӯё, лаби наӣ кучост?
 Нафасхоят ин ҷо фиғон асту бас,
 Дамат мағзи ин устухон асту бас.
 Ғараз, шӯри дил қорҳо мекунад,
 Нафас шӯҳии торҳо мекунад.
 Рағи соз яксар забони дил аст,
 Дафу ҷангу наӣ тарҷумони дил аст.

Хама созҳо маҳви кори диланд,
Хама пардаҳо пардадори диланд.
Дил асту туаш соз фаҳмидай,
Хаёл асту овоз фаҳмидай.
Хурӯшат дар ин парда сар мезанад,
Тапишҳои ин болу пар мезанад.
Бисоти ҷаҳон домн якрангӣ аст,
Чӣ андешаи хориҷоҳангӣ аст?
Ки нахчири ин дом вораства нест,
Садое аз ин торҳо ҷаста нест.
Гар аз нағма болад ду олам хурӯш,
Ҳамон аз забон мерасад то ба гӯш.
Ҳаёлати афлок агар барҷаҳад,
Муҳол аст, аз дил бурун по ниҳад.
Наво ришта бар пост аз тори соз,
Ки ҳақро ба марказ рӯчӯ астӯ боз.
Баму зерн сози фурӯҷу усул
Хурӯши маҷозест назди фуҳул.
Агар бар маҷомн таъмиул занӣ,
Ба шӯри ду олам тағофул занӣ.
Накардаст маънӣ фароз ихтиёр,
Ки то боз гирад ба марказ қарор.
Навоҳон таҳқиқ сарбаства аст,
Аз ин соз як тор нағсаства аст.
Зи оҳанги худ парда бар худ мабанд,
Зи сози худ андешаи ғайр ҷанд?

ҚАЙФИЯТИ ҚОНУН

Бидех, соқӣ, он соғари дилнавоз,
Ки дорад хаташ тори қонунн роз,
Ба ман дех, ки дар пардаи созҳо
Қонунн маслиҳат нест поси садо.
Асарҳои гафлатнавой гузашт,
Замони таваҳҳумсарой гузашт.

Бар онам, ки чӯшам зи чайби ҳаёл,
 Валекин ба кайфияти эътидол.
 Хурӯше дар андеша пар мезанад.
 Ки гар дам занам, шӯъла сар мезанад.
 Дил ин қост дар нола беихтиёр,
 Зи ҳар мӯ навое бибандам ба тор.
 Чу мино ба дил бишканам рангҳо,
 Ба кулкул кунам ҳашири оҳангҳо.
 Мабодо, зи тадбири забти нафас
 Тапишҳои андеша сӯзад нафас.
 Чукини аст агар шӯри ифроти дил,
 Қиёмат шавам, то шавам мӯътадил.
 Нафас парфишони наво хуштар аст,
 Ба хомӯшӣ ин шӯъла тӯфонгар аст.
 Бигирам зи оҳанги қонун шугун,
 Зи қонуни хомӯшӣ оям бурун.
 Аз ин соз шавқи кӣ гул кардааст,
 Навоҳои дил саҳт бепарда аст?
 Зи қонун бурун нест сози зухур,
 Дар ин парда аст имтиёзи зухур.
 Ба ғафлат набояд зи қонун гузашт,
 Ки натиҷа аз ин вартаи хун гузашт.
 Чӣ қонун? Мухити қиёматхурӯш,
 Зи ҳар мавҷи тор офате барқҷӯш.
 Ба табъаш чӣ тӯфони хайрат шикаст,
 Ки мавҷаш зи хушкӣ ба соҳил нишаст?
 Ба осудагҳои вазъи адаб
 Чу мавҷи гуҳар якқалам хушқлаб.
 Гудози дил онанг оби ӯ.
 Ҳамон печиши нола гирдобӣ ӯ.
 Зи абрешумаш сад гуҳар риштадор,
 Зи гӯшаш ду олам садафдарканор.
 Тамаввуч ба му зерӣ нозу ниёз,
 Талотум ҳучуми тапишҳои роз.
 Ба рағвоиш то раҳӣ з-обу гил,
 Фуру раб ба чайби гуҳарҳои дил.

Мағӯ торҳо, чӯйбори асар,
 Ба хушкӣ чаманҳо тароватсамар.
 Ба тарнағмагиҳояш обе равон,
 Ки шӯяд юбусат зи мағзи чаҳон.
 Ба он мавҷ чӯши навои тараш,
 Ки натови ба киштӣ гузашт аз сараш.
 Сари шавкро аз навоиш фараҳ,
 Дили ташнаро мавҷи хушкӣ қадаҳ.
 Зи бас хушкӣ, амвоҷи ин чӯйбор
 Ба дил меҳалад ҳамчу миҷғони ёр.
 Рағи абр бе захмати обу гил
 Бихишторбери чаманзори дил.
 Хуҷуми хиёбони гулзори хол,
 Саросар хироми бихишти хаёл.
 Кӣ тартиби ин мистари айш дод,
 Қ-аз ӯ шуд хати нағма равшансавод?
 Зи ҳар сатр сад ранг маъниниҷамо,
 Зи ҳар тор шерозабанди садо.
 Ҳамон мисраъи тоза мазмунӣ ӯст,
 Ки рафтаи ин худ ранги мазмунӣ ӯст.
 Мухаррафизвиси¹²⁸ дабистони роз
 Ба ин хат навиштааст абруи ноз.
 Дарозиву кӯтоҳи сатрҳо
 Ҳама зулфу миҷғони абрунамо.
 Каму беши ин сатрҳо якқалам
 Гузашта муҳарраф зи паҳлӯи ҳам.
 Пасу пешашон бо ҳама забти ҳеҷ,
 Ба зеру бам аз якдигар рафта пеш.
 Бар ин риштаҳо ваҳшиёни хаёл
 Ба тамкин хироми хати эътидол.
 Навое, ки гардад муҳолифасар,
 Зи ҳар як муҳарраф хӯрад бар камар.
 В-агар хориҷе э-ин миён сар занад,
 Хичолат ба ҳар як баробар занад.
 Ҳамин ҷо пайи ваҳшини инбисот
 Тараннум фикандаст домн нишот.

Рахой муҳол аст аз ин домгоҳ,
 Ки ин чост ҳар гом сад кӯча роҳ.
 Хама гар тавон сози имкон гусехт,
 Зиҳӣ, ин қадар ришта тавон гусехт.
 Тараннум дар ин соз лангарфikan
 Чу ҳайронии мавҷи мижгонватан.
 Саропош дар нағма хобидааст,
 Садо реша ин ҷо давонидааст.
 Зи сад шӯъла як барқ хирман кунад,
 Зи сад ришта як шамъ равшан кунад.
 Ба як бистар осуда сад нотавон,
 Зи ҳар як ҳамон нолае парфишон.
 Ба сад шӯҳии нағма тамкинмақом,
 Парафшоние хуфта дар мавҷи дом.
 Тараннум, ки андӯх помоли ўст,
 Губоре зи афшондани боли ўст.
 Ба ин нола тораш фусунпарвар аст,
 Ки дар беҳудӣ дом болу пар аст.
 Бар ин соз во карда оғӯшҳо
 Хучуми хати лағзанин хӯшҳо.
 Зи худ рафтани маҳви ҷавлон шуда,
 Ки манзил тахи ҷода пинҳон шуда.
 Аз ў шуд таҳайюр далели нигоҳ,
 Ки ин ҷо зи манзил бурун нест роҳ.
 Дар ин маҳфил ин сози улфатхитоб
 Қашидаст сар то сари дил танооб.
 Чӣ бўяш сар аз пираҳан мекашад,
 Ки дилро ба ҷанди расан мекашад?
 Талабро ба оҳанги меъроҷи ҳол
 Бувад тори ў нардбони камол.
 Бар ин нардбонҳои қудратнамо
 Зи хеш он қадарҳо ки хоҳӣ, баро.
 Ба ранги наво дар каминҳои тор
 Зи худ рафтан ин чост фурсатшумор.
 Ба ҳар ранг аз ин базми беҳосили
 Агар як қадам бигзарӣ, восилӣ.

Аз он торҳо бар дил ин мужда бас,
 Ки роҳест сӯи ҳақ аз ҳар нафас.
 Зи қонун ҳузури ҷаҳони тараб,
 Замини нишот, осмони тараб.
 Зи шакли мусаллас¹²⁹ маволиди завқ,
 Тарабгоҳи сад ишратистони шавқ.
 Ба сад гӯшу ҳар гӯш соҳибзабон,
 Ба сад тору ҳар тор гавҳарфишон.
 Ба тӯфони сад мавҷ дарён роз,
 Ба сомони сад ҷода саҳрон ноз.
 Ба ин тору пуде, ки дар сози ўст,
 Ҷаҳон қисвати шӯҳин рози ўст.
 Агар нағмаро хилъате дар бар аст,
 Хамин тарҳи қонунаш утугар аст.
 Навоҳон тораш дар андешаҳо
 Ба шӯҳӣ чу болидан аз решаҳо.
 Ба хомӯшӣ оҳангаш аз ҷайби тор
 Чу бӯ аз рағи гул киёматбахор,
 Ки ҳар ҷо чунин ҷамъ гардад забон,
 Хама гар хомӯшист, дорад баён.
 Бисоте ҷароғони қудратнамо,
 Чу дил шӯълаи шамъи тораш садо.
 Надонам, ҷӣ найранг тарҳафкан аст,
 Ки ин шамъ дар хомӯшӣ равшан аст?
 Фусунмахфиле арзи эҷоди айш,
 Тарабсоя девори бунёди айш.
 Ба девори ў роҳате ҷидааст,
 Ки дар сояш нола хобидааст.
 Дар ин базм агар саъй бемор нест,
 Ҷаро ҷустуҷӯ сарфи эсрор нест?
 Зи таркиби қонун шифое бихон,
 Зи ташреҳи маънӣ навое бихон.
 Мақун дар саводи тағофул мақом,
 Мабода, шавад нағма фурсатхиром,
 Ки шавқе бар ин соз печидааст,
 В-агарна ҳамон домани ҷидааст.

Саропош ваҳшаткамин асту бас,
 Ба чин хуфтани доман ин асту бас.
 Тилсмест ин баҳри кудратхурӯш,
 Канору миёнаш забон асту гӯш.
 Зи қонуну танбӯру чангу рубоб
 Тааммул ҳамин нағма кард интиҳоб,
 Ки гуфтушунудест сози ҷаҳон,
 Машав гофил аз рабти гӯшу забон.

Ҳикоят

Саҳаргоҳе аз ҷашми бедорфаҳм
 Чу миҷгон гусастам рағи хоби ваҳм,
 Ниғахворе аз парда беруи задам,
 Бар андешан вазъи қонун задам,
 К-аз ин парда шӯре, ки пар мезанад,
 Зи сози дигар низ сар мезанад.
 Дар ин сурат, оинаи қор ҷист?
 Ба ҳам бастани ин қадар тор ҷист?
 Зи иҷмол агар гул қунад муддаё,
 Қасе маҳви тафсил бошад ҷаро?
 Ба мизробии фикри ирфонкамин
 Хурӯшид сози навои яқин,
 Ки тартиби ин нусхаи сеҳрқор
 Мисолест аз олами эътибор.
 Навоозмоёни сози қидам
 Фузуданд як умр дар зеру бам.
 Қумоши дуй зад ба сад тор чанг,
 Ки шояд бигардонад он нағма ранг.
 Ҳақиқат нашуд мухталиф аз маҷоз,
 Ҳамон як наво дошт ин ҷумла соз.
 Пас аз имтиҳон шуд яқин, к-он самад
 Ба қасрат ҳамон аст, к-андар аҳад.
 Аз ин эътибороти қасратасар
 Халал нест дар ваҳдати мӯътабар.

Ба афсуни ин тору пуди сароб
 Бар он нағма натвон фикандан ниқоб,
 Ки ин нағмаҳо мачмаъи касрат аст,
 Чу бар ҳам занӣ, нағман ваҳдат аст.
 Ба чандин уруку¹²⁰ пай андар бадан
 Наёбӣ магар як тапиш мавҷзан.
 Чу конун ду олам ба ин дастгоҳ
 Тилисмест мавзӯи як шӯъла оҳ.
 Ба сад баргу бар як нумӯ шӯълазор,
 Зи чандин забон як сухан ошкор.
 Зи сад ҳарф як муддаё ҳосил аст,
 Зи сад роҳ мақсуд як манзил аст.

КАИФИЯТИ ДАФ

Биё, мутриб, эй шӯҳин рози дил,
 Хурӯши ҷунунпардаи сози дил.
 Лабат оташи шӯълаҳои ҳамӯш,
 Навоят ҷароғи шабистони хӯш.
 Ғубори раҳат нури ирфони мо,
 Хучуми ҳаёлат ҷароғони мо,
 Ки дар сози ишрат шитобе кунем,
 Равем аз худу моҳтобӣ кунем.
 Фишонем бар табъи афсурда об,
 Дару дашт гирем дар моҳтоб.
 Агар хӯш зиндонии хоб нест,
 Зи худ во шудан кам зи моҳтоб нест.
 Ба базме, к-аз анвори дилҳои ҷамъ
 Маху офтоб аст як доғи шамъ,
 Шабистони мо зулматобод монд,
 Ниғаҳ доғ гашту фуруғе нахонд.
 Кунун бех, ки айше тасарруф кунем,
 Яқин гар набошад, тақаллуф кунем.
 Маҳе бартарошем аз сози даф,
 Ба моҳтоб ғалтем аз овози даф.

Бувад шавқ то кай фусурданбаён?
 Тараб чанд дар пӯст бошад нихон?
 Чӣ лозим, кунӣ зеру бам имтиёз?
 Қ-аз овози даф пӯстканда-ст роз.
 Ба сарғӯшии¹²¹ шоҳиди роз кӯш,
 Ба ҳамдастни дасти эъҷоз кӯш.
 Дар оғӯши даф ҳалқа кун соҳиде,
 Бубахш аз сари зонӯяш маснаде.
 Ба поят гар ин соз паҳлӯ занад,
 Фалакҳош аз дур зону занад.
 Хурӯши ҷаҳонро ба як ваҷди ҳол
 Нишонад паси зонуи инфирод.
 Зи дастат гар ин даст гирад шугун,
 Садаф гардаду гавҳар орад бурун.
 Даме гар ба ин соз печидааст,
 Наво дастбурди дигар дидааст.
 Тараб меҳурӯшад, ки эй аҳли дид,
 Ба ин даст бояд гиребон дарид.
 Даф имрӯз оннаи розҳост,
 Гиребондари барқи овозҳост.
 Баён равшан аз барқи хомӯши ӯст,
 Забони ғиғон пардаи гӯши ӯст.
 Зи даф нағмае нест ваҳшатфурӯш,
 Садоро раҳой набошад зи гӯш.
 Рами нола ҳамворие чидааст,
 Тапишҳои дил паҳи гардидааст.
 Бурун аз камандаш киро маъбар аст,
 Ки овоз ҳам сайди ин ҷанбар аст.
 Дар ин ҷо ҷу ворастигони ҳамӯш
 Нишаста ду олам садо пӯстпӯш.
 Усул аз муқимони оғӯши ӯст,
 Навоҳо ҳама ҳалқадаргӯши ӯст.
 Аз ин ҳалқан дом натвон гузашт,
 Ба сад нола як гом натвон гузашт.
 Зи як гулзаминаш ба ин содагӣ,
 Хурӯшид як дашт озодагӣ.

Чи ваҳшатхиромон дар ин бистаранд,
 Чи урѐнтанон маҳви ин чодаранд.
 Дар ин ошѐн хуш парафшонӣ аст,
 Даруни либос ин чӣ урѐнӣ аст?
 Тасаввур дар ин беҳудихо гудохт,
 Ки бе даст овоз натвон шинохт.
 Дар ин халқзи доми офоқгир
 Муҳол аст, агар дил набошад асир,
 Ки ҳар ҷо садо решае коштаст,
 Ҳамон тухми дил гардан афроштаст.
 Садо маркази хатти паргори ўст,
 Яқин шуд, ки дил ҳам гирифтори ўст.
 Чи зоҳир, чи ботин-ҷаҳони нишот,
 Чу пушту чи рӯ-олами инбисот.
 Ба зоҳир чу онна суратпараст,
 Чу шуд мунқалиб, ҷом гирад ба даст.
 Зи паҳлуи оннаву ҷоми даф
 Ба Искандару Ҷам тавон шуд тараф.
 Маю нашъа сар бар хати соғараш,
 Маху меҳр дар ҳолаи ҷанбараш.
 Шабистони ншрат аз ӯ безавол,
 Ки домони моҳаш пур аст аз ҳилол.
 Баланд аст аз шӯълаи партаваш
 Ба ҳар ғӯша абрӯи моҳи наваш.
 Навоҳош имон абрӯ бас аст,
 Ҳилоли ҷалочил¹³² сухангӯ бас аст.
 Зи бас дӯхт бар офтобаш назар,
 Ҷалочил кашадаст миҷгон ба зар.
 Ҷалочил мағӯ, ҷини домони ноз,
 Хучуми лаби нуктасанҷони роз.
 Ба андак тапиш сад тараб нағмазост,
 Ба ҳам хӯрдани лаб тақаллумнавоист.
 Маҳаш гар ҳама ташти об асту бас,
 Чу гармаш кунӣ, офтоб асту бас.
 Агар гирад андеша аз дил хабар,
 Забони тапиш низ дорад асар.

Ба завқи навоҳон ишратнавинд
Чаро ҳасрати дил нагардад шахид?
Ки шакли даф ин ҷо кафи қотил аст,
Чалочил парафшонии бисмил аст.
Мағӯ даф, муҳити тарабро садаф,
Зи бас синасофӣ гуҳарҳо ба каф.
Қадомин садаф? Нақди оғӯши дил,
Чӣ гавҳар? Ғаюпарварии гӯши дил.
Зи эъҷоз саднусахапаймо кафаш,
Баротест бар дасти Мӯсо кафаш.
Зи ҷӯши чалочил ба арзи нишот
Тарабрезии сад барги гул инбисот.
Зи ҳар барги ӯ нохуне чилвагар,
Кушоди ду олам гирех дар назар.
Навое, к-аз ӯ синаҳо хастаанд,
Ба як ҷунбиши нохунаш бастаанд.
Агар метавон уқдаи дил кушуд,
Ба ин нохунаш роҳ бояд намуд.
Ба тадбири ин нохуни дилпазир
Агар уқда санг аст, бикшуда гир.
Чӣ сарпанҷаи сеҳр во мекунад,
Диле меҳарошад, садо мекунад?
Зи ҳар нохунаш бар мании беқарор
Ҳамон як ҳароши дил аст ошкор.
Дар андешааш нола саф мезанад,
Тапишҳои дил инз даф мезанад.
Чӣ даф? Шӯҳрии таъби бекинае,
Сафочӯш гулзори оннае.
Зи бас шавқ аз дил зудудаст занг,
Нафасро дар оинааш нест ранг.
Ҷабинаш нагардид ҷиношно,
Ба нақше нашуд ин нигин ошно.
Ҳақи маънии сарнавишташ ҳамин,
Ки мо нола кардем нақши нигин.
Зи фарёди дил баски шуд нотавон,
Надорад ба ҷуз пӯст дар устухон.

Зи силист ризқи азалқисматаш,
 Ҳамон пӯст бар устухон хилқаташ,
 Зи дил чанд гарди тапиш рӯфтан?
 Ба дард омад ин сина аз кӯфтан.
 Май аз изтироби дилаш дар аёғ,
 Зи сили Ҳамон равғанаш дар ҷароғ.
 Узоре, ки гар нам кашад бар варак,
 Ба оташ намоянд хушкаш арақ.
 Қамингоҳи офат сипардорнаш,
 Ба сили тараф карда Ҳамворнаш.
 Фигон дар бағал чашми қурбоние,
 Қиёматрақам лавҳи пешоние.
 Ба таслими шавқаш сарафрозӣ аст,,
 Ки Ҳамворӣ ин ҷо ҷабинсозӣ аст.
 Ҳама гар ҳаводис гирифта ба ҷанг,
 Зи бас тозарӯи нагардонд ранг.
 Набинад, агар хӯш ёри касест,
 Ки оннааш дар канори касест.
 Гар ин онна ҳайрате сар диҳад,
 Садо печадӯ арзи ҷавҳар диҳад.
 Зи оннаи пайкараш дар назар
 Нашуд ғайри хусни садо ҷилвагар.
 Зи созаши ҷи шӯҳи гиребон дарид,
 Қ-аз онна ҳам нола бояд шунид?
 Аёре ки дар олам афканда шӯр,
 Ҷароге ки дар нолааш хуфта нур.
 Видоӣ ки шуд раҳзани хӯши ӯ,
 Ки фарёдхез аст огуши ӯ?
 Ҷӣ дард ин садафро нишон мекунад,
 Ки сар то ба пояш фиғон мекунад?
 Фиғонхост дар созаши оташфкан,
 Ситамдидае дорад ин ҷо ватан.
 Дилаш лавҳи андешан рози кист?
 Надонам, дар ин парда овози кист?
 Ба ҳар бекасӣ дастгоҳаш расост,
 Ки доғ асту бо нолае ошност.

Надорад ба чуз нола дамсози хеш,
 Нагуиҷад ба гӯшаш чуз овози хеш.
 Чу ӯ дардманде кам афтодааст,
 Ки дар устухонаш ҳам афтодааст.
 Агар устухон асту гар чумла пӯст,
 Тихӣ аз худ асту пур аз рамзи дӯст.
 Ба қон метавон доштан дӯсташ,
 Ки мағзест дар пардан пӯсташ.

Ҳикоят

Зи арбоби таҳқиқ соҳибдиле
 Дафе дид дар гӯшан маҳфиле,
 Ки афтода з-огӯши мутриб чудо,
 На барги тапидан, на сози садо.
 Зи сар то қадам ҳайратовозае,
 Тараб рафтаву монда ҳамёзае.
 Чарас риштан нола бигсехта,
 Қадаҳ сарнигун гашта, май рехта.
 Дил, аммо фуру рафта дар чоку бас,
 Саре, лек бар зонуи хоку бас.
 Сало дод, к-эй маҳрамони шуъур,
 Мабошед гофил зи вазъи зухур.
 Чаҳон з-ин сабаб воҳидиятнавост,
 Ки аз ҳар шайе ваҳдате ҷилвазост.
 Нагардад аён, бе гумону шаке,
 Зи таҳқиқи ҳар як ба ғайр аз яке.
 Дар ин ҳар як афёлу осор гум,
 Чу дарён хобида рафтор гум.
 Хуруши тапишҳои феълӣ асар,
 Ки дорад зи қонуни қудрат хабар,
 Зухураш дар огӯши рабти ҳам аст,
 Асар яккалам дар дуй мудғам аст.
 В-агарна чу даф з-ин ҳама бешу кам
 Нахезад ба як даст овоз ҳам.

Табу тоби хангоман эътибор
 Зи имдоди якдигар аст ошкор.
 Дар ин базм агар меҳр, гар кина аст,
 Намудори акси ду онна аст.
 Натонҷ ба ҳар ҷо асаррез шуд,
 Зи рабти ду воҳид ҷунунхез шуд.
 Ду воҳид ҷу шуд муттафиқ, касрат аст,
 Ду каф то ба ҳам меҳӯрад, шӯхрат аст.
 Забон аз ду сӯ то нағалтад ба ком,
 Хамӯшист сози зухури калом.
 Набошад агар рабти лавҳу қалам,
 Мухол аст, дар ҷилва оял рақам.
 Зи кайфияти бода бе бодахор
 На аз нашъа ҷӯшад асар, не хумор.
 Ғараз, мавҷҳои муҳити зухур,
 Қ-аз афъолу осор доранд шӯр,
 Мапиндор бар рӯи ҳам мезананд,
 Зи ваҳдат ба ваҳдат қадам мезананд,
 Агар арзи аърозу гар ҷавҳаранд,
 Навоҳон имдоди якдигаранд.
 Наёбӣ дар ин базми донишгудоз
 Якиро ба гайр аз дуй баргу соз.
 Якӣ аз дуй боби тамйиз нест,
 Туй гар набошад, манӣ низ нест.
 Сару барги исботи ваҳдат дунст,
 Манӣ эътибори ҷаҳони тунст.

КАЙФИЯТИ ТАНБҶҮР

Биё, мутриб, эй соқин базми хӯш,
 Ки махмурии нағма дорам ҷу гӯш.
 Навохост ин ҷову ман аз хавас
 Ба хамёза пур кардаам ҷому бас.
 Зи худ рафтани ман замингир чанд?
 Нафас боли шавқ аст, занҷир чанд?

Тапиш дар дил афсурд, оханг ку?
 Чунуннолае шӯъла дар чанг ку?
 Таманно агар дар хумори фарах
 Зи кайфияти маҳз гирад қадах,
 Назоҳатшаробе чу оханг нест,
 Ки дар сурату маънияш ранг нест.
 Ба чом асту дар чомаш андеша хун,
 Ба минову аз фаҳми мино бурун.
 На лаб махрами чуръан ишраташ,
 На комошно машраби лаззаташ.
 Надонам, ба ин шавқи берангубӯ
 Чӣ дорам мани беҳудиорзу,
 Ки то шӯҳнаш гул кунад дар хаёл,
 Зи худ рафтани дил кушудааст бол?
 Машав гофил аз шавқи мадхӯши дил,
 Бикун фикри ҳамёзан гӯши дил.
 Ба хӯшам зи мастӣ паёме расон,
 Зи минои танбӯр чоме расон,
 Ки аз шавқ умрест беруннишини
 Чу танбӯр дасти дил аз остин.
 Чӣ танбӯр? Охи зи дил частае,
 Хороши цигар бар миён бастае.
 Ба барки адо хирмани хӯшеӯз,
 Ба савти хазини пунбан гӯшеӯз.
 Қаманди ғазолони дашти хаёл,
 Сафири рами андалебони ҳол.
 Асарбахши кайфияти розҳо,
 Зиёратгахи хусни овозҳо.
 Навояш ба сад мастнам раҳбар аст,
 Ки ин соз ҳам шиша, ҳам соғар аст.
 Хумистони розест минои ӯ,
 Ки мечӯшад аз парда сахбон ӯ.
 Чу минои дил кулкулоҳанги роз,
 Тихикосағиҳош лабреси ноз.
 Маяш гардану тарфи доман қадах,
 Саропо тилисми баҳори фарах.

Ба ёди нигоҳи кӣ галтидааст,
 Ки дар кулқулаш нашъа хобидааст?
 Дар ин шиша афсуни чоми касест,
 Дар ин парда бӯи паёми касест.
 Таманно дар андешан косааш
 Ба ҳайрат бадал кард талвасааш,
 Ки аз тори ӯ мебарад хӯш пай
 Ба кайфияти сад қадаҳ мавҷи май.
 Таҳайюррақам хоман сеҳрфан,
 Ки нолаш бурун часта аз пираҳан.
 Аз ин нахл нашвунамое дамид,
 Ки бетобии реша бар гул давид.
 Кашидаст хатте ба рӯи гулаш,
 Ки хат бар чаман мекашад сунбулаш.
 Забонҳост, аммо ба вазъи хамӯш,
 Фусунхони чандин қиёмат хурӯш.
 Муҳол аст ихфон рози ниҳон,
 Ки беруни ком аст ин ҷо забон.
 Ҷунунҳост дар вазъи хамвори ӯ,
 Навоҳост бепарда аз тори ӯ.
 Бар ин торҳо гар ниҳи гӯши хӯш,
 Садо чинӣ аз дудя шамъи хамӯш.
 Зи осудагирош галтад назар
 Ба хамвори мавҷҳои гуҳар.
 Зи танбӯр чиние мӯъҷизнамоист,
 Ки мӯ косаашро забони садост.
 Нишастаст ин чинии нағмазо
 Зи оғӯши хубон ба тоқи ғино.
 Ба ҳар ҷо лаби чиниаш шӯр рехт,
 Хучуми ғино базми фағфур рехт.
 Чӣ танбӯр? Нахлае ҷунун бори ӯ,
 Рағу решаи беҳудӣ тори ӯ.
 Расонву кӯтоҳии шохсор
 Ба қадри баму зер тӯфонбаҳор.
 Ба наззори ин ниҳоли баланд,
 Ки ҳорад ба меъроҷи ҳайрат каманд.

Кунад хӯш дар комат оростан
 Асо аз сари хеш бархостан.
 Никон андалебе ба хар тори ӯ,
 Зи мизроб гул карда минқори ӯ.
 Ба шохаш зи бис улфат омехтаст,
 Қафзехон чандин дил овехтаст.
 Нафас метапад, нолаи зор нест,
 Дил ин ҷо фиғон мекунад, тор нест.
 Ба нахлаш ҷу фикре нишемаи кунад,
 Пару боли андеша шеван кунад,
 Ки бе растан аз домгоҳи ҷаҳон
 Мухол аст, ин ҷо нӣҳи ошён.
 Баландӣ ба нахлаш қасам меҳӯрад,
 Ки ин ҷо фалак инз ҳам меҳӯрад.
 Гул аз гулбунаш кам касе чидааст,
 Хамин нола дасте расонидааст.
 Хавас бар расокиш кай во расад?
 Магар нолаи дард он ҷо расад.
 Рағу решааш якқалам ҷӯши дард,
 Ки он ҷо надорад магар нола гард.¹³³
 Чӣ миқдор ин гулбун аз гул пур аст,
 Ки хар шохаш аз шӯри булбул пур аст.
 Зи захма бар ин шохсори баланд
 Равад тоири нағма минқорбанд.
 Наво булбули шохсораи бас аст,
 Садо ресмонбози тораи бас аст.
 Барахмансириште, риёзатиниёри,
 Ки гардида рағ бар танаш ошкор.
 Кӣ ин сеҳр дар неши мизроб баст,
 Кӣ то аз рағаш хун кашад, нола ҷаст,[?]
 Аз он ҷӯши рағҳои улфаткаманд
 Дили як ҷаҳон нағма зуннорбанд.
 Парафшони сад дарди дил — зеру бам
 Зи зуннори ӯ нолаи «ё санам».
 Зи кайфияти нолаи зори ӯ
 Ба нокус ғалтида зуннори ӯ.

Фаромӯшӣ аз оламаш он қадар,
 Ки аз шӯри дил ҳам надорад хабар.
 Аз он ҳар нафас гӯшмолаш диҳанд,
 Ки ёде зи оҳанги холаш диҳанд.
 Майн нағма дар соғари гӯши ӯст,
 Ки шӯри ду олам фаромӯши ӯст.
 Чӣ танбӯр? Қайфияти ҳайрате,
 Ба сад нозукӣ мавҷзан қудрате.
 Кучо торн шавкест? Таҳайюрмаол,
 Ки парвозаш аз заъф гардида нол.
 Заъифӣ ба он рохаташ дода роҳ,
 Қи бар синааш во кашидаст оҳ.
 Зи бас машиқи заъфааш ба аҷз орамид,
 Нафас ҳам ба лавҳаш алифҳо кашид.
 Ба ин нотавонӣ гар аз хеш рафт,
 Чунун кард, то нолае пеш рафт.
 Зи афсуни оҳанги берангубӯ
 Таниш ҳам ҳаёл аст дар набзи ӯ.
 Ба он нозукӣ дар назарҳо аён,
 Қи пӯшад сарпош мӯи миён.
 Зи гулзори асрор гулдастае,
 Тилизме ба рағҳон гул бастае.
 Баҳори латофат ба ҷанги зухур,
 Хучуми назокат ба ранги зухур.
 Ба ҳар ранг ин соз муфти гиност,
 Хуш он дил, ки бо нолае ошност.
 Зи тораи талаб сархати инбисот,
 Ҳамин чода дорад мақоми нишот.
 Гар аз сайри ин чода вокиф шудӣ,
 Расидӣ ба сарманзили беҳудӣ.
 Ки он ҷо ду олам фаромӯши туст,
 Вагар оламе хаст, оғӯши туст.
 Пар афшон ба саъйи ҷунунтозие,
 Зи худ то равӣ, ресмонбозие.
 Мағӯ тор, роҳи ҳаёли адам,
 Қ-аз ӯ нест пайдо нишони қадам.

Кунад хӯш дар қомат оростан
 Асо аз сари хеш бархостан.
 Нихон андалебе ба ҳар тори ӯ,
 Зи мизроб гул карда минқори ӯ.
 Ба шохаш зи бос улфат омехтаст,
 Кафасҳои чандин дил овехтаст.
 Нафас метапад, нолаи зор нест,
 Дил ни ҷо фиғон мекунад, тор нест.
 Ба нахлаш ҷу фикире нишewan кунад,
 Пару боли андеша шеван кунад,
 Ки бе растан аз домғони ҷаҳон
 Муҳол аст, ни ҷо ниҳи ошъён.
 Баландӣ ба нахлаш қасам меҳӯрад,
 Ки ни ҷо фалак низ ҳам меҳӯрад.
 Гул аз гулбунаш кам касе чидааст,
 Хамин нола дасте расонидааст.
 Хавас бар расониш кай во расад?
 Магар нолаи дард он ҷо расад.
 Рағу решааш яккалам ҷӯши дард,
 Ки он ҷо надорад магар нола гард.¹³³
 Ҷӣ миқдор ни гулбун аз гул пур аст,
 Ки ҳар шохаш аз шӯри булбул пур аст.
 Зи захма бар ни шохсори баланд
 Равад тоғри нағма минқорбанд.
 Наво булбули шохсораш бас аст,
 Садо ресмонбози тораи бас аст.
 Бараҳмансириште, рибзатишғор,
 Ки гардида рағ бар танаш ошкор.
 Кӣ ни сеҳр дар веши мизроб баст,
 Ки то аз рағаш хун кашад, нола ҷаст,[?]
 Аз он ҷӯши рағҳои улфаткаманд
 Дили як ҷаҳон нағма зуннорбанд.
 Парафшони сад дарди дил — зеру бам
 Зи зуннори ӯ нолаи «ё санам».
 Зи кайфияти нолаи зори ӯ
 Ба ноқус ғалтида зуннори ӯ.

Фаромӯшӣ аз оламаш он қадар,
 Ки аз шӯри дил ҳам надорад хабар.
 Аз он ҳар нафас гӯшмолаш диҳанд,
 Ки ёде эн оҳанги холаш диҳанд.
 Майн нағма дар соғари гӯши ӯст,
 Ки шӯри ду олам фаромӯши ӯст.
 Чӣ танбӯр? Қайфияти ҳайрате,
 Ба сад нозукӣ мавҷзаи қудрате.
 Қучо тори шавке? Таҳайнормаол,
 Ки парвозаш аз заъф гардида нол.
 Заъифӣ ба он роҳаташ дода роҳ,
 Ки бар синааш во кашадаст оҳ.
 Зи бас машки заъфаш ба аҷз орамид,
 Нафас ҳам ба лавҳаш алифҳо кашид.
 Ба ин нотаҳои гар аз хеш рафт,
 Чунун қард, то нолае пеш рафт.
 Зи афсуни оҳанги берангубӯ
 Тапиш ҳам ҳаёл аст дар набзи ӯ.
 Ба он нозукӣ дар назарҳо аён,
 Ки пӯшад сарпош мӯи миён.
 Зи гулзори асрор гулдастае,
 Тилиме ба рағзон гул бастае.
 Баҳори латофат ба ҷанги зухур,
 Хучуми назокат ба ранги зухур.
 Ба ҳар ранг ин соз муфти ғиност,
 Хуш он дил, ки бо нолае ошност.
 Зи тораи талаб сархати инбисот,
 Ҳамин ҷода дорад мақоми нишот.
 Гар аз сайри ин ҷода вокиф шудӣ,
 Расидӣ ба сарманзили беҳудӣ,
 Ки он ҷо ду олам фаромӯши туст,
 В-агар оламе ҳаст, оғӯши туст.
 Пар афшон ба саъйи чунонбозне,
 Зи худ то рави, ресмонбозне.
 Мағӯ тор, роҳи ҳаёли адам,
 Қ-аз ӯ нест пайдо нишони кадам.

Равон корвонхон бечандучун,
Раи гардашон аз ду олам бурун,
Хама мақсадандешан ломакон,
Хама чун садон чарас бенишон.
Тамошост дар олами вачду ҳол
Раҳи ҳайрату корвони ҳаёл.
Дар ин роҳи борики ҳайратфазой
Сарангушти мутриб билагзад чу пой.
Ба оҳанги дил гардад ин роҳ сар,
Раҳи нола аз мӯст бориқтар.

Ҳикоят

Шунидам, ҳарифе тараннумпараст
Ба танбӯри турке расонид даст.
Зи бетоқатӣ турки асрортоз
Бурун ҷаст чун нағма аз тори соз.
Ба сад эҳтиёташ зи ҷо баргирift,
Чу ҷашм аз мижа зери ҷодар гирифт.
Насихатгаре гуфташ: эй худписанд,
Бар ин як дутор ин қадар бухл чанд?
Бихандид, к-эй душмани офият,
Шаҳиди балоҳат надорад дият.¹³⁴
Ба печу ҳамн ин ҳамӯшибисот
Мадеҳ аз каф оннан эҳтиёт.
Мабодо, сари ришта бархам хӯрад,
Тараб ғурсате ёбаду рам хӯрад,
Ки моро бизоъат ҷуз ин соз нест,
Агар бигсалад ришта, овоз нест.

КАЙФИЯТИ НАЙ

Биё, мутриб, эй андалеби зухур,
Сафират насими бихишти хузур.

Парафшонии ранги гул сози ту,
 Тапишхон барги гул овози ту,
 Қи сози тараб пур назокатнавоств,
 Нафас гар ба мизробе оид, баҷост.
 Таманио паре дар қафас мезанад,
 Хаёл аз тапидан нафас мезанад.
 Тарабро ба савти най имдод кун,
 Дар ин шӯъла ҳам як нафас бод кун.
 Мабодо, шавад доғ забти нафас,
 Фигонҳо ҳамӯшист бе додрас.
 Бие, эй шакарҳарфи тўтинаво,
 Қи бе нағма талх аст оби бақо.
 Аз ин беш бо талхкомӣ маҷӯш,
 Ба ширинии нағма шаққар фурӯш.
 Лабе бар лаби най гузорӣ, хуш аст,
 Шакар чун кунад найсаборӣ, хуш аст.
 Бие, то бисоти фараҳ афканем,
 Ғами даҳроо най ба нохун занем.¹²⁵
 Дар ин базм гар нағма, гар бода аст,
 Ба кайфияти хоше омода аст.
 Қалиди дари нашъаҳо мавҷи май,
 Насими гули нағмаҳо савти най.
 Зи най часта ҳар нағман дилнавоз
 Парафшони сад мавҷи май барқтоз.
 Кунун барқ дар хирмани мо фикан,
 Аз ин кӯча шӯре ба дилҳо фикан,
 Қи роҳе ба таҳқиқи худ вобарем,
 Аз ин ҷайб бар дил гиребон дарем.
 Зи лаъли ту гар най ба ҷо расад,
 Ба мо инз бӯи навое расад.
 Ба очизнавой зи най кам найем,
 Наво муфти шавқ аст, мо ҳам найем.
 Бинозам ба ин пайкари нағмаҷон,
 Қ-аз ӯ нағма мағзест дар устухон.
 Хумое, қи сайди ҷаҳон кардааст,
 Дар ин устухон ошён кардааст.

Чу субҳ ин хурӯши тарабобугил
 Нафас мекашад аз раҳи чоки дил.
 Даре бар дил аз захм во мекунад,
 Лаби захм ин чо садо мекунад.
 Хамон нағма бар захми ӯ хун бас аст,
 Дар ин кӯча оҳанги Маҷнун бас аст.
 Мапуре аз риёзоти ин хушклуб,
 Ки коҳиданаш гашта сози тараб.
 Сару барги ин ҳасратободи дард
 Хамин ранги зардест бо охи сард.
 Надонам, ба гӯшаш чӣ гуфт огаҳӣ,
 Ки аз нола пур гашту аз худ тижӣ?
 Нафасвор чандон пайн дил гирифт,
 Ки дар кӯчаи нола манзил гирифт.
 Чу солиқ таҷарруд аломоти ӯ,
 Гирех ҷилвагоҳи мақомоти ӯ.
 Нагардида аз кӯчаи худ бурун
 Дили сад ҳазор анҷуман карда хун.
 Далел аст дар худ фуру рафтаниш,
 Ки хоҳест аз ҷайб то доманиш.
 Зи хоҳаш наме гар парафшон шавад,
 Фазон ҷаҳон юсуфистон шавад.
 Хирад беҳуди ҷоми ҳайратчашист,
 Ки ин чо нафас далви юсуфкашист.
 Таҷаррудсириште ки ҳамчун садо
 Ба ҷуз мадди оҳе надорад асо.
 Риёзат зи бас ҷузви аъзон ӯст,
 На мағзест бо устухонаш на пӯст.
 Чу арзи тани нотавон медихад,
 Сарангушти ҳайрат нишон медихад.
 Чу субҳ аз ҳаё хонааш равшан аст,
 Ҷароғи садоро нафас равшан аст.
 Кӣ дидаст э-ин ранг шамъи ҳамӯш,
 Ки сад нола аз дудаш ояд ба ҷӯш?
 Садо партави шӯълаи ҷӯши ӯст,
 Нафас риштан шамъи хомӯши ӯст.

Ба ҷайби нафас парвари нолае,¹³⁷
 Зи сар то кадам пайкари нолае.
 Чӣ хайрат ба ин нола рӯ додааст,
 Ки бар лаб ҳамон хушк истодааст?
 Нафасхост э-ин най чароҳатасар,
 Ҷигархост э-ин тир доғи сипар.
 Хаданге, к-аз ин най ниҳӣ дар камон,
 Шавад нағмасон дилнишини гумон.¹³⁸
 Мапурс аз садон пари тирӣ ӯ,
 Ки бо дил чихо кард таъсири ӯ.
 Дамаш оташ аз ҷайби хас мекашад,
 Хадангаш камони нафас мекашад.
 Рабудааст таҷриди ин барқи оҳ
 Зи дилхо нафас, гӯй, аз дона коҳ.
 Касе нест ҷуз най дар ин анҷуман,
 К-аз озодагӣ дам тавонад задан.
 Алам¹³⁷ дар таҷарруд шудан мушқил аст,
 Тихӣ гаштан аз хештан мушқил аст.
 Навоҳо хаданганд ҳайратмақом,
 Ба қандили ӯ гарми забти хиром.
 Ҷаҳонро ба ҳайрат нишон мекунад,
 Ки қандил кори камон мекунад.
 Аз ин хоман сеҳрсозӣ шигарф
 Ба лавҳи ҳаво нақш бастааст ҳарф.
 Зи бас хомаш шӯъладунбола аст,
 Агар нол пайдо кунад, нола аст.
 Гар ин хома сози баён мешавад,
 Нафас то нависӣ, фиғон мешавад.
 Гирех бар хурӯши дилаш ҳола нест,
 Чу занҷир ин ҳалқа бенола нест.
 Саропон ӯ сарви озода ӯст,
 Гирех ҳамчу қумриш тавқи гулӯст
 Ба ҳар ҷо диле фориг аз кулфат аст,
 Муқими ҳамин кӯчаи улфат аст.
 Аз ин ҷо ҳама гар кунад нола рам,
 Ба қадри гирех мешуморад кадам.

Қас аз кӯчааш бори ваҳшат набаст,
 Фигон ҳам гирех гашту ин ҷо нишаст,
 Зи бас нола дорад саропон ӯ,
 Ба коҳиш фурӯ рафта аҷзон ӯ,
 Ки дил фориг аз аҷнолий нашуд,
 Тихӣ гашту аз нола ҳолӣ нашуд,
 Тихӣ гаштанаи сози чандин навост,
 Хало якқалам ошёнӣ садост,
 Нафас бефигон нест дар синааш,
 Хурӯшест тимсоли оннааш,
 Ки аз шикван кулфати обу гил
 Ба ҳар ранг ҳолӣ тавон кард дил
 Машав гофил аз най, агар бебар аст.
 Дар ин остин ганҷи бодовар аст.
 Ба сурат агар пайкараш аждаҳост,
 Ба маънӣ дамаш Исин вақти мост.
 Лаби ӯст боғу баҳори нафас,
 Хамин кӯча дорад ғубори нафас.
 Наво, к-аз лаби ӯ шарар мешавад,
 Чу хомӯш гардад, шакар мешавад.
 Ки ин ҷо тараб дар бари хомӯшист,
 Халоват муқими дари хомӯшист.
 Натобӣ сар аз най дар ин боргоҳ,
 Ки то ганҷи дил дорад ин нақб роҳ.
 Нафасро ба нақши саломат равӣ,
 Фигон аз дилаш масти болодавӣ.
 Зи ҷазби вафо қаҳрабон нафас,
 Ба ҳар нотавонӣ асон нафас.
 Зи рағби зарандуд як шӯъла шамъ,
 Ки дар шӯълааш партаваш гашта чамъ.
 Ғано ошики ранги заррини ӯ,
 Шакар гарди овози ширини ӯ.
 Гирех доми айш аст дар кори най,
 Чу дар гардани шиша зукнори май.
 Ба сад нашъа ҳар нолааш раҳбар аст,
 Ки дар банд-бандаш хати соғар аст.

Далели рахи беҳудӣ сози ўст,
 Ба каф гардани шиша овози ўст.
 Хурӯшаш зи банд ошкор асту бас,
 Дили пургиреҳ ноладор асту бас.
 Ба тадбири забти нафасҳои ў,
 Нихон дар гиреҳ гашта ақлон ў.
 Фигон ҳеҷ ҷо аҷзаъсир нест,
 Гиреҳ низ ин ҷо гулӯгир нест.
 Ба тороҷи дил маслиҳат дидааст,
 Ки чандин гиреҳ остин ҷидааст.
 Гиреҳ ку? Қаманди наворост чин,
 Нафас парфишон кун, расой бубин.
 Чунин тири шавқи кӣ кардаш нишон,
 Ки сӯроҳҳо расташ аз устухон?
 Намоён зи ҳар равзакаш бе губор
 Ҳамон чашмеву кӯчан интизор.
 Ба кори нафас то гиреҳ дидааст,
 Ба чашмаш нигаҳ нола гардидааст.
 Ба сад чашму ҳар чашм тӯфонситез,
 Кам афтад чунин дидан нолаҳез.
 Зи тори нигоҳаш садо ҳайрат аст,
 Зи сози таҳайюр наво ҳайрат аст.
 Наво мавҷи ашкест оташхиром,
 Ки аз чашми най карда лабрез ҷом.
 Вале то зи марказ ҷудо мешавад,
 Чу шабнам зи шӯҳӣ ҳаво мешавад.
 Нами ашк, к-аз шӯъла пар мекашад,
 Аз ин дидан шавқ сар мекашад.
 Ҳавое бар ин ашк печидааст,
 Ки то гул кунад, нола гардидааст.
 Аҷаб нест махмури асрори май
 Қашад бода аз соғари чашми най,
 Ки ин соғар аз шавқи комил пур аст,
 Зи саҳбон кайфияти дил пур аст.
 Гиреҳ, к-аз ниҳолаш шавад ҷилвагар,
 Кунад ханҷари барги худро синар,

Ки ин чо кас аз гайр дилтанг нест,
В-агар хаст, чуз бо худаи чанг нест.
Николаш аз он шуд хамушнадо,
Ки тахсил барг аст хасми наво.
Гиреххош рохи фиғон бастааст,
Чу дил танг гардад забон баста аст.
Садое ба гуши дил аз най фитод
Ки хаст чарогест равшан зи бод.
Мақун он қадар барги асбоб соз,
Ки гардад ба рӯят дари дил фароз.
Таъаллуқ фикандаст корат ба зех,
Ки дар риштаи нола дорад гирех.
Барафшон чу най доман аз баргу бор,
Бипардоз рохи нафас аз губор.
Зи хаст ба чуз нола мақсуд нест,
Нафасмояро беш аз ин суд нест.

Ҳикоят

Зи гулзори маънӣ якнипешае
Давонид дар найситон решае.
Ба гирдоб зад мавҷи андешааш,
Гирех гашт печидани решааш.
Чуниунхо ба сомони занҷир ёфт,
Хуруши қиёмат замингир ёфт.
Ба ҳар гулзамин шавқ сар дода буд
Николе, ки сад нола озода буд.
Зи ҳар узвашон раста банди дигар,
Гирех гашта чини каманди дигар.
Ба фитроки ҳар як гирех нолае,
Шарарвахшате, барқдунболае.
Вале ҳар қадар ранги хоҳиш шикаст,
Садое аз он бенавоён наҷаст.
Фуру рафт чун най ба чайби нӯз,
Ки ё раб, чӣ сеҳр аст ин баргу соз?

Чӣ афсуи дар ин парда таъсир кард,
 Ки хок ин қадар нола тасхир кард?
 Зи қонуни таҳқиқи ин қилу қол
 Навои хаёле барафшонд бол,
 Ки ин ҷо губори ҳамувеч нест,
 Ба гайр аз таҳайюр дигар ҳеҷ нест.
 Шароре ба домони хас бастанид,
 Ба дӯши хаёле нафас бастанид.
 На ошӯби хорест ин ҷо, на хас,
 Хамин нола мерӯяд ин ҷову бас.
 Ба қадри пар афшондани фурсате
 Камин карда дар таби мо ҳайрате,
 Ки оё мукимем ё меравем?
 Ба ин беҳудиҳо кучо меравем?
 Таҳайюр гирифтаст домони мо,
 Ки гардида доман гиребони мо.
 Мапиндор, бе дасту по мондаем,
 Замоне ба андеша во мондаем.
 Тааммул агар уқдазҷод нест,
 Чаҳон нолаву нола, ҷуз бод нест.
 Тааммул гирехсози авҳони туст,
 Ба худ ҳар қадар ворасӣ, домн туст.
 Чу оҳанги най то барой зи хеш,
 Ба сад ҷо гиребонат ояд ба пеш,
 Ки як дам ба таҳқиқи худ реша кун,
 Кучо меравӣ? Лахте андеша кун.
 Тааммул ба фикри худ афтадааст,
 В-агарна садо саҳт озодааст.

КАИФИЯТИ ЧАНГ

Биё, мутриб, эй шӯри найрангҳо,
 Биё, эй ҳамувечн оҳангҳо,
 Ки андеша дар фикри маънӣ хамид,
 Нафас чанг гашту навое наид.

Баму эери ин пардаҳои ҳавас
 Ҳамин¹⁴² ваҳшати маҳз гул карду бас.
 Агар дуд, гар шӯъла, як нола буд,
 Ки дар олами шавқ ҷаввола буд.
 Ҷаҳон ғайри оҳанг шавқе надошт,
 Ба ғайр аз ҳаво тахту ғавқе надошт.
 Ба ҳар парда к-аз мастӣ оташ задем,
 Ҳамон ҷоми танзеҳи бегаш задем.
 Кунун ҷангро домн шеван кунем,
 Ҷароге ба меҳроб равшан кунем.
 Бубинем дар маъбади имтиёз
 Чӣ ҳам мезанад тоқи меҳроби роз?
 Ҷабини ҳавас монл афтодааст,
 Сучуде аҷаб дар дил афтодааст.
 Ба меҳроби ин қиблагоҳи шухуд
 Чу абрӯ тавон рехт ранги сучуд.
 Ба асрори ин соз ку маҳраме?
 Ки ин ҷо наво низ дорад ҳаме.
 Тараб чун дуъо маҳви меҳроби ӯст,
 Тараннум чу моҳи ба қуллоби ӯст.
 Чӣ шохид дар ин сози ҷоду гум аст,
 Ки сар то ба пояш дар абрӯ гум аст?
 Ба оронши захми дилҳои танг
 Дар оғӯши нохун ниҳон карда ҷанг.
 Биё, то зи таври вафо нагзарем,
 Дили захмие назри нохун кунем,
 Ки дар нола ояд ҳароши диле,
 Ба нохун расад уқдаи мушқиле.
 Биё, эй фалакҳо ҳамн абрӯят,
 Ҷаҳон мавҷи бетобии гесӯят,
 Макаш бар сари хок гесӯи ҷанг,
 Парешон макун беш аз ин мӯи ҷанг.
 Ба мизробе ин турраро шона кун,
 Наворо ба занҷир девона кун.
 Асо шав ҳамн аҷзи оҳангро,
 Бидех ростӣ пайкари ҷангро,

Ки умрест ин нотавонибахор
 Хамидаст дар кӯчан интизор.
 Сазад, к-ин замон рӯ ба ранг оварад,
 Хамӯшӣ навое ба ҷанг оварад.
 Мағӯ ҷанг, авчи тарабро хилол,
 Ба фарқи ғаму ғусса теғи дубол.
 Зи хунрезин кулфати мовуман
 Хамин теғ дар парда дорад ҷаман.
 Чӣ теғ аст, ё раб, хами пайкараш,
 Ки ҷон метапад дар рағи ҷавҳараш?
 Ба ин теғ оиро ки бисмил кунанд,
 Зи ҳар қатраи хуни ӯ дил кунанд.
 Ба захме аз ӯ ҳар кӣ шуд ошно,
 Равон гашт хунаш ба дӯши наво.
 Камонест ин сайди ишратбаҷанг,
 Ки аз нағман ҷаста дорад ҳаданг.
 Ба ҷадии зеҳу шӯҳрин ҳар зеҳе
 Зи найранги сад тир дарзанеҳе.¹⁴¹
 Ҳарифон ба сад ришта печидаанд,
 Зеҳи новакҷод кам дидаанд.
 Надорад камонаш гузир аз фиғон,
 Ҳам аз нола зех кардаанд ин камон.
 Зиҳӣ, пешгоҳи ҳузуростон,
 Зи файзи қачӣ қиблаи ростон.
 Қачоҳангӣ аз таври ӯ ростхез,
 Ғурур аз адохош таслимрез.
 Зи вазъаш ҷунун ранги одоб рехт,
 Наво баски ҳам гашт, меҳроб рехт.
 Ба қуфли дари дил садояш калид,
 Чу вазъи бузургон саросар муфид.
 Самоъаш адабофарин асту бас,
 Навоҳон таслим ин асту бас.
 Сарӣ беҳудӣ маҳви зонуи ӯ,
 Дили орзу сайди ғесӯи ӯ.
 Ҷаҳоне гирифтори оҳанги ӯст,
 Ки сарриштаи айш дар ҷанги ӯст.

Саронош як тоқи айвони роз,
 Ба бисмиллаҳӣ мадди абрӯи ноз.
 Кади ӯ, ки сад нола дорад алам.¹⁴²
 Аз ин сакфи паст ниқадарҳост ҳам.
 Агар сакфи никон намебуд паст,
 Ба тоқаш чаро ранги ҳам мешикаст?
 Зи душвории касби авҷи камол
 Ҳаме мезанад фитраташ чуи ҳиллол,
 Ки бояд аз ин базм ҳам-ҳам гузашт,
 Қас ин ҷо ба гарданкашӣ кам гузашт.
 Ҷаҳон ҷои раъноии нола нест,
 Агар нури моҳ аст, ҷуз ҳола нест.
 Зи бас фурсати айш гарми рам аст,
 Тааммул ба азми видоъаш ҳам аст.
 Агар дар видоъ асту гар дар висол,
 Як оғӯши шавқ аст бенифтиъл.
 Ҷӣ улфат дар оғӯши ӯ ҷо гирифт,
 Ки натвон дил аз ҷанги ӯ вогирифт?
 Яқин шуд аз ин дастгоҳи тараб,
 Ки тасхири дилҳост касби адаб.
 Нигини адабро агар хотамест,
 Ҳамин вазъи таслиму дӯши ҳамест.
 Ки дорад аз ин домн тасхир рам?
 Қ-аз оғӯши ӯ нагзарад нола ҳам.
 Навохост ин ҷо таҳайюъринон,
 Тавозӯъ бувад домн озодагон.
 На танҳо ҷаҳонроест сози қафас,
 Ки худ ҳам гирифтори хеш асту бас.
 Ба печӯхам аз гесӯяш ногузир,
 Ҷу тӯли амал¹⁴³ лозими табъи пир.
 Ҷавон кшрат аз паҳлӯи пирнаш,
 Тараб чархтоз аз заминтирнаш.
 Бувад базми май кулзуми беканор,
 Қ-аз он варға мумкин набошад канор,
 Мадад гар кунед ҷанг бо пушти ҳам,
 Бар ин пул тавон рафт аз хеш ҳам.

Зи ҳар тори ӯ нолае карда гул,
 Чу амвочи селоб дар зерн пул.
 Агар дил зи роҳи пулаш бигзарад,
 Чаро сели андӯхам аз ҷо барад?
 Хамин киштини маъбари сармадист,
 Ки осудатар аз пули беҳудист.
 Гар аз ҷӯши кулфат ҷаҳон ғашт танг,
 Ту чун нағма ҷо кун дар оғӯши ҷанг,
 Ки ҳар ҷанд тӯфон шавад парфишон,
 Ба киштинишинон надорад эҷён.
 Аз ин заврақи орамиданравниш
 Ба киштӣ нишастаст мавҷи тапиш.
 Дар он дам ки сози равонӣ кунад,
 Хамон пардааш бодбонӣ кунад.
 Гараш киштини ҷашм хонӣ равост,
 Ки бораи ба дарён имкон садост.
 Хама ҷангу мавҳум гирифташ,
 Дуто, лек бепарда яктонияш.
 Зи қадди дуто нотавони азал,
 Асоҳиш аз тори зерн бағал.
 Ҷӣ сон гардадаш роғ қадди дуто?
 Қ-аз ӯ нола хезад ба ҷандин асо.
 Ҷунон аз заъифист оҷизбаён,
 Ки дар ҷунбиши набз дорад фиғон.
 Аламҳо¹⁴⁴ зи қадди дуто мекашад,
 Ба дӯш аз заъифӣ садо мекашад.
 Зи бори фиғон сарингуи асту бас,
 Ба дӯшаш садо Бесутун асту бас.
 Ҷӣ шуд, пайкараи аз заъифӣ дутоест?
 Хамин шох гул абрӯи хушадост.
 Гирифтаи, тиласме саропо хамест,
 Чу гардун сару зонун оламест.
 Гар аз саркашӣ сози қомат кунад,
 Ба як нола ҷандин қиёмат кунад.
 Мағӯ, ришта баастаст бар рӯи соз,
 Зи ҷин ҷавҳаророст абрӯи ноз.

Бувад тор дунболаи абрӯяш,
Садоҳо парешонии гесӯяш.
Чӣ сеҳр аст абрӯи пуркори ӯ,
Ки дорад садо чун нафас тори ӯ.
Хамин гесӯе, шӯҳии абрӯе,
Сари фикреву улфати зонуе.
Наёвард аз шавқи сайри бутун
Даме аз гиребони дил сар бурун.
Забон нағматамҳиди зикри вифок,
Ҷабби моли сачдан иштиёк.
Бурун аз ҳаёли киёму куҷуд,
Зи сар то қадам як рукӯзу сучуд.
Рукӯъаш чу дарё ба гирдобии хеш,
Сучудаи чу ориф ба меҳроби хеш.

Ҳикоят

Шабе доштам сар ба зонуи ғам,
Дар андеша чун пайкари чанг ҳам,
Ки субҳе зи таҳқиқ пайдо шавад,
Дари Қазъан ҷустуҷӯ во шавад.
Ғаҳ аз нола чун дард пар мезадам,
Ба уммед фоли асар мезадам.
Ғаҳ аз оҳ дар дил халиш доштам,
Нафас дар ғубори тапиш доштам.
Ғаҳе ҳамчу шабнам ба завқи шухуд
Зи ҷашми таҳайюр тилисми сучуд.
Чу анҷум ғаҳе бе лабу бе забон
Зи бетоқатихон дил субҳахон.
Таманно насими гули ҷустуҷӯ,
Тапидан садон наии орзу.
Ҳама тан ба ранги замин ҷабҳасо,
Саропо чу афлок дастии дуё.
Муқими канори ҳавас тахту фавқ,
Ду олам ба тасхири оғуши шавқ.

Дар ин ҳолат аз ҷангам омад ба гӯш
 Навое, к-аз ӯ об шуд ранги хӯш,
 Ки эй сарбасар нақши девонагӣ,
 Хама пардан сози бегонагӣ,
 Чу оннан ҷанг дорӣ ба пеш,
 Машав гофил аз сурати ҳоли хеш.
 Фуру каш ба ҷайби тааммул саре,
 Чӣ пурсӣ суроғи худ аз дигаре?
 Туй қиблан худ, чу маҳрам шавӣ,
 Ту меҳробӣ хешӣ, агар ҳам шавӣ.

ДАВРИ СОБЕЪ ХАЛЛИ ИШҚОЛИ ХАМУПЕЧИ ЗАБОН

Бие, соқӣ, эй ҷилвагоҳи яқини,
 Бие, эй ҳучуми нигоҳи яқини,
 Ки дар арсаи олами эътибор
 Зи ҷавлонӣ мо ҷаста ҷандин губор.
 Замин то фалак чун саҳар гарди мост,
 Парафшонӣ ҷавҳари фарди мост.
 Хама нафӣи хешему исботи хеш,
 Сифотофарини худу зоти хеш.
 Чу субҳи ин қадар бае аломоти мо,
 Ки бе нафӣ нафӣ аст исботи мо.
 Шуд аз нафӣу исбот халқ ошкор
 Зи хвд рафтаи ангехтаст ин губор.
 Ба ҳар ранг моему ин гуфтугӯ.
 Нафасроест як гому сад ҷустуҷӯ.
 Дар ин дашт ҳар кас ҷароғи худ аст,
 Зи гарде, ки дорад,

суроғи худ аст.

Агар сурху гар зард гардидаем,
 Намудор аз ин гурд гардидаем.
 Дил аст он фуруғи ҷароғи азал,
 Ки моро зи мо қард доғи азал.

Фурӯғаш ниғахворе эҷод кард,
 Ниғаҳ пар заду чилва бунёд кард.
 Ба кори назар гар тааммул кунем,
 Чароге зи афрӯхтан гул кунем.
 Ки диди якин кори наззора нест,
 Вале шавкро аз ниғаҳ чора нест.
 Тааммул ҳам аз фикри ин печутоб
 Шино мекунад дар мухити сароб.
 На наззора ин қост махрамингоҳ,
 На андеша дорад дар ин парда роҳ.
 Чӣ бинад касе, то мижа бафта аст,
 В-агар чашм во шуд, ниғаҳ часта аст.
 Ту хоҳӣ, назар гир, хоҳӣ, ҳаёл,
 Зи як нашта гул карда тағйири ҳол.
 Тааммул ниғаҳ шуд, чу доман шикаст,
 Ҳаёл аст наззора, то чашм бафт.
 Нигоҳ аз таҳайюр тааммул шавад,
 Чу шамъе ки аз хомӯшӣ гул шавад.
 Раги хоб аҷзи нигоҳ асту бас,
 Тааммул дар ин ҷо гувоҳ асту бас.
 Намӯдор аҷзест э-ин ҳар ду ҳол,
 Ба ранги тапиш аз шикасти ду бол.
 Якин дигар асту ниғаҳ дигар аст,
 Тааммул дигар, фаҳми шаҳ дигар аст.
 Ба таҳқиқу тақлиди хӯшу нигоҳ
 Бурун аз худ схири набурдем роҳ.
 Зикӣ, қудрати хӯши ҳайратфусун,
 Ки моро наёвард аз мо бурун.
 Чу гардун раҳи ғайр нақшудаем,
 Ба ҳар ҷо дар оғӯши худ будаем.
 Чу таҳқиқ таҳқиқи ҳеш асту бас,
 Дил аз ғайр беҳудареш асту бас.
 Ниғаҳ то ба таҳқиқ во мерасад,
 Зи ҳар шаш ҷиҳат ин наво мерасад,
 Ки дар гулбади бедари осмон
 Зи бегона то чанд ҷӯй нишон?

Ғуборат дар ин хона болидааст,
 Хурӯшат бар ин соз печидааст.
 Ба чашми ту гарде сивои ту нест,
 Ба ғӯши ту ғайр аз садои ту нест.
 Ҳам аз шӯрат ин парда дорад хурӯш,
 Ҳам аз хомӯшихост созат хамӯш.
 Ту оҳангиву ин макон сози туст,
 Тихӣ аз ҳуду пур зи овози туст.
 Дар ин хилват аз хеш маҳрам туй,
 В-ар аз ғайр дорӣ нишон, ҳам туй.
 Димоғат агар сӯхт савдои ғайр,
 Бурун рез аз ин хона бунёди сайр,
 На э-ин варта мумкин бурун тохтан.
 На аз ғайр барги дуй сохтан.
 Ба чое ки натвон зи худ растанат,
 Чӣ лозим ба ваҳму гумон частанат?
 Зи бас қустуҷӯ ҳайратомода аст,
 Ба худ сохтан лозим афтодааст.
 Ба худ гар насозад, чӣ созад касе?
 Раҳе нест беруи, чӣ тозад касе?
 Биё, эй ҷаҳон шӯри яктоият,
 Чамансози ваҳдат худдоронят,
 Ба бунёди майхонаи обу гил
 Фурӯғи маъят қудратэҷоди дил.
 Сару барги ин хона мавзӯи туст,
 Агар шиша, гар чом, маснӯи туст.
 Баму зери сози ту ҳар дурду соф,
 Хати чомхо гирди хешат тавоф.
 Нигоҳат ба рифъат заду соф бехт,
 Ба зерӣ қадам диданат дурд рехт.
 Димоғат агар барнадорад хурӯш,
 Хуме нест ин ҷо, ки онд ба ҷӯш.
 Адамнашъаи қоми ҳастӣ туй,
 Хумор аз ту гул карду мастӣ туй.
 Яке ҳамчу хум дар гиребони хеш
 Фурӯ раб ба таҳқиқи тӯфони хеш.

Дар ин бахр ҳар гах бидуздӣ саре,
 Наёбӣ ба ғайр аз сарат гавҳаре.
 Биё, эй парафшони сад рангу бӯ,
 Тапиданбаҳори ҳазор орзу.
 Зи факр илтифотат ба танзеҳи хеш,
 Зи ҷоҳат ғараз зеби ташбеҳи хеш.
 Агар қайд бо хештан улфат аст,
 Дар озодагӣ вусъати ҳиммат аст.
 Чи лаълу чи гавҳар, чи симу чи зар,
 Туй, он чӣ меҳодӣ, эй беҳабар.
 Ҳавон ҷаҳонат ҳавон худ аст,
 Бароазхуд ин ҷо ба ҷоя худ аст.
 Дар ин дашт ҳар сӯ инон мекашад,
 Ба бонги ҷарас корвон мекашад.
 Матоъат ғубори нафас ҷун сахар,
 Ҷуз ин нест суду зиёни сафар.
 Зи бас меравӣ, корвон мешавӣ,
 Нафас мешуморӣ, фиғон мешавӣ.
 Агар гуфтугӯест, гуфтори туст,
 Агар ҷустуҷӯест, рафтори туст.
 Ба ҳар нашьа боӣ, димоғи худӣ,
 Ба ҳар гард печӣ, суроғи худӣ.
 Хаёлат ҷаҳони басити худ аст,
 Фалак нест фикрат, мухити худ аст.
 Дар оннан олами рангу бӯ
 Набошад намудор ҷуз нақши ту.
 Ҷу наззоран хайру шар мекунӣ,
 Ба неку бадӣ худ назар мекунӣ.
 Махӯр ишван ҳар касу нокасе,
 Ту гар нестӣ, нест ин ҷо касе.
 Надорад фазон ҷаҳони вуҷуд
 Ба ғайр аз адам дастгоҳи намуд.
 Саводи адам, к-ин қадар равшан аст,
 Зи ҳосияти ҷашм во қардан аст.
 Мапиндор, диди адам мушқил аст,
 Ҷаҳон бе адам якқалам мушқил аст.

Хамин нақши махсус дар парда буд,
Ки акиум ба чашми ту дорад намуд.
Ту ҳам аз адам сар бурун кардай,
Навохезни ин ҷунун кардай,
Зи чашми ту боз аст чашми адам,
Зи гӯши ту во мекунад гӯш ҳам.
Адам шуд аён, то ту пайдо шудӣ,
Аз он гунча барги гуле во шудӣ.
Адамо адам гар тамошо кунад,
Тасаввур чаро ҳайрат нишо кунад?
Ду олам муҳити сароб асту бас,
Адам ин қадар бениқоб асту бас.
Ту ин ҷилва маъкус фаҳмидай,
Чароғ асту фоида фаҳмидай.
Ғамин ғафлати ғайр фаҳмиданат
Ғуборофарин аст дар диданат.
Хучуми сафо бар сафо метанад,
Кудурат ба ғафлат паре мезанад.
Чӣ во мондаӣ дар ғамин ину он?
Хаёлест нақши тилисми ҷаҳон.
Баду неки ин маҳфили рангу бӯ
Ба ҳукми таппиш нест бечустуҷӯ.
Зи саъйи талаб ҳар кӣ дам мезанад,
Ба қадри таваҳҳум қадам мезанад.
Ту ҳар сӯ хиромӣ, ба роҳи худӣ,
Чу ҳайрат муқимин нигоҳи худӣ.
Зи худ дур мегардиву сайри ту
Муҳол аст дар олами ғайри ту.
Ки хуршед ҳарчанд бо ваҳми ғайр
Шавад дар фазон ҷаҳон гармин сайр,
Хутути шуъбае бувад ҷодааш,
Дар оғӯши худ манзил омодааш.
Ба ғайр аз асарҳоят, эй бенишон,
На роҳ аст ин ҷо, на манзил аён.
Агар чашми таҳқиқ бини шавад,
Гиреҳ аз раҳи манзилат во шавад.

Зи худ рафтанат чодапайдокуи аст,
Ба хеш омадан манзилиношокуи аст.
Замоне паси зонуи худ нишини,
Фиреби раху манзили худ бубини.
Камоли тамошо ҳамин асту бас,
Дил ин чо мақоми яқин асту бас.
Муъаммон рози замону замин
Зи худ пурс, яъне зи или-ул-яқин.
Ту гуфти, ҷаҳон ҳастин мутлақ аст,
Ту фармудай, ҳалқ айни ҳақ аст.
Зи таҳқику тақлиди андешаат
Давидаст дар кунфакуи решаат.
Зи фаҳми мақоми вучуду адам
Чӣ мумкин, чи воҷиб, ту қардӣ рақам.
Ба ҳар чо ҳаёли ту эҳром баст,
Ба мафҳуми он ранге аз ном баст.
Адам дар ғано пешдастӣ гирифт,
Қи аз қоми танзех мастӣ гирифт.
Ту қардӣ аз он ғътибораиш вучуб,
Қи гарде зи ҳоҷат надорад ғуюб.
Аён ғашт мӯҳточии яқдигар,
Зи лафзи ту мумкин баровард сар.
Ҷаҳонро, қи маснуъи авҳони туст,
Ба исм ошноӣ зи пайғоми туст.
Чӣ микдор дар банди обу гилӣ,
Қи аз истилоҳоти худ гофилӣ,
Зи худ дур дорад ҷаҳонтозиат,
Хузур аст ғоиб ба ин бознат
Зи таҳқиқи олам чӣ хоӣ кушуд?
Қи аз ваҳм ҷуз ваҳм натвон намуд.
Ба ваҳм инқадарҳо чӣ печидай?
Ҷаро хешро ғайр фаҳмидай?
Абас маҳви андешан мубҳамӣ,
Ба худ гар расӣ, соҳиби оламӣ.
Бурун аз худ, эӣ гофил, аз худ марон,
Худоро, даме хешро хеш дон.

Макун сайди ғайр аз камингоҳи хеш,
Дар он кӯш, то гарди оғоҳи хеш,
Ки як лаҳза бо хеш пардохтан
Бувад кори ҳар ду ҷаҳон сохтан.
Ту ғайр аз худӣ, то зи худ гофилӣ,
Агар маҳраи худ шавӣ, восилӣ.

Ҳикоят

Таҷаррудсириште кулӯхе ба даст
Сари роҳи соҳибкамоле нишаст,
Ки ҷӯшад гули маърифат аз дилаш,
Ба иршоди ӯ ҳал шавад мушилаш.
Хабар ёфт донои ваҳдатнигоҳ,
Паёмаш фиристод, к-эй марди роҳ,
Ҷаҳоне дар ин базми ҳастикадаҳ
Зи асбоб дорад ҳумори фараҳ.
Муҷаррад шудан аини доноӣ аст,
Саломат гули боғи таиҳӣ аст.
Чу толиб ниқоби тафаккур кушуд,
Ба ғайр аз кулӯхе ба дасташ набуд.
Бияндохт филҳолаш аз дастӣ хеш,
Ба таҷрид роҳи талаб кард пеш.
Зи афшондани кулфати баргу бор
Нашуд нахли шавқаш тасаллибаҳор.
Зи гулзори таҳқиқ ранге наёфт,
Ба бўиш чу гул соли дигар шитофт.
Зи доно ҳамоно буд бозаш ҷавоб,
Ки ҳаст аз дуй дар раҳат печуб.
Нухуфтаст ҷашмат губори дуй,
Губори дуй чун намонад, туй.
Шуд ин бор дар ҷашми маънинназар
Зи масъулу сонл дуй ҷилвагар.
Тасалли зи оинааш руҳ намуд,
Сафочилва шуд занги гуфтушунуд.

Ба худ сохту аз мосиво рух битофт,
 Зи халқ он чӣ мехост, аз хеш ёфт.
 Хубоб аст азбаски доғи мухит,
 Зи ҳар мавҷ чӯяд суроғи мухит.
 Саре гар кашад дар гиребони хеш,
 Бубинад ҳамон гул ба домони хеш.
 Ба саъйи тапиш мавҷхосияте,
 Агар дорӣ уммедаи чамъияте.
 Абас масдари хайру шар мешавад,
 Ба худ гар бупечад, гуҳар мешавад.¹⁴⁵
 Ба завқи тамошо ниғаҳ парфишон
 Гаҳе бар замин, гоҳ бар осмон.
 Надонад, ки ин шева ноқисфан аст,
 Ду олам мижа бар ҳам овардан аст.
 Насибе дар ин гулшан афшонд бол,
 Ки эй гофил аз обу ранги камол,
 Чу гул навбахоре, к-аз ӯ чӯши туст,
 Агар гунча гардӣ, дар оғӯши туст.
 Таъзимул дар ин сафҳаи кофу нун
 Ба сад ранг хат марказ омад бурун,
 Ки гар чашми шӯхат муъаммо шавад,¹⁴⁶
 Аз ӯ исми таҳқиқ пайдо шавад.
 Биё, соқӣ, эй маркази даври хӯш,
 Ба мастӣ мубаддалкуни таври хӯш,
 Ки метозад аз гафлати кори ман
 Зи марказ бурун хатти паргори ман.
 Зи бас шуғли кори ман ошуфта аст,
 Хати эътибори ман ошуфта аст.
 Зи машқи ҳаёли тапиданҳавас
 Ба роҳат¹⁴⁷ хате мекашам чуи нафас.
 Гирифтам, ҳавасҳои касратҳаёл
 Надоранд аз вазъи хеш инфирод,
 Ба як қоми тамкини тавҳидсайр
 Ту манъам намо аз дари ваҳми ғайр.
 Магар гардад аз фазлат, эй файзи ом,
 Чу гардун тавофи худам даври қом.

Биё, эй фалакчохи аршиктидор,
 Биё, эй мухити ду олам канор,
 Дар ин баҳр то кай чу ман бедиле
 Шавад мавҷи хошоки ҳар соҳиле?
 Ба ман деҳ аз он ҳосили ҷустуҷӯй,
 Ки дар коми ғавҳар барам гуфтугӯй,
 Нихам сар ба ҷайби тамошон дил,
 Кунам сайри бозори савдон дил.
 Ба таскин расонам парафшоние,
 Ба манзил кашам ҳарзаҷавлоние.
 Ба гарди тақуи ҷинкаст оварам,
 Чу ғавҳар тасалли ба даст оварам.
 Шавам фориг аз пастиву авҷи хеш,
 Занам ғӯта дар баҳр чун мавҷи хеш.
 Манам ҷилвафармо — чи пастӣ, чи авҷ,
 Зи ман нест беруи чи дарё, чи мавҷ.
 Мухиту ғуҳар тахту ғавҷи ман аст,
 Вале ваҳм гирдоби тавқи ман аст.¹⁴⁸

Ҳикоят

Шабе рӯи Мансурам¹⁴⁹ омад ба хоб,
 Таманно ба пурсиш намуд изтироб,
 Ки дар хичлатободи арзи вучуд
 Нафас саркаши даъвин ҳақ чӣ буд?
 Муҳол аст дар дидан эътибор,
 Ки гардад зи имкон вучуб ошкор.
 Наёяд ба тақинд итлоқ рост,
 Нашояд зи май олами тоқ хост.
 Замин осмонӣ кунад? Ҳайрат аст,
 Аналбаҳри соҳил нами хичлат аст.
 Тақаду сазобони тағаззуҳбаён
 Ба ин ранг шуд оғаҳитарҷумон,
 Ки эй пухтан эътибороти хом,
 Муқайяд чӣ ранг асту мутлақ кадом?

Зи зоти аҳад нисм чанде дамид,
Зи ҳар нисм кайфияте сар кашид.
Сифоте, к-аз асмо занад роҳи фаҳм,
Ту хоҳӣ таъайюн шумар, хоҳ ваҳм.
Аён нест з-ин гуфтугӯи ҳавас
Ба ғайр аз таъайюн, ки ваҳм асту бас.
Чӣ нисму сифат? Пардан сози ғайб,
Таваҳҳум ғуборе зи овози ғайб.
Чахоне аз ин нағма мумтоз шуд,
Садон чарас корвонсоз шуд.
Даме, к-ин чарасҳо зи овоз монд,
Ҳамон шӯҳии корвон боз монд.
Аз он нағмаҳои ҳаёлзэтибор
Навасе зи Мансур омад ба бор.
Ду рӯзе нафас шӯҳинизҳор буд,
Зи гарди манумо намудор буд.
Ба як бор ҳақ гуфтаму ҳақ шудам,
Муқайяд зи худ рафту мутлақ шудам.
Аз он маънии бенишон дуриам,
Набудаст чуз номи мансуриам.
Нафасворе аз имтиҳон дам задам,
Ҳавас нусхае буд, барҳам задам.
Таҳайюл замоне пар афшонду рафт,
Гуле дар назар ранг гардонду рафт.
Кунун имтиёзе, ки ман кистам?
Кучоям, чӣ будам, киям, чиستم?
Нигоҳе, ки дар ваҳмзори куюд
Кӣ мегуфт Мансуру ҳақгӯ кӣ буд?
Бисоте, ки то дам занӣ, барҳам аст,
Ҳамин зэтибороти бешу кам аст.
Ғуборе, к-аз арвоҳу асҷом буд,
Ҳамин ном буду ҳамин ном буд.
Яқин дон, ки дар олами қилуқол
Ба сад ранг дорӣ зуҳури ҳаёл.
Ба нисме, ки худро тавонӣ сӯтуд,
Зи чайби ҳамон қилва дорад намуд.

Дар ин баҳр бар кисвати мавҷу ту
 Забонхост чун мавҷ дар гуфтугӯ.
 Зи ҳар мавҷ пайдост шӯре дигар,
 Вале ҷумла аз шӯри худ беҳабар.
 Ба вақти ҳамӯшӣ намояд аён,
 Ки дар коми дарёст чандин забон.
 Агар шавқи мансурнат нест беш,
 Чӣ дарёбӣ аз шӯхӣ рози хеш?
 Ба таҳқиқ, ин ҷилван бенизони
 Нигоҳест дар ҷашми қурбонӣён.
 Биё, соқӣ, эй шӯри Мансури дил,
 Нафасламъан шӯълаи Тури дил,
 Аз он соғари беҳудитарҷумон,
 Аз он мавҷи шавқи аналҳақбаён
 Ба ман дех, ки чун напъа оям ба ҷӯш,
 Занам ҷок дар ҷайби номуси хӯш.
 Қунам гарм хангоми сози хеш,
 Нагуҷам ба пирохани рози хеш
 Баё, соқӣ, эй Исми рӯзгор,
 Ки хокам ба хун метапад аз хумор.
 Замоне нафас сарфи ин хок кун,
 Ғуборе барангезу афлок кун.
 Аз он сози тӯфони қудратнамо,
 Аз он соғари «қумбизний»-садо¹⁵⁹
 Ба ман дех, ки чун мастӣ оям ба шӯр,
 Тасарруф кунам дар димоғи шуъур.
 Дихам нури ҷон қолаби мурдари,
 Ба гардун барам хоки афсурдари.
 Тапишхост дар табъи ин мушти хок,
 Мабодо, шавад аз фусурдан ҳалок.
 Зи файзат барад гар ғуборам асар,
 Сароно нафас гул кунад чун сахар.
 Биё, эй ҷару боли афсурдагон,
 Абдзиндагибахши дилмурдагон,
 Шаробе, ки гар дар қадах ҷо кунад,
 Масеҳи зи ҳасрат даҳан во кунад.

Ба ман дех, ки чун соғар аз шавқи он
 Саропо дахонам, вале безабон.
 Забони мани зор фаҳмиданист,
 Гул аз гунчан ҳайратам ҷиданист,
 Ки таҳқиқе аз пардаам гул накард,
 Нафас гунча гашту таъзимул накард.
 Гиребони розам, валекин ҷӣ суд,
 Ки роҳам ба таҳқиқ нагӯи кушуд.
 Гирех гаштанам сози афсурдан аст,
 Нафас дар ҷигар сӯхтан мурдан аст.
 Губори раҳам ваҳми фарзонагист,
 Ки дар ҷайбам аз ҷайб бегонагист.
 Магар нашъа доди расоӣ диҳад,
 Ба ҳӯши дигар ошноӣ диҳад.
 Зи худ рафтани аз раҳи имтиҳон
 Сараиро ба ҷайб оварад мӯкашон.
 Чунин як сари мӯ агар ҳам шавам,
 Чу гардун муҳити ду олам шавам,
 Шавад беҳудӣ гар шуъурофарин,
 Тавон бурд нақбе ба ганҷи яқин.
 Бисоте, ки ишратгаҳи сармадист,
 Гиребони ҷамъияти беҳудист.
 Биё, соқӣ, эй Боязиди¹³¹ замон,
 Муҳити гуҳарҳои рози нихон,
 Ки аз нашъаи маънавий гофилам,
 Гирифтори тасвири обу гилам.
 Тақайюд фишондаст хокам ба сар,
 Ки аз соф бар дурд дорам назар.
 Кудурат гирифтаст андешаам,
 Сафол аст оннаи шишаам.
 Дар ин баҳр, к-аз ҷӯши тӯфони шавқ
 Сафо мезанад мавҷ аз тахту фавқ,
 Зи гавҳар назар бар забад дӯхтан
 Чароғест аз кӯрӣ афрӯхтан.
 Кудурат ҷӣ микдор дорад асар,
 Ки зад аз ҳақиқат ниғаҳ бар сувар.

Сувар то ба неши назар хоил аст,
 Мухити ҳақонқ шудан мушкил аст.
 Муҳол аст қастан аз ин домгоҳ,
 Шарорест дар санг ин ҷо нигоҳ.
 Бар асрори маънӣ кесе шуд мухит,
 Қи аз ҳар мураккаб баромад басит.
 Баситист аз ваҳм пардохтан,
 Зи гарди ду олам бурун тохтан.
 Мураккаб губори назар чидан аст,
 Зи нури яқин ҷашм пӯшидан аст.
 Маро он қадар даргирифт ин губор,
 Қи дар ҳок хун меҳӯрам чун баҳор.
 Баҳорам, вале дар дили ҳок гум,
 Гулам, лек дар ҷайби сад чок гум.
 Чунон бенасибам зи илми басит
 Қи хунам ба ранге нагардад мухит.
 Ба дил ҳам ҳаёле агар метапад,
 Ҳамон чун нигоҳ дар сувар метапад.
 Ба ҳар ҷо тасаввур раҳе бурдааст,
 Чу шабнам нигоҳе гирех хӯрдааст.
 Мухитам, гар оғӯш пайдо кунам,
 Баситам, агар дидае во кунам.
 Ба камзарфин худ кунам нолае,
 Магар резам аз дуди дил холае.
 Нигоҳ об гашту мухити накард.
 Ҳаво шуд ҳаёлу басити накард.
 В-агарна ба мулки басити ҳаёл
 Зи ҳок осмонӣ набошад муҳол.
 Қасофат кунад ҳар кучо сар бурун,
 Нагуҷад садо низ дар Бесутун.
 Басотат ҳузури ҷаҳони дил аст,
 Қасофат тамошон обу гил аст.
 Басотат ба ҳар ҷо бисотафкан аст,
 Фалак мавҷе аз ҷашми сӯзан аст.
 Дар он ҷо ҳама нафӣи мовутуист,
 Дар ин ҷо ҳучуми ду олам думист.

Чӣ гӯям эн найранги асрори кор?
 Ки дар сурма дорам нафас э-ни ғубор.
 Шаробе ки то шуд таҷаллифурӯш,
 Хумистони субҳонӣ¹⁵² омад ба қӯш,
 Ба ман деҳ, ки сози басотат кунам,
 Зи худ оламеро ихотат кунам.
 Шавам ҳамчу хум масти ирфони хеш,
 Қашам ҷони айш аз гиребони хеш.
 Биё, соҳӣ, эй илми таҳқиқи роз,
 Биё, эй ҳақиқатшиноси маҷоз,
 Ки афсури аз чузву кул сар кунам,
 Замиро ба гардун баробар кунам.
 Аён нест чузвэ эн аҷзон мо,
 Ки холӣ набошад дар ӯ ҷон мо.
 Қасеро агар хор дар по халид,
 Зи дил боядаш нолаи дард чид.
 Хама гар сари мӯе онд ба дард,
 Кунад беқарорӣ эн хар узв гард.
 Шикасте гар аз ранг шуд ошкор,
 Фусурдан дамид аз мизочи баҳор.
 Кул аз кулфати чузв ғам мекашад,
 Дил аз дарди аъзо алам мекашад.
 Чунин, к-аз ғами узв бар дил ҷафост,
 Нишоташ ҳам аз сикхати узвхост.
 Ғараз, эн қадар улфати маънавист,
 К-аз ӯ нисбати чузв бо кул кавист.
 Ҳақиқат дар эн дашти қасратсавод
 Зи мирёти ҳар чузву кул ҷилва дод.
 Вале чашм ку, то тамошо кунад,
 Шухуди кул аз чузв пайдо кунад?
 Кул аз ҳар кучо сар барорад, кул аст,
 Баҳор аст, к-оннадораи гул аст.
 Кунун мекунад гул мисоли дигар,
 Агар хӯш бошад, бас аст эн қадар.
 Зи шамъе агар гул кунад равшанӣ,
 Ту сад шамъ аз ӯ беш равшан кунӣ.

Намояд дэр оннан имтиёз
 Аз он чумла як нур шӯхитироз.
 Ба ҳар шамъ аз ин орияттӯҳматон
 Ҳамон қудрати шамъи аввал аён,
 Ки аз ҳар яке бешумору адад
 Тавон шамъ афрӯхтан то абад.
 Пас ин шамъҳо фаръу он асл шуд,
 Ки аз чамъи ӯ ҳосил ин фасл шуд.
 Агар шавқ бошад муфасссалҳавас,
 Зи ҳар навъ асл ошкор асту бас.
 В-агар чумларо чамъ созад хирад,
 Ба як шамъ ин силсила мерасад.
 Камоли ҳақиқат, чи нуру чи нор,
 Зи ҳар парда айнаи худ аст ошкор.
 Яке з-ин ҳама нокисонна нест,
 Ҳамон дар ҳама маънии равшанест.
 Ту ҳоҳӣ, муфасссал шумар, ҳоҳ чамъ,
 Мисоли ғарибест тавҳиди шамъ.
 Ба тафсили ваҳдат чӣ чон шак аст?
 Ки аъдоди сӣ, гар шуморӣ, як аст.¹⁵³
 Ҳисобест касрат, ки ваҳмаш гузид,
 Чу шаш, к-аз шумурдан ба шашсад расид.
 Ҳаёлест, санҷиданаш бо дил аст,
 Ҳисобест, фаҳмиданаш мушкил аст.
 Чӣ гӯям ба ҳар чузвхосиятӣ,
 Ки меҳоҳад ин илм куллиятӣ.
 Шавӣ маҳраи кул, агар кул шавӣ,
 Ба сар нашъа қўшӣ, агар мул шавӣ.

ФОИДА

Хирадустоде, яқинмаснаде
 Ба таълими аъён навишт абҷаде,
 Ки гар қўши як май ба сад хум бувад,
 Чаро ҳайрати хўши мардум бувад?

Май ин чо латиф асту хумхо латиф,
 Ҳақиқат надорад вучуди касиф.
 Чаҳон сарбасар оннаҳонаест,
 Ки як шахс беш андар он хона нест.
 Ҳамон шахси воҳид зи девору дар
 Ба вазъи муҳлиф бароварда сар.
 Ба сакф аст тимсоли ӯ воҷгун,
 Зи фарш ошкоро, вале сарнигун.
 Зи деворҳо суратҳои ҳамчунон
 Ба чашмат чапу рост гардад аён.
 Ба чое агар рӯ ба рӯ дидаӣ,
 Зи ҷон дигар пушти ӯ дидаӣ.
 Чуз ин нест найранги нуқсу камол,
 Қ-аз ифшон розаш забонҳост дол.
 Ҳамин нуқтаат дарси маънӣ бас аст,
 Ки дар ҳар тараф ҷилвагар як кас аст.
 Ту хайрони рангӣ, зи гул гофилӣ,
 Ба афсуни аҷзо зи кул гофилӣ.
 Ба ҷону ҷасад ҷумла як ҳаркат аст,
 Қ-аз ӯ узвҳо мухталифқудрат аст.
 Ҳамон як таҳаррук ба арзи нумӯст,
 Дар абрӯ ишорат, ба лаб гуфтугӯст.
 Ба дил шавку дар дида биной аст,
 Ба по гому дар даст гирой аст.
 Гар аз чашм ҷӯшад, нигоҳ асту бас,
 В-агар аз ҷигар, дуди оҳ асту бас.
 Якоҳангие мухталифнағмазост,
 Ба андози ҳар соҳ қудратнавоств.
 Яқин дон, ки асли таҳаррук якеств,
 Вале чашмо қуввати даст неств.
 Аён аст созат, ба гафлат маҷӯш,
 Ки чашми ту, ҳаргиз намонад ба гӯш.
 На рӯи ту монад ба шакли қафо,
 На дастат намояд ба таркиби по.
 Чу аз шакли аъзо дамад ихтилоф,
 Шавад феъл ҳам мухталиф, беҳилоф.

Гараз, шахс наҷмӯи зот асту бас,
 Ки пайдо ба чандин сифот асту бас.
 Ба худ мухталиф шахси воҳид кучоаст?
 Муҳолиф ҳамин сурати узвчоаст.
 Гар аз шахс гири хабар, ваҳдат аст,
 В-агар узвҳо бинмарӣ, кэсрат аст.
 Чаҳон, бо ҳама эътибороти ваҳм,
 Ба чуз шахси якто наёад ба фаҳм.
 Дурӯ нест оннан асли роз,
 Хақиқат ба маъий надорад маҷоз.
 Руҳи айнак оннан пушти ӯст,
 В-агар пушти ӯ бингарӣ, айни рӯст.
 В-агар рӯи кор аст в-ар пушти мор,
 Чу пушту руҳи айнак аст ошкор.
 Хати даври наргори ваҳдат якост,
 Дар ӯ арзи анҷому оғоз нест.
 Хирад чун муҳитаи нағардидааст,
 Ба анҷому оғоз печидааст.
 Чӣ анҷому оғозу наздику дур?
 Ҳамон истилоҳи забони шуъур.
 Кадомин хирад? Қилки девони ваҳм,
 Рақамсози мактуби унвони ваҳм.
 Ба итлоқ кайфияти кулнави.
 Ба тақйид ҳукми тасоҳулниви.
 Ки дар ҷанги таҳрики шавқи дил аст,
 Ба ҳар чузву кул нисбатан шомил аст.
 Басотат хати ҳуснэҷозӣ ӯст,
 Қасофат ҳам аз шӯҳин сози ӯст.
 Чунин аст ранги баҳори зухур,
 Ба сад ранг гуфтам, вале ку шуъур,
 Қ-аз ин роҳ обаш ба ҷӯе расад,
 Агар ранг набвад, ба бӯе расад?
 Ду олам эн гулзори ваҳдат гулест,
 Ки ҳар баргаш аз гуфтугӯ булбулест.
 Дурангӣ намебааст яктоиаш,
 Тамизи ту шуд доми раёниаш.

Ба ҳар ҷо ҳақонк ба гуфтаи расад,
 Асарҳо ба сози шукуфтаи расад.
 Ба ҷунбиш расад гар муҳити ҳамӯш,
 Қафу мавҷу гирдоб ёбӣ ба ҷӯш.
 Сухан то зи дил мерасад бар забон,
 Нишон мешавад маънии бенишон.
 Сухан ҷист? Оронши мовуман,
 Ҳамон рабти таҳқиқ барҳам задаи.
 Аён аст, ҳангоми арзи мақол
 Забон музтариб, дил парешонхаёл.
 Забону лаби гуфтугӯ якнавоств,
 Ҷу дам мезанӣ, ҳар як аз ҳам ҷудост.
 Зи таҳқиқ дурӣ калом асту бас,
 Висол аз намудан наём асту бас.
 Ҳама гар ба тавҳид имо кунӣ,
 Дӯй бояд аз хеш нишо кунӣ.
 Кушоди лаб оғӯши авҳони туст,
 Аёнсози маҳмурни ҷоми туст.
 Даҳон аз кушудан ду лаб мешавад,
 Видоъи яқинро сабаб мешавад.
 Аз ин ҳарфҳои ҷунунимтиёз
 Мапиндор, маънӣ лабат карда боз.
 Гиребондариҳои гӯёӣ аст,
 Қи изҳори таҳқиқ расвой аст.
 Ғараз, созу барги дӯй гуфтугӯст,
 Хуш он дил, ки хомӯшӣ оҳанги ўст,
 Тасалли дар оннан хомӯшист,
 Шуъуре агар хаст, дар беҳушист.
 Ҳамӯшист, к-аз вазъи маънигузани
 Ба шероза дорад китоби яқин.
 Бувад гуфтугӯ ҷаҳди беҳосилӣ,
 Дари лаб агар бағтай, восилӣ.
 Зи таҳқиқ ҳар гоҳ бурдӣ асар,
 Ба дил ҳам гумони манумо мабар.
 Ҳамин аҳвалӣ занги бинӣ аст,
 Халалафкани хусни яктой аст.

Вусул аз тариқи дуй мушкил аст,
Қи таҳқиқи ҳақ, то туй, мушкил аст.

Ҳикоят

Яке бар дари ошное расид,
Чу миҷгон ба чашми худаи баста дид.
Ба ховиш чу ашк аз адаб сар ниҳод,
Ба набзи таманнош таҳрик дод.
Нидо омад аз хилвати ошно,
Қи пой қи дорад бар ин дар садо?
Талабпешан шавқ гуфто: манам,
Қи шамъи вафон туро доманам.
Рафиқи гаму айши деринаам,
Агар гул в-агар хор — оинаам.
Дигарбора з-он хилват омад садо,
Қи эй муддаъӣ, бигзар аз мочаро.
Абас хешро сайди заҳмат масоз,
Нахоҳад шуд ин дар ба рӯи ту боз.
Дар ин парда як лафз агар шуд фузун,
Чу лафз аз маъонӣ нишонад бурун.
Ба ваҳдатсари ваҳм даркор нест,
Ба миръоти ҳақ аксро бор нест,
Ба ҳое ки тимсол ваҳм асту бас
Зи оннадорӣ манаймо хавас.
Таваҳҳум муҳолифнавои дунст,
Ту ман бош ё ман ту, ин ҳар ду чист?
Дарего, ки аз гуфтугӯи дуй
Зи ваҳдат дамондем бӯи дуй.
Задем он қадар бар дари мону ман,
Қи мушкил шуд аз ғайр бар дар задан.
Чунон ваҳми чону ҳасад коштем,
Қи худро ҳам охир ду пиндоштем.
Зи маънӣ ба сурат мумассал¹⁵⁴ шудем,
Зи бас чашм гаштем, аҳвал шудем.

Лаби харзаогӯши гуфтушунуд
 Дари баотагӣ бар рухи мо кушуд.
 Забон он қадар ғашт доманишон,
 Ки гул шуд чароғи ҳузури ҷаҳон,
 Ғубори нафас шуд чароғи ҳама,
 Зи афсона болид доғи ҳама.
 Чунон эътибори сухан ом шуд,
 Ки бўси яқин вақфи пайғом шуд.
 Кунун ғӯш дорад баҳори назар,
 Бар афсона хатм аст кори назар.
 Чу кӯрон зи бас сози дидан гум аст,
 Нигаҳ дар ғубори шундан гум аст.
 Ба девони имкон суханҳо басест,
 Аз он ҷумла як ҳарф таҳқиқ нест.
 Аанзон ки ғаври сухан кардаанд,
 Ба тақлид дар хун ватан кардаанд.
 Аз он нақши кори ҷаҳон абтар аст,
 Қи осори тақлиди якдигар аст.
 Чунон ғарди тақлид шуд ошкор,
 Ки таҳқиқ ҳам метапад дар ғубор.
 Бухор аз димоғи яке шуд баланд,
 Ба ғардун расонид ваҳмаш қаманд.
 Ба пешни худ аз фитрати сарсарӣ
 Баромад Фалотуни донишварӣ.
 На аз ҳодисаш шӯри шавқе ба ғӯш,
 На дарки қадиман сару барги хӯш.
 Ба афсуни авҳони ғафлатрақам
 Арастуи дарси худусу қидам.
 Яке бар киёсоти рафъи хучуб
 Ҳама умр хун шуд ба ҷамъи кутуб,
 Набурд охир аз печини ваҳми ҳеш
 Дар ин шева ҷуъ ҳукми шероза пеш.
 Ба ҷанди навақ тубатӯ ҷида ҷаҳл,
 Яқинро нагардид як нуқта аҳл.
 Ба лофи баён фаҳри тақмилу бас,
 Дами имтиҳон нағи таҷхилу бас.

Яке аз камолоти тиб дар мақол,
 Чу қорура ташхиси бавлаш камол.
 Зи рафтори набзаш чу таб огаҳӣ,
 Ба сарманзили сикхаташ гумраҳӣ.
 Ба авҳом дорушшифои гурур,
 Валекин чу марг аз шифо саҳт дур.
 Нафаҳмида тафриқи нутқ аз нухак,¹⁵⁵
 Ба мусиқӣ аз сад Забураш¹⁵⁶ сабақ.
 Заҳабро надоништа з-иклимиё,¹⁵⁷
 Хамон Мусии олами кимё.
 Ғараз, оламе з-ин бисоти ҷунун
 Дар андози май соғаре зад ба хун.
 Яке шуд муҳандис ба гуфтушунд,
 Яке соғари файласуфӣ кашид.
 Ба ҳар ноқисӣ бе ғубори шаке,
 Ҷаҳони камолоти худ ҳар яке.
 Хама даъвиноҳанги илми набӣ
 Зи бўҷаҳлини хеш яксар ғабӣ.¹⁵⁸
 Нафас риштаву лоф анқошикор,
 Шарар умру чуръат абадинтизор.
 Қафи хоку парвози ваҳмосмон
 Рағи дуду гарданкашӣ Қаҳкашон.
 Ба қадри таваҳхум хусули мурод,
 Натонҷ хамон дархури эътиқод.
 Китоби қиёсу гумон пешашон,
 Асарҳо ба андозан кешашон.

Ҳикоят

Ба бозор шуд аблаҳе беҳабар,
 Қадуҳон хушк омадаш дар назар.
 Зи баққол пурсид, к-эй устод,
 Бигӯ, то чӣ мург инчунин байза дод?
 Ҳамонро, ки ин байзаҳон бузург
 Зи аҷноси фил аст ё тухми гург?

Бихандид баққол, к-эй беҳирад,
 Дар ин парда ҳадси ту г... меҳӯрад.
 Қазо қарда дар байзам ҳар инҳон
 Хучуми парафшонии тӯтиён.
 На фил асту на гург, тухми ҳар аст,
 Ки чуи бишкани, ҷумла болу пар аст.
 Дили аблаҳ аз ҳарфаш омад ба шӯр,
 Ба тухми кадуяш ватан қард мӯр.
 Сарӣ хушкмағзаш ба савдо кашид,
 Қадуе ба сад нархи гавҳар харид.
 Ниҳони ҳавас то шавад гулфишон,
 Ба шоҳи баландеш баст ошён.
 Шитоби ҳавас ғашт хоки даранг,
 На бӯе пар афшонд аз он ҷо, на ранг.
 Вале ҳамчуион мекашид интизор,
 Ки тухми хараши тӯтӣ орад ба бор.
 Саҳаргоҳе аз иқтизони шигифт
 Насиме ба тундӣ вазидан гирифт.
 Қадуи муъаллақ аз он тундбод
 Сабӯвор аз дӯши шох уфтод.
 Қазоро яке тӯтии хушнаво
 Дар он сарзамин дошт сайри ҳаво.
 Чу шӯри шикасти каду соз шуд,
 Парафшонии тӯтӣ овоз шуд.
 Ба якборагӣ аблаҳ аз хеш рафт,
 Дилу дасташ аз якдигар пеш рафт.
 Гумонаш яқин шуд, ки аз тухми ҳар
 Рамӣ тӯтиён мекашад болу пар.
 Киёсаи ниқоби тасаллӣ кушуд.
 Вале ақл донад, ки ҳосил ҷӣ буд?
 Киёси ҳарон низ бар медихад
 Ба ин ранг арзи асар медихад.
 Чунин аст касби улуи ҷаҳон,
 Макаш ранҷи рамлу нуҷуми ҷаҳон.
 Хирад ҳар кучо нуқтаи ҳок ҳонд,
 Хатӣ ҳайати вазъи афлок ҳонд.

Ба марказ назинат эътибори мадор,
 Зи паргори даврон намуд эътибор.
 Ба ваҳму гумон ҷамъе аз пайравон
 Накарданд ҷуз касби тасдиқи он.
 Наиданд аз ҳуши ҷаҳлиқтисоб,
 Ки ҳаст аз ҷи раҳ ин сукуну шитоб?
 Даме к-аз маъориф баён мекунанд,
 Ҳаволат ба фаҳми касон мекунанд,
 Ки арбоби маъриф чунин гуфтаанд,
 Гуҳархон роз ин чунин суфтаанд.
 Гар ин аст фаҳм, оғаҳӣ ботил аст,
 В-ар ин аст раҳ, гумраҳӣ манзил аст.
 Зи паҳлуи илми гумону киёс
 Намегардад андеша маънишиниос.
 Касе таъя бар фаҳми мардум кунад,
 Ки чун ҷаҳл роҳи хирад гум кунад.
 Туро пайрави оғаҳӣ будан аст,
 Яке фаҳми худ кор фармудан аст.
 Дар он ҷаҳд кун, то кунад бегубор
 Зи ҷайби ту субҳи таҳаққуқ баҳор.
 Нагардонда аз ину он паҳлус,
 Нафаҳмида дарси сари зонуе,
 Ба гардондани ин варақхон ҷанд
 Зи авҳом шероза бар худ мебанд.
 Ба таҳқиқ нобурда ҷаҳде ба кор,
 Зи таҳқиқи рамзогаҳон ширм дор,
 Ки тарсам дар оннан имтиҳон
 Ҳамон акси бемағз гардӣ аён.
 Даме к-имтиҳон ошкоро шавад,
 Муқаллид ба таҳқиқ расво шавад.
 Киёсу гумон ҳасми доноӣ аст,
 Саранҷони тақлид расвой аст.
 Агар жола тақлиди гавҳар кунад,
 Гудози хичолат ба соғар кунад.
 Намадро қадӣ абр оростан
 Шавад мушкил аз об бархостан.

Кунун килки маънӣ суҳанпарвар аст,
Ситоншгари аблаҳе дигар аст.

Ҳикоят

Фузуле ба онин корогаҳон
Ба лофи суҳан буд гарми баён,
Ки ман борҳо бе дарангу шитоб
Ба дарё сафар кардаам чун саҳоб,
Ба расми тижорат зи наздику дур
Чу киштӣ ба сад об кардам убур.
Зи ҳар мавҷ ҷаңдин тапиш дидаам,
Ба ҳар катра сад мавҷ печидаам.
Расидаст аз фикри маъниназар
Чу гирдоб нақбам ба ганҷи гуҳар.
Зи ман маънии баҳр пӯшида нест,
В-аз ин нусха ҳарфе нафаҳмида нест.
Хубобе агар ҷашм во кардааст,
Нигоҳам дар он парда ҷо кардааст.
В-агар ҷазру маддест он ҷо аён,
Манаш бо нафас дидаам ҳамъингон.
Ба ғайр аз ман ин рамзи тӯфонадо
На ғаввос фаҳмиду на ноҳудо.
Ба соҳилпарастон ҷӣ ронам суҳан?
Ки дуранд аз кәъри асрори ман.
Дар ин олами оби мастинасар
Зи ҳар катра дорам суроғи дигар.
Қафи даъвиам ҳолӣ аст аз газоф,
Чу мавҷам мӯъаммондарёшикоф.
Яке гуфт: аз ин ҷумла сайру сифар
Бигӯ, то зи моҳӣ ҷӣ дорӣ хабар?
Ки чун дида дар об дорад ватан,
Зи доғ аст ҳамчун дилаш пираҳан.
Саропо забон, лек хомушкалом,
Нафас карда куллоби ачзаш ба ком.

Тапиш об гардонда хун дар танаш
 Ба хун баста болу пар афшонданаиш.
 Барошuft, к-охир дар ин бахрҳо
 Ҳамон моҳияи буд яксар гизо.
 Зи моҳӣ нишон ҷустан аз аблаҳист,
 Чунин илм дарси кадом оғаҳист?
 Зи баҳри баёнӣ гуҳар чидан аст..
 Зи таркиби моҳӣ ҷӣ пурсидан аст?
 Чу соил навои итобаш шунид,
 Ба узраи чу моҳӣ забон баркашид,
 Ки ман ғофил аз ҳайати моҳиям,
 Аз ин киса бе нақди огоҳиям.
 Сазад, к-аз баёнӣ ту гирам қиёс,
 Шавам аз нишони ту моҳиниёс.
 Сиёҳу сафеди ҷаҳони шуъур
 Фикандаст сад ҷо бисоти зухур.
 Аёне, ки хӯшаш нафаҳмидааст,
 Ҳама гар сипехр аст, пӯшида аст.
 Ҷаҳон аз баду нек дорад басте,
 Ҷӣ маҳрам шавад, то набинад касе?
 Шиносоӣ ар нест доми тамиз,
 Ба дастӣ ту анҷост усфур низ.
 Ба ҳукми зарурат зи рӯи мисол
 Лаби харзагӯ шуд мучиби суол,
 Ки моҳӣ ҳамон аст, эӣ хӯшманд,
 Ки дорад чу уштур ду шохӣ баланд.
 Қунон хешро аз ғам озод кун,
 Бубин уштуру моҳӣ эҷод кун.
 Бихандид ҳалке бар си булғузул,
 Ки не фаръ буду на аслаш ҳусул.
 Ба тақдир мебурд ваҳме ба кор,
 Саранҷом расвой овард боғ.
 Яқин шуд, ки ҷуз ҳарф нашинда буд.
 Чу моҳӣ шутур низ кам дида буд.
 Қамолоти мардум аз ин даст гир,
 Уруҷи ҳавас з-ин батар паст гир.

Чаҳон баски бо ваҳму зани рӯ ба рӯст,
 Чу онзи тира ошуфтагӯст.
 Ба ҳайрат раву аз тамошо мапуре,
 Чунун бениқоб аст, аз мо мапуре.
 Чӣ лофӣ ба ҳарфи қасон хомавор?
 Сарире зи таҳқиқи худ ҳам барор.
 Зи сози қасон нағма қардӣ баланд,
 Аз ин беш тори таҳайюл мабанд.
 Ба ин нуқс соҳибқамолӣ мақун,
 Маҳӣ бо вучуди ҳилолӣ мақун.
 Чу қилқат саводи забон равшан аст,
 Қароғи ҳичолат ҳамон равшан аст.
 Нигоҳи яқин нест маънисавод,
 Забоне сияҳ қардаӣ аз мидод.
 Қаламвор дар арзи дониш мақох,
 Қи юмне надорад забони сиёҳ.
 Забони сияҳ сурма дорад зи ғайб,
 Қ-аз ин соз оҳанги ғайб аст айб.
 Ҳамуш бош, гар сурма дорад забон,
 Мабодо, шавад ҳанда сози баён.
 Чунин то ба қай мадди ғафлат қашӣ?
 Шави сарингуну ҳичолат қашӣ?
 Яке сурма дар дидаи хӯш қун,
 Зи ҳарфи қасон пунба дар гӯш қун.
 Бурун тоз аз зулмати ваҳми хеш,
 Бикун сайр дар кӯчан фаҳми хеш.
 Яқинманзаре сахти таҳқиқ рӯфт,
 Қи эй орифони суҳанҳои муфт,
 Гар аз ҳарфи мардум қасе ориф аст,
 Қалам аз ҳама бештар воқиф аст.
 Ту қ-аз паҳлуи халқ алломай,
 Сазовори маъний наӣ, ҳомай.
 Ба эҷоди ҳарфе нахӯрдӣ чигар,
 Зи рамзи маъноӣ чӣ ёбӣ хабар?
 Ба таҳқиқ кӯш, эй ба ғафлат масал,
 Яқин аст илми яқинро амал.

Ба ин илм кӯш, ар амал боядат,
 Амал он, ки ин илм фармоядат.
 Бувад бе амал илихо ҷумла хом,
 Буриш медиҳад фарқи тег аз инём.
 Амал чист? Айни маъонӣ шудан,
 Агар олийӣ, метавонӣ шудан.
 Нахустин амал сарфи таҳқиқ кун,
 Дигар зикри инкору тасдиқ кун.
 Қ-аз инкору тасдиқи ҳар неку бад
 Ҷаҳоне зи ҳарфи ту гирад санад.
 Нашуд бе амал мӯътабар ҳеҷ кас,
 Амал шохиди эътибор асту бас.
 Агар маърифат бо амал ёр нест,
 Қас аз илми Аттор Аттор¹⁶⁰ нест.
 Ба ҷайби таҳаккук надуздида сар,
 Зи шеъри Саной¹⁶¹ гиребон мадар.
 Ба тарзи яқин то набӯхши навӣ,
 Ба афсона натвон шудан Мавлавӣ.¹⁶²
 Агар Мавлавӣ дарси Аттор хонд,
 Мапиндор, қ-аз ваҳму пиндор монд.
 Қаломаш гувоҳи яқин асту бас,
 Далели яқин ҳам ҳамин асту бас.
 Агар марди таҳқиқӣ, эй ваҳмкор,
 Ту ҳам нусхае аз гиребон барор,
 Ки равшан шавад, то ҷӣ дорӣ зи хеш,
 Ба даъвӣ нарафтаст таҳқиқ пеш.

ФОНДА

Хирад дӯш роҳе ба Бедил намуд,
 Пур осон адо қарду мушқил намуд,
 Ки эй ноқис эътибороти халқ,
 Ба худ ғарран истифбороти халқ,
 Ҳама дониш, аммо зи таҳқиқ дур,
 Ҳама илму маънӣ зи таъбат нуфур.

Бигӯ, то чӣ кардӣ дар ин ҳокдон,
 Ба чуз касби тақлиду, машиқи фиғон?
 Дар ин ҷо, ки таҳқиқ ҳам бод буд.¹⁶³
 Ба тақлидат охир кӣ устод буд?
 Зи ҳастӣ ҳамин гар бувад муддаё,
 Ба тақлиди маънӣ нарафтӣ чаро?
 Намудӣ ба никору тасдиқи лафз
 Зи маънӣ қаноъат ба таҳқиқи лафз.
 Баҳори ту хун гашту ранге набаст,
 Қамон ҳалқа гашту ҳаданге начаст.
 Нафаҳмидӣ аз фитрати порасо
 Тақозои кайфияти вазъо,
 Ки ҳар шеваро иқтизоест хос,
 Ба ҳар сарзамини ҳавоест хос.
 Дар ин эрса ҳок асту афтадагӣ,
 В-агар бод, бод аст озодагӣ.
 Дурушті бувад хориҷи вазъи об,
 Фусурдан зи оташ ҳамон носавоб.
 Ту дар даъвӣ аз ҳар яке пешу беш,
 Вале гофил аз сурати вазъи хеш.
 Мухитиву бод аст амвоҷи ту,
 Сипехриву ҳок аст меъроҷи ту.
 Агар офтобӣ, шуъоъат кучост?
 В-агар қорвонӣ, матоъат кучост?
 Шукӯҳи ту ганҷу биноят ҳароб,
 Гумонат муҳиту яқинат сароб.
 Агар ҷох, ку афсарӣ шохнат?
 В-агар факр, бинимо хуваллохнат?
 На ҷохат муъайяи, на факрат яқин,
 Дуқони ҳавас ҳарза бар худ мачин.
 Ба сад доғ мебоядат сӯхтан,
 Ки шамъиву маҳв аст афрӯхтан.
 Магар з-ин хичолат ту тоб оварӣ,
 Ки оташ намонву об оварӣ.
 Ба ҳар пешае дар яқин муттаҳам
 Гувоҳ аст сози саботи қадам.

Саботи қадам кай шавад ҳосилат?
 Ки чизе нэҷушидааст аз дилат.
 Забонист иқрору инкори ту,
 Забон уқда нақшонд аз кори ту.
 Яқини дон, ки ҳар ҷо забон метапад,
 Яқинҳо ба боли гумон метапад.
 Ба нафйи гумон то тавон аҳд кун,
 Дар исботи илми яқини ҷаҳд кун.
 В-агарна ба ғзфлат зану ҳеч бош,
 Бар онна гарди хичолат мапош.
 Ҷуз ин нест мақсудам аз қилауқол,
 Ки ҳиммат гуморӣ ба касби камол.
 Зи ҳар илм мақсад камол асту бас,
 Ба нуқсон ҳамон инфийол асту бас.
 Агар нест маънӣ хусули назар,
 Зи алфоз равиҷи таварҳхум мабар.
 Мақун коре аз таъби номунфаъил,
 Ки дар пеши ҳиммат барои хичил.
 Гарат маънӣ оннаи муддоъост,
 Ҷу онна ҳар лафз маъниниамост.
 Ба ҳар ҳаст маънӣ далели мақол,
 Зи «асҳад» вуболе надорад Билол.¹⁸⁴
 В-агар лафзпирониат мақсад аст,
 Зи «ашҳад» ҳамон ҳосилат «асҳад» аст.
 Ғараз, ҳимматат сарфи таҳқиқ нест,
 Ки дар илму ҷаҳли ту тафриқ нест.
 Марав ҳамчу гӯш аз пайи ҳарфи кас,
 Ба дил соъате гӯта зан ҷун нафас,
 Ки шамъе зи таҳқиқ равшан кунӣ,
 Гули маъние зеби доман кунӣ.
 Зи таҳқиқ агар нашьа гирад димоғ,
 Ҷаҳон нест ҷуз партави як ҷароғ.
 Ҷӣ таҳқиқ? Нури басити қидам,
 Ки ҷӯшад зи дил бе ғубори зулам.
 Дилат аз яқин бар тағофул задаст,
 Ки илм ин қадар бар таҷоҳул задаст.

Агар дил далели яқинат шавад,
 Қамолот нақши нигинат шавад.
 Дари як ҷаҳон роз агар шуд фароз,¹⁶⁵
 Ба таҳрике аз дил тавон кард боз.
 Кушоде наёяд зи таҳрики лаб,
 Қалиди дари маънӣ аз дил талаб.
 Забон аз суҳан ҳарзафарсуда аст,
 Дил аз парда роҳет¹⁶⁶ нақшудааст.
 Шуъури ту з-ин маънӣ огоҳ нест,
 Ки метозиву ҳеч сӯ роҳ нест.
 Ба мақсад агар раҳ намояд дилат,
 Қадам нест ҷуз бар сари манзилат.
 На тапхо яқин имтиёзи дил аст,
 Гумон ҳам навое зи сози дил аст.
 Чӣ миқдор хушат тааммул кунад,
 Ки фарқи гумон аз яқин гул кунад.
 Дари дил зи арзи салоҳу фасод
 Як овоз дорад ба басту кушод.
 Вале ку касе маҳрамин фаҳми роз,
 Ки ин рамзи ҳайрат кунад имтиёз?
 Ба сози навои яқин гӯш дор,
 Ки ҳар ҷо диле кардаанд эътибор,
 Хамӯшӣ сздон дари бози ўст,
 Ҷу барбаста шуд, даъвӣ овози ўст.
 Дари баста сози ҷунунзои аст,
 Тапишгоҳи шӯри такозои аст.
 Буруни дар ин ҷумла овозхост,
 Дарун бори овоз ку? Розхост.¹⁶⁷
 Ту ҳам аз буруни дар овоз кун,
 Даме, к-ин дарат боз шуд, ноз кун.
 Ҳаку ботили ҳосили кофу нуи
 Зи басту кушоди дил омад бурун.
 Диласт он, ки арзи саводаш туй,
 Тамошон басту кушодаш туй.
 Агар баста, гар боз, бар рӯи туст,
 Ҷи дуру ҷи наздик, паҳлӯи туст.

Дар ин раҳ гар осону гар мушкил аст,
 Хамин фаҳми берағи кори дил аст,
 Дил он нест, эй масти чоми гумон,
 Ки гардад зи шакли санавбар аён.
 На он дил, ки дар рӯзи бозори ом
 Ба дӯкони қассоб дорад мақом.
 На он дил, ки ёби зи гову хараш,
 На он дил, ки дорад чарас дар бараш.
 Дил он шӯълаи барқи идроки туст,
 Ки пӯшида дар қабзаи хоки туст.
 На шакли санавбар, на нилуфарист,
 Зи ваҳми тасаввурфурӯшон барист.
 Бурун аз наво кудратоҳангие,
 Сад андеша хун карда берағие.
 Чаҳони шухуди гумону яқин,
 Вале филҳақиқат на ону на ин.
 Ба эҳромн ин дил агар рӯн туст,
 Азал то абад нақши зонӯн туст.
 Гар ин онна гирад андеша пеш,
 Набинад чаҳон ғайри тимсоли хеш.
 Хурӯше, ки аз обу гил бишинавад,
 Зи хомӯшии сози дил бишинзавад.
 Намонад хичобе, ки бодд шикоят,
 Наёбад мақоме, ки бояд шикоят.
 Даме к-эътибори манумо намонд,
 Тараф махв шуд, бар суҳан ҷо намонд.
 Ғубори бисоти тараддуд нишаст,
 Нафас инз осуду дил нақш бааст.
 Гуҳар реҳт мавҷ аз вайдои хиром,
 Ба рағи хамӯши баромад калом.
 Хамӯши матоъи камоли дил аст,
 Суҳан гарди беруни ин маҳфил аст.
 Дил имрӯз мегӯяд, аз дил мапурс,
 Ҳақ аст, он ҷӣ гуфтам, зи ботил мапурс,
 Ки дар олами шӯхрати обу гил
 Хамӯшанд ҳарфшонони дил.

Харифе, ки ҷомии маъонӣ гирифт,
 Ба таълими дил тарки даъвӣ гирифт.
 Хуш он кас, ки дар пардаи гуфтугӯ
 Хамӯшимақом аст оҳанги ӯ.
 Дар ин бозм агар завқи осудан аст,
 Ба рамзи «мағъ» ошно будан аст.
 Зи баҳси дил онҳа, ки дам мезананд
 Ба ҳарфи ду олам қалам мезананд.
 Ба зоҳир хати нусхаи касратамд,
 Ба ботини ҳамон маъини ваҳдатанд.

Ҳикоят

Биёбоннаварде саёҳатшино
 Ба соҳибдиле гашт рӯзе дучор.
 Пас аз инқизои замони нинист
 Чу барчида шуд маҷлиси ихтилоот,
 Бипурсид, к-ай сарбасар эхтиром,
 Суроғат кунам баъд аз ин аз чӣ ном?
 Сазад, гар кунед зоти ваҳдатиношон
 Ба исми худам ошно чун забон,
 Ки дар олами ҷустуҷӯи сифот
 Тавонам рах аз исм бурдан ба зот.
 Зи исгон¹⁰⁸ ин нукта соҳибкамол
 Ба лаб дод ранги баҳори мақол,
 К-аз афсуни найранги номам, мапурсе,
 Тилисми фиребам, зи домам мапурсе.
 Ба кунхам суханро муҳол аст сайр,
 Магар гӯям аз истилохоти ғайр.
 Манам зоте аз исмҳо бенишон,
 Мубарро зи идроқи васфу баён.
 Вучудам, ки нақшест ҳайратасар,
 Чу аз пардаи ҷисм шуд чилвагар,
 Кас аз ман напурсид номи маро,
 Ки донад уручи мақоми маро.

Дар оинаи ваҳми тимсоли, чисм
 Нагардидаам партавандози нсм.
 Такаддус баҳори каломи ман аст,
 Ҳамон даври танзеҳ ҷоми ман аст.
 Халонқ зи ваҳми гумониктисоб
 Ба сад тӯҳматам дода ранҷи хитоб.
 Бародар ахиву падар пур хонд.
 Зи асли ҳудои ҳар яке дур хонд.
 Яке ҳол пайдо шуд он як амӯ,
 Ки номӣ шудам дархури фаҳми ӯ.
 Ба худ нисбати зоҳирам дидаанд,
 Зи пешн худ неме тарошидаанд.
 Маро ҳам зи тасдиқи он чора нест,
 Зи таъбияти¹⁶⁹ мардумон чора нест.
 Агар аз таҳаққуқ барорам нафас,
 Наёяд зи ман бовари ҳеҷ кас.
 Чу қонуни ҳастӣ чунин гашт соз,
 Қунун маслиҳат нест ифшои роз.
 Яке дӯст хонад, яке душманам,
 Вале ман на онам, на инам, манам.
 Биде, соқӣ, эй орифи маънавӣ,
 Ба таҷдиди ирфон ҷаҳони навӣ,
 Ки пур кӯҳна шуд баҳси ваҳми ҳаёл,
 Бароёем аз фикри ин ибтизол.¹⁷⁰
 Видоён ҳаёли ману ӯ кунем,
 Чихат мухталиф шуд, ба худ рӯ кунем.
 Бубинем, к-оинаи сози мо
 Чӣ дорад зи кайфияти рози мо?
 Баҳорем ё ҷумла хору ҳасем,
 Ба фарёди мавҳуми худ расем.

ФОНДА

Саҳар гӯш бар сози дил доштам,
 Насибе аз он нағма бардоштам,

Ки эй горатолудан харфи халк,
 Садон тикхимагзини зарфи халк,
 Ба афсона махви камоли шухуд,
 Ба тақлид оинадори намуд,
 Чй суд аз тамошо, агар нест чашм?
 Кулоҳиву ҳеч аз худат нест пашм,
 Пайн, гуфтугӯн қасон рафтаи,
 Ба тӯфонн ваҳму гумон рафтаи,
 Дар ин кӯҳнадаври таваҳҳуминишон
 Чй чӯй суроғи худ аз дигарон?
 Кй бастаст чашми ту, эй ҷаҳлхеш,
 Ки аз ғайр мепурси ахлоқи хеш?
 Ту чун нестӣ оғаҳ аз ҳештан,
 Кй хоҳад зи рози ту воқиф шудан?
 Туро чун ба таҳқиқи худ сәйр нест,
 Зи ғайр он чй ёбӣ, ба ҷуз ғайр нест,
 Назар кун, чй миқдор девонаи,
 Ки сахронавардию дар хонаи,
 Дам аз дарси тақлиди олам мазан,
 Зи харфи фиреби ҷаҳон дам мазан,
 Сухан то ба кай? Соҳате гӯш дор,
 Чунун хатм шуд, андаке хӯш дор,
 Қ-аз афсонапардозини харф чанд
 Ба шӯранд ин ҷо тикхизарф чанд,
 Таваҳҳумкамолони ин рӯзгор
 Ба роҳи яқинанд яксар губор,
 Шикаста ҳама хор дар пои ҳам,
 Халида саропо дар аъзон ҳам,
 Баду неки вазвоси якдигаранд,
 Ҳамон ҷаннату носи якдигаранд,
 Ту ҳам з-ин азизони ҳангомагир
 Ба ҳукми табиъат, надорӣ гузир,
 Навое, ки созаиш зи маънӣ тикхист,
 Напиндорӣ, аз пардан оғахист,
 Тикхимои аз лоф маъюс нест,
 Тикхимағзӣ ин ҷо кам аз кӯс нест.

Туро бар ту ғайрат¹⁷¹ нишон медиҳанд,
 Аёни сурогат ниҳон медиҳанд.
 Ту хешиву бегонаат кардаанд,
 Ту шахсиву аксат баровардаанд.
 Зи даллоли нокисони амал¹⁷²
 Ба нақди ҳақиқат маяфкан халал.
 Ту имрӯз худро чӣ фаҳмидаӣ,
 Қи садсола фардо амал¹⁷³ чидай?
 Амал¹⁷³ он қадар бар димоти ту эд,
 Қи санги чунун бар аёги ту эд.
 Хубобӣ, нигоҳе ғанимат шумор,
 Ба фарқи нигоҳ чанд резӣ губор?
 Чӣ ҳосил кунад мавҷ аз ибромӣ хеш?
 Магар бишканад ранги оромӣ хеш.
 Зи бас ҳол мустақбаладеш рафт,
 Зи фардо ҳам имрӯзи ту пеш рафт.
 Часад марқади эътибор асту бас,
 Нафас нест, шамъи мазор асту бас.
 Ду рӯзе чароғи мазори худӣ,
 Нафасворе фурсатшумори худӣ.
 Зи шамъи ту миноист афрӯхтан,
 Амал¹⁷³ дуд гардиду шуд сӯхтан.
 Ба фикри амал¹⁷³ то кай афтоданат?
 Зимоми фарогат зи каф доданат?
 Чӣ кам буд тобу таби зиндагӣ,
 Қи афзудай бар худ ин ғандагӣ?
 Аз ин чорсӯ як қадам он тараф
 Матоъи ҳақиқат кашидаст саф.
 Зи тартиби дуқони танҳоне
 Ба таҳқиқ шав хонасавдоне.
 Зи савдон бозори ваҳми вучуд
 Ба ғайр аз зиёнат муҳол аст суд.
 Саропо зиёнкорӣ, эй беҳабар,
 Ба суде, ки ваҳм аст, захмат мабар.
 Зи анҳом кулфатгубориву бас,
 Амал¹⁷³ гар набошад, баҳориву бас.

Ба ин фитрат он шамъӣ, эй тирарӯз,
 Ки аз базм берун равӣ хомсӯз,
 Чу фардо шавад боз доғаш кунанд,
 Ҳамон сӯхтан дар аёғаш кунанд.
 Қамолат гар ин ғафлатандӯзӣ аст,
 Насиби ту фардо ҳам имрӯзӣ аст.
 Сухан мухтасар, к-ин ҳама дарди сар
 Хуморест аз соғари якдигар.
 Надорад саводи ҷаҳони зухур
 Ба ҷуз кулфати мабхаси нору нур.
 Наёбӣ зи ҳангомаи мовуман
 Магар гарди ваҳми ҳамин марду зан.
 На танҳо ҷаҳон з-ин азизон пур аст,
 Ки уқбо ҳам аз ҷинси эшон пур аст.
 Зи тақлид бе нашъаи маҳрамай
 Чу тасвир натвон шудан одамӣ.
 Фигон, к-андар ин хона одам кам аст,
 Ба асрори таҳқиқ маҳрам кам аст.
 Агар олам ин аст, одам кучост?
 В-агар ҳаст одам, ба олам кучост?

Ҳикоят

Бузурге зи халқи ҷаҳон мунизавӣ
 Ба хобаш намудор шуд Маълавӣ.¹⁷⁸
 Нигоҳе ҷу хуршед олиназар,
 Лабе дар табассум ҷу файзи сахар.
 Хаёли ҷасад маҳви анвори ҷон,
 Яқин боқиву рафта ваҳи аз миён.
 Зи ҷо ҷаст бинандан ранги хол,
 Қушуд аз адаб қуфли дурчи суол,
 Ки эй дар фани маънавий зуфунун,
 Ҷӣ сон дидӣ ахволи халқи бутун?¹⁷⁹
 Ҷӣ савт аст дар пардаи торро?
 Ҷӣ ранг аст гулҳон асрорро?

Чушии гуфт донои равшанҷаноб,
 Ки уқбо чу дунёст нақише бар об,
 На он чо касе дошт аз мо хабар,
 На ин чо касе бурд ранги асар.
 Шарике дар ин базм пайдо нашуд,
 Касе ғайри мо воқифи мо нашуд.

ДАВРИ СОМИН ХАТМИ ТҶМОРИ ТАКОПҶИ ЗАБОН

Бие, соқӣ, эй хотами дафтарам,
 Зи мӯҳри хамӯшӣ бидех соғарам,
 Ки гуфтор бисёру сомнӣ кам аст,
 Гумон ошкору яқин мубҳам аст.
 Сухан то ба таҳқиқ раҳ мебарад,
 Зи чандин забон пушти по меҳӯрад.¹⁷⁶
 Чӣ миқдор қар буд гӯши наҷанд,¹⁷⁷
 Ки шуд ин қалар гуфтугӯҳо баланд?
 Гар офоқ медошт чашми тамиз,
 Намешуд раҳини баён ҳеҷ чиз.
 Баён шикван фитрати норасост,
 Сабукмағзин соз арзи навест.
 Нафас сӯхт шамъе дар ин анҷуман,
 Ки шуд партаваш нишнхори сухан.
 Гаҳ аз ғайр меҳонд гоҳе зи ҳеш,
 Навоҳо дар андеша мебурд пеш.
 Зи дуди қароғи нафас-сӯхтан
 Хаёле ба худ дошт афрӯхтан.
 Аз ин шамъ ҳар шӯъла,

к-овард дуд.

Димоғи видеои худаи гарм буд.
 Расид охир аз худ бурунҷӯшиаш
 Ба доғе, ки номид хомӯшиаш.
 Забон баъд аз ин бех, ки печад ба ком,
 Қунад дэъвини парфишонӣ тамом.

Кунун хомӯшӣ сӯхбати фурсат аст,
 Ки пайки суханро дами рухсат аст,
 Қасеро ки пайгоми рухсат диҳанд,
 Валинӯматон бира пешаш ниҳанд.¹⁷⁸
 Манн бедилн норасонсамар
 Наям қобили дастгоҳи дигар.
 Магар дар видоъи сухан ин замон
 Кунам бира печидағни забон.
 Нафасмоя гар хатми сӯхбат кунад,
 Суханро ба ин бира рухсат кунад.
 Биё, соқӣ, эй кимвёи мисам,
 Нигоҳи ғаное, ки пур муфлисам.
 Надорам зи тимсоли ишқу ҳавас
 Чу оннан субҳ ғайр аз нафас.
 Хаво бодае дар аёғи ман аст,
 Нафас равғане дар чароғи ман аст.
 Ба ҳар ранг, к-аз парда гул кардаам,
 Зи ишрат бароте наёвардаам.
 На шомн ман аз субҳ дорад шугун,
 Чу мӯе, ки аз чинӣ ояд бурун.
 На рӯзам зи гармӣ асар бурдааст,
 Чу хокистаре, к-оташаш мурдааст.
 Гум аст аз ғамн ҳасратандӯзи ман
 Шабу рӯзи ман дар шабу рӯзи ман.
 Даме чанд, к-аз гуфтугӯ пар задам,
 Ба имдоди шавқи ту соғар задам.
 Агар аз гулистон сухан доштам,
 Ба ёди ҷамолат ватан доштам.
 В-агар ҳарфам аз соғару бода буд,
 Нигоҳам ба ҷашни ту афтода буд.
 Туй пардан сози изҳори ман,
 Навопарвари нолаи дори ман.
 Ба ин муфлисӣ ҳар чӣ дорам, зи туст,
 Ҳама гар нафас мешуморам, зи туст,
 Манам ҳеч, аммо туй оламе,
 Зи баҳри ту дорад саробам наме.

Тараб дастгоҳи ману ман туй,
Ба ҳар ҷо манам дона, хирман туй.
Ту будӣ дар ин маҳфияли ӯро
Навон тапишхези гуфтугӯ.
Кунун ҳам ту дар ихтитоми сухун
Ба кайфияти хомӯшӣ чилва кун,
Ки гайр аз ту оғозу анҷом нест,
Зи ман ҳар ҷӣ гул кард, ҷуз ном нест.
Бие, эй ҷамансози андешаам,
Тароватбахори рағу решаам.
Матоб аз мания бенаво рӯи ноз,
Магардон аз ин хок паҳлӯи ноз.
Зи раҳмат қадам аз сарам во мадор,
Ки аз хок нанге надорад баҳор.
Ба хошок тобидани офтоб
Зи таъсири нуксон нагирад ҳисоб.
Матобе агар нест дар хонаам,
Ту ганҷӣ,

гузоре ба вайронзам,

Ки сад ранг айш аз ту сомон кунам,
Зи ҳар зарра нози ҷароғон кунам.
Бие, эй маҳи хилвати эҳтиром,
Ҷабин фарши роҳ аст,

берун хиром.

Ба уммеда фарши бисоти инёз
Ҷу шамъам зарандуди ҷандин гудоз.
Зи ранге, ки бо зар бадал кардаам,
Тилоҳо дар андеша ҳал кардаам.
Наёбам агар созу барги дигар,
Кунам бирабандӣ зи лаҳти ҷигар.
Ҷӣ шуд нақди вачхе дигар нест ҷамъ?
Гухарвор ашқи инёзам ҷу шамъ.
Ҷу шабнам, ки ёбад ба хуршед бор,
Ба гайр аз худам нест нақди нисор.
Ба қасри иҷобат гарам роҳ нест,
Ҷаманди дами аҷз кӯтоҳ нест.

Ҳикоят

Ба Ҳиндустон муфлисё синареш
 Зи Ҳиммат суҳан дошт бо ёри хеш,
 Ки ҳар чанд дар маҳфили гирудор
 Надорам ба ҷуз факр сози нисор,
 Хаёли ту гар меҳмонам шавад,
 Ду олам тараб фарши хонам шавад.
 Даме к-аз таманҳои арзи ниез
 Зи лаълат барам ранги иқболи ноз,
 Варақҳои дил шӯҳи пон¹⁷⁹ кунад,
 Сувайдо карулӣ¹⁸⁰ ба сомон кунад.
 Зи паҳлуи ҷамъияти бахти ман
 Синерӣ¹⁸¹ фурӯшад дили саҳти ман.
 Ба оҳанги таҳсилти чандин умед
 Ҷунутӣ¹⁸² шавад дидаҳои сафед.
 Ба ҳар ранг, бар рағи халқи фузул,
 Қашам бираворе ба арзи қабул.
 Чу нагвонам асбоби ноз оварам,
 Аз ин ранг барги ниез оварам.
 Ба ҳеҷам зи рӯи қарам нопазир,
 Ба Ҳиммат камар бастанаи бира гир.
 Бие, соқӣ, эй хатти паргори шавқ,
 Мусалсалкуни зикри адвори шавқ,
 Ки беполае нест хомӯшнам,
 Ҳузурест азхудфаромӯшнам.
 Чу дуде, ки монад зи шамъи хамӯш,
 Нафас нест дар синаам беҳурӯш.
 Ханӯзм зи гулзори ҳусни мақол
 Насимест тӯфонбахори хаёл.
 Суҳан ранги шӯҳи нагардондааст,
 Ҷунунҷуръае дар қадаҳ мондааст.
 Хаёлам тапишсоғаре мезанад,
 Ба сад рақси биёмил паре мезанад.
 Ба ҳукми хамӯшӣ нафас норасост,
 Вале гарде аз ҳасрати дил ба ҷост.

Бар онам, ки лахте ба базми баён
 Забони каламро кунам барги пон.
 Барафрӯзам аз пон чароғи сухан,
 Кунам лолакорӣ ба боғи сухан.
 Зи баргаш ба шӯри нафас пар диҳам,
 Гули фикрро ранги дигар диҳам.
 Сару барги маънӣ агар пон шавад,
 Адоҳои рангинам осон шавад.
 Бидеҳ аз гулистони понам сабақ,
 Чу танбулӣ¹⁸² ақнуи бигардон варақ,
 Ки дар охири базм пон лозим аст,
 Пас аз майкашӣ нукли он лозим аст.
 Аз ин даст агар маънӣ онд ба чӯш,
 Ба хумхонаи фикр резам хурӯш.
 Сазад, гар шавад аз хати килки ман
 Раги пон назокатфурӯши сухан.
 Ба ҳар ҷо кунад ҳома хатми баён
 Суханро беҳ аз васфи пон нест пон.

ҚАҲФИЯТИ ПОН

Чӣ пон? Интиҳоб гулистони Ҳинд,
 Хама нусхан нозсабзони Ҳинд.
 Тароватнигорони хусни мақол
 Аз ӯ гар нависанд ранги ҳаёл,
 Сиёҳӣ ба шангарф гардад бадал,
 Варақҳо барояд ҳини амал.
 В-агар андалебони маънибаён
 Ба боғи ҳаёлаш кунанд ошён,
 Навое, ки аз табъашон сар занад,
 Дар оннан барги гул пар занад.
 Ба ҳар ҷо ҳадисаш баҳори дил аст,
 Хиромӣ нафас бӯнгулмаҳмил аст.
 Забонҳо зи рангиниаш барги гул,
 Лаб аз улфаташ нусхан ҷоми мул.

Такаллум зи файзааш гулафшони роз,
 Табассум шафақпарвари субҳи ноз.
 Нафас гар ба тавсифаш омуда¹⁸¹ нест,
 Баён рангу бӯи гуландуда нест.
 Зи юмнаш шугуни бисоти тараб,
 Ба хукмаш ҳинобанди лаъли лаб.
 Арусист, ҳар ҷо шавад чилвагар,
 Азо гир, аз ӯ гар наёбӣ асар.
 Зи таъсираш афсурдагон шӯълахӯ,
 Зи сомони ӯ мизбон сурхрӯ.
 Ба сулҳи шакаробини дӯстон
 Миёнҷӣ назебад, магар барги пон.
 Адабмашрабони муҳаббатқадам
 Ба ин ранг бӯсанд лабҳои ҳам.
 Агар хилват, аз партаваш равшан аст,
 В-агар маҳфил, аз чилвааш гулшан аст.
 Ба чанди чаман барги гул нози ӯст,
 Қи лаъли бутон боли парвози ӯст.
 Гуле кисвати барг пӯшидае,
 Лабе бо хати сабз ҷӯшидае.
 Ба хубон расонандан кутӣ лаб,
 Физояндан оби ёкути лаб.
 Ба ушшоқ завқи ғизои чигар,
 Чу вачди талаб хунбаҳои чигар.
 Баҳор аз тамошон ӯ рангчин,
 Гулистон зи авроки ӯ фолбин.
 Ба ҳар ҷо лабе монли гуфтугӯст,
 Чу гул дастӣ дарюзаи ранги ӯст.
 Зи бӯсааш агар писта гирад шугуни,
 Ба сад шӯри унубӣ ояд буруни.
 В-агар гунча домонаш орад ба ҷанг,
 Бурун ҷӯшад аз дил ҷу минош ранг.
 Гар аз гармии тинаташ дам занам,
 Дуконгармии шӯъла барҳам занам.
 Зи васфаш занад гӯта гоҳи рақам
 Ба минқори тӯтӣ забони қалам.

Хати лаб, ки тӯфонгари орзуст,
 Саводе зи авроқи девони уст.
 Навиштаст маҷнуне аз хуни дил
 Дар ки коғазӣ сабз мазмуни дил.
 Зи лавҳаш хати сабз бепарда аст,
 Ки то хондай, шӯъла гул кардааст.
 Ба давраш киро чомӣ май орзуест?
 Ки сад нашта дар соғари барги уст.
 Ба таъии қадах мавҷҳои широб
 Зи рашкаш чунибисмили печутоб.
 Ба базме, ки кайфиятафзост пон,
 Қашад чомӣ май ҳасрати бекарон.
 Дар андешан атрбуи ағол¹⁸⁵
 Бахунхуфтаи рашк нофи газол.
 Ба ҳар ранг хичлатшикасте аз ӯ,
 Ба ҳар барги гул пушти дасте аз ӯ.
 Зи авроқи сабзаш дами нитиёз
 Чаманхони хатти райҳони ноз.
 Зи оғуши авроқи зардаш аён
 Тарабҷушии сад чаман заъфарон.
 Агар сабзу гэр зардранг асту бас,
 Чу гул кард, сеҳри Фаранг асту бас.
 Раги сабзааш сархати лолазор,
 Хазонаш камингоҳи нози баҳор.
 Ниҳонаш агар гул наёвардааст,
 Ба ҳар барг сад боғ парвардааст.
 Мағӯ барг, лавҳе зумуррадингии,
 Хати мавҷи ёкут, нақши чабини.
 Бурун дода зангори дил синае,
 Ба ҷавҳар ниҳон гашта оннае.
 Чаман карда дар барги сабз ошён,
 Баҳоре муқими пари тӯтиён.
 Зи лабҳои хубон кӣ бар меҳӯрад?
 Хамин тӯтӣ ин ҷо шакар меҳӯрад.
 Ғариб аст дар ҷилвагоҳи асар
 Ҳино бандад аз хуни тӯтӣ шакар.

Агар тавфи лабҳои ширин кунад,
 Ба як бўса лавзина чандин кунад.
 Ба дурче ки ин лаъл арзонӣ аст,
 Гуҳар чумла ёкути руммонӣ¹⁸⁶ аст.
 Чӣ тӯтист ин барги оташзабон,
 Ки дорад қафас аз даҳони бутон?
 Вале то фишондаст боли ҳавас,
 Қафас омӯни баҳор асту бас.
 Баҳорам ба ҳар ҷо раҳе бурдааст,
 Гул он ҷо даҳанҳои похӯрдааст.
 Ба сад нақҳати гул такаллум аз ӯ,
 Хилоли шафақро табассум аз ӯ.
 Зи рангаш забониҳо ақиқи Яман,
 Ба бўлаш нафасҳо насими Хутан.
 Чу ҳарфи вафо обрӯи баён,
 Чу ҳамди худо нури шамъи забон.
 Чӣ сеҳр аст ин обранги¹⁸⁷ фусун,
 Тунукрӯиву ин қадар гармхун?
 Надонам, назокат ба боғаш чӣ кошт,
 Ки аз нозуки бори гул барнадошт?
 Чу гул дарси кайфияте хондааст,
 Ки то дам занӣ, ранг гардондааст.
 Зи заъфе, ки гул карда аз пайкараш,
 Шикастааст дар ранг болу параш.
 Зи бас ранг оннан сози ўст,
 Шикасти пару бол парвози ўст.
 Ба гулчинии ишрати обу гил
 Хама доман, аммо пур аз хуни дил.
 Аҷаб дорам аз барги чун ханҷараш,
 Ки хун меҷакад аз раги ҷавҳараш.
 Зумуррадсириштест ин сабзпӯш,
 Ки дорад раги хуни ёкутҷӯш.
 Гар аз зардин ранг бечода¹⁸⁸ аст,
 Чу марҷон ба хун гаштан омода аст.
 Зи бас нозуки монети ҷӯши ўст,
 Ба сад хун равонӣ фаромӯши ўст.

Надорад ба ҳар наиғъа овехтан,
 Бувад тўхмати хуни ӯ рехтан.
 Бутонаш ба дурчи даҳан чо кунамд,
 Раги ӯ ба нези гуҳар во кунамд.
 Агар мавҷи рангаш шикаиҳосил аст,
 Зи бетобии қўши хуни дил аст.
 Зи афсурдагиҳо набастаст занг,
 Ҳарорат ба сабзиш гардонда ранг.
 Ниҳолаш нагирад зи хуршед тоб,
 Ба гармиет ҳар барги ӯ офтоб.
 Зи бас шӯълаҳуиет сармоязи,
 Замини доғҳо дорад аз сояиш.
 Аз ин рашк хуршед доғи таб аст,
 Қи баргаш мураббии лаъли лаб аст.
 Тавон гуфт ҳар барги ӯ филмасал
 Сипехрест хуршедаш андар бағал.
 Ба маънӣ саҳобест зангорғун,
 Қи хуршед дар пардааш ғашта хун.
 Зи рағҳои ин барг гул чидан аст,
 Дар ин абр қавси кузаҳ дидан аст.
 Қи хуршед гул карда э-андешааш,
 Қи хатти шӯъоъе дамад решааш?
 Ба пешаш зи миҷғони зарринтаноб
 Хате бар замин мекашад офтоб.
 Май аз тоқ дар хун кунад решаҳо,
 Қи бо ранги баргаш шавад ошно.
 Шабу рӯз аз ранги пинҳони ӯ
 Чароғест дар зери домони ӯ.
 Ба чуз ранги ин маҳфилорон хӯш
 Фурӯге надорад чароғи ҳамӯш.
 Зи бас дорад аз барқи изҳор нанг,
 Ҳамӯш аст дар пардан шамъ ранг.
 Маяш орамидасту бечӯш нест,
 Чароғаш ҳамӯш асту хомӯш нест.
 На шаб гардад ин шамъ хомӯш, на рӯз,
 Чароғи ҳаёест андешасӯз.

Баҳорест дар хилвати синааш,
 Ҷамолест дар ҷайби оннааш.
 Нагардад аз ӯ мунфатъия ҳеҷ кас,
 Раги ӯ раги чон бувад чун нафас.
 Забоне дар ин базми найранг нест,
 Ки чун шамъаш аз ҳарфи пон ранг нест.
 Даҳоне дар ин гулситон во нашуд,
 К-аз ӯ бар лабаш ранг пайдо нашуд.
 Агар гунча, аз бирабандони ӯст,
 В-агар гул, ба ҳар ранг хандони ӯст.
 Ба ин маънӣ аз захм пай бурдан аст,
 Лаберо ки пон нест, хун хӯрдан аст.
 Аз ин барги оташбадомон мапуре,
 Лабам сӯхт, аз гармин пон мапуре.
 Ки ин шӯълоро гардиши рангхост,
 Дар ин нусхаи сеҳр найрангхост.
 Гар аз базми сӯхбат бурун чон ӯст,
 Парокандагӣ сози аҷзон ӯст.
 Даме, к-орзӯяш ба маҳфил кашад,
 Ба дӯши дили ҷамъ маҳмил кашад.
 Чу ёбад зи оннарӯи нишон,
 Шавад бирааш тӯтии даҳзабон.
 Ба лаъли лабе гар муқобил шавад,
 Ба худ печаду сурати дил шавад.
 Дили ҷамъ аз бирааш ҳосил аст,
 Аз ин байза то сар кашад, бисмил аст.

СИФАТИ БИРА

Мағӯ бира, мазмуни сарбастае,
 Тилисме ба хуни чигар бастае.
 Тарабошён гунҷаи инбисот,
 Муъаммон исми ду олам нишот.
 Гуле ҷӯши сарсабзнаш карда таиғ,
 Адабгоҳи раънони боғи ранг.

Гиребони дашти тарабдомане,
 Ба минқори булбул нихон гулшане.
 Гирех гаштани боли чанди хавас,
 Чу дил як ҷаҳон орзу дар қафас.
 Ба дафъи алам нармин ӯ дурушт,
 Ба дилқубин ғам саропой мушт.
 Пур аз лахти дил тангин синае,
 Баҳамбаста дӯкони оннае.
 Ба чини чабини қуфли гулзори ранг,
 Хамон тукман чайби асрори ранг.
 Мағӯ бира, минон беқулкуле,
 Хаёгулшане, хомӯшнбулбуле.
 Қиёмат адабнагман сози ӯ,
 Чунун хуфтаи хилвати рози ӯ.
 Ба ҳар ҷузв парварда хосияте,
 Зи ҳар парда гул карда кайфияте.
 Сипорӣ баҳори тарабҷӯши ӯ,
 Тазарве пари тӯти оғӯши ӯ.
 Ба ранге зи авроқи пон ошкор,
 Қи аз сабза ҷӯшида абри баҳор.
 Хате карда гул аз варақҳои роз,
 Қи дар ҷок хобонда аҷзони ноз.
 Ба завоқи ҳароши таманно ҳалок,
 Ба лахти ҷигар ошиқи машқи ҷок.
 Чунонаш таби шавқ печидааст,
 Қи хун дар рағаш хушк гардидааст.
 Чӣ инқдор ранги тапидан шикаст,
 Қи дар хунаш осудагӣ нақш бааст.
 Қаруӣ ҳузури ҷаман дар кавор,
 Чу тухми гул оннадори баҳор.
 Тароватиқими нишоташён,
 Хамон маркази хатти рағҳои пон.
 Вале дар сувайдо фуру бурда сар,
 Нихон дар губори ятимӣ гухар.
 Дар оннааш обу ранги тараб
 Фурузанда шамъе ба фонуси шаб.

Аз ин нуктаи ранги ҳайратмидод
 Қитоби тамошо гулистонсавод.
 Аз ин доғи печидан шӯълакор
 Ниғаҳ маҳви рангини лолазор.
 Мағӯ чуна, он шабнами барги пон
 Сафочилва субҳе таҷаллинишон.
 Ба ороиши хилвати бираҳо
 Чу дар ботини Хизр оби баҳо.
 Гухар нақди ҳастӣ гудозад нахуст,
 Қи бо ӯ кунад ранги савдо дуруст.
 Саҳар гӯта дар мавҷи шабнам занад,
 Қи аз ҷавҳари соғинаш дам занад.
 Аз ӯ бираро дастгоҳи ҷаман,
 Ба ранги Сухайл¹⁸⁹ обрӯи Яман.
 Зи субҳаш бисоти ниғаҳ равшан аст,
 Саводу баёзи тараб гулшан аст.
 Ба тавсифи ҳар як баён қосир аст,
 Ба даъвӣ мадеҳ бира, пон ҳозир аст.
 Ҳама ишратори асбоби хуси,
 Ҳама мавҷи оннан оби хуси.
 Агар завқи маънӣ тааммул кунад,
 Сифатҳо ба ранги дигар гул кунад.

Ҳикоят

Шабе дидан бахт бедор буд,
 Ҷаҳон ҳолӣ аз ваҳми агёр буд.
 Ҷамолӣ маҳе дар назар доштам,
 Чу онна ҷоне ба бар доштам.
 Нафас то кашам, ҷомӣ мул мезадам,
 Назар то кунам, мавҷи гул мезадам.
 Ба нахли ҳавас ашқи шабнамниқоб
 Зи ҳар гардиши ҷашм метод об.
 Ҷароғи назар гарми афрӯхтан,
 Ҷигар боли парвонаи сӯхтан.

Сухан бар лаб оҳанги сози ниёз,
 Тапиш дар дил афсонаи хоби ноз.
 Ба чашми тарам дошт аз зулфи ӯ
 Парешоннигоҳӣ чу миҷгон гулӯ.
 Зи ҷамъияти кокули мушкбор
 Нигаҳ маҳви таълифи дилхон зор,
 Тасаввур зи лаъли табассумасар
 Шиновар ба тӯфони мавҷи гуҳар.
 Тааммул ба андози ҷоҳи зақан
 Ба ҷайби гудози ҷигар гӯтазан.
 Хамупечи гесӯи улфаткаманд
 Ба дил решакуи ҳамчу фикри баланд.
 Узоре ба чанди сафои гуҳар,
 Баҳоре ба сад дастгоҳи сахар.
 Хате доми хайрат, губори нигоҳ,
 Ба чашм ошнотар зи тори нигоҳ.
 Даҳоне зи мавҳуми килуқол
 Ба ноёбии муддаёи муҳол.
 Лабе дода ранги назокат нишон
 Ба сад парда нозуктар аз барги пон.
 Арак софпаймон ҷоми ҳаё,
 Ба мӯҳри ҳамӯшӣ паёми ҳаё.
 Ишорат зи абрӯ ба тоқи баланд,
 Иборат зи лаб нақҳати гулкаманд.
 Зи мӯи миён гоҳи арзи мисол
 Забон нозукандешатар аз хилол.
 Баёнро зи миҷгони ӯ дам задан
 Ду лаб чун ду шамшер бар ҳам задан.
 Зи чашмаш ҳуҷуми баҳори хумор
 Чу аз ҷоми май ранги май ошкор.
 Зи дунболои сурман фитнагар
 Сняхмасте аз май бароварда сар.
 Малоҳат намакдони хони адо,
 Сабоҳат сахарзои боғи бако.
 Гул аз хирмани оразаш хӯшачии,
 Рағи гул парастори ҷини ҷабии.

Ба ёкуташ он шӯҳин обу ранг,
 Ки бар чашмаи меҳр чо карда танг.
 Ба райҳонаш он дастгоҳи камол,
 Ки шуд чинин офтобаш сафол.
 Зи рӯяш ҳаё он қадар бениқоб,
 Қ-аз оннан ранги гул мавҷи об.
 Зи кайфияти ҳалқан кокулаш
 Зи наргис қадаҳ бар кафи сунбулаш.
 Ба ҳай¹⁹⁰ узв-узви гуҳар карда ҳал,
 Зи шабнам чаманишишаҳо дар бағал.
 Зи холи лабаш шӯҳин дилфиреб
 Чу наззора аз мардумак дидазеб.
 Нигаҳ дар кафаш баҳладори ҳаё,
 Чу шохини бурҷи қазо беҳато.
 Мижа аз адои тағофулшинъор
 Чу тирӣ қадар дар камон дилшикор.
 Баногӯш субҳи сафомавчзан,
 Чабини офтоби таҷалливатан.
 Такаллум навиди ҳаёти абад.
 Табассум ба мавҷи гуҳар дасти рад.
 Шукуфтан зи чини чабини дилкушо,
 Кушод аз асирони банди қабо.
 Хинои сарангушти қудратингор
 Лаби ғунча бўсида дасти баҳор.
 Хавас то ба ёдаш назар мекушуд,
 Сари ҳар мижа фундуке баста буд.
 Зи гардан баёзи таҷаллизухур,
 Ки мезад хаташ мавҷи тӯфони нур.
 Дар андешааш беҳудӣ майпараст,
 Чунун аз ҳаёлаш суроҳибадаст.
 Зи бас шӯҳӣ аз соҳидаш медамид,
 Гиребони субҳ остини мебарид.
 Зи молидани остини ҳаёл
 Ба сандал кашидӣ чабини ҳаёл.
 Зи сарваш пар афшонда нози баҳор,
 Ба ҳар нақши по кумрие тавқдор.

Губори хироми чапан рӯнамо,
 Ба товусӣ афинода боли ҳаво.
 Нишастан — ба хирман гул оростан,
 Қиёмат — аламдори бархостан.
 Дами васфаш аз баҳри амни хатар
 Нафас нилпарварди дуди чигар.
 Ба таҳрираш аз шавқи рафъи газанд
 Хат аз нукта ҷӯшонда дуди синанд.
 Хаё баски бо шӯхнаш ҷанг дошт,
 Саропош гардондани ранг дошт.
 Ниғах ҳар қадар горатандоз буд,
 Тағофул инонгирини ноз буд.
 Тааммул ба лаълаш зи пон дид ранг,
 Ҳавас зад ба домони ин фикр ҷанг,
 Қи ё раб, аз ин барги гулшанинқоб
 Раги гул ҷӣ оварда бар рӯи об?
 Магар ҷӯши ҳасрат чунун рехтаст,
 Дили бўсае ранги хун рехтаст?
 Адаб гунча гардид, к-эй беҳабар,
 Ба густохӣ ин ҷо таваллҳум мабар.
 Ба рангест оғӯши ин гунча танг,
 Қи аз парда берун нишастаест ранг.
 Ҳавасро бар ин остон бор нест,
 Ба ҷуз бўсаи аҷз даркор нест.
 Сари бўса ин ҷо ба по мерасад,
 Қи гар хун шавад, то хино мерасад.
 Ба он тангӣ омода аст ин қафас,
 Қи дар хун кашидаст боли нафас.
 Ҳамоно зи тангӣ фишоре кашид.
 Қи ранг аз баҳори табассум чакид.
 Назокат дар ин парда хун мешавад,
 Табассум баҳори чунун мешавад.
 Ба лаъли бутон кас ҷӣ афсун кунад?
 Магар аз таманно диле хун кунад.
 Мағӯ, гулрухон барги пон меҳӯранд,
 Дили поран бедилон меҳӯранд.

Хиное набастанд бар дасту по,
 Ки накшуд хуне зи мижгонн мо.
 Накарданд андешан розае,
 Ки бар мо нарафт офати тозае.
 Агар сурман чашме нишо кунанд,
 Назар бар сияҳбахтин мо кунанд.
 Хама гар табассум бурун додаанд,
 Ба дилҳо бароте зи хун додаанд.
 Ғараз, ҳасратам он қадар пеш рафт,
 Ки ҳар сӯ ниғаҳ пар зад, аз хеш рафт.
 Тамошо ба он ҳайратам дод ҷом,
 Ки мӯ ҳам ниғаҳ шуд ба чашми масом.¹⁹¹
 Бихишти таманно дар оғӯш буд,
 Вале беҳудӣ ғолиби ҳӯш буд.
 Ба чашми адабшавқи тӯфонситез
 Ниғахро ҳаё оби шамшерн тез.
 Ба васлам дил андар талаб носабур,
 Дар оғӯшу сад дашт аз оғӯш дур.
 Агар дил, ба боли ниғаҳ метапад,
 В-агар дида, дар ҷайби дил меҳазад.
 Дилу дида дар ҳасрати он ҷамол
 Чу онна суратпарастн ҳаёл.
 Нафас сӯхт мижгонн зи доман задан,
 Ки шуд оташи ҳасратам шӯълазан.
 Ба ҳайрат расондам димоғи ҳаёл,
 Зи ҳайрат кашндам аёғи висол.
 Лабаш гуфтаму шахд дидам ба ком,
 Ниғаҳ хондаму бода кардам ба ҷом.
 Умед охир аз васл шуд комёб,
 Таҳайюр дамид аз дили изтироб.
 Баромад зи оғӯши он гулбадан
 Пур аз гул чу шохн гул оғӯши ман.
 Зи худ рафтаму ҷӯши Маҷнун задам,
 Бизоъат диле буд, дар хун задам.
 Кашидам зи иҳлоси таслимҷеш
 Ба расми адаб бирасе ҷанд пеш.

КАИФИЯТИ БИРА

Хама сабзбахтони рангинмаъош,
Ба вазъи адаб сурхрунталош.
Ба чанди забони талаб, гунчасон
Зи шарми лабаш ифҳро бар дахон.
Чу нозукхаёлоии рангинмасал
Зи авроқи пои нусхаҳо дар бағал.
Дар андешаи он лаби лаългун
Чу минои май ботини чумла хун.
Пайи хун шудан э-этиқоди дуруст
Миёи чун дили ошнҳои карда чуст.
Зи лаҳти сипорӣ ба рағҳои ҷон
Халишҳои неши таманно ниҳон.
Ба хилватсарои ҳаёпарварӣ
Хучуми ҷабини адабгустарӣ.
Ба умеди ранги нигоҳи қабул
Зи ҳар барг ҷашме ба роҳи қабул.
Зи худ рафтаи шавқи ҳайратасар,
Ба девори ҳар барг пушти дигар.
Ба сурат гирехтири ҷини ҷабин,
Ба маънӣ баҳори шукуфтанкамия.
Забонҳои печида дар қомашон,
Маъи айши сарбаста дар қомашон.
Яке дар таманнои қоми умед
Зи рағҳои пои ҷида қоми умед.
Қарули пароканда тухми тараб,
Вале дар ғубори ҳузури адаб,
Қи таслим қоми қабул асту бас,
В-агарна таманно фузул асту бас.
Яке мабҳаси беҳудӣ дар миёи,
Чу мактуби печидан бедилон.
Фаромӯшии шикваву эътироз
Қату қуна, яъне саводу баёз.
Варақ маъини шохиди ранги зард,
Рағу реша сатри мазмонини дард.

Яке аз карулӣ ба дил доғ дошт,
 Ҳамон чунааш пунбае мегузошт,
 Ки ғамхор дар мулки ҳасрат кам аст,
 Чу аҳгар ба хокистарат марҳам аст.
 Расонда пайи хуни худ дигаре
 Ба мӯҳри карулӣ чунунмаҳзаре,
 Қ-аз андешан офият содаем,
 Саропо гудозидиломодаем.
 Ғараз ҳар яке беҳуднулфат аст,
 Ҳамон масти хунгармини сӯхбат аст,
 Ки ё раб, кай аз қайди худ во шавем,
 В-аз он лаъл чун ранг пайдо шавем.
 Зикҳӣ сабзбахте, ки аз хун шудан
 Муҳайё кунад дастгоҳи чаман.
 Ба ҳукми тапишҳои шавқи гудоз,
 Асар карда афсуни аҷзу инёз.
 Яке з-он миён рамзи улфат шикоят,
 Ба сайри баҳори лабаш мужда ёфт,
 Кушоди ду олам дар оғӯш дид,
 Ки аз нохунаш бурд ғайзи калид.
 Ҳилоле зи хури шабистон шикоят,
 Тараб пар заду бар чарогон шикоят.
 Зи як ғунча гул кард ҷӯши баҳор,
 Зи як байза шуд чор мурғ ошкор.
 Вале ҳар як аз шӯҳри арзи ноз
 Ба чандии наво карда минқор боз:
 Парафшонӣ гулзори тавсифи хеш,
 Ғазалхони оҳанги таърифи хеш.

ҚАЙФИЯТИ БАҲСИ ПОН

Ба ҳарф омад аввал лаби барги пон,
 Равон кард обе зи теғи забон,
 Ки дар мактаби эътибороти ранг
 Зи ман нусха дорад ибороти ранг.

Чи неку чи бад дарси муштоки ман,
 Баҳор аст мазмуни авроқи ман.
 Манам барги айши гулистони лаб,
 Чамантӯтии шаккарестони лаб.
 Агар тӯтии хуси рангиннавоств,
 Ба оннан барги ман ошноств.
 Маям ҳар кучо шӯхнандеша аст,
 Гулуни бутон гардани шиша аст.
 Нишоти димоғу дил овардаам,
 Ки фирӯза дар мушк парвардаам.
 Нафас дар гино ғалтад аз бӯи ман,
 Ниғах хурраи чинад аз рӯи ман.
 Такаллум зи ман боданӯшӣ кунад,
 Табассум зи ман гулфурӯшӣ кунад.
 Шавад ғавҳари лаб зи ман обдор,
 Забон шӯъла аз ман занад шамъвор.
 Гулам дар канори чаманпайкарон,
 Шаробам ба коми ҳаёпарварон.
 Ба он ранг касби ҳаё кардаам,
 Ки хуршед дар соя парвардаам.
 Гулам дар дили сабза болидааст,
 Маям кисвати шиша пӯшидааст.
 Мапиндор, ачзон обу ғилям,
 Зи ҳар барг токи бинон дилам.
 Чароғе ки хуни гулаш равшан аст,
 Зи меҳроби ҳар барги ман равшан аст.
 Машав гофил аз файзи одоби ман,
 Ки аз чабха растаст меҳроби ман.
 Тахайюрпарасти намуди худам,
 Ба меҳроби худ дар сучуди худам.
 Маро то ба шӯхӣ масал кардаанд,
 Чаман дар дили сабза ҳал кардаанд.
 Бичӯй агар ошени баҳор,
 Хамин сабза аст имтиҳони баҳор.
 Бар ин сабза, к-онна гардидааст,
 Пори тӯтиён сина молидааст.

Дамндаст агар тӯтӣ аз пайкарам,
 Тавон ранги минкор чнд аз парам.
 Таҷаллиназар сабзаам турӣ аст,
 Таҳайюрқафас тӯтиам нури аст.
 Агар меҳру гар кина бастаст нақш,
 Хамин тутӣ онна бастаст нақш
 Зи бас гармин дил баҳори ман аст,
 Зи ҳар барг доғе ба бори ман аст.
 Ба ҳар доғ зангор пошидаам,
 Ба он ранг марҳам тарошидаам.
 Ба ёкут агар рӯ дихад тоби ман,
 Дар оташ ба хун ғалтад аз оби ман.
 Хама гар ба ёдам нафаспарвар аст,
 Дили жола ҳам дар таби аҳгар аст.
 Магар ҳарфе аз гарминам кард гӯш,
 Ки ток омад аз парда табхлолапӯш.
 Дар андешаам чун набозад ҷигар?
 Хино нест музди хизоби гуҳар.
 Ману раз ба ҳам аз адам тохтем,
 Инони рағу реша андохтем.
 Расонид токи ҳавассилсила
 Зи ҳар реша пое ба сад обила,
 Ман он ҷо расидам, ки аз ҷӯши ноз,
 Зи баргам таровид сахбон роз.
 Кунун он ҷӣ аз барги ман кард гул,
 Муҳол аст ҷӯшад зи сад ток мул.
 Агар баргам ин ранг май медиҳад,
 Ба кас навбати бода кай медиҳад?
 Кучо фикри мавҷи маям дар сар аст?
 Раги барги хешам хати соғар аст.
 Зи симои ҳар барги ман дар назар
 Чу онна болад ду олам сувар.
 Зи баргам ба ҷуз ранги хубӣ наруст,
 Нигоҳе, ки онна дар пешн туст.
 Гар ин нусхан ноз фаҳмидай,
 Қитобе зи эъҷоз фаҳмидай.

Масехо, ки чоңхо ба тан медиҳад,
 Зи пирохани хизри¹⁹² ман медиҳад.
 Ба дарён ранге надорам ватан,
 Ки марҷон занад панча бо барги ман.
 Дар ин гулшани ғоратэҷоди ранг
 Нарафт аз хазон навбахорам зи ҷанг.
 Зи баргам ба каф домане мондааст,
 Ки доман ба хуни гул афшондааст.
 Ба боге ки оннан бегамист,
 Рағу решаам ҷавҳари хуррамист.
 Зи сабзӣ ба хат инсбатам тӯхмат аст.
 Дар ин ҷо сухан сархати хиҷлат аст.
 Манам мавҷи сарчашман лаъли ёр,
 Хати пушти лаб ташнае бар канор.
 Агар ташна набвад, забон чун кашад?
 Чаро пой дар домани хун кашад?
 Ба марзи зӯлотам ба фарзи муҳол
 Хизир гар шавад хат, наёбад маҷол.
 Хуморист хат аз майи бегашам,
 Бурун метапад дуде аз оташам.
 Чароғи таҳи домани хат манам,
 Агар ҳаст ҷон дар тани хат, манам.
 Чу хат гарчи дар соя дорам ватан,
 Шарарҳост хобида дар дуди ман.
 Чӣ микдор дар пӯст таб кардаам,
 Ки хунгармие назри лаб кардаам.
 Табассум зи ман ёфт ҳусни камол,
 Рағи гул зи ман баст теги хиллол.
 Дар оннаам кардаанд имтиёз
 Чамантинатон ранги тимсоли ноз.
 Агар субҳ хонад зи баргам сабак,
 Табассум кушояд китоб аз варақ.
 В-агар гунча рангам таманно кунад,
 Чу гул як даҳан сад лаб нишо кунад.
 Хазоне мепиндор тасвири ман,
 Тиллоест сомони икбири ман.

Чу хуршед агар зард гардидаам,
 Ба зар кони ёкут пӯшидаам.
 Гар аз ноз гӯй, чаманпайкарам,
 В-ар аз аҷз пурсӣ, чабингустарам.
 Фикандаст дар набзи чонам табе
 Хаёли дахоневу кунчи лабе.
 Дар ин ҳасратам, к-аз гудози ҷигар
 Ба ёкут гирам сафои гухар.
 Бувад сайри оғӯши гул ранги ман,
 Ба лаъли дигар медавад ранги ман.
 Тапиш гар ба ҳам бишканад пайкарам,
 Аз он ҷо кашад ранг болу парам.
 Ба хуни худам э-ин ҳавас гӯтазан,
 Ки дорад адам домани нози ман.
 Агар огаҳӣ тарҷумони касест,
 Адам нест, кунчи дахони касест.
 Бар оташ занам боли парвонае,
 Фурӯзам ҷароғи адамхонае.
 Чу ранг аз лаби ёр оям, бурун,
 Дихам об теги тамошо ба хун.
 Ба ҳар ранг агар тавфи дандон кунам,
 Ҷароғони қудрат намоён кунам.
 Зи дандон гарам арра ронад ба сар,
 Қашад нози хунгарминам болу бар.
 Аз он хун чаманҳо ба хун ранҷа аст,
 Ки аз ништари ӯ бурун ранҷа аст.
 Раги ман ба он нештар ошноост,
 Агар резадам хуни дил, муддаъост.
 Ба ранги дигар шӯхнам мушқил аст,
 Баҳоре ки дорам, гудози дил аст.
 Ба ҳукми вафо ин қадар мешавам,
 Ки гар об гардам, ҷигар мешавам.
 Магар тинати ман зи дил кардаанд,
 Ки хунам ба ҳубон биҳил кардаанд?
 Бувад шохиди ман ба ишки 'бутон
 Руҳи коҳиву ботини хунифишон.

Ба ҳарфи лаби ёр парвонаам,
 Махи нав мағӯ, саҳт девонаам.
 Кашидаст аз ҷӯши савдон ман
 Рағу реша занҷир дар пои ман.
 Надорам чу Маҷнун сари бешаҳо,
 Ману сайри паскӯчан решаҳо.
 Аз ин кӯча дорам раҳе дар назар,
 Зи худ меравам то баҳори асар.
 Қамандест печида по то сарам,
 Сазад, гар кашад то лаби дилбарам.
 Надонам, ҷӣ шавқ обёри ман аст,
 Ҷӣ таъсир субҳи баҳори ман аст,
 Ки хунам зи гулҳои ин гулситон
 Намеҷӯшад илло ба лаъли бутон?
 Ҷӣ асрор дар тинатам мудғам¹⁹³ аст,
 Ки бо ранги лаб хуни ман тавҷам аст?
 Зи ман гунҷи лаб ҷунунрангзост,
 Зи ман пардан ноз хуниनावост.
 Баҳорам, гулам, бодаам, соғарам,
 Агар хун шавам, олами дигарам.
 Ҷаро барнагардонам авроки ранг?
 Ки дар парда бо хуни хешам ба ҷанг.
 Зи паҳлӯи ҷаҳди тапиданасар
 Бар асбоби матлаб надидам зафар.
 Кунун нотавонӣ ба даст оварам,
 Ки шояд ба ранге шикаст оварам.
 Заъифӣ ғубори раҳи ҷустуҷӯст,
 Ҷӣ созам, бинон гулам рангу бўст?
 Хӯрам ҷун забон аз сухан печутоб,
 Кунам ҷун гул аз ҳар насим изтироб.
 Ба ҳар ҳарф рангам гули дигар аст,
 Забон гар кашӣ бар сарам, ханҷар аст.
 Дар ин дашти беоб ҷун ташнагон
 Зи хунам ақиқест зери забон.
 Ба умеди хун рехтан зидаам,
 Ба хунгармии яъе пояндаам.

Ба парвози дигар чӣ хонам фусун?
 Тапиш низ дар боли аҷз аст хун.
 Дар андеша сози чунун мекунам,
 Диле ҳаст дар парда, хун мекунам.
 Нихолам ба он аҷз шӯхнамост,
 Қи аз хок расту зи ҷо барнаҳост.
 Ба ин тинатам ҳар кучо коштанд,
 Ба дастам сари реша бардоштанд.
 Зи бас кардаам барги таслим соз,
 Зи ҳар барг дорам ҷаббини ниёз.
 Халонқ агар сар занандам ба тег,
 Зи кас мушти хунам набошад дарег.
 Кудурат сафо резад аз синаам,
 Шавад занг ҷавҳар дар оннаам.
 Аз ин хоку гил, к-обёраш фаност,
 Гиёҳе ба мазлумнам барнаҳост.
 Надидам касеро, ки хунам накард,
 Ба ҳукми тасаллут забунам накард.
 Талофни хунрезнам кеш нест,
 Камоли заъифон аз ин беш нест.
 Маро сонетӣ обу гил то сириншт,
 Раги хунҷакон шуд хати сарнавишт.
 Ба хунрезнам бахт дорад камин,
 Қи дар зери теғам зи хатти ҷабин.
 Қашидаст шамшер раг бар танам,
 Гул аз хуни хеш аст дар доманам.
 Дар ин базм ҳар қатран хуни ман
 Шахидест, к-аз барг дорад кафан.
 Зи барги ман ин маънӣ омад падид,
 Қи бесабза набвад мазори шахид.
 На танҳо манам бисмили обу гил,
 Чу ман оламе хуфта дар хуни дил.
 Далели тахайюр ҳамин тоқ нест,
 Чӣ хунҳо, ки дар домани хок нест?
 Дар ин парда тӯфони Мачнун басест,
 Ҷабинҳои оғӯшта дар хун басест.

Чй сон мирадам оташи чоигудоз,
 Ки баргу навоям чунин гапш боз?
 Зи бас гармхунӣ ба ҳар анҷуман
 Хамон набзи шамъест рағҳон ман.
 Чу шамъ аз рағи қон нафас сӯхтам,
 К-аз ӯ маҷлисафрӯзӣ омӯхтам.
 Хазончилва барги шарархирманам,
 Дарун мавҷи оташ, бурун доманам.
 Дар андешаи шӯълагулкардане
 Ба қон нафас мезанам домане.
 Гараз, шӯъласомони он гулханам,
 Ки гар дам занам, оташу доманам.
 Дар ин парда, к-оннан гулханест,
 Қату чуна хошок пур карданест.
 Манам оташу дигарон хору ҳас,
 Манам ҷавҳари шавқу боқӣ ҳавас.

КАЙФИЯТИ БАҲСИ ҚАРУЛӢ

Чу афсонаи пон ба воён расид,
 Чунуни ҳавасҳо ба сомон расид,
 Хурӯши мубоҳоти¹⁹⁴ кат шуд баланд,
 Бурун ҷаст аз қон хеш ин сипанд,
 Ки дар нусхаи бира мазмун бастест,
 Ибороти дилҳон пурхун бастест,
 Аз ин нусха гар воқушӣ инқоб,
 Наёбӣ чу ман нуқтаи интиҳоб.
 Нафаҳмида ноқис нағирам ба ҷашм,
 Зи бас интиҳобам, ҳақирам ба ҷашм.
 Агар ҳайатам мухтасар кардаанд,
 Зи баҳр интиҳоби гуҳар кардаанд.
 Сипанде ба сад базм шӯрафкан аст,
 Шароре ба сад хирман оташзан аст.
 Хате нест, гар нуқта пайдо нашуд,
 Гуле нест, к-аз гунҷас во нашуд.

Казан дар назар, лек бешам ба қадр,
 Ки чун мардумак чой дорам ба садр.
 Зи ман бира нақди тарабхосил аст,
 В-агарна ҳамон синан бедил аст.
 Дар ин маҷмаъи ҳайрати обу гил
 Зи аъзон шаҳс интиҳоб аст дил.
 Агар зарраам, зарра бекор нест,
 Каминхон ман кам зи бисъёр нест —
 Камӣ бешин ҳар ҳисоб асту бас,
 Дар аъдод сифр интиҳоб асту бас.
 Манам тухм, агар барги пон шуд ниҳол,
 Манам нофа, гар бира бошад ғазол.
 Бувад нофан ман Хутан дар ғирех,
 Хамин гулча дорад чаман дар ғирех.
 Ба кайфияти тинатам мушк нест,
 Ки хун дар дили нофаам хушк нест.
 Зи дил гар диҳам рози роҳат бурун,
 Равон созам аз дида дарёи хун.
 Дилам нуқтаворе расой накард,
 Ки сад барқ дар парда рой накард.
 Ханӯзам дил аз офият сода аст,
 Зи доғам сиёҳӣ наифтодааст.
 Аз ин доғ гул мекунад лолазор,
 Шафак дар дили шом дорад баҳор.
 Саводам ба сад нури дил равшан аст,
 Шаби ман зи хуршед обистан аст.
 Зи рангинии таъби хиндунзҷод
 Диҳам обу ранги Хуросон ба бод.
 Зад аз рашқи ман шиша бар санг лаъл,
 Бадахшон надорад ба ин ранг лаъл.
 Агар решаи пон тароватадост,
 Зи тухми манаш барги навшунамоист.
 Чарогест ин донан сӯхта,
 Қ-аз ӯ хилвати бира афрӯхта.
 Надонам, чӣ оташ ба ман тоб дод,
 Ки тухми ниҳони шарар об дод?

Агар сӯхтан обёри ман аст,
 Ҳамон хирмани гул баҳори ман аст,
 Зи ман барги пои ёфт хусни камол,
 Чу руҳеори сабзони хиндӣ зи хол.
 Зи ман ранги пои тарҳи тӯфон фиканд,
 Қ-аз афюн шавад нашьъан май баланд.
 Агар пои баҳор аст, ранг аз ман аст,
 В-агар гул, шукуфтаи ба ҷанг аз ман аст.
 Бувад барги пои нардан ҷашми тар
 Дар ӯ чуна бошад баёзи назар,
 Манаш гар фуруғе диҳам, дур нест,
 Қи бе мардумак дидаро нур нест.
 Зи ман тир меёри асрори пои,
 Сикҳавакабонанд хунидилои.
 Назар кун зи пои вуҷъати доманам,
 Қи ман ғунҷан сабзапироманам.
 Бар ин ғунҷа сад барги гул ҷидаанд,
 Ба сад дафтар ин нукта печидаанд.
 Зи ҷамъияти сози нэхори ман
 Ба як тукма маҳв аст сад пираҳан.
 Чу ман нест якдоғдили лолае,
 Зи сад лаб буруи ҷаста табхолое.
 Сипанде зи қайди садо ҷастаам,
 Сиришке адаб дар гирех бастаам.
 Сипанде, ки аз ҳайрати сози хеш
 Гирифтаст дар сурма овози хеш.
 Сиришке, ки ҳар гаҳ ҷунун кардааст,
 Чакидан дар андеша хун кардааст.
 Ба оташ диҳам гар ғубори намуд,
 Надорад сипанди ман нэхори дуд.
 Магар бар лаби ёр сӯзам сипанд,
 Қи ранге шавад ҷои дудам баланд.
 Нами ашқам, аммо ба он ҳавсала,
 Қи дар пои худ бастаам обила.
 Сиришқам ғуборидилолуда аст,
 Гуҳар дорам, аммо гилолуда аст.

Гирехгашта дуди димоғи худам,
Зи сар то қадам нақши доғи худам.
Ручӯям ба кас нест аз ҳеҷ боб,
Ману нуқтавориву чандин китоб.
Дар ин нуқта асрори зот асту бас,
Дар ин зулмат оби ҳаёт асту бас.

КАЙФИЯТИ БАҲСИ СИПОРИ

Сипорӣ тазарвона шуд чилвагар,
Барафшонд парвози нози дигар,
Ки бе ман надорад лаби гулруҳон
Қабуле зи кайфияти барги пон.
Ба табъи гуҳарҳои софибачанг
Дихад хушкнам қуввати ҷазби ранг.
Агар нақди кайфиятам бишмӯрӣ,
Зи пахлуям ин кеса дорад пӯрӣ.
Қашад ӯ ба завоқи дилам дар мӯён,
Зи ҳасрат саропо канор аст пон.
Дар ин парда осон нагуниҷадам,
Бисоти сад оғӯш печиҷадам.
Ба ороиши маҳфили оғаҳӣ
Зи ман бира мушқил, ки бошад тижӣ.
Ба ҳиндӣ мисолест шӯҳратбачанг:
Бувад бозин пон мақоми паланг.
Шавад хӯш агар сарфи андешаам,
Набинад магар бабри ин бешаам.
Лаби хушқамо суратам абрӣ аст,
Палангам вале ҳайатам бабрӣ аст.
Агар нусхаи бира тартиб ёфт,
Ҳам аз коғазӣ абриам зеб ёфт.
Ба чое, ки лавҳам рақамзевар аст,
Варақҳои нанвиштаи пон тар аст.
Зи тамкини хушкӣ чӣ ронам сухан?
Тапидаи надорад рағи абри ман.

Чунон узв-узвям адаб чндааст,
 Ки мӯ бар танам низ хобидааст.
 Зи афсурдагихон боли талаб
 Ба фикри лабе мондаам хушклаб.
 Ба ҳар хушквомондани сози ман
 Бинозад ба сад абр парвози ман.
 Тавон хонд, бар рағин лавҳи саҳоб,
 Зи авроқи ман сархати мавҷи об.
 Ба табъам юбусат агар даст дод,
 Зи пон кардаам рафъи ҷӯши фасод.
 Зи хушкӣ тарихон пон чндаам,
 Ба тӯфони хун хок пошидаам.
 Магар хокам аз арсан Қарбалост?
 Ки аҷзон ман карбалониамост.
 Ба парвози шавқам адаб хонд аст,
 Ғуборам ба хуни шаҳидон гил аст.
 Зи бас хушкнам ин қадар сатрқӯш,¹⁹⁴
 Ки хуни шаҳидон наёяд ба ҷӯш.
 Дар ин ғунча сад шавқи рағини гум аст,
 Дар ин байза сад боли хунии гум аст.
 Гар аз байзаам гул қунад болу пар,
 Зи пон во намоям дӯкони дигар.
 Чӣ лозим парафшон шавам ошкор?
 Чу товус дар парда дорам баҳор.
 Ба фикрам таъммул қуну ишқ боз,
 Чуни медиҳад байза товуси ноз.
 Ба маъий сароям оташқада-ст,
 Ки аҷзоям авроқи оташзада-ст.
 Чу сангам ишқоби ду олам ҷунун,
 Шарар медавад дар рағам ҷон хун.
 Диле дорам аз ҳасрати лаъли ёр,
 Ки як лахти ӯ нест бе хор-хор.
 Зи савдон лаъли бутон муттасил
 Ба нохун ҳарошидаам рӯи дил.
 Дар ки дил ҷӣ миқдор нохун шикаст,
 Ки яксар ҳароши ҷигар нақш баст.

Зи чавҳар намелофад оннаам,
Нафас хат шуд аз тангин синаам.
Надонам, хэёлам чӣ афрӯхтаст,
Ки чандин нафас дар дилам сӯхтааст?
Чӣ хун пок кардам ба домони хеш,
Ки доман чу дил кард тӯфони реш?
Хамупечи доми чунун меканам,
Чу раг мавчи занҷир қузви танам.
Намудам ба рӯи варақҳои дил
Хати мистари сонейи обу гил.
Мапурс аз мӯъаммон рози дилам,
Муҳол аст ҳал кардани мушкилам.
Кӣ баст ин муъаммо ба номи шикаст,
Ки натвон ба ин бастагӣ санг баст?
Наям ғунча, то аз ҳаво бишқуфам,
Ба сангам расад шиша, то бишқуфам.
Зи бас қуфли ман аз азал баст занг,
Умедн кушоде надорам чу санг.
Ба тадбири дигар қушонин надид,
Ки ин қуфл кард аз шикастан калид.
Дар андешан кори хешам ҳалок,
Ки бе уқдан дил нарастам зи хок.
Ниҳолам, ки оҳе зи дил ҷастааст,
Ба рӯи ҳаво бори дил бастааст.
Чу шамшод нахлам дил овард бор,
Ҳамон уқдан мушкил овард бор.
Чунун мазраъе, к-обёраш дил аст,
Ситамдида нахле, ки бораш дил аст.
Саропо дилам, лек ҳар лахти ман
Зи чавҳар бар онна дорад сухан.
Ба ҷамъиятам сози ҷолу парест,
Чу ғўлод дар байзаам чавҳарест.
Даме, к-аз шикастан парешон шавам,
Равад ғунчаву гул намсён шавам.
Бубинӣ, чиҳо вақфи ин сина аст,
Дил ин ҷо чӣ миқдор онна аст.

Сипорӣ кунад то видоён баён,
 Шараркорин чуна шуд парфишон,
 Ки хубӣ гар аз лоф бошад мурод,
 Зи кӯсу духул пеш натвон фитод.
 Димоғат зи бас хушкӣ афсурдааст,
 Тамиз аз мизочат бадар бурдааст.
 Баровард савдон пуч ин замон
 Чу сангат сару мағз як устухон.
 Дар он сар хурӯши хавас коштанд,
 Қи аз хушкӣ мағзаш анбоштанд.
 Қасеро, ки хун дар бадан тира шуд,
 Хаёли чунун бар хирад чира шуд.
 Димоғи тар аз хушкмағзон хатост,
 Ба соҳилпарастон ҳиҷолат шиноост.
 Аз ин беш бо лофи хубӣ маҷӯш,
 Қи ман э-ин фусун пунба дорам ба гӯш.
 Нигаҳ кун, сари биранмағз чиست?
 Муъаммош хунбастан номн киест?
 Агар ранги пон шӯъла дар бар гирифт,
 Ҳам аз пунбаам ин қадар даргирифт.
 В-агар бира гул кард мино ба ҷанг,
 Сабухӣ ба рӯям зад изхори ранг.
 Мухол аст ин шиша саҳбо кашад,
 Магар пунбаам шӯълае во кашад.
 Саропош як рангу сад парда аст,
 Нама хун ба сад дил ватан кардааст.
 Ба боли ман ин мушти хун мепарад,
 Қи сад парда чун дил ба ҳам медарад.
 Зи ман мешавад ҳусни пон бениқоб,
 Бувад субҳ равшангари офтоб.
 Манам нашъа, гар пон шаробӣ кунад,
 Манам нур, агар офтобӣ кунад.
 Дар ин мазраъи шӯъланашвунамо
 Манам ҳосили хӯшан муддаё.

Шукуфа далели самар мешавад,
 Чаман бениқоб аз саҳар мешавад.
 Рағи пон ба сад неши қудратфусун
 Муҳол аст зардобе орад бурун.
 Ба ғайр аз манаш ҳеҷ дар ҷанг нест,
 Агар хун шавад, қобили ранг нест.
 Гар ин сабза шабнам бикорад, манам,
 В-агар ин ҷаман субҳ дорад, манам.
 Ба ҳар ҷо баҳори тарабгулшан аст,
 Ҷамансозии хатми ранг аз ман аст.
 Ба ман дар бисоте ки дамсоз нест,
 Ба ин тӯтӣ аз ранг овоз нест.
 Ба тӯтӣ назар кард шаҳбози ман,
 Ки шуд инқадарҳо ба хун ғўтазан.
 Занад тақӣ бар ҷангули шохбоз,
 Ки тӯтӣ қунад инчунин ранги ноз.
 Ба ҷангам ҷӣ миқдор бетоб шуд,
 Ки тӯтӣ зи худ рафт, сурҳоб шуд.
 Агар мис зи инсир зар мешавад,
 Зумуррад зи ман лаъли тар мешавад.
 Ба зангори пон то шудам ошно,
 Сафедоби ман гашт шангарфсо.
 Дамонам ҷаманҳо зи барги ҳазон,
 Диҳам сабзаро мансаби аргувон.
 Машав ғофил аз файзи таъсири ман,
 Таби пон шикаст аз табошири ман.
 Ҷӣ миқдор касби фусун кардам,
 Ки аз оташ эҷоди хун кардам.
 Ғараз, ҷавҳари лаъли ҳубон манам,
 Ба ин ранг равшангари пон манам.
 Агар субҳи ман барнадорад алам,¹⁹⁷
 Бувад бира кунчи шабистони гам.
 В-агар аз баёзам нахонад сабақ,
 Зи пон ранг гардонада бошад варақ.
 Фурӯзандан хилвати бираам,
 Ҷароғони ин қулбаи тираам.

Чу шамъам зи бас сӯзи дил дар сар аст,
 Зи мағз устухонам мулоимтар аст.
 Маро бо гудози дил андудаанд,
 Дар ин устухон мағзо судаанд
 Чу пои махрами ҷавҳарам нест кас,
 Ки ин устухон мағзи ранг асту бас.
 Намирад ҷароғи дили равшанам,
 Ки ман сарбасар пунбаву равшанам.
 Ҷароғе ки зад шӯълааш барқи хун,
 Аз ин пунбаву равшан онд бурун.
 Хамирам гудози дили гавҳар аст,
 Зи сад обам ин нукта равшантар аст.
 Манурс аз шараркорни ҷавҳарам,
 Гуҳар будам, имрӯз хокистарам.
 Ҷӣ микдор гавҳар ба тӯфон равад,
 Ки чун ман кафе шӯъласомон шавад.
 Сафо қисвати шавқи эҳромӣ ман,
 Зиё партави бодан ҷомӣ ман.
 Саҳар ташнаи оби ойнаам,
 Шафақ доғи хун бастанӣ синаам.
 Надорад чу ман ин ҷароҳатситон
 Ба коғури ранг марҳамфишон.
 Дар ин базм бекор нишастаам,
 Ба сад доғ мушти намак бастаам.
 Ба нармай агар пунбаам дидаанд,
 Чу санг оташ аз пардаам ҷидаанд.
 Таҳайюртилиме аён кардаам,
 Ки дар пунба оташ ниҳон кардаам.
 Ба дамсардин кас наҷфтам зи ҷӯш,
 Зи об оташи ман нағардад ҳамӯш.
 Зи бас оташи ғайратам дар бар аст,
 Саропи ман мавҷи хокистар аст.
 Нарафтаст оташ зи хокистарам,
 Нишастаст парвоз маҳви парам.
 Ба хокистарам гар бипешанд об,
 Ҳамон аҳгар ояд ба ҷон хубоб.

Ба обе ки шустанд рухсори ман,
Шарарҳост дар пардааш мавҷзан.
Ба ҳар ранг аз ин водии гирудор
Ману бираву кӯчаи интизор.
Магар¹⁹⁸ ёбам аз лаъли хубон умед,
Ки домн умед аст чашми сафед.

СУЛҲИ ҚУЛЛ

Аз ин даст сад ранг маънӣ гузашт,
Ба чандин адо баҳси даъвӣ гузашт.
Навоҳон беранги қонуни роз
Ғаҳе ноз гул карду ғаҳе нийё.
Харифони хилватгаҳи маҳрамай
Намуданд бепарда зерубамӣ.
Мапурс аз ҳамӯшони рангинмақол.
Чӣ хонданд дар дарсгоҳи ҳаёл,
Ки то созашон кӯкоҳанг буд,
Чу гул ғӯшҳо пардаи ранг буд.
Санамои зи кайфияти мочаро
Чунун кард лаъли ҳамӯшинаво.
Баҳори табассум бурун дод ҷӯш,
Ҳамон гунча гардид гавҳарфурӯш,
Ки эй беҳудон, ин тафохур чарост?
Ба гулзори маънӣ дурангӣ кучост?
Яке аз тааммул гиребон кунед,
Дил аз гунча кардан гулистон кунед.
Ду рӯзе аз ин пеш бе сулҳу ҷанг
Манумо ба боғи адам дошт ранг.
Дар он ҷо кас аз кас муқаддам набуд,
Дуй ҷист? Яктоне ҳам набуд.
Зи ранге, ки бар худ гумон бурдаед,
Фиреби ҳаёли абас хӯрдаед.
Бипояд ҷӣ миқдор бунёди ранг?
Нафас ҳам ба минои ваҳм аст санг.

Ба ороиши дастгоҳи ниғок
 Марезед оби руҳи иттифок.
 Пас аз чанде охир ҳамонеду бас,
 Хати сафҳаи бенишонеду бас.
 Кунун ни қадар дурӣ аз хеш чист?
 Нигоҳе, ки моро пасу пеш чист?
 Муҳолиф бувад гарчи ранги зухур,
 Зи ирфон мабошед чун ҷаҳл дур.
 Ҳақиқат муқаррар баён мекунам,
 Ниҳон то намонад, аён мекунам,
 Ки ранге надорад баҳори ҳаёл,
 Магар дар тилисми губори мақол.
 Лабе зад ба ҳам шӯҳри кофу нун,
 Садоҳо бурун рехт барқи фусун.
 Бифаҳмед, асли мақолот чист?
 Адам меҳурӯшад, муқолот чист?
 Дар исботи ҳастӣ садо шохид аст,
 Адам ҷилва дорад, худо шохид аст.
 Садоеду аз ҳештан меравед,
 Ба дӯши губори суҳан меравед.
 Сар аз ҳарфи мутлақ баровардаед,
 Ҳаёлотӣ беранг гул кардаед.
 Аз он кофу нун гаштаанд ошкор,
 Агар панҷу чоранд, гар сад ҳазор.
 Ҳама ҳарфҳо ҳарфи як матлаб аст,
 Чӣ пону чӣ кат-ҷумла ранги лаб аст.

КАЯФИЯТИ СУХАН

Садоест печида дар кайноат,
 Ки пур карда аз шавқ зарфи ҷиҳот.
 Қадомин садо? Нағман сози «қун»,
 Ҳамон дастгоҳи зухури суҳун.
 Ба ихфо ҳақиқат, ба ифшо маҷоз,
 Ба ташбеҳ олам, ба танзех роз.

Ба дил оташафкан, ба лаб барқзан,
 Дар андеша маънӣ, ба гуфтан сухан.
 Таранге, к-аз ин соғари роз ҷаст,
 Ба ҳар сӯ гузар кард, мино шикаст.
 Агар зоҳир, аз гуфтугӯяш пур аст,
 В-агар ботин, аз орзуяш пур аст.
 Баён арсан шӯхн чилваташ,
 Хамӯшӣ адабмахфили хилваташ.
 Дар ин базм ҳар ҷо диле метапад,
 Ба завқи сухан бисмиле метапад.
 В-агар шавқ дар ҷунбиш орад лабе,
 Аз ин шӯъла дуздида бошад табе.
 Ба лабҳо ҳанӯз он садо меравад,
 Бубин, к-он қиёмат кучо меравад?
 Мапиндор, хоҳад зи шӯр орамид,
 Басо гӯш, к-ин нарма хоҳад шунид.
 Зи бас риштан дастгоҳаш расост,
 Азал то абад арзи мадди садост.
 Чӣ тӯфон-ш дар пардан ҷанг буд,
 Қи офоқаш изҳори оҳанг буд?
 Диле аз тапиш шиша бар санг зад,
 Навои шикастан бар оҳанг зад,
 Қи олам ҷуз ошuftани нола нест,
 Гар аз маҳ наёбӣ, нишон, ҳола нест.
 Сухан қорвонест бе кайфу кам,
 Равон аз адам ҳам ба сӯи адам.
 Ҷаҳон, к-ин қадар арсан хою хӯст,
 Ғубори раҳи омаду рафти ўст.
 Ду олам сухан в-ин суханҳо зи дил,
 Дил аз пардан ҳайрати обу гил.
 Ҷаҳон гашт дил, то сухан гул кунад,
 Дамад шиша, то нашъа кулкул кунад.
 Зухураш аз ин парда берун мадон,
 Сафо бе кудурат нагардад аён.
 Зухуру бутун ҷӯши анвори ў,
 Сафова қадар¹⁰⁹ мавҷи асрори ў.

Укулу нуфус аз дилаш то забон,
 Маволиду унсур забон то баён
 Зи ғайби хувият ба гоҳи хиром
 Аз ӯ то шаҳодат ҳамон ним гом.
 Таъаққулмақоме, нафаспираран,
 Баҳоре ба табъи ҳаво мавҷзан.
 Тапишҷавҳари изтироби садо,
 Тилисми таҳайюр, ниқоби садо.
 Гар ашӯ, ба номе муъайян аз ӯ,
 В-ар асмо, ба лафзе музайян аз ӯ.
 Се ҳарф аз китоби камолаш абад,
 Азалро ҳамон аз се ҳарфаи санад.
 Зи бас тахту ғавву зуҳуру ҳафост,
 Баландиву пастӣ суҳанро сазост.
 Суҳан чист? Он маънии бенишон,
 Ки ҷое ҳамӯшист, ҷое баён.
 Тааммул ба маъдан, нафас дар набот,
 Ба ҳайвон садову дар инсон лугот.
 Чу бардорӣ аз шахси имкон хичоб,
 Наёбӣ ба ғайр аз суҳан бениқоб.
 Дар аҷсом яксар нафас мавҷзан,
 Хусулаш садову садои суҳан.
 Нафасҳо рағи ҷони берангу бўст,
 Ки мавҷи суҳан гармии ҳуни ўст.
 Ҳамин аст оннадори бако,
 Ту хоҳе суҳан гиру хоҳе садо.
 Суҳан гар мабахшад зи ашӯ хабар,
 Чуз ашқоли ваҳме ҷӣ бинад назар?
 Бувад бе суҳан дар ҷаҳони маҷоз
 Забон беҳиссу гӯш бенишён.
 Ҳақиқат ҳамон маънии рози ӯ,
 Ба таҳқиқ мафҳум овози ӯ.
 Суҳан то нагардид маънибаён,
 На ном ошқоро шуду не нишон.
 Суҳан гашт оннан неку бад,
 Суҳан кард нифшон ҷаҳлу хирад.

Забон то ба завкаш набурд илтичо,
 Нашуд лаззатободи зикри худо.
 Аз ӯ то назад ҳарфи дидор сар,
 Нашуд гуш ҳайратнавида назар.
 Сухан гар намезад ба ҳастӣ қадам,
 Кӣ меод бар мо паёми адам?
 Чӣ дунё? Раҳи лафз сар карданаш,
 Чӣ уқбо? Ба маъний назар карданаш.
 Ба сад ҷо киёмат бапо кардааст,
 Хамин як сухан корҳо кардааст.
 Баён аз садо маҳви тақрири ӯ,
 Рақам аз нуқат доғи таҳрири ӯ.
 Хаёл он сӯи мовуман мерасад,
 Ки фикраш ба завқи сухан мерасад.
 Зи эъҷози ин иснафсуи мапуре,
 Ҷаҳон зиндаи ӯст, афзуи мапуре.
 Бако муфти дил, гар сухан зиндагист,
 Ки ин ҷилваро турфа пояндагист.
 Ба ҳарф ой, оронши маҳфил аст,
 Хамӯшӣ гузинӣ, ҷароғи дил аст.
 Бувад то ба ҷо кунгури оғай,
 Надорад каманди сухан кӯтахӣ.
 Даридаст маъний ниқоб аз сухан,
 Агар зиндаи, сар матоб аз сухан.
 Сухан хокро ранги ҷон додааст,
 Чу ман хомушро забон додааст.
 Ба васфи сухан нест ёрон ман,
 Магар васфи худ худ бигӯяд сухан.
 Гар ӯ пар занад, забти парвоз ку?
 В-агар ӯ нафас дуздад, овоз ку?
 Агар ақлу гар ваҳму зани гуфтааст,
 Касе ҳар ҷӣ гӯяд, сухан гуфтааст.
 Ба никори ӯ ҳеҷ кас раҳ набурд,
 Магар он, ки хатми нафас карду мурд.
 Агар бешу гар кам сухан мекунем,
 Ту хуш бош, мо ҳам сухан мекунем.

Зи таҳқиқи асрор бегонае
 Ба тақлид меҳонд афсонае,
 Ки шӯри сухан пур мукаррар шудааст,
 Дил аз гуфтугӯҳо муқаддар²⁰⁰ шудааст.
 Яке гуфт: агар мардӣ, эй ҷаҳлхӯ,
 Ба ғайр аз сухан ҳарфи дигар бигӯ.
 Муҳол аст аз ин ҷилва нӯши назар,
 Ба саъйи ҳамӯшӣ бимирӣ магар.
 Сухан бар лабат пушти по мезанад,
 Ки созат дари ин наво мезанад.
 Видоъаш магар талхнизхори туст?
 В-агарна сухан ҷони асрори туст.
 Қадом аст ҷон? Ошнои сухан,
 Чӣ мурдан? Тихӣ гашта ҷон сухан.
 Ҷаҳон гар бимирад, сухан зинда аст,
 Сухан нест, ин ҷони поянда аст.
 Чӣ ҷон? Балки ҷонофарин асту бас,
 Нафасҳои раҳмонӣ ин асту бас.
 Зи ҳастӣ ба ҷуз ҳарф машҳуд²⁰¹ нест,
 Ба ҳар ҷо сухан нест, мавҷуд нест.
 На ҳастӣ²⁰² зухуритизом аст аз ӯ,
 Адам инз мумтози ном аст аз ӯ.
 Зи асмо агар ҷумла асрори хуст,
 Ҷу дар ҷилва омад, сухан номи ӯст.
 Ба нури сухан зоти ҳақ шуд падид,
 Сифат ҳам зи ҷайби сухан сар кашид.
 Умамо расул аз сухан шуд далел,
 Наёвард ғайр аз сухан Ҷабраил.
 Саводи каёнест²⁰³ равшан аз ӯ,
 Қитоби илоҳӣ мубарҳан аз ӯ.
 Ба олам на марду на аз зан мондааст,
 Ҳама рафтаанду сухан мондааст.
 Зихӣ нусхан рози сеҳроварӣ
 Ба он парфишониву ин лангарӣ.

Бифаҳмӣ агар рамзи лавҳу қалам,
 Ба ғайр аз сухан чист он ҷо рақам?
 Ба фикри махориҷ²⁰⁴ гарат ҷустуҷӯст,
 Алиф аввалу вов дар охири ӯст.²⁰⁵
 На танҳо ҳуруф аст асли малак,
 Давидаст ин реша дар нӯҳ фалак.
 Ба ин дарс фаҳмат надорад вукуф,
 Ки ваҳм аст ҷуз иҷтимоӣ ҳуруф.
 Қадун фалак шишан сода аст,
 Дар ин зарф ранги сухан бода аст.
 Агар ғафлате хасту гар оғай,
 Муҳол аст аз ин наҷъа бошад тий.
 Зи пасти баланд он ҷӣ гул кардааст,
 Баму зерини сози бепарда аст.
 Ҳақиқат дар ин парда дорад хитоб,
 Ки гар чашм дорӣ, манам беинқоб.
 Ба сарриштан ваҳм дигар мапеч,
 Ки ғайр аз сухан дар ҷаҳон нест ҳеч.

Ҳикоят

Шабе дар тарабғоҳи фикри сухан
 Ба таҳқиқ печид асрори ман,
 Дари дил задам, к-андарин хона кист?
 Дар оннаам ҷилван шавқи чист?
 Намудор шуд катраворе зи хун,
 Ба тӯфони маъний даруну бурун.
 Шудам, то дар он қатра ҷоқ афканам,
 Сухан гуфт охишта, к-ин ҷо манам.
 Биле, соқӣ, эй маънии рози ман,
 Навопарвари хилвати сози ман,
 Ки аз маънии гуфтугӯ гофилам,
 Сухан мекунам, лек аз ӯ гофилам.
 Аз ӯ гофилӣ чист? Яъне зи хеш,
 Қас аз хеш чун ман нарафтаст беш,

Чунон аз сухан беҳабар рафтаам,
 Ки пиндорӣ, аз худ бадар рафтаам.
 Манам маънии эътибороти ҳарф,
 Ки нақди зуҳурам ба ҳарф аст сарф.
 Дар изҳор ғайр аз сухан нестам,
 Ҷаҳоне зи ман ҳасту ман нестам.
 Муҳити маъонист асрори ман,
 Зи дил то забон як сухан мавҷзам.
 Маъонӣ ба таъъин сухан метапад,
 Дар ин парда кай ғайри ман метапад?
 Валекии ману он таҳайюрбахор,
 Ки дар пешин худ ҳам наям ошкор.
 Ҷаманзори шавқи ҳақонкулаш,
 Намудор дар волаи булбулаш.
 Зи овоз ранге баровардаам,
 Надонам, чӣ рангам, ки гул кардаам?
 Ба шӯҳӣ чӣ миқдор хондам фусун,
 Зи берангӣ охир нарафтам бурун.
 Хама арзаму кас хабардор нест,
 Чӣ созам? Ҷаҳон ҷон изҳор нест.
 Чӣ шуд, гар ниқоби сухан медарам?
 Ниқоб аст, чандон ки ман медарам.
 Кунун гуфтугӯ ҳам ба дил хун кунам,
 Парешонхиром аст, мавзун кунам.
 Чу маънӣ ба ранги ҳаёли дигар
 Қашам сар зи ҷайби қамоли дигар.
 Қамоли сухан чист? Мавзун шудан,
 Чӣ мавзун шудан? Дар сухан хун шудан.
 Шаробе, ки чун хомӯшӣ мавҷи ӯ
 Шавад барқи хору ҳаси гуфтугӯ,
 Ба ман дех, ки тарки иборат кунам,
 Зи маънӣ ба маънӣ ишорат кунам.
 Сазад, к-ин замон дар баҳори назар
 Нагунҷад ба ҷуз нашъа ранги дигар,
 Зи дил кулфати ғайр берун шавад,
 Яқин монаду носиво хун шавад.

Ҳикоят

Ба даште яке аз шикорафканон
Пайи сайд кард охуеро нишон.
Раҳо кард дилдӯз тире зи шаст,
Ки чун устухонаш ба паҳлӯ нишаст.
Валекин нашуд кори сайдаш тамом,
Наяфтод охун матлаб ба дом.
Гузашт оху аз дидааш чун нигоҳ,
Чавон шуд чу ашк аз паяш сарбароҳ.
Ба раҳ буд аз хуни сайдаш чароғ,
Дихад ранг аз нахлати гул суроғ.
Ба завқи талаб ҳар тараф медавид,
Қазоро ба сарвакти марде расид,
Ки чун чарх дар чайби худ дошт сайр,
Бурун рафта з-оинааш гарди ғайр.
Паланги саводи биёбони ноз,
Наҳанги муҳити ду олам гудоз.
Ба тамкини маънӣ ҷаҳони виқор,
Фурӯ рафта дар хеш чун кӯҳсор.
Кудурат нагардида пиромонаш,
Ба домони сахро гирех домонаш.
Бигуфт: эй, ки бар хеш печндай,
Дар ин раҳгузар охуе дидай?
Ки захмест гул карда дар синааш,
Шикастест дар ранги оинааш.
Баровард сар марди маъникамол,
Ки эй ваҳми сайёди домн халл,
Яқин дои, ки тири халлат хатост,
В-агарна дар ин дашт оху кучост?
Дар ин ҷо на сайдест пайдо, на дом,
Магар эътибори халлотн хом.
Чу оннан хӯш гирад ғубор,
Рамн охувон мешавад ошкор.
Ба ҳар ҷо назар хирагӣ мекунад,
Сафо ҷилван тирагӣ мекунад.

Агар ҳаст оху, ҳаёл асту бас,
 Вуқӯъи ҳаёли муҳол асту бас.
 Ман ин чустучӯҳо намудам басе,
 Надидам дар ин дашт чуз худ касе.
 Қасоне ки сайди яқин кардаанд,
 Дар оннан дил камин кардаанд.
 Яқин бе тааммул нарафтаст пеш,
 Гиребон бувад домн тасхири хеш.
 Ман он новакандози девонаам,
 Қи бар сайди авҳом шарвонаам.
 Нафас новак асту ҳаво сайди ман,
 Бурун ҳар як аз панҷан қайди ман.
 Нафас рафту ман чун садо медавам,
 Ҳамон бар қафои ҳаво медавам.
 Ду олам ба фитроки ман баста аст,
 Вале фикри хешам зи дил ҷаста аст.
 Тааммул агар сайди доман шавад,
 Ҳазор охун ҷаста роман шавад.
 Ба нодоннам раҳме, эй Хизри хол,
 Қи гумкардароҳам ба дашти ҳаёл.
 Ба ҳар дашт то қай давам чун сароб?
 Ба ҳар ранг то чанд чӯшам чу об?
 Аз он нашъан рози тамкинасар,
 Тасаллидеҳи обҳо дар гуҳар,
 Аз он чуръан нози берангубӯ,
 Нишонандан гарди ҳар чустучӯ.
 Ба ҷоман нами рашҳе барфишон,
 Қи сел афканам дар бинон гумон.
 Зи дашти таваҳҳум барорам ғубор,
 Ба нам гирам оннан эътибор.
 Хирадро кашам дар бари беҳушӣ,
 Суханро диҳам ғӯта дар хомӯшӣ.
 Бибандам лаб аз гуфтугӯи дуй,
 Бурун тозам аз рангу бӯи дуй.
 Қунам софи асрори ваҳдат ба ҷом,
 Ҳама нашъан май шавам, вассалом.

ТУРИ МАЪРИФАТ

ТУРИ МАЪРИФАТ

Аз ин саҳифа ба навъе зуҳури маърифат аст,
Ки зарра-зарра чароғони тури маърифат аст.

(Мирзо Асадуллоҳи Ғолиб)

ОҒОЗИ БАЕНИ САЙРИ БАЙРОТ,¹ ТАҲҚИҚИ САВОДИ ҚУДРАТОЕТ.

Тапишфарсуд шавқи нолатимсол
Зи таҳриқи нафас во мекунад бол,
Ки хомӯшӣ навосоз аст имрӯз,
Ғубори сурма овоз аст имрӯз.
Зи тури маърифат маънисароям,
Ба чандин кӯҳ менозад садоям.
Зи гулгашти ҳақиқат тарзабонам,
Ба сад минқор меболад баёнам.
Навон сози матлаб сурхез аст,
Вале гоҳи рақам хат сурмарез аст.
Агар аз хат намешуд сурмаандуд,
Маъонӣ шӯри чандин ҳашр мебуд.
Ба ҳар ранг ин хурӯши ҳайратоҳанг
Ба умеди шунидан мезанад чанг.
Ба ҷое мерасад,

хар ҷо хурӯшест,
Сарири хома ҳам муштоқи гӯшест.

Қалам сад ранг маъниофарин аст,
 Яке аз саргузашти шавқ ин аст:
 Дар айёме ки дил саброзмо буд,
 Табиғат навниёзи инзиво² буд,
 Чу шамъи кушта будам улфатоғӯш,
 Ба он ҳастӣ, ки буд аз дил фаромӯш.
 На фикри анҷуман, не зӯвқи гулшан,
 Қадам чун мавҷи гавҳар маҳви доман.
 Чӣ хомӯшӣ? Ниқоби сози изҳор,
 Чӣ вомондан? Далели аҷзи рафтор.
 Камоли қабзаи таслимхӯй,
 Муқими гӯшан беорзӯй.
 Хақиқатмашрабе, вораствахӯе
 Қашид аз барқи дил чун шӯъла хӯе,
 Ки эй унсурматоӣ мулкӣ эҷод,
 Тилисми обу хоку оташу бод,
 Дар ин раҳ пухтакориҳост даркор,
 Ба хомӣ кардаи савдо, хабар дор.
 Латофат рафт аз аҷзон завқат,
 Қасофат сар зад аз мирёти шавқат.
 Фусурд аз обу хокат ҷузъи норӣ,
 Чу санг аз ваҳм помолӣ вихорӣ.
 Чӣ кулфат гашт сомонӣ малолат,
 Ки ранги байза пайдо кард болат?
 Чӣ хушкӣ офати кишти ту гардида,
 Ки ҷӯши решаҳо бар тухм печид?
 Агар медошт оҳангати вучуде,
 Зи созат шӯълае мекард дуде.
 Сафоят гашт маҳви пардаи ранг,
 Шарорат хок шуд дар хилвати санг.
 Ба ҷо вомонданат дилмурдагӣҳост,
 Замингирӣ гули афсурдагӣҳост.
 Ту оташхонаӣ, то кай фусурдан?
 Хаёти ҷовидонӣ, чанд мурдан?
 Қасонеро ки бар таҳқиқ роҳ аст,
 Нафас чун шамъ мавқуфи нигоҳ аст.

Чй хаффошист, эй махруми човид,
 Ки аз чашми ту пинхон монд хуршид?
 Дилат оннаву олам надидан,
 Нигоҳат бодаву гафлат кашидан.
 Тағофул бар дили равшан вубол аст,
 Ки аҳгар аз мижа бастан зуғол аст.
 Дар ин маҳфил чй шамъи бедимоғй,
 Ки аз афрӯхтан қонсё ба доғй?
 Ба ҳар узви ту дорад домгоҳе
 Тамошоеву шавқеву нигоҳе.
 Ҳазор онна ин чо мезанад чӯш,
 Нигоҳе сайқали кун, занг мафрӯш.
 Гар аз шамъи ту чӯшад бенигоҳй,
 Нишинад анҷуманҳо дар сиёҳй.
 Даме к-онна пинхон гашт дар занг,
 Ситам бар чилва рафт, эй сарбасар ранг.
 Ҳамин чашме, ки шоёни таҷаллист,
 Чу гардад баста, зиндони таҷаллист.
 Муъаммой, муъаммой, муъаммо,
 Агар хоҳй кушудан, чашм бикшо.
 Қасе, к-аз маърифат як шева бигзид,
 Чаҳони бениҳоят муниҳасир дид.
 Зиҳй вожунин бахти хубобат,
 Ки бод омад ба соғар қон обат.
 Чароғи оғаҳй хилватгузини нест,
 Фурӯғи меҳр дар зерин замин нест.
 Қамол он аст, к-аз худ бошй огоҳ
 Чи дар саҳро, чи дар хилват, чи дәр қох.
 Тилисии хайрате дорад хузурат,
 Ба зулмат менишонад сайри нурат.
 Зи худ як умр мебояд чудой,
 Ки бо ҳешат шавад гармошной.
 Мапурс аз дурин ин роҳи наздик,
 Ки дорад шамъ пеши пой торик.
 Шавй то махрами худ, дил талаб кун,
 Ба Лайли то расй, махмил талаб кун.

Вале ни чо губоре парфишон аст,
 Ки маҳмил низ чун Лайли ниҳон аст.
 Навон сози ҳайрат ҳайратовост,
 Чу анқо номи анқо низ анқост.
 Гирифтаи, ботинат нақшуд роҳе,
 Ҷаҳон ҳам гарди дил дорад, нигоҳе.
 Сари фикрат нашуд маҳви гиребон,
 Қадам боре барор аз банди домон.
 Ба дарё гар надорӣ ошноӣ,
 Кафи хоҳе зи сохил кун гадоӣ.
 Агар дар дида сомони нигоҳест,
 Буруни аҷуман ҳам ҷилвагоҳест.
 Ғараз, бӯи навои ошно гир,
 Зи ҳар гарде суроғи тӯтӣ гир.

Ҳикоят

Ба гӯши нағмасанҷи маҳфили роз
 Зи қонунӣ яқин меояд овоз,
 Ки кӯҳсор аст яксар олами ранг,
 Хуҷумободи обу оташу санг.
 Чӣ об? Оннаи мавҷи талош аст,
 Арақнаймонӣи саъйи маъош аст,
 Ки хоки ин ҷаҳон гулқардан ёст,
 Ҷаббини ҳире нампарвардан ёст.
 Чӣ оташ? Гармини мовумани ту,
 Ҷароғи ваҳми зери домани ту,
 Қ-аз ӯ дуди димоғатро баландист,
 Губорат шӯълаҳези худписандист.
 Қадоми санг? Сози дилгаронӣ,
 Фусурданҳои кайди саҳтҷонӣ,
 Қ-аз ӯ парвози озодинавоӣ
 Таъаллуқ гашту шуд занҷири поӣ.
 Зи ҳар ҷузъе, қ-аз ин кӯҳсор ҷӯшид,
 Ба ин оҳанги хун гаштан хурушид,
 Ки сози истиқомат нест ҷое,

Замин ку, то бияфшорем пое?
Хама маҳмилтирози дӯши хешем,
Муқими ҳасрати оғӯши хешем.
Агар обем, агар оташ, агар санг,
Рамиданмоилему ваҳшатоҳанг.
Тааммул гар кунӣ, яксар садоем,
К-аз афсурдан ба ин ранг ошноем.
Зи бас афсурдагӣ оннадор аст,
Садо суратнамои кӯҳсор аст.
Фусурданро гулистонҳост дар ҷанг
В-агарна нола беранг аст, беранг.
Тааммул дорад ин ҷо шахси ваҳшат,
Садо печида бар найранги фурсат.
Фусурдан номи пайдонст ин ҷо,
Тааммулҳо худоронст ин ҷо.
Ту хоҳе санг шав, хоҳе шарар бош,
Замоне ҷилва дорӣ, ҷилвагар бош.
Вале э-ин ҷилва ишратҳо тарошӣ,
Гар аз сайру сафар ғофил набошӣ.
Ҷи саҳрову ҷи дарёву ҷи кӯҳсор
Хама муштоқи туст, эй ғофил аз кор.
Агар саҳрост, дар роҳат хароб аст,
В-агар дарёст, аз шавқи ту об аст.
На кӯҳат санги рах, не дар, на девор,
Ду олам бар садо роҳест ҳамвор.
Надорад сайдгоҳи шавқ доме,
Гар аз парвоз маҳрумӣ, хироме.
Намегӯям, ҷаҳонро пайсипар кун,
Ду гоме ҳам дар ин водӣ сафар кун.
Ҳамин вайронан ҳайратшиканҷ аст,
Қи хокаш то ба худ болид, ганҷ аст.
Ҳамин бунёди вайронаниқоб аст,
Қи дар таъмираш ободӣ хароб аст.
Зи ҳар гарде,

к-аз ин вайрона ҷӯшад,
Хузури ганҷ ҷашмак мефурӯшад.

Агар як зарра з-ин розат шавад фош,
 Шавӣ хуршедсайр аз чашми хаффош,
 Ба хар чо гул кунад рамзи саробе,
 Нааярзад нози сад Чайхун ба обе.
 Дар ин чо зарра хуршедошён аст,
 Сароб оғӯши баҳри бекарон аст.
 Хамоно кӯрӣ аст, эй хӯшдушман,
 Ки диданхот гум шуд дар шунидан.
 Ба барқи гуфтугӯи оташи Тур
 Димоғи хасрате месӯзӣ аз дур.
 Гузашт он барқ, эй гофил зи таҷдид,
 Чароғони дигар ҳам метавон дид.
 Таҷаллӣ бар дару бом оташафкан,
 Ту доғи шӯълаи хомӯши Айман.
 Мазан паймонаи андеша дар хун,
 Ки ох аз кӯхи Наҷду³ холи Мачнуи.
 Сабақҳои ҳаёли хом то чанд?
 Варақгардонии авҳом то чанд?
 Агар хӯш ошнои дарси маънист,
 Ҷаҳон як нусхаи Мачнуиу Лайлист.
 Ҳаёли шӯри Лайлӣ мухтасар кун,
 Тамошоҳост, сомони назар кун.
 Ҷаро чун теша бонд сарингун буд,
 Ки Фарҳоде муқими Бесутун буд?
 Садохое, ки шуд бо тешазаш гум,
 Ту қардӣ нағман сози таваҳхум.
 Чӣ лозим бошӣ аз ҷӯши тафаккур
 Зи санги Бесутун ширинтасаввур?
 Ба ҷашмат хар кучо хишту сафолест,
 Зиёратгоҳи ишқеву ҷамолест.
 Ба дил то кай тавон занги ҳавас кошт,
 Ки Искандар ғариб оннае дошт.
 Ҳақиқат то сари изҳор дорад,
 Аз ин оннаҳо бисъёр дорад.
 Агар тахти Сулаймон бод мебурд,
 Туро баҳри чӣ бояд хоку хун хӯрд?

Надидӣ гарди умри парфишонат,
 Ки бар дӯши нафас баст ошёнат?
 На э-ин ранг аст хоки сустбунёд,
 Фалак ҳам коғазӣ бодист бар бод.
 Зи Чам умрест ҳастӣ рахт баста,
 Садо мафрӯш аз ҷоми шикаста.
 Ҳама аз олами некат ҳаётанд,
 Ҳучуми нақши тасвири муҳоланд.
 Агар афсона гӯшӣ дил нахорад,
 Нигоҳ аз чилва маҳрумӣ надорад.
 Аз он бо чилва чашмат ошно нест,
 Ки то афсона бошад, дида во нест.
 Ба ҷурми дургардиҳои фаҳм аст,
 Ки ҳӯш аз маърифат қонез ба ваҳм аст.
 Нишонҳо медиҳад наззора аз дур,
 Вале хира-ст дар наздикии нур.
 Чаман дар пешу чашмат дар қафо тохт,
 Ки ҳамчун гӯшӣ ҷуз афсона нашнохт.
 Ғараз он аст аз ин афсонаҳои,
 Ки чун ҳайрат ба миҷгон дарнамонӣ.
 Ба авҷи ҷарх агар натвон расидан,
 Кӣ шуд қонез зи пешу пой дидан?
 В-агар гавҳар бурун н-ояд зи дарё,
 Ба рӯи обила натвон задан по?
 Зи ҷаннат то шавӣ афсонапардоз,
 Дари ҷоке ба рӯи сина кун боз.
 Ҳинӣ то тавонӣ кард миҷгон,
 Қафӣ дарё машав аз дарди марҷон.
 Бадахшон гар ба роҳат афканад санг,
 Нагардӣ гофил аз ашқи ҷигарранг.
 Ҷаро дар ҳасрати қони Нишопур
 Шавад рахтат кабӯд аз мотами сур?
 Ба дуруи гар расиданхост мушқил,
 Зи наздикон набояд буд гофил.
 Агар таҳқиқи маънӣ нусхаорост,
 Ба ҳар ҷо ҷашм во гардад, тамошост.

Кунун дар кӯхи Байрот обу рангест,
 Ки ҳар сангаш ба дил бурдан Фарангест.
 Мухайё кун нигоҳи илтифоте,
 Бибар бар санъати бечун бароте.
 Гар он чо як нигоҳ бо шавк чӯшӣ,
 Ба боғи худ истигино фурушӣ.
 Зи хусни сабззораш гар кунад гӯш,
 Чу наргис сабза хезад чашм бар дӯш.
 В-агар ёбад ба сайри гулшанаи бор,
 Мижа чун шамъ гардад пои рафтор.
 Ба ёдаш дида гар фоида дӯзад,
 Чароғи Тур хомӯшӣ фурузад.
 Ту шамъи шавк аз он маҳфил барафрӯз,
 Ду олам, гӯ, ба доғи ваҳм месӯз.
 Ба афсуе ливои шавк сар кард,
 Ки тӯфонро сар аз чайбам бадар кард.
 Тапидан шӯъла зад дар банд-бандам,
 Бар оташ реҳт бетобӣ сипандам.
 Хурӯше бар димоғам зад чу кӯхсор,
 Вале чун кӯх будам доғи рафтор.
 Дар он маъраз, ки тоқат нотавонист,
 Парафшонӣ чу миҷгон ошёнист.
 Бувад дар олами мақсадеуроғӣ
 Заъифӣ дастгоҳи бедимоғӣ.
 Зи худ рафтан далели аҷзи дил буд,
 Фигон мерафту ҷавлон по ба гил буд,
 Ки ногаҳ аз насими шавкӣ тақдир
 Ба мавҷ омад баҳористони тадбир.
 Гули роғи шукруллоҳонӣ¹
 Ба фарқи он замин кард ошёнӣ.
 Манн бедил ба оҳанги дуъояи
 Гирифтаи тарфи домони ливояи.
 Ба завқе илтифоташ аз худам бурд,
 Ки осонш ба рафторам қасам хӯрд.
 Ба пои шавқаш он чо сар кашадам,
 Ба ин кайфият он соғар кашадам.

ДАР СИФОТИ БАЯРОТ

Мақоме ёфт шавки чустучӯсоз,
Ки гардаш бо таҳайюр буд гулбоз.
Чамансомон бисоте, к-аз ҳаёлаш
Ниғаҳ бар хулд резад гарди болаш.
Тавон гар як нафас он ҷо гузар кард,
Ба ҳасрат умрҳо бояд сафар кард.
Ба кӯҳаш гар тавон ҷоми ҳаво зад,
Ба ранги абр бояд қатраҳо зад.
Зи бас завқи тавофи он санамзор
Чу муштоқон ба гирдаш гашта кӯҳсор.
Қазо тарҳи биное кард эҷод,
Ки тавфаш кӯҳро рақси чамал дод.
Ба ранги бода яксар нашьапарвар,
Тилисми кӯҳсораи хатти соғар.
Фалак нозид бар ангуштаринаш,
Ки ҳосил шуд нигине чун заминаш.
Шукӯҳи олами азмат³ мусаллам
Нигинеро, ки бошад кӯҳ хотам.
Зи хокаш дар назаргоҳи таъммул
Латофат мавҷзан чун об аз гул.
Ниғаҳ то бо ғубораи ошно буд,
Мижа арзи дукони тӯтиё буд.
Саводи ӯ ба сомон сурмае бехт,
Ки дар чашми ду олам метавон рехт.
Фазояш он қадар вусъат аён кард,
Ки вақфи машраби дил метавон кард.
Зи тӯфони баҳори инбисотаи
Замин то осмон мавҷи нишотаи.
Бунн ҳар хор сад гулшан дар оғӯш,
Қафи ҳар хок сад онна бар дӯш.
Ба кӯҳаш аз сафон таъби хоро
Шарар чун чавҳар аз онна пайдо.
Мапурс аз санги ҳамворибачангаш,
Мағӯ аз хоки ёкутобурангаш,

Ки аз сангаш тавон гавҳар тарошид,
 Зи хокаш бар рухи гул ранг пошид.
 Раги абре, к-аз ин кӯҳсор хезад,
 Тарашшух хуни сад ёкут резад.
 Зи обу ранг ҳар сангеву хиште
 Никоби чехран рози бихиште.
 Дили ҳар заррааш тухми баҳоре
 Куҷо сангу ҷӣ хишт? Оиназоре.
 Ба ҳар онна ҳайрат хуфта чандон,
 Ки тимсоли ду олам карда пинҳон.
 Дар ин оннаҳо хуш сеҳрҷӯшист,
 Ба ин тӯфон тахайюр чилвапӯшист.
 Бинозад хурраи бар сабззораш,
 Биболад саркашӣ аз кӯҳсораш.
 Дар ин гулзор чун анбори гандум
 Наёбӣ донро бе табассум.
 Шукуфтан баски лабрез аст ин ҷо,
 Замин то ҷарх гулхез аст ин ҷо.
 Чу бӯи гул зи тӯфони шукуфтан
 Ба дил рози касе нагӯн нухуфтан.
 Чаман гар гунҷаеро нақш баста,
 Чу мино рангҳо берун ништаста.
 Тасаввур ҳар тараф мебандад эҳром,
 Ҳамон бар хандан гул мезанад гом.
 Тавон бастан дар ин раҳ бетааммул
 Ба нақши по тилисии хандан гул.
 Ҳавас гар масти сайри осмон аст,
 Табассумҳо чу субҳаш нардбон аст.
 Нагардад то абад ҷӯши тараб кам,
 Чунунтоз аст ин мавҷ аз пайи ҳам.
 Саҳар ҳар гаҳ ба гул доман фишонад,
 Ҳаво аз абр сунбул густаронад.
 Агар шомеву субҳе чилвафармоист,
 Кушоду басти миҷгон фурсаторост.
 Ҳаво то ҷамъ гаштан абр бандад,
 Нафас то пар фишонад, субҳ хандад.

Рутубат он қадар софинигор аст,
 Ки лавҳи навхатон ҳам бегубор аст.
 Агар тӯфон кунад ёди қиёмат,
 Губор ин ҷо насозад рост қомат.
 Ба ҳукми шавқ агар ваҳми губоре
 Дихад арзи баландӣ сабзаворе,
 Зи таъсири ҳучуми мавҷи сунбул
 Шавад гум чун шикан дар зулфу кокул.
 Такаллуф бартараф, ин вазъи хуррам
 Надорад худд ҳам в-аллоху аълам.
 Чунон чонпарвар афтодаст обаш,
 Ки умри Хизр болад аз хубобаш.
 Хавонш табъро чандон мукаввист,
 Ки он ҷо бе нафас ҳам метавон зист.
 Зи гулзораи насиме дар қафас кун,
 Дигар сад субҳ сомонӣ нафас кун.
 Нигоҳ он ҷо агар гардад замингир,
 Ба ҳайрат оламе зерӣ нигири.
 Қадамро гар ба сайраш нотаъинист,
 Чу ашк аз по фитодан ҳам равонист.
 Ба ҳар ранг, ин фазо мебоядат ҷуст,
 Ба ҷаннат чун расидӣ,
ишрат аз туст.

ТАВСИФИ БАҲОРУ БАРШАГОЛАШ,⁴ ГУЛРЕЗИИ РАШҲАН ҚАМОЛАШ.

Биё, эй ашки беповусароҳанг,
 Ба тавфи муддаё сар то қадам ланг,
 Ки фасле сар кунем аз баршаголаш,
 Равон гардем бо сели ҳаёлаш.
 Ба миҷгон то ба кай бояд фусурдан?
 Чу ваҳм аз абри тасвир об хӯрдан?
 Даме э-ин гуфтугӯи рашҳанпарвард
 Бисоти сафҳа абре метавон кард.

Лаби хушки баёнро тарзабон кун,
 Чу миҷгон ҳомаеро новадон кун
 Кунун гоме ба лағзиш мекушоям,
 Ки дар гил меравад чун ҳома поям.
 Ҳама гар роҳи мақсад ним гом аст,
 Шиное мекунам, ҷавлон кадом аст?
 Дар ин манзил, ки ҷуз обу ҳаво нест,
 Қасе бо оташу ҳок ошно нест.
 Замину осмонаш як ҳубоб аст,
 Ки ҳар сӯ меҳиромӣ, боду об аст.
 Рубоёнгуи мазмунӣ аносир
 Ба рабти вазни таъдил аст қосир,
 Зи бас обу ҳаво ин ҷо зинд аст,
 Ба ҳар мисраъ ду унсур мустақод аст.
 Агар аз унсуре хонӣ, саҳобист,
 Самандар то нависӣ, мурғи обист.
 Ба ранге маънии ҳок аст ноёб,
 Ки шуд гарди یتимӣ дар гӯҳар об.
 Чу гӯӣ ҳок, бодаш бурда бошад,
 В-агар оташ, ба об афсурда бошад.
 Зи ҷӯши абру файзи рашҳақорӣ
 Муяссар нест ин ҷо ҳоксорӣ.
 Дар ин мавсим зи бас тӯфонкамний
 Заминтирӣ бувад киштинишинӣ.
 Чӣ сон шабҳои хичрон ошкӣ зор
 Ба сар ҳок афканад аз дурин ёр?
 Ки ҳок ин ҷо таяммумвор ҳам нест,
 Ғубор аз матлаби ноёб кам нест.
 Шаҳиде, к-аз видоъи зиндагонӣ
 Шавад омодаи хоқошёнӣ,
 Муҳайё соз тобут аз ҳубобаш,
 Ба уммеди замин бурда ба обаш.
 Мазан, гӯ, эй нафас, беҳуда доман,
 Ки ин ҷо номи оташ нест равшан.
 Чароге гар барафрӯзӣ, дил афрӯз,
 В-агар оташ тамаъ дорӣ, нафас сӯз.

Зихй маъмуран кайфиятасбоб,
 Киёматгоҳи чандин олами об.
 Губораш ҳамчу амвоҷи гуҳар соф,
 Гилаш дар об гум чун дурд дар соф.
 Чу барги гул дару девор намхез,
 Зи серобӣ замин як чоми лабрес.
 Лаби бом аз рутубат абрмеъроҷ,
 Хасри саҳи тӯфонбофи амвоҷ.
 Ба васфаш гар намоёд хома иқбол,
 Нагардад хушк тахрираш ба сад сол.
 Зи серобиш гар ҳарфе навиштӣ,
 Тавон дар ҷӯи мистар ронд киштӣ.
 Вузӯе гар кунад зоҳид ба ин об,
 Асо ғаввора гардад, субҳа дӯлоб.
 Дар ин водӣ, ки тӯфон авҷ дорад,
 На танҳо ҷода ҳукми мавҷ дорад.
 Ки ин ҷо то нишони по ҳубобист,
 Ба ранги чашми ошиқ бурҷи обист.
 Рутубат баски гармоҳанги авҷ аст,
 Чу дарё сарнавишти хок мавҷ аст.
 Чунон табъи ҳаво нампарварӣ кард,
 Ки хори хушк сад мижгон тарӣ кард.
 Таровад ашк, агар лаб нола гӯяд,
 Ту най мекор, то ғаввора рӯяд.
 Тарашшӯх гар кунад шӯхӣ ба ин ранг,
 Шавад об оташи ёкут дар санг.
 Ба ин тӯфон ҷаҳон гар об гирад,
 Мабодо, оташи дилҳо бимирад.
 Ниғаҳ обу нафас обу чигар об,
 Зи ҳасратгоҳи дил то чашми тар об.
 Мижа то ҷунбиш орад, об ҷӯшад,
 В-агар печад нафас, гирдоб ҷӯшад.
 Чунон хушкӣ зи олам рахт баста,
 Ки соҳил низ дар киштӣ нишаста.
 Кунун аз хонавайронӣ маяндеш,
 Ба дӯши сел бояд рафт аз хеш.

Замингирӣ макун андеша, зинҳор,
 Ки санг ин ҷо шино дорад кашафвор.
 Ба ҳайрат хушк вомандан вубол аст,
 Бурун о аз худ, охир баршағол аст.
 Дар ин сурат, ки борон ҷӯш дорад,
 Қадоми хонавайрон хӯш дорад?
 Ту ҳам чун абр бар мастӣ сало зан,
 Чунун кун, хайма бар рӯи ҳаво зан.
 Хубобе шав, нафас дар лаб фуру банд,
 Чаҳон об аст, бар бозу каду банд.
 Аз ин гулшан, ки серобибахор аст,
 Фазояш чун сахар шабнамғубор аст,
 Нами чанде ба мижгон кун фароҳам,
 Бишӯ нақши тамошон ду олам.
 Қасофатро латофатҳо талофист,
 Чӣ лозим хок хӯрдан? Об кофист.
 Ба ҳар ранг ин бисоти орзуҳе
 Чу чашми ҳайрат аз шавқест лабрез.
 Ба чанди чилва домн дилрабоист,
 Ба сад найранг масти хушадонист,
 Тилисми хулд мебандад фазояш,
 Пари товус мерезад ҳавояш.
 Агар абри сиёҳе қатрапаймост,
 Қавокнбрезин домони шабҳост.
 В-агар абри сафед оташинон аст,
 Хамон субҳи тараб шабнамфишон аст.
 Фалак ин ҷо сабақ мушқил барад пеш,
 Магар оташ занад дар сафҳан хеш.
 Ҳавояш шохиде шарминтиҳоб аст,
 Ки аз ҷӯши араҳ абраш ниқоб аст.
 Нигоҳе то намоӣ гарми дидаи,
 Тамошо кун саропояш чакидан.
 Ба ҳар сурат тарашшӯх мекунад гул,
 Надорад гирия ошиқ тааммул.
 Дар ин мавсим ба таҷдиди таҳорат
 Зи кӯшиш иктивфо кун бар ишорат.

Намегӯям, ба сӯи об рӯ кун,
 Хаво то дар хаёл ояд, вузӯ кун.
 Зи бас мавҷи латофат мезанад ҷӯш,
 Кушуда вусъат аз ҳар қатра оғӯш.
 Чу он аксе ки дар онна ҷо кард,
 Ба шабнам метавон машқи шино кард.
 Саҳобаш гар бирезад оби рӯе,
 Биболад, ҳар қадар дар дида ҷӯй,
 Қи гар ҳоҳӣ саропо мавҷ гаштан,
 Чу инсоф аз сараш натвон гузастан.
 Дар ин тӯфонсарои боришасбоб
 Ба ҳадде бурдааст андешаро об,
 Қи то ҳоҳӣ нафас аз дил кашидан,
 Садои мавҷ мебояд шунидан.
 Мапуре аз бориши дарёхурӯшаш,
 Қи тӯфон барнамеояд ба ҷӯшаш.
 Даме к-ин фитна бар шӯҳӣ кунад майл,
 Ниҳон ҷун қатра бояд гашт дар сайл.
 Ба ҳар ҷониб ки гардад шавқ роҳӣ,
 Тапидан вом кун аз боли моҳӣ,
 Қи ин ҷо то қадамворе тарошад,
 Саёҳатиуктаи худ шуста бошад.
 Агар ҷӯе дар ин раҳ оядат пеш,
 Зи пирохан бурун о, яъне аз хеш,
 Қи бе таслим натвон ёфт роҳе,
 Надорад мавҷ ҷуз дарё паноҳе.
 Дар ин борон ҷӣ лозим фикри дигар,
 Қи боронӣ ҳамон абр аст бар сар.

СИФАТИ АБР

Ҷӣ абр? Оннан нози гулу мул,
 Баҳори сад шабистон зулфу кокул.
 Вале зулфе, ки дар як ҷунбиши бод
 Хазорон дил тавонад кард эҷод.

Чуиунпаймона чашме гиряоханг,
 Сняҳмасте шикасти шиша дарчанг.
 Сипехре резиши сайёра хирман,
 Шабистоне чароғон зери доман.
 Чу миҷғони хучуми ашкбаста,
 Қадах дар даст минои шикаста.
 Расонда дуди савдой ба гардун
 Баландихон мӯи фарқи Мачиун
 Ҳамон девонаи ҷӯлидамӯест,
 Ки бо савдон хешаш ҳою хӯест.
 Гаҳе аз барқ бар офок хандад,
 Гаҳе бар хок сели гиря бандад.
 Ба теги кӯҳ гоҳе сина молад,
 Гаҳе гирад раҳи дашту биниолад.
 Даме к-аз бекаси дуди димоғаш
 Шавад сарфи сиёҳихон доғаш,
 Бишӯяд чашми тар, хоҳ-нахоҳӣ,
 Ба мавҷи ашк аз доғаш сиёҳӣ.
 Нагӯям абр, масте, нашъафиле,
 Ба гардун мавҷзан дарёи ниле.
 Вале филе, ки то ҷӯшид майлаш,
 Бипечад кӯхро ҳартуми сайлаш.
 Чунон филе, ки то шуд фитнамонд,
 Фалакҳоро чу каф резад ба соҳил.
 Арак бошад гувоҳи масти фил,
 Тамаввучҳо далели шӯриши Нил.
 Агар гардад ба кӯҳ ин абр роҳӣ,
 Шавад доғи палангон фалси моҳӣ.
 В-агар сӯи биёбон оварад рӯ,
 Бичӯшонад ҳубоб аз чашми оҳу.
 Ҳама гар бар руҳи дарё ситезад,
 Шикасти баҳр бар ҳар қатра резад.
 Ба ин тӯфон кунад ҳар ҷо камине,
 Ба ғаввоси магар ёбӣ замине.
 Чу бикшояд кафи торочи хушкӣ,
 Шавад хуршед ҳам мӯхточӣ хушкӣ.

Ба ҳар ҷо инм шабнам рашха корад,
 Мизочи олам аз хушкӣ барорад.
 Шарар ҳам тардимоғиҳо фурӯшад,
 Зи савдо равғани бодом ҷӯшад.
 Агар оина нам гирад дар ин ҳол,
 Бишӯяд хушкӣ аз домони тимсол.
 Аз ин абре, ки ваҳшат қатран ӯст,
 Ҷаҳон яксар саводи ҷашми охуст.
 Тамошохонаи миҷгон сиёҳист,
 Қ-аз ӯ ҳар қатра ҷашмеву нигоҳест.
 Қазо як умр савдо дар ҷаҳон кошт,
 Ки ин дуд аз димоғи хок бардошт.
 Ба он дуде, ки аз табъи замин ҷаст,
 Хаво тарҳи заминӣ дигаре баст,
 Ки резад ишқ он ҷо тухми эҷод,
 Кунад сарсабзи офоқ бунёд.
 Замини ҳиммати, қ-аз нағи кулфат
 Қашад з-ин хокдон домони улфат,
 Нафас дар саъйи бетобӣ гудозад,
 Вале бо тӯҳмати пастӣ насозад.
 Муҳаббат он ҷӣ дар домони ӯ рехт,
 Ба ҷон тухм яксар обрӯ рехт.
 Зи ҳар тухме, ки гул қард аз заминаш,
 Диле зад ҷашмаки шавқ аз каминаш,
 Ки ишқ ирӯз баҳре қатрапаймост,
 Баҳор аз ҷайби шабнам хилваторост.
 Ба гафлат беҳабар аз дил набошӣ,
 Аз он ҷашмак задан гофия набошӣ.
 Ба ҳар сӯ ламъаи наззора тез аст,
 Замини ошноӣ ҷашмхез аст.
 Аз ӯ коми таманно метаври хост,
 Ки ин тухм обёри мазраъи мост.
 Хусули орзу з-ин тухм баргир,
 Нигоҳе об дех, боге ба бар гир.
 Латофатмазраъе дар ҷашм дорӣ,
 Чаро тухми таманно нақорӣ?

Ки ҳосилҳо дар оғӯш аст имрӯз,
 Саҳоби файз гулчӯш аст имрӯз.
 Зи бас нашвунамоҳо гармдахл аст,
 Мижа то ҷунбиш орад, реша нахл аст.
 Нигоҳе дар замини чилвааш кор,
 Чу ҳайрат гул кунад, онна бардор.
 Тааммул хирмани ҷамъияторост,
 Таҳайюр ҳосили кишти тамошост.
 Гар ин абр аст, бояд об гардӣ,
 В-агар гесӯст, яксар тоб гардӣ.
 Ба завқи сояи зулфе камин кун,
 Хама гар рӯз бошад, шабнишин кун.
 Мижа бикшову сарчӯши фараҳ гир,
 Назар бар қатра то афтад, қадах гир.

СИФАТИ ҚАТРА

Қадомиш қатра? Шавқе орамида,
 Зи диққат баҳр дар гавҳар хазина.
 Қитобе бурда аз якинуқтагӣ пеш
 Саропо интиҳоби маъини хеш.
 Ҷигар з-ин нуқтаи улфат кабоб аст,
 Ки то мазмуни дил мебандад, об аст.
 Гуҳарҳои муҳити олами пок
 Зи ғалтонӣ равон то домани хок.
 Ба он мавҷи тараб натвои кашидан
 Гуҳар дар риштаи шавқи ҷакидан.
 Зи ҷӯши вачдашон ҳангомапардоз,
 Ниғаҳ дар рақси бисмил ошёнсоз.
 Ҷаҳон равшанҷароғи базми иқбол
 Аз ин парвонаҳои бепарубол.
 Ба оҳанги ҷакидан баста маҳмил,
 Зи авҷи беҳудӣ як қорвои дил.
 Хама гавҳариатоъи синасофӣ,
 Гули ҷамъияти беихтилофӣ.

Ба таъмири дили мастон равона,
 Шикасти як чаҳон оинахона,
 Шарарҳо шуста аз дил доғи гармӣ,
 Гуҳарҳо дар гирех печида нармаӣ,
 Зи ҳар як қатра ҳангоми чакидан
 Навое мезанад боли тапидан,
 Ки аз бейттифоқӣ ачзкӯшем,
 Ҳамон баҳрем, агар бо ҳам бичӯшем.
 Даме к-ни қатраҳо бар хок резанд,
 Ба сомони хубоб аз об хезанд.
 Хубобе, к-аз ниқоби қатра чӯшад,
 Ба чашми шавқам ни айнак фурӯшад,
 Ки худро андаке аз худ тикӣ кун,
 Ба коҳиш чун расидӣ фарбиҳӣ кун.
 Агар натвон ба базми ҷалва ҷо кард,
 Ба ин тадбир бонд чашм во кард.

СИФАТИ ХУБОБ

Зикӣ вазъи хубоби бесарупо,
 Ки хайронӣ зи нақши ӯст пайдо.
 Нафас дар домани дил по шикаста,
 Ниғаҳ бо шарм акди дида баста,
 Дилу забти нафас домону пояш,
 Нигоҳу чашми тар рӯю қафояш.
 Агар чашм аст, бар ғайраш назар нест,
 В-агар по, аз худаш берун сафар нест.
 Чу соғар подшоҳи олами об,
 Қулоҳорон ноз аз вазъи одоб.
 Ҳаё чун чашм хисни⁷ оҳанинаш,
 Ҳамӯшӣ ҳамчу лаб нақши нигинаш.
 Чу ӯ натвон сафон сина додан,
 Нафасро сайқали онна додан.
 Нухуфта аз нафас он сарбасар чашм
 Парӣ дар шиша чун наззора дар чашм.

Нафас дар онна дуздида з-он ранг,
 Ки рашкаш сӯхт оташ дар дили санг.
 Чароғаш дар камини посн номус
 Нафасдуздидаатар аз вазъи фонус.
 Сабукрӯҳӣ виқори имтиёзаш,
 Тихӣ аз худ шудан сомони созаш.
 Чунон бар об дорад сайри тамкин,
 Ки гӯй, байзан мурғобӣ аст ин.
 Ба ҳар об аз сабукборӣ равон аст,
 Тихӣ чун гашт киштӣ, бодбон аст.
 Ба он рангаш назокат нақш бастаст,
 Ки гар чашме ба ҳам молад, шикастаст.
 Нигоҳ аз нозуки нақшуда миҷгон,
 Қадам аз очизӣ нашкаста домон.
 Заминигире, тилисми ашку оҳе,
 Муқими гӯшан ҳайрат нигоҳе.
 Хлвояхбо аёге дилшикаста,
 Нафасравған чароге шӯълачаства.
 Ба фонусааш нафас месӯзаду бас,
 Хаёли маҳз меафрӯзаду бас.
 Чу субҳаш дар қафас ғайр аз нафас нест,
 Вале то пар занад, сози қафас нест.
 Муаммое чунин олам надорад,
 Ки то бишкофт, номе ҳам надорад.
 Тилисми ҳайрате гул карда аз об,
 Чаҳон з-ин ранг дар ҷӯш аст, дарёб.
 Мапурсед аз тамошон хубобам,
 Ки ман ҳам гар ба худ андешам, обам.

ИШОРАТ

Шобе, к-аз гирья тӯфонкорнам буд,
 Хубоб оннан дилдорнам буд.
 Нафас дар пардан дил оҳ мебехт,
 Нигоҳ аз чашми ҳайрон нола мерехт,

Ки эй гофил, ту худ ҳамчашми мой,
 Зи вазъи бедилӣ бедил чарой?
 Тарабхо кун, гарат ашкеву оҳест,
 Сари бемӯ дар ин олам кулоҳест,
 Ғараз, ин сарзамини улфатобод
 Ки гардуни заминҳои дигар бод,
 Чу раҳмат фурсате дигар надорад,
 Хамин фасли тарашшӯх мешуморад.
 Рутубат баски тӯфон дорад ин ҷо,
 Ҳаво бе абр борон дорад ин ҷо.
 Муҳаббатро ба ин водӣ саре ҳаст,
 Ки дар таъин ҳаво чашми таре ҳаст.
 Ҳамоно аз ҳуҷуми шавқи бетоб
 Ба ҳоки ӯ диле гардидааст об.
 Бар ин маъмураам сад ранг рашик аст,
 Ки ҷун чашми тарам якфасл^а ашик аст.
 Таманҳои паранди нилни абр
 Ба ҳасрат мекунад урёнам аз сабр.
 Тамошҳои ҷамолӣ шустан об
 Катонам мезанад бэр рӯи маҳтоб.
 Тааммул нест дар дарси ҷунунам,
 Ки то дам мезанам, сад ранг хунам.
 Баҳор авроқ мегардонад ин ҷо,
 Таҳайюр гулситон меҳонад ин ҷо.
 Тарашшӯх то нафас дар абр дуздид,
 Хурӯши ҷилвазори сабза болид.
 Зи мавҷи сабзаву гул рангҳо ҷаст,
 Шафақ тобе заду қавси қузаҳ баст.

СИФАТИ ҚАВСИ ҚУЗАҲ

Гар аз васфи қузаҳ гирад баён ранг,
 Биболад аз замин то осмон ранг.
 Ҷӣ гӯям, ҷист ин нақши таҳайюр,
 Ки ҳам шуд ин замон дӯши тафаккур?

Раги абри баҳористони найранг,
 Тилисми решан фирдавс дар чанг.
 Пари товус сарфи риштан дом,
 Хаёли лаъли навхат бар лаби қом.
 Кашида хоман наққоши фитрат
 Хутути имтиҳони ранги қудрат.
 Адон абрӯи рангофарин аст,
 Қи абрӯи тарабро вусма ин аст.
 Қи мефаҳмад ба чандин ранги имо
 Ишоратҳон абрӯи тамошо?
 Сипехри ранг агар дорад хилоле,
 Чуз ин шакли чунун бинмо мисоле?
 Нузули қатраҳо аз авҷи афлок
 Агар бинӣ ба сӯи маркази хок,
 Хаданги беҳатон ин камон аст,
 Қи то омочгоҳи дил равон аст.
 Ба сайди хӯш новакҳо кушода,
 Хама пайкон ба найранг об дода.
 Намуда аз сафои шастн эҷоз
 Чиҳатҳо якқалам нахчирӣ андоз.
 Ба рӯи ин камон мушқил синтезӣ,
 Магар чун ҳам дар оғӯшаш гурезӣ,
 Латофат зеҳ ба гӯши рангҳояш,
 Назокат бастаи доми лиқояш.
 Нигоҳ аз шохӣ сунбул то раги гул
 Тамошо карда дар боғи таъмиул.
 Ба ранги ин камон кам сар кашида,
 Зи бори рангҳо дӯши хамида.
 Хамоно об дод устои найранг
 Дами теге ба хуни як ҷаҳон ранг,
 Ба ҳар ҷо ламъаи тегаш падид аст,
 Назар то кардаи, кулфат шахид аст.
 Намедонам, ҷӣ сеҳр асту ҷӣ афсун,
 Қи ҳам тег асту ҳам захмест пурхун?
 Гар ин тег аст, бояд гашт бисмил,
 В-агар бошад камон, қурбони ӯ дил.

Ба олам гар пас аз солеву моҳе
 Кунад аз гӯшан абрӯ нигоҳе,
 Бувад э-ин кӯҳхо бе фасли таътиа
 Намоён чун качак бар гардани фил.
 Зи дӯши кӯҳ овезон камонаш,
 Валекин зеҳ ба гӯши осмонаш.
 Хама гар кӯҳ ин ҷо тегбанд аст,
 Камонаш як сару гардан баланд аст.
 Кунад ин кӯҳ акиун фатҳи кӯҳсор,
 Қи шуд аз тегбандиҳо камондор.
 Хамин кӯҳ ин қадар девонагӣ кард,
 Қи тегаш бо камон ҳамхонагӣ кард.
 Гар ин кӯҳ аз хучуми барқу борон
 Дами тегеву тире кард сомон,
 Аз он тег ин ҷӣ рангин ламъа барҷаст,
 Қи зери захми тег осуда бинишаст?
 Зи тир охир ҷӣ афсун ҷилвагар шуд,
 Қи ҳам худ новаки худро сипар шуд?

ИШОРАТ

Зи чашми толибони донишоҳанг
 Мабодо мӯҳтаҷиб асрори найранг,
 Қи дар офоқ ҳар ҷо кӯҳсорест,
 Ғуборангези абреву бухорест.
 Ба ҳар ҷо нақши абре бошукӯҳ аст,
 Ҳамон тимсоли шӯҳихои кӯҳ аст.
 Дар ин ваҳшатсаро пажмурдагӣ нест,
 Хама озодӣ аст, афсурдагӣ нест.
 Замингире, ки дорад саргаронӣ,
 Талофиҷӯст аз файзи равонӣ.
 Агар кӯҳ аз фусурдан шуд замингир,
 Нашуд нағмед аз имдоди тақдир.
 Ба ранге кард аз вомондагӣ сабр,
 Қи охир реҳт ранги ваҳшат аз абр.

Фусурдан з-ин сифат мутлакыннон шуд,
 Чууну карду ба ин сурат равон шуд.
 Бухоре, к-аз димоги шавк ангехт,
 Чу ашк авал ба рӯи хештан рехт.
 Муъайян шуд ба табъи маъинандеш,
 Ки сайри халқ беруи нест аз хеш.
 Хамин як нола з-ин кӯҳсор пайдост,
 Ки бар мо он чӣ меояд, ҳам аз мост.

**КАЯФИЯТИ АБРУ РАНГИ ҚУҲСОР,
ПАЙМОНАИ ЧИЛВАҲОИ САРШОР.**

Биде, эй нолан паргорчавлон,
Ки зичоми ту шуд оғозсомон.
Расонид изтиробни дил ба кӯҳат,
Кунун вақт аст, агар болад шукӯҳат.
Аз ин кӯҳсор агар ёбӣ ҳузуре,
Дамонӣ раъде аз овози мӯре.
Занӣ ин чо агар як шиша бар санг,
Зи сози ҳар ду олам чӯшад оҳанг.
Шикасти чоми ранге гар кунӣ соз,
Ба шӯри ҳашр хоҳӣ шуд ҳамовоз.
Дар ин кӯҳ аз нафасворе шумардан
Тавонӣ ҳукм бар афлок кардан.
Ҳама гар як алиф чӯшӣ дар аъдод,
Зи ҳар санге ба сифре ёбӣ имдод.
Бичӯшад з-ин дабистони камолат
Хурӯши сад ҷавоб аз як суолат.
Фалакҳоро чу нақшин по кунӣ паст,
Вале гар доманаш нагзорӣ аз даст.⁹
Марав чон дигар.

ЧОН ТУ НН ЧОСТ.

Тамошон тапишхон ту ин чост.
Ба айшободи ин махфил расидан,
Майи тахжики чомаш ночашидан

Зи аҳли эътибори хӯш дур аст,
 Агар хӯшест, тафтише зарур аст.
 Ба ҳар созе, ки чашми шавқ шуд боз,
 Ба ранги нағма шав ғаввоси он соз,
 Ки бе нақши чидору сақф дидан
 Намебояд ба манзил орамидан.
 Зи фаҳми бому дар қошона пайдост,
 В-агарна хона натвон гуфт, саҳрост.
 Чӣ дид оинаат аз хусни чоду,
 Агар гофил шуд аз ҳолу хати ӯ?
 Надорад хилвати ҳар чузв аз ин кул
 Чароғи маърифат ғайр аз тааммул.
 Агар дарси тааммулҳо равон ас,
 Дили шаб сафхан хуршедхон аст.
 Тааммул ҳар кучо онна гардиш
 Ба таъби катра ғавҳар метавон дид.
 Ба ҳар ҷо диққаташ бо фитрат омехт,
 Зи гарди оҳ тӯфони дил ангехт.
 Тааммул аз наме бахрофарин аст,
 Ҷаҳоне, к-аш ниҳоят нест, ин аст.
 Хуш он к-аз диққати сози тааммул
 Барӣ бӯи гул аз овози булбул.
 Зи гулшан гар шавад ҷашмат назарёб,
 Қуӣ ғаввосии ҳар реша чун об.
 Ба гулхан низ ноқис дарнамонӣ,
 Пайи дудаш ба хокистар расонӣ.
 Ниғахро қонеъи як ҷилва мапсанд,
 Қадаҳ кам нест, зӣ ҳамёзахурсанд.

ИШОРАТ

Саҳар оннаам пардози дил ёфт,
 Сафои имтиёзи обу гил ёфт.
 Нахустин, к-аз таҳаққуқ кардам оғоз,
 Ба рами обу хокам ҷашм шуд боз.

Тааммул сарфи кори ину он шуд,
 Чароғи хилвати ҳар як аён шуд.
 Нихол аз хок гулшан дар қафас дошт,
 Хубоб аз об чӯшад то, нафас дошт.
 Якинам шуд, ки дар ҳар қатра ҷонест,
 Нихон дар ҳар кафи ҳоке ҷаҳонест.
 Тааммул э-ин адо сад ҷилва дорад,
 Ҳақу ботил тааммул мешинорад.
 Тааммул айнаки таҳқиқи ашёст,
 Агар бошад тааммул, ҷилва аз мост.

СИФАТИ ШАРОР

Биё, эй хасрати вомонда дар дия,
 Ки барбандем бар парвоз маҳмил.
 Аз ин зиндонҳои вомондагисоз
 Навое мерасад, к-аз худ бурун тоз.
 Ба ҷони ваҳшатат кайфияте ҳаст,
 Тамошо гар набошад, ибрате ҳаст.
 Биё, то ваҳшате дар пеш гирем,
 Мабодо, чун шарар дар санг мирем.
 Ду рӯзе тешан Фарҳод бошем,
 Аз ин кӯхсор маъниҳо тарошем.
 Ба роҷи интизори мост дилтанг
 Паризоди шарар дар шишан санг.
 Шавем оташзани шавқи шарораи,
 Барорем аз тилисми интизораи.
 Шарар дар санг пур диққатфурӯз аст,
 Чароғони тасаввур тирасӯз аст.
 Тааммулро ба сармашқӣ расонем,
 Зи боли ин парӣ сатре бихонем.
 Ҳамон барқе, ки аз ҷӯши латофат
 Ба гул ранг асту дар онна ҳайрат,
 Ба ранги қатра аз абр ошкор аст,
 Ба табъи санг номӣ ӯ шарор аст.

Зи афсуни латофат карда манзил
 Ба ҳар санге чу рози ишқ дар дил.
 Зи шӯхиҳош дар домони кӯҳсор
 Дили ҳар санг нористони асрор.
 Валекин мушқия аст аз саъйи тоҷат
 Шумори донаҳои нори кудрат.
 Ба оҳанги парафшонӣ мухайё
 Даруни байза товусони раъно.
 Кӣ мегӯяд надорад хун рағи санг?
 Ҳама хун аст санг, аммо ба ин ранг.
 Чу ранги гул агар шӯхӣ кунад соз,
 Чакидаҳои ин хун аст парвоз.
 Ханӯз ин хун зи гармӣ нимранг аст,
 Ки пинҳон чун тапиш дар набзи санг аст.
 Агар афсулдагӣ бар хеш бандад,
 Чароғи хилвати ёкут хандад.
 Бувад ин шӯъла аз сангошёнӣ
 Димоғе дар тилисми саргаронӣ.
 Рамӣ оху ба ҳайрат карда маскан,
 Хиромӣ шавқи Мачнун маҳви доман.
 Дар оғӯши дили афсурда оҳе,
 Таҳи хоби гарон барқи нигоҳе.
 Аз ин барқе, ки дар андеша афрӯхт,
 Чу шӯхӣ гул кунад, олам тавон сӯхт.
 Зи афсурдан мақун бар санг бӯхтон,
 Ки ин ҷо сина дар доғ аст пинҳон.

СИФАТИ САНГ

Зи бас кори ҷаҳон вожуннамуд аст,
 Шарар хокистар асту шӯъла дуд аст.
 Ба бедардӣ намоӣ инсбати санг,
 Зи гуфтаи шарм дор эй донишоханг.
 Ба ғафлатгоҳи ин дӯконҷаи сард
 Кӣ дорад дард, агар санг аст бедард?

Ниҳоли нола дар обу гили кист?
 Шарар парвардан доғи дили кист?
 Ба қўши чашма чандин чашми намоқ
 Зи аъзон кӣ афтодаст бар ҳок?
 Ба дил хуни кӣ нақши лаъл бастаст?
 Кӣ дар эри губори дил нишастаст?
 Димоғи кист масти гиряи абр?
 Кӣ дорад эри тегӣ беамон сабр?
 Қадом осори бедарднест, биншор,
 Фингон ё доғи дил, ё чашми хунбор?
 Дили сангинат аз ибрат нашуд нарма,
 Вагарна об мешуд лофат аз шарм.
 Чаҳон обе агар дорад, зи санг аст,
 Вагар оташ, аз ӯ оташ ба ҷанг аст.
 Чӣ тӯфонҳо, ки нашкуфтаст ни ҷо?
 Чӣ гулханҳо, ки нахуфтаст ни ҷо?
 Ҳазорон орзу зад дар диллаш қўш,
 Вале бар ҳайрате накушуд оғўш.
 Викор ни ҷо ғусурданошёнест,
 Вагарна пой то сар парфишонест.
 Бувад ҳар ҷузваш аз қўши шарарҳо
 Ниғаҳпарвардан чашми тамошо.
 Чу аҳли шарм аз ӯ натвон намудан
 Ба чандин чашм як миҷгон кушудан.
 Дар ин хилват чу шохид орамдаст,
 Қи девору дарах онна чидаст.
 Раҳи ин нуктаи сарбаства мақшо,
 Ба номи шўъла бастаст ин муъаммо.
 Саросар шавқи парвозинтизор аст,
 Чу аҳгар уқдан боли шарор аст.
 Мағў аз ғафлати авҳомфарсуд.
 Қи ҳеч ин хонаи дарбаства накушуд.
 Шарораш гар қунад чашми ту равшан,
 Сарояш чу ғирбол аст равзан.
 Вале касро бар ин равзан назар нест,
 Нигоҳи сангин боби шарар нест.

Шафақҳое, к-аз ин кӯҳ ошкор аст,
Ҳамон акси чароғони шарор аст.

СИФАТИ ШАФАҚ

Чӣ гӯям з-ин шафақҳои чаҳонтоб?
Ки оташ ҳам намебошад ба ин об.
Надорад офтоб ин даргирифтаи,
Чаҳонро ин қадар дар зар гирифтаи.
Ду олам обу рангу шӯълаву дуд
Ҳаво ҳал карду бар гардунаш андуд.
Даме к-ин шӯълаи найранг афрӯхт,
Чаҳон дар нола омад, к-осмон сӯхт.
Қадоми нола бар авҷи фалак тохт,
Ки ин оташ ба қони олам андохт?
Баён дар васфи ӯ ноқискаманд аст,
Абас доман мазан, оташ баланд аст.
Ба теги беннэзӣ мезанад чӯш
Шаҳодатгоҳи найранге, ки хомӯш.
Аз ин тӯфон, ки шӯҳӣ бурда бар авҷ,
Чаҳон дар хуни бисмил мезанад мавҷ.
Қадоми бисмил ин ҷо парфишон шуд,
Ки хунаш рафта-рафта осмон шуд?
Шаҳидонанд яксар хонабардӯш,
Қафаниҳо дар канору хун дар оғӯш.
Чаро гардун набошад мастианҷом?
Ки чандин ранг медорад ба як чом.
Ҳаво як умр дар ҳамёна месӯхт,
Кунун пур кард ҷому чехра афрӯхт.
Ба шӯҳиҳои ин май арса танг аст,
Зи худ рафтаи қадаҳпаймои ранг аст.
Намедонам, ба ин шӯҳӣ кӣ зад ҷанг,
Ки шуд бепарда хусни олами ранг?
Кӣ во кардаст бар онна оғӯш,
Ки аксаш кард оламо чаманпӯш?

Зи хайраткорин ин боғи кудрат
 Нигаҳ бўсад кафи саббоғи кудрат.
 Ба табъи кудратогоҳон яқин аст,
 Ки нақшош чаҳонро лаъл ин аст.
 Тасаввурҳо ба ёдаш ҷаннатэхром,
 Хаёл аз ранги тасвираш гуландом.
 Кафи андеша аз шавқаш ҳиной,
 Тафаккур хилвати шангарфсой.
 Замина з-ин ҷӯш гул гум карда доман,
 Фалак ғалтида дар хун то ба гардан.
 Намоён мавҷи ӯ з-ин қулзуми Нил
 Ба ранги сурхӣ аз пешонии фил.
 Шукӯҳаш дастгоҳи қадри гардун,
 Чу шоҳонро ҷалол аз рахти гулгун.
 Нишаста оламе з-ин мавҷи найранг
 Чу барги гул ба зерӣ хайман ранг.
 Хамин ҷӯш баҳори инбисот аст,
 Хамин гулгунаи ҳусни нишот аст.
 Таҷаллий мекунад з-ин ҷилва ҳар шом
 Мисоли олами арвоҳу аҷсом.
 Шабу рӯзи ҷаҳон з-ин парда пайдост,
 Ки барзаҳ ҷомеъи файзи ҷиҳатҳост.
 Сахарҳо гарде аз дунболаи ӯ,
 Шабистон ҷумла доғи лолаи ӯ.
 Агар бандӣ ба тавфи ишрат эҳром,
 Ба сад хуршед натвон ёфт ин шом.
 Хушо абре, ки ин найранг борад,
 Зихӣ кӯҳе, к-аз ин гул лола корад.

СИФАТИ КҶҲ

Чӣ кӯҳ? Оинаи олингоҳон,
 Шукӯҳи иззати гардункулоҳон.
 Уручи қасри ҳиммат пояи ӯ,
 Баландиҳо замини сояи ӯ

Ба дӯши ломакон молида гардан,
 Ба домони қиёмат баста доман.
 Замино сояи лахте зи сангаш,
 Фалакҳо пӯсттахте¹⁰ аз палаиаш.
 Биҳишт аз боли товусаш мисоле,
 Шабу рӯз аз чарогоҳаш ғазоле.
 Ба домонаш нишони чархи гардон
 Тани Мачиуну нили санги тифлон.
 Мухит аз чашмасораи нампарасте,
 Баҳор аз лолазори раиғи масте.
 Ба он рифъат қазо дод интизомаш,
 Ки гар санге фурӯ афтад зи бомаш,
 Кунад он санг бар рӯи замин гард,¹¹
 Ба он муддат, ки ёкуташ тавон кард.
 Сияҳбахте, ки аз саъйи нигунсор
 Қашидаш чуръат ин ҷо бар сари дор,
 Агар лағзид пое ногаҳонаш,
 Ба мулки тӯтӣ рафт устухонаш,
 Намуд аз нақши аҷзояш ҷудо буд.
 Куво то сурма гардидан садо буд.
 Хамин кӯҳ аст, к-аз ҷӯши виқораи
 Рағи санг аст мавҷи чашмасораи.
 Ба ин тамкин агар пое кунад саҳт,
 Қашидан мушкул аст аз сояи раҳт.
 Сари рифъат зи бас бар осмон суд,
 Зи теги ӯ ниёми Қахкашон суд.
 Фалак э-он тег шуд чандон забунаш,
 К-аз анҷум ҷо ба ҷо афсурд хунаш.
 Хамон тег инқадарҳо меситезад.
 Ки рӯзу шаб пайи ҳам мегурезад.
 Даме к-ин тег барки шӯҳи анҷехт,
 Зи тимсоли Асад Ҷавзо¹² фурӯ рехт.
 Зи чуръат кист, бар авҷаш барояд?
 Хама гар нола аст, аз по дарояд.
 Ба авҷаш гар кунӣ наззора як бор,
 Бимонад сар абад махруми дастор.

Ба ҳайратгоҳи ин меъроҷи қудрат
 Надорад ҳеҷ тоғи боли чуръат,
 Магар дар ҳасрати авҷишёнӣ
 Қунад таслими анҷо парфишонӣ.
 Ба азми сайраш он кас дорад иқбол,
 Ки шуд чун нола як парвози бе бол.
 Зи роҳаш гар нишон пурсӣ, нишон ку?
 Ба авҷи қасри гардун нардбон ку?
 Ба диққат ҳар кӣ пайдо кард роҳаш,
 Бинозад мӯшикофӣ бар нигоҳаш.
 Раҳе печидатар аз мӯн зангӣ,
 Вале чун ҷавфи мӯ масдуди тангӣ.
 Хироми раҳравон бар қодан ӯ
 Чу болидан ниҳон дар қисвати мӯ.
 Нигоҳе маҳраи ин роҳ гардид,
 Ки шабҳо бар сари кӯҳсор мӯ дид.
 Қадам ин ҷо нахоҳад шуд дилелат,
 Зи худ рафтани магар бошад қафилат.
 Қасро гар ба ин кӯҳсор роҳ аст,
 Чу ҳиммат қодаш мадди нигоҳ аст.
 Зи авҷаш гар тавонӣ сар қашдан,
 Фалак гардӣ ба андози ҳамидан.
 Ба ҳар ҷо дар камаргоҳаш нишастӣ,
 Қулоҳи меҳр бар зону шикастӣ.
 Назар э-ин ҷо ба ҳок афкан, ҳаво бин,
 Баландӣ хатм кардӣ, зеро по бин.

СИФАТИ ҚУҲИСТОН

Чӣ кӯҳистон? Хумистони ҷунунхез,
 Хурушободи шавқи мастиангез.
 Сари савдопарастиро панохе,
 Шукӯҳи беҳудиро боргоҳе.
 Замин дурдиқашни лойи хуми ӯ,
 Фалак хиште зи сарҳойи хуми ӯ.

Хучуми кулқули мино садояш,
 Сабу бар дӯши тамкин-сангҳояш.
 Ба ҳар сӯ обшор аз мавҷхезӣ
 Лаби ҷомеву майли ҷуръарезӣ.
 Ба ҳар ҷониб зи ҷӯши чашмасораш
 Тамошо беҳудя паймоназораш.
 Ба доман сангҳон сачдаогӯш
 Чу мастон рафта дар пои хум аз хӯш.
 Зи ҳар санге аён, бе қилуқоле,
 Сари мастеву зонун ҳаёле.
 Хама ҳайратнамон хомӯшисоз,
 Шароби кӯзан сарбастан роз.
 На махмурӣ димоғи шон фушурда,
 На ҳасрат дар дили шон роҳ бурда.
 Мазоки тарзи машраб ғайрпархез,
 Чу гавҳар ҷомашон аз хеш лабрез.
 Ба тамкин фориг аз полағзи мастӣ,
 Саропо устухону марғзи мастӣ
 Ба пои беҳудӣ афтода ҳар санг,
 Ҳам аз худ пои ҳар як хӯрда бар санг.
 Намедонам, ба ни мастон ҷӣ рӯ дод,
 Ки ҳар ҷо ҳар кадом афтод, афтод?
 Ҷаворехшон зи файзи майпарастӣ
 Хароби сачдан таслими мастӣ.
 На таҳрики қадам, не сатъи ғону,
 Магар лағзидане он ҳам ба паҳлу.
 Хама нокарда ҷашми орзу боз,
 Ба хоби беҳудӣ соғаркаши ноз.
 Гар аз шӯри димоғи комронӣ
 Бигардонанд ранги саргаронӣ,
 Ба рух об аз гудози хеш резанд,
 Чу ҷашм аз хоб во шуд, шиша ҳсзанд.
 Зиҳи мастони хилватгоҳи асрор,
 Ба он беҳӯшӣ ни миқдор хушёр,
 Ки гар худро ба хушёрӣ далеланд,
 Ҳамон номуси мастиро кафиланд.

Накарданд ошкор аз ҷайби тамкин
Ба гайр аз шишаву ҷоми булӯрин.
Хушо урғини асрори мастӣ,
Ки набвад бе либоси майпарасти.
Ту мепиндорӣ аҷзон заминанд?
Саропо шӯълаи тӯфонкаминанд.
Таҳайюр кардааст аз вазъи хомӯш
Суруд аз ёди ин мастон фаромӯш.
Агар бовар надорӣ, нола бардор,
Назар кун, то чӣ меболад зи кӯҳсор?
Зи бас оннан таҳқиқ софист,
Барои имтиҳон як нола кофист.
Дар ин ҷо то нафас ороист комат,
Тараф гардида бо шӯри қиёмат.
Дар ин маҳфил адаб аз даст мағзор,
Зиёратгоҳи мастон аст, хуш дор,
Гулӯн нолаи бедард махрош,
Саропо сурмаи ҷашми адаб бош.
Нафасро чун сахар кун хомушоҳанг,
Қадамо маҳви доман соз чун санг,
Ки метарсам зи табъи ҷаҳлатавъам
Занӣ аҷзон ин майхона бар ҳам.

ИШОРАТ

Шабе бар теги кӯҳе буд ҷоям,
Зи бетобӣ ба санге хӯрд поям.
Тавоноӣ ба тоқат гашт мағрур,
Ки аз роҳаш ба ҷуръат афканам дур.
Нидо омад, ки эй махруми асрор,
Хароботи назокатхост кӯҳсор.
Мабод, ин ҷо занӣ бар санг дасте,
Ки мино дар бағал хуфтааст масте.
Мағӯ, эй беҳабар, санг аст ин ҷо,
Ҳазор онна дар занг аст ин ҷо.

Ба як онна гар бедод ояд,
Ду олам чилва дар фарёд ояд,
Ба мавче гар занад дасти ҳавас по,
Шикастан медавад бар рӯи дарё.
Хама гар теша бо санге ситезад,
Киёмат бар димоги кӯҳ резад.
Сари мӯе агар печонадаш дард,
Зи ҳафт аъзо кунад бетокати гард.
Ба ҳар чузве, ки андешад тааммул,
Бувад оннаи кайфияти кулл.
Нукуши эътибори душману дӯст
Саводи нусхаи яктоии ўст.
Ба ҳар ранге, ки чашми шавқ боз аст,
Назокатхонаи минои ноз аст.
Дуруштиҳо назокат мефурушад,
Ба хоро по ний, дил меҳурушад.
Ҳамин кӯҳе, ки дар чашми ту пайдост,
Ҳаюлон ду олам чому миност.
Навоҳое, ки меҷӯшад аз ин соз,
Хучуми чому мино дорад овоз.
Зи бас ҳар хору хас маст аст ин чо,
Садо ҳам шиша дар даст аст ин чо.
Агар дарёбӣ аз хоро хуруше,
В-агар аз чашмае гул карда ҷӯше,
Ҳамон кулкул шиносу ҷом баргир,
Зи мино бода мерезад, хабар гир.
Сабуктар рон дар ин кӯҳсор маҳмил,
Мабодо, шишаеро бишкани дил.
Назокат баски ин чо реша дорад,
Садои по шикасти шиша дорад.
Ту ҷисмандешу ин чо ғайри ҷон нест,
Ҳама миност, санге дар миён нест.
Зи бас оинаат табъи дуруштест,
Хубоберо ки бинӣ, сангуштест.
Дар он дам к-ин дуруштиҳо шавад нарма,
Бидорад шишаат аз санг ҳам шарм.

Дурушту нарим аз мо чилвафармоист,
 Дар ин онна яксар сурати мост.
 Дурушти чист? Мижгон нокушудан,
 Зи гафлат душмани таҳқиқ будан.
 Ба занг оростан оннан хеш,
 Фуру рафтан ба доғи кинан хеш.
 Зиҳи сангинии гарди тағофул,
 Ки зад бар санг минон тааммул.
 Нигоҳи як ҷаҳон огоҳии ту
 Рағи ҳобе шуд аз кӯтоҳии ту.
 Нарафти аз табиъат як қадам пеш,
 Ба ҳабси ҷовидон вомонди аз хеш.
 Агар як парда бардорӣ аз ин санг,
 Шавад онна пок аз тӯҳмати занг.
 Нигоҳро бо тааммул ошно кун,
 Зи ҳар санге даҳони шиша во кун,
 Ки нақши санг нолайдост ин ҷо,
 Дурушти пунбаи миноист ин ҷо.
 Замоне уқдаи сангат шавад ҳал,
 Ки шӯҳи бо арақ гардад мубаддал.
 Чӣ шӯҳи? Ҳарзагардиҳои биниш,
 Бурунтози зи кунҳои офариниш.
 Арақ, яъне латофатҳои идрок,
 Дил аз гарди касофат сохтан пок.
 Арақ оннан шарми нигоҳ аст,
 Нигоҳи шармро дар парда роҳ аст.
 Ба рами парда маҳрам ҷуз ҳаё нест,
 Чу шӯҳ афтад нигоҳ, дар парда ҷо нест.
 Дурушти шӯҳии наззоран туст,
 Ки то гул кард, санг аз дидаат руст.
 Мулоим шав, латофатошно бош,
 Чу мино аз дуруштиҳо ҷудо бош.
 Мулоим гаштан ин ҷо худгудозист,
 Латофат коргоҳи шишасозист.
 Дурушти дар табиъат ҷун намонад,
 Латофат нақбҳо дар санг ронад.

Фурӯ рафтан надорад санг дар санг,
 Бигӯ, кӯбад сари худро ба ҳар санг.
 Латофатрост дасти кудрате хос,
 Ки дар хоро ҳамин об аст ғаввос.
 Ғуборат бар руҳи мино нишаста,
 Ба он сахтӣ, ки хоро нақш баста.
 Наме аз худгудозӣ бояд овард,
 Ки бе ин об натвон шуст он гард.
 Дили сангин гудозу шиша бардор,
 В-агарна даҳр кӯхсор аст, кӯхсор.

ОРОИШИ САЯРГОҲИ МАЪДАН, ДУРПОШИҲОИ РОҲИ МАЪДАН

Биё, эй нағмасанҷи шишаву санг,
 Ки дар сози ту непайдост оҳанг,
 Ханӯз ин лафзҳо маҳруми маънист,
 Қиёмат мефурӯшӣ, мақсадат чист?
 Хуш он, к-ин парда баргардонад овоз,
 Адон муддаёи дил кунад соз.
 Навоҳо ин замон мақсадпаём аст,
 Шарархоро дар ин ҷо шӯъла ном аст.
 Дар ин кӯхсор тӯфони садоҳост,
 Нигоҳе, к-ин қиёмат то кучоҳост?
 Бар онам, к-аз баёни ҳайратанҷом
 Ба тавфи гӯшӣ ибрат бандам эҳром.
 Сар аз гулгашти атрофаш барорам,
 Аҷонбҳои кудрат вошуморам.
 Сухан меояд аз мастӣ шарарпӯш,
 Мабодо, пунбаат гирад дари гӯш.
 Димоғи шавқ меҳоҳад баёнам,
 Ту то он ҷо, ки гӯшӣ,

ман забонам.

Забону гӯшӣ непайдост ин ҷо,
 Хамӯшӣ ҳам лаби ғўест ин ҷо.

Бар ин афсона бояд гӯш будан,
 Висол омода аст, оғӯш будан.
 Зи сайри ин бисоти чилвапарвард
 Тапидаиворе акнун мекунам гард.
 Навотаҳрир сози чустучӯям,
 Чамантақрир арзи рангу бўям.
 Дар он ҳолат, ки шуд шавқи чунонсоз
 Ба оҳанги тамошо чилвапардоз,
 Миён барбаст дил бар рағми андӯх,
 Ки печад чун садо чанде бар ин кӯх.
 Нахустин, к-орзу маҳмил равон кард,
 Ба маъдан теша зад пои ҷаҳонгард.
 Ҷаҳоне дид ҳайратгоҳи биниш,
 Фиребободи хӯши офариниш.
 Бисоте, к-аз тамошояш ба як бор
 Ғаюқбол гардад ғажридбор.
 Заминаш чун дили дарё гухархез,
 Губораш чун фурӯги шамъ зархез.
 Хавон сайри ӯ дар роҳи уммед
 Ба ҷои фарши зар густурда хуршед.
 Агар ҳирс аз губораш ком гирад,
 Чу Қорун зери бори ганҷ мирад.
 Аз ӯ гар моя гирад бенавой,
 Сулаймонӣ шавад доғи гадоӣ.
 Кунад гар дар ҳавояш зарра парвоз,
 Ба хуршеди фурӯ н-орад сари ноз.
 Хавас масти фузули аз висолаш,
 Тамаъ мори сари ганҷ аз ҳаёлаш.
 Ба ҷокаш ҳар кӣ ангуште фурӯ суд,
 Чу моҳи нав шудаш нохун зарандуд.
 Гар он ҷо сояе афканда лангар,
 Нишаста хандазан чун сикка бар зар.
 Зи бас сад ранг зар ҷӯшида бо ҳам,
 Пари товус вақфи нақши по ҳам.
 Нигоҳ аз ҳайраташ фоли ғано зад,
 Зи мижгон бар ду олам пушти по зад.

СИФАТИ МАЪДАН

Чӣ маъдан? Асли гирудори дунё,
Ривочи гармин бозори дунё.
Ғанолабрез кӯҳе чоҳпарвар,
Ки ҳар сангест он ҷо бадран зар.
Садояш муждаҳези заршуморӣ,
Ҳаво шабнамфурӯши симборӣ.
Дили ҳар зарра мизоне гуҳарсанҷ,
Раги ҳар санг море бар сари ганҷ.
Зи хокаш санъати меъмори тақдир
Чу ғавҳар обрӯҳо карда таъмир.
Гилаш мағзи ғурури чоҳ дар ҷанг,
Пурӣ нозон ба хеш аз кисан санг.
Ғадоёнро умеди подшоҳӣ,
Шахонро дастгоҳи қачқулоҳӣ.
Зи бас ранҷи фалокатро илҷ аст,
Агар хокаш ба сар резанд, тоҷ аст.
Ҷаҳон аз эътибори тоҷу афсар
Ба ҷандин ранг хокаш карда бар сар.
Ба ҳар ҷо ҷилватаъмир аст ҷоҳе,
Ғубори нозаш он ҷо бурда роҳе.
Ба ҳар ҷо базми ишрат шиша дорад,
Раге аз сангаш он ҷо реша дорад.
Вале ин обрӯи тоҷу авранг
Ба саҳтиҳо бурун меояд аз санг.
Висолаш музди аз роҳат ҷудоист,
Ба сози офият ноошноист.
Ҳусули симу зар, яъне зи маъдан
Бурун овардан аст аз рег рағван.
Арақҳое, ки ин ҷо реҳт тадбир,
Ба ҳар ҳоке ки гардад сарф, зар гир.
Агар ин саъй гардад сарфи афлок,
Шавад лабрезии анҷум домани хок.
Дар он маъраз, ки бошад ҷаҳд дар кор,
Гудози кӯҳ коре нест душвор.

Ба ҳар коре, ки ҷаҳдаш роҳбар буд,
Арақ аз ҷеҳра то резӣ,

гуҳар буд.

Аз ин кӯҳсори симузартаҷаммул
Бигӯям, то ҷӣ сон зар мекунад гул?
Парешон аст он ҷо тухми Фарҳод
Ба ҳукми ҳирс дар ҷои қандан устод.
Ба ҷандин ранг шавқи кӯшишоҳанг
Чу барқи теша ғаввоси дили санг.
Ҳама аз завқи ин андеша хурсанд,
Ки то ҳастист.

ҷоне метавон қанд.

Гурӯҳе нақбҳо дар кӯҳ бурда,
Қадам чун шӯъла дар хоро фушурда.
Ба ҳар нақбе аз он қавми талошӣ
Ҳучуми ҷилваи ҳайратмаъошӣ.
Даме, к-аз нақб саъйи қоми дилхоҳ
Чу саҳтӣ дар дили хоро барад роҳ,
Зананд оташ даруни нақб ҷандон,
Ки гардад санг об аз хичлати он.
Руъунат дар нигунсорӣ гурезад,
Зи ҳам ҷои арақ аҷзош резад.
Бар он аҷзо ҳамон оташ бувад гарм,
Ки хорое шавад хокистари нарм.
Дар охир минфаҳи тадбири ҳадлод
Дихад аз нашъан минонияш ёд.
Барояд санг дар изҳори таълим,
Қунад таълими кӯшишҳо зару сим,
К-аз он асбоби маҳтӣ бартарозанд,
Димоғи ҷоҳро сармоя созанд.
Ғанопарвардагонии маҳфили ранг
Ҳама соғарқашанд аз паҳлуи санг.
Ба ҳукми маслиҳат ин кӯҳи қудрат
Зару сие ба мардум қард қисмат.
Ба ҷои сину зар гар шиша меод,
Ҷӣ мастихо ҷаҳон мекард бунёд?!

ИШОРАТ

Шабе будам қадаҳпаймон ҳоле,
Ба мастӣ аз хирад кардам суоле,
Ки дар хумхонаи найранги имкон
Сари ҳар кас димоғерост сомон,
Ҳамоно зарпарастӣ майпарастист,
Ки мунъим сархуши сад ранг мастист?
Ҷавобам дод, к-эй махмури ғафлат,
Набошӣ мункири таъсири сӯхбат.
Чаро мунъим набошад мастиҳанг?
Ки зар ҳамсӯхбати миност дар санг.
Ба ранге шиша дар дастанд инҳо
Ки бе таклифи май мастанд инҳо.
Нагӯӣ симу зар мечӯшад аз санг,
Зи мино медамд мастӣ ба ин ранг.
Кунун аз шӯълаи афсуни дигар
Қабобам мечаконад хуни дигар:
Агар мунъим ба тамкии гашт мағрур,
Ба ҳукми хӯш маъзур аст, маъзур.
Ки зардор асту зар аз санг хезад,
Зи санг охир гаронӣ ранг резад.
Набошад ҳеч санг аз зар гаронтар,
Магар он дил, ки бошад хомили зар.
Ба рӯи сахташон мафрӯш инкор,
Дуруштӣ ҷавҳари санг аст, хуш дор.
Нагардад рафъ аз эшон сахтрӯй,
Зи симу зар наёяд нармхӯй.
Раги санг аст он, чини ҷабин нест,
Далели сахтрӯнҳо ҷуз ин нест.
Зи бас доранд сози саргаронӣ,
Сазад, гар мунъимонро санг хонӣ,
Ки дилхошон бисоти заршуморист,
Нигоҳ онадори симкорист.
Зад аз дил партави зар ин қадар ҷӯш,
Ки зохирҳо ҷу ботини гашт зарпӯш.

Надорад э-ин фусурдангоҳи найранг
 Ба ғайр аз санг беруну дарун санг.
 Нигини шох ин нақшаш ба ҷанг аст,
 Ки ин ҷо гар ҳама ном аст, санг аст.
 В-агар э-ин қавм нэрмӣ ҷилвагар шуд,
 Зи марҳам захми дилхоро хабар шуд.
 Чаҳонро муждан нафшошонист,
 Ки санг аз нарма гаштан мӯмнёнист.
 Аз инҳо гар тавозӯ қомат ороист,
 Чу ҳам дар хотами зар саҳт зебост.
 Ҳама гар мавҷи теги ҷонгудозанд,
 Дар ин сурат ҳама абрӯи нозанд.
 Гурури он ҷо, ки резад ранги одоб,
 Шавад мӯсҷудӣ олам ҳамчу меҳроб.
 Асал бошад, чу шуд бенеш занбӯр,
 Даме к-оташ насӯзад, нест ҷуз нур.
 Ғараз ҳар чанд сангинисифотанд,
 Мулоим чун шуданд, оби ҳаётанд.

СИФАТИ ЧОҲҶОИ МАЪДАН

Гуруҳе ҳамчу ҷин дар домани кӯҳ,
 Ба завқи ҷоҳ кандан гашта анбӯҳ.
 Зи тадбири дигаршон даст кӯтоҳ,
 Далели Юсуфи мақсад ҳамон ҷоҳ.
 Ба он кӯшиш, ки кӯҳ аз ҳайбати он
 Саросар кӯча гардад чун найнстон.
 Ба он ҷаҳде, ки санги ҷавфисеб
 Қунад қолаб тикӣ то маркази об.
 Ҳазорон ҷоҳу бар ҳар ҷоҳ ҳалке,
 На сомони ридоеву на далке.
 Ба урӯи саропо катраи об,
 Ба оҳанги ҷакидан ашки бетоб.
 Тараддудпеша атфолу зану мард,
 Бадаҳҳо ҳокмолу ҷеҳраҳо зард.

Чу бар сӯроххо анбӯҳни мӯр,
 Чу ҷӯшишхон хун дар табъи носур.
 Даме к-ниҳо фуруд оянд дар чоҳ,
 Расан чун дор бошад ҷодаву роҳ.
 Ба чоҳ аз орзӯи ҷонканиҳо
 Равон чун далл яксар бесарупо.
 Расанбози кашокашҳо нафасвор
 Гаҳе дар чоҳу гоҳе бар сари дор.
 Ба фарки ҳар як афрӯзон ҷароғе,
 Сари савдонву сомони доғе.
 Димоғи ҷустуҷӯҳо он қадар сӯхт,
 Ки бар сар дуди савдо оташ афрӯхт.
 Ҳама чун шамъ дар зулмат шиновар,
 Сари торе ба дасту шӯъла дар сар.
 Аз он шамъу расанҳои нигунсор
 Ҳазизоҳанг кавкабҳои думдор.
 Равон аз қазри дӯзах ҳам фурутар,
 Чу мағзубони¹² маҳшар ҷашм бар сар.
 Ба чоҳу кӯшиш аз ахтар гузашта,
 Дар обу оташ аз сар даргузашта.
 Ба ранги дидан аҳли надомат
 Барангезанд тӯфони қиёмат.
 Бурун резанд об аз чоҳ чандон,
 Ки беобӣ занад бар хок дандон.
 Ба ҳадде хирс гардад ҷаҳдмонил,
 Ки дарёҳо зи қазр афтад ба сохил.
 Ба пеш ояд заминӣ аз миси ноб,
 Ки симу зар зи ҳокаш меҳӯрад об.
 Аз он ҷо то нишони гову моҳӣ
 Қадамҳо бар зару сим аст роҳӣ.
 Гадо з-он хокҳо ар ҷамъ созад,
 Ки истиғно ба сомонаш бинозад.
 Зихӣ ҷаҳди заъифиҳои нисон,
 Ки душворе чунинро кард осон.
 Ба даст овардани матлуби ноёб
 Тихӣ гардондани дарёст аз об.

Фалакро бо тараддудпеша ахд аст,
 Қ-аз асбоб он чӣ ёбӣ, музди ҷаҳд аст.
 Ба дарси нусхаи мақсадталошӣ
 Ишоратхост, гар фаҳмида бошӣ.
 Тамаъ ҳар ҷо ғубори хоҳиш ангехт,
 Нахустин обрӯ мебоядат рехт.
 Даме к-ин об дар ҷӯят намонад,
 Қафи хоке ба домонат фишонад,
 Ки инак дастранҷи саъйи тадбир,
 Ту хоҳе зар шумору хоҳ мис гир.
 Чу най фарёд меҳезад зи ҳар ҷох,
 Ки зӣ соҳибталоши мансабу ҷох,
 Агар табъи ту симузарпараест аст,
 Ба пастӣ рав, ки дунё сахт паст аст.
 Ба марғи ихтиёрӣ то намирӣ,
 Таматтӯъ аз муроди дил нагирӣ.
 Ба ин кӯшиш набояд буд масрур,
 Ки ин ҷо зинда бояд рафт дар ғӯр.
 Фалак з-ин ҷоххон одамихор,
 Ки тӯфон карда дар домони кӯхсор,
 Ба ҷашми ибратогоҳон шумурда
 Мағоки ҷашмхон хокхӯрда.
 Зи бас дар хок ҷайби хирс шуд ҷок,
 Саҳар гул карда аз ҳамёзан хок.
 Найистоне ба худ болида маъкус,
 Нумӯ аз реша он сӯ гашта маҳсус.
 Наяш чандон ба пастӣ кулфатизхор,
 Ки ҷон нола ашк оварда дар бор.
 Басе бошад, ки он ҷохи балокеш
 Чу аждарҳо ба ҳам орад лаби хеш,
 Тараддудпешаҳо маъдум гарданд,
 Ба ҷандии сахтҷонӣ мум гарданд.
 Нишонҳо гардад аз лавҳи ҳавас пок,
 Амалҳо¹⁴ яккалам бар сар кунад хок.
 Шавад он ҷумла кӯшишхон бетоб
 Ба коми аждаҳо чун мӯр ноёб.

Зи наълайне, ки монад бар сари чоҳ
 Барад андеша бар аъдодашон роҳ.
 Аз онҳо ҳар кӣ наълайне надорад,
 Хамон ҳок устухонҳояш шуморад.
 В-агар санге фуру ояд зи кӯҳсор,
 Бипӯшонад ҷаҳонро шарарнор.
 Зи ҳар чоҳе лаби ғӯре муқаррар,
 Зи ҳар санге аҷал истода бар сар.
 Аз он чоҳу аз он кӯҳ ошкор аст,
 Ки чандин ғӯру як лавҳи мазор аст.
 Гулистони ҷаҳон то ранг дорад,
 Тарозӯи ҳавас ин санг дорад.
 Ба ин соз аст базми шодину ғам,
 Хамин дорад ғанову факри олам.
 Ҷаҳоне э-ин ҳаваснокони ҳастӣ
 Ба санги беҳудӣ зад ҷоми мастӣ,
 К-аз он соғар нашуд зоҳир садое,
 Хубоберо ба мавҷе хӯрд пое.
 Зи баъзе ҷуръае бар ҳок афтод,
 Наие аз гардиши ҷашме нишон дод.
 Яке бар нозу неъмат доман афшонд,
 Ду рӯзаш гарде аз ному нишон монд.
 Яке дар муфлисӣ шуд тӯман ҳок,
 Ки ном аз нақши ӯ шуд пештар пок.
 Маоли кори ҳар як ноумедист,
 Дами субҳи нафасро ин сафедист.

ТАНБЕҲ

Кучой, эй ҳавасмуздурӣ дунё,
 Ба завқи ҷонкашӣ масрури дунё?
 Чӣ кӯрӣ ин қадар дар ҷоҳат афканд,
 Ки баҳри дигарон ҷон боядат канд?
 Намудат¹⁵ фурсати умри шарор аст,
 Нафас то мекашӣ, оина тор аст.

Ба ин фурсат амал¹⁶ ин чуръатат дод.
 Ки аз хони сияҳ зар кардӣ эҷод.
 Тарошидӣ ба ваҳми хеш чоҳе,
 Уручиро баровардӣ зи чоҳе.
 Набояд аз кафи хоке фушурдан
 Димоғи ноз бар афлок бурдан.
 Дуқоноронии авҳом чун шамъ
 Зи партав зар ба чашмат мекунад чамъ.
 Бурун рафтаст чамъият зи чаңгат,
 Ба ин сурат парешон аст рангат.
 Дар ин маҳфил кучо симу кучо зар?
 Маҷаворе бипӯшон чашму бингар,
 Ки не нақдест дар дастат, на аҷнос,
 На асбоби ғано дорӣ, на ифлос.
 Дуқонҳо тахта асту ҷинсҳо хок,
 Асарҳо рафтаасту нақшҳо пок.
 Чаҳони паст бо он афсару чоҳ
 Чу попӯш аст бо он ту ҳамроҳ.
 Ту пиндорӣ, бар ин маркаб саворӣ,
 Хабар аз акси ин сурат надорӣ.
 Ҳамон попӯш бар поят савор аст,
 Ки ҳам аз пушти поят ошкор аст.
 Ту бар худ мекашӣ ин бори мавҳум,
 В-агарна кафширо рафтор маълум.
 Зи бас хирсат дар ин водӣ равон аст,
 Қадам дар қолаби попӯш ҷон аст.
 Чу по беруи кашӣ, асбоби кавнайн
 Кунад қолаб тухӣ монанди наълайн.
 Кучо хотам, ҷӣ тахту ку ингинҳо?
 Ту дар роҳиву попӯшанд инҳо.
 Ду рӯзӣ, далк кун, хоҳӣ қабо пӯш,
 Даруни гӯр натвон бурд попӯш.
 Қасе то кай дар ин авҳом ронад,
 Ки чун аз худ равад, попӯш монад?
 Ҷӣ лозим, чун шавад шамъи ту хомӯш,
 Кунӣ лавҳи мазори хеш попӯш?

Надорад беш аз инҳо хок кандан,
 Талаб кун ибрат аз муздури маъдан.
 Ба нақши по набояд афсарӣ кард,
 Ба попуш ин қадар натвон сарӣ кард.
 Ғараз, ин кӯхсори симузархез,
 Чаҳонерост оташдарчигаррез,
 Чунон дӯкончан найранг ороост,
 Ки натвон аз сари савдош бархост.
 Нагардад то киёмат ин дӯкон сард,
 Аҷал ҳам барнаёрад з-ин бино гард.
 Саросар хирс дар кор аст ин ҷо,
 Аз ин раҳ ҷоҳ бисъёр аст ин ҷо.
 Яке ҷон канду в-он дигар зар андӯхт,
 Гудози сазӣи ин он дигар андӯхт.
 Дар ин водӣ тавон фаҳмидан осон
 Ғанон оламу хирси азизон.
 Амалҳо баски бар ҳам мавҷзан шуд,
 Ба худ печиду сомони расан шуд.
 Тараддуд махви фикри ҷоҳ гардид,
 Фуру дар хеш рафту ҷоҳ гардид.
 Ҳавас з-он ресмонҳо анкабуте,
 Тамаъ з-ин ҷоҳҳо ҳамёзакуте.
 Сари ҷоҳ аз расанҳои гусаста
 Ҳазорон мор бар сӯроҳ баста.
 Амал,¹⁶ гӯй, дар ин сураат нафас сӯхт,
 Ки чандин ресмони пора андӯхт.
 Вале мушкил, ки хирси одамизод
 Шавад дар хок ҳам аз кӯшиш озод.
 Нафас гар дар талош аз по нишинад,
 Ба дил з-андеша чандин дом чинад.
 Қунад берешагӣ сад реша пайдо,
 Шавад тӯфоне аз андеша пайдо,
 Ки ҳастӣ ресмонбофи маъош аст,
 Ба ҷоҳи зиндагӣ гарми талош аст.
 Мурад ин аст, к-оби зиндагонӣ
 Бурун з-ин ҷоҳ резӣ, то тавонӣ.

Нагардад ҳасрати чоҳ аз расан кам,
 Надӯзад ин даҳанро ришта бар ҳам.
 Агар з-ин як гусастан сар кашада,
 Амал¹⁶ бар риштан дигар танида.
 В-агар з-инҳо якеро хок оганд,¹⁷
 Талаб шуд решаву чоҳе дигар канд.
 Басе з-ин риштаҳо бетоб гардид,
 Басе з-он чоҳҳо беоб гардид.
 Набаст афсуни беобӣ лаби чоҳ,
 Гусастан ҳам накард он ришта кӯтоҳ.
 Ҳамон дар пеш бурдан беталммул
 Қашокаш чун нафас даври тасалсул.
 Бигиряд чоҳ, к-ешон ханда доранд,
 Бинолад кӯҳ, к-инҳо дар ҷӣ коранд?

ДАР СИФАТИ ЕФТАНИ ЧОҲИ МАЪДАН

Шабе бар чоҳи маъдан роҳам афтод,
 Хаёле дар дили огоҳам афтод,
 Ки дунё шохиди рӯи замин аст,
 Занаҳдон агар дорад, ҳамин аст.
 В-агар ин чоҳҳо чоҳи зақан нест,
 Ҳавас ҷои дигар чун гӯтазан нест?
 Суруши тибате¹⁸ аз пардан роз
 Ба қаҳқаҳ ногаҳон бардошт овоз,
 Ки ин ҷо фитратат нақшуд роҳе,
 Аз ин мавзӯъ фурутар кун ингоҳе.
 Валодатхонаи сину зар аст ин,
 Занаҳдон нест, фарче дигар аст ин.
 Бар ин гирдоб ҳар кас як қадам рафт,
 Зи нақби ҷонканиҳо то адам рафт.
 Зи шӯҳрат оламе ин ҷо гарик аст,
 Ки фарчи золи дунё нур амин аст.
 Раҳи тадбир беруи нест з-ин чоҳ,
 Магар қазраш, ки дорад то абад роҳ.

Зи бас сайри фазояш мугтанам буд,
 Такупӯи арақ пеш аз қадам буд.
 Ба ҳар ҷо сайри ин кӯҳсор кардам,
 Чу киштӣ тавфи дарёбор кардам.
 Ки аз мавҷи хучуми чашмасораши
 Муҳите ёфтам ҳайрат канораши.
 Мапурс аз чашмаҳои файзпарвар,
 Ки баҳр аз хичлати ин ҷо мешавад тар.
 Замини обхезе нест он ҷо,
 Сафобез аст гирболи тамошо.
 Хавас то як қадам доман шикастааст,
 Ниғаҳ дар об то миҷгон нишаастааст.
 Сафо дар ҷӯйбораши ноз карда,
 Саҳар чоки гиребон боз карда.
 Ба арзи дастгоҳи қилва бетоб,
 Суманзор аз ниқоби чадвали об.
 Дар ин кӯҳ аз хучуми чашмаву ҷу
 Ҷӣ миноҳи намеғалтад ба паҳлӯ.
 Ба ҳар ҷӯе зи амвоҷи тарабҷӯш
 Талотум кулқули мино дар оғӯш.
 Майи ин ҷо баски пурзӯр уфтодааст,
 Гулӯи шиша сад ҷо кӯча додааст.
 Хизир табъе, ки бар ҷӯиш гузар дошт,
 Хунук чашме, ки обаш дар назар дошт.
 Чунон сардӣ муқими обҳояш,
 Ки ларзад шӯъла чун мавҷ аз ҳавояш.
 Ҳаво чандон бурудатҳаш дар кор,
 Ки ях резад зи аҳгар жолақирдор.
 Ба он яхпарварӣ таъсири обаш,
 Ки мино метавон кард аз ҳубобаш.
 Саросар олами ҳайраттирозӣ,
 Аҷибҳои сунъи бениёзӣ.
 Аҷабтар ин, ки з-он ҷо чашмае чанд
 Ба ҷӯш оварда обе шӯъламонанд,
 Ки гар андеша аз васфаш занад дам,
 Барад дамсардӣ аз бунёди олам.

Мураттаб чанд чо аз чӯши қудрат
Ба гармиҳои дил ҳаммоми фитрат.
Яке з-он ҷумла мебояд сутудан,
Зи хум кофист сарчӯшӣ намудан.

СИФАТИ ЧАШМАИ ГАРМ

Зиҳӣ гармобан ҷаннатмуқобил,
Қи шӯяд номи обаш кулфати дил.
Сухан дар васфи ӯ чӯшида яксар
Чу гавҳар аз арақ ҳам шустарӯтар.
Ба ҳосият ҷароғе сикҳатафрӯз,
Ба гармӣ оташе, аммо маразсӯз.
Лаби мавҷаш масеҳӣ соз карда,
Дари дорушиифой боз карда.
Дили ҳар қатра з-он оби маразкоҳ
Ҳаророти ғаризиро¹⁹ тарабгоҳ.
Сару барги ҳаёти ҷовидонӣ,
Чу оби Хизр нақди зиндагонӣ.
Ҷаҳоне маҳраи тавфи ҳавояш,
Маризи ҳасрати дорушиифояш.
Аз ин гармоба гар мафлуҷи²⁰ ҷовид
Фуру резад наме бар дастӣ умед,
Ба ҳар ҷӯе, ки гардад сояфкан,
Гудозад мавҷҳоро раъша дар тан.
В-агар маҷзум ё мабрус²¹ ногоҳ
Барад як ғӯта дар андешааш роҳ,
Зи оғӯши тааммул то кашад сар,
Барояд бекудураттар зи гавҳар.
Ба олам мухтарез шуд вазъи ҳаммом
Пайи рафъи бурудатҳон аҷсом.
Вале ин чашма аз оташфишонӣ
Зи таъби кӯҳ бурд афсурдагонӣ.
Ҳақими возеъи²² даврони афлок
Намуд ин ҷо илоҷи сактан хок.

Зи оби ӯ агар хоҳӣ мадад ҷуст,
 Зи олам метавон номӣ мараз шуст.
 Саломат аз муқимони хубобаш,
 Шифо аз моҳиёни ишқи обаш.
 Зиҳӣ сарчашман сикхатнавозӣ,
 Чу раҳмат бўтан исёнғудозӣ,
 Ки дар андешааш аз таъби ранҷур
 Гурезад заъф ҳамчун зулмат аз нур.
 Зи обаш баски софӣ ошкор аст,
 Вузӯе то кунӣ, дил бегубор аст.
 Ба ғусле гар диҳӣ дастӣ инobat,
 Набинӣ то абад рӯи ҷанobat.²³
 Зи ғусли ҳолаш истиқбол пок аст,
 Бадан то номан аъмол пок аст.
 Мапурс аз гармин кулфатғудозаш,
 Бар оташ мерасад сад шӯъла нозаш.
 Шарору шӯъла гар хоҳӣ навиштан,
 Мураккаб бояд аз оташ сирештан.
 Зи обаш гар кунад сармоя ҳаддод,
 Шавад осон хабири курси фӯлод.
 Надорад олами найранг асбоб,
 Ки санг оташ бурун орад ба ин об.
 Хаёлам сӯхт, ин оташ ҷӣ об аст,
 Ки ҳайрат дар тамошояш кабоб аст?
 Агар ин оташ аст, охир тарӣ чист?
 В-агар об аст, чандин аҳгарӣ чист?
 Магар аз ҷабҳан шарм аст обаш,
 Ки оташ мезанад барқ аз никобаш?
 Ба вазъаш гар шавад ёкут ҳамсанг,
 Сароби оташу об аст чун ранг.
 В-агар сарчашман хуршед гарм аст,
 Дар ин ҷо гар бичӯшад, ҷон шарм аст.
 Зи ашё ҳар ҷӣ аз марказ ҷудо шуд,
 Ба найранги дунхо мубтало шуд,
 Магар ин оташу оби худой
 Нагардонид ранги ошноӣ,

Қи то такдир аз сангаш бурун ронд,
 Бар оташ мавчи ӯ обе наифшонд.
 Ба чашм онна шуд ни оби бегаш,
 Қи аз гармӣ арақ кардаст оташ.
 Кадомини чашма? Хайратмичмар аст ин,
 Чӣ мавчу қатра? Дуди ахгар аст ин.
 Тамаввуч гар навое соз дорад,
 Сипанд аз пардааш овоз дорад.
 Барафрӯзад зи гармиҳои оташ
 Нафас чун шамъ фонуси ҳаёташ.
 Намӣ ӯ гар зуголеро шавад қут,
 Бибандад дар гиреҳ ахгар чу ёқут.
 Ба ҳар ҷо мавчи гирдобаш занад тоб,
 Бирезад шӯълаи ҷаввола дар об.
 В-агар муште зи обаш барфишонӣ,
 Кунад тухми самандар парфишонӣ.
 Шавад ҳар гаҳ ба зикри қатрааш гарм,
 Арақ резад шарар аз ҷабҳаи шарм.
 Ба васфаш печиши дуд аст, хат нест,
 Қалам табхола мерезад, нуқат нест.
 Мағӯ, дар мидҳаташ мазмун камӣ кард,
 Даме бонд таъминулмаҳрамӣ кард.
 Қалам маст аст дар маънӣ расондан.
 Вале натвон хатё дар об хондан,
 Қи дар таҳрири он, хоҳӣ-нахоҳӣ,
 Мураккаб шустааст аз худ сиеҳӣ.

ДАР СИФАТИ САРЧАШМАҲО

Шабе дар фикри ин сарчашман роз
 Ба кӯҳ аз беҳудиҳо додам овоз,
 Қи ҳар обе ба мавче гулфурӯш аст,
 Дар ин тӯфонтанӯр охир чӣ ҷӯш аст?
 Дили гарме магар дар хок хун шуд,
 Қи бо ин шӯъла ҷӯшиду бурун шуд?

Бифармо, аз кучо ни гармӣ андӯхт,
 Ки оташ метавон э-ин об афрӯхт?
 Раги санге ба неши нола хун рехт,
 Хурӯше сар бароварду чунун рехт.
 Ки ни оби чунунҷӯши шарарзод
 Гудози саъйи Мачнун асту Фарҳод.
 Ханӯз аз сози эшон нарма боқист,
 Ҳарифон беҳуд зимо нашъа сокист.
 Кадомини нашъа? Ишқи шӯълазоҳанг,
 Қ-аз ӯ об асту оташ дар дили санг.
 Зи дарди ишқ ҳар ҷо соя афтод,
 Кунад то ҳашр ҳокаш нола эҷод.
 Муҳаббат ҳар кучо ковиш фурушад,
 Аз он ҷо то абад носур ҷӯшад.
 Ба ҳар ҷо барқи ишқ оташфишон буд,
 Хамин кӯҳсор доғи имтиҳон буд.
 Ҷӣ Начду Бесутун? Қ-аз ишқи пуршӯр
 Қиёмат реша дорад то дили Тур.
 Нағӯй чашма, яксар қосидонанд,
 Зи кӯҳе ҷониби кӯҳе равонанд.
 Зи оби гармашон пайдост розе,
 Ки дорад номаи мазмунгудозе.
 В-агар мавҷи бурудат сар баровард,
 Бихон сатри талишҳои дами сард.
 Ғараз, ин чашмаҳо мактуби дарданд,
 Саропо ашки гарму охи сарданд.
 Чафопарвардагони ишқи хунхор
 Ба ин кайфиятанд аз ҳам хабардор.
 Гудози ишқ дар қор аст ин ҷо,
 Қиёмат гармбозор аст ин ҷо.

ДАР СИФАТИ ШАБГИР

Аракмушток саъйи сарбасар завқ
 Чунин зад ғўта дар гармобзи шавқ,

К-аз он сайру сафарҳо шавқи бетоб
 Ба ҳайрат дод чашми ҷустуҷӯ об.
 Даме к-аз чашмаву маъдан бипардохт,
 Ба гулгашти ҳақиқат орзу тохт.
 Варақ гардонд дарси ҷустуҷӯҳо,
 Ба оҳанги дигар зад орзуҳо.
 Навои бозгаштан соз гардид,
 Нигоҳи рафта ҳайратбоз гардид.
 Дар он мавсим чаман тӯфони хун дошт,
 Баҳор аз ҷӯши гул ҳашри ҷунон дошт.
 Фазои даҳр бар оғӯши гул танг,
 Фитода дар хасу хор оташи ранг.
 Шукуфтан бо ҳаво сад гул тарабсоз,
 Замин бо осмон сад ранг гулбоз.
 Таманно шуд ба сомони навиҳо
 Далели иттифоқи шабравихо.
 Ҳарифонро димоғи нашъатаъсир
 Ба ранги шамъ шуд саргарми шабгир.
 Ҳама маҳмилкаши дӯши таманно,
 Чу анҷум зод раҳ чашми тамошо.
 Қазоро ин шаби кайфиятафрӯз
 Тараф буд аз ҳучуми нур бо рӯз.
 Фалак бар дашту дар маҳтобне дошт,
 Чаҳон онан симобне дошт.
 Ҷихоти даҳр аз оннасофӣ
 Қиёматчилварези синасофӣ,
 Ба ранги чехраи соғаркашида
 Ҳазор афрӯхтан дар бар кашида.
 Мухите буд, гӯй, пастиву авҷ,
 Ки хезад дар тилисми як гуҳар мавҷ.
 Намедонам, дар он шаб то сахаргоҳ
 Муқобил бо кӣ буд онан моҳ?
 Ки чарх аз ҷайби як гул сад сахар рехт,
 Фушурд оннаву оби гуҳар рехт.
 Назарбозони хусни бениёз
 Ба барки чилва масти шӯълабозӣ,

Ба ҳар гоме, ки дар раҳ мешумурданд,
 Қадам бар лағзиши дил мефушурданд.
 Ба ҳукми он, ки дар тӯфони анвор
 Дари наззора бояд баст ночор,
 Ғунудан бар сафи мижгон гулӯ кард,
 Нигоҳ аз чилва бар нғмоз рӯ кард.
 Гули маҳтоб чандон рехт бар ҳам,
 Ки шуд чун шохи гул дӯши мижа ҳам.
 Хама наззора дар мижгон нухуфтанд,
 Чу доғи лола дар шабгир хуфтанд.

ГҶЛГАШТИ ҲАҚИҚАТИ БАҲОРАШ, ХАТМИ ТАКУПҶИ ЭЪТИБОРАШ.

Саҳар, к-аз мағзи шаб савдо бурун рехт,
 Ба таъи гул заду тӯфони хун рехт,
 Ду олам рангу бӯи хуфта якбор
 Зи шӯри хандан гул гашт бедор.
 Ба чунбиш хоҳиши дилҳо нафас зад,
 Ниғаҳ боли тапидан дар қафас зад.
 Зи рӯи дидаҳо бархост мижгон,
 Ба шамъи хоб зад наззора домон.
 Хурӯши нақхат аз сози чаман част,
 Чароғи партави ранг аз лаган част.
 Дамидан ғунчаро боли тараб шуд,
 Шукуфтан шӯхиомези адаб шуд.
 Ҳанӯз оғӯши субҳ аз шаб асар дошт,
 Нафас то сар диҳад, дуде ба бар дошт.
 Ҳанӯз аз ғунчаҳо нағзашта тангӣ,
 Зи гул норафта бӯи нимрангӣ,
 Ҳаво шӯхикамин чун килки наққош,
 Вале нокарда асрори чаман фош,
 Ба торн мавҷ об оҳанг мебаст,
 Табассум бар лаби гул ранг мебаст,
 Тапишомода, болафшонноҳанг

Паризодони бӯ дар шишаи ранг,
Хавас нақшуда оғӯши тасарруф,
Чунун нанмуда ҷавлон бе такаллуф,
Навон хуш маҳви пардаи ғайб,
Сари девонагӣ чун тукма дар ҷайб,
Ки ногаҳ бӯи дарде зад раҳи хӯш,
Навое шуд муқими пардаи гӯш.
Таъмиул то ниқоби роз бишқофт,
Зи қонуни дил ин овоз бишқофт,
Ки эй гофил, баҳори ҷӯши гулҳост,
Видоӣи хоб кун, субҳи тамошост.
Парафшон меравад айш аз гулистон,
Ту ҳам домони миҷғоне барафшон.
Машав наззоран ҷашми тағофул,
Ки оғӯшанд яксар лолаву гул.
Вале оғӯши тамҳиди видоӣанд,
Рамиданмои вахшатматоӣанд.
Суроғи қорвони шавқ баргир,
Аз ин вахшатматоӣон ҳам хабар гир,
Ки ғайр аз гардашон дунболае нест,
Дароӣи рангу бӯро нолае нест.
Пас аз умре қазо мебандад ин нақш,
Ба сад хуни ҷигар мебандад ин нақш.
Хаво ин ҷо нафас дуздад ҷӣ миқдор,
Ки бӯе гардад аз табъаш намудор
Ба сад хок об бетоби фурӯшад,
Ки гардад хуну бо ранге бичӯшад.
Чаман умре фусурдан нақш бандад,
Ки як лаб дар ниқоби гул бихандад.
Қунун вақт аст, агар ҷашме кунӣ боз,
Ки нақши ошён бастаст парвоз.
Дигар ин гулшану ин рангу бӯ ку?
Ҳамон дашт асту бас,

чун рафт оху.

Надорад умри фурсат дастгоҳе,
Тамошо бор мебандад, нигоҳе.

Ба ҳар камфурсатиҳо файзи сӯҳбат
 Ғанимат дон, ғанимат дон, ғанимат.
 Ба шӯре зад ҳаво мизроб бар тор,
 Ки шуд ҳар мӯи ман чун набз бедор.
 Тапидан захма шуд бар сози оҳанг,
 Зи ҷо ҷастам чу бӯ аз бистари ранг.
 Нигаҳ бетоби парвози тамошо,
 Нафас парвонаи шамъи таманно.
 Ба ҳар узам таби савдо шарар кошт,
 Зи ҳар мӯям диле фарёд бардошт.
 Сиришк аз нола ҳам оташнинонтар,
 Қадам аз ҳасрати дил ҳам равонтар.
 Кушудам чашм, лек аз ҳеш рафтам,
 Задам гоме, ки аз худ пеш рафтам.
 Чунун барки сало бар ҳамраҳон зад,
 Ки мебояд зи гул оташ ба ҷон зад.
 Фусурдан беш аз ин натвон дар ин роҳ,
 Саҳар афсонаи хоб аст, кӯтоҳ.
 Даме чун субҳ бояд шӯҳи ангехт,
 Шукуфтаи гашту дар оғуши гул рехт.
 Чаман аз ҷӯши гул паймоназор аст,
 Агар аз худ тавон рафтан, баҳор аст.
 Рафиқонро навоям парфишон кард,
 Чу бӯи гул ҳаво торочашон кард.
 Ба ғорат рафт сози орамидан,
 Ҷарас гардид шӯри дил тапидан.
 Гирех аз боли миҷгон боз гардид,
 Нигоҳи рафтаре овоз гардид.
 Шавад то шусти гарди кулфати хоб,
 Заданд аз рӯи ҳам бар дидаҳо об.
 Чамансомон, вале аз таъи масрур,
 Қадах дар даст, лек аз чашми махмур.
 Ба ҳам домони улфат баршикастанд,
 Ба тавфи беҳудӣ эҳром бастанд.
 Ба онне равон гаштанд аҳбоб,
 Ки шуд бӯи гул аз кайфияташ об.

ДАР СИФАТИ РАФИҚОН

Чӣ гӯям з-ин сафокешони якдил?
Ки дар ваҳдат бувад теъдод мушкил.
Вафо з-эшон ба берағиғи фасона,
Чу шахси воҳид аз оннахона.
Рафиқони адабсанҷи вафодӯст,
Ба ранги бӯи гул як мағзу сад пӯст.
Забонҳо якқалам чун риштан ҷанг
Ба арзи маънии улфат яқоҳанг.
Чу шавқ аз улфати шон нуқта ронад,
Сухан рабти лаб аз ҳам нагсалонад.
Агар аз аҳдашон гирад ҷаман ранг,
Хазон мушкил занад минош бар санг.
Ба поси роз ҷандон мустақилҳол,
Ки аз миръоташон нанмуда тимсол.
Даме гар филмасал бар ҳам ситезанд,
Ба пои якдигар чун ашк резанд.
В-агар билфарз тамҳиди ҷудонист,
Ба рӯи ҳам даримиҷгонкушонист.
Гирифтаи, фарқи исм афтад зарурӣ,
Надорад хайрат аз онна дурӣ.
Зи ҳам чун мавҷ агар дурӣ тарошанд,
Дар оғӯши ҳам аз худ рафта бошанд.
Тақаллуф бартараф, ин нисбати ҳос
Қам афтодаст дар таркиби ихлос.
Ба лавҳи маънӣ аз таъсири улфат
Ба ҳам ҷаспонтар аз лафзи «муҳаббат».
Зи ҳам тафриқашон натвои ба ҳар қисм,
Ки ин хушмашрабон ҷонанд ё қисм?
Чунон дар синасофӣ интиҳобанд,
Ки гар бар ҳам занӣ, як қатра обанд.
Ба аъми шавқ ҳар як сабақатандеш,
Ки дар ҳар ранг бояд рафтаи аз хеш.
Ҳама аз мавҷи гулшан хушъянонтар,
Зи оби зиндагонӣ ҳам равонтар.

Хама гул бар каф аз сархон таслим,
 Чу шохи гул саропо дӯши таъзим.
 Нафасҳо дар фусуни дилбарӣ гарм,
 Назарҳо риштаи шерозаи шарм.
 Раги гул сархати лавҳи ҷабинҳо,
 Табассумрезии улфат нақши чинҳо.
 Чу шабнам тардимоғи наримгӯй,
 Чу субҳ оинадори тозарӯй.
 Чу авроқи гул он аҷзон маъдуд
 Фароҳам то шавад, як гунча дил буд.
 Гули боғи вафо нашкаста бурдем,
 Ниёзи гулшан ин гулдаста бурдем.
 Ҳавои якдилӣ гарми мадад шуд,
 Сабукрӯҳӣ чу бӯи гул балад шуд.
 Ба гулзоре кашид оҳанги гулгашт,
 Ки нақши по ҳам он ҷо ҷашм мегашт.

ДАР СИФАТИ БОҒ

Чӣ гулзор? Ояти сунъи илоҳӣ,
 Ҳузури олами ирфонпаноҳӣ.
 Таҷаллигоҳи барки Тури эъҷоз,
 Фурӯғободи шамъи хилвати роз,
 Ки ҳар ҷо дида пои токат афшурд,
 Ба мавҷи ранги кудрат гӯта меҳӯрд.
 Ба ҳар сӯ ҷашми шавқе боз мекард,
 Ниғаҳ бар токати худ ноз мекард.
 Баҳораш баски тухми ранг мекошт,
 Ҳаво то пар занад, мавҷи шафақ дошт.
 Фазояш баски буд аз ҷӯши гул танг,
 Фитодӣ сояи гул бар сари ранг.
 Гул аз бас ғайзи мутлақ дар назар дошт,
 Шиқасти ранг ҳам арзи сахар дошт.
 Зи хокаш гард агар бар авҷ мезад,
 Ҳаво рангинтар аз гул мавҷ мезад.

Сарангуште гараш аз дур бинмуд,
 Зи акси рангҳо қавси кузаҳ буд.
 Ба сайраш то кашад наззора домон,
 Раги гул дастаҳо мекард сомон.
 Даме к-аз васфи рангаш парфишон буд,
 Нафас товуси фирдавси баён буд.
 Латофат аз ҳавояш шиша дар даст,
 Тароват аз нами кайфияташ маст.
 Шабистони ҳаё маҳви саҳобаш,
 Чароғони арақ ҳайрони обаш.
 Зи маҳтобаш агар гирад суҳан тоб,
 Чакад аз ҷабҳаи ҳусни баён об.
 В-агар болад губори шомаш аз дур,
 Чароғи дида аз анҷум барад нур.
 Зи файзи субҳи ӯ хар ҷо суҳан рехт,
 Нафас то гул кунад, ранги ҷаман рехт.
 Ҳаё серобин ҳусни гул он ҷо,
 Назокат тоби зулфи сунбул он ҷо.
 Саҳар бӯи баҳори синаҷокон,
 Шафак рангинии дархунҳалокон.
 Нишемаиҳо ҳама оннатаъмир,
 Зи акси лолаву гул субҳи Қашмир.
 Хиёбонҳо зи мадди дилкушой
 Чу умри Хизр сарсабзи расой.
 Ба атрофи лаби ҷӯ сабза дар ҷӯш
 Кушуда тӯтӣ аз оина оғӯш.
 Ҳадиси сабзааш зеби баён шуд,
 Суҳан то гул кунад, тӯтӣ аён шуд.
 Мапурс аз сарвҳои шӯълакомат,
 Қиёмат дошт раъноӣ, қиёмат.
 Мағӯ аз сояи гулҳои сероб,
 Ки то миҷгон кушой, мебарад хоб.
 Зи ёди гулбунаш гар моя дорӣ,
 Зи дил то дида як олам баҳорӣ.
 Тавон гар як ниғаҳ ранги гулаш дид,
 Зи ҳайрат то абад гул'метавон чид.

Саросар шохҳои гунчаогоз
 Чу абруи бутон чинпарвари ноз.
 Танида сабзаҳои нозтавтам
 Чу мижгонҳои хоболуд бар хам.
 Зи барги лолан доғичунундор
 Шабистонҳо дар оғуши шафақзор.
 Ба дафъи чашмзаҳми шохиди гул
 Сипандафкан дар оташ ашки булбул.
 Бунафша ҳамчу савсан нил дар даст,
 Ки ҳоле бар лаби гул метавон баст.
 Ба вачде решаи сунбул давндӣ,
 Ки мавҷи об бар худ хат кашидӣ.
 Ба ҷои сурма шӯри хандан гул
 Фикандӣ соя бар овози булбул.
 Зи васфи наргисистон дам задан нест,
 Ба рӯи ин ҷароғон дам задан нест.
 Нигаҳ то партаваш дар бар гирифтӣ,
 Чу тори шамъ мижгон даргиритӣ.
 Зи шӯҳҳои шабнам ҷида яксар
 Нигинҳои гуҳар бар хотами зар.
 Саропо маҷмаи зарринкулоҳон,
 Хучуми нози истиғнонигоҳон.
 Зи товусони раъно гоҳи парвоз
 Бихиште бар ҳаво буд ошёнсоз.
 Хироманда тазарвонаш ба маҳтоб
 Чу мавҷи рағғани гул бар сари об.
 Фаёз ҷун сатҳи обе мавҷ бар дӯш,
 Зи тавқи кумриён яксар зирехпӯш.
 Насим аз мавҷи сунбул ришта бар по,
 Саҳар аз шабнами гул бодапаймо.
 Ҷунон товуси саҳнаш маст мегашт,
 Ки ҳар болаш қадаҳ дар даст мегашт.
 Ба он мастӣ парафшон булбули маст,
 Ки парвози худаи мебурд аз даст.
 Ба ранге кумри он ҷо сархуши мул,
 Ки кукуяш кашидӣ то ба қулқул.

Зиҳй сомони ҳусни бениёзй,
Хушо кайфияти чоми маҷозй.
Зи гул то гунча як минои саршор
Зи доман то гиребон як чунунзор.
Хучуми нашъа сомони давомаш,
Зи софу дурди саҳбо субҳу шомаш.
Дару девори он кайфиятэхром
Зиёратгоҳи мастй чун лаби қом.
Бихишти иттифоқи орзӯҳо,
Фарангистони ҳусни рангу бўҳо.

ДАР СИФАТИ ГУЛҲОИ БОҒ

Гулаш бўи фусуне бар забон дошт,
Хамӯшибулбуле арзи фиғон дошт,
Қ-аз ин ҷо коми дил нагрифта маштоб,
Баҳори зиндагӣ муфт аст, дарёб.
Тароват шав, ба рӯи сабза биниш,
Зи пешонӣ гирех бикшову гул чин.
Мазан дар кулбаи ҷамъият оташ,
Ба пои гул даме чун соя вокаш.
Хати ҳайратсаводи сунбулистон
Кушуда номан асрори ирфон,
Қи бар ошуфтагӣ зан, қор ин аст,
Парешон бош, зулфи ёр ин аст.
Хами ҳар шоҳи гул мизроби ин ҷанг,
Қи эй ғафлатнавои сози найранг,
Нафасро ҳарзатои ваҳм мапсанд,
Замоне гунча шав, дил дар гирех банд.
Хавас то бол мезад дар баҳораш,
Паёме мешунид аз лолазораш,
Қи меҳоҳад тааммул сайри ин боғ,
жигар фарш аст, гар бинишнӣ, эй доғ.
Ба азми шӯҳии гардункамандӣ
Навоя дошт аз нахлаш баландӣ,

Ки гар максудат озодине, боре
 Чу сарв аз худ бурун о нолаворе.
 Нишеман нотиқи ин байти холи,
 Ки эй саргаштан роҳатхаёли,
 Мағӯ, сарманзили обу гил аст ин,
 Нафасворе тааммул кун, дил аст ин.
 Лаби чӯ хандарези тарзабонӣ,
 Ки эй бисмилсиршти парфишонӣ,
 Чӣ лозим ҳар тараф чун акс частан?
 Дар ин онна бояд нақш бастан.
 Нами обе ба рӯи гафлат афшон,
 Ғуборат ҳарзапарвоз аст, биншон.
 Ғараз, ҳар мушти ҳоки он чаманзор
 Ба домангирии дил дошт сад хор.
 Ба ҳар ранге ки шуд наззора монл,
 Диле дарёфт бо доге муқобил.
 Ба ҳар бӯе ки кард андеша оҳанг,
 Чу гул чоке ба чайби хӯш зад чанг.
 Даме бар мавҷи ранги гул танидем.
 Даме дар нолаи булбул тзпидем.
 Зи чоки дил тараф будем бо гул,
 Зи бетобӣ ҳарифи тоби сунбул.
 Назар то ранг бинад, боғ мегашт,
 Нафас то лола гӯяд, доғ мегашт.

ДАР СИФАТИ СУМАН

Дар он ҳолат, ки шавқи шӯълапарвард
 Зи ҳар барг интихоби доғ мекард,
 Тапиш бар оташи дил реҳт уде,
 Хаво з-он сунбулистон кард дуде.
 Самуме зад зи чайби беҳудӣ барқ,
 Чаманро кард дар бӯи чигар ғарқ.
 Тааммул решаи андеша бигсехт,
 Ки ин тӯфони оташ аз кучо реҳт?

Тараддуд чодан таҳқиқ паймуд,
 Ба оташхонае пай бурд аз он дуд.
 Қиёматгулбуне дар дида ҷо кард,
 Қи хайрат чайби худдорӣ кабо кард.
 Ниғаҳ боли тамизаш то кунад соз,
 Ба хайрат ошён мебаст парвоз.
 Ниҳоле, к-аз ҳучуми шӯълаи дард
 Тамошояш ниғаҳро доғ мекард,
 Ба яктой аламқаш²⁴ нахли фардаш,
 Вале сад наргисистон ранги зардаш,
 Шароролудан гулгашти оташ,
 Шиқаства бар сари худ ташти оташ,
 Ҷароғи хайрати он анҷуман буд.
 Ба сурат доғу дар маъно суман буд.
 Чу нахли коғазӣ оташгирифта
 Шарар домони ҳар баргаш гирифта.
 Агар дар сояаш шабнам нишастӣ,
 Ба фарёди сипанд аз ҷой ҷастӣ.
 Ба бўяш гар нәсима гашт тавъам,
 Чу охи яъс оташ зад ба олам.
 Хазон перояи ҳусни баҳораш,
 Шиқасти ранг хирман дар канолаш.
 Чу аҳгар лӯъбате аз по нишаста,
 Вале дар сояи ранги шиқаства.
 Ба ранге аз ниҳолаш дард мерехт,
 Қи ранги сояаш ҳам зард мерехт.
 Зи навмедӣ чу ашки дидан шамъ,
 Шиқасти рангҳо дар пои ӯ ҷамъ.
 Сабақ тақрири авроқи хазонӣ
 Рақам тақрири ранги заъфаронӣ.
 Зари комилъиёри бўтан дард.
 Чу нури шамъ аз сар то кадам зард.
 Зи ҳар баргаш чу ранги аҷзтақрир
 Шиқаства нолае мекард таъмир,
 Қи эй улфатнигоҳон, хайри мақдам,
 Баҳори умратон хуш боду хуррам.

Нигохи чилвафаҳмони гулу мул
 Мабодо гунчан боғи тағофул.
 Тамошон чаман кардед бо ҳам
 Агар бошад димоге, сайри мо ҳам,
 Қи шавки бедилон улфаттақозост,
 Ба гулшан шӯҳии гулхан тамошост.
 Харифонро фусуни ошноӣ
 Рабуд аз худ ба ҷазби каҳрабой,
 Хама забти инон аз даст доданд,
 Ба ранги соя дар пояш фитоданд.
 Мағӯ, хуси ин қадар найранг дорад,
 Чунун ошиқон ҳам ранг дорад.
 Баҳору сад ҳино тасхир дар ҷанг,
 Хазон дил мебарад, аммо ба ин ранг.
 Хавас девонаи такрор гардид,
 Таманно масти истифсор²⁵ гардид,
 Қи эй улфаткаманди дилшиқоре,
 Самандарбулбули оташбаҳоре,
 Зи нақшат ранг мебозад тасаввур,
 Ба фикрат нола мегардад таҳайюр,
 Нигаҳ парвона шуд, охир чӣ шамъӣ,
 Қи аҷзоят парешон асту чамъӣ?
 Гар аз ҷинси гулӣ, ку рангхоят?
 В-агар шамъӣ, ба гил чун рафт поят?
 Ба қадри якшараризҳор бихрӯш,
 Қи даргирад зи номат пунба дар гӯш.
 Чу ин ҳарф аз забони шавк болид,
 Зи ҳар баргаш диле гул карду нолид,
 Қи аз найранги тимсолам мапурсед.
 Қиёмат мекунам, ҳолам мапурсед.
 Хама доғам, зи пову сар чӣ гӯям?
 Қафе хокистарам, дигар чӣ гӯям?
 Надонам, суратам ё маънии дард?
 Гули зардам, гули зардам, гули зард.
 Агар завқи шунидан хун нагардад,
 Тапидан мочарое дарнавардад,

Шарори саргузаштам шӯълаҳез аст,
Ғубори дашти савдо барқрез аст.
Инони хӯш нағзоред аз даст,
Ки дар афсонаи ман соғаре хаст.

ДАР СҶХТАГИИ СУМАН

Казо рӯзе ки дар бунёди имкон
Зи шӯри лолаву гул рехт тӯфон,
Баҳори бенишонӣ чӯш бардошт,
Хумистони азал сарпӯш бардошт,
Зи ҳар ранге ба ранге чилвагар шуд,
Зи ҳар бӯе ба бӯе пардадар шуд,
Маро ҳам рангу бӯи дилбарӣ дод,
Ба раъноён гулшан ҳамсарӣ дод.
Баҳоролудан рангинадоӣ
Қашидам сар зи чайби дилрабӣ.
Гули рангеву сад гулшан тамошо,
Майи бӯеву сад майхона саҳбо.
Зи ҳар баргам ҳазор ойна дар пеш,
Вале ман беҳабар аз чилван хеш.
Гиребони мижа то пора кардам,
Ба ҳубони чаман наззора кардам.
Нагардидам зи ҳусни худ хабардор,
Ба ишқи дигарон гаштам гирифтор.
Чукуи аз мағзи шавқам сар бадар кард,
Ҷаҳонеро зи савдоям хабар кард.
Чу шамъам сӯхтан дар гардан афтод,
Нигаҳ чун оташам дар хирман афтод.
Ба ҳар ҷо сунбуле тарҳи шикан рехт,
Гирех дар риштаҳои кори ман рехт.
Ба ҳар ҷо лолае рангинадо шуд,
Ба ман оташ заду доғешино шуд.
Гуле дар ҳар кучо тухми адо кошт,
Маро хун карду ранги ноз бардошт.

Хама гар шабнаме бӯи нумӯ ёфт,
 Зи чашмам бурд ашуку обрӯ ёфт.
 Ба ин рангам зи бас тороч карданд,
 Ба рангам ҳамчу бӯ мӯхтоҷ карданд.
 Харифи ишқ тарҳи бозӣ андохт,
 Бизоъат ранг буд, оннаам бохт.
 Турунчи боғи савдо мешикастам,
 Шудам навмеду сафро накш бастам.
 Дам аз улфат задам, рангам дигар шуд,
 Шарар гуфтам, саропоям шарар шуд.
 Чунуни ишқ ҳар ҷо оташ афрӯхт,
 Чаҳон рангинтар аз аҳволи ман сӯхт.
 Ҳақиқат сад чаҳон найранг дорад,
 Ба ҳар созе ҳазор оҳанг дорад.
 Ба як ҷо аз тағофул партав андохт,
 Ба он нозе, ки худро низ нашнохт.
 Шуд аз ҷои дигар наззораоҳанг,
 Ба ҳар ранге зад аз бетоқатӣ чанг.
 Зи дигар ҷо ба ранги шавқ ҷӯшид,
 Таҳайюр кисвати онна пӯшид.
 Қадаҳ лабрезӣ шӯҳӣ кард, хун рехт.
 Саре бар санг зад, шӯри чунун рехт.
 Худоро гашт хусне,

чилвагар шуд.

Гузашт аз ҳеш, ишқи беҳабар шуд.
 Худорой ҳамон тамҳиди ноз аст,
 Зи худ гофил гузаштанхо инъз аст.
 Нигоҳам он сӯи худ карда парвоз,
 Ки монд оннаам маҳруми пардоз.
 Агар бар ҳеш чашмам боз мешуд,
 Саропоям тилисии ноз мешуд.
 Кунун бо сӯхтан мебоядам сохт,
 Сазои он,

ки қадри ҳеш нашнохт.

Ба чурми имтиёзи ғайр доғам,
 В-агарна ман ҳам аз ҳубони боғам.

ТАРКИ АНДЕШАИ ИХТИЕР

Биде, Бедил, ки инқат инфиёл аст,
Муҳаббат низ дар ваҳдат вубол аст.
Дуй меҳоҳад ин даъвӣ, ҳазар кун,
Адам бошу матолиб мухтасар кун.
Зи ҳастӣ ҳар чӣ андешӣ, фузулист,
Саранҷоми фузулӣ ноқабулист.
Қасе з-ин шугли навмедӣ чӣ варзад?
Ки чиданҳо ба барчидан наярзад.
Ғубори худ ба домони адам зан,
Ки меғӯяд ҷамол: онна бишкан,
Сари он турра гар хохӣ кушудан,
Ҳазар кун аз ҳаёли шона будан.
Дуй бар софини он ҷилва ранг аст,
«Туй» дар олами «ман» саҳт нанг аст.
Манумон ту ҳарфи шахси яқтост,
Забони мавҷҳо дар коми дарёст.
Ба ҷандин мавҷ яқтонист дар ҷӯш,
Дуй ғамидане дорад, ки хомӯш.
Дуй ҳарф асту мо тимсоли ҳарфем,
Ки дар сад матлаби ноёб сарфем.
Дар ин тимсолҳо шахсест мавҷуд,
Ки сад тимсол пайдо карду нанмуд.
Либоси ҷилва беруи аз қиёс аст,
Ду олам шӯҳии рангу либос аст.
Қасе, к-ошӯби ҳусни мовуман дид,
Ҳамон Юсуф зи бӯи пирахан дид.
Таҷаддуд қисвати шони вучуд аст,
Ҳамин аст, он чӣ сомони намуд аст.
Ҷаман берангу мо рангошноем,
Ҷаҳон хомӯшу мо масти навоем.
Дар ин гулшан ҳазорон ранг болид,
Аз ин қонун ҳазор оҳанг болид.
Нигоҳе, то чӣ шуд он олами ранг?
Тамизе, то чӣ буд он ҷумла оҳанг?

Хама дар хилвати беранг рафтанд,
 Хама дар сози беоҳанг рафтанд.
 Агар мардӣ, яке з-он ранг бинмо,
 Ниқобе з-он ҳама оҳанг бикшо.
 На берангист, эй эиндонии ранг,
 На беоҳангӣ аст, эй ғафлатоҳанг.
 Насиме з-он чамаи гарми ҳавас шуд,
 Ба боғи мо гузар карду нафас шуд.
 Хаёле з-он навоҳо шӯхӣ ангехт,
 Фиғон гашту ба рӯи сози мо рехт.
 Тақупӯи нафас то дорад иқбол,
 Баҳореву ҳазоне мезанад бол.
 Нафас оҳанги бетакрор дорад,
 Тачаддуд з-ин наво бисёр дорад.
 Ба сомон аст бе сози тараддуд
 Ба ҳар миҷгон задан чандин тачаддуд.
 Баҳореву ҳазоне нест манзур,
 Сухан паймонае дорад, ки баршӯр.
 Ман ин ҷо дар сухан бенхтиёрам,
 Нафассармоям, ин аст қорам.
 Вале то дам занам, созам ҳамӯшист,
 В-агар хомӯш гардам, нолаҷӯшист.
 Варақгардоние дорад ҳаёлам,
 Ки ман ҳам гар кунам такрор, лолам.
 Қитоби қилва такрораш муҳол аст,
 Тасаввур беҳабар, фурсат ҳаёл аст.
 Нафас то бол зад, матлаб саромад,
 Гуле рафту баҳоре дигар омад.
 Нашуд фурсат дар ки вайрона пайдо,
 В-агарна дил чиҳо мекард иншо.
 Тааммулҳо агар мондӣ ба як ҳол,
 Намегардид ранги ман ба сад сол.
 Қами ман беши ҳар бисъёр мебуд,
 Хати ман арзи сад тӯмор мебуд.
 Гар аз барги ҳазоне менавиштам,
 Ҷу ранги худ ҷаҳоне менавиштам.

Ба ҳар камфурсатӣ дар боғи найранг
 Паре афшондаам боре ба ин ранг.
 Ба ваҳшат ёфтам мушти ғуборе,
 Ки додам арзи таъмири баҳоре.
 Зи ранги рафтаи худ ёд кардам,
 Ки ин фасли ҳазон бунёд кардам.
 Бихамдиллах, сару баргам дуй нест,
 «Ман»-и ман сурати акси туй нест.
 Чаман нақши пари парвози ман буд,
 Ҳазон шӯри шикасти сози ман буд.
 Баҳоре аз канори хеш чидам,
 Ҳазон ҳам дар ғубори хеш дидам.
 Даме бар худ назар кардам, чаман шуд,
 Тағофул зад дил, он шӯҳӣ кӯҳан шуд.
 Ғуборе аз тапишҳои дилам буд,
 Чӣ гул? Ку ранг? Хуни бисмилам буд.
 Намедонам, баҳорам ё ҳазонам?
 Ба ҳар ранге, ки хоҳӣ, гулфишонам.

ТАРҒИБИ ХОМУШӢ

Биё, эй булбули махруминоҳанг,²⁶
 Бизан аз хомӯшӣ мизроб бар чанг,
 Ки меноливу кас маҳрамнаво нест,
 Ба ҳарфат ҳеҷ ғӯше ошно нест.
 Зи тамкини ғинои ваҳдат аст ин,
 Ки ғӯши оламеро карда сангин.
 Ту ҳам бо нолаи мурғони дигар
 Надорӣ он қадар тарфе, муқаррар.
 Киёс аз хеш кун аҳволи олам,
 Зи худ берун мадон тимсоли олам.
 Басе нолидӣ аз найранги аҳвол,
 Кунун хомӯш шаву дар пеши худ нол.
 Тазаллум то кай? Ин ҷо додрас нест,
 Ба ғайр аз хомӯшӣ фарёдрас нест.

Бас аст, ин нолаҳо ҳам имтиҳон буд,
Нафас якчанд муштоқи ғиғон буд.
Тараб хохӣ, даме забти нафас кун,
Забонро булбули роҳатқафас кун.
Сухан то ҳаст, осонш муҳол аст
Ҳақиқат метапад, то қилуқол аст.
Ба сад лаб боядат ҳомӯш нишастан,
Зи шоху барг нақши тухм бастан.

ИШОРАТ

Шабе саргарми ибрат шуд нигоҳам,
Ба базми ҳомушон доданд роҳам,
Зи шамъе кушта дуде буд барҷо,
Ба арбоби назар мекард имо,
Қи бе қатъи нафас эмин шудан нест,
В-агарна ҳомушӣ ҳам бесухан нест.

ХОТИМА

Ҳаётаҳрир килки аҷзфарсуд
Аракрез аст дар нишон мақсуд,
Қи ман ҳар чанд дарён камолам,
Ба шӯҳихо ҷабини инфигъолам.
Намеболам, ки созам аҷзқӯшист,
Наменеолам, ки оҳангам ҳамӯшист.
Ба завқи сояи дасте ҳалокам,
Ғуборам, то ки бардорад зи хокам.
Асон ман дар ин гулгашти мақсуд
Насими файзи Шукрудлоҳхон буд.
В-агарна ман кучо, ку парфишонӣ?
Сиришке будам, он ҳам бе равонӣ.
Дар ин гулшан хироме дошт килкаш,
Қи пайвастам мани бедил ба силкаш.

Каломаш гашт сармашки хаёлам,
Аз он сарчашма чӯшид ин зулолам.
Ду рӯзе дар паси зону нишастам,
Хаёлро баҳоре нақш бастам.
Ба юмнаш охир ин мактуби манзум
Ба «Тури маърифат» гардид мавсум.
Зиҳи сарчашмаи ғайзи илоҳӣ,
Ки-серобам аз он чандон, ки хоҳӣ.
Агар лафз аст, аз ӯ парвоз дорад,
В-агар маънӣ, ба таъъаш ноз дорад.
Зи ташбеҳаш иборат гулшаноҳанг,
Зи танзеҳаш маъонӣ хусни беранг.
Чу маънӣ фикри ӯ шомил ба ҳар лафз,
Аз ӯ лабрез, агар маънӣ в-агар лафз.
Саъодат ғавҳари ганҷинаи ӯ,
Сиёдат сурати оинаи ӯ.
Мурувват ранги гулзори сифоташ,
Футувват ҷавҳари шамшерӣ зоташ.
Қафаш арзи сахоро дастгоҳе,
Нингоҳаш фарқи ҳимматро кулоҳе.
Адаб вазъе, ки маҳви пайкари ӯст,
Хаё обе, ки вақфи ғавҳари ӯст.
Қамолоташ чӣ сон як-як шуморам?
Забони мавҷи дарё ҳам надорам.
Тасаннӯъро чӣ дахлу ку тасарруф?
Ҳақиқат месароям, бе тақаллуф.
Ба мазмуни қамоли ӯ назар кун,
Чу ғаҳмидӣ, иборат муҳтасар кун,
Ки ҳар кас лаб ба номаш ошно кард,
Хуқуқи неъматӣ эзмд адо кард.²⁷
Сухан беҳост дар васфаш равон аст,
Чӣ сози дил? Муҳаббат парфишон аст.
Баҳори лафз вақфи мидхаташ бод,
Гули маънӣ нисори фитраташ бод.

ТАВЗЕҲОТ ВА ШАРҲИ ЛУҒОТ

Тилисми Ҳайрат

¹ Чунон ки аз мактуби Бедил «Ба Оқилхон, дар шукри ахлоки Шукруллоҳхон» маълум мегардад, унвонҳои бахшҳои ҷудогонаи «Тилисми ҳайрат»-ро яке аз дӯстони Бедил; шоир ва ғозили намоӣи аср Шукруллоҳхони Хофӣ (вафоташ 1696), ки Хоксор таҳаллус дошт, таълиф намудааст. Мақсад аз ин унвонгузорӣ он будааст, ки дарки матолиби асар ба осонӣ даст диҳад. Ба ифодаи худ Бедил, «ҳар гоҳ ингоҳи маънипаноҳ майли мутолаъа фармояд, бе тааммул ниқоб аз рӯи маънӣ кушояд». Илова бар ин, тавре ки аз номан мазкур бармеояд, Шукруллоҳхон ҳулосаи маснавиро низ аз нав ба риштаи таҳрир кашида будааст.

² Баҳт — софу пок ва беолоиш.

³ Ҳазиз — пастӣ ва нишеб, нуктаи муқобили авҷ.

⁴ *Итлоқу тақйид* — раҳой ва дар қайд будан.

⁵ «Қиш» — ситан амр аст баъ маънои «шав», «пайдо шав».

Ишорат аст ба ояти 82 суран «Ёсин», ки омадааст: «Чуз ин нест ҳукми худо, ин аст, ки чун бихоҳад офаридаи ҷизро, гӯяд барон ӯ: мавҷуд шав, Пас мавҷуд мешавад» (36, 82). Ҳар ҷо ки иборан «кофу нун» бошад, мурод ҳамин калима аст.

⁶ Ин мисраъ аз «Гулшани роз»-и Маҳмуди Шабустарист.

⁷ *Ҳуваллоҳ* — киноя аз худо.

⁸ Ҳарфи «ним» ва калимаи «яке» ба ҳисоби абҷад ба ҳам баробаранд.

⁹ *Ҳузӯ* — мутеъӣ, итоъаткорӣ, ба хидмат омода будан.

¹⁰ Калимаи «ғанҷ» ва таъбири «олами ғайб» моддаҳои таъри-

ханд, ки ба ҳисоби абҷад ба ададҳои 73 ва 1153 баробар мебошанд. Дар сурати беруи овардани «ганҷ» (73) аз «солаи ғайб» (1153) адади 1080 боқӣ мемонад, ки соли таълифи асар аст. Дар рисолаи устод Айний «Мирзо Абдулқодирӣ Бедил» (Сталинобод—1954, сах. 72) аз ин таърих санан 1079 бароварда шудааст, ки саҳеҳ нест. Устод Айний дар асоси мисраъи «Сари андеша то дуздид дар ҷайб» аз калиман «андеша» сари он, яъне ҳарфи «алиф»-ро, ки як аст, кам намуда, онро низ ба ҳисоби таърих овардааст. Яъне аз адади 1153 илова бар адади 73 адади якро низ хориҷ намудааст. Вале дар ин ҷо мисраъи «Сари андеша то дуздид дар ҷайб» ба маънои ба фикру андеша фуру рафтан аст. Шоир гуфта-нист, ки акли замонӣб, ки барои дарёфтани таърихи назми асар бетоб буд, дар натиҷаи ба фикру андеша фуру рафтан, ба мақсад ноил гардид.

¹¹ Ахлот — ҷамъи хилт, ки иборатанд аз хун, саффо, савдо ва балғам.

¹² Ҳисм — қадъа, паногоҳ.

¹³ Бухур — дуде ки аз сӯхтани чизҳои хушбӯй ҳосил мешавад.

¹⁴ Саҳа (бо сод ва ҳ-и ҳуттӣ) хушёрӣ, бедорӣ.

¹⁵ Наср — парешонӣ ва парокандагӣ.

¹⁶ Ҳирз — паногоҳ ва ҷои устувор. Дар ин ҷо ба маънои тӯмор ва бозӯбанд аст.

¹⁷ Муфрит — ифрот, чизи аз ҳад зиёд.

¹⁸ Шамъи Тур — тибқи ривоят, оташе ки бар кӯхи Тур ба Мусо зоҳир шуд ва кӯҳ аз он оташ пора-пора гардид.

¹⁹ Ҳизлон — дармондагӣ, бозмондагӣ, бебаҳрагӣ, бечорагӣ.

²⁰ Афзоҳ — ҷамъи фӯҳ-дахон. Дар ин ҷо ба маънои шӯҳрат ва овоза аст.

²¹ Амал (бо алиф) — умеду орзу.

²² Итисол — ҷузъат кардан, пайравӣ кардан аз тариқа ё амре.

²³ Истисол — решақан кардан, nobуд сохтан.

²⁴ Музамман — ғоридшуда, дар зимни чизе буда.

²⁵ Алвон — дар ин ҷо ба маънои дӯкон аст.

²⁶ Ёс — яъс, ноумедӣ.

²⁷ *Изтирор* — бечорагӣ, дармондагӣ.

²⁸ *Раҷо* — умед.

²⁹ *Татъир* — маломат ва сарзаниш кардан, танбеҳ додан.

³⁰ *Лаъборзӯ* — бозидӯст. Яъне замони гафлати баччагӣ ва муштоқи бозихон тифлона будан гузаштааст.

³¹ *Гулазмин* — ба маънии қитъаи хуби замин.

³² *Қашидан* — ба маънои ҷазб кардан.

³³ *Судан* — молидан, расонидан. Дар мисраъи дуввум «суд» ба маънии сула шуд, аз байн рафт.

³⁴ *Ваҳитасвид* — бо ваҳм навишташуда, навиштае ки мазмунаш аз ваҳм иборат аст.

³⁵ *Иғмоз* — тағофул кардан, кореро нодида гирифтан, худро ба нодонӣ задан.

³⁶ *Мунқазӣ шудан* — сипарӣ шудан, гузаштан.

³⁷ *Хидоятмуктазӣ шудан* — хидоятчӯ шудан, толиби хидоят гардидан.

³⁸ *Хок бар лаб молидан* — киноя аз ғаниҳон доштани ҷизе.

³⁹ *Нимрух* — акс ё тасвири ки нисфи суратро нишон медиҳад, профиль.

⁴⁰ *Биайниҳ* — айни ҳамон ҷиз, худӣ худаш.

⁴¹ *Талоқӣ* — мулоқот, дучор шудан, рӯ ба рӯ шудан.

⁴² *Мосиво* — ба ғайри он, ҷуз он. Дар ин ҷо ба маънои олоғӣ ва нопокӣ аст.

⁴³ *Шурта* — боди шурта, боди мувофиқ, ки барои ҳаракати киштӣ мусоидат менамояд.

⁴⁴ *Тафаҳҳус* — тафтиш кардан, ҷустуҷӯ кардан, кофтуков кардан.

⁴⁵ *Сиёҳӣ* — дар ин ҷо ба маънои сиёҳӣ эер кардан аст.

⁴⁶ *Амал (бо алиф)* — умеду орзу.

⁴⁷ *Шамъи Айман* — тибқи ривоят, равшание, ки дар водии Айман ба Мусои пайгамбар зоҳир шуда буд.

⁴⁸ *Байнуссутур* — навиштае ки байни сатрҳои китоб ҷойгир аст.

⁴⁹ *Пай шудан* — ба маънои бурида шудан, катъ шудан, аз рафтор мондан.

⁵⁰ *Шуюн* — ҷамъи шон.

⁵¹ *Тури дидор* — киноя аз Тури Сино.

⁵² *Тири рӯй* — тири филизӣ.

⁵³ *Тарф бастан* — ба маънои баробарӣ кардан, истодагарӣ на-мудан.

⁵⁴ *Алам (бо алиф)* — дарду ранҷ, азобу укубат.

⁵⁵ *Алам* — инг. ба моддан № 54.

⁵⁶ *Хамин* — ба маънои акнун, инак.

⁵⁷ *Мавзӯ* — возех, равшан.

⁵⁸ *Раҳ задан* — ба маънои садо баровардан, ҷавоб додан, ба гуфтор омадан.

⁵⁹ *Тӯймавҷуд* — тӯ-дохил, қабат; тӯймавҷуд-мавҷуде, ки дар дохил аст, қизи пинҳон.

⁶⁰ *Таяққун* — боварӣ, яқин кардан.

⁶¹ *Райб* — шак, гумон.

⁶² *Итлоқу тақйид* — инг. ба моддан № 4.

⁶³ *Музмаҳил* — несту нобуд, нопадид.

⁶⁴ *Ғайрат* — яъне, ғайри ту.

⁶⁵ *Хирбо* — қонварест шабеҳи калтақалос, ки дар офтоб тағйи-ри ранг медиҳад. Бо номҳои буқаламун, офтобпараст ва сусмори ҳафтранг ҳам маъруф аст.

⁶⁶ Ишора аст ба достони ошноӣ бо фил. Ин қиссаи машҳур дар китобхое чун «Муқобисот»-и Абӯҳайёни Тавҳидӣ (923—1010), «Эҳё-ул-улам-ад-дин» ва «Қиммӣ Саъодат»-и имом Муҳаммади Ғаззоли (1058—1111), «Ҳадика»-и Санони Ғазнавӣ (1079—1140) «Маснавӣ»-и Маълавии Румӣ (1207—1274) дар таҳрирҳои гуно-гун дарҷ гардидааст. Чунончи, дар «Қиммӣ саъодат» дар ин су-рат омадааст: «Бештар хилоф дар миёни халқ чунин аст, ки ҳар яке аз ваҷҳе рост гуфта бошад, Валекин баъзе бинанд ва пин-доранд, ки ҳама дидаанд. Ва мисоли эшон чун гурӯҳи нобино бу-вад, ки бишнавад, ки дар шаҳри эшон пил омадааст. Биравад, то онро бишиносанд. Пас пиндоранд, ки вайро ба даст тавонанд шинохт. Даст бирасонанд ва ба даст бипармосанд. Якеро даст ба гӯш ояд ва якеро бар пой ва якеро бар дандон. Ва чун ба дигар нобиноён расанд ва васфи он аз эшон пурсанд, он ки даст бар пой ниҳода буд, гӯяд: пил монанди сутун аст ва он ки бар дандон ниҳода, гӯяд: монанди амудест ва он, ки бар гӯш ниҳода, гӯяд:

монанди гилемест. Он хама рост гӯянд аз вачҳе ва ҳам хато кардаанд аз он вачҳ, ки пиндоранд, ҷумла пилро дарёфтанд».

⁶⁷ *Мудғам* — дарҷгардия, воридшуда, пайваста.

⁶⁸ *Роҳат* — роҳи ту.

Муҳити Аъзам

¹ «*Ва лақаб каррамно банӣ Одама*» — ва (ҳаройнна) бузург сохтеи фарзанди Одамо. Ишора аст ба ояти 70 сураи «Банӣ Исроил» (17, 70).

² «*Нафахту фиҳи мин руҳӣ*» — ва бидамам дар вай аз руҳи худ. Ишора аст ба ояти 29 сураи «Ҳичр» (15, 29). Ин маънӣ дар ояти 72 сураи «Сод» низ омадааст (38, 72).

³ *Мавлавӣ* — Мавлавӣ Ҷалолуддини Румӣ (1207—1274).

⁴ *Аттор* — Фаридуddин Аттори Нишопурӣ (1148—1220).

⁵ *Ҳилолӣ* — Бадриддини Ҳилолӣ (вафоташ 1529).

⁶ *Зуллолӣ* — Ҳаким Зуллолин Хонсорӣ (вафоташ 1622).

⁷ «*Солиқ*» ба ду маъност — ба маънии пайрави тариқаи та-саввуф ва ишора ба яке аз ду шоири маъруфи солиқтаҳаллус — Солиқи Яздӣ ва Солиқи Қазвинӣ, ки ҳарду дар қарни XVII ме-зистаанд.

⁸ «*Толиб*» низ ба ду маъност — ҷӯянда ва ишора ба шоири маъруф Толиби Омулӣ (1680—1627).

⁹ «*Сомит*» ба маънои гунг ва ишора ба шоири мумтози асри XVII Ҳоҷӣ муҳаммадсодиқи Сомит.

¹⁰ «*Шайдо*» ба маънои девона ва ишора ба Муҳаммадориф Шайдон Ҳиндӣ (вафоташ — 1670).

¹¹ «*Салим*» ба маънои расову бенуқсон ва ишора ба шоири намоён Мирзо Муҳаммадқули Салим (вафоташ 1647).

¹² «*Сониб*» ба маънои рости бехато ва ишора ба шоири маъ-руф Мирзо Муҳаммадали Сониб (1603—1677).

¹³ *Навъӣ* — Навъии Ҳабушонӣ (1562—1611) шоири намоён, муаллифи девони ашъор, маснавии «Сӯзу гудоз» ва маснавии ди-ғаре дар жанри соқинома.

¹⁸ *Соли итмомро ба номаш мадди ғам* — Бино бар ин ишоран шоир, номи маснавӣ — «Муҳити аъзам» моддан таърихи таълифи асар аст, ки ба соли 1078 ҳиҷрӣ (1667—68 милодӣ) баробар мебошад. Дар баъзе нусхаҳои хаттӣ ва нашрҳои сангии кулӣёти шоир мисраъи чоруми рубоӣи мазкур дар шакли «Соли таърих аз биноиш «мадди ғам» аст. Тибқи ин вариант, моддан таърих иборан «мадди ғам» мебошад, ки ба адади 1084 баробар аст ва маснавӣ бояд дар соли 1084 ҳиҷрӣ (1673—74) таълиф шуда бошад. Дар хусуси таърихи таълифи ин асар фикри дигаре низ вучуд дорад ва ин фикр назари устод Айнист, ки таърихи эҷоди оғро 1092 ҳиҷрӣ муъайян кардааст. Устод Айни дар рисолаи худ «Мирзо Абдулқодир Бедил» (Сталинобод, 1954, сах. 73) навиштааст: «Аз рӯи таърихи муъаммой, ки муаллиф дар аввали ин асар қайд кардааст, таърихи таълифаш 1092 ҳиҷрӣ буда, ба 1681 милодӣ ба 37 солагии муаллиф рост меояд, ки ба аҳвали рӯҳияи ҳамонзамонаш мувофиқ аст». Тавре ки мебинем, устод Айни ба китъан таърих таълиф ишора карда бошад ҳам, аз кадом моддан таърих берун омадани санаи таълифро зикр накардааст. Нусхае, ки устод Айни истифода кардааст, нусхаи ҷопии наشري Сафдарии кулӣёти шоир аст ва чунон ки гуфтем, дар ин нашр моддан таърих иборан «мадди ғам» аст, ки ба адади 1084 баробар мебошад. Пас устод Айни санаи 1092-ро бо кадом далел таърихи таълифи асар ҳисобидааст? Ба назари мо, устод дар мавриди истихроҷи таърих илова бар таъбири «мадди ғам» иборан «рӯи ҳисоб» (Дарёфт дабири хирад аз рӯи ҳисоб), яъне ҳарфи «Х»-и «ҳисоб»-ро, ки адади ҳашт аст, низ ба эътибор гирифтааст. Дар ин ҳолат, аз таъбири ҳама «мадди ғам» (1084) ва «рӯи ҳисоб» (8), дар воқеъ, санаи 1092 берун меояд. Хотирнишон бояд намуд, ки дар бедилиносии тоҷик роҷеъ ба ин масъала асосан ақидаи устод Айни ҳукмфармо мебошад. Аммо тавре ки аз «Руқаъот»-и шоир бармеояд, таълифи маснавии «Муҳити аъзам» дар солҳои баъдтар, аниқтараш дар байни солҳои 1096—1099 (1685—1688 милодӣ) ба поён расидааст. Вале таърихи шурӯъ ба таълифи он, ғолибан, соли 1078 аст. Зеро дар нусхаҳои қадими маснавӣ, аз ҷумла дар қадимтарин нусхаи хаттӣ он, ки дар соли 1099 ҳиҷрӣ (1688 милодӣ) китобат шудаасту дар Архиви миллии Афғонистон маҳфуз аст, моддан таърих номи асар, яъне «муҳити аъзам» аст. Хулоса, Бедил ба таълифи ин

асари хеш дар соли 1078 шурӯъ намуда, дар байни солҳои 1096—1099 онро ба поён расонидааст. (Дар ин бора мурочиат шавад ба мақолаи муаллифи ин сатрҳо: Роҷеъ ба як нусхаи хаттии «Муҳити аъзам» — «Аҳбороти АФ РСС Тоҷикистон, серияи шарқшиносӣ, таърих, филология», 1990, № 2).

¹⁵ *Оризӣ* — гайри асли, чизи сохта.

¹⁶ «*Кун*» — ниг. ба тавзеҳи № 5 баҳши «Тилисми ҳайрат».

¹⁷ *Фурот* — номи дарёест дар Ироқ.

¹⁸ *Хас ба дандон гирифта* — киноя аз изҳори очизӣ ва нотаҷонӣ кардан.

¹⁹ *Сиёнат* — ҳифз намудан, нигоҳбонӣ кардан.

²⁰ *Лоямӯт* — ҷовид, намиранда.

²¹ Ишора ба ривоятест, ки гӯё шоҳи бутпараст Намруд ба мақсади сӯзонидани Иброҳим оташе афрӯхт. Вале ин оташ ба гулистон табдил ёфт ва Иброҳим ҷон ба саломат бурд.

²² *Нашид* — садо, овоз, салои суруд.

²³ *Қаби* — гӯсфанди нар; забех — сарбурида, бисмилшуда.

²⁴ *Ҳамим* — ифлос, ҳаром; тахур — софу покиза.

²⁵ *Айнулкамол* — чашмзаҳм, чашми бад, назаре, ки ба касе ё чизе зиён оварад.

²⁶ *Мувосо* — созиш, муросо, мадуро.

²⁷ *Таҳсили ҳосил* — кори беҳуда, исботи чизи исботшуда.

²⁸ «*Иннӣ аналлаҳ*» — (ҳаройина) ман ҳастам одлоҳ. Ишора аст ба ояти 14 сураи «Тоҳо» (20, 14).

²⁹ *Азми рағим (бо айну изғӣ)* — устухони пӯсида ва кӯҳна.

³⁰ «*Мозог*» — ишора аст ба ояти 17 сураи «Наҷм» — «Мозога-л-басару ва мотағо» — қач нашуд чашми пайғамбар ва аз ҳад нагузашт (53, 17). Яъне Муҳаммад дар шаби метроҷ хангоме, ки дар маҳалли қурб қарор дошт, магар ба ҳадафи асосӣ, ба чизи дигаре назар наҷфканд.

³¹ *Ҳудо* — ҳидоят, ростӣ, роҳи рост.

³² *Атиқ (бо айн)* — озод, вораства.

³³ «*Ху*» — хув, яъне, худо.

³⁴ *Пай шудан* — аз рафтор мондан.

³⁵ *Ғабӣ* — кундзехи, бефаҳм. Дар ин ҷо ба маънои бебаҳра аст.

³⁶ *Димоғ* — дар ин ҷо ба маънии такаббур ва гурур аст.
³⁷ *Коми дил дар қадам* — ба маънии мухайё ва наздик будани коми дил.

³⁸ *Аёл* — ба маънои мӯътадил аст.

³⁹ *Хунок* — хунок, дарди гулӯ, дифтерия.

⁴⁰ *Адолат* — эътидол, баробарӣ.

⁴¹ *«Лантаронӣ»* — ҳаргиз нахоҳӣ дид маро. Ишора аст ба ояти 143 суран «Аъроф». Мазмуни оят чунин аст: Ва чун омад Мусо ба ваъдагоҳи мо ва сухан гуфт бо вай парвардигораш, гуфт: эй парвардигори ман, бинмоӣ ба ман худро, то назар кунам ба сӯи ту. Гуфт (худо): ҳаргиз нахоҳӣ дид маро (7, 143).

⁴² *Сомон* — дар ин ҷо ба маънии муносиб аст.

⁴³ *Шугун* — фоли нек, оқибати нек, хосияти хуб.

⁴⁴ *Даст* — тарз, хел, тавр. Аз ин даст — аз ин гуна, аз ин кабил, аз ин хел, аз ин сон.

⁴⁵ *Фиръавн* — лақаби шоҳони Мисри Қадим. Аз ҷумла лақаби подшоҳе, ки дар замонҳои Мусо пайғамбар ҳукмронӣ мекард.

⁴⁶ *Ҳомон* — ном ё лақаби вазири Фиръавн.

⁴⁷ *Хулал ҷамъи хулал* — либос, ҷоман калон, ки баданро бипӯшонад.

⁴⁸ *Тамиз* — ба маънои дунст. Яъне кудурат балоест, ки аз дӯй бармехезад.

⁴⁹ *Амру Зайд* — номҳои шартӣ, ки дар грамматикаи забони арабӣ барои ифодаи фонетикӣ мафъулӣ ба қор мераванд. Дар ин ҷо ба маънои фалону чунон омадаанд.

⁵⁰ *Гул қардан* — ҳомӯш қардан.

⁵¹ *«Сақо раббуҳум»* — зоҳиран, ишора ба ояти 21 суран «Даҳр» аст. Вале дар Қуръон дар шакли «сақоҳум раббуҳум» омада, ки маънояш чунин аст: бинушонад эшонро парвардигори эшон шароби поккунандаи дил (76, 21).

⁵² *Барги пон* — барги як навъ дарахт аст, ки дар он чизҳои гуногунро печонида мехоянд. Истеъмоли он барои ҳазми таъом муфид аст.

⁵³ *Беоб* — беобрӯ.

⁵⁴ *Реша* — решаҳои пахта ё абрешим. Чунончи, либоси реша-реша.

⁵⁵ *Нисбат* — ба маънои бунёд, асос, насаб.

⁵⁶ *Ифрит* (бо айи) — махлуки зиншт, дев.

⁵⁷ *Аз им даст* — аз ин хел, аз ин қабил, аз ин сон.

⁵⁸ *Харза* — беҳуда, бемақсад.

⁵⁹ *Оташзан* — санги чаҳмоқ.

⁶⁰ *Пар* — пари коҳ, ночиз, ҳеч.

⁶¹ *Парра* — тарф, канора, доман.

⁶² *Барфурӯхт* — яъне барафрӯхт.

⁶³ *Печок* — печу ҳам, ҳалқа.

⁶⁴ *Дуъои қадаҳ* — дар «Ғиёс-ул-лугот» ба маънои номи дуъо ва дуъои борон омадааст.

⁶⁵ *Қутр* (бо итқӣ) — ба маъни канора, қарона.

⁶⁶ *Баҳор қардан* — гул қардан, пайдо шудан.

⁶⁷ *Чалӣ* — равшан, ошкор, возеҳ, маълум.

⁶⁸ *Хизр* — номи пайғамбар, ки ғӯё, мусоҳиби Мусо пайғамбар буда, оби ҳаёт нӯшида, умри ҷовидонӣ пайдо карда ва гоҳе-гоҳи гаштагонро ёри ва раҳнамоӣ мекардааст.

⁶⁹ *Хизр* — дар ин ҷо ба маънои сабза ва сабзазор аст.

⁷⁰ *Фароз* — ба маъни ба ҳам омадан, фароҳам шудан, ҷамъ шудан.

⁷¹ *Сӯфор* — чоки буни тир, ки ба зехи камон гузошта мешавад.

⁷² *Буридаст ин ҷо зи гул ноф ранг* — ба маъни нофи гулро ба ранг буридаанд. Яъне гулу ранг ҳамеша боҳаманд. Гул ҳамеша сабзу хуррам ва дорон рангу бўст.

⁷³ *Қаф* — кафк.

⁷⁴ *Инбиҳот* — ба маънои васеъ, паҳновар, фарох.

⁷⁵ *Ҳабт* — осебу зиён. *Ҳабти димоғ* — савдой, девонагӣ.

⁷⁶ *Чубба* — либоси болопӯши мардона.

⁷⁷ *Нисбат* — ба маънои асл, асос, бунёд, насаб.

⁷⁸ *Тарф бастан* — баҳра гирифтан, фоида бурдан.

⁷⁹ *Боязид* — Боязиди Бистомӣ (вафоташ 857).

⁸⁰ *Дам* — олати ҷармини анбоншакл, ки дар назди қурран оташи оҳангарӣ мегузоранд ва ба воситаи ҳаво додан аз он оташро шӯълавар месозанд. *Дам задан* — пуф қардани оташ бо дами оҳангарӣ.

⁸¹ *Дар хати арабӣ калимаҳои «риё» ва «зину» як хел навиш-*

та мешаванд. Тафовут танҳо дар миқдор ва ҷои нуқтаҳост.

⁸² *Тасҳиф* — хато кардан дар навиштан ва хондани калимае. Тағйир додани калима бо кам ё зиёд кардани нуқтаҳои он.

⁸³ *Конун* — асбоби мусиқӣ Салоҳ — ба маънии маслиҳат аст.

⁸⁴ Ки шуд «*қулла шайъин мин-ал-мои ҳайъ*» — ҳаман чизҳо аз об зиндаанд. Ишора аст ба ояти 30 сураи «Анбиё» — «*Ва қатъалю минал-мои қулла шайъин ҳайъин*» — ва офариде аз об ҳар чизи зиндари (21, 30).

⁸⁵ *Роҳ* (бо ҳ-и ҳуттӣ) — май, шароб.

⁸⁶ *Саморук* — занбуруғ, хорчак.

⁸⁷ *Баҳор доштам* — дар нашву нумӯ будан, афзоиш камудан.

⁸⁸ *Амал* (бо айн) — қору ғазолият.

⁸⁹ *Амал* (бо алиф) — орзуву ҳаёл.

⁹⁰ *Мақобеҳ* — ҷамъи мақбаҳа — қабехӣ, зиштӣ.

Маҳосин — хубӣ ва некӯӣ. *Маҳосинтарош* — худро хуб ва неку ҷонамуд кардан.

⁹¹ *Маҳосин* — дар ин ҷо ба маънои риш аст. *Масх* — дигаргун кардани шакли шамоил ва баргардондани он ба сурати зишттар. Масалан, ба маймун табдил ёфтани одам.

⁹² *Мӯи заҳор* — мӯи зерӣ ноф.

⁹³ *Адл* — эътидол, дар ҳолати миёна.

⁹⁴ *Тадҳину таъсир* — равшан моҳидан ва атр задан.

⁹⁵ *Заргарӣ* — яъне ҷанги заргарӣ, ҷанги сохта.

⁹⁶ *Қадҳ* — ҳачву мазаммат, таъна кардан.

⁹⁷ «*В-аш-шамс*» — ба маънии «қасам ба офтоб». Ишора аст ба ояти якуми сураи «Шамс» (91, 1); «*В-ал-лайл*» — қасам ба шаб. Ишора аст ба ояти якуми сурат «Лайл» 92, 1).

⁹⁸ *Шамъи Қалим* — равшание ки дар водии Айман ба Мусои Қалим зоҳир шуд ва аз он ҷоло омад, ки оллоҳ манам.

⁹⁹ «*Хаблулварид*» — рағи гардан, шохранг артерия. Дар ин ҷо ишора ба ояти 16 сураи «Қоф» аст. Ояти маъкур ин аст: «*Ва нахну лақрабу илайҳи мин ҳаблулвариди*» — Ва мо наздиктарем ба ода-мӣ аз рағи ҷои (50, 16).

¹⁰⁰ «*Кунту камз*» — будам хазинае. Ишораест ба ҳадиси пай-ғамбар — «*Кунту камзам махфийям*» — будам хазинае пинҳон.

- ¹⁰¹ Саҳархез чое ки дам мезананд — яъне ҳар ҷо, ки дам зананд, аз он ҷо саҳар мерӯнд, субҳ медамад.
- ¹⁰² Ба бинӣ хат кашидан — киноя аз очиз ва нотаъон мондан.
- ¹⁰³ Баҳр (бо ҳ-и ҳаввал) — барси, чихат.
- ¹⁰⁴ Лотақул — дам мазан, хомӯш бош.
- ¹⁰⁵ Бӯта — зарфе ки дар он тилло ва ё нуқра гудохта мешавад.
- ¹⁰⁶ Дар ин ҷо буридаст нофи тараб — яъне тараб дар ҳамин ҷо ба дунё омадааст.
- ¹⁰⁷ Сиёҳӣ — ба маънии сиёҳӣ зер кардан аст.
- ¹⁰⁸ Муриббаъасар — ба маънои таъсирбахштар; Чор «кул» — ишора ба чор суран Куръон, ки бо хитоби «кул» — «бигӯ» шуруъ мешаванд. Инҳо иборатанд аз сураҳои «Кофирун», «Ихлос», «Фалақ» ва «Нос» (Мардумон).
- ¹⁰⁹ Фарт — ифрот, аз ҳад знёд.
- ¹¹⁰ Чор такбир — мурод аз «чор такбир» салоти қаноза аст, ки чор такбир дорад. Яъне аз баҳри ҳарду ҷаҳон бигзар.
- ¹¹¹ Паҳлу додан — рӯҳбаланд кардан, шерак намудан, қонибнигоҳ доштан.
- ¹¹² Мусаллӣ — намозхон, намозгузор.
- ¹¹³ Тазааллум фурӯхтам — шикоят кардан, додхоҳӣ намудан.
- ¹¹⁴ Пуркорӣ — чолокӣ, ҳилаю найранг.
- ¹¹⁵ Ано (бо айн) — ранҷу машаққату хорӣ.
- ¹¹⁶ Зилулаҳ — сояи худо.
- ¹¹⁷ Пос — посбонӣ.
- ¹¹⁸ Чорҷом — чоргом, чорхез.
- ¹¹⁹ Пос — ба маънии таъзиму тақрим, пешвоз.
- ¹²⁰ Қувво — ҷамъи қувват.
- ¹²¹ Маҳшур — ҳамдам, ҳамроҳ, ҳамнишин.
- ¹²² Мамзӯҷ — омехта.
- ¹²³ Сад ақба — ба маънои сад мартаба.
- ¹²⁴ Сарбароҳ — фармонбардор, ба хидмат омода.
- ¹²⁵ Маъҳуд — қадим, кӯҳна, пешин.
- ¹²⁶ Офатасар — таъсирбахшанда ба офат, рафъҷунандан офат.
- ¹²⁷ Мисол — ба маънии ҳаёл.
- ¹²⁸ Муҳарраф — ғалат, таҳрифшуда.
- ¹²⁹ Мусаллас — саскунча.
- ¹³⁰ Уруқ (бо айн) — ҷамъи ирк — рағи бадан.

- 131 *Сарғушӣ* — гӯшақӣ кардан. Ба гӯши «қидгар оҳиста ган задан.
- 132 *Чалочил* — чамъи чулчул — ҳалқаҳои хурди гирди донра.
- 133 *Гард* — гардиш, ҳаракат.
- 134 *Балоҳат* — аблаҳӣ. Дият — хунбаҳо.
- 135 *Най ба ноҳун задан* — ба маънои таъзиб намудан, азобу шиқанча додан.
- 136 *Найем* — яъне, нестем.
- 137 *Парвари нола* — нолапарвар, парварандаи нола.
- 138 *Гумон* — ба маънои ҳаёл, хотир.
- 139 *Алам (бо айм)* — машхур.
- 140 *Ҳамин* — ба маънии танҳо, фақат.
- 141 *Дарзанеҳ* — суроҳкунанда, шиқофкунанда.
- 142 *Алам (бо айм)* — баланд.
- 143 *Амал (бо алиф)* — орзуву ҳавас.
- 144 *Алам (бо алиф)* — дарду алам, азобу укубат.
- 145 *Ба худ гар бунечад, гуҳар мешавад* — Маънии ин байт ва «Байти пешини чуни ас: агар умеди чамъият дорӣ, ба монанди мавҷ бош, мавҷ вақте ба гуҳар табдил мешавад, ки дар худ бунечад.
- 146 *Муъаммо шудан* — пӯшида шудан, баста шудан.
- 147 *Роҳат* — осудагӣ, осоиш, фароғат.
- 148 *Тавқ (бо итқӣ)* — ба маънои тоқат ва тавоноӣ.
- 149 *Мансур* — Мансури Ҳалҳоч (858—922) яқе аз саромадони тасаввуф.
- 150 *«Кум бишзнӣ»* — барҳез (зиёда шав) ба дастури ман, Маънази ин иқтибос маълум нашуд.
- 151 *Боязид* — Боязиди Бистомӣ (вафоташ — 857).
- 152 *Субҳонӣ* — илоҳӣ, раббонӣ.
- 153 *Қи аъдоди сӣ, гар шуморӣ, як аст* — адади «як» низ ба ҳисоби абҷад сӣ мешавад. Яъне «як» ва «сӣ» ба ҳам баробаранд.
- 154 *Мумассал* — намоёншуда, зоҳиршуда.
- 155 *Нуҳақ* — бонги хар.
- 156 *Забур* — номи китоби Довуд пайғамбар.
- 157 *Иқлимиё* — чирки тилло ва нуқра.
- 158 *Ғабӣ* — нодон, камхӯш, кундзех, беҳабар.

¹⁵⁹ *Хадс (бо син)* — фаҳму идрок, гуноҳ.

¹⁶⁰ *Аттор* — Фаридуddин Аттори Нишопурӣ (1145—1220).

¹⁶¹ *Саной* — Абулмачд Санонӣ Ғазнаӣ (1079—1140).

¹⁶² *Мавлавӣ* — Мавлавӣ Чалолуддини Румӣ (1207—1274).

¹⁶³ *Бод будан* — мавҷуд будан.

¹⁶⁴ *Билол* — Билол ибн Рибоҳ (вафоташ 642). Яке аз ёрон ва муаззинони Муҳаммади пайгамбар. Билол, ки марди ҳабаши буд, ҳангоми азон гуфтан ба ҷои калимаи «ашҳаду» «асҳаду» мегуфт. Яъне ҷои ҳарфи «шин» ҳарфи «син»-ро талаффуз мекард. Аммо ин кори ӯ боиси гуноҳу маъсият ва ҳилофи раъйи ҳудованд набуд. Зеро қасди Билол аз гуфтани азон таъкиди ягонагии ҳудованд буд ва ӯ ин мақсадро бо лафзи «асҳад» низ ифода карда метавонист. Ин лаҳзаи ҳаёти Билол тамсилест, ки дар таъкиди байти:

Ғарат маънӣ оннан муддаъост,
Чу онна ҳар лафз маъниннамошт

оварда шудааст.

¹⁶⁵ *Фароз* — ба маънои баста ва пӯшида аст.

¹⁶⁶ *Парда* — ба маънои оҳанг, садо, овоз. Роҳет — роҳе бароят.

¹⁶⁷ *Дарун бори овоз ку? Розҳост* — яъне, дарун мақоми розҳост. Овоз дар он ҷой намегунҷад.

¹⁶⁸ *Исро (бо сод)* — шунидан.

¹⁶⁹ *Таъъият* — тобеъият, пайравӣ.

¹⁷⁰ *Ибтизол* — фарсудагӣ, кӯҳнагӣ, беқадрӣ, безътиборӣ.

¹⁷¹ *Ғайрат* — ғайри ту.

¹⁷² *Амал (бо айн)* — кору амалиёт.

¹⁷³ *Амал (бо алиф)* — орзуву умед.

¹⁷⁴ *Мавлавӣ* — Мавлавӣ Чалолуддини Румӣ.

¹⁷⁵ *Бутун* — ботин. Дар ин ҷо ба маънои укбо, охират, охи дунё.

¹⁷⁶ *Пушти по хӯрдан* — ба маънии беқадр шудан, рад шудан, латма хӯрдан.

¹⁷⁷ *Нажанд* — афсурда, пажмурда, сарнигун.

¹⁷⁸ *Бире* — доруворест, ки аз барги пон, қарулӣ (қат ё қот) — ширан як навъ дарахт, сипорӣ — мағзи мевани дарахти нахл ва оҳаки бирёншуда тайёр мекунамд ва барои ҳазми таъом, тоза ни-

гоҳ доштани даҳону дандонҳо ва рафъи хумор истеъмоли меку-
наанд (мехоянд). Ин доруворро «бирапон» ва «пон» низ мегӯянд.
Дар баъзе аз шахрҳои Ҳиндустон одате будааст, ки хангоми рух-
сат кардани ин ё он шахс ба ӯ бира меодаанд, ки онро «биран
рухсат» ё «пони рухсат» меномиданд.

¹⁷³ *Пон* — барги дарахти пон дар назар аст.

¹⁸⁰ *Карулӣ* (*кат ё кот* низ мегӯянд) — шираи як навъ дарахт,
ки ба василаи фушурдан ҳосил мешавад.

¹⁸¹ *Сипорӣ* — мағзи донаки дарахти нахл.

¹⁸² *Чунутӣ* — куттичае, ки барои нигоҳ доштани лораҳои чу-
на — оҳак истифода мешавад.

¹⁸³ *Танбул* — барги пон. Танбулӣ — шахсе ки барги пон мефу-
рӯшад.

¹⁸⁴ *Омуда* — омехта, ороста.

¹⁸⁵ *Ағол* — луғоб, оби даҳан, ки аз хондани пон ҳосил ме-
шавад.

¹⁸⁶ *Ёкути руммонӣ* — ёкути сурх.

¹⁸⁷ *Обранг* — ранги обӣ, акварель.

¹⁸⁸ *Беҷода* — навъе аз ёкути сурх, ки зардӣ низ дошта бошад.

¹⁸⁹ *Сухайл* — ситораест дар наздикии қутби ҷануб, ки дар
шабҳои охири тобистон намудор мешавад. Арабҳо онро Сухайли
«Яман» мегӯянд.

¹⁹⁰ *Ҳай* (*хвай*) — арақ.

¹⁹¹ *Масом* — сӯроҳҳои хурди пӯсти бадан, ки арақ аз онҳо
хориҷ мешавад.

¹⁹² *Ҳизр* — ба маънои сабз аст.

¹⁹³ *Мудғам* — омезиш ёфта, вориди чизе шуда, ба даруни чи-
зе дохилгардида.

¹⁹⁴ *Мубоҳот* — нозидан ва тафохур кардан.

¹⁹⁵ *Сатрқӯш* (*бо син*) — қӯшиш ба пинҳонӣ, монд ба мастурӣ.

¹⁹⁶ *Чуна* — оҳак.

¹⁹⁷ *Алам* (*бо айн*) — байрак.

¹⁹⁸ *Мағар* — ба маънои шояд.

¹⁹⁹ *Қадар* — кудурат ва тирағӣ.

²⁰⁰ *Муқаддар* — тирашуда, кудуратнок.

²⁸¹ *Машхӯд* (бо ҳ-и ҳавваз) — хозиршуда, дидашуда, он чӣ дида мешавад, таҷассумёфта.

²⁸² *На ҳастӣ* — ба маънии «на танҳо ҳастӣ».

²⁸³ *Қаён* — кавн, дунё, олами махлуқот.

²⁸⁴ *Махориҷ* — чамъи махраҷ — ҷои хориҷшавӣ, маҳалли хуруҷ.

²⁸⁵ *Алиф аввалу воғ дар охири ӯст* — шоир, зоҳиран, ҳарфҳо, яъне алифборо дар назар дорад. Яъне, махраҷи сухан хуруф аст.

Тури маърифат

¹ *Байрот* — номи водӣ ва қасабае воқеъ дар вилояти Рочистони Ҳиндустон. Абдулғанӣ муаллифи рисолаи «Аҳвол ва осори Мирзо Абдулқодири Бедил» (Кобул, 1351) тавсифи Байротро чуниин овардааст: «Байрот аз ҳар тараф бо теппаҳои пасту боир иҳота гардида ва ҷун инсон аз силсилаҳои ноҳамвори ин теппаҳо убур мекунад, ногаҳон як водии мудавварӣ мамлу аз ашҷори нафис бо қасабаи ниҳоят зебӯе дар васати он таҷаллий мекунад ва инсон аз мушоҳидан он манзараи дилфироиб дучори ҳайрат мегардад. Водӣ дар кутри худ тақрибан дуним мил (4070 м) аст ва муҳити он аз ҳафт (11270 м) то ҳашт (12880 м) мил мерасад. Ва бино бар ин монанди нигини ангуштар ҷилва мекунад».

² *Илзиво* — гӯшагирӣ, гӯшанишинӣ, қанораҷӯӣ.

³ *Наҷд* — вилоятест воқеъ дар Арабистони Суъудӣ. Маҷнуун, гӯё, дар ҳамин сарзамин ба дунё омадааст.

⁴ *Шукруллоҳхонӣ* — ишора ба Шукруллоҳхони Хофист, ки Бедил ҳамроҳи ӯ ба Байрот сафар карда буд.

⁵ *Азнат* (бо айну изғӣ) — азамат.

⁶ *Баршағол* — барсот, мавсими боронгарӣ, дар Ҳиндустон, ки аз нимаи дуввуми моҳи июн оғоз шуда, то охири ҳоли сентябрь идома меёбад. Муаллифи «Сияр-ул-мутааххирин» Ғуломхусайни Таботабой менависад, ки Ҳиндустон «се фасл дорад: зимистону тобистон ва баршағол — барсот, ки оғозаш аз анҷоми ҷавзо ва нитҳояш аз ибтидои мизон мешавад. Саромади ғусули ин вилоят (яъне Ҳиндустон — Б. Р.) аст ва қасрати бориш мучиби бедорӣи зироъат, афзоиши ҳосилот ва фаровонии ғаллот аст».

⁷ *Ҳисм* (бо сод) — қалъа.

⁸ *Якфасл* — ба маънои саропо. Яъне тамоми вучудаш ашк аст.

⁹ Ин байт дар маҷмӯъи «Панду ҳикматҳо» (Тартибдиҳанда: Муллоҷон Фозилов, Душанбе, 1969, сах. 27) дар шакли

Фалакхоро чу нақши по кунӣ аст,

Вале гар *донииш* нагзорӣ аз даст

омадааст, ки ғалат аст.

¹⁰ *Пӯсттахт* — бистаре, ки аз пусти буз ва ё гӯсфанд бошад, пӯстак.

¹¹ *Гард* — гардиш, ҳаракат.

¹² *Асад ва Чавзо* — номҳои ду бурҷ аз бурҷҳои дувоздаҳгонаи осмонӣ, ки дар хати ҳаракати замин ҷойгиранд.

¹³ *Мағзубон* — шахсони ба ғазаб гирифтагон, гунаҳгортон.

¹⁴ *Амал* (бо алиф) — орзуву умед.

¹⁵ *Намуд* — ба маънои «ҳастӣ» аст.

¹⁶ *Амал* (бо алиф) — орзуву умед.

¹⁷ *Оғандан* — пур кардан, анбор кардан. Дар ин ҷо ба маънои фуру бурдан.

¹⁸ *Тибат* (бо итқӣ) — ҳазлу мазох, шӯхӣ.

¹⁹ *Ғаризӣ* — табиӣ.

²⁰ *Мафлуҷ* — фалаҷшуда.

²¹ *Маҷзум* — маҳав. *Мабрус* — пес.

²² *Возеъ* (бо зод) — пайдокунианда, бунёдкунанда.

²³ *Чанобат* — ҷунубӣ, нопоқӣ.

²⁴ *Аламкаш* (бо айн) — аламбардор, машҳур.

²⁵ *Истифсор* — тавзеҳ ва тафсир хоستان, ҷӯёшудан, пурсидан.

²⁶ *Маҳрумиоҳанг* — оҳанги иборат аз маҳрумӣ.

²⁷ *Хуқуқи неъматӣ эзид адо кард* — ҳар кас, ки номин ёро ба забон гирифт, ба худо миннатдорӣ баён намуд. Яъне, «шукри оллоҳ» ё худ «шукри худо» гуфт.

М У Н Д А Р И Ч А

Мукаддима	5
Тилисми ҳайрат	17
Муҳити аъзам	226
Тури маърифат	580
Тавзеҳот ва шарҳи луғот	653

Бедил А.

Б 47 Осор: Дар хашт чилд. ч. 5. Маснавиҳо. — Душанбе: Адиб, 1992. — 672 сах.

Қитобе, ки Шумо, ҳонандагон азиз, дар даст доред, се маснави калонҳаҷми шоир «Тилисми хайрат», «Мухити аъзам» ва «Тури маърифат»-ро дарбар мегирад. Дар ин дostonҳо Бедил инсоби одам, табиат, ҳикмат, мусиқӣ ва шеър арзи назар намуда, ҷаҳони ботинии инсон ва офаридагори равшан мегардонад. Инҳо ду қувваи, ки ба ҳастӣ ҷерӯн абадӣ мебахшанд ва оламу оламиро ба ҳақиқати ашӯ наздик месозанд. Гарзики дostonсарони Бедил дар адабиёти мо бемонанд аст.

Самые известные произведения Бедиля это маснави «Очарование удивительного», «Великий мир», «Вершина познания». Размышляя о человеке, природе, познании, музыке, поэзии он сумел заглянуть в такие глубины внутреннего мира человека и создателя, что остается только восхищаться его познанием в тайнах мироздания. Создатель и человек, по его мнению, есть две силы сообщающих вечность бытию, приближающие мир и человека к познанию сущности материи. Стиль Бедиля уникален в нашей литературе.

Б 4702540102 — 542 — 225 74 — 92
М 503(12) — 92

ББК 84(0)9

80

Абдулқодир Бедил

Избранные произведения в 8-и томах

5 том

(на таджикском языке)

Ороқиш Б. Безушко
Муҳаррири ориш В. Пулатов
Муҳаррири техникӣ М. Саидова
Мусахҳаҳон Раҷаб ва Додарой

БИ № 542

Ба матбаа 05.06.90 супурда шуд. Ба чопаш 27.05.93 имзо шуд. Формати 70x108^{1/2} мм. Қозони типографии № 2. Гарнитуралаш адаби Чопаш барқаста. Ҷузъи чопи шартӣ 29,666. Ҷузъи рангаш шартӣ 30,464. Ҷузъи нашрию ҳисобӣ 33,402. Адади нашр 15000. Супориши № 1586.

Нашриёти «Адиб», 734063. Душанбе, кӯчаи Рӯдакӣ, 33.

Матбааи аъзагии Вазорати матбуот ва ахбори Ҷумҳурии Тоҷикистон 734025, Душанбе, хисбони Рӯдакӣ, 37.

000844158

Китобхонаи мивливи Тоҷикистон